

Lei 12

WALTER SCOTT • ROB ROY

CUTEZĂTORII

WALTER SCOTT

ROB ROY

EDITURA TINERETULUI

WALTER SCOTT

ROB ROY

Ediția a III-a

În romînește de
PETRU COMARNESCU

EDITURA
TINERETULUI

Coperta de DEAK ION

ROB ROY
BY
SIR. WALTER SCOTT
LONDON, J. M. DENT, 1898, NEW YORK
CHARLES SCRIBNER'S SONS

CUVÎNT ÎNAINTE

În „prefaţa generală" scrisă de Walter Scott la voluminoasa ediţie a ciclului său de romane istorice — ediţie publicată pentru prima oară în 1829 cu numele autorului, care pînă atunci păstrase cel mai deplin anonimat — găsim următoarea confesiune în legătură cu debutul romancierului :

„Amintirile mele din copilărie despre priveliştile şi datinile Ţării de Sus[1] au făcut o impresie atît de bună în poemul meu *intitulat* Domniţa Lacului, *încît m-am gîndit să încerc ceva asemănător în proză. Vizitasem de multe ori Ţara de Sus, într-o vreme cînd aceasta era mult mai puţin accesibilă şi mai puţin frecventată, decît de cîţiva ani încoace, şi i-am cunoscut pe mulţi dintre veteranii războiului din 1745, care, asemeni tuturor veteranilor, erau gata oricînd să se bată din nou, în folosul unui ascultător atent ca mine. Mi-a venit în chip firesc ideea că străvechile tradiţii şi bărbăţia unui popor care, trăind într-o ţară şi într-o epocă civilizată, îşi păstra într-o măsură atît de mare nişte obiceiuri aparţinînd unei faze timpurii a societăţii — trebuie să constituie un prielnic subiect de roman, cu condiţia ca povestitorul să se pricepă a povesti. Avînd aceasta în minte, am aşternut pe hîrtie, în 1805, cam o treime din primul roman al ciclului* Waverley."

Walter Scott mărturiseşte, în continuare, că nu şi-a putut termina romanul şi, închizîndu-şi manuscrisul într-un sertar, s-a apucat de lucruri „mai serioase", printre altele de editarea operei postume a unui istoric englez, pe nume Joseph Strutt. Cum acesta murise înainte de a-şi desăvîrşi o carte despre domnia regelui Henric al VI-lea, Scott a scris el însuşi finalul, respectînd stilul savant şi maniera erudită a autorului. Cartea nu a avut „succes de public" şi pe bună dreptate, deoarece se adresa mai mult specialiştilor.

„M-am gîndit atunci — scrie Scott — că aş putea să evit această greşală, alcătuind o lucrare asemănătoare, dar mai

[1] *În englezeşte* Highlands, *literar : ţinutul înalt (muntos), numit astfel în contrast cu ţinutul de şes* (Lowlands) *cum este cunoscută partea de miazăzi a Scoţiei.*

accesibilă şi mai pe înţelesul tuturor — pentru a ocoli astfel stînca de care înaintaşul meu se sfărîmase. Pe de altă parte, însă, eram atît de descurajat de indiferenţa cu care fusese primit romanul lui Strutt, încît am ajuns să cred că moravurile evului mediu nu prezintă interesul ce mi-l stîrniseră mie, şi că un roman, întemeiat pe istoria Ţării de Sus şi pe evenimente mai apropiate, ar avea mai bune şanse de succes decît o poveste din vremea cavalerilor. In felul acesta gîndurile mele s-au reîntors la povestirea pe care o începusem cîndva, şi în cele din urmă întîmplarea mi-a pus din nou în faţă filele rătăcite."

Orientîndu-se astfel, romancierul nu s-a înşelat nici în privinţa „succesului de public" şi, ceea ce e mai important, nici în privinţa propriei sale vocaţii. Pînă atunci, el fusese un poet de talent, dar oarecum minor în comparaţie cu Byron, reprezentantul cel mai viguros al noii generaţii de poeţi romantici din Anglia. Abordînd romanul istoric, Scott, care avea o fire mîndră şi ambiţioasă, nutrea satisfacţia de a desţeleni, singur, un tărîm virgin al literaturii. Era pregătit, mai mult decît oricare alt scriitor din generaţia lui, să o facă: absorbise, încă din fragedă copilărie, folclorul bogat al Scoţiei natale, şi se pomenise povestitor, înainte de a învăţa gramatica. Educaţia şi mediul ambiant făcuseră din el un burghez respectabil, conservator şi „loial", dar sub această respectabilitate burgheză se ascundea, potrivit expresiei lui H. Taine, „un suflet feudal". Trăind într-o epocă de mari şi adînci prefaceri sociale, de desfăşurare impetuoasă a revoluţiei industriale, Scott se voia „ultimul menestrel" al Scoţiei — dorinţă ostentativ subliniată pînă şi în titlul unuia din amplele sale poeme: „Balada ultimului menestrel". Ambiţia socială supremă a acestui burghez era, pe cîte afirmă biograful său, Lockhart, să întemeieze o ramură aristocratică, şi se poate lesne imagina bucuria ce l-a cuprins în 1820, cînd a fost distins cu titlul de „baronet". In această privinţă, sir Walter Scott nu se deosebea prea mult de reprezentanţii mai puţin romantici ai clasei sale, neguţători şi fabricanţi prosperi, cu veleităţi aristocratice. Una din particularităţile revoluţiei burgheze din Anglia era tocmai această împerechere a capitalismului cu feudalismul. („In Anglia — observa Engels în „Dezvoltarea socialismului de la utopie la ştiinţă" — continuitatea instituţiilor prerevoluţionare şi postrevoluţionare şi compromisul dintre marii proprietari funciari şi capitalişti îşi găsiră expresia în continuitatea precedentelor judiciare şi în păstrarea plină de respect a formelor juridice feudale"[1].) Ceea ce-l deosebea pe Walter Scott de ceilalţi burghezi era, pe lîngă marele său talent, sufletul său feudal autentic. Romancierul era, realmente, un bard medieval rătăcit la curtea cavalerilor finanţei şi industriei. Şi e ceva patetic în destinul acestui bard, care,

[1] K. Marx şi F. Engels — Opere alese, vol. II, p. 111, E.S.P.L.P., 1955.

la vîrsta de 55 de ani, s-a pomenit în stare de faliment şi, neputînd indura o asemenea dezonoare, s-a pus pe lucru cu o înverşunare aprigă, pentru a plăti datoriile casei sale de editură, şi pentru a-şi salva castelul feudal construit la Abbotsford cu banii cîştigaţi din vînzarea cărţilor sale. Scott îşi întruchipase în acest castel gotic imaginaţia lui somptuoasă şi preferinţa lui sinceră pentru evul mediu. Perspectiva falimentului, şi munca amarnică la care această perspectivă l-a osîndit pînă la sfîrşitul, prematur, al vieţii sale, i-au amintit, fără îndoială, că trăia, totuşi, într-o altă epocă. Romancierul şi-a salvat pînă la urmă castelul, dar nu această proiecţie arhitecturală a sufletul său feudal l-a salvat pe el însuşi, ci expresia lui literară, mult mai trainică şi mai statornică decît zidurile şi turlele de la Abbotsford.

Aparent, avem de-a face cu un paradox. O operă literară, avînd la bază o concepţie greşită, retrogradă, se dovedeşte a fi valabilă şi viabilă în măsura în care autorul ei, depăşindu-se pe sine, depăşeşte şi această concepţie. Istoria diferitelor literaturi cunoaşte destule asemenea paradoxuri aparente. Vorbind despre Balzac, Engels scria următoarele[1]:

„Desigur, Balzac era din punct de vedere politic un legitimist; marea sa operă este o neîntreruptă tînguire pentru inevitabila decadenţă a bunei societăţi; toată simpatia lui e de partea clasei condamnate la pieire. Dar, cu toate acestea, satira sa nu este niciodată mai muşcătoare, ironia sa nu este niciodată mai caustică decît atunci cînd aduce în scenă tocmai pe acei bărbaţi sau pe acele femei pe care-i simpatizează atît de profund — nobilii. Şi singurii oameni despre care se exprimă întotdeauna cu o admiraţie făţişă sînt adversarii săi politici cei mai înverşunaţi, eroii republicani de la Cloître Saint-Méry, oameni care în această epocă (1830—1836) erau într-adevăr reprezentanţii maselor populare."

Aceste magistrale observaţii se potrivesc, într-o oarecare măsură, şi lui Walter Scott (pe care, de altfel, Balzac îl considera ca un precursor, căruia îi era mult îndatorat). Şi la el găsim „o neîntreruptă tînguire pentru inevitabila decadenţă a bunei societăţi", o nostalgie permanentă a trecutului, a vechilor stări de lucruri. Deosebirea dintre Balzac şi Scott stă în folosirea ironiei. Deşi o cunoaşte şi el, romancierul scoţian o foloseşte cu zgîrcenie, recurgînd îndeobşte la tonul duios cînd e vorba de zugrăvirea lumii feudale. Avînd, însă, ca şi Balzac, un ascuţit simţ istoric, Walter Scott reconstituie şi luminile şi umbrele tabloului acestei lumi, chiar dacă pune accentul pe cele dintîi. Acelaşi simţ istoric îl face pe Scott să aleagă din vechile cronici paginile cele mai dramatice, înfăţişînd momentele de cotitură din viaţa poporului. Şi, tot mai degrabă un instinct

[1] Engels către Margaret Harkness, în volumul „K. Marx şi F. Engels, Despre literatură şi artă", p. 137-8, E.P.L.P. 1953.

decît o convingere rațională, îl determină să dea poporului ce-i al poporului, recunoscîndu-i, măcar în parte, rolul pe care-l joacă în istorie. Cele mai sugestive și mai vii personaje din romanele lui sînt, tocmai de aceea, oamenii „de rînd", care întruchipează, într-o măsură sau alta, forța și înțelepciunea poporului.

Aceste constatări se impun și în cazul romanului „Rob Roy". Scris în 1817, romanul se încadrează, ca tematică și ca mod de tratare, în „ciclul scoțian" deschis în 1814 prin publicarea romanului „Waverley". Nu întîmplător Scott evocase în acest prim roman răscoala „iacobită" din 1745, ultima încercare de restaurare a dinastiei Stuarților, a cărei înfrîngere a marcat sfîrșitul vechei orînduiri în Scoția. În regiunea muntoasă a Scoției, în pitoreasca „Țară de Sus", se păstrase pînă atunci una din cele mai primitive orînduiri sociale — orînduirea gentilică. Revoluția burgheză în plină desfășurare se izbise de acest anacronism și-l sfărîmase fără cruțare, înlocuind relațiile patriarhale din țara de dincolo de munți, cu relațiile capitaliste predominante în restul „insulei britanice". Acest proces istoric se petrecuse sub ochii părinților lui Walter Scott, și însuși romancierul asista la consecințele imediate ale dispariției „frontierei" care despărțea altădată Scoția de Anglia. Revoluția agrară, care se desfășura în Anglia de mai bine de două veacuri, pregătind-o pe cea industrială — pătrundea acum și în sălbaticele văi ale munților din miazănoapte. Mii de țărani scoțieni erau alungați de pe pămînturile lor, transformate în pășuni și mai ales în terenuri de vînătoare. Istoricul englez A. L. Morton arată că, după 1745, circa 40.000 de țărani munteni au fost nevoiți să emigreze în America, și numeroși alții s-au stabilit la Glasgow și în noile orașe industriale din nordul Angliei. „În Țara de Sus, ca și în Irlanda — scrie el — mizeria extremă a maselor se datora în mare măsură trecerii societății printr-un salt de la faza tribală la cea burgheză, ceea ce a însemnat concentrarea în cîteva generații a unui proces care, în alte locuri, a durat multe veacuri, avînd ca fază intermediară feudalismul" [1].

Încercările „muntenilor" de a se împotrivi acestui proces istoric necesar erau zadarnice. Pe lîngă faptul că orînduirea lor socială era perimată, și inferioară celei capitaliste, sistemul clanurilor — care constituia una din verigile principale ale acestei orînduiri — începuse să degenereze. Sub înrîurirea moșierilor feudali, a căror putere era supremă în Scoția de Jos, conducătorii clanurilor din miazănoapte deveniseră corupți, și se lăsau lesne manevrați unii împotriva altora. Îndeletnicirea lor principală era, de la o vreme, jaful, îndeosebi jaful de vite. Un asemenea hoț de vite era și Rob Roy, a cărui figură legendară

[1] A. L. Morton, „A People's History of England", ed. a III-a, Lawrence-Wishart, p. 303.

l-a fascinat pe Walter Scott. În introducerea sa la roman, acesta se dovedește a fi destul de lucid și obiectiv în aprecierea eroului său. Relatîndu-i biografia (pe baza mărturiilor unor contemporani), Scott subliniază apartenența lui Rob Roy la pomenita tagmă, dar arată în același timp și cauzele social-politice ale acestei apartenențe. Faimosul haiduc făcea parte din clanul Mac Gregor, cunoscut în analele Scoției ca unul dintre cele mai războinice, și prigonit de celelalte clanuri vreme îndelungată. La un moment dat, în 1703, clanul a fost desființat printr-o lege specială a „Consiliului secret" (Privy Council) care interzicea membrilor săi să poarte numele de Mac Gregor. Dar, adoptînd numele altor clanuri, Mac Gregorii au continuat să existe și să-și apere drepturile, cu înverșunare. Așa s-a întîmplat, bunăoară, și cu eroul lui Walter Scott. Ducînd pînă pe la 1712 o existență relativ pașnică, sub protecția unui feudal puternic — ducele de Montrose — Rob Roy i-a devenit deodată suspect acestuia, în urma unor tranzacții necurate, făcute cu banii cîtorva gentlemeni din „Țara de Jos", cărora trebuia să le procure niște turme de vite. Retrăgîndu-i creditul și protecția, ducele de Montrose l-a silit pe Rob Roy să-și caute un refugiu pe teritoriul clanului Campbell (cu care haiducul se înrudea, prin mama lui), iar mai apoi să se pună sub protecția altui nobil feudal, ducele d'Argyle.

„Pe vremea aceea — scrie Scott în introducerea la roman — oamenii mari din Țara de Sus, pe lîngă că erau dornici din cale-afară să-și mențină suita, mai bine zis garda militară, voiau de asemenea să aibă la dispoziția lor oameni cu firea dîrză, certați cu societatea și cu legile ei, și capabili să pustiască din cînd în cînd pămînturile sau să nimicească pe arendașii vreunui inamic feudal, fără ca ei înșiși să fie trași la răspundere."

Un asemenea „om cu firea dîrză, certat cu societatea și cu legile ei", putea fi folosit și ca aventurier politic, ceea ce s-a și întîmplat, atît cu Rob Roy, cît și cu alți haiduci munteni mai puțin iluștri. Răscoala „iacobită" din 1715 a găsit în el un adept nu atît convins, cît interesat, și pe cît se pare, destul de bine orientat politicește, deoarece n-a susținut-o pînă la capăt, dîndu-și seama că e o cauză pierdută.

În aprecierea acestor evenimente, Walter Scott dă, de asemenea, dovadă de luciditate, cu toate că obîrșia lui scoțiană și firea lui romantică îl fac să simpatizeze cu adepții „cauzei pierdute". Răscoala „iacobita" din 1715 a fost, se înțelege, un complot reacționar, în măsura în care scopul urmărit era înlocuirea ordinei burgheze instaurate în Anglia, cu o orînduire feudală. În 1688, burghezia și aristocrația funciară săvîrșiseră o „revoluție de palat", aducînd pe tronul Angliei un monarh dispus să domnească fără a guverna. Urmașii regelui detronat, Iacob al II-lea, au încercat în repetate rînduri să răstoarne noul regim, în care, după expresia lui Marx, puterea era deținută de „mește-

rii plusvalorii, funciari și capitaliști" [1]. *Lipsiți de o bază socială largă în Anglia, „iacobiții" se sprijineau îndeosebi pe nobilimea și pe conducătorii clanurilor din Scoția. Vrajba ce despărțea, de veacuri, poporul scoțian de națiunea engleză asupritoare, juca un rol important în comploturile „iacobite", care aveau, astfel, o anumită justificare „națională" în ochii asupriților. In romanul lui Walter Scott, acest punct de vedere este exprimat cu claritate de însuși Rob Roy:*

„Sîntem un popor aspru și neștiutor, și poate aprins și pătimaș, dar nu sîntem un popor crud... dinspre noi, țara ar putea trăi în pace și după legi, dacă ne-ar fi îngăduit să ne bucurăm de binecuvîntările legilor pașnice. Dar am fost un neam asuprit" (p. 467).

Scriind „Rob Roy" și celelalte romane „scoțiene", Walter Scott era însuflețit de dorința de a dezvălui concetățenilor săi englezi virtuțile acestui „neam asuprit", și de a le risipi astfel prejudecățile. Simpatia lui vădită pentru „cauza pierdută", și erorile de judecată ce decurg dintr-o asemenea simpatie, sînt compensate din plin de această împrejurare. Și chiar și excesul de idealizare, la care recurge romancierul, capătă un sens superior, dacă-l socotim ca un mijloc de a demonstra însușirile unui popor asuprit.

Fără a ignora laturile negative ale „muntenilor" (există în roman numeroase aluzii la prădăciunile și la cruzimile lor), autorul scoate în relief tocmai aceste însușiri pozitive, pe care le întruchipează îndeosebi Rob Roy, un haiduc generos, isteț și viteaz. Din păcate, haiducul apare abia pe la jumătatea cărții, și nu reușește nici atunci să-l alunge din primul plan pe Frank Osbaldistone, povestitorul întîmplărilor înfățișate în roman. Acest Osbaldistone este fiul unui mare negustor din Londra, ceea ce-l obligă pe romancier să exalte virtuțile comerțului, la un mod destul de penibil. Ceea ce este mai grav, însă, e faptul că odrasla negustorului are o fire romanțioasă și o iubește la nebunie pe Diana Vernon — o domniță superlativă și mai mult ca perfectă. Această insipidă poveste de dragoste ocupă un loc exagerat în roman și îndreptățește regretul exprimat, printre alții, de H. V. Morton, autorul unei admirabile cărți despre Scoția [2]:

„Un om care fură de la bogați și dă la săraci își are asigurată nemurirea, indiferent de opinia pe care și-o face despre el propria-i generație — iar numele lui Rob Roy va trăi atîta timp cît va mai rămîne în viață măcar un singur scoțian care să-și amintească de poveștile ascultate în copilărie. Și mai toate poveștile despre Rob au ceva adevărat în ele. Tare-aș fi vrut ca Scott să o fi lăsat mai moale cu Osbaldistone și cu anemica lui poveste de dragoste, și să ne fi povestit mai multe despre haiduc!"

Acest defect de construcție nu este de loc străin de concepția despre lume a autorului, concepție puternic pigmentată de conservatorismul său social și de aplicarea lui spre romantism. Dar, așa cum sublinia criticul sovietic R. Samarin în prefața lui la versiunea rusă a romanului „Rob Roy" (apărută în 1952 la Moscova, în editura „Goslitizdat"), „n-ar fi drept să vedem în trăsăturile romantice ale creației lui Walter Scott numai părțile lor slabe. Să nu uităm că, în formă romantică, s-au exprimat nu numai laturile conservatoare ale concepției despre lume a scriitorului, ci și critica lui la adresa relațiilor burgheze ce apăreau pe atunci, critică fără de care n-ar fi existat nici părțile valoroase ale romanului..."

„Rob Roy" învederează, dincolo de lipsurile amintite, marile calități ale romancierului, priceperea lui de a însufleți istoria, de a reconstitui în mod pregnant evenimente hotărîtoare din viața poporului. Tocmai această însușire supremă l-a făcut pe Engels să dea următoarea apreciere „romanelor scoțiene" ale lui Walter Scott:

„In Scoția, sfîrșitul orînduirii gentilice datează de la înăbușirea răscoalei din 1745. Ce anume verigă specială reprezenta clanul scoțian în această orînduire rămîne abia de cercetat; dar este neîndoios că el a fost o astfel de verigă. In romanele lui Walter Scott apare viu înaintea noastră acest clan al muntenilor scoțieni." [1] *(sublinierea noastră).*

E unul din meritele, și nu cel din urmă, ale romanului „Rob Roy", care cunoaște și în țara noastră o mare popularitate, după cum o dovedește această nouă ediție.

PETRE SOLOMON

[1] *K. Marx, „Capitalul", vol. I, pag. 642 (ed. P.M.R. 1948).*

[2] *H. V. Morton, „In search of Scotland", Methnen & co. Ltd., 1946, ed. 31, p. 240.*

[1] *K. Marx — F. Engels, „Opere alese", vol. II, p. 309, E.S.P.L.P., 1955.*

CAPITOLUL I

Cu ce-am greşit c-această grea urgie
Apăsător asupra mea să vie?
Alţi fii eu n-am şi-acesta acum mi-e-nstrăinat.
Blestem pe capul celui ce astfel te-a schimbat!
Călătorii? De azi în viitor
Doar calu-l voi trimite călător!
Monsieur Thomas.

Mi-ai cerut, dragul meu prieten, să hărăzesc scrisului o parte din răgazul cu care pronia cerească mi-a binecuvîntat bătrîneţele, spre a însemna primejdiile şi greutăţile ce m-au însoţit la începuturile vieţii mele. Amintirea acelor aventuri, aşa cum îţi place să le numeşti, mi-a lăsat într-adevăr în suflet un variat şi împestriţat simţămînt de plăcere şi durere, amestecat, nădăjduiesc, cu multă veneraţie şi recunoştinţă pentru acel care hotărăşte faptele omului şi care m-a călăuzit pe calea tinereţii, prin multe primejdii şi trude, astfel ca traiul lesnicios cu care mi-a fericit amurgul vieţii să-mi pară mai plăcut faţă de necazurile de odinioară. De asemenea, nu pot să mă îndoiesc de adevărul celor ce adeseori mi-ai afirmat, anume că întîmplările pe care le-am trăit în mijlocul unor oameni deosebit de primitivi, prin apucăturile şi prin felul lor de a se cîrmui, au cîte ceva interesant şi atrăgător pentru acei cărora le place să asculte poveştile despre trecutele vremuri trăite de un om, astăzi bătrîn.

Totuşi, nu uita că povestea, spusă de un prieten şi ascultată de altul, îşi pierde pe jumătate farmecul atunci cînd este aşternută pe hîrtie şi că povestirile pe care le asculţi cu desfătare din gura celui care le-a trăit, vor apărea mai puţin vrednice de luare aminte atunci cînd le vei răsfoi în liniştea camerei de lucru.

Vîrsta ta mai crudă şi firea ta robustă îţi făgăduiesc o viaţă mai îndelungată decît o va avea, după toate probabilităţile omeneşti, prietenul tău. Aruncă aşadar aceste foi în vreun sertar secret al mesei tale de scris, pînă cînd ne va despărţi evenimentul ce se poate întîmpla în orişice clipă şi care în orice caz se va săvîrşi în cursul a puţini — chiar foarte puţini — ani. Cînd ne vom despărţi în această lume, pentru a ne întîlni, sper, intr-alta mai bună, tu vei indrăgi, sînt sigur, mai mult decît se cuvine, amintirea prietenului tău plecat şi vei găsi în aceste păţanii, a căror istorie sînt pe cale a o aşterne pe hîrtie, un bun prilej pentru cugetări triste, dar totuşi plăcute. Unii obişnuiesc să lase celor apropiaţi, cărora li se destăinuiesc, portretul lor fizic; eu însă îţi înmînez o transcriere fidelă a gîndurilor şi simţămintelor, a virtuţilor şi cusururilor mele, cu speranţa întemeiată că nebuniile şi aprigile porniri ale tinereţii vor găsi aceeaşi tălmăcire binevoitoare şi aceeaşi înţelegere cu care adesea ai luat în seamă greşelile mele la o vîrstă mai înaintată.

Unul din multele foloase ce se pot trage din faptul că adresez memoriile mele (dacă pot da un nume atît de impunător acestor foi) unui prieten scump şi apropiat, este acela că pot trece peste unele amănunte, zadarnice în acest caz şi care, unui străin, l-ar fi oprit atenţia în pofida faptelor mai interesante.

De ce să te fac părtaşul plictiselii mele pentru că eşti în puterea mea şi pentru că am înainte cerneală, hîrtie şi timp? Totodată, nu-ţi făgăduiesc că nu voi abuza de prilejul atît de ispititor ce mi se oferă, de a povesti despre mine însumi şi despre îndeletnicirile mele, deşi voi aminti împrejurări tot atît de cunoscute ţie, ca şi mie.

Ademenitoarea patimă de a povesti, atunci cînd noi înşine sîntem eroii faptelor pe care le înfăţişăm, nesocoteşte adeseori consideraţia ce se cuvine timpului şi răbdării ascultătorilor; cei mai buni şi mai înţelepţi au căzut în mrejile acestui păcat. Nu e nevoie să-ţi amintesc decît ciudatul exemplu oferit de acea rară şi

originală ediţie din memoriile lui Sully[1], la care tu (cu înduioşetoarea vanitate a colecţionarului de cărţi) ţii mai mult decît la ediţia redusă la forma obişnuită şi utilă a unor astfel de memorii; ciudat îmi pare, însă, faptul ilustrat de aceste memorii, anume cît de lesne cade pradă păcatului înfumurării, chiar şi un om atît de mare ca autorul lor.

Dacă îmi amintesc bine, acel venerabil nobil şi mare om de stat numise nu mai puţin de patru gentilomi din suita sa, ca să consemneze datele şi evenimentele vieţii sale într-o carte cu titlul „Mémoires des sages et royales économies d'Etat, domestiques, politiques et militaires de Henry le Grand" şi aşa mai departe. Întocmindu-şi compilaţiile, aceşti vajnici cronicari reduseră memoriile conţinînd toate evenimentele deosebite ale vieţii stăpînului lor, la o naraţiune, adresată lui însuşi în *propria persona*. Astfel, în loc de a-şi povesti singur viaţa, la persoana a treia, ca Julius Caesar, sau la persoana întîia, ca cei mai mulţi care în salon sau în camere de lucru devin eroii propriei lor povestiri, Sully s-a desfătat cu plăcerea rafinată, deşi fantezistă, de a-şi auzi isprăvile povestite de către secretarii săi; el era în acelaşi timp auditorul, după cum de asemenea era şi eroul şi, probabil, autorul întregii cărţi. Trebuie să fi fost un spectacol măreţ, să fi văzut pe fostul ministru stînd solemn sub baldachin şi drept ca lumînarea, aşa cum îl silea gulerul scrobit şi haina plină de fireturi, şi ascultînd recitarea compilatorilor săi; iar aceştia, drepţi şi descoperiţi în faţa sa, îi aduceau la cunoştinţă: „Astfel spuse ducele[2] — astfel deduse ducele — acestea erau părerile înălţimii voastre asupra importantei chestiuni — acestea erau sfaturile secrete pe care le dădeaţi regelui, în cutare împrejurare grea" — cînd, de fapt, toate evenimentele erau mai bine cunoscute ascultătorului decît

[1] Sully Maximilien, duce de Bédhane, ministrul şi amicul regelui Henric al IV-lea al Franţei. A administrat finanţele ţării şi s-a străduit să îmbogăţească agricultura (1559—1641). (n.t.)

[2] Adică Sully. (n.t.)

lor înşile, cele mai multe din ele neputînd proveni decît din mărturiile sale proprii.

Situaţia mea nu este atît de ridicolă ca aceea a marelui Sully; totuşi, ar fi destul de caraghios ca Frank Osbaldistone să dea lui Will Tresham un raport amănunţit asupra naşterii, educaţiei şi legăturilor sale în societate. Voi lupta deci, pe cît îmi stă în putinţă, cu spiritul amăgitor al lui P.P., secretarul parohiei noastre, şi mă voi strădui să nu-ţi povestesc nimic din ceea ce îţi este îndeobşte cunoscut. Sînt unele lucruri, însă, pe care totuşi trebuie să ţi le reamintesc, pentru că, deşi le ştii de mult, le-ai uitat, poate, din pricina timpului ce s-a scurs, şi pentru că ele sălăşluiesc la temelia destinului meu.

Cred că ţi-l aminteşti bine pe tata, căci l-ai cunoscut din copilărie, de pe vremea cînd el şi cu tatăl tău făceau parte din aceeaşi casă de negoţ. Totuşi, nu prea l-ai apucat în zilele lui bune, adică înainte ca vîrsta şi infirmitatea să-i fi potolit din spiritu-i aprins, cutezător, pus pe speculaţii. Ar fi fost, ce e drept, un om mai sărac, dar poate tot atît de fericit, dacă s-ar fi dedicat ştiinţei cu energia-i vrednică şi cu ascuţitul său spirit de observaţie, pe care le-a folosit doar în scopuri negustoreşti. Totuşi, în riscul speculaţiilor comerciale este ceva care atrage pe aventurieri chiar în afara speranţei cîştigului. Celui care porneşte pe această mare neastîmpărată i se cere să posede îndemînarea pilotului şi prevederea navigatorului; cu toate acestea, el poate naufragia şi se poate pierde, dacă furtunile întîmplării nu-i vin în ajutor. Acest amestec de continuă încordare şi de permanentă primejdie, această inevitabilă şi teribilă nesiguranţă în a şti dacă chibzuiala va învinge întîmplarea, sau dacă întîmplarea va stînjeni planurile chibzuite, pun stăpînire deplină atît pe facultăţile mintale, cît şi pe simţuri, aşa încît dacă te consacri negoţului, te bucuri din plin de farmecul jocului de noroc, fără ca totuşi să te stînjenească vinovăţia morală a acestuia.

La începuturile secolului al XVIII-lea, cînd eu (dragă Doamne!) eram un tînăr de vreo douăzeci de ani, am fost chemat pe neaşteptate de la Bordeaux, pentru a ajuta tatălui meu în nişte afaceri de seamă. Nu voi uita niciodată prima noastră întrevedere.

Iţi aminteşti felul tăios, brusc şi oarecum sever în care tata obişnuia să-şi împărtăşească celor din jur dorinţele. Parcă-l văd: drept şi mîndru — cu pasul iute şi hotărît — cu privirea ascuţită şi pătrunzătoare — cu faţa brăzdată deja de griji; parcă-i aud glasul care niciodată nu risipea un cuvînt zadarnic, răsunînd uneori cu o asprime de moment, străină de gîndul vorbitorului.

După ce descălecai de pe calul de poştă, mă grăbii să sui în apartamentul tatălui meu. Acesta străbătea încăperea păstrînd veşnicu-i aer de om chibzuit, serios şi dîrz, pe care nici chiar sosirea mea, a singurului său fiu, plecat de patru ani de-acasă, nu-l putuse schimba. Mă aruncai în braţele sale. Era un părinte bun, fără a fi şi duios; o lacrimă miji în ochii lui negri, dar numai pentru o clipă.

— Dubourg îmi scrie că este mulţumit de tine, Frank!

— Îmi pare bine, tata.

— În schimb, eu am mai puţine motive de a fi mulţumit, adăugă, aşezîndu-se la masa-i de scris.

— Îmi pare rău, tată.

—Îmi pare rău şi îmi pare bine, Frank, sînt cuvinte care, de cele mai multe ori, înseamnă ori puţin, ori nimic. Iată ultima ta scrisoare.

A scos-o dintr-un teanc de alte scrisori, legate laolaltă cu o panglică roşie, etichetate şi îndosariate într-un mod cam ciudat. Acolo zăcea biata mea epistolă, în care îi arătam năzuinţele mele cele mai scumpe din acea vreme, în cuvinte care credeam că vor naşte compătimire, dacă nu cumva chiar convingere; acolo zăcea, precum zic, scrisoarea mea, rătăcită printre altele, privitoare la afacerile de tot soiul care-l absorbeau zilnic pe tatăl meu. Nu mă pot împiedica de a

nu surîde în sinea mea, cînd îmi reamintesc de orgoliul îndurerat şi de sentimentele rănite cu care am privit epistola pe care o scrisesem, te asigur, cu destulă osteneală, aşa cum mi se înfăţişa ea, luată dintr-un teanc de scrisori de recomandaţie, scrisori de credit, toată pacostea obişnuită (aşa cum o socoteam eu atunci) a corespondenţei comerciale; dar, gîndeam eu, o scrisoare atît de însemnată (nu îndrăzneam să-mi zic nici în sinea mea, o scrisoare aşa de bine scrisă), îşi merită un loc aparte şi o atenţie mai deosebită decît scrisorile privitoare la afacerile de toate zilele ale contoarului [1].

Tatăl meu însă nu băgă de seamă nemulţumirea mea; şi puţin i-ar fi păsat chiar dacă ar fi constatat-o. Cu scrisoarea mea în mînă, el începu:

— Aceasta, Frank, este scrisoarea ta din 21 ale lunii precedente, prin care mă înştiinţezi, (citind din ea) „că, în grija atît de însemnată a alcătuirii unui plan şi a alegerii unei profesiuni pe toată viaţa, ai încrederea că bunătatea mea părintească îţi dă dreptul de a avea măcar o părere contrarie faţă de cea a mea; că tu ai obiecţiuni „de neînlăturat" — da, „de neînlăturat" sînt chiar cuvintele folosite de tine — aş fi dorit, de altfel, ca scrisul tău să fie mai citeţ, să pui liniuţele pe litera „t" şi să apară bucla la litera „l" — că tu ai obiecţiuni „de neînlăturat" la cele ce ţi-am propus eu". Mai sînt multe idei în acelaşi sens, înşirate pe patru pagini întregi de hîrtie, pe care, cu puţină atenţie, pătrundere şi chibzuială în exprimare, le-ai fi putut reduce la patru rînduri, căci pînă la urmă, Frank, scrisoarea ta se rezumă doar la aceasta: nu vrei să faci ceea ce aş dori eu.

— Nu pot, tată, în situaţia de faţă; nu că n-aş vrea.

— Cuvintele preţuiesc prea puţin pentru mine, tinere, zise tatăl meu, a cărui neînduplecare era totdeauna întărită de un calm deplin şi de o deplină stăpînire de sine. *Nu pot* poate fi o expresie mai politicoasă decît *nu vreau*, dar expresiile sînt sinonime, atunci cînd nu există o piedică morală. Eu însă nu sînt de părere să tratăm afacerile în grabă; vom discuta după cină — Owen!

[1] Contoar — birou de comerţ, în special al unui bancher. (n.t.)

Owen apăru. Chipul său nu era încadrat de pletele argintii pe care obişnuiai să le cinsteşti, căci la epoca aceea el nu trecuse cu mult de cincizeci de ani. Purta însă acelaşi costum, sau unul aproape la fel cu cel pe care îl ştiai; tot cafeniu şi croit identic — aceiaşi ciorapi de mătase cenuşii ca perlele mării, aceeaşi cravată cu cataramă de argint, aceleaşi manşete de chembrică plisată, pe care le trăgea pînă peste degete cînd venea în salon, dar pe care, cînd se afla în cancelarie, le vîra cu grijă sub mîneci, pentru ca nu cumva să le păteze cu cerneala folosită zi de zi; într-un cuvînt, aceeaşi înfăţişare binevoitoare, totuşi gravă şi formală, care a caracterizat pînă la moarte pe funcţionarul cel mai de seamă al marii case de negoţ Osbaldistone & Tresham.

— Owen — zise tatăl meu, pe cînd bunul bătrînel îmi strîngea cu afecţiune mîna — trebuie să cinezi cu noi astă-seară şi să asculţi veştile pe care Frank ni le-a adus de la prietenii noştri din Bordeaux.

Owen făcu una din plecăciunile sale rigide, în semn de respectuoasă recunoştinţă; căci, în acele vremuri, o asemenea invitaţie era privită ca un hatîr de oarecare însemnătate.

Mult timp îmi voi aminti de cina aceea.

Adînc tulburat, îngrijorat şi totodată nemulţumit, nu am fost în stare să iau parte cu toată inima la conversaţie, împotriva aşteptărilor tatălui meu; şi prea dădeam răspunsuri nesatisfăcătoare întrebărilor cu care el mă asalta. Owen, şovăind între respectul pentru patronul său şi dragostea pentru tînărul pe care altă dată îl legănase pe genunchi, aşişderea aliatului înfricoşat, dar în acelaşi timp grijuliu, al unei naţiuni cotropite, se trudea la fiecare poznă pe care

o făceam să dea sens vorbelor mele neînțelese și să-mi acopere retragerea; aceste manevre măreau însă nemulțumirea tatei și abătură o parte din ea asupra bunului meu avocat, în loc să-mi vină mie în ajutor.

In timpul cît locuisem la Dubourg, nu mă purtasem chiar ca în versurile :

„Un scrib omoară-n tatăl iubit orice speranțe,
Că-n loc de a transcrie un cont, el scrie stanțe".

Dar, drept să spun, nu frecventasem contoarul decît atît cît crezusem că e de neapărată trebuință ca să obțin o bună referință de la francez, care era de mult în relații cu firma noastră, și căruia tatăl meu mă încredințase pentru a mă iniția în tainele comerțului. De fapt, preocuparea mea cea mai de seamă fusese literatura și exercițiile fizice. Tatăl meu nu condamna întru totul asemenea însușiri, atît intelectuale cît și trupești. Avea prea mult bun simț ca să nu priceapă că ele ședeau bine oricărui om și înțelegea că ele dădeau tărie și vrednicie caracterului pe care el dorea să mi-l formez. Dar ambiția lui de căpetenie era ca să-i moștenesc nu numai averea, ci și ideile și planurile, cu ajutorul cărora el își închipuia că va putea extinde și perpetua bogata moștenire pe care mi-o hărăzea.

Dragostea față de profesiunea lui era motivul aparent pe care îl alesese cînd mă îndemna să urmez aceeași cale, dar mai avea și alte motive, pe care le-am cunoscut abia mai tîrziu. Avîntat în planurile sale, îndemînatic și îndrăzneț, fiecare nouă afacere care îi reușea îl ațîța mai dihai și îi dădea mijloacele pentru noi speculații. Părea că are nevoie, ca și un cuceritor ambițios, să pășească mereu înainte, din înfăptuire în înfăptuire, fără a se opri pentru a-și asigura izbînzile, cu atît mai puțin pentru a se bucura de ceea ce dobîndea. Obișnuit să-și vadă întreaga avere cumpănind în balanța norocului și priceput în găsirea mijloacelor pentru a apleca talerul în favoarea lui, sănătatea, mintea și activitatea sa păreau a spori mereu, o dată cu acțiunile riscante în care își juca averea;

semăna cu un marinar obișnuit să țină piept valurilor și vrăjmașilor și a cărui încredere în sine se întărește în ajunul furtunii sau al bătăliei.

Își dădea totuși seama de schimbările pe care vîrsta sau boala le-ar fi putut aduce sănătății sale; era dornic să aibă la îndemînă, la timpul potrivit, un asistent, în stare să ia cîrma atunci cînd mîna lui va obosi, și care să menție nava pe drumul ei, după sfaturile și instrucțiunile sale. Atît dragostea de părinte, cît și continuarea planurilor sale îl îndrumau către aceleași concluzii. Tatăl tău, deși averea sa era investită în aceeași casă de negoț, era numai comanditar, cum se zice în termeni comerciali; iar Owen, a cărui probitate și pricepere în mărunțișurile contabilicești făceau neprețuite serviciile sale de contabil principal, nu poseda nici cunoștințe și nici talent îndestulător ca să țină în mînă conducerea generală a întreprinderii. În cazul că tatăl meu ar fi încetat subit din viață, ce s-ar fi ales de lumea planurilor pe care o ticluise, dacă fiul său nu ar fi fost șlefuit după chipul unui Hercule comercial, pregătit să susțină greutatea atunci cînd va fi slobozită de căderea lui Atlas? Ce-ar fi devenit fiul însuși, dacă, străin de acest soi de îndeletniciri, s-ar fi găsit deodată încurcat în labirintul afacerilor negustorești, fără a avea cunoștințele necesare ca să iasă din încurcătură? Pentru toate aceste motive, unele mărturisite, altele tăinuite, tatăl meu hotărîse ca eu să-i îmbrățișez profesiunea; și odată decis în această privință, nu exista o hotărîre mai neclintită la vreun om. Totuși eram și eu o parte interesată care trebuia consultată, și, moștenind ceva din încăpățînarea lui tătîne-meu, îmi formulasem o hotărîre cu totul potrivnică.

O circumstanță ușurătoare la rezistența ce o dovedeam în împrejurarea de față împotriva dorințelor tatălui meu, putea fi, cred, aceea că atunci nu le înțelegeam pe deplin temeiul și nici cît de legată de ele îi era fericirea. Fiind sigur în închipuirea mea, că voi avea parte de o bună moștenire în viitor și de sufi-

ciente mijloace de întreţinere în răstimp, nici nu-mi dădea prin gînd pe atunci că ar fi necesar, pentru a schimba închipuirea în realitate, să mă dedic muncii şi nici să mă supun unor restricţiuni neplăcute gustului şi temperamentului meu. In propunerea tatălui meu de a mă asocia cu el în afaceri, nu vedeam decît dorinţa lui ca să contribui şi eu la înmulţirea grămezilor de bogăţii agonisite de dînsul; şi, închipuindu-mă cel mai bun judecător al drumului către fericirea mea, nu concepeam că aş putea fi mai mulţumit totuşi, sporind averea pe care o socoteam îndestulătoare, chiar mai mult decît îndestulătoare pentru toate trebuinţele, pentru înlesnirile vieţii, ca şi pentru petrecerile lumeşti.

Astfel sînt nevoit să repet că la Bordeaux nu mi-am petrecut timpul aşa cum îşi propusese tatăl meu. Înlocuiam cu alte îndeletniciri tot ceea ce socotea el a fi motiv de căpetenie pentru şederea mea acolo ba, dacă aş fi fost mai îndrăzneţ, aş fi nesocotit cu totul acest motiv. Dubourg, un reprezentant favorizat al casei noastre de negoţ, de la care îşi trăgea profiturile sale, era un politician mult prea şiret ca să dea conducătorului firmei, cu privire la unicul său fiu, referinţe care să pricinuiască supărare atît unuia cît şi celuilalt; de asemenea ar fi putut urmări, cum voi afla în curînd, foloase personale, tocmai lăsîndu-mă să nesocotesc ţelul pentru care îi fusesem lăsat în grijă. Purtarea mea se desfăşurase în limitele bunei cuviinţi şi ale bunei orînduieli, aşa că pînă atunci el nu avusese prilejul de a da vreo referinţă proastă despre mine, chiar dacă ar fi dorit un asemenea prilej; dar, poate că dibaciul franţuz ar fi fost tot atît de îngăduitor, chiar dacă m-aş fi dedat la apucături mai rele decît acelea de indolenţă şi aversiune faţă de afacerile negustoreşti. Într-adevăr, în timp ce hărăzeam o bună parte de timp studiilor comerciale recomandate de dînsul, lui nu-i părea cîtuşi de puţin rău de timpul pe care-l dedicam altor îndeletniciri mai clasice; nici nu m-a găsit vreodată vinovat de faptul că mă desfătam cu

Corneille şi Boileau mai abitir decît cu Postlethwayte (presupunînd că lucrarea sa ar fi existat pe atunci şi că monsieur Dubourg i-ar fi putut pronunţa numele) sau Savary, sau oricare alt scriitor de economie politică. El culesese de pe undeva o expresie potrivită cu care încheia fiecare scrisoare către tata: „Fiul dvs. este tot ceea ce un tată îşi poate dori".

Pe tatăl meu niciodată nu-l supăra o frază, oricît de des era repetată, cu condiţia ca să-i pară lui desluşită şi expresivă; şi însuşi Addison nu ar fi putut găsi expresii care să-i dea atîta satisfacţie ca „Primit stimata dvs. şi achitat facturile incluse, conform borderoului".

Ştiind deci foarte bine ceea ce aştepta de la mine, tata nu se îndoia, din cauza desei întrebuinţări a frazei favorite a lui Dubourg, că eram pe cale să ajung întocmai ceea ce-mi hărăzea dînsul; dar, într-un ceas rău, el primi scrisoarea cu scuzele mele elocvente şi amănunţite; în această scrisoare, îi arătam că refuz locul în firmă, precum şi un pupitru cu taburet, într-un colţ al întunecosului contoar din Crane Alley, deşi taburetul ar fi fost mai înalt decît acela al lui Owen şi decît acelea ale celorlalţi funcţionari şi inferior numai scaunului cu trei picioare al tatălui meu. Din acea clipă, toate s-au întors pe dos. Referinţele lui Dubourg deveniră suspecte, ca şi cum facturile sale ar fi fost ştiute ca incorecte. Fusei chemat acasă în mare grabă şi primit în modul pe care ţi l-am şi înfăţişat.

CAPITOLUL II

> Încep a bănui că tînărul suferă de o groaznică meteahnă: Poezia, cu care trîndavă boală de este infectat, pierdută este pentru el orice nădejde de a obține o slujbă de stat. *Actum est* de el ca om al colectivității, dacă a ajuns să versifice o dată.
>
> **Ben Jonson în „Bartholomew Fair".**

Vorbind în general, tatăl meu știa să își stăpînească mînia, iar supărarea rareori îi răzbătea prin cuvinte; ea se vădea doar printr-o comportare mai seacă și mai acră față de acei care îl nemulțumiseră. Nu făcea niciodată uz de amenințări sau de expresii tari. Totul la dînsul era orînduit după sistem și de cîte ori se ivea prilejul avea obiceiul de a îndeplini „cele necesare" fără risipă de cuvinte. Asculta deci cu un surîs amar răspunsurile mele nepotrivite privind situația comerțului în Franța și, nemilos, mă lăsa să mă încurc din ce în ce mai mult în misterele unor termeni comerciali ca: agio[1], tarife, tare[2] și daune; nu-mi pot silui memoria, căutînd să-mi aduc aminte dacă m-a privit cu adevărată supărare, înainte de a-mi fi dovedit că nu sînt în stare a-i explica efectul precis pe care l-a avut deprecierea ludovicului de aur asupra negocierii polițelor.

— Cel mai mare eveniment național din timpul meu — zise tata (cu toate că văzuse Revoluția) — și habar nu are de el!

[1] Diferență între valoarea nominală și cea reală a monedelor. (n.t.)

[2] Pierdere în valoare suferită de o marfă prin scăderea greutății sau alterarea calității. (n.t.)

— Domnul Francis — sugeră Owen în felul său timid și împăciuitor — nu poate să fi uitat că printr-un *arrêt* al regelui Franței, datat la 1 mai 1700, s-a prevăzut că *le porteur*, în curs de zece zile de la scadență, trebuie să facă cerere...

— Domnul Francis — zise tata, întrerupîndu-l — își va reaminti probabil, pentru moment, orice ai bunătatea să-i sugerezi. Dar, Doamne! cum de l-a lăsat Dubourg! Ascultă, Owen, ce fel de om este Clément Dubourg, nepotul său, de colo din cancelarie, tînărul acela cu părul negru?

— Unul din cei mai dibaci funcționari ai casei, domnule; un minunat tînăr, pentru timpurile de azi, răspunse Owen, căci veselia și buna cuviință a tînărului franțuz îi cucerise inima.

— Da, da, presupun că *el* știe ceva despre operațiile de schimb. Dubourg ținea să am măcar un tînăr în preajma mea care să se priceapă la afaceri, dar văd acum ce urmărea, iar el își va da seama de aceasta atunci cînd va privi bilanțul. Owen, salariul lui Clément să fie plătit la zi pe tot trimestrul acesta și el să se îmbarce pentru Bordeaux pe nava tatălui său. Tocmai se îndeplinesc formalitățile de plecare.

— Să-l concediez pe Clément Dubourg, domnule? întrebă Owen cu o voce nesigură.

— Da, domnule, concediază-l fără întîrziere. Mi-e destul un prostănac de englez la contoar, ca să-mi facă pozne. Și nu-mi trebuie un francez iscusit, pe deasupra, ca să profite de ele.

Trăisem destul pe teritoriile *du grand monarque,* ca să capăt o puternică aversiune pentru o astfel de arbitrară exercitare a autorității, chiar dacă aceasta nu mi-ar fi intrat în sînge încă din fragedă copilărie. Așa că nu m-am putut abține să nu intervin, pentru a împiedica faptul ca un nevinovat și merituos tînăr să ispășească vina de a fi dobîndit desăvîrșirea pe care tata o aștepta din partea mea.

— Îți cer iertare, tată — rostii, îndată ce termină de vorbit, — dar cred că este drept să plătesc singur

vina de a-mi fi neglijat studiile. Nu am nici un motiv să acuz pe monsieur Dubourg de a fi neglijat să-mi asigure putinţa de a mă dezvolta, oricît de puţin m-aş fi folosit de ea; iar în ceea ce priveşte pe monsieur Clément Dubourg...

— În ceea ce-l priveşte pe dumnealui şi pe tine, voi lua eu măsurile pe care le cred necesare — răspunse tata. Este frumos din partea ta, Frank, să iei asupră-ţi toată vina — foarte frumos, aceasta nu se poate nega. Nu-l pot ierta însă pe bătrînul Dubourg — zise el, privindu-l pe Owen, — că s-a mulţumit numai să-i ofere lui Frank mijloacele de a-şi însuşi cunoştinţe folositoare, fără să controleze dacă le-a utilizat şi, în caz contrar, să-mi comunice mie.

— Domnul Francis — zise contabilul principal, cu obişnuita lui plecăciune şi cu o uşoară ridicare a mîinii drepte, pe care o căpătase din obiceiul de a-şi pune pana după ureche, înainte de a vorbi — domnul Francis pare să înţeleagă principiul fundamental al oricărei contabilităţi morale, marea regulă etică de trei. Lasă-l pe A să-i facă lui B, ceea ce B i-ar face lui A; produsul îţi va da regula de conduită cerută.

Tatăl meu surîse la această reducere în formă aritmetică a regulii de aur, dar urmă îndată:

— Toate acestea n-au însemnătate, Frank; ţi-ai irosit timpul ca un copil, aşa că pe viitor trebuie să înveţi să trăieşti ca un bărbat. Te voi pune sub supravegherea lui Owen pentru cîteva luni ca să recîştigi terenul pierdut.

Eram cît pe aci să răspund, dar Owen mă privi cu un gest atît de rugător şi de prevenitor, încît fără vrerea mea am tăcut.

— Abia atunci — continuă tatăl meu — vom relua subiectul scrisorii mele din zi întîi a lunii precedente, la care mi-ai trimis un răspuns nesăbuit şi nesatisfă-

cător. Acuma, umple-ţi paharul şi trece sticla lui Owen.

Lipsa de curaj, de îndrăzneală — dacă vrei — nu mi-a fost niciodată cusurul. De aceea, răspunsei ferm:

— Îmi pare rău că scrisoarea mea nu a fost satisfăcătoare; dar nesăbuită nu a fost, deoarece am dat toată atenţia propunerii, pe care în bunătatea dumitale mi-ai făcut-o şi pe care cu multă durere m-am văzut nevoit să o refuz.

Tata îşi îndreptă o clipă privirea-i ascuţită asupra mea, dar apoi şi-o retrase îndată. Cum nu-mi răspunse, m-am văzut silit să continui, dar cu oarecare şovăială, el întrerupîndu-mă doar prin monosilabe.

— Îmi este cu neputinţă, tată, să am un respect mai mare decît acela pe care îl am pentru îndeletnicirea de negustor, chiar dacă aceasta nu ar fi îndeletnicirea dumitale. Totuşi, mă simt silit să stărui în refuzul meu de a-mi însuşi o calitate, pe care sînt atît de nepregătit să mi-o asum.

— Voi avea eu grijă să-ţi însuşeşti calificarea necesară. Nu mai eşti oaspetele şi elevul lui Dubourg.

— Dar, dragă tată, eu nu susţin că ar fi vorba de o lipsă în felul de predare a studiilor, ci de neputinţa mea de a profita de învăţătură.

— Prostii! Ţi-ai ţinut jurnalul în felul în care te-am sfătuit?

— Da, tată.

— Fii bun şi adu-l aici.

Opul cerut era un caiet obişnuit, ţinut după poveţele tatei, în care mi se indicase să iau note cu privire la cunoştinţele variate pe care le căpătam în timpul studiilor. Prevăzînd că el va cerceta acest caiet, avusesem grijă să transcriu informaţiile care ştiam că-l vor mulţumi, dar prea adesea, pana scăpase de sub

controlul capului. Se mai întîmplase, de asemenea, că în acest caiet, fiindu-mi mai la îndemînă, îmi însemnasem ocazional unele lucruri care nu aveau nimic de-a face cu negoțul. Îl pusei acum în mîna tatălui meu, sperînd din suflet că nu va da peste nimic care să-i mărească necazul. Owen, care păru că pălise cînd tata îmi pusese întrebarea, se însenină cînd auzi răspunsul meu prompt, ba chiar zîmbi încurajator cînd adusei din camera mea și pusei înaintea tatei un volum cu aspect de registru comercial, mai mult lat decît lung, cu paftale de alamă și legat în piele de vițel. Părea lucru serios și îl îmbărbăta pe binevoitorul meu prieten. Zîmbea chiar cu plăcere, cînd îl asculta pe tatăl meu spicuind părți din conținut și mormăind unele critici în timp ce-l parcurgea.

— *Rachiuri — butoiașe* și *buți*, *de asemenea toneaux* — La *Nantz 29* — *Veltes într-un barrique*[1] *la Cognac* și *Rochelle 27* — *La Bordeaux 32*. Foarte corect, Frank. *Vămuirea pe tonaj și după vame vezi tabelele Saxby*. Nu-i bine așa; trebuia să transcrii pasajul respectiv; numai așa se fixează în memorie. *Rapoarte de intrare și ieșire — Certificate de ramburs pentru grîu — Certificate de export — Pînzeturi de Bretania și Flandra — Bacala*[2] *— titling*[3] *— Crapling — lub-fish*. Ar fi trebuit să-ți notezi că toate se înregistrează ca titling. Cîți țoli are un titling?

Owen, văzîndu-mă încurcat, îndrăzni să-mi sufle și eu din fericire înțelesei.

— Optsprezece țoli, tată.

— Da, și un lub-fish are 24 — foarte bine. Este important să reții aceasta, din pricina negoțului portughez. Dar ce-i aici? *Bordeaux fondat în anul* — *Castelul Trompette — Palatul Galliennus*. Bine, bine, și aceasta-i corect, de sigur. Acesta este un fel de maculator, Owen, în care se înregistrează tranzacțiile zilnice, cumpărări, ordonanțări, plăți, recipise, accepte, ciorne, comisioane și sfaturi înregistrate de-a valma.

— Astfel ca să poată fi transcris corect în jurnal și în cartea mare, zise Owen. Sînt bucuros că domnul Francis este așa de metodic.

Văzînd ce iute creștea considerațiunea cu care eram privit, începusem să mă tem că drept urmare tata va stărui cu și mai multă încăpățînare în hotărîrea de a mă face negustor; cum eu hotărîsem contrariul, doream să nu fi fost, după vorba prietenului meu Owen, chiar atît de metodic. Dar nu aveam motive de îngrijorare în privința aceasta; căci o foaie de hîrtie pătată de cerneală căzu din carte și tata, ridicînd-o întrerupse o sugestie a lui Owen, care recomanda prinderea foilor volante de memorial cu puțină pastă de lipit, exclamînd: „Memoriei lui Edward, Prințul Negru[1]!“ — Ce-s astea? Versuri! Doamne, Frank, ești un gogoman mai mare decît îmi închipuiam.

Trebuie să-ți amintești că tatăl meu, ca om de afaceri, privea cu dispreț truda poeților; ca om credincios, cu convingeri sectare, considera astfel de îndeletniciri pe cît de triviale, pe atît de profane. Înainte de a-l condamna pentru aceasta, trebuie să-ți amintești ce viață au dus și cum și-au folosit talentele cei mai mulți din poeții de la sfîrșitul secolului al șaptesprezecelea. De asemenea, secta de care aparținea tatăl meu avea, sau poate afecta să aibă, o aversiune puritană față de manifestările literare superficiale. Așa că vezi ce multe au fost pricinile care au contribuit la creșterea neplăcutei surprize, prilejuită de nefericita descoperire a acestei nenorocite ciorne. Cît despre bietul Owen, dacă peruca rotundă pe care o purta atunci s-ar fi desfăcut, pentru ca părul să se poată

---

[1] Vechi măsuri de capacitate franceze pentru butoaie. (n.t.)
[2] Pește (Gadus Marluna) uscat. (n.t.)
[3] Termeni întrebuințați înainte vreme în comerțul de pește. (n.t.)

[1] Principele moștenitor al Angliei (1330—1376), victorios în bătăliile de la Poitiers și Crécy. (n.t.)

face măciucă, de groază, sînt sigur că munca frizerului din dimineaţa aceea ar fi fost zadarnică, datorită mirării nemăsurate pe care o arătă faţă de o astfel de grozăvie. O violare a casei de bani, sau o ştersătură în maestru, sau o greşeală de adunare într-un decont, cu greu i-ar fi putut prilejui o surpriză mai neplăcută. Tata citi versurile, făcîndu-se uneori că nu le înţelegea sensul, alteori luînd în batjocură tonul eroic, dar tot timpul cu o emfază de amară ironie, deosebit de sîcîitoare pentru nervii unui autor.

Sunetu-acela de goarnă cumplit
Cu fontarabe-ecouri în zări răspîndit,
Chemare a eroului ce de moarte zăcea,
Pe Carol cel Mare-mpărat îl vestea
Că negrii paieni şi-ai Spaniei fii
Pe bravul lui sol răpus-au dintre vii.

— „Fontarabe ecouri!" continuă tatăl meu, întrerupîndu-se din citit; Tîrgul din Fontarabia[1] ar fi fost mai apropiat de scop. Paieni? Ce-i paien? N-ai fi putut spune tot aşa de bine păgîn, şi n-ai putea scrie măcar englezeşte, dacă ţii neapărat să scrii prostii?

Peste mări ale lumii şi ţări trist suna
Şi-ale Angliei coaste departe uimea
Cu note ce parcă voiau să prescrie
C-a Angliei rază şi-a Franţei urgie,
Eroul ce-n Crécy, Poitier teamă-mparte
În Bordeaux astăzi zace pe patul de moarte.

Poitiers, de altfel, se scria totdeauna cu un *s* şi nu văd niciun motiv ca rima să cedeze ortografiei.

„Slăbitul meu cap săltaţi-l, a spus;
Deschideţi fereastra, să văd, spre apus,
O ultimă dată-nsorita minune
A soarelui care acuma apune,
Lucind pe Garona pe-al apei ei val,
La fel ca pe Blaya cu roşul ei mal".

[1] Fontarabia — oraş în Spania. (n.t.)

Rimele sînt proaste şi nu se potrivesc. Cum, Frank, de nici măcar nu te pricepi la sărăcăcioasa meserie pe care ţi-ai ales-o?

În somnul de glorie-adîncă el şade
Sfîrşitu-i apropie roua ce cade,
Ca lacrima ceea ce-ncet se prelinge
Pe-obrazul ce-amarnica-i jale îşi plînge,
Cînd află fecioare şi triste neveste
Că Negrul lor Edward în veci nu mai este.

Deşi ca soarele, i-apune şi gloria,
În Franţa, în Anglia, rămîne memoria
Acelui ce groază băga în duşmani
Tot astfel lucesc toţi eroii britani,
Ce-n nouă planete pe-al sudului cer,
Prin norii de sînge şi flăcări nu pier.

— „Un nor de flăcări", e ceva nou — Bună dimineaţa la Moş Ajun, ne daţi ori nu ne daţi? Ce să-ţi spun: un clopotar ar scrie versuri mai bune! Apoi zvîrli cît colo hîrtia cu un aer de nemărginit dispreţ şi încheie: Pe cinstea mea, Frank, eşti un gogoman mai mare decît credeam.

Ce puteam zice, dragul meu Tresham? Stăteam acolo, fierbînd de umilire şi revoltă, în timp ce tata mă privea calm, dar sever, cu dispreţ şi milă; iar bietul Owen, cu ochii şi mîinile ridicate, părea atît de îngrozit, ca şi cum ar fi citit în acel moment numele patronului său în Gazette[1]. Cu timpul, îmi luai inima în dinţi şi vorbii, căutînd ca tonul glasului să-mi trădeze cît mai puţin simţămintele.

— Îmi dau perfect de bine seama, tată, cît de puţin pregătit sînt ca să ocup în societate rolul important căruia vrei să mă consacru; dar, din fericire, eu nu am ambiţia să agonisesc avere. Domnul Owen ar fi un colaborator cu mult mai potrivit. O spusei cu oa-

[1] Publicaţie oficială în care, printre altele, se publicau numele falitţilor. (n.t.)

recare ciudă, deoarece mi se părea că Owen trădase prea curînd cauza mea.

— Owen? zise tatăl meu. Băiatul este smintit, curat smintit. Ia spune — dacă pot îndrăzni să te întreb — după ce cu atîta uşurinţă cauţi să-mi abaţi privirile în spre domnul Owen (deşi m-aş putea aştepta la mai multă supunere de la oricine altul, decît de la fiul meu), care ar fi înaltele tale proiecte?

— Aş dori, tată, răspunsei, luîndu-mi inima în dinţi, să călătoresc doi-trei ani, dacă nu ai avea nimic împotrivă; altfel, deşi este cam tîrziu, aş petrece bucuros acelaşi interval de timp la Oxford sau Cambridge.

— Pentru numele lui dumnezeu! S-a mai auzit vreodată aşa ceva? Să urmezi şcoala printre pedanţi şi iacobiţi[1], cînd ai putea să-ţi faci singur un rost în viaţă! De ce să nu mergi de îndată la Westminster sau la Eton, şi să te obişnuieşti cu gramatica lui Lilly şi cu flexiunile cuvintelor şi de asemenea cu nuiaua, dacă-ţi place?

— Atunci, tată, dacă socoteşti ca tardiv proiectul de continuare a studiilor, bucuros m-aş întoarce pe continent.

— Ţi-ai pierdut deja prea mult timp acolo — şi cu prea puţin folos, domnule Francis.

— Atunci aş alege cariera armelor, tată, mai degrabă decît oricare altă activitate.

— Să alegi pe dra..., zise tatăl meu în grabă, oprindu-se brusc şi apoi continuînd într-altfel: Mărturisesc că eşti pe cale să mă prosteşti şi pe mine. Nu-ţi vine să înnebuneşti, Owen?

Bietul Owen dădu din cap şi privi în jos.

— Ascultă, Frank — continuă tatăl meu, — vreau să scurtez discuţia. Eram de vîrsta ta cînd tatăl meu mă izgoni din casă şi trecu drepturile mele legale de moştenire asupra fratelui mezin. Am părăsit Osbaldistone Hall[1] călare pe o mîrţoagă, şi cu zece guinee în pungă. De atunci, nu am mai călcat pragul casei şi nici nu-l voi mai călca. Nu ştiu, şi nu-mi pasă, dacă fratele meu, pătimaş vînător de vulpi, mai trăieşte, sau dacă şi-a frînt gîtul; dar el are copii, Frank, şi unul din ei va fi fiul meu, dacă mă mai superi mult în această chestiune.

— Vei face aşa cum pofteşti cu tot ceea ce îţi aparţine, răspunsei mai mult cu o nepăsare posacă decît cu respect.

— Aşa e, Frank, tot ce am este al meu, dacă truda agonisirii şi grija de a spori poate constitui un drept de proprietate. Află că nici un trîntor nu se va hrăni din fagurele meu. Gîndeşte-te bine; nu o spun fără a fi cugetat îndelung. Şi ceea ce hotărăsc, ştiu să duc la îndeplinire.

— Onorate domn, mult stimate domn — strigă Owen, cu lacrimile în ochi — nu vă stă în obicei să vă grăbiţi aşa, cînd tranzacţionaţi asupra unor afaceri de seamă. Lăsaţi-l pe domnul Francis să-şi consume creditul, înainte de a-i închide contul. El vă iubeşte, sînt sigur; atunci cînd va pune în cumpănă respectul filial de o parte, iar de cealaltă argumentele sale *per contra,* sînt sigur că obiecţiunile-i vor dispare.

— Crezi că îi voi cere de două ori — zise cu gravitate tatăl meu — să fie prietenul meu, sprijinul meu şi omul meu de încredere? să fie tovarăşul grijilor şi averii mele? Owen, credeam că mă cunoşti mai bine.

M-a privit ca şi cum ar mai fi vrut să adauge ceva, dar se întoarse de îndată şi părăsi brusc odaia. Recunosc că eram impresionat de această întorsătură a lucrurilor, la care nu mă gîndisem; iar tatăl meu probabil că nu ar fi avut de ce să se plîngă de mine, dacă ar fi început discuţia de pe această poziţie.

Era însă prea tîrziu. Moştenisem o bună parte din îndîrjirea sa încăpăţînată şi soarta hotărîse ca acest păcat să-mi fie şi pedeapsa, deşi într-o măsură mai

[1] Partizanii lui Iacob II după abdicarea sa, sau partizanii urmaşilor săi. (n.t.)

[1] Conacul familiei Osbaldistone. (n.t.)

mică decît merita greşeala mea. Cînd rămaserăm singuri, Owen continuă a mă privi cu ochii înlăcrămaţi, vrînd să descopere ceea ce era mai vulnerabil în încăpăţînarea mea, înainte de a încerca să intervină. Pînă la urmă, începu cu vorbe deslînate şi tremurătoare:

— Doamne, dumnezeule! Domnule Francis! Doamne, dumnezeule! Pe viaţa mea, domnule Osbaldistone! Să-mi fie dat să trăiesc o asemenea zi! Şi dumneavoastră, un domn atît de tînăr! Pentru numele lui dumnezeu! Priviţi şi contul de profit şi cel de pierdere! Gîndiţi-vă la ce lăsaţi să se irosească — ce frumoasă avere, domnule Francis — una din cele mai serioase întreprinderi din City, chiar de pe cînd era sub fosta firmă a lui Tresham şi Trent, azi Osbaldistone şi Tresham. Aţi putea să vă poleiţi cu aur, domnule Francis! Şi, dragul şi tînărul meu domn Frank, dacă ar fi ceva anume, în afacerile casei acesteia, care v-ar displace, aş (scoborîndu-şi vocea pînă la şoaptă), aş îndrepta eu trimestrial, sau săptămînal, sau zilnic, cum aţi dori. Gîndiţi-vă, dragul meu domn Francis, la respectul ce-l datoraţi tatălui dumneavoastră, ca să aveţi parte de zile multe şi bune.

— Îţi sînt foarte îndatorat, domnule Owen, zisei eu, într-adevăr foarte îndatorat; dar numai tatăl meu poate chibzui cui să lase averea. El a pomenit de unul din verii mei. N-are decît să dispună de averea sa cum îi place, eu niciodată nu-mi voi vinde libertatea pe aur.

— Aur, domnule? Aş fi dorit să vedeţi contul de profit şi pierdere din trimestrul trecut — se ridică la cinci cifre — cinci cifre la totalul cuvenit fiecărui asociat, domnule Frank. Şi toate acestea să ajungă în mîna unui papistaş, unui necioplit din nord, şi peste alte toate, necredincios regimului! Mi se rupe inima, domnule Francis, mie care am muncit mai mult ca un cîine decît ca om şi numai de dragul firmei. Gîndiţi-vă cum ar suna: Osbaldistone, Tresham şi Osbaldistone — sau poate, cine ştie, (scoborîndu-şi din nou vocea) Osbaldistone, Osbaldistone şi Tresham,

pentru că domnul Osbaldistone al nostru îi poate răscumpăra pe toţi.

— Dar, domnule Owen, numele vărului meu fiind tot Osbaldistone, denumirea firmei va suna tot atît de plăcut în urechile domniei tale.

— O, nu vă e ruşine, domnule Francis, cînd ştiţi cît ţin la dumneavoastră?! Hm! Vărul dumneavoastră! Un papistaş desigur, ca şi tătîne-său şi necredincios dinastiei protestante[1]. Acesta este încă un motiv, de bună seamă.

— Mulţi catolici sînt oameni foarte de treabă, domnule Owen, răspunsei eu.

Cînd Owen se pregătea să răspundă cu neobişnuită însufleţire, tata reintră în odaie.

— Ai avut dreptate, Owen, zise el. Eu am greşit; pentru a dezbate această chestiune, ne trebuie un răgaz mai lung. Tinere, să-mi răspunzi la această chestiune de azi într-o lună.

Salutai în tăcere, destul de mulţumit de această păsuială, cu speranţa că ea arăta o înmuiere în hotărîrea tatei.

Timpul de aşteptare trecu încet, netulburat de vreo întîmplare mai deosebită. Veneam, plecam şi dispuneam de timpul meu, după plăcerea mea, fără ca tata să mă întrebe ceva sau să-mi facă vreo observaţie. Într-adevăr, îl vedeam rar, numai la ceasul meselor, cînd el ocolea cu grijă orice discuţie, pe care nici eu nu mă grăbeam să o deschid, cum prea bine îţi poţi da seama. Conversaţia noastră se mărginea la veştile zilnice sau la acele generalităţi cu care se întreţin fiinţele străine unele de altele; cineva care ne-ar fi ascultat nici nu ar fi putut bănui că ar exista între noi o neînţelegere atît de gravă. Neînţelegerea însă mă urmărea mereu, ca un vis urît. Se putea oare ca tata să se ţie de cuvînt şi să dezmoştenească pe unicul său

[1] Se înţelege: partizan al casei Stuart — catolică, pretendentă la tronul Angliei — şi necredincios casei domnitoare de Hanovra — protestantă. (n.t.)

fiu în favoarea unui nepot, de a cărui existenţă nici nu era măcar sigur? Dacă aş fi judecat drept lucrurile, purtarea bunicului meu în împrejurări asemănătoare nu-mi putea mirosi a bine. Îmi făcusem însă o idee greşită despre caracterul tatălui meu, după consideraţia pe care mi-o dăduse el şi întreaga sa familie, înainte de plecarea-mi în Franţa. Încă nu ştiam că există oameni care îşi răsfaţă copiii la o vîrstă fragedă, pentru că aşa le place şi pentru că aceasta îi distrează, şi care, totuşi, pot fi suficient de severi atunci cînd aceiaşi copii nu corespund mai tîrziu aşteptărilor. Dimpotrivă, căutam a mă convinge că nu mă puteam aştepta decît la o înstrăinare vremelnică a afecţiunii sale; poate un surghiun la ţară pe cîteva săptămîni, ceea ce ar fi fost mai de grabă pe placul meu, deoarece îmi dădea prilejul să lucrez mai departe la versiunea neterminată a lui Orlando Furioso, poem pe care de mult voiam să-l traduc în versuri englezeşti. M-am lăsat atît de stăpînit de această credinţă, încît îmi reluasem ciornele. Odată, pe cînd eram cufundat asupra rimelor des repetate din stanţele spenseriene, auzii o bătaie surdă şi precaută în uşa camerei mele.

— Intră, zisei, şi domnul Owen se ivi în prag.

Acest om nepreţuit avea obiceiuri şi mişcări atît de rînduite, încît, după toate probabilităţile, era prima dată cînd se suia la catul al doilea din casa patronului său, deşi pe primul îl cunoştea atît de bine; nici pînă azi nu înţeleg cum de a găsit camera mea.

— Domnule Francis, zise el, stăvilindu-mi surpriza şi plăcerea ce le încercam, văzîndu-l. Nu ştiu dacă este bine să vă spun cele ce am de gînd — nu se cade să vorbeşti în afară despre ceea ce se petrece înlăuntrul contoarului — n-ar trebui să spui — cum se zice — stîlpului din magazie cîte file are registrul. Dar tînărul Twineall a lipsit de la birou două săptămîni şi mai bine şi nu s-a întors decît de două zile.

— Bine, dragul meu, dar ce ne priveşte pe noi aceasta?

— Staţi, domnule Francis, tatăl dumneavoastră i-a încredinţat o misiune specială; sînt sigur că nu s-a dus la Falmouth în chestiunea scrumbiilor; şi afacerea din Exeter cu Blackwell & Co. este lămurită; iar întreprinderea minieră din Cornwall a lui Trevanion şi Treguilliam desigur că nu va plăti mai mult decît ceea ce a plătit; orice altă afacere nu poate să nu fie înregistrată şi în scriptele mele; pe scurt: credinţa mea nestrămutată este că Twineall a fost în nord.

— Crezi cu adevărat? îl întrebai eu, ceva cam speriat.

— De la întoarcerea lui, nu a vorbit altceva decît despre cizmele sale noi, de pintenii săi de Rippon[1] şi despre o luptă de cocoşi din York. Lucrul este limpede ca şi tabla înmulţirii. Hotărăşte-te, dragul meu copil, Domnul să te binecuvînteze, să faci pe placul tatălui dumitale. Fă-te de îndată şi om, şi negustor.

În clipa aceea, simţii un puternic imbold de a ceda şi ca să-l fac fericit pe Owen, eram gata a-l ruga să comunice tatălui meu că îi voi împlini dorinţa. Mîndria însă — mîndria, izvorul atîtor fapte bune, dar şi al atîtor rele de-a lungul vieţii — m-a împiedicat. Supunerea mi se opri în gît; pe cînd tuşeam pentru a-mi drege vocea, glasul tatei se auzi, chemîndu-l pe Owen. El părăsi grăbit camera şi astfel prilejul a fost pierdut.

Tatăl meu era metodic în toate. La aceeaşi oră a zilei, în aceeaşi încăpere, pe acelaşi ton şi cu aceeaşi manieră, pe care le întrebuinţase exact cu o lună mai înainte, el şi-a recapitulat propunerea ce mi-o făcuse, de a mă lua ca asociat şi de a-mi încredinţa un departament din contoar, cerîndu-mi să-i comunic hotărîrea mea definitivă. În clipele acelea, îmi ziceam că se poartă prea aspru şi încă şi acum socot că purtarea tatei a fost nesăbuită. O purtare mai împăciuitoare i-ar fi dat, după toate probabilităţile, cîştig de cauză. Aşa însă cum s-au petrecut lucrurile, am rămas pe poziţie şi, în chip cît mai respectuos, i-am refuzat propune-

1 Oraş din nordul Angliei (n.t.)

rea ce-mi făcuse. Poate că — dar cine-şi poate judeca propria-i inimă? — simţeam că ar fi fost lipsit de bărbăţie să capitulez la prima somaţie şi aşteptam noi solicitări cel puţin ca pretext pentru a-mi schimba hotărîrea. De data aceasta, însă, am fost dezamăgit, căci tatăl meu se întoarse calm către Owen şi spuse doar atît:

— Vezi, este aşa precum ţi-am spus.

Apoi, adresîndu-mi-se, zise:

— Bine, Frank, eşti aproape major şi tot atît de pregătit acum pe cît vei fi oricînd altă dată ca să te gîndeşti la fericirea ta; deci, nu mai spun nimic. Dar, cum nu sînt obligat să mă supun planurilor tale, după cum nici tu nu eşti silit să le urmezi pe ale mele, pot să te întreb dacă nutreşti vreun plan în care să-ţi pot fi de vreun ajutor?

Oarecum ruşinat, îi răspunsei că, nefiind pregătit pentru vreo profesiune şi neavînd nici o avere a mea, era vădit că nu puteam trăi fără un ajutor oarecare din partea lui; nevoile mele însă erau foarte modeste şi speram ca aversiunea ce o aveam pentru profesia pe care mi-o destinase nu-l va face să-mi retragă cu totul sprijinul şi oblăduirea părintească.

— Va să zică doreşti să te sprijini de braţul meu şi în acelaşi timp să urmezi calea aleasă de tine? Aşa ceva nu se poate, Frank; totuşi, presupun că primeşti să te supui îndrumărilor mele în măsura în care ele nu se împotrivesc bunului tău plac? Eram gata să-l întrerup, dar el mi-o reteză, zicînd: tăcere, te rog, apoi continuă: Presupunînd că aşa stau lucrurile, vei purcede de îndată spre nordul Angliei, pentru a face o vizită unchiului tău şi a-i cunoaşte familia. Dintre fiii săi (are şase, după cîte am înţeles), am ales pe unul, care pare a fi vrednic de a ocupa locul de la contoar pe care ţi-l hărăzisem ţie. Cum poate vor mai fi încă unele rînduieli de pus la cale, va fi eventual nevoie să fii şi tu de faţă. Vei primi noi instrucţiuni la Osbaldistone Hall, unde vei rămîne, te rog, pînă ce

vei primi veşti de la mine. Totul va fi gata pentru plecarea ta mîine dimineaţă.

Cu aceste cuvinte, părintele meu părăsi camera.

— Ce înseamnă toate acestea, domnule Owen? întrebai pe înţelegătorul meu prieten, al cărui chip înfăţişa cea mai adîncă mîhnire.

— Te-ai nenorocit, domnule Frank! asta-i tot. Cînd tatăl dumitale vorbeşte aşa de liniştit şi cu atîta hotărîre, nu-l mai poţi întoarce din drum, tot aşa cum nu poţi schimba un decont.

Aşa s-a şi întîmplat. A doua zi dimineaţă, la ora cinci, mă găseam în drum spre York, călare pe un bidiviu bunicel, şi cu cincizeci de guinee în buzunar, călătorind, pe cît se pare, pentru a înlesni adoptarea aceluia care să mă înlocuiască în casă, în consideraţiunea tatei şi, eventual, în moştenirea lui.

CAPITOLUL III

Dar slobodă-i pînză de vînturi bătută,
De valuri e dusă, dar nestăpînită
Şi vîsla se rupe şi cîrma-i pierdută,
Purtată de ape de stînci e lovită.

Fabulele lui Gay.

Am împodobit cu rime şi cu versuri albe subîmpărţirile acestei povestiri, astfel ca atenţia să-ţi fie mereu trează, datorită unor scrieri literare mai atrăgătoare decît ale mele. Versurile de mai sus se referă la un nefericit navigator care, tăind cu îndrăzneală legăturile unei bărci pe care nu ştia să o manevreze, o lăsă să lunece în voia valurilor puternice ale fluviului. Nici un şcolar care ar fi făcut o asemenea ispravă uşuratică, din distracţie sau din nesocotinţă, nu putea să se simtă mai prost decît mine, cînd m-am văzut navigînd fără busolă pe oceanul vieţii. Uşurinţa atît de neaşteptată cu care tatăl meu desfăcuse legătura cea mai puternică socotită a sta la temelia societăţii, lăsîndu-mă să plec ca un surghiunit din sînul familiei sale, mi-a şubrezit într-un mod ciudat încrederea în mine, singura care mă susţinuse pînă aci. Făt-Frumos, odată prinţ şi deodată fiu de pescar, nu putea avea un sentiment mai neplăcut al decăderii decît aveam eu. În egoismul nostru copleşitor, sîntem atît de porniţi să socotim lucrurile mărunte pe care buna starea le aduce în jurul nostru, ca făcînd una cu propria noastră persoană, încît descoperirea neînsemnătăţii noastre, atunci cînd rămînem să ne descurcăm singuri, ajunge nespus de umilitoare. Pe măsură ce vuietul Londrei rămînea în urmă, numai dangătul depărtat al clopotelor mai suna în urechile mele povaţa : „Intoarce-te

înapoi"[1], aceeaşi care pe vremuri fusese auzită de cel care avea să devină primarul oraşului ; cînd privii înapoi din Highgate la măreţia însorită a priveliştei, simţeam că lăsasem în urma mea înlesnirile, belşugul şi farmecul vieţii de societate, împreună cu toate plăcerile unui trai civilizat.

Zarurile însă fuseseră aruncate. Fără îndoială, nu mai era de presupus că o cedare întîrziată şi silnică la dorinţele tatei mi-ar mai fi redat poziţia pe care o pierdusem.

Dimpotrivă, hotărît şi nestrămutat în ţelurile sale, aşa cum era el, ar fi fost mai degrabă scîrbit decît împăcat cu acceptarea mea tîrzie şi silită a dorinţei sale de a mă apuca de comerţ. Incăpăţînarea-mi înnăscută îmi veni şi ea în ajutor şi mîndria îmi şopti ce jalnică figură aş fi făcut dacă o plimbare de patru mile în afara Londrei ar fi spulberat hotărîrile luate după o lună de adîncă reflectare. De asemenea, nădejdea, care niciodată nu părăseşte pe cei tineri şi cutezători, îmi umplu cu strălucirea ei viitorul plin de aşteptări. Părintele meu nu putea rămîne neclintit în sentinţa de izgonire din mijlocul familiei pe care o pronunţase atît de draconic. Pesemne că era numai o încercare la care fusesem supus şi care, dacă aş fi îndurat-o cu răbdare şi dîrzenie, m-ar fi înălţat în stima lui şi ne-ar fi dus pe amîndoi la o învoială amicală în privinţa neînţelegerii noastre. Imi făceam chiar în gînd socoteala pînă unde i-aş fi cedat şi la care din articolele presupusului nostru tratat aş fi rămas neclintit ; rezultatul ar fi fost, după calculele mele, că trebuia să fiu repus în deplinele mele drepturi filiale, plătind pedeapsa uşoară a unor concesiuni formale pentru a răscumpăra răzvrătirea de mai înainte.

Intre timp, rămîneam stăpîn pe persoana mea şi încercam acel simţămînt de neatîrnare, pe care tinereţea îl îmbrăţişează cu un înfiorător amestec de plăcere şi

[1] Referinţă la legendarul primar al Londrei, Dick Wittington. (n.t.)

de teamă. Punga mea, deşi nu peste măsură de plină, era totuşi în stare a face faţă nevoilor şi dorinţelor unui călător. Cînd fusesem la Bordeaux, mă obişnuisem să fiu propriu-mi valet; calul mi-era odihnit, tînăr şi sprinten; iar optimismul meu învinse repede gîndurile melancolice cu care începusem călătoria.

Aş fi fost mulţumit dacă aş fi mers pe un drum mai bine ales, care să ofere mai multe lucruri noi, sau privelişti mai interesante călătorului. Dar, calea nordului era atunci şi poate că mai este şi azi, deosebit de săracă în aceste privinţi; nu cred că poţi călători aşa de mult prin Anglia, în oricare altă direcţie, întîmpinînd mai puţine lucruri demne de văzut. Cu toată încrederea aparentă ce-o aveam în mine, gîndurile nu-mi erau mereu neobosite şi de asemenea muza — tocmai ea care mă ademenise în acest pustiu — m-a părăsit cum fac cele de sexul ei, şi aceasta cînd aveam mai mare nevoie de ea. Dacă nu ar fi fost convorbirile neprevăzute cu străinii, care întîmplător aveau acelaşi drum, aş fi ajuns într-o stare de adîncă plictiseală. Dar persoanele pe care le întîlneam nu prezentau nici un interes şi erau monotone. Preoţi de ţară tropăind spre casă, pe cînd se înapoiau de la vreun enoriaş, fermieri sau crescători de vite, întorcîndu-se de la vreun tîrg îndepărtat; slujbaşi comerciali călătorind ca să încaseze drepturile patronilor din oraşele de provincie; şi, din cînd în cînd, cîte un ofiţer mergînd la ţară pentru recrutări; toţi aceştia erau, în acea perioadă, persoanele care dădeau de lucru paznicilor de la bariere şi cîrciumarilor. Conversaţia noastră era, prin urmare, despre dijme şi credinţe, despre vite şi grîne, despre mărfuri de tot soiul şi despre solvabilitatea negustorilor de mărunţişuri; cu totul întîmplător mai ascultam descrierea unui asediu sau a unei bătălii din Flandra, dar în aceste cazuri povestitorul repeta probabil ceea ce auzise şi el de la alţii. Tîlharii, temă fertilă şi îngrijorătoare, umpleau toate golurile acestor conversaţii; numele Fermierului de Aur, al tîlharului zburător, Jack Needham, şi al altor eroi din „Beggar's

Opera"[1] erau tot atît de obişnuite în discuţiile noastre, ca orişice alt cuvînt de toate zilele. La auzul unor asemenea basme, ca şi copiii care se îmbulzesc în jurul focului, atunci cînd povestea cu stafii ajunge la momentul culminant, călăreţii se apropiau unul de altul, priveau înainte şi înapoi, cercetau petiţele pistoalelor şi se jurau să se ajute în caz de primejdie; un legămînt care, ca şi alte alianţe ofensive şi defensive, era uitat atunci cînd se ivea adevărata primejdie.

Dintre toţi cei pe care i-am văzut vreodată chinuiţi de asemenea spaime, numai unul, un biet om, cu care am călătorit o zi şi jumătate, mi-a pricinuit o desfătare mai de soi. Avea prins de ciochină un geamantan foarte mic, dar după toate aparenţele foarte greu, de a cărui soartă părea deosebit de îngrijorat; neslăbindu-l din ochi şi refuzînd deopotrivă atît zelul îndatoritor al ospătarilor, cît şi pe cel al rîndaşilor care se ofereau să-l care în casă. Cu aceeaşi prevedere se trudea să ascundă nu numai scopul şi destinaţia călătoriei sale, ba pînă şi calea ce trebuia să o străbată a doua zi. Niciodată nu se simţea mai stînjenit decît cînd era întrebat încotro călătorea şi la ce poştă avea intenţia să mîie. Cerceta cu cea mai mare grijă locul în care poposea noaptea, ocolind deopotrivă singurătatea cît şi ceea ce i se părea lui o vecinătate îndoielnică; la Grandham, mi se pare, a stat de veghe toată noaptea numai ca să nu doarmă în vecinătatea unei odăi, ocupată de un vlăjgan saşiu, cu o perucă neagră şi o vestă împodobită cu fireturi învechite. Cu toate aceste griji care-l apăsau, tovarăşul meu de drum, judecînd după musculatura şi tendoanele sale, ar fi putut să înfrunte primejdiile cu tot atîţia sorţi de izbîndă ca oricare alt om. Era puternic, bine legat şi, judecînd după pălăria cu fireturi de aur şi cocardă, părea să fi servit în armată,

[1] Piesă de teatru a lui Gay, care a avut un mare răsunet în secolul al XVIII-lea. (n.t.)

sau să-i aparțină într-un fel oarecare. Conversația lui însă, deși întotdeauna îndeajuns de vulgară, era a unui om cu scaun la cap, atunci cînd gogorițele care îl obsedeau încetau să-i ocupe pentru moment atențiunea. Orișice asociație întîmplătoare de idei care îi reaminteau un loc deschis sau o plantație deasă erau deopotrivă motive de îngrijorare; fluierul unui ciobănaș se prefăcea de îndată într-un semnal tîlhăresc. Chiar vederea unei spînzurători, care îi dădea asigurarea că măcar un tîlhar fusese pedepsit de către justiție, reușea să-i reamintească de fiecare dată cîți mai rămăseseră nespînzurați.

Mi s-ar fi urît în tovărășia acestui fîrtat, dacă nu aș fi fost încă și mai plictisit de propriile-mi gînduri. Cu toate acestea, unele din minunatele povestiri pe care mi le spunea aveau ceva interesant în însăși alcătuirea lor, și o altă notă mai curioasă a ciudățeniilor sale îmi dădea prilejul de a mă distra pe socoteala sa. În poveștile lui, unii nefericiți călători cădeau în ghearele tîlharilor de pe urma faptului că se alăturau pe drum cîte unui străin bine îmbrăcat și distractiv, în a cărui tovărășie nădăjduiau să găsească atît ajutor cît și desfătare, și care le înveselea drumul cu povești și cîntece, ba le lua și apărarea împotriva acelor care căutau să-i înșele cu note de plată măsluite sau încărcate, pînă ce, la urma urmei, sub pretextul de a scurta drumul, luîndu-o peste vreun izlaz pustiu, necunoscutul abătea încrezătoarele victime de pe drumul mare în vreo văiugă nenorocită, unde, printr-o fluierătură, își chema fîrtații din ascunzători și se arăta în adevărata-i înfățișare de căpetenie a unei cete de tîlhari. Astfel, cascăii săi tovarăși de drum își pierdeau pungile, dacă nu și viețile. Spre sfîrșitul unei astfel de povestiri, în timp ce tovarășul meu se înfierbînta pînă ajungea să se sperie singur de cele ce spunea, observasem că mă cam măsura cu o privire plină de îndoială, ca și cum întrevedea putința de a fi chiar el în acea clipă în tovărășia periculoasă a unuia din cei despre care povestea. Din timp, în timp, atunci cînd cu atîta iscusință i se năzăreau astfel de închipuiri, se îndepărta de mine pînă ajungea în partea cealaltă a șoselei, privea înainte, înapoi și în jurul său, își controla armele, și părea că se pregătește, fie de fugă, fie de apărare, după împrejurări.

Bănuiala la care cădea în asemenea prilejuri, mi se părea trecătoare și prea caraghioasă spre a fi jignitoare. De fapt, nu era o jignire adusă hainei sau persoanei mele, deși mă confunda cu un răufăcător, căci în acele zile, cineva putea avea prea bine înfățișarea unui gentleman și totuși să se dovedească a fi un tîlhar de drumul mare. Deoarece diviziunea muncii pe toate tărîmurile nu luase încă o dezvoltare atît de mare ca de atunci încoace, meseria politicosului și îndemînatecului aventurier care îți ciupea banii la White sau a aceluia care ți-i umfla la Marybone era deseori aceeași cu a ticălosului care pe Bagshot Heath sau Finchley Common [1], amenința cu „punga sau viața" pe fercheșul său confrate. În obiceiurile timpului exista de asemenea o doză de grosolănie și de asprime, care de atunci s-a mai înmuiat sau a dispărut. Mie mi se pare, din cîte îmi amintesc, că oamenii deznădăjduiți erau mai puțin dispuși atunci decît acum să recurgă la mijloace extreme pentru a-și reface averea. Trecuse cu adevărat vremea în care Anthony-a-Wood jelea execuția a doi oameni plăcuți la vedere, de un curaj și de o cinste de nediscutat, care fuseseră spînzurați fără milă la Oxford, pentru simplul fapt că sărăcia îi împinsese să perceapă biruri la drumul mare. Eram încă și mai departe de zilele „nebunului Prinț și ale lui Poins" [2]. Totuși, deoarece terenurile din vecinătatea metropolei erau foarte întinse și neîngrădite, iar ținu-

---

[1] Locuri bîntuite de tîlhari (n.t.)

[2] Prințul Henry, fiul regelui Henry IV, și Poins, personaj din drama istorică a lui Shakespeare: King Henry IV, Part. I (n.t.)

turile mai îndepărtate puțin populate, ele erau adesea cutreierate de un soi de tîlhari călări, care vor dispărea poate vreodată, dar care atunci își practicau meseria cu oarecare curtenie; ca și Gibbet în „Beaux' Stratagem"[1], ei se făleau ca fiind oamenii cu cea mai aleasă purtare de pe drumul mare și făceau uz de multă politețe în îndeletnicirea vocației lor. Prin urmare, un tînăr în situația mea nu avea dreptul să fie prea mîniat de greșeala care se făcea cînd era asemuit cu acest soi de onorabili răufăcători.

Nici nu mă simțeam jignit. Dimpotrivă, mă desfătam asmuțind și potolind bănuielile fricosului meu tovarăș; jucam teatru cu tot dinadinsul ca să sporesc tulburarea unei minți zăpăcite de la natură și din pricina fricii. Cînd conversația mea obișnuită izbutea să-i adoarmă cu desăvîrșire bănuielile, era de ajuns o întrebare în treacăt cu privire la ținta călătoriei sale sau la natura afacerii care o prilejuia, ca să-i trezească deodată toată neîncrederea. De pildă, o convorbire în care comparam puterea și iuțeala cailor noștri, luă următoarea întorsătură:

— Da, domnule — zicea tovarășul meu — în ceea ce privește galopul, îți dau dreptate, dar, dă-mi voie să-ți spun, calul domniei tale (deși un cal frumos — trebuie să recunosc) are oasele prea subțiri ca să fie un trăpaș bun. Trapul, domnule, (lovindu-și cu pintenii bucefalul) trapul este adevăratul umblet al calului de călărie: și dacă am fi aproape de vreun oraș, tare aș avea poftă să-ți încerc trăpașul pe o porțiune de șosea întinsă, pentru o oca de vin la primul han.

— De acord, domnule — răspunsei — uite chiar în fața noastră un teren prielnic.

— Hm, hm — răspunse amicul meu, șovăind — la drum am principiul de a nu-mi omorî calul între poște; niciodată nu poți ști dacă nu ți se ivește vreun prilej să-l pui la încercare; în afară de aceasta, domnule,

[1] „The Beaux' Stratagem", piesă de teatru scrisă de George Farquhar și publicată în 1707 (n.t.)

cînd am zis să ne luăm la întrecere, am înțeles la greutate egală; iar domnia ta ai vreo patru stone[1] mai puțin ca mine.

— Foarte bine, sînt de acord să port o greutate suplimentară. Cam cît poate cîntări geamantanul domniei tale?

— Gea... gea-geamantanul meu — răspunse el, șovăitor — o, foarte puțin — e ușor ca fulgul — am în el doar cîteva cămăși și ciorapi.

— După aparență l-aș fi socotit mai greu. Mă prind pe o oca de vin că tocmai bine acoperă diferența dintre greutățile noastre.

— Te înșeli, domnule, te asigur că te înșeli cu totul, — răspunse amicul meu, ferindu-se spre marginea drumului, cum obișnuia să facă în asemenea alarmante ocazii.

— Bine, sînt gata să pun vinul la bătaie, sau să pun rămășag pe zece monezi contra cinci, că-ți pot duce geamantanul pe crupa calului și pe deasupra să te și întrec la trap.

Această propunere mări la culme spaima amicului meu. Nasul său își schimbă culoarea firească arămie, pe care o căpătase din pricina multiplelor cupe de vin alb sau negru — într-una palidă ca de alamă — și dinții îi clănțăniră de spaimă, la îndrăzneala fără perdea a propunerii mele, care părea să-i puie în față pe neobrăzatul fur în toată strășnicia sa. În timp ce gîngăvea un răspuns, îi ușurai într-o oarecare măsură groaza, printr-o întrebare referitoare la o clopotniță, ce se ivea în zare și prin observația că eram acum atît de aproape de un sat, încît nu mai riscam să ni se întîmple ceva pe drum. La acestea, chipul i se însenină; dar îmi dădeam bine seama că nu va uita așa ușor propunerea pe care i-o făcusem și care i se păruse atît de ciudată. Te supăr cu amănunte despre firea acestui om și despre chipul în care am rîs de dînsul, pentru că, deși lipsite de în-

[1] Stone, o măsură de greutate de circa 7 kg (n.t.)

semnătate prin ele însele, aceste mărunţişuri au avut o înrîurire puternică asupra unor păţanii din viitor, pe care le voi povesti mai încolo. La vremea aceea, purtarea acestui om îmi inspira numai dispreţ şi mai mă întărea în părerea că, din toate pornirile ce îndeamnă omenirea să se chinuiască singură, aceea a spaimei neîntemeiate este cea mai supărătoare, mai dureroasă şi mai de plîns.

CAPITOLUL IV

Săraci sînt scòţienii, grăieşte cea posacă
Trufie englezească. Că vorba nu-i de clacă
O recunosc şi ei. Dar judecînd mai drept,
Acel ce vine'ncoace averea să şi-o facă
Nu-i oare înţelept ?

Charles Churchill.

În timpurile despre care povestesc, era împămîntenită pe drumurile Angliei o veche datină, care bănuiesc că în zilele noastre nu mai este luată în seamă decît poate de prostime. Călătoriile mai lungi, făcîndu-se călare şi fireşte distanţele dintre poşte fiind scurte, era obiceiul ca duminicile să se facă întotdeauna un popas într-un tîrg oarecare, unde călătorul să poată lua parte la liturghie şi unde să-şi poată odihni calul; acest obicei era pe cît de omenos faţă de dobitoacele noastre, pe atît de folositor pentru noi. O urmare a acestei sănătoase datine şi o rămăşiţă a vechei ospitalităţi engleze era ca hangiul cel mai înstărit, uitînd în cea de a şaptea zi a săptămînii năravurile sale de cîrciumar, să poftească oaspeţii care se aflau sub acoperişul lui, să împartă ospăţul duminical cu familia sa. Această invitaţie era îndeobşte primită de toţi, afară de acei al căror înalt rang îi făcea să creadă că acceptarea ei ar putea însemna o înjosire. Singura plată oferită sau primită era o sticlă de vin, băută după masă în sănătatea hangiului.

Mă născusem cetăţean al lumii şi îmi plăcea să iau parte la tot felul de întîmplări de pe urma cărora puteam să aflu mai mult despre semenii mei; de altminteri nu aveam dorinţa să-mi dau ifose şi nici să mă izolez, aşa că numai rareori refuzam să

iau parte la ospățul de duminică oferit de gazda de la hanul în care mă găseam, fie la Jartieră, la Leu sau la Urs. Cinstitul circiumar prezenta el însuși un spectacol desfătător; plin de sine, simțea cum „îi crește importanța, în timp ce trona în capul mesei printre aceiași oaspeți pe care de obicei îi servea, așa cum era de datoria lui; în jurul orbitei sale evoluau alți aștri mai puțin strălucitori. Localnicii mai isteți și puși pe glume, aleșii dregători ai tîrgului sau ai satului; farmacistul, notarul și însuși diaconul nu se dădeau în lături de a participa la aceste întruniri săptămînale. Oaspeții, adunați din diferite părți și avînd felurite profesiuni, alcătuiau prin graiul, apucăturile și părerile lor un ciudat contrast, folositor celor care doreau a dobîndi cunoștințe asupra neamului omenesc, în toate manifestările sale.

Intr-o asemenea zi și cu un asemenea prilej tocmai mă pregăteam să cinstesc, împreună cu fricosul meu tovarăș de drum, masa hangiului cu fața stacojie de la hanul „La Ursul negru", din orașul Darlington în Episcopia Durham, cînd acesta ne înștiință, cu tonul unui om care cere îngăduință, că un gentleman scoțian urmează să prînzească cu noi.

— Un gentleman? Ce fel de gentleman? întrebă tovarășul meu, oarecum pripit, ducîndu-se cu gîndul probabil la gentlemenii de drumul mare, cum li se zicea pe atunci.

— Păi, un gentleman scoțian, cum spusei mai înainte, răspunse gazda; toți cei de acolo sînt nobili, trebuie să știți, chiar de nu au cămașă pe dînșii; dar acesta-i mare hîtru; nu se află scoțian mai isteț ca dînsul care să fi trecut pînă azi podul de la Berwick; bănuiesc că-i negustor de vite.

— Atunci, neapărat că se cuvine să avem parte de tovărășia lui, răspunse amicul meu și apoi, întorcîndu-se către mine, își dădu în vileag gîndurile. Îi respect pe scoțieni, domnul meu, îi îndrăgesc și îi cinstesc pentru simțul lor moral. Se vorbește de murdăria și sărăcia lor; dar mie să-mi lauzi cinstea curată, chiar de este îmbrăcată în zdrențe — cum zice poetul. Am fost încredințat, domnul meu, de către oameni, în care îmi pot pune toată nădejdea, că în Scoția nu s-au pomenit vreodată tîlhării la drumul mare.

— Aceasta pentru că nu au ce să li se ia, zise gazda noastră, zîmbind satisfăcută de gluma sa.

— Nu, nu, jupîne, răspunse o voce groasă și puternică în spatele său; aceasta numai pentru că birarii și zapciii[1] englezi pe care i-ați trimes la miazănoapte de rîul Tweed au luat îndeletnicirea de hoți de la băștinașii de meserie.

— Bine zis, domnule Campbell! răspunse hangiul. Nu te credeam atît de aproape. Dar știi că eu nu sînt decît un bădăran din York, care spun ce am pe suflet. Cum mai merg bîlciurile de vale?

— Cam ca de obicei, răspunse domnul Campbell: lumea înțeleaptă cumpără și vinde, iar nătărăii sînt cumpărați și vînduți.

— Dar, atît înțelepții cît și nătărăii trebuie să prînzească — răspunse vesela noastră gazdă — și iată o neîntrecută pulpă de vacă, cea mai bună în care și-a înfipt vreodată furculița un om înfometat.

Zicînd aceasta, își ascuți nerăbdător cuțitul, se așeză la locul de cinste din capul mesei și încărcă talerele felurițiilor săi oaspeți cu gustoasele-i bucate.

Aceasta era prima dată cînd auzeam vorbindu-se cu accent scoțian, ba mai mult, cînd cunoșteam mai îndeaproape un ins din vechiul popor care îl folosea. Totuși, din copilărie, scoțienii ocupaseră un loc însemnat în închipuirea mea. Tatăl meu, cum bine știi, făcea parte dintr-o veche familie din Northumberland, de al cărei loc de baștină mă aflam la mică depărtare în timp ce luam prînzul mai sus pomenit. Cearta dintre tata și rubedeniile sale era de așa natură, încît mai niciodată nu pomenea de neamul din care se trăgea și socotea ceea ce se numește obișnuit

[1] Introducerea birarilor (perceptori) și zapciilor (supraveghetori) era una din nemulțumirile mai de seamă ale scoțienilor (n.t.)

mîndria de familie drept o deşertăciune demnă de cel mai adînc dispreţ. El rîvnea să fie cunoscut numai ca William Osbaldistone, cel mai de seamă — sau cel puţin din cei mai de seamă negustori cunoscuţi la Bursă; şi dacă i-ai fi putut dovedi descendenţa în linie directă din Wilhelm Cuceritorul, aceasta i-ar fi măgulit cu mult mai puţin vanitatea, decît murmurul şi tevatura ce le producea în mod obişnuit sosirea sa printre grangurii, agenţii şi misiţii de la bursa de mărfuri. Dorise, fără îndoială, ca eu să rămîn pe cît se poate departe de rude şi necunoscător al obîrşiei mele, aşa încît să fie sigur că sentimentele mele se potrivesc cu ale sale în această privinţă. Dar, aşa cum deseori se întîmplă şi celor mai înţelepţi, planurile sale au fost — cel puţin într-o oarecare măsură — spulberate de o fiinţă pe care, în mîndria sa, o socotea prea neînsemnată pentru a avea vreo înrîurire oarecare. Doica sa, o bătrînă din Northumberland, legată de el din copilărie, era singura persoană din ţinutul său natal pentru care mai avea o oarecare consideraţie; iar atunci cînd roata norocului s-a întors înspre el, unul din primele lucruri pe care le-a făcut cu favorurile acestui noroc, a fost să-i ofere Mabelei Richets un loc în căminul lui. După moartea mamei, sarcina de a mă doftorici în timpul bolilor şi aceea de a mă înconjura cu duioasele atenţii pe care copilaşii le cer de la afectivitatea femeiască a căzut asupra bătrînei Mabel. Fiindu-i oprit de a vorbi stăpînului ei de cîmpiile necultivate, de poienile şi de văile din dragul ei Northumberland, ea îşi vărsa tot dorul în urechile-mi de copil, povestindu-mi pe îndelete întîmplările din tinereţea ei şi faptele legendare petrecute acolo. Iar eu o ascultam cu mult mai multă luare-aminte decît pe învăţătorii mei, mai serioşi, dar mai puţin însufleţiţi. Parcă văd şi acum pe bătrîna Mabel, cu capul tremurînd puţin din pricina bătrîneţelor şi purtînd o scufie strîmtă, albă ca zăpada viscolită — cu obrajii ei zbîrciţi, dar încă mai păstrînd culoarea sănătoasă pe

care o căpătase la munca ogorului. Parcă o văd, privind în jur, la zidurile de cărămidă şi la strada îngustă, care se vedeau de la ferestrele noastre, încheindu-şi cu un suspin vechiul şi cunoscutul cîntec — pe care atunci îl preţuiam şi — de ce n-aş mărturisi adevărul? — şi astăzi îl preţuiesc mai mult decît toate ariile de operă, făurite vreodată de mintea capricioasă a unui doctor în muzică italiană:

Nicăieri nu-nverzeşte mai bine stejarul
Ca-n ţara din nord; ce drag mi-e ghindarul,
Şi veselu iederă şi frasinul mîndru...

In legendele Mabelei, noţiunea scoţiană era viu evocată, cu acea declamaţie plină de amărăciune, de care era în stare povestitoarea. Locuitorii de peste graniţă întruchipau, în povestirile sale, pe zmeii şi uriaşii cu cizme de şapte poşte din basmele obişnuite pentru copii. Cum putea fi într-alt fel? Nu fusese Douglas cel Negru acela care ucisese cu mîna sa pe moştenitorul familiei Osbaldistone, în ziua în care acesta intrase în stăpînirea averii sale, luîndu-l prin surprindere pe el şi pe vasalii lui, pe cînd sărbătoreau evenimentul? Nu fusese Wat Dracul acela care gonise ciurda de godaci de pe rîpele Lanthorn, în zilele nu prea îndepărtate ale tatălui bunicului meu? Nu aveam noi oare multiple trofee — dar, după versiunea istorică a bătrînei Mabel — cîştigate într-un chip mult mai vrednic de cinste, cu care să dovedim în ce chip am răzbunat aceste nelegiuiri? Nu răpise oare sir Henry Osbaldistone — al cincilea baron cu acest nume — pe frumoasa fecioară din Fairnington, aşa cum făcuse în vechime Achile cu Chryseis şi Briseis — şi nu o ţinuse în castelul său, împotriva puterii prietenilor ei, susţinuţi de cele mai straşnice căpetenii scoţiene, războinici de faimă? De asemenea, nu străluciseră spadele noastre în fruntea celor mai multe dintre luptele în care Anglia ieşise biruitoare asupra rivalei ei? Atît renumele familiei

noastre, cît şi toate nenorocirile ei fuseseră pricinuite de războaiele din nord.

Inflăcărat de aceste poveşti, socoteam, pe cînd eram copil, că poporul scoţian era din fire duşmănos locuitorilor sudici ai acestui regat. Acest chip de a vedea mai era întărit şi de cele ce îmi spunea uneori tata despre ei. El se încurcase în speculaţii vaste cu nişte păduri de stejar, care aparţinuseră unor proprietari scoţieni şi zicea despre ei că mai de grabă se tocmeau căutînd să stoarcă o arvună din preţul de cumpărare, decît să îndeplinească obligaţia ce le revenea în condiţiile contractuale. Negustorii scoţieni, pe care era nevoit să-i întrebuinţeze ca mijlocitori în asemenea împrejurări, erau bănuiţi de tatăl meu de a-şi fi însuşit, printr-un mijloc sau altul, mai mult decît li se cuvenea din cîştigul ce trebuia să rezulte. Pe scurt, în vreme ce Mabel se plîngea de oştile scoţiene de pe timpuri, domnul Osbaldistone era tot aşa de nemulţumit de vicleşugurile acestor moderni Sinoni. Iată cum amîndoi, fără să se fi înţeles înadins, au săpat în mintea mea fragedă o adevărată vrăjmăşie împotriva locuitorilor din miază-noapte ai Britaniei, înfăţişîndu-mi-i ca pe un popor sîngeros în timp de război, perfid în răgazul dintre lupte, interesat, egoist, zgîrcit şi viclean în afacerile vieţii paşnice, avînd ca puţine însuşiri bune — şi în măsura în care se pot socoti ca atare — doar o cruzime asemănătoare vitejiei în mînuirea armelor şi un fel de dibăcie şireată, care ţinea loc de înţelepciune în relaţiile obişnuite dintre oameni. Pentru a îndreptăţi sau a dezvinovăţi pe cei care întreţineau astfel de prejudecăţi, trebuie să arăt că scoţienii din vremea aceea se făceau vinovaţi de o nedreptate asemănătoare faţă de englezi, pe care îi înfierau la rîndul lor, socotindu-i un neam de epicurieni bogaţi şi de aceea înfumuraţi şi trufaşi. Acest sîmbure de discordie naţională a dăinuit între cele două ţări, fiind o urmare firească a existenţei lor ca state deosebite şi potrivnice. Am văzut nu de mult un demagog, aţîţînd aceste

scîntei, pentru a produce o flacără trecătoare care, sper din inimă, s-a stins astăzi în propria ei cenuşă. [1]

Am privit, aşadar, pe primul scoţian ce-l întîlneam în lume cu un sentiment de silă. In înfăţişarea sa erau multe amănunte care se potriveau cu imaginea ce mi-o făcusem dinainte despre scoţieni. Avea trăsăturile aspre şi statura puternică, proprie, după cît se zice, ţării sale; avea un glas şi un fel de a se exprima tărăgănat şi pretenţios, caracteristic neamului său şi izvorît din dorinţa de a ocoli particularităţile graiului idiomatic sau dialectul. De asemenea, avui prilejul să constat chibzuiala şi isteţimea poporului din care făcea parte, în multe din vorbele pe care le rostea şi în răspunsurile ce le da la întrebări. Dar nu mă aşteptam de loc la acea atitudine liniştită, la deplina stăpînire de sine şi la superioritatea cu care părea să domine adunarea, deşi venirea sa printre noi fusese o întîmplare. Vestmintele sale erau cît se poate de grosolane, dar totuşi cuviincioase; aceasta arăta o stare materială proastă sau chiar sărăcie curată, căci în timpurile acelea se cheltuia foarte mult cu îmbrăcămintea, chiar de către cei mai modeşti oameni care aveau pretenţiunea de a fi gentlemeni. Din convorbirea sa reieşea că se îndeletnicea cu negoţul de vite, o profesiune fără prea mare prestigiu. Cu toate aceste neajunsuri, părea în chip vădit să trateze adunarea cu o bună cuviinţă condescendentă şi rece, în care se subînţelegea o superioritate reală sau închipuită faţă de acei cu care se întreţinea. De cîte ori îşi dădea părerea asupra vreunui lucru, o făcea cu acel ton de potolită încredere în sine, folosit de cei mai ridicaţi în rang sau în cunoştinţe, ca şi cum spusele lui erau neîndoielnice şi nu admiteau cercetare. Gazda noastră şi oaspeţii săi duminicali, după cîteva încercări de a-şi manifesta felul lor de a fi prin gălăgie şi afirmaţiuni îndrăz-

---

[1] Acestea par a fi fost scrise pe vremea luptei lui Wilkes pentru libertate (nota editorului englez).

nețe, s-au lăsat încet înrîuriți de autoritatea domnului Campbell, care astfel, obținu pe drept precădere în conducerea dezbaterilor. Din curiozitate, am fost ispitit să-l combat pe acest tărîm, avînd încredere în cunoștințele mele despre lume, mai întinse încă prin șederea mea în străinătate și prin învățăturile pe care mi le hărăzise o educație îngrijită. În ceea ce privește învățătura, el nici nu încercă să mă combată; era lesne de văzut că darurile sale firești nu fuseseră cultivate. Îl găsii însă cu mult mai bine informat ca mine asupra stării de fapt din Franța, asupra caracterului ducelui de Orléans, care tocmai urmase la regență și asupra oamenilor de stat de care era înconjurat; părerile sale istețe, șfichiuitoare și uneori satirice, erau acelea ale unui om care cunoștea îndeaproape treburile din acea țară.

În materie de politică, Campbell păstra o tăcere și o cumpătare care ar fi putut izvorî din prudență. Vrajba dintre cele două partide Whig și Tory zguduia pe atunci Anglia pînă în temelii, iar o puternică fracțiune lucrînd în interesul Stuarților — iacobiții — amenința dinastia hanovriană, care tocmai fusese așezată pe tronul Angliei. Fiecare crîșmă răsuna de certurile politicienilor potrivnici; și deși gazda noastră ducea o politică de largă înțelegere, care să nu-l puie rău cu nici un bun mușteriu, oaspeții săi săptămînali erau totuși adesea atît de împărțiți în părerile lor și atît de neîmpăcați, încît părea că la ospăț lua parte însuși consiliul comunal. Diaconul și farmacistul, împreună cu un om mărunțel, care nu se lăuda cu profesiunea lui, dar care, din felul în care gesticula și troznea din degete, părea a fi bărbierul, apărau cu înverșunare cauza casei Stuart și a bisericii catolice. Accizarul, fiindcă era de datoria lui, și notarul, care țintea la vreo slujbă măruntă sub noua domnie, împreună cu tovarășul meu de drum, care părea să ia parte foarte vie la dezbatere, susțineau cu tărie cauza regelui George și a succesiunii protestante. Ce înspăimîntătoare erau urletele și ce în-

grozitoare ocările. Fiecare din părți făcea apel la domnul Campbell, dornice pe cît se pare să obție încuviințarea sa.

— Ești scoțian, domnul meu; un gentleman din țara domniei tale trebuie neapărat să susție dreptul ereditar, striga una din părți.

— Ești de credință presbiteriană, presupunea cealaltă parte interesată, și nu poți fi prielnic bunului plac.

— Domnilor, zicea oracolul nostru scoțian, după ce izbutea cu oarecare anevoință să obție o clipă de răgaz, nu am nici o îndoială că regele George merită pe deplin simpatia prietenilor săi; iar dacă poate păstra ce a apucat, fără îndoială că va ridica pe birarul nostru de aici la rangul de administrator financiar, iar prietenului nostru, domnului Quitam, îi va da postul de procuror general; poate că, de asemenea, va acorda vreo demnitate sau răsplată acestui cinstit domn, care stă așezat pe geamantanul său — pe care pesemne îl preferă unui scaun. Fără îndoială că și regele Iacob este un om recunoscător și, dacă va pune mîna pe putere, ar putea, dacă ar voi, să-l facă pe cuviosul nostru părinte arhiepiscop de Canterbury și pe doctorul Amestecătură, medic șef al Curții, iar augusta sa barbă s-o încredințeze grijii prietenului nostru Radepetoți. Dar tare mă îndoiesc că vreunul din domnitorii protivnici i-ar da lui Rob Campbell un ciocan de rachie, dacă ar duce lipsă de așa ceva; așa că eu îmi dau votul și sprijinul lui Jonathan Brown, gazda noastră, ca să devină regele și prințul paharnicilor, dar numai în cazul că ne va aduce încă o sticlă pe măsura celei dinainte.

Această ieșire fu întîmpinată cu aplauzele tuturor musafirilor, la care se asocie din toată inima și gazda noastră; după ce porunci a se îndeplini condițiile de care depindeau „drepturile sale la domnie", nu uită să-i încunoștiințeze că, „deși domnul Campbell era un bărbat atît de pașnic, avea pe deasupra îndrăzneala unui leu, căci șapte tîlhari biruise cu sin-

gur braţul său, atunci cînd fusese atacat de ei, venind de la Whitson-Tryste."

— Te înşeli, prietene Jonathan — zise Campbell întrerupîndu-l — erau doar doi, doi din cei mai fricoşi derbedei cu care s-ar putea întîlni cineva.

— Este adevărat, domnule Campbell, întrebă tovarăşul meu de drum, mutîndu-şi scaunul (sau mai bine zis geamantanul) mai aproape de acesta, este adevărat şi neîndoios că ai biruit numai domnia ta singur pe cei doi tîlhari?

— Într-adevăr, am făcut-o — răspunse Campbell — şi nu găsesc că ar fi o ispravă de care să se facă atîta caz.

— Pe cuvîntul meu, domnule Campbell — răspunse cunoştinţa mea — aş fi fericit să am plăcerea tovărăşiei domniei tale în călătoria pe care o fac. Eu mă îndrept în spre miază-noapte.

Această lămurire necerută privind direcţia ce îşi propunea să o urmeze, prima pe care îl auzeam împărtăşind-o cuiva, nu izbuti să atragă încrederea corespunzătoare din partea scoţianului.

— Nu prea putem călători împreună — răspunse el sec — domnia ta ai desigur un cal bun, pe cînd eu călătoresc deocamdată pe jos sau pe un poney de Shetland[1] — şi deci nu am putinţa să străbat prea iute drumul.

Zicînd acestea, ceru socoteala pentru vin şi, aruncînd pe tejghea costul sticlei comandate de el, se ridică, părînd că vrea să-şi ia rămas bun de la noi. Tovarăşul meu se apropie de el şi, prinzîndu-l de unul din nasturi, îl trase deoparte, în faţa uneia din ferestre. Nu m-am putut împiedica de a-l auzi stăruind ca să obţină ceva; bănuiesc că solicita tovărăşia la drum, ceea ce domnul Campbell părea că refuză.

— Voi plăti toate cheltuielile, domnul meu, zise călătorul, pe un ton ce părea a arăta că în gîndul

[1] Cal foarte mic, cu păr lung (n.t.)

său acest argument ar trebui să învingă orice împotrivire.

— Este absolut cu neputinţă — zise Campbell cu un oarecare dispreţ — eu am treburi la Rothbury.

— Dar eu nu am aşa mare zor; pot face un ocol şi pierde o zi, pentru a avea parte de o tovărăşie atît de bună.

— Pe cinstea mea, domnule — zise Campbell — nu-ţi pot face serviciul pe care pari să-l doreşti atît de mult. Eu, — adăugă el, îndreptîndu-se cu semeţie — călătoresc pentru afacerile mele personale, şi dacă vrei să primeşti un sfat de la mine, domnul meu, să nu te întovărăşeşti la drum cu vreun om cu totul necunoscut şi nici să nu comunici în ce direcţie ai de gînd să călătoreşti celor care nu te întreabă de aceasta.

Pe urmă, fără prea mult ceremonial, smulse nasturele din mîna celui care-l reţinea şi, venind spre mine în vreme ce comesenii se răspîndeau, îmi zise:

— Prietenul domniei tale e prea vorbăreţ, avînd în vedere caracterul însărcinării pe care o are.

— Domnul acela, răspunsei privind spre călător, nu mi-e cîtuşi de puţin prieten. L-am întîlnit din întîmplare pe drum. Nu-i cunosc nici numele şi nici îndeletnicirile; domnia ta pari să te bucuri de încrederea sa mai mult decît mine.

— Nu vreau să spun — îmi răspunse în pripă — decît că-mi pare puţin cam neprevăzător, atunci cînd acordă cinstita sa tovărăşie celor care nu o doresc.

— Domnul acesta — răspunsei eu — ştie singur să-şi ducă treburile la bun sfîrşit şi nu ţin de loc să mă fac judecătorul apucăturilor sale.

Domnul Campbell nu-mi mai dădu nici o replică, ci se mulţumi să-mi ureze călătorie bună, apoi, înserîndu-se, invitaţii se răspîndiră.

A doua zi mă despărţii de fricosul meu tovarăş, căci părăsii marele drum de nord pentru a apuca mai spre apus, în direcţia reşedinţei unchiului meu, Osbaldis-

Ione Manor. Nu pot spune dacă se simţea uşurat sau încurcat de plecarea mea, ţinînd seama de aerul îndoielnic cu care mă privea. Dinspre partea mea, spaimele lui încetaseră să mă mai înveselească şi, ca să spun adevărat, mă bucuram din suflet că scăpam de el.

CAPITOLUL V

> Cum inima îmi saltă, atuncea cînd privesc,
> Pe drăgălaşa nimfă, a ţării noastre fală,
> Gonindu-şi mîndră calul, ce zboară peste tot,
> Pe căi nestrăbătute, pe netede cărări ;
> N-o înspăimîntă coasta, nici valea n-o opreşte.
>
> W. Somerville: „Vînătoarea".

Mă apropiam de nord, de locu-mi de baştină, aşa cum îl socoteam eu, cu înflăcărarea pe care o inspiră iubitorilor naturii o privelişte plină de sălbăticiune şi romantism. Nemaifiind sîcîit de trăncăneala fîrtatului acela, puteam să bag acum de seamă deosebirea dintre ţinutul prin care treceam şi cel prin care călătorisem pînă atunci. Pîraiele erau acum într-adevăr mai vrednice de faima lor, pentru că în loc să curgă leneşe printre trestii şi sălcii, năvăleau zgomotoase la umbra păduricilor ; uneori se repezeau pe un povîrniş, alteori o luau mai încetişor, dar erau mereu într-o mişcare neastîmpărată, străbătînd micile văi singuratice, care, deschizîndu-se din cînd în cînd înspre drum păreau a pofti călătorul să le cerceteze ascunzişurile. Munţii Cheviot se înălţau în faţa mea cu o măreţie posomorîtă, ce-i drept fără neîntrecuta diversitate de stînci, şi de rîpe, care caracterizează munţii din epoca primară ; dar masivul lor uriaş, cu creste rotunjite şi îmbrăcate într-o întunecată mantie ruginie, avea prin întinderea şi înfăţişarea lui pustie o înrîurire asupra închipuirii mele, înrîurire proprie unui ţinut singuratic, cu totul deosebit de celelalte.

Locuinţa strămoşilor mei de care mă apropiam acum era aşezată într-o vale îngustă, ce brăzda unul

din dealurile acelea. Moşiile întinse, care aparţinuseră odată familiei Osbaldistone, se pierduseră demult din pricina nenorocirilor sau proastelor apucături ale înaintaşilor mei; totuşi, mai exista o întindere de pămînt legată de conac, suficientă pentru ca unchiul meu să treacă drept mare proprietar. Această avere o folosea (după cum am înţeles din iscodirile ce le făcusem pe drum) ca să asigure larga ospitalitate, caracteristică în vremea aceea moşierilor din nord şi pe care el o socotea absolut trebuincioasă demnităţii familiei.

De pe înălţimea unei creste, zărisem deja în depărtare Osbaldistone Hall, o clădire mare şi învechită, care se arăta în luminişul unei dumbrave de stejari falnici; mă îndreptam într-acolo, pe calea cea mai dreaptă şi cu iuţeala pe care o îngăduiau cotiturile unui drum destul de prost, cînd calul meu, deşi obosit, îşi ciuli urechile la chelălăitul aprig al unei haite de copoi în plină goană, îmbărbătaţi din cînd în cînd de sunetul unui corn de vînătoare, care în acea vreme nu lipsea de la nici o goană. Nu mă îndoiam că haita de copoi era a unchiului meu şi-mi strunii calul, cu scopul de a lăsa vînătorii să treacă fără a mă vedea, dîndu-mi seama că terenul de vînătoare nu era locul prielnic pentru a mă prezenta unui vajnic vînător, fiind hotărît ca, după trecerea lor, să-mi urmez drumul spre conac în pas de voie şi acolo să aştept întoarcerea proprietarului. Mă oprii prin urmare pe o ridicătură de teren, tulburat într-o oarecare măsură de interesul pe care acel sport pădurean îl stîrneşte în inimile noastre (deşi mintea nu mi-era în acele clipe prea deschisă tulburărilor de acest fel) şi aşteptai cu destulă nerăbdare sosirea vînătorilor.

O vulpe, aprig fugărită şi aproape istovită, s-a ivit cea dintîi din păduricea care acoperea partea dreaptă a văii. Coada pleoştită, înfăţişarea soioasă şi mişcările-i obosite erau semne că i se apropia sfîrşitul;

corbul care se rotea deasupra ei socotea că biata vulpe va fi în curînd prada lui. Ea trecu pîrîul care scălda valea şi se tîrî în sus pe una din coastele malurilor lui sălbatice, cînd copoii din frunte, urmaţi de restul haitei în plină goană, ţîşniră din pădurice, urmaţi de picher [1] şi de trei-patru călăreţi. Cîinii goneau pe urmele vulpii, conduşi de un instinct fără greş, iar vînătorii îi urmau în grabă, nepăsători la accidentele terenului, destul de anevoios de străbătut. Erau cu toţii tineri, înalţi şi voinici, călărind pe cai din cei mai buni; erau îmbrăcaţi în roşu şi verde, uniforma unei societăţi de vînătoare, întemeiată cu sprijinul bătrînului sir Hildebrand Osbaldistone. Verii mei, îmi zisei eu, în vreme ce treceau în goană pe lîngă mine. Apoi numaidecît mă gîndii: oare ce fel de primire îmi vor face aceşti vrednici urmaşi ai lui Nimrod [2]? Şi cît de puţin mă puteam aştepta la un trai fericit sau la tihnă pe timpul cît voi şedea la unchiul meu, deoarece cunoşteam prea puţin sau mai nimic din aceste îndeletniciri de la ţară. O nălucă ce-mi trecu prin faţă îmi schimbă însă de îndată gîndurile.

Era o tînără cu o înfăţişare izbitoare, a cărei frumuseţe era sporită de avîntul goanei şi de strălucirea pe care i-o dădea mişcarea. Călărea un cal minunat, negru ca pana corbului, afară de locurile unde era pătat cu spuma ca de nea, împroşcată de dîrlogi. Ea purta — ceea ce pe atunci era ceva neobişnuit — o haină lungă, o vestă şi o pălărie asemănătoare celor bărbăteşti, îmbrăcăminte pe care mai tîrziu moda a numit-o costum de amazoană. Această modă fusese introdusă pe cînd mă găseam în Franţa, astfel că pentru mine era ceva cu totul nou. Pletele ei negre şi lungi fîlfîiau în vînt, scăpînd din pricina goanei nebune de sub panglica ce le ţinea. Un teren foarte

[1] Picher — valet călare care conduce cîinii la locul de vînătoare. (n.t.)

[2] „Nimrod — viteaz vînător înaintea Domnului" Geneza 10—8—9 (n.t.)

accidentat, prin care îşi mîna calul cu o deosebită îndemînare şi stăpînire de sine, o întîrzie din drum şi o sili să treacă mai aproape de mine decît trecuseră ceilalţi călăreţi. Am avut aşadar prilejul să-i văd din plin făptura de o frumuseţe rar întîlnită, frumuseţe care căpăta un farmec nespus şi datorită sălbaticei veselii a priveliştei, pitoreştilor veşminte şi neaşteptatei ei apariţii. În timp ce trecea prin faţa mea, calul, în avîntul său, a făcut o mişcare neobişnuită, tocmai în clipa cînd ea îl îndemna la galop, deoarece ajunsese din nou pe un drum neted. Aceasta mi-a slujit drept pretext ca să mă apropii călare de ea, ca şi cînd doream să o ajut. Nu era însă nimic îngrijorător; calul nu se poticnise şi nici nu făcuse un pas greşit; apoi, chiar dacă ar fi fost ceva, frumoasa amazoană era prea stăpînă pe sine ca să se sinchisească. Îmi mulţumi totuşi pentru bunăvoinţă printr-un surîs, ceea ce mă îndreptăţi să-mi menţin calul în acelaşi pas şi să mă ţin în apropierea ei.

Strigătul „Hep, mort, mort!" şi totodată sunetul cornului de vînătoare ne vestiră curînd că nu mai era prilej de grabă, căci goana luase sfîrşit. Unul din tinerii pe care îi văzusem se apropie de noi, fluturînd coada vulpii în semn de izbîndă, ca şi cum ar fi dorit să o dojenească pe frumoasa mea tovarăşă.

— Văd — răspunse ea — văd, dar n-ai de ce să te lauzi; dacă Phoebe — zise ea, mîngîind grumazul minunatului animal pe care îl călărea — nu s-ar fi băgat printre stînci, nu ai fi avut motiv să te făleşti.

Pe cînd ea mai vorbea, ei se apropiară unul de altul şi îi văzui pe amîndoi privindu-mă şi schimbînd cîteva vorbe cu vocea scăzută, tînăra domniţă îndemnînd în chip vădit pe vînător să facă un lucru pe care el îl refuza cu timiditate, luînd un aer posac.

Ea îşi îndreptă de îndată calul spre mine, zicînd:

— Bine, bine, Thornie, dacă nu vrei tu, trebuie s-o fac eu. Domnule — continuă ea, adresîndu-mi-se — am căutat zadarnic să îndemn pe acest tînăr domn, cu

aleasă creştere, să vă întrebe dacă, în drumul domniei voastre pe aceste meleaguri, nu aţi auzit vorbindu-se de un prieten al nostru, un domn Francis Osbaldistone, care este aşteptat de cîteva zile la Osbaldistone Hall?

Eram prea fericit să recunosc că eu eram persoana despre care întreba şi să-mi exprim mulţumirile pentru îndatoritorul interes pe care-l arăta tînăra domniţă.

— În acest caz — îmi răspunse ea — cum văd că buna creştere a acestei rubedenii a mele pare încă a dormita, îmi vei da voie (deşi presupun că aceasta nu se cade de fel) să fac eu pe maestru de ceremonii şi să ţi-l prezint pe tînărul cocon Thorncliff Osbaldistone, vărul domniei tale, şi de asemenea pe Die Vernon, care se bucură şi ea de cinstea de a fi o biată rudă a distinsului văr al domniei tale.

Era un amestec de cutezanţă, batjocură şi simplitate în chipul în care domnişoara Vernon rosti aceste cuvinte. Cunoşteam îndestul lumea ca să-i pot răspunde pe acelaşi ton că-mi exprim recunoştinţa pentru bunăvoinţa arătată şi că întîlnirea cu ei mi-a prilejuit o deosebită bucurie. Ca să spun adevărat, prinosul era astfel întors, ca domnişoara să şi-l poată însuşi în cea mai mare măsură, căci Thorncliff părea un bădăran grosolan şi neciopilt, stîngaci, timid şi peste toate şi morocănos. Cu toate acestea, îmi strînse mîna şi apoi îşi anunţă intenţia de a mă părăsi pentru a ajuta pe picher şi pe fraţii lui la legarea cîinilor, lucru pe care-l făcu mai mult spre ştiinţa domnişoarei Vernon decît în chip de scuze la adresa mea.

— Iată-l cum pleacă — zise tînăra domnişoară, urmărindu-l cu ochii, în care se putea citi limpede dispreţul — prinţul grăjdarilor, al luptelor de cocoşi şi al alergărilor de cai măsluite. Dar nici unul din ei nu este mai breaz. L-ai citit pe Markham? întrebă domnişoara Vernon.

— Să citesc pe cine, domnişoară ? Nu-mi amintesc nici măcar să fi auzit de-un asemenea autor.

— O, doamne ! Pe ce ţărm ai naufragiat ! răspunse tînăra domnişoară. Un biet străin părăsit şi neştiutor, necunoscînd nici măcar coranul tribului sălbatic, în care a venit să sălăşluiască ! Cum, nu ai auzit niciodată de Markham, cel mai vestit scriitor despre arta potcovitului ? În acest caz, teamă mi-e că eşti un fel de străin de numele mai moderne ale lui Gibson şi Bartlett ?

— Trebuie să recunosc că aşa e, domnişoară Vernon.

— Şi nu roşeşti de atîta neştiinţă ? zise domnişoara Vernon. Va trebui deci să dezicem alianţa noastră. Bănuiesc atunci că nu te pricepi nici să dai un hap, o uruială sau un purgativ calului ?

— Vă mărturisesc că încredinţez toate aceste treburi unui grăjdar sau rîndaşului meu.

— O, nepăsare de neiertat ! Şi nu poţi să potcoveşti un cal, sau să-i tunzi coama şi coada ? Nu te pricepi să îngrijeşti un cîine de viermi ? Sau să-i tai urechile, sau să-i tai ghearele de la picioare ? Nu eşti în stare să domesticeşti un şoim sau să-l dresezi, sau să-i fixezi dieta pe timpul cît e închis ; sau...

— Pentru a exprima pe scurt toată nepriceperea mea — răspunsei — sînt un desăvîrşit necunoscător al tuturor acestor îndeletniciri rurale.

— Dar atunci, pentru numele lui dumnezeu, domnule Francis Osbaldistone, ce eşti în stare să faci ?

— Foarte puţin în acest domeniu, domnişoară Vernon, singurul lucru pe care pretind că-l fac este : să-mi încalec calul, după ce a fost ţesălat şi curăţat de grăjdar şi să fac să zboare şoimul, odată dresat.

— Dar asta o ştii ? întrebă tînăra domnişoară, pornind în galop mărunt.

Un soi de gard viu, grosolan, tăie poteca pe care ne aflam cu o poartă făcută din crăci necioplite ; eram pe cale să descalec ca să o deschid, cînd domnişoara Vernon sări fulgerător peste obstacol. Am

fost silit sa o urmez pentru a nu mă face de ruşine şi de îndată m-am aflat iarăşi lîngă dînsa.

— Mai sînt încă speranţe pentru domnia ta, zise ea. Mi-era teamă să nu fii un Osbaldistone cu totul degenerat. Dar ce putere pămîntească te aduce la Castelul-Vulpii ? Căci astfel au botezat vecinii castelul nostru vînătoresc. Presupun că, dacă ai fi vrut, ai fi putut scăpa să nu vii pe aici ?

Simţeam că între timp mă apropiasem foarte mult sufleteşte de frumoasa mea nălucă şi de aceea îi destăinuii pe un ton mai scăzut :

— Într-adevăr, draga mea domnişoară Vernon, aş fi putut socoti şederea mea vremelnică la Osbaldistone Hall ca un sacrificiu, cei care locuiesc în acest conac fiind aşa cum îi înfăţişezi domnia ta, dar sînt încredinţat că există totuşi o singură excepţie care va răscumpăra toate aceste lipsuri.

— A, te gîndeşti la Rashleigh ? zise domnişoara Vernon

— Nici nu mi-a trecut prin minte : mă gîndeam — să am iertare — la cineva mult mai aproape de mine.

— Cred că s-ar cădea să nu înţeleg complimentul, nu-i aşa ? Dar nu acesta-i felul meu de a fi — şi nu-ţi fac o reverenţă, pentru că nu o pot face, fiind călare. Dar, vorbind serios, sînt într-adevăr vrednică de excepţia de care vorbeşti, fiind singura fiinţă din castel cu care se poate schimba o vorbă, în afară de bătrînul preot şi Rashleigh.

— Dar cine este Rashleigh, pentru numele domnului ?

— Rashleigh este unul căruia i-ar place grozav să fie iubit de toţi pentru însuşirile sale. Este fiul mezin al lui sir Hildebrand — cam de vîrsta domniei tale, — dar nu prea... pe scurt — e mai puţin arătos. Natura însă l-a înzestrat cu un dram de bun simţ, la care preotul a adăugat o oca de învăţătură ; — el este, ceea ce numim noi în acest ţinut, un om foarte deştept, oamenii deştepţi fiind rari pe aici. A fost

crescut pentru preoţie, dar nu se grăbeşte să fie hirotonisit.

— În credinţa romano-catolică ?

— Desigur că în cea catolică ! În ce altă credinţă vrei ? zise tînăra domnişoară. Dar uitasem, mi s-a spus că eşti eretic. Este adevărat, domnule Osbaldistone ?

— Nu pot nega această învinuire.

— Totuşi, ai fost prin străinătate şi chiar în ţări catolice, nu ?

— Timp de aproape patru ani.

— Ai trecut pe la mînăstiri ?

— Deseori ; dar ceea ce am văzut în ele nu m-a îndemnat să îndrăgesc religia catolică.

— Nu sînt fericiţi cei din mînăstire ?

— Fără îndoială că unii din ei sînt, acei pe care, fie un adînc simţămînt de evlavie, fie o cunoaştere adîncă a prigonirilor şi nenorocirilor din lume, fie o fire lipsită de vlagă i-a îndemnat la sihăstrie. Acei care au ales această viaţă de izolare, într-un moment de entuziasm descumpănit, sau dintr-o ciudă vremelnică, în urma unei dezamăgiri, sau din dorinţa de a se înfrîna, sînt cît se poate de nefericiţi. Simţurile se dezmorţesc curînd şi, întocmai ca animalele sălbatice din cuşti, suferă de nelinişte cînd sînt închişi, pe cînd alţii visează şi se îngraşă în chilia în care de-abia mai încap.

— Dar — continuă domnişoara Vernon — ce devin acele victime pe care bunul plac al altora le condamnă la călugărie ? Cu cine se aseamănă ele ? Mai ales, cu cine se aseamănă, dacă sînt născute să-şi trăiască din plin viaţa şi să simtă toate binecuvîntările ei ?

— Aceste fiinţe sînt întocmai ca păsările cîntătoare din colivii — răspunsei eu — sortite să-şi risipească zilele în temniţă şi încearcă să înşele timpul, prin folosirea acelor daruri care ar fi împodobit societatea, dacă ar fi fost lăsate slobode.

— Eu voi fi, — răspunse domnişoara Vernon, — sau mai bine, — se corectă dînsa, — eu aş fi, mai de

grabă, ca un şoim sălbatic care, împiedicat să zboare spre tăriile cerului, se nimiceşte singur, zdrobindu-se de gratiile coliviei. Dar, să ne întoarcem la Rashleigh — zise ea cu un ton mai vioi. Il vei socoti cel mai plăcut om pe care l-ai cunoscut vreodată, domnule Osbaldistone, aceasta cel puţin timp de o săptămînă. Dacă şi-ar putea găsi o ibovnică oarbă, n-ar fi om mai sigur de cucerirea sa ; dar văzul strică vraja care farmecă urechea. Ei, iată-ne ajunşi în curtea bătrînului conac, care arată tot atît de sălbatic şi învechit, ca şi cei care locuiesc într-însul. Trebuie să ştii că nu se face mare caz de îmbrăcăminte la Osbaldistone Hall ; totuşi, trebuie să-mi schimb veşmintele acestea ; sînt neplăcut de călduroase şi, peste alte toate, pălăria îmi strînge fruntea, urmă cu vioiciune fata, scoţîndu-şi pălăria şi scuturîndu-şi părul îmbelşugat, cîrlionţat şi negru, pe care, jumătate rîzînd, jumatate roşind, şi-l pieptăna cu degetele-i subţiri şi albe, ca să-l dea la o parte de pe faţa atît de frumoasă şi de peste adîncii ei ochi căprui. Dacă în acest procedeu era şi cochetărie, aceasta era foarte bine ascunsă de felu-i nepăsător de a fi. Nu m-am putut împiedica de a nu-i zice :

— Judecînd familia, din cîte am văzut, presupun şi eu că nu este de trebuinţă a ne îngriji prea mult de starea îmbrăcămintii aici.

— Te-ai exprimat foarte cuviincios, deşi ar trebui să mă fac că nu pricep ceea ce ai vrut să înţeleg — răspunse domnişoara Vernon — dar, cînd vei întîlni pe neciopliţii, printre care va trebui să trăieşti şi a căror înfăţişare nu ar cîştiga nimic prin veşminte, vei înţelege că puţină îngrijire nu strică. Dar, cum am spus mai înainte, vechiul clopot va bate, sau mai bine zis va zăngăni pentru masă, peste cîteva clipe. Clopotul a crăpat singur în ziua debarcării regelui Willie [1], iar unchiul meu, cinstind daru-i profetic, nu a îngăduit niciodată să fie reparat. Ţine-mi deci bidiviul, ca un

[1] Este vorba de Wilhelm al III-lea de Orange, care era protestant şi care a îndepărtat de pe tronul Angliei pe socrul său, Iacob al II-lea, catolic. (n.t.)

bun şi îndatoritor cavaler, pînă ce voi trimite un slujitor mai umil să te uşureze de această sarcină.

Îmi aruncă dîrlogii, ca şi cum ne-am fi cunoscut din copilărie; sări din şa, străbătu curtea cu paşi uşori şi intră în casă pe o uşă lăturalnică, lăsîndu-mă înflăcărat de frumuseţea ei şi mirat de sinceritatea desăvîrşită a purtării sale, care părea cu atît mai neobişnuită, cu cît în acele timpuri, legile de etichetă, decretate de curtea lui Ludovic al XIV-lea, *le grand monarque,* impuneau sexului slab o purtare foarte rezervată. Fusesem lăsat însă într-o situaţie destul de neplăcută, în mijlocul curţii vechiului conac, călare pe un cal şi ţinînd altul de dîrlogi.

Clădirea nu prezenta mare interes pentru un străin, chiar dacă ar fi cercetat-o cu luare-aminte; cele patru faţade erau fiecare într-un alt stil arhitectural, cu ferestrele care aveau parmaclîcuri de piatră, cu turnuleţele ieşite în afară şi cu arhitrave masive; totul semăna cu interiorul unei mînăstiri, sau cu unul din colegiile de la Oxford, mai vechi şi mai urît. Chemai un argat, dar cîtăva vreme nu veni nimeni; lucrul era cu atît mai supărător cu cît puteam vedea că eram privit cu multă curiozitate de o puzderie de slujitori, atît bărbaţi cît şi femei, care, din diferitele părţi ale clădirii, îşi scoteau şi îşi retrăgeau capetele ca popîndăii pe cîmp, înainte de a izbuti să atrag atenţia vreunuia din ei. Întoarcerea picherilor şi a copoilor mă scoase din încurcătură, şi cu destulă greutate găsii un caraghios care să mă scape de grija cailor şi un alt prostănac, care să-mi arate calea pînă la sir Hildebrand. Omul îşi îndeplini acest serviciu cu îndatorirea şi bunăvoinţa unui ţăran silit să călăuzească o patrulă duşmană; în acelaşi chip am fost nevoit să-mi iau măsuri de precauţiune pentru a nu fi părăsit de el în labirintul sălilor boltite şi scunde, care duceau la „sala de chiatră", cum o numea dînsul, unde urma să fac cunoştinţă cu prea cinstitul meu unchi.

Pînă la sfîrşit ajunserăm totuşi într-o încăpere lungă, boltită, pardosită cu lespezi de piatră, unde un

şir de mese de stejar, prea grele şi mult prea mari pentru a fi vreodată urnite din loc, aveau tacîmurile aşezate pentru masă. Această străveche sală, care adăpostise ospăţurile multor generaţii ale familiei Osbaldistone, purta şi dovada isprăvilor pe tărîm vînătoresc. Uriaşe coarne de cerb, care foarte bine puteau fi trofee din vremea vechilor balade vînătoreşti, erau agăţate pe toţi pereţii, laolaltă cu bursuci, vidre, jderi şi alte fiare împăiate. Printre rămăşiţele unei armuri vechi, care fusese folosită poate în luptele împotriva scoţienilor, atîrnau armele mai de preţ ale luptelor vînătoreşti, arbalete, puşti de diferite feluri şi fabricaţii, mincioace, undiţe, suliţe pentru vidre şi multe alte ciudate unelte şi aparate pentru prinderea sau uciderea vînatului. Cîteva picturi vechi, întunecate de fum şi pătate de bere, atîrnau pe pereţi, înfăţişînd cavaleri şi domniţe, fără îndoială cinstiţi şi cunoscuţi la timpul lor; unii încruntîndu-se fioros din cadrul unor pufoase peruci şi bărbi, iar alţii privind prea încîntaţi trandafirii pe care îi fluturau în mîini.

De-abia avusesem răgaz să arunc o privire tuturor acestora, cînd vreo douăsprezece slugi în livrele albastre năvăliră în sală cu mare zarvă şi vorbărie, fiecare îndeletnicindu-se mai degrabă cu îndrumarea semenilor săi, decît cu treaba lui. Unii din slujitori cărau buşteni şi butuci pentru focul care vuia, ridicîndu-se jumătate fum, jumătate vîlvătăi, printr-un tunel peste măsură de mare, cu o deschizătură destul de largă pentru a adăposti sub bolta ei încăpătoare o bancă de piatră; în faţă avea în chip de cămin o piesă mare, de o arhitectură greoaie, unde nişte bîzdîgănii heraldice, sculptate de dalta vreunui meşter din Northumberland, rînjeau şi se căţărau pe piatra roşie înnegrită de cîteva secole de fum. Alţii dintre slujitorii aceştia de modă veche purtau blide imense şi aburinde, încărcate cu bucate săţioase; alţii aduceau potire, şipuri, clondire, ba chiar şi poloboace cu băutură. Toţi tropăiau, se hîrjoneau, se împingeau şi se burzuluiau, făcînd treabă puţină, dar cu cea mai mare zarvă pe

care și-o poate închipui cineva. După un timp, cînd bucatele, în urma multor sforțări, erau pe cale a fi orînduite pe masă, se auzi o larmă de cîini și oameni, plesnituri de bici menite să sperie pe cei dintîi, glasuri puternice și ridicate, pași apăsați care, din pricina cizmelor cu toc greoi, ce se purtau pe timpul acela, răsunau pe dalele de piatră ca pașii statuii din *Don Juan*; toate acestea vesteau sosirea celor care trebuiau să se înfrupte din cele pregătite. Tevatura slugilor spori mai degrabă decît scăzu, la apropierea acestui moment culminant. Unii strigau altora să se zorească — alții să nu se pripească — alții îndemnau să se facă loc pentru sir Hildebrand și coconii cei tineri — alții urlau să se deschidă, alții să se închidă o pereche de uși cu canaturi care despărțeau sala de un soi de galerie sau salon căptușit cu lemn negru, cum aflai mai tîrziu. Pînă la urmă, ușile fură deschise și pătrunseră înăuntru potăi și oameni — opt cîini, confesorul casei, medicul satului, cei șase veri ai mei și unchiul meu.

CAPITOLUL VI

> Se clatină sala — îi vin, au venit,
> Și tremură bolta de larmă de glasuri;
> Pășesc înăuntru-mbrăcați felurit,
> Cu altfel de haine, cu coif diferit;
> Toți calcă semeți, fîlfîindu-și panașuri.
>
> **Th. Penrose, Cîmpul de luptă,**

Dacă sir Hildebrand Osbaldistone nu se grăbise să-și întîmpine nepotul, de a cărui sosire trebuie să fi fost încunoștiințat din timp, avea în schimb bune temeiuri de dezvinovățire. — Te-aș fi primit mai curînd, flăcăule — zise el după ce îmi strînse cu putere mîna și îmi ură un însuflețit bun venit la Osbaldistone Hall — dar am fost nevoit să supraveghez mai întîi vîrîrea copoilor în cuști. Fii bine venit la noi, flăcăule; iată-l pe vărul tău Percie, vărul tău Thornie și vărul tău John, vărul tău Dick, vărul tău Wilfred și — stai, unde-i Rashleigh? — ah, iată-l pe Rashleigh — dă-te mai încolo, mă, Thornie, lunganule, ca să-l putem vedea un pic pe frate-tău — vărul tău Rashleigh. Va să zică, pînă la sfîrșit taică-tu și-a amintit de vechiul conac și de bătrînul sir Hildebrand — mai bine mai tîrziu decît niciodată. Ești bine venit, flăcăule, și acum destul cu asta. Unde-i mica mea Die? Iat-o că vine — aceasta-i nepoata mea Die, fata fratelui nevestii-mi — cea mai frumoasă fată de prin coclaurile noastre, că alta nu mai știu — și acum, hai la masă!

Ca să-ți faci o idee de omul care vorbea astfel, trebuie să-ți închipui, dragul meu Tresham, un bărbat în vîrstă de vreo șaizeci de ani, îmbrăcat într-un costum de vînătoare, odată bogat împodobit cu fireturi, dar a cărui strălucire pierise, după ce înfruntase nenumă-

rate furtuni de toamnă și de iarnă. Cu toată asprimea înfățișării sale de acuma, sir Hildebrand cunoscuse pe vremuri curți și tabere; fusese ofițer în oastea care tăbărîse la Hounslow Heath înainte de revoluție și, sprijinit poate de credința-i religioasă, fusese făcut cavaler în acel timp de către nenorocitul și rău sfătuitul Iacob al II-lea. Dar visurile de înaintare ale cavalerului — dacă a nutrit vreodată asemenea visuri — au fost spulberate de lovitura care a gonit pe ocrotitorul său de pe tron; de atunci ducea o viață singuratică pe domeniile sale de baștină. Cu toată simplitatea sa, sir Hildebrand mai păstra încă mult din înfățișarea unui gentleman și printre fiii săi apărea așa cum ar apărea rămășițele unei coloane corintiene pocite și năpădite de mușchi și licheni, alături de blocurile de piatră necioplită din Stonhenge sau oricare alt templu druidic. Fiii săi semănau într-adevăr cu niște blocuri de piatră nestrunjite, cum nu se poate mai greoaie. Înalți, voinici și arătoși, fiecare dintre cei cinci fii mai mari păreau să ducă lipsa atît a unei scîntei din flacăra prometeică a înțelepciunii, cît și a bunei cuviințe și a bunei creșteri, care în lumea civilizată înlocuiește cîteodată deșteptăciunea. Cele mai de preț însușiri morale, pe care păreau să le aibă, erau voioșia și mulțumirea, care se arătau pe chipurile lor grosolane; iar singura îndemnare cu care se puteau făli era iscusința lor în deprinderile vînătorești, vînătoarea fiind singurul lucru pentru care trăiau. Uriașii Gyas și Cloanthus nu puteau fi mai grăitor înfățișați de către poeți, decît se arătau puternicul Percival, puternicul Thorncliff, puternicii John, Richard și Wilfred Osbaldistone.

Dar, ca și cum ar fi vrut să se despăgubească de o creațiune uniformă atît de neobișnuită a făpturilor sale, doamna Natură făcuse din Rashleigh Osbaldistone un contrast izbitor, atît ca înfățișare și fel de a fi, cît și — cum aveam să aflu mai tîrziu — ca înzestrare și fire, nu numai față de frații săi, dar și față de ceilalți oameni pe care îi cunoscusem pînă atunci. Cînd

Percie, Thornie și ceilalți, rînd pe rînd, dădură din cap, rînjiră și îmi întinseră umărul mai de grabă decît mîna, în timp ce tatăl lor mi-i prezenta, Rashleigh, înaintînd spre mine, îmi ură, cu aerul și creșterea unui om de lume, bun venit la Osbaldistone Hall. Înfățișarea nu îi era impunătoare prin ea însăși. Era mic de stat, pe cînd toți frații săi păreau să se tragă din Anac[1]; pe cînd ei erau bine făcuți, Rashleigh, deși vînjos, avea o ceafă de taur și era beteag; din vreo vătămătură căpătată în copilărie, rămăsese cu un cusur la mers, părînd atît de șchiop, încît mulți susțineau că nu se poate hirotonisi, biserica romano-catolică, precum este îndeobște cunoscut, neprimind în tagma preoțească pe cei care suferă de vreun beteșug. Alții susțineau că această meteahnă urîcioasă era doar un obicei prost și că nimic nu-l împiedica de a fi hirotonisit ca preot.

Sînt unele chipuri pe care, după ce le-am privit, încercăm zadarnic să le alungăm din minte; ele revin mereu ca niște ciudățenii întristătoare, deși ni le înfățișăm cu un simțămînt de silă și chiar de scîrbă; din această speță era și chipul lui Rashleigh. Dar nu urîțenia feții sale, dacă îi înlăturai expresia, era cea care îți prilejuia această puternică impresie. Trăsăturile sale erau într-adevăr neregulate, dar fără a fi cîtuși de puțin vulgare; ochii săi întunecați și pătrunzători, cu sprîncene stufoase, tăgăduiau învinuirea de slutenie pe care ai fi putut-o aduce feței. În ochii aceia însă se oglindea o expresie de șiretenie, iar la necaz, o cruzime cumplită înfrînată prin chibzuință și pe care natura o învedera și celui mai nepriceput fizionomist, poate în același scop în care a înzestrat cu clopoței anumiți șerpi veninoși. Ca o despăgubire pentru aceste neajunsuri ale înfățișării sale, Rashleigh Osbaldistone avea cea mai blîndă, mai caldă și mai melodioasă voce pe care am auzit-o vreodată; și el găsea mereu tot soiul de cuvinte potrivite unui asemenea

---

[1] Uriaș biblic. (n.t.)

glas fermecător. Primele-i cuvinte de bun sosit nu se terminaseră bine, că eu am şi înţeles ce voise să spună domnişoara Vernon, cînd mă prevenise că vărul meu ar fi cucerit de îndată pe orişice femeie, care nu i-ar fi putut cunoaşte decît vocea. Era cît pe aci să se aşeze alături de mine la masă, cînd domnişoara Vernon, care hotăra toate aceste treburi după bunul ei plac, fiind singura parte femeiască în familie, a izbutit să mă aşeze între Thorncliff şi dînsa; fără nici o îndoială, şi eu eram mai mulţumit de această orînduială.

— Vreau neapărat să-ţi vorbesc, — zise ea, — şi de aceea am căutat cu tot dinadinsul să-l aşez pe cinstitul Thornie între domnia ta şi Rashleigh. El va fi

Ca salteaua ce-o pui pe zid de cetate,
Să preia izbitura ghiulelei ce-o bate,

în timp ce eu, prima dumitale cunoştinţă din această familie de cărturari, am să te cercetez asupra felului în care îţi sîntem pe plac.

— O întrebare foarte potrivită, domnişoară Vernon, pentru un om care se află de aşa puţin timp la Osbaldistone Hall.

— Oh, dar filozofia familiei noastre nu-i decît o pojghiţă şi doar micile nuanţe care deosebesc pe indivizi cer ochiul unui cercetător mai ager; dar specia, cum mi se pare că spun naturaliştii, poate fi apreciată şi caracterizată dintr-o dată.

— Bănuiesc că cei cinci veri mai mari ai mei au cam aceeaşi fire.

— Da, toţi împreună alcătuiesc un fericit amestec de beţiv, pădurar, bădăran, jocheu şi neghiob; dar cum se zice că pe acelaşi copac nu găseşti două frunze cu totul asemănătoare, la fel, toate aceste admirabile ingrediente fiind amestecate în proporţii diferite la fiecare din ei, verii noştri alcătuiesc o interesantă varietate pentru cei cărora le place să studieze firea omenească.

— Nu vrei să mi-i schiţezi, domnişoară Vernon, fii te rog aşa de bună.

— Îi vei avea pe toţi într-un tablou de familie, în mărime naturală — iată un hatîr pe care nu ţi-l pot refuza, fiind prea lesne de îndeplinit. Percie, primul născut şi moştenitorul familiei, are mai mult caracterul unui beţivan decît al unui pădurar, bădăran, jocheu sau neghiob. Dragul de Thornie este mai mult bădăran decît beţiv, pădurar, jocheu sau neghiob. John, care doarme cu săptămînile pe dealuri, are mai multe din firea pădurarului, jocheul se simte mai vădit în Dick, care este în stare să călărească zi şi noapte două sute de mile, numai ca să cîştige sau să piardă la o cursă de cai. Neghiobia depăşeşte aşa de mult celelalte însuşiri ale lui Wilfred, încît acesta poate fi numit fără înconjur un mare nătărău.

— O frumoasă colecţie, domnişoară Vernon. Şi varietăţile individuale aparţin unei specii dintre cele mai interesante. Dar, în tablou, nu-şi are locul şi sir Hildebrand?

— Îl iubesc pe unchiul meu, — fu răspunsul ei — şi îi sînt îndatorată pentru bunătatea ce mi-o arată, (cel puţin caută a mi-o arăta); de aceea, te las să-i faci singur portretul cînd îl vei cunoaşte mai bine.

„Tot e bine, — îmi zisei în sinea mea, — că domnişoara Vernon arată şi puţină îndurare. La urma urmei, cine s-ar fi aşteptat la o satiră atît de usturătoare de la o fiinţă atît de tînără şi de o frumuseţe atît de răpitoare?“

— Te gîndeşti la mine? zise ea, plecîndu-şi ochii negri asupra mea, ca şi cînd ar fi vrut să-mi sfredelească sufletul.

— Sigur că da, răspunsei oarecum stînjenit de promptitudinea întrebării; apoi căutînd să dau o întorsătură curtenitoare mărturisirii mele prea sincere: Cum mi-ar fi cu putinţă să mă gîndesc la altceva, fiind aşezat într-un loc atît de plăcut?

Ea zîmbi cu o expresie nemaipomenit de trufaşă, de care numai ea era în stare.

— Trebuie să te încunoştiinţez de îndată, domnule Osbaldistone, că laudele care mi se aduc sînt zadarnice; de aceea nu-ţi mai risipi degeaba cuvintele meşteşugite; domnişorii sclivisiţi care călătoresc pe la ţară le folosesc în locul jucăriilor, mărgelelor şi brăţărilor, cu care navigatorii ademenesc pe sălbaticii locuitori ai ţinuturilor de curînd descoperite. Nu-ţi prăpădi marfa — vei găsi destui băştinaşi în Northumberland, care vor preţui cum trebuie mărgăritarele domniei tale; în cazul meu, ele sînt cu totul răsuflate, pentru că, întîmplător, cunosc adevăratul lor preţ.

Rămăsei mut şi ruşinat.

— În această clipă îmi aminteşti — zise vecina mea, reluîndu-şi felul vioi şi nepăsător de a fi — de basmul cu omul acela care găseşte toţi banii, cu care se ducea la piaţă, schimbaţi deodată în pietre. Ţi-am nesocotit şi nimicit toată grămada de alese complimente printr-o singură cugetare nesăbuită. Dar, las-o să treacă! Cred că nu mă înşel, domnule Osbaldistone, bănuind că poţi avea o conversaţie cu mult mai atrăgătoare decît aceea alcătuită din asemenea vorbe sarbede, pe care orice domnişor cu oarecare cutezanţă se simte dator să le înşire pe de rost unei biete fete, numai pentru că este îmbrăcată în mătăsuri şi horboţele, pe cînd el poartă un postav de mare preţ şi cu fireturi. Mersul dumitale obişnuit, cum ar zice oricare din cei cinci veri ai mei, este cu mult mai plăcut decît galantul dumitale buestru. Caută să uiţi nefericitul meu sex; spune-mi Tom Vernon, dacă vrei, dar vorbeşte-mi ca unui prieten şi fîrtat; nu-ţi închipui cît de mult ai să-mi placi.

— Aceasta ar fi într-adevăr o ispită neîntrecută, răspunsei eu.

— Iar! — zise domnişoara Vernon, ameninţîndu-mă cu degetul; — chiar acum ţi-am spus că nu pot suferi nici umbra unei măguliri. Şi acum, după ce vei închina un pahar în cinstea unchiului meu, care te

ameninţă cu ceea ce numeşte el o duşcă zdravănă, îţi voi spune ce gîndeşti despre mine.

După ce, ca un nepot îndatoritor, închinai paharul umplut ochi şi schimbai cîteva vorbe cu toţi comesenii, zăngănitul neostoit al furculiţelor şi cuţitelor cît şi înverşunarea cu care vărul Thorncliff la dreapta mea şi vărul Dick la stînga domnişoarei Vernon atacau uriaşele ciosvîrte de carne, cu care îşi umpluseră talerele, făcură ca domnişoara Vernon şi cu mine să ne aflăm în *tête à tête*, aproape cu totul separaţi de restul comesenilor.

— Şi acuma — zisei — îngăduie-mi să te întreb cinstit, domnişoară Vernon, ce bănuieşti că gîndesc despre dumneata? Ţi-aş spune eu ce gîndesc cu adevărat, dar m-ai oprit de a-ţi aduce laude.

— Nu am nevoie de ajutorul domniei tale. Sînt o destul de bună ghicitoare pentru a-ţi afla gîndurile, fără să mi le spui. Nu este nevoie să-ţi deschizi fereastra sufletului; văd eu şi singură prin ea. Mă crezi o fată ciudată şi îndrăzneaţă, pe de o parte uşuratică, pe de alta băieţoasă; doritoare de a atrage luare-aminte printr-o purtare nestrunită şi printr-un grai deschis, pentru că nu cunoaşte ceea ce ziarul *Spectator* numeşte gingăşia sexului slab; poate îţi trece prin minte că urzesc vreun plan pentru a lua cu asalt admiraţia domniei tale. Mi-ar părea rău să-ţi schimbi părerile, dar trebuie să afli că te înşeli amarnic. Toată încrederea pe care ţi-am arătat-o, aş fi hărăzit-o în aceeaşi măsură tatălui domniei tale, dacă aş fi crezut că m-ar putea înţelege. In această fericită familie, sînt tot atît de lipsită de auditori inteligenţi, ca Sancho Panza în Sierra Morena; atunci cînd se iveşte prilejul, trebuie ori să vorbesc ori să mor. Te asigur că nu ţi-aş fi spus un cuvînt din toate acestea, dacă mi-ar fi păsat cîtuşi de puţin de persoana celui ce le ascultă.

— Este o mare cruzime din partea domniei tale, domnişoară Vernon, că din mărturisirile pe care mi le faci îndepărtezi orice urmă de hatîr pentru per-

soana mea, dar trebuie să primesc condiţiile pe care le impui. În schiţele asupra familiei constat că nu ai inclus şi pe aceea a domnului Rashleigh Osbaldistone.

Mi se păru că ea a tresărit la auzul acestor cuvinte şi mi-a răspuns pripit, cu o voce mai scăzută:

— Nici o vorbă despre Rashleigh! Urechile lui sînt atît de ascuţite cînd se vorbeşte despre dînsul, încît sunetele ar trece chiar prin mătăhăloasa persoană a lui Thorncliff, oricît de îndopat ar fi cu fripturi, tocătură de vînat şi budincă.

— Da — răspunsei eu — dar înainte de a pune întrebarea mi-am aruncat ochii pe după peretele de carne vie, care ne desparte, şi am băgat de seamă că scaunul domnului Rashleigh nu mai este ocupat: — a plecat de la masă.

— N-aş vrea să fii prea sigur de aceasta — răspunse domnişoara Vernon — ascultă de sfatul meu şi, cînd vorbeşti despre Rashleigh, caţără-te pe creasta dealului Otterscope, de unde poţi vedea nestingherit la douăzeci de mile împrejur, suie-te chiar pe vîrf, dar şi acolo nu vorbi decît în şoaptă; chiar şi aşa să nu fii prea încrezător că păsările cerului nu-i vor împărtăşi cuvintele ce le-ai rosti. Rashleigh a fost meditatorul meu timp de patru ani de zile; ni s-a urît unul de altul şi ne vom bucura din tot sufletul de apropiata noastră despărţire.

— Domnul Rashleigh părăseşte deci Osbaldistone Hall?

— Da, peste cîteva zile. Nu o ştiai? Trebuie că tatăl domniei tale îşi ascunde hotărîrile mult mai straşnic decît sir Hildebrand. Află atunci că după ce unchiul meu a fost înştiinţat că vei fi cîtva timp oaspetele său şi că tatăl domniei tale ţine să aibă pe unul din străluciţii săi nepoţi pentru a ocupa bănoasa slujbă de la contoar, liberă din pricina îndărătniciei domniei tale, domnule Francis, bunul cavaler a ţinut

„un cour plénière"[1] cu toată familia sa, împreună cu majordomul, vechilul şi paznicul de vînătoare. Acest prea cinstit divan al tuturor boierilor şi marilor dregători din Osbaldistone Hall nu fusese convocat, cum ai putea bănui, pentru alegerea înlocuitorului domniei tale, căci deoarece Rashleigh era singurul care poseda mai multe cunoştinţe de aritmetică decît acelea necesare pentru a aduna rămăşagurile la o luptă de cocoşi, nimeni altul n-ar fi putut face faţă cerinţelor slujbei. Trebuia însă o consimţire solemnă pentru a schimba soarta lui Rashleigh din aceea de preot catolic, care să tragă mîţa de coadă, în aceea de bancher înfloritor şi bogat; şi încuviinţarea adunării pentru un asemenea act de înjosire s-a obţinut destul de greu.

— Îmi închipui cu cîte mustrări de cuget au avut de luptat. Dar cum de le-au putut învinge?

— Cred că a fost voinţa tuturor de a scăpa de Rashleigh, răspunse domnişoara Vernon. El, deşi cel mai mic din familie, a izbutit într-un fel sau altul să-i stăpînească pe toţi ceilalţi; şi fiecare din ei simte jugul, dar nu-l poate scutura. Dacă cineva i-ar pune piedici, desigur că nu ar trece anul şi s-ar căi de aceasta; iar, dacă i-ai face un serviciu mai de seamă, te-ai putea căi şi mai mult.

— În cazul acesta — răspunsei zîmbind — ar trebui să bag de seamă, pentru că, fără vrerea mea, sînt pricina schimbării situaţiei sale.

— Da! şi oricum ar privi-o, fie ca un cîştig, fie ca o pagubă, îţi va purta sîmbetele. Dar iată că a început să se servească brînza şi ridichiile şi va urma paharul închinat bisericii şi regelui, o aluzie pentru preoţi şi pentru femei ca să se facă nevăzuţi. Eu, singura reprezentantă a părţii femeieşti la Osbaldistone, mă voi retrage aşa cum se cuvine.

Pe cînd vorbea, se făcu nevăzută, lăsîndu-mă surprins de amestecul de isteţime, îndrăzneală şi sinceritate, care îi colora conversaţia. Îmi este aproape cu

[1] În original, în limba franceză, însemnînd adunare sau divan convocat pentru o mare consfătuire. (n.t.)

neputinţă să te fac să pricepi — măcar cît de puţin — din felul ei de a fi, deşi am căutat să-i reproduc cuvintele în măsura în care mi le amintesc. De fapt, în felul ei de a fi era o îmbinare de simplitate neştiutoare, de isteţime înnăscută şi de îndrăzneală semeaţă, dar toate îmblînzite şi scoase la iveală de jocul vioi al celor mai frumoase trăsături ce mi-a fost dat să văd vreodată. Oricît de ciudate şi de neobişnuite mi s-ar fi părut destăinuirile ei libere şi nestingherite, îţi închipui că un tînăr de douăzeci şi doi de ani nu era să critice cu prea mare asprime o prea frumoasă fată de optsprezece ani, pentru că nu îl ţinea la distanţa la care se cuvenea. Dimpotrivă, destăinuirile domnişoarei Vernon mă desfătau şi mă măguleau în aceeaşi măsură, în ciuda declaraţiilor ei că mi le-a făcut numai pentru că eram, din întîmplare, primul om destul de deştept pentru a le înţelege. Cu înfumurarea vîrstei mele, mărită încă desigur de şederea mea în Franţa, îmi închipuiam că înfăţişarea plăcută şi trăsăturile alese cu care îmi plăcea să cred că sînt înzestrat, erau de ajuns pentru a stîrni destăinuirile unei tinere frumuseţi. Îngîmfarea mea, sărind astfel în ajutorul domnişoarei Vernon, eram departe de a o judeca cu prea mare asprime numai pentru sinceritatea vorbelor sale, pe care le socoteam oarecum îndreptăţite de meritele mele personale; sentimentele de părtinire pe care le trezeau în mine frumuseţea şi neobişnuita ei situaţie primeau un imbold şi mai puternic, cînd mă gîndeam la judecata pătrunzătoare pe care o dovedise, alegîndu-mă pe mine drept confident. După ce domnişoara Vernon părăsi sala, clondirul începu să treacă — sau mai bine zis să zboare — din mînă în mînă, în jurul mesei, într-o continuă mişcare de rotaţie. Educaţia străină pe care o aveam mă făcea să-mi fie silă de necumpătarea la băutură, care pe atunci era, cum este încă şi azi, un nărav prea răspîndit al compatrioţilor mei. Conversaţia, care însoţea un asemenea desmăţ, nu era pe placul meu, iar legăturile mele de rudenie cu comesenii mi-o făcea

încă şi mai de nesuferit. Folosii prin urmare un prilej fericit şi dădui bir cu fugiţii ieşind printr-o uşă laterală, care ducea cine ştie unde, mai degrabă decît să îndur priveliştea unui părinte dedîndu-se, împreună cu fiii săi, la o beţie desfrînată şi la discuţii triviale şi scîrnave. După cum mă aşteptam, s-au luat desigur după mine ca să mă prindă şi să mă aducă înapoi cu sila, ca pe un dezertor de la altarul lui Bachus. Cînd auzii strigăte de gonaci şi tropotul cizmelor grele ale hăitaşilor urmărindu-mă din susul scării în spirală, pe care o coboram, îmi dădui limpede seama că voi fi ajuns din urmă, dacă nu voi izbuti să ies din casă. Deschisei aşa dar în grabă o fereastră care dădea într-o grădină de modă veche şi, cum înălţimea era mai mică de trei coţi, am sărit jos fără şovăială; nu mult după aceea am auzit departe, în urma mea, strigătele urmăritorilor pe care i-am păcălit, strigăte pe care le scot hăitaşii cînd le scapă vînatul. O luai la fugă pe una din alei şi apoi, cu paşi repezi pe alta; văzîndu-mă scăpat de orişice primejdie de urmărire, îmi încetinii pasul şi mă simţii fericit, plimbîndu-mă în linişte şi bucurîndu-mă de răcoarea aerului pe care îl respiram cu nesaţ din pricină că eram încălzit atît de vinul pe care fusesem silit să-l beau, cît şi din pricina fugii mele pripite.

Hoinărind agale, mă întîlnii cu un grădinar trudind din greu la lucrul său de seară şi îl salutai, în timp ce mă oprii să privesc la ceea ce făcea:

— Bună seara, prietene.

— Sară bună, sară bună 'mneatale, — răspunse omul, fără a-şi lua ochii de la lucru, cu un accent care arăta de îndată originea-i nordică.

— Bună vreme de lucrat, prietene.

— Nu prea am de ce să mă plîng, — răspunse omul, cu acea lipsă de laude cu care grădinarii şi fermierii vorbesc în mod obişnuit, chiar şi de vremea cea mai minunată. Ridicîndu-şi apoi capul, ca şi cînd dorea să vadă cu cine vorbeşte, salută, ducînd mîna la scufia lui scoţiană, în semn de respect şi zise:

— Ei, doamne ajută! ce priveliște pentru niște ochi osteniți, să vadă un mundir înzorzonat în grădina conacului, așa tîrziu sara.

— Un ce înzorzonat, prietene?

— Păi, un mundir, ce — o haină ca a 'mneatale. Sus, colo, știu ei ce să facă cînd au așa haine — acuma, fără îndoială, le descheie bumbii, ca să mai facă loc pentru ceva carne friptă, budincă și vin. Ast obicei, dincoace de graniță, ține locul rugăciunii de sară.

— În țara dumitale, prietene, nu sînt atîtea bunătăți — răspunsei eu — încît să te îndemne să veghezi așa tîrziu seara.

— Ei, domnule, se vede că nu cunoști Scoția; nu-i din lipsă de hrană — cea mai bună carne, pește și păsări avem noi, ba și ceapă, ridichi, gulii și alte legume de prin grădină. Dară noi avem minte și băgare de seamă și nu ne lăcomim la ale gurii; aici așa, de la bucătărie la sala mare tot auzi numai: „umple și mai adu încoace" — de la un capăt al zilei la celălalt. Chiar și în zilele de post — ei zic că postesc, cînd mănîncă cel mai bun pește de mare, adus cu caleașca de la Harlepool și Sunderland, ca să nu mai vorbim de păstrăvi, lipani, somni și ălelalte; chiar din postul lor fac prilej de desmăț și blestemății; apoi groaznicele liturghii și cîntările pentru bietele lor suflete rătăcite. Dar, să-mi mai țin clanța, că-i fi și măria ta papistaș ca și ceilalți!

— Eu nu, prietene; eu am fost crescut în credința engleză presbiteriană, sau disidentă.

— Atunci mîna dreaptă, în semn de fîrtăție cu măria ta! zise grădinarul, cu toată voioșia pe care o putea arăta fața-i aspră și, ca și cînd ar fi vrut să-mi arate că bunăvoința lui nu se mărginea doar la cuvinte, scoase la repezeală o cogemitea tabacheră făcută dintr-un corn de bou și, cu un rînjet frățesc, îmi oferi o priză de tabac.

După ce primii tratația, îl întrebai dacă este de mult în slujbă la Osbaldistone Hall.

— M-am luptat cu fiarele din Efes[1] — zise el, privind spre clădire — de mai bine de douăzeci și patru de ani; să nu am parte de numele meu de Andrew Fairservice, dacă nu-i așa.

— Dar bine, bunul meu prieten Andrew Fairservice, dacă credința și firea dumitale sînt în așa fel înfruntate de rînduielile catolice și de ospitalitatea din sud, mi se pare că zadarnic te-ai supus în tot acest răstimp la un astfel de canon; ai fi putut găsi o altă slujbă, unde stăpînii să mănînce mai puțin și să fie mai grijulii cu sufletele lor. Mă gîndesc că nu va fi fost lipsa de pricepere sau îndemînare, care te-a împiedicat să-ți găsești un alt serviciu mai pe plac.

— Nu se cuvine să vorbesc eu însumi despre priceperea și îndemînarea mea — zise Andrew, privind în jur mulțumit de el — dar de bună seamă că mă pricep în meserie, căci am fost crescut în parohia Dreepdaily, unde se cultivă curechii de toamnă în răsadniță și se taie urzicile pentru curechii timpurii. La drept vorbind, m-am pregătit s-o tulesc în fiecare pătrar din ăști douăzeci și patru de ani; dar cînd să plec, se găsește totdeauna cîte ceva de tăiat cu firezul, și eu vreau să văd cum arată tăiat; sau ceva de tuns, și eu vreau să văd cum arată tuns; sau vreo fructă care dă în pîrg și pe care vreau s-o văd pîrguită; iaca așa o tărăgănesc în familia asta de pe un an pe altul. M-aș jura că o să spăl putina din Stretenie, dar tot așa de sigur eram de asta și acu douăzeci de ani și iată-mă tot aici, scormonind mereu în țarină. Dar, afară de astea, ca să spun drept și curat măriei tale, nu mi s-a oferit un serviciu mai bun. Dacă măria ta mi-ar găsi un loc unde aș auzi cuvîntul cel adevărat, unde să-mi dea pășunatul pentru o vacă, o laviță, o bătătură și mai mult de zece lire simbrie pe an, și unde să nu fie nici o cucoană de la oraș să numere merele, ți-aș fi foarte îndatorat.

---

[1] Citat biblic din întîia epistolă a lui Pavel către Corintieni. (n.t.)

— Bravo, Andrew, văd că nu-ţi pierzi slujba pentru că n-ai şti să ceri ocrotire.

— Nu văd de ce n-aş face-o — răspunse Andrew — nu face să aştepţi o viaţă de om ca să se dumirească dumnealor cîte parale fac — aşa zic eu.

— Dar văd că nu prea eşti prietenul cucoanelor.

— Nu, pre legea mea. Eu ţin de bună cearta primului grădinar cu ele. Muierile sînt încurcă-lume — da, strigă după zarzăre, pere, perje şi mere, iarna ca şi vara, fără să ţie seama de anotimp; dar aici n-avem bucăţi din coasta lui Adam, har domnului, afară de bătrîna Marta, care-i destul de mulţumită că-i las plozii soră-si să mănînce zmeură şi mure cît poftesc, cînd vin la cîte o sărbătoare să bea ceai în camera chelăriţei; apoi îi mai dau şi cîteva mere din cînd în cînd, ca să aibă la cină.

— O uiţi pe tînăra-ţi stăpînă.

— Pe care stăpînă o uit? Pe cine?

— Pe tînăra-ţi stăpînă, domnişoara Vernon.

— Ce, fetişcana aia? Ea nu-i stăpîna mea, omule. I-aş dori să-şi fie singură stăpînă; şi tare aş vrea să nu fie stăpîna altuia prea curînd. E o sălbăticiune!

— Adevărat — zisei eu, cu mai mult interes decît îndrăzneam să-mi mărturisesc singur sau să arăt faţă de grădinar — văd, Andrew, că ştii toate tainele familiei.

— Dacă le ştiu, le pot şi păstra, zise Andrew. Tainele nu fierb în burta mea ca berea în butoi, poţi fi sigur. Duduia Die este — dar asta nu-i nici ciorba şi nici mîncarea mea...

Şi începu să sape, prefăcîndu-se foarte sîrguitor.

— Ce este domnişoara Vernon, Andrew? Eu sînt un prieten al familiei şi aş dori să ştiu.

— Teamă mi-e că nu-i de soi — zise Andrew, închizînd un ochi şi dînd din cap cu o privire gravă şi plină de taină — este cam zărghită, pricepe măria ta?

— Nu prea pricep ce vrei să zici, Andrew, spusei eu. Aş dori să mă lămureşti mai bine, şi strecurai în mîna bătătorită a lui Andrew o monedă de o coroană. Atingerea argintului îl făcu să rînjească îngrozitor, în timp ce dădea încet din cap şi băga banul în buzunarul pantalonilor; atunci, ca omul care înţelegea bine că are de dat ceva în schimb, se îndreptă, îşi rezemă braţele pe cazma şi, luînd o înfăţişare de cea mai mare gravitate, ca şi cum ar fi avut lucruri foarte însemnate de împărtăşit, zise:

— Atunci, trebuie să ştii, tinere domn, dacă asta vrei să ştii, că domnişoara Vernon este...

Întrerupîndu-se aici, îşi supse amîndoi obrajii, pînă ce fălcile şi bărbia sa ascuţită căpătară înfăţişarea unui cleşte de spart nuci; făcu din nou cu ochiul, se încruntă, dădu din cap şi păru convins că schimonoselile lui lămuriseră îndeajuns amănuntele pe care nu mi le dăduse prin viu grai.

— Doamne, dumnezeule! observai eu — atît de tînără, atît de frumoasă şi pierdută de pe acum!

— Pre legea mea, poţi spune că într-un fel este pierdută, trup şi suflet; afară că e papistaşă, mai este şi... Aici chibzuiala sa scoţiană învinse şi gura îi amuţi din nou.

— Ce mai este? îi zisei cu asprime. Vreau neapărat să ştiu ce înseamnă toate acestea.

— Păi este cea mai aprigă iacobită din tot ţinutul.

— Ei aş! o iacobită? Atîta tot?

Andrew mă privi cu o oarecare mirare, văzînd că iau atît de puţin în serios ştirile date de dînsul şi apoi murmură:

— Bine, asta-i tot ce ştiu mai rău despre fetişcană, şi îşi reluă lucrul cu cazmaua, întocmai ca şi regele vandalilor din romanul lui Marmontel.

CAPITOLUL VII

Bardoph: Şeriful cu o strajă mare e la poartă.

W. Shakespeare. Henry IV, Partea I.

Descoperii cu oarecare greutate camera ce-mi fusese destinată; şi după ce obţinui bunăvoinţa şi îngrijirile cuvenite de la slugile unchiului meu, întrebuinţînd mijloacele pe care ele le înţelegeau mai bine, mă retrăsei acolo pentru restul serii, căci bănuiam, din frumoasa stare în care îmi lăsasem noile neamuri şi din zarva îndepărtată, ce mai răsuna încă în sala de piatră (cum se numea sala lor de ospăţ), că ei nu prea ar fi o tovărăşie potrivită unui om treaz.

Rămînînd singur, primul meu gînd şi cel mai firesc a fost acesta: Ce urmărise tatăl meu, trimeţîndu-mă să locuiesc în această ciudată familie? Era limpede că unchiul meu mă primise ca pe unul care va sta timp mai îndelungat la el, şi ospitalitatea lui grosolană îl făcea să-i pese tot aşa de puţin de numărul celor ce-i găzduia şi îi hrănea, pe cît i-ar fi păsat lui Henric al VIII-lea. Era de asemenea limpede că prezenţa sau absenţa mea avea în ochii lui aceeaşi însemnătate, ca şi lipsa unuia din slujitorii în livrele albastre. Verii mei nu erau decît nişte pui de urs, în a căror tovărăşie puteam, dacă voiam, să mă desvăţ de orice bună creştere sau de orice maniere de salon pe care le dobîndisem; de la ei n-aş fi putut învăţa altceva decît să cresc cîini, să dau pinteni calului, sau să gonesc vulpile. Nu-mi puteam închipui decît un singur motiv, care probabil era şi cel adevărat. Tatăl meu socotea viaţa ce se ducea la Osbaldistone Hall şi îndeletnicirile celor de acolo, ca cele obişnuite tuturor boierilor de ţară şi, dîndu-mi prilejul să trăiesc o viaţă care ştia că mă va scîrbi,

era doritor să mă împace, dacă s-ar fi putut, cu gîndul de a participa cu tot dinadinsul la afacerile sale. Între timp, el lua pe Rashleigh Osbaldistone în casa lui de negoţ. Avea desigur sute de posibilităţi de a se descotorosi de el, ieşind totuşi cîştigat. Aşa că, deşi aveam unele remuşcări în sinea mea, că eu aş fi fost pricina introducerii lui Rashleigh (el fiind aşa cum îl descrisese domnişoara Vernon) în contoarul tatălui meu — şi poate în încrederea lui — m-am mai potolit la gîndul că tatăl meu era deplin stăpîn pe afacerile lui — el fiind un om căruia nimeni nu i se putea impune şi care nu se lăsa înrîurit. Tot ceea ce ştiam în defavoarea tînărului era prin mijlocirea unei fetişcane ciudate şi zăpăcite, care mi se destăinuise cu o îndrăzneală nesăbuită; aceasta mă putea îndreptăţi să cred că părerea ce şi-o făcuse despre Rashleigh era pripită sau neadevărată. Gîndul mi se aţinti bineînţeles la domnişoara Vernon, la frumuseţea ei răpitoare, la situaţia ei neobişnuită, căci ea trebuia să se bizuie numai pe gîndurile şi pe mintea ei, dacă ar fi căutat îndrumare şi sprijin în viaţă; tot caracterul ei înfăţişa o diversitate şi o isteţime care ne trezeşte în mod obişnuit curiozitatea şi, fără vrerea noastră, ne cere luarea-aminte. Aveam destulă minte ca să-mi dau seama că atît vecinătatea acestei tinere domnişoare, o fiinţă cu totul neobişnuită, cît şi întîmplarea ce crea între noi relaţii foarte susţinute şi strînse aveau să mărească mult primejdia, deşi micşorau urîtul pe care-l prezenta Osbaldistone Hall pentru mine; dar nu mă putea sili, oricît de prudent aş fi fost, să mă căiesc prea mult de această nouă şi deosebită primejdie la care urma să fiu expus. Ieşii din această dilemă aşa cum ies tinerii din cele mai multe din greutăţile de acest fel: am hotărît să fiu foarte precaut, totdeauna cu ochii în patru, să socotesc pe domnişoara Vernon mai mult ca pe un camarad decît ca pe un prieten intim şi astfel toate vor merge cum nu se poate mai bine. Cu aceste gînduri adormii, domnişoara Vernon fiind bineînţeles ultima imagine a minţii mele treze.

Nu îţi pot spune dacă am visat-o sau nu, căci eram tare obosit şi am dormit buştean. A fost însă prima fiinţă la care m-am gîndit a doua zi în zori, cînd m-au trezit sunetele vesele ale unui corn de vînătoare. Să sar din pat şi să dau dispoziţii ca să mi se înşăueze calul, a fost prima-mi pornire; peste cîteva minute eram în curte, unde oameni, cîini şi cai se pregăteau de vînătoare. Unchiul meu, care poate că nu se aştepta ca nepotul lui să fie un vînător prea pasionat, crescut cum fusese prin străinătăţi, păru cam uimit şi cred că în urarea lui de dimineaţă lipsea ceva din tonul inimos şi ospitalier cu care mă întîmpinase întîia dată.

— Ai venit, flăcăule — tinereţea e totdeauna zorită — dar ia seama, gîndeşte-te la cîntecul vechi:

„Cel ce pe creasta Blackstone calu-şi goneşte,
Să nu-l prindă mirarea dacă-l trînteşte."

Cred că cei mai mulţi tineri, afară poate de moraliştii neînduplecaţi, sînt mai mulţumiţi să fie învinuiţi de vreo măruntă meteahnă morală, decît de o lipsă de cunoştinţe în arta călăriei. Cum nu duceam de loc lipsă de îndemînare şi curaj, insinuarea unchiului mă supără şi îl asigurai că mă voi găsi printre primii care vor fi pe urma copoilor.

— Nu mă îndoiesc, flăcăule, fu răspunsul lui. Mă prind că eşti un călăreţ priceput — dar ia seama! taică-tău te-a trimes aici ca să te învăţ la zăbală, dar teamă mi-e că are să trebuiască să te călăresc cu struna, căci altfel se va găsi cineva să te călărească cu ştreangul, dacă nu bag de seamă.

Cum aceste cuvinte erau cu totul de neînţeles pentru mine şi cum, pe lîngă aceasta, nu păreau să-mi fie adresate spre binele sau folosul meu, căci fuseseră rostite într-o parte, ca şi cînd prea cinstitul meu unchi şi-ar fi exprimat în gura mare vreun gînd care abia atunci îi trecu prin minte, trăsei concluzia că ele se refereau la dezertarea mea de la chiolhanul din seara precedentă, sau că dispoziţia unchiului meu suferea la această oră matinală de urmările dezmăţului cu pricina. Mă gîndii numai în treacăt că dacă

voia să facă pe gazda răuvoitoare, aveam să-i fiu mai puţin timp oaspete şi mă grăbii să o salut pe domnişoara Vernon, care se îndreptă binevoitoare spre mine. Un oarecare schimb de salutări avu loc între verii mei şi mine; dar, cum îi văzui gata să critice cu răutate îmbrăcămintea şi echipamentul meu, de la pălărie şi pînă la scările şeii şi să batjocorească orice avea un aspect nou sau străin, mă simţii scutit de a le da vreo atenţie; ca să răspund la rînjetele şi şoaptele lor, luai o atitudine de totală nepăsare şi dispreţ şi mă alăturai domnişoarei Vernon, ca fiind singura fiinţă dintre cei prezenţi, a cărei tovărăşie o puteam socoti potrivită pentru mine. Împreună cu ea, deci, pornii spre locul vînătoarei, adică spre o pădurice izolată, la marginea unui teren mare necultivat. Mergînd călare într-acolo, îi zisei Dianei că nu-l văd pe vărul Rashleigh printre vînători; la aceasta, ea îmi răspunse: „De sigur că nu, el este un mare vînător, dar în felul lui Nimrod, iar vînatul lui este omul".

Cîinii se repeziră acum în pădurice, asmuţiţi de strigătele vînătorilor; era o activitate, o zarvă şi un tărăboi grozav. Foarte curînd verii mei se pasionară într-atît de îndeletnicirile lor din acea dimineaţă, încît nu mă mai băgară în seamă; atîta că l-am auzit pe Dickon — jocheul — şoptind lui Wilfred — neghiobul: „Ai să vezi tu cum vărul nostru franţuz va cădea la prima săritură".

La aceasta, Wilfred răspunse, „se prea poate, pentru că are nişte ciudate fireturi de venetic la pălărie".

Thorncliff, care, cu toată grosolănia sa, părea a nu fi cu totul nepăsător faţă de frumuseţea verişoarei sale, se arăta hotărît să ne însoţească mai îndeaproape decît fraţii săi, poate ca să vegheze la ceea ce se petrece între domnişoara Vernon şi mine — sau poate ca să se bucure de neplăcerile pe care se aştepta să le am în această goană. În ceea ce priveşte lucrul din urmă, a fost dezamăgit. După ce în cea mai mare parte a dimineţii am hăituit în zadar, în sfîrşit am dat peste o vulpe şi după ea am gonit cu toţii timp de

două ore; în timpul acestei goane, cu toate rău vestitoarele fireturi franțuzești de la pălăria mea, mi-am putut susține pretențiile de călăreț, spre admirația unchiului meu și a domnișoarei Vernon, și spre dezamăgirea ascunsă a celor care se așteptau să mă fac de rîs. Cumătra vulpe, însă, se dovedi prea șireată pentru urmăritorii ei și cîinii au rămas mofluzi. In clipele acelea, băgai de seamă unele semne de nemulțumire în atitudinea domnișoarei Vernon față de escorta stăruitoare a lui Thorncliff Osbaldistone ; cum această fată ageră și vioaie nu șovăia niciodată să întrebuințeze primul mijloc la îndemînă ca să-și îndeplinească orice îi cășuna, îi zise cu un ton mustrător :

— Mă întreb, Thornie, ce te-a ținut agățat toată dimineața de crupa calului meu, cînd știi că vizuinele de lîngă moara Woolverton nu au fost astupate.

— Nu știu nimic de așa ceva, duduie Die, pentru că morarul s-a jurat pe ce are el mai scump că le-a astupat pe toate, înainte de miezul nopții ce a trecut.

— O, rușine să-ți fie, Thornie ! Te încrezi tu în cuvîntul unui morar, cînd este vorba tocmai de acele vizuini în care am pierdut de trei ori vulpea în acest anotimp, și cînd știi că ești călare pe iapa sură, care poate galopa pînă acolo și înapoi în zece minute !

— Bine, duduie Die, mă duc la Woolverton atunci și, dacă vizuinele nu-s astupate, îi voi trage o bătaie lui Dick morarul să-i înmoi oasele.

— Așa să faci, dragă Thornie. Snopește-l în bătăi pe nemernic, dacă nu te-a ascultat ; hai — valea — ia-o din loc și fă-ți treaba ! Thorncliff porni la galop de îndată — sau să fii tu snopit în bătaie, ceea ce mi-ar fi de tot atîta folos. Trebuie să-i învăț pe toți să știe de disciplină și să asculte la comandă. Vei ști că sînt pe cale să formez un regiment. Thornie va fi sergentul major, Dikton instructorul de călărie, și Wilfred, cu vocea lui groasă, brum, brum, brum — care pronunță cîte trei silabe dintr-o dată — va fi toboșarul.

— Și Rashleigh ?

— Rashleigh va conduce iscoadele.

— Dar mie nu-mi poți găsi un loc, prea frumosule colonel ?

— Domnia ta vei avea libera alegere între a fi șeful plătitorilor sau șeful prăzilor din unitate. Dar iată cîinii cum adulmecă primprejurul nostru. Haide, domnule Frank, s-a pierdut urma vînatului și cîinii nu o vor găsi prea curînd ; urmează-mă să-ți arăt o priveliște frumoasă.

Și de îndată porni în galop mărunt spre culmea unui delușor de pe care aveai o priveliște largă. Aruncîndu-și ochii în jur, spre a se încredința că nu e nimeni în apropierea noastră, își struni calul sub un pilc de mesteceni, care ne ascundeau de restul vînătorilor.

— Vezi dealul acela ascuțit, cafeniu, acoperit cu tufe și cu ceva care aduce a pată albă, pe o coastă ?

— La capătul crestei aceleia lungi de dealuri dințate ? Il văd bine.

— Pata cea albă este o stîncă denumită Stînca Șoimului ; și Stînca Șoimului se găsește în Scoția.

— Adevărat ? Nu credeam să fim atît de apropiați de Scoția.

— Așa este, pot să te asigur, și calul domniei-tale te poate duce acolo în două ceasuri.

— Il pot scuti de această osteneală ; trebuie să fie la o depărtare de cel puțin 18 mile, în zbor de pasăre.

— Iți pot da iapa mea, dacă o crezi mai puțin obosită — îți spun că în două ceasuri poți fi în Scoția.

— Și eu te asigur că doresc așa de puțin să fiu acolo, încît, chiar cînd capul calului meu ar fi dincolo de hotar, nu mi-aș da osteneala să îndemn coada să urmeze capul. Ce să fac eu în Scoția ?

— Să te pui în siguranță, ca să-ți vorbesc pe șleau. Mă înțelegi acum, domnule Frank ?

— Cîtuși de puțin. Ești un oracol din ce în ce mai de nepătruns.

— Atunci, pe cuvîntul meu, sau arăți o lipsă de încredere în mine cu totul neîntemeiată, și te prefaci

mai bine decît însuşi Rashleigh Osbaldistone, sau nu ştii nimic din cele de care eşti învinovăţit. În acest din urmă caz, nu mă miră că mă pironeşti cu o privire atît de nedumerită, încît de abia îmi pot stăpîni rîsul.

— Pe cuvîntul meu de cinste, domnişoară Vernon — zisei eu nemairăbdînd pornirea-i copilărească spre rîs — nu am nici cel mai mic habar de ceea ce vrei să spui. Sînt fericit că-ţi dau prilejul a face haz pe socoteala mea, dar nu cunosc cîtuşi de puţin temeiul acestui haz.

— La drept vorbind, nu-i nimic de glumă — zise tînăra fată, venindu-şi în fire — numai că oricine pare prea caraghios cînd este atît de nedumerit; lucrul este însă destul de serios. Cunoşti pe unul Moray sau Morris, sau cu un nume asemănător?

— Nu-mi amintesc pentru moment.

— Gîndeşte-te puţin. Nu ai călătorit de curînd cu cineva purtînd un astfel de nume?

— Singurul om cu care am călătorit un timp ceva mai îndelungat a fost un individ al cărui suflet părea că zace în geamantanul ce-l purta.

— Atunci era ca sufletul licenţiatului Pedro Garcias, care zăcea printre galbenii din punga-i de piele. Acest om a fost jefuit şi a depus o plîngere împotriva domniei tale, ca unul ce n-ai fi străin de jaful pe care l-a suferit.

— Glumeşti, domnişoară Vernon!

— Nu glumesc, te asigur — este un fapt cu totul neîndoielnic.

— Şi crezi dumneata, — zisei eu cu o ciudă nemăsurată, pe care nici nu am căutat să mi-o stăpînesc, — crezi dumneata că aş putea fi vinovat eu de o asemenea faptă?

— Presupun că pentru aceasta m-ai provoca la duel, dacă m-aş bucura de cinstea de a fi bărbat. O poţi face şi aşa, dacă doreşti — pot trage la zbor, cum pot sări călare peste o poartă cu cinci curmezişuri.

— Şi mai eşti pe deasupra colonel de cavalerie, răspunsei eu, gîndindu-mă că nu avea rost să mă supăr pe dînsa. Dar lămureşte-mă ce este cu gluma aceasta!

— Nu este nici un fel de glumă — zise Diana — eşti acuzat de a fi jefuit pe acest om şi unchiul meu crede aceasta, aşa cum am crezut-o şi eu.

— Pe cinstea mea, sînt foarte îndatorat prietenilor mei pentru buna părere ce o au despre mine.

— Acum, dacă-ţi este cu putinţă, nu mai forăi, nu mă ţintui cu privirea şi nu adulmeca vîntul, căci semeni din cale afară cu un cal speriat. Nu este vorba de jignirea pe care o bănuieşti, nu eşti învinuit de o tîlhărie de rînd sau de o crimă comună — nici gînd de aşa ceva. Acest individ ducea bani cîrmuirii pentru plata trupelor din nord, atît în monedă, cît şi în hîrtii de valoare; se mai zice că i s-ar fi furat de asemenea documente secrete de o deosebită însemnătate.

— Atunci sînt învinuit de înaltă trădare şi nu numai de jaf obişnuit.

— Sigur că da. În toate timpurile, aceasta a fost socotită ca o crimă de gentleman. În acest ţinut, vei găsi mulţi — unul chiar nu prea depărtat de cotul domniei tale — care socotesc o faptă vrednică aceea de a hărţui guvernul hanovrian prin toate mijloacele posibile.

— Nici părerile mele politice şi nici moravurile mele, domnişoară Vernon, nu sînt chiar atît de uşuratice.

— Încep să cred că eşti un presbiterian şi un hanovrian de toată nădejdea. Dar ce ai de gînd să faci?

— Să resping de îndată această calomnie cumplită. În faţa cui, — întrebai eu — a fost făcută această nemaipomenită plîngere?

— În faţa bătrînului jude Inglewood, care a primit-o cu multă silă. El i-a dat de ştire unchiului meu, bănuiesc cu gîndul de a te putea trece în ascuns peste graniţă, în Scoţia, unde mandatul de arestare nu are nici o putere. Dar unchiul meu îşi dă seama că feli-

gia sa şi vechile lui preferinţe îl fac nesuferit în ochii guvernului şi că, dacă ar fi prins că joacă pe două tablouri, i s-ar ridica armele şi probabil caii (ceea ce de sigur că ar fi cu mult mai supărător), fiind socotit ca iacobit, papistaş şi om suspect [1].

— Îmi pot lesne închipui că mai curînd şi-ar pierde nepotul, decît caii de vînătoare.

— Pe nepotul, nepoată, fiii, chiar fiicele sale — dacă ar avea — şi o întreagă generaţie, zise Diana; Aşa că nu te bizui nici o clipă pe el şi vezi-ţi de drum, înainte de a se putea executa mandatul.

— Aceasta o voi face cu siguranţă; dar drumul meu va fi către casa acestui jude Inglewood. Unde se găseşte?

— La vreo cinci mile, pe şesul ce se întinde dincolo de plantaţia aceea. Se poate vedea chiar turnul cu ornic.

— Voi fi acolo în cîteva minute, zisei eu, pornindu-mi calul.

— Şi eu voi merge cu dumneata, să-ţi arăt calea, — zise Diana, îndemnîndu-şi iapa la trap.

— Nici să nu te gîndeşti la aşa ceva, domnişoară Vernon, răspunsei eu. Nu se cuvine — dacă îmi îngădui să-ţi vorbesc ca un prieten — nu se cade să mă însoţeşti într-o misiune ca aceasta, pe care o îndeplinesc acum.

— Înţeleg ce vrei să spui, zise domnişoara Vernon, fruntea ei semeaţă roşindu-se uşor. Ai spus-o limpede — şi după un răgaz de o clipă adăugă: şi cred că ai spus-o cu gînd bun.

— Aşa este, într-adevăr, domnişoară Vernon; cum poţi crede că nesocotesc grija pe care mi-o porţi, sau că sînt nerecunoscător pentru ea? zisei eu cu mai multă căldură decît aş fi vrut să arăt. Bunătatea dumitale este o bunătate în înţelesul ei adevărat, care

[1] Cu prilejul alarmelor de la începutul secolului al XVIII-lea, caii catolicilor erau adesea confiscaţi, catolicii fiind întotdeauna bănuiţi că ar fi pe cale să se revolte. (nota red. engleze)

se arată la ceasul de nevoie. Spre binele dumitale, eu nu trebuie — căci s-ar putea tălmăci greşit — să-ţi îngădui să urmezi calea pe care ţi-o porunceşte mărinimia; aceasta este o chestiune publică — este aproape ca şi o înfăţişare în faţa unei curţi de justiţie obşteşti.

— Şi dacă ar fi o înfăţişare în toată regula şi nu aproape o înfăţişare, crezi că nu aş merge cu dumneata, dacă aş socoti că este ceva drept şi dacă aş vrea să-mi apăr un prieten? Nu ai pe nimeni care să te sprijine — eşti străin de ţinut; aici, la hotarele regatului, judecătorii de ţară fac lucruri ciudate. Unchiul meu nu are nici cel mai mic gînd să se amestece în treburile domniei-tale; Rashleigh este plecat şi, chiar de ar fi aici, nu se ştie partea cui ar putea-o lua; ceilalţi toţi se întrec în neghiobie şi grosolănie. Voi merge cu domnia-ta şi nu mă îndoiesc că voi izbuti să te ajut. Nu sînt o cucoană simandicoasă, pe care să mă înspăimînte aşa de rău textele de legi, cuvintele de ocară, sau perucile judecătorilor.

— Dar, dragă domnişoară Vernon...

— Dar, dragă domnule Francis, ai răbdare, fii cuminte şi lasă-mă să fac cum mă taie capul; căci, dacă iau zăbala în dinţi, nu mai este dîrlog care să mă mai poată opri.

Măgulit de interesul pe care părea a-l purta soartei mele o făptură atît de frumoasă, dar totodată necăjit de înfăţişarea ridicolă pe care o voi avea, luînd cu mine o fată de optsprezece ani în chip de avocat şi adînc îngrijorat de tălmăcirea greşită pe care lumea ar putea-o da faptelor sale, încercai să mă împotrivesc hotărîrii ei de a mă întovărăşi la judele Inglewood. Dîrză, fata îmi spuse pe şleau că poveţele mele erau cu totul zadarnice; că ea era o adevărată Vernon, care cu nici un preţ, nici măcar cu acela de a da prea puţin ajutor, n-ar părăsi un prieten la ananghie; iar toate motivele pe care le invocasem pînă atunci erau poate foarte nimerite pentru domnişoarele frumuşele, bine crescute şi cu bune purtări de la

vreun pension din oraş, dar nu i se potriveau ei, obişnuită să nu ţină seama de nici o altă părere decît de a ei.

Pe cînd vorbea astfel, înaintam cu repeziciune spre Inglewood Place. Ca să nu mai revin la dojenile mele de pînă atunci, făcu magistratului şi grefierului său un portret cît se poate de hazliu. După cum îl înfăţişa ea, Inglewood era un iacobit spoit, adică unul ce refuzase timp îndelungat să jure credinţă guvernului, ca şi majoritatea celorlalţi proprietari din ţinut, dar care, în ultimul timp, se făcuse vrednic de demnitatea de judecător prin prestarea jurămîntului de credinţă.

— El a făcut-o, — zise ea, — în urma rugăminţii stăruitoare a celorlalţi proprietari din ţinut, care vedeau cu părere de rău că pînă şi legile de vînătoare, chezăşia îndeletnicirilor lor de fiece zi, erau gata să decadă din lipsa unui magistrat care să le impună; cel mai apropiat locţiitor de judecător era primarul din Newcastle, dar acesta, ca unul care rîvnea mai curînd să înfulece vînatul bine gătit, decît să-i păzească viaţa, ţinea mai mult cu braconierii decît cu vînătorii. Hotărînd prin urmare că era cazul ca unul din ei să treacă peste scrupulele de loialitate iacobită pentru binele comunităţii, proprietarii din Northumberland au silit pe Inglewood să accepte această slujbă, mai ales că el, nefiind prea dîrz în părerile şi sentimentele sale, putea să se adapteze oricărui crez politic, fără prea multă silă. Făcînd astfel rost de o autoritate judecătorească, au căutat — continuă domnişoara Vernon — a o întregi cu un grefier, în chip de înger păzitor, care să-i îndrepte şi să-i însufleţească toate mişcările. Aşa se face că au pus mîna pe un notar isteţ din Newcastle, numit Jobson, care — ca să mai schimb metafora — socoteşte destul de folositor faptul că negustoreşte dreptatea sub firma lui Inglewood — şi cum onorariile sale sînt legate de numărul pricinilor înfăţişate, îl înhamă pe şeful său la mult mai multă muncă judiciară decît s-ar fi gîndit vreodată cinstitul jude; aşa încît, pe o rază de zece

mile, nici o femeie nu poate să vîndă mere unui negustor de fructe, fără a se înfăţişa înaintea îndărătnicului judecător şi a vigilentului său grefier, domnul Iosif Jobson. Scenele cele mai hazlii se petrec însă cînd ajung în faţa lui pricini ca aceea de astăzi, a noastră, avînd o coloraţiune politică. Domnul Iosif Jobson (de sigur că pentru motive binecuvîntate) este un apărător plin de osîrdie al religiei protestante şi un credincios prieten al orînduielilor actuale din biserică şi stat. Şeful său, însă, păstrînd unele legături fireşti cu părerile pe care le-a avut înainte să-şi fi schimbat crezul politic, în scopul patriotic de a aplica legea contra celor care, fără drept, ucid găinuşele, ieruncile, potîrnichiile şi iepurii, este nespus de încurcat atunci cînd, prin rîvna tovarăşului său, are de judecat pricini înrudite cu crezu-i politic de mai înainte; în loc de a sprijini rîvna grefierului, de cele mai multe ori o înfrînează, arătîndu-se de două ori mai trîndav şi mai nepăsător. Şi această inactivitate nu izvorăşte de fel din prostie. Dimpotrivă, pentru un om care găseşte cea mai de preţ plăcere în a mînca şi a bea, el are un suflet deosebit de viu şi voios, ceea ce face cu atît mai distractivă prefăcuta-i nerozie. Aşa că, în asemenea împrejurări, îl poţi vedea pe Jobson trăgîndu-şi sufletul ca o mîrţoagă nenorocită şi istovită, înhămată şi silită să ducă un car peste măsură de încărcat; se opinteşte şi încearcă în tot felul ca să-l urnească pe judecător, dar greutatea covîrşitor de mare a carului zădărniceşte sforţările binevoitorului patruped, care este împiedicat să înainteze, căci roţile carului nu fac decît să geamă, să scîrţîie şi să se rotească pe loc. Mai mult decît atît, nefericita gloabă, după cîte am înţeles, s-a plîns că acest car al justiţiei, pe care în anumite împrejurări îl urneşte atît de greu, într-altele scapă la vale destul de repede, din proprie iniţiativă, tîrîndu-l de-a-ndaratelea şi pe el în ciuda împotrivirii sale, aceasta însă numai cînd este spre folosul foştilor prieteni ai judelui Inglewood. În aceste împrejurări, domnul Jobson se

lăuda în gura mare că ar trebui să denunțe pe șef secretarului de stat pentru afacerile interne, dar îl împiedică respectul deosebit și prietenia pe care le poartă domnului Inglewood și familiei sale.

În timp ce domnișoara Vernon încheia această descriere ciudată, ajunserăm în fața conacului Inglewood, o frumoasă clădire care, deși învechită, îți arăta însemnătatea familiei care o stăpînea.

CAPITOLUL VIII

> Avocatul spuse: „Făr-a te măguli,
> Tacîmul dumitale, așa bun și frumos,
> Oricine ca să-l aibă, ar fi prea bucuros.
> Persoana cea mai mîndră, avîndu-l, s-ar făli".
>
> Butler.

Dădurăm caii noștri în grija unui slujitor purtînd livreaua lui sir Hildebrand, slujitor pe care îl găsirăm în curte și intrarăm în casă. Înăuntru, atît eu cît și frumoasa mea tovarășă, furăm uimiți cînd dădurăm de Rashleigh Osbaldistone, care nici el nu s-a putut împiedica de a se arăta la fel de mirat de întîlnirea noastră.

— Rashleigh — zise domnișoara Vernon, fără să-i dea răgazul de a pune vreo întrebare — bănuiesc că ai auzit despre afacerea domnului Francis Osbaldistone și ai venit să-i vorbești judelui despre ea, nu-i așa ?

— Desigur — răspunse Rashleigh liniștit — pentru aceasta am și venit aici. Am căutat — continuă el, salutîndu-mă, — să-l ajut pe vărul meu pe cît îmi este cu putință. Îmi pare rău însă să-l întîlnesc aici.

— Ca prieten și ca rudă, domnule Osbaldistone, ar fi trebuit să-ți pară rău să mă întîlnești în orice altă parte, într-un moment cînd bunul meu nume, fiind amenințat, îmi cerea să fiu în acest loc cît mai repede cu putință.

— Adevărat, dar judecînd după spusele tatălui meu, credeam că o plecare vremelnică în Scoția — numai pînă se vor limpezi lucrurile în liniște...

Îi răspunsei cu înflăcărare: „Nu am de luat nici o măsură de prevedere și nu am nevoie să se limpezească nimica; dimpotrivă, am venit să văd de unde purcede această ponegrire netrebnică și nu mă voi lăsa pînă nu voi dovedi toată netemeinicia ei.“

— Domnul Francis Osbaldistone este un om nevinovat, Rashleigh — zise domnișoara Vernon — și cere să se cerceteze învinuirea care i s-a adus, iar eu am de gînd să-i dau tot ajutorul.

— Cu adevărat, frumoasa mea verișoară? Eu aș fi crezut că domnul Francis Osbaldistone ar fi fost tot așa de bine apărat, și în chip mai potrivit, de către persoana mea și nu de a dumitale.

— Sigur că da; dar două capete fac treabă mai bună decît unul singur, știi asta.

— Mai ales un cap așa ca al dumitale, drăgălașa mea Die, zise, înaintînd și apucîndu-i mîna cu o dragoste familială, care mă făcea să-l văd de cincizeci de ori mai urît decît îl plăsmuise natura. Cu toate acestea, ea l-a tras cîțiva pași mai la o parte; vorbind amîndoi cu o voce scăzută, ea părea a stărui să ceară un lucru pe care Rashleigh nu putea sau nu voia să-l îndeplinească. Nu mi-a fost dat să văd vreodată o deosebire mai izbitoare între înfățișarea a două chipuri. De necaz, chipul, mai întîi stăruitor, al domnișoarei Vernon se făcu foc; ochii scăpărară și obrajii începură să se înroșească; fata își strînse pumnii micuți și bătu din picioru-i mititel; părea că ascultă cu un amestec de dispreț și indignare scuzele pe care Rashleigh era pe cale să i le aducă și care se ghiceau din înfățișarea lui de politicoasă deferență, din zîmbetul respectuos și liniștit, din corpul mai mult tras îndărăt decît aplecat înainte, precum și din alte semne ale înfățișării lui.

După un timp, domnișoara Vernon se despărți de el supărată și îi zise: „Așa *vreau eu* să faci“.

— Nu îmi stă în putere să o fac — nu este cu putință. Mă crezi, domnule Osbaldistone? zise el, vorbindu-mi mie.

— Ești nebun? zise ea, întrerupîndu-l.

— Mă crezi? adăugă el, fără să țină seama de întreruperea ei. Domnișoara Vernon stăruiește că, pe lîngă faptul că eu aș cunoaște nevinovăția domniei tale (lucru de care într-adevăr este cu neputință ca altcineva să fie mai convins ca mine) să aflu și pe adevărații făptași ai tîlhăriei săvîrșite asupra acelui individ — dacă o asemenea fărădelege a avut loc. Lucru cuminte este acesta, domnule Osbaldistone?

— Nu voi îngădui să faci apel la domnul Osbaldistone, Rashleigh, zise domnișoara Vernon. Dumnealui nu are de unde să știe, așa cum știu eu, cît de bogate și precise informații posezi în orice chestiune.

— Pe cuvîntul meu de gentleman, îmi faci o cinste mai mare decît se cuvine.

— Dreptate, Rashleigh, numai dreptate, și tot numai dreptate aștept eu din partea domniei tale.

— Ești un tiran, Diana — răspunse Rashleigh cu un soi de suspin — un tiran capricios, care îți stăpînești prietenii cu buzduganul ghintuit. Bine, fie totuși precum dorești. Dar nu ai ce căuta aici — o știi prea bine; trebuie să te întorci acasă cu mine.

Apoi, depărtîndu-se de Diana, care părea că rămăsese nehotărîtă, el se apropie de mine cu o înfățișare dintre cele mai prietenoase și zise:

— Nu te îndoi de grija pe care ți-o port, domnule Osbaldistone. Dacă te părăsesc chiar acuma, este numai pentru ca să pot lucra în folosul domniei tale. Trebuie să uzezi însă de orice înrîurire pe care ai putea-o avea asupra verișoarei noastre, ca să se întoarcă acasă; prezența ei aici nu-ți poate fi de ajutor și desigur că va dăuna bunului ei nume.

— Te asigur, domnul meu — răspunsei eu — și nu poți fi mai încredințat ca mine de aceasta — că am stăruit pe lîngă domnișoara Vernon să se întoarcă acasă, și am făcut-o cu toată căldura pe care mi-a îngăduit a i-o arăta.

— M-am mai gîndit bine — zise domnișoara Vernon, după un scurt răgaz — și nu voi pleca de aici

pînă nu te văd scăpat din mîna filistinilor. Bănuiesc că vărul Rashleigh îţi vrea binele; doar ne cunoaştem bine unul pe altul. Rashleigh, eu nu plec. Ştiu—adăugă ea pe un ton mai blînd — că prezenţa mea aici te va face să te grăbeşti şi să depui o silinţă mai mare.

— Rămîi atunci, fată nesocotită şi îndărătnică ce eşti, zise Rashleigh. Ştii prea bine în cine îţi pui nădejdea. Apoi ieşi în grabă din sală şi după cîteva clipe auzirăm paşii calului său luînd-o la goană.

— Har Domnului că a plecat, zise Diana. Acum, haide să-l căutăm pe jude.

— Nu ar fi mai nimerit să chemăm un slujitor?

— Nici gînd! Ştiu eu drumul pînă la sălaşul lui — trebuie să dăm peste el pe neaşteptate. Urmează-mă!

O urmai deci, după cum îmi zisese, pe cîteva trepte întunecoase, printr-un coridor de abia luminat şi intrarăm într-un soi de anticameră, unde pe toţi pereţii erau agăţate hărţi vechi, planuri arhitecturale şi arbori genealogici. Din această cameră, două uşi în canate dădeau în sufrageria domnului Inglewood, de unde se auzeau crîmpeie dintr-un cîntec vechi, îngînat de o voce care, la vremea ei, trebuie să fi fost foarte potrivită pentru veselele cîntece de chef.

Vai, Skipton-pe-Mare
Nici port nu mai are
Pentru timp de furtună atît de urît;
Eu voi da celui care
De fete drag n-are
Un ştreang pe care să-l lege de gît.

— Ehehei! — zise domnişoara Vernon — veselul jude pesemne că a şi prînzit; nu credeam că este aşa de tîrziu.

Lucrurile chiar aşa stăteau. Pofta de mîncare a domnului Inglewood, sporind din pricina cercetărilor sale judecătoreşti, el îşi luase obiceiul să prînzească mai de vreme, adică la ora douăsprezece în loc de ora unu, care era pe atunci ora obişnuită de masă în Anglia.

Diferitele întîmplări din dimineaţa aceea făcuseră să ajungem după această oră, cea mai însemnată din cele douăzeci şi patru ale zilei pentru judele nostru, care de altfel nu-şi pierduse timpul în zadar.

— Rămîi aici, zise Diana. Eu cunosc casa şi voi chema un slujitor; sosirea domniei tale pe neaşteptate ar putea să-l sperie pe bătrîn şi să-l facă să-i rămînă mîncarea în gît.

Mă părăsi, lăsîndu-mă în îndoială dacă trebuia să mă duc după ea sau să mă retrag. Îmi era cu neputinţă să nu aud cîte ceva din cele ce se petreceau în sufragerie. Mai cu seamă, desluşeam sunetele unei voci amărîte care parcă orăcăia, cerînd mereu îngăduinţă pentru faptul că nu putea să cînte. Îmi dădui seama că vocea aceasta nu-mi era necunoscută.

— Cum să nu cînţi, domnule? Maică precistă! Dar trebuie să cînţi. Cum! Ai dat pe gît cupa mea din nucă de cocos argintată plină cu vin alb de Spania şi îmi spui că nu poţi cînta! Domnul meu, vinul acesta poate face chiar şi pe o mîţă să cînte, ba chiar să şi vorbească; aşa că dă-i drumul cu un viers vesel, sau cară-te din casa mea. Crezi că poţi să-mi răpeşti timpul meu nepreţuit cu afurisitele dumitale de jalbe, ca pe urmă să-mi spui că nu poţi cînta?

— Măria ta se găseşte în textul legii, zise o altă voce, care putea să fie a grefierului, după intonaţia ei vioaie şi încrezută. Partea trebuie să se supună: are verbul *cantare* întipărit pe figură.

— Dă-i drumul, atunci, zise judele. Altfel, jur pe sfîntul Cristofor, că vei înghiţi nuca de cocos umplută cu apă şi sare, potrivit statutelor făcute şi prevăzute în acest scop.

Astfel rugat şi ameninţat, fostul meu tovarăş de drum, pentru că nu mă mai puteam îndoi că el era nesupusul în cauză, ridică glasul pentru a cînta o arie jalnică, cu o voce asemănătoare aceleia a criminalului, care îşi îngînă ultimul psalm în faţa spînzurătorii, şi începu:

Voi, oameni buni, dați ascultare
La-amarul basm plin de-ntristare
În care-un tîlhar de drumul mare,
Banii sau viața cerea la oricare
Măi și hăi, codrule, hăi.

Acest mișel bun de spînzurat,
Cu spadă și pistol înarmat,
Între Kensington și Brentford ieși
Și șase cinstiți oameni el opri.
Măi și hăi, codrule, hăi.

Acestor oameni din Brentford ce vin,
Sătui de mîncare și-un litru de vin,
Îndrăznețul tîlhar le spuse în față:
„Cîinilor, dați-mi sau banii sau viața",
Măi și hăi, codrule, hăi.

Mă întreb dacă oamenii cinstiți, a căror nenorocire e amintită în acest cîntec duios, au fost mai speriați la ivirea îndrăznețului tîlhar, decît fu cîntărețul la a mea; pentru că, plictisit să tot aștept pe cineva care să mă anunțe gazdei, și socotind destul de neplăcut să ascult pe la uși, mă înfățișai comesenilor tocmai în clipa în care prietenul meu, domnul Morris, căci așa se pare că-l chema — începea al patrulea cuplet din jalnica lui baladă. Tonul ridicat cu care începea viersul se stinse într-un tremur de înmărmurire, cînd se văzu atît de aproape de unul ale cărui apucături presupunea că dădeau tot atît de bănuit ca și eroul baladei sale: el rămase mut, cu gura căscată, ca și cînd i-aș fi adus în mîini capul Meduzei.

Judele, ai cărui ochi se închiseseră sub înrîurirea somnoroasei legănări a cîntecului, tresări în scaunul său la încetarea fără veste a melodiei și privi cu mirare adausul neașteptat la numărul oaspeților săi, neputînd să-și creadă ochilor. Grefierul, căci el trebuie să fi fost după înfățișarea sa, era de asemenea tulburat; pentru că, șezînd în fața domnului Morris, spaima

acelui cinstit gentleman trecuse și asupra lui, deși nu-i cunoștea pricina.

Întrerupsei tăcerea și mirarea pricinuită de intrarea mea neașteptată.

— Numele meu, domnule Inglewood, este Francis Osbaldistone: din cîte înțeleg, vreun nemernic a depus o plîngere în fața domniei voastre, învinuindu-mă de a fi amestecat într-o pierdere pe care pretinde că ar fi suferit-o.

— Domnul meu — zise judele, cam arțăgos — acestea sînt treburi pe care nu le cercetez după prînz... Fiecare lucru la timpul lui... Un judecător de pace trebuie și el să mănînce, ca orișice om.

Între noi fie zis, plăcuta persoană a domnului Inglewood nu părea a fi îndurat prea multe posturi, fie în slujba legii, fie în aceea a religiei.

— Vă cer iertare, domnule, de a fi venit la un timp atît de nepotrivit, dar cum renumele meu este în joc și prînzul pare a se fi terminat...

— Nu este terminat, domnule, răspunse magistratul. Omul are nevoie și să mistuie, nu numai să mănînce, și mă jur că nu pot trage foloase din cele mîncate, dacă nu mi se îngăduie două ore de tihnă, întretăiate de o veselie nevinovată și de golirea a cîte unui pahar de vin.

— Dacă măria ta mă iartă, zise domnul Jobson, care scosese și așezase uneltele de scris, în scurtul răstimp al conversației noastre. Cum este un caz de crimă și cum acest domn pare cam nerăbdător, învinuirea fiind *contra pacem domini regis*...

— Dă-o dracului de *domini regis!* zise nerăbdătorul jude. Sper că nu-i caz de înaltă trădare, ca să spun așa; dar e destul ca să înnebunești, cînd te necăjește omul în așa hal. Am eu măcar o clipă de tihnă, cu atîtea mandate, ordine, directive, acte de notariat, cauțiuni, polițe și contracte? Te asigur, domnule Jobson, că într-una din zilele acestea o să vă dau dracului, și pe dumneata și judecătoria.

— Măria ta trebuie să țină seama și de demnitatea postului ; este unul din *quorum* și *custos rotulorum* [1], un post despre care cu înțelepciune a zis sir Edward Coke : „Intreaga lume creștină nu are cu ce s-o asemene, dacă este cu cinste îndeplinită".

— Bine, zise judele, împăcat în parte de această măgulire adusă demnității postului său și înghițind restul nemulțumirilor sale într-un pahar umplut ochi cu vin negru de Bordeaux. Hai să ne înhămăm la treaba asta și să ne scăpăm de ea cît de iute. Ascultă dumneata, domnule, dumneata, Morris, cavaler cu jalnică înfățișare, acesta este domnul Francis Osbaldistone, acela pe care îl învinuiești de a fi făptaș și părtaș al crimei ?

— Eu, domnule jude ? răspunse Morris, ale cărui gînduri împrăștiate de-abia se adunaseră la loc. Eu nu învinuiesc pe nimeni — nu am nimic de zis împotriva acestui domn.

— Atunci noi vom socoti jalba dumneatale ca neavenită ; aceasta-i tot, și bine că am scăpat de ea — ia sticla, domnule Osbaldistone, și toarnă-ți singur.

Jobson, însă, era hotărît ca Morris să nu scape de buclucul pe care-l făcuse atît de ușor.

— Ce înseamnă aceasta, domnule Morris ? Aici avem propria dumitale declarație — cerneala de-abia s-a uscat — și vrei s-o retragi într-un chip atît de scandalos ?

— De unde pot să știu — șopti acesta cu o voce tremurătoare — cîți tîlhari sînt în casa aceasta, gata să-i sară în ajutor ? Am citit eu despre astfel de fapte în *Viețile Tîlharilor de drumul mare* a lui Johnson. Ia te uită, ușa se și deschide...

Chiar că se deschise, dar ca să intre pe ea Diana Vernon.

[1] *quorum* — număr stabilit de persoane care trebuie să fie prezente pentru ca hotărîrea unei adunări să fie validă : *custos rotulorum* — principalul judecător de pace dintr-un district. Expresiuni de origină latină întrebuințate în dreptul englezesc (n.t.)

— Bună orînduială mai păstrezi în casă aceasta, domnule jude. Nu găsești un slujitor, nici să-l cauți cu luminarea.

— Ah ! zise judecătorul, ridicîndu-se cu o vioiciune, care dovedea că nu era atît de pătruns de adorația pentru Themis [1] sau pentru Comus [2] încît să uite cele ce se cuvin frumuseții. Aha ! Die Vernon, floarea munților Cheviot și bobocul nostru de trandafir, ai venit să vezi cum își ține casa un burlac tomnatic ? Ești bine venită, fata mea, ca și florile în mai.

— Imi place că ții o casă deschisă și primitoare, domnule jude, căci, după cum se vede, nu-i nici un suflet de om care să primească pe un oaspete.

— Ah ! mișeii ! S-au socotit scăpați de mine barem vreo două ore. Dar de ce n-ai venit mai devreme ? Vărul matale Rashleigh a prînzit aici și și-a luat tălpășița ca un laș, de îndată ce am golit prima sticlă. Dar desigur că nu ai prînzit. Să cerem ceva bun și delicat — dulce și gingaș ca matale. Totul va fi pregătit într-o clipită.

— Poate voi gusta ceva în anticameră, înainte de a pleca, răspunse domnișoara Vernon. Am făcut cale lungă călare, în dimineața aceasta ; nu pot sta mult, domnule jude, am venit cu vărul meu de colo, Francis Osbaldistone, și trebuie să-i arăt calea la întoarcere, căci altfel se va rătăci prin pustietățile noastre.

— Ehei ! din partea ceea suflă vîntul ? întrebă judele :

„Ea calea-i arată, ea calea-i arată,
Calea-i arată la împețit".

Cum ! Noi ăștia bătrînii să nu avem parte de noroc, bobocul meu gingaș din pustiu ?

— De nici un fel, domnule Inglewood ; dar dacă vrei să fii un jude bun și drăgălaș și să dezlegi pricina tînărului Frank, dîndu-ne voie să plecăm în trap acasă,

[1] Themis — zeița dreptății. (n.t.)
[2] Comus — zeul ospățurilor. (n.t.)

îl voi aduce pe unchiul meu să prînzească la dumneata săptămîna viitoare și atunci vă veți putea face de cap.

— Chiar așa vom și face, mărgăritarul meu din Tyne. Drace, fetițo, nu mi-e necaz pe tinerii aceștia care călăresc în goana mare decît cînd te văd pe mătăluță. Dar, bănuiesc că nu trebuie să te mai rețin acuma ? Eu sînt mulțumit de deslușirile date de domnul Francis Osbaldistone. Este vorba aici de o greșeală pe care vom avea tot timpul să o lămurim.

— Iertați-mă, domnule jude — zisei eu — dar nu cunosc încă nici natura învinuirii care mi se aduce.

— Da, domnule jude, zise grefierul, care, la apariția domnișoarei Vernon, părăsise deznădăjduit pricina, dar își luă din nou inima în dinți, ca să continue cercetările, văzîndu-se sprijinit de una din părțile de la care s-ar fi putut aștepta cel mai puțin. Da, domnule jude, și Dalton zice în manualul său : „Acel ce este deținut ca un criminal nu va fi slobozit prin voia niciunei persoane, ci va fi reținut sau eliberat pe cauțiune, plătind grefierului onorariile obișnuite pentru actul de cauțiune sau încarcerare".

Astfel îmboldit, judecătorul binevoi să-mi dea, în cele din urmă, cîteva cuvinte de lămurire.

Se părea că glumele pe care le făcusem pe socoteala acestui Morris avuseseră o puternică înrîurire asupra minții lui, deoarece le găsii înșirate ca probe împotriva mea în mărturia lui, cu toate înfloririle pe care le putuse născoci mintea-i bolnăvicios de fricoasă. De asemenea reieșea că, în ziua în care s-a despărțit de mine, fusese oprit într-un loc pustiu și ușurat de prea iubitul lui geamantan, de către doi oameni călări și înarmați, purtînd măști pe obraz.

Unul din ei, i se păruse lui, semăna mult cu mine la înfățișare și, printre cuvintele pe care și le șoptiseră răufăcătorii între ei, auzise pe unul adresîndu-se celuilalt cu numele de Osbaldistone. În declarație, mai arăta că, interesîndu-se în privința apucăturilor familiei cu acest nume, el aflase că erau din cele mai rele, familia și toți membrii ei fiind papistași și iacobiți încă

de pe timpul lui Wilhelm Cuceritorul ; acestea le auzise din gura preotului desident la casa căruia trăsese după ce scăpase de tîlhari.

Pentru toate și pentru fiecare în parte din aceste pricini temeinice, el mă învinuia de a fi fost complice la fărădelegea săvîrșită asupra persoanei sale ; el, numitul reclamant, călătorea cu o misiune specială din partea guvernului, avînd asupra sa documente însemnate și o mare sumă de bani peșin, pe care, urmînd însărcinărilor pe care le avea, trebuia să le predea anumitor persoane oficiale și de încredere din Scoția.

După ce auzii această nemaipomenită învinuire, răspunsei că împrejurările pe care se întemeia erau de așa fel încît nu îngăduiau niciunui judecător sau magistrat să încerce a-mi răpi libertatea personală. Am recunoscut că-mi bătusem puțintel joc de frica domnului Morris pe cînd călătorisem împreună, dar în așa de mică măsură, încît unuia cu un pic mai puțin fricos și mai puțin bănuitor decît dînsul nu i-ar fi putut trece prin gînd să-mi aducă o astfel de învinuire. Adăugai că nu-l mai văzusem de cînd ne-am despărțit și că, dacă i se întîmplase cu adevărat lucrul de care se temuse atît, nu aveam nici în clin nici în mînecă cu o faptă atît de puțin potrivită cu firea mea și cu rangul pe care-l aveam în societate. Că numele unuia din tîlhari ar fi fost Osbaldistone, sau că un astfel de nume ar fi fost rostit în cursul convorbirii lor era un fapt mărunt, care nu trăgea în cumpănă. În ceea ce privește învinuirea care mi se aducea, eram bucuros să dovedesc, spre deplina lămurire a judecătorului, a grefierului și chiar a martorului însuși că eram de aceeași credință religioasă cu prietenul său disident ; fusesem crescut ca un supus credincios în principiile revoluției și, ca atare, ceream acum protecția legilor statornicite de acel mare eveniment.

Judele se fîțîia, lua cîte o priză de tabac și părea cît se poate de stînjenit în timp ce domnul notar Jobson dădu citire — cu toată limbuția profesiunii sale — statutului 34 a lui Eduard al III-lea, prin care judecătorii

de pace sînt îndreptățiți să aresteze pe toți acei pe care-i acuză sau îi bănuiesc și să-i bage la închisoare. Nemernicul întoarse chiar faptele recunoscute de mine împotriva mea, zicînd că „deoarece mărturisisem, în propria mea declarație că îmi însușeam felul de a se purta sau apucăturile unui tîlhar sau răufăcător, expunîndu-mă astfel în chip voit bănuielilor de care mă plîngeam și avînd în vedere că în chip voit îmi îmbrăcasem purtarea cu veșmintele vinovăției, m-am făcut singur culpabil de prevederile legii".

Combătui atît dovezile cît și jargonul său juridic cu multă mînie și dispreț și adăugai că: „dacă este nevoie, rubedeniile mele pot chezășui pentru mine, lucru de la care mă gîndesc că nu pot fi opriți, fără ca magistratul să săvîrșească un abuz de putere".

— Să am iertare, domnul meu, să am iertare — zise nesățiosul grefier — acesta este un caz în care nu se poate accepta nici chezășie și nici cauțiune; criminalul care se pune în situația de a fi arestat sub grave bănuieli este exclus de la orice fel de garanție, prin statutul al 3-lea al lui Eduard al III-lea, căci în această lege este o excepție anume pentru toți acei care sînt învinuiți de a fi condus, luat parte și ajutat la săvîrșirea unei crime; și dădu de înțeles că măria sa ar fi bine să ia aminte că aceștia nu puteau fi liberați nici pe baza vreunui fel de cauțiune și nici fără cauțiune.

În acest timp, un slujitor intră și dădu o scrisoare domnului Jobson. De-abia a străbătut-o cu ochii și exclamă, cu înfățișarea unuia care voia să pară foarte supărat de această întrerupere și care era pătruns de însemnătatea multiplelor sale îndeletniciri:

— Doamne, dumnezeule, în acest fel nu mai pot avea timp să mă ocup nici de afacerile obștești și nici de ale mele personale. Nu am nici un pic de liniște, nici de odihnă! Dar-ar cerul să vină alt om de meserie să lucreze aici!

— Doamne ferește! zise judele cu un ton scăzut. Printre noi sînt unii sătui chiar de un singur exemplar din această specie.

— Aceasta este o chestiune de viață și de moarte, dacă-mi îngăduie măria ta.

— Pentru numele lui dumnezeu! Sper că nu mai este vorba de încă o afacere judiciară, zise speriat magistratul.

— Nu-nu, răspunse domnul Jobson, foarte îngîmfat. Bătrînul moș Rutledge de pe dealul Grime a primit citație să se prezinte pe lumea cealaltă; a dat de veste doctorului Omoară-mă ca să depuie cauțiune pentru el, și mie ca să-i orînduiesc treburile sale lumești.

— Pleacă atunci de îndată, zise domnul Inglewood, grăbit. Știi că în astfel de cazuri garanțiile nu sînt cu totul excluse conform statutului, și că judecătorului Moarte nu-i va fi pe plac, poate, doctorul — pentru chezășie sau cauțiune.

— Totuși — zise Jobson, întîrziind în drumu-i spre ușă — dacă este nevoie de prezența mea aici, aș putea întocmi mandatul de arestare într-o clipă; polițaiul este jos. Ați auzit — zise el, coborînd vocea — părerea domnului Rashleigh..., restul vorbelor se pierdură într-o șoaptă.

Judele răspunse cu voce tare:

— Îți spun că nu, omule, nu vom face nimic pînă la întoarcerea ta; nu-s decît patru mile călare. Haide, adu sticla, domnule Morris! Nu fii întristat, domnule Osbaldistone! Iar matale, frumosul meu trandafir din pustiu — o cupă de vin negru de Bordeaux are să-ți reîmprospăteze culoarea din obraji.

Diana tresări, ca dintr-un vis în care părea că se cufundase în timpul cît noi discutasem.

— Nu, domnule jude, mi-ar fi teamă să dau culoare vreunei părți a feții care nu m-ar prinde de loc. Dar, voi închina cu o băutură mai răcoritoare și, umplînd cu apă un pahar, îl dădu pe gît; felul ei de comportare, atît de grăbit, îi desmințea veselia silită.

Cu toate acestea, nu prea am avut răgaz să fac reflecții asupra purtării ei, fiind foarte necăjit de ivirea unor noi piedici la cercetarea imediată a umilitoarei și neobrăzatei învinuiri care mi se adusese. Nu era însă

chip ca judele să deslege chestiunea în lipsa grefierului, iar plecarea acestuia părea a-i face tot atîta plăcere pe cît îi face unui școlar o zi de sărbătoare. El stărui în încercările sale de a înveseli pe comeseni, dar fiecare dintre aceștia, fie din pricina celor întîmplate, fie din pricina stării lui sufletești, nu era cîtuși de puțin înclinat spre veselie.

— Haide, domnule Morris, nu ești primul om care ai fost jefuit, iar tînguiala niciodată nu a pus la loc paguba, omule! Iar domnia ta, domnule Frank Osbaldistone, nu ești primul băiat de treabă care să fi ațînut calea unui om cinstit. În tinerețea mea, am cunoscut pe unu', Jack Winterfield care era primit de societatea cea mai înaltă a ținutului. Cine era mai dihai ca el la cursele de cai și la luptele de cocoși? Jack și cu mine eram ca frații de cruce. Trece-mi sticla, domnule Morris, că mi se usucă gîtul vorbind. Multe pahare am dat pe gît, și multe zaruri am mai jucat cu săracul Jack — familie bună, minte vioaie, — ochi ager — cel mai cinstit băiat, afară de fapta pentru care a murit — să bem în amintirea lui, domnilor — a sărmanului Jack Winterfield. Și pentru că a venit vorba despre dînsul și despre afaceri de acest fel, și pentru că blestematul meu de grefier s-a mutat cu flecăreala lui într-altă parte, și acum sîntem numai între noi, domnule Osbaldistone, dacă vrei să primești sfatul meu cel mai bun, aș căuta să împac lucrurile! Legea este aspră — foarte aspră — ea l-a trimis la spînzurătoare pe bietul Jack Winterfield la York, cu toate legăturile lui de familie și cu toată dragostea obștească de care se bucura — numai pentru că a ușurat pe un voinic negustor de vite din vest, de prețul a cîtorva dobitoace. Acum, iată-l aici pe cinstitul domn Morris, care a fost speriat, și așa mai departe. Dă-o dracului, omule! Dă-i geamantanul înapoi bietului om și isprăvește de îndată cu toată gluma!

Ochii lui Morris se luminară la acest îndemn și începu să bîlbîie o încredințare, cum că el nu era însetat de sîngele nimănui, cînd eu îi tăiai scurt vorbele

împăciuitoare, zicînd judelui că socotesc îndemnul său ca o ocară la adresa mea, deoarece îndemna lumea să creadă că sînt vinovat de acea crimă pentru care anume venisem în casa lui, hotărît de a-mi dovedi nevinovăția. Eram cu toții în această situație neplăcută, cînd un slujitor, deschizînd ușa, anunță:

— Un gentleman străin dorește să vadă pe măria sa; și persoana astfel anunțată intră de îndată în cameră, fără alt ceremonial.

CAPITOLUL IX

> Se-ntoarce iar un hoţ ! Voi sta în loc pe dată ;
> Nimic nu-mi poate face, e casa apropiată ;
> Să strig, e în zadar, pîn' văd ce-vrea să-mi facă.
>
> Johnson şi Fletcher, Văduva

— Un străin — răsună ca un ecou glasul judelui — nu pentru afaceri, nădăjduiesc, să fiu al...

Împotrivirea i-a fost scurt tăiată chiar de răspunsul noului venit.

— Chestiunea în care vin este destul de grea şi deosebită — zise cunoştinţa mea, domnul Campbell, pentru că el era — ştii, scoţianul acela de la Northallerton — şi trebuie să rog pe măria ta să mă asculte cu toată luarea-aminte şi pe dată. Cred, domnule Morris — zise el, ţintuindu-l cu o privire deosebit de dîrză şi aproape ameninţătoare — cred că ştii bine cine sînt. Socot că nu ai uitat ceea ce s-a întîmplat cînd ne-am întîlnit ultima dată pe drumul mare ?

Morris rămase cu gura căscată — faţa i se făcu palidă ca ceara — dinţii îi clănţăneau în gură şi dădea semne de spaimă cumplită.

— Vino-ţi în fire, omule — zise Campbell — şi nu mai sta aşa, clănţănindu-ţi fălcile de parcă ar fi castaniete. Cred că nu ţi-e prea greu să-i povesteşti domnului jude că m-ai mai văzut înainte şi că mă cunoşti ca pe un cetăţean chivernisit şi un om de onoare. Ştii prea bine că vei locui cîtva timp în vecinătatea mea şi poate că voi avea puterea, dacă voi socoti necesar, să te ajut la rîndul meu.

— Domnule, domnule Campbell, sînt încredinţat că eşti un om de onoare şi, cum spui dumneata, un om

chivernisit. Da, domnule Inglewood — adăugă, dregîndu-şi glasul — sînt încredinţat că acest gentleman este într-adevăr aşa cum spun.

— Şi ce doreşte acest domn de la mine ? întrebă judele, cam arţăgos. Văd că aici se înşiră oamenii unul după altul ca versurile din cîntecul „Asta-i casa clădită de Jack", versurile lungindu-se la nesfîrşit. Numărul oaspeţilor se înmulţeşte fără ca să am parte de linişte, şi nici măcar de conversaţie !

— Veţi avea parte de amîndouă, domnule jude — răspunse Campbell — peste foarte scurt timp. Eu am venit să vă scot dintr-o mare încurcătură, nu ca să încurc şi mai rău lucrurile.

— Pe cinstea mea ! Eşti binevenit ca orice scoţian în Anglia, deşi aceasta nu înseamnă prea mult. Dar dă-i drumul, omule, să auzim mai repede cele ce ai de spus.

— Bănuiesc — urmă scoţianul — că acest gentleman v-a povestit că era însoţit de un domn cu numele de Campbell, cînd a avut nenorocul să-şi piardă valiza ?

— Nu a pomenit de un astfel de nume, de la începutul afacerii şi pînă la sfîrşit, zise judele.

— Aha ! Pricep, pricep, răspunse domnul Campbell. În bunătatea sa, domnului Morris îi era frică să încurce un străin, amestecîndu-l în procedura juridică a acestei ţări ; dar, din cîte înţeleg, mărturia mea este trebuincioasă, pentru a dezvinovăţi pe un cinstit gentleman de aici, pe domnul Francis Osbaldistone, care a fost bănuit cu totul pe nedrept ; îl pot scuti pe domnul Morris de această prevedere. Vei binevoi atunci să spui domnului jude Inglewood — adăugă el, îndreptîndu-se către Morris cu aceeaşi dîrzenie în privire şi în glas — dacă noi nu am călătorit împreună pe o distanţă de mai multe mile, ca urmare a propriilor dumitale cereri şi îndemnuri, pe care de mai multe ori le-ai reînnoit, atît în seara în care am stat la Northallerton, cînd m-am ferit să le primesc, cît şi atunci cînd te-am depăşit pe drum, în apropiere de

Cloberry Allers. Abia atunci am primit, deoarece m-ai rugat stăruitor să renunţ de a mai merge la Rothbury, cum aveam intenţia şi, spre nenorocul meu, să te însoţesc pe drumul dumitale.

— Acesta-i tristul adevăr, răspunse Morris, plecîndu-şi capul, în timp ce adeverea în totul întrebarea lungă şi sugestivă pe care i-o punea Campbell, părînd că încuviinţează cu o supunere vrednică de plîns declaraţia pe care o cuprindeau spusele celuilalt.

— Şi presupun că poţi încredinţa pe măria sa, cu tot dinadinsul, că nu este alt om mai în măsură decît mine care să poată fi martor în această cauză, ştiind că eram în apropiere şi chiar lîngă dumneata, în tot timpul cît s-au petrecut faptele acelea.

— Nu este alt om mai în măsură, de sigur, rîse stînjenit şi cu un suspin adînc Morris.

— Atunci, de ce dracu' nu i-ai sărit în ajutor? întrebă judele. Căci din declaraţiile domnului Morris se vede că nu au fost decît doi tîlhari; aşa că eraţi doi contra doi şi amîndoi oameni voinici?

— Domnule jude, dacă ne îngăduie măria ta — zise Campbell — eu toată viaţa am fost un om liniştit şi paşnic, căruia nu îi plac de loc sfezile şi bătăile. După cîte înţeleg, domnul Morris face parte sau a făcut parte din armata Majestăţii Sale şi ar fi putut, dacă ar fi avut plăcerea, să se împotrivească, mai ales că avea în grija sa o mare comoară; dar eu, care nu aveam decît sărăcia mea de apărat şi, pe deasupra, sînt un om cu îndeletniciri paşnice, nu am vrut să mă expun primejdiei.

În timp ce rostea aceste cuvinte, îl priveam pe Campbell şi nu-mi amintesc să fi văzut vreodată un contrast mai izbitor ca acela dintre expresia aspră şi îndrăzneaţă a trăsăturilor sale şi vorbele atît de blajine şi domoale pe care le rostea. În colţul gurii i se ghicea un zîmbet batjocoritor, care arăta, fără voia lui, tot dispreţul ce simţea pentru rolul de om liniştit şi paşnic pe care se credea dator a-l juca. Aceasta mă făcea să am ciudata bănuială că amestecul lui în fărădelegea săvîrşită asupra lui Morris a fost cu totul altul decît acela de tovarăş de suferinţă, sau de simplu privitor.

Poate că astfel de bănuieli se iviseră şi în mintea judelui în clipa aceea, pentru că el izbucni deodată:

— Pe cinstea mea, aceasta-i o poveste cam ciudată!

Scoţianul părea a ghici cele ce se petreceau în mintea judelui, căci continuă, schimbîndu-şi felul de a fi şi tonul, şi îndepărtînd din înfăţişarea sa o parte din umilinţa prefăcută care dăduse de bănuit, spunînd în mod mai răspicat şi mai firesc:

— Vă mărturisesc că sînt unul din acei oameni cuminţi cărora nu le place să se bată decît atunci cînd au de ce să se bată, ceea ce nu a fost cazul, cînd am dat de nemernicii aceia. Dar, pentru ca măria ta să ştii că sînt un om de treabă şi cu nume bun, vă rog să vă aruncaţi ochii pe această hîrtie.

Domnul Inglewood îi luă hîrtia din mînă şi citi cu jumătate glas:

— Prin aceasta se adevereşte că purtătorul prezentei, Robert Campbell din... un loc pe care nici nu-l pot rosti — adaose judele — este de viţă bună şi are purtări paşnice, călătorind în spre Anglia pentru nevoile sale, etc., etc., etc. Dat şi semnat de noi, la castelul nostru de la Inver... Învera... rara... semnat Argyle.

— Un mărunt atestat, domnule jude, pe care am crezut de cuviinţă să-l cer de la acel prea vrednic nobil (aici îşi ridică mîna la cap ca şi cînd ar saluta) „MacCallum More".

— MacCallum, cine? întrebă judele.

— Acela pe care cei din sud îl numesc ducele de Argyle.

— Îl cunosc foarte bine pe ducele de Argyle, ca pe un nobil foarte vrednic şi de vază, cu o adevărată dragoste de ţara lui. Am fost unul din cei care s-au aflat pe lîngă el în 1714, cînd l-a scos pe ducele de Marlborough de la comanda armatei sale. Bine ar fi dacă am avea cît mai mulţi nobili ca el. Era un tory cinstit pe vremea aceea şi mergea mînă în mînă cu ducele de

Ormond. El a aderat la guvernul de astăzi, cum am făcut şi eu, pentru pacea şi liniştea ţării; căci nu pot crede că acest om mare să fi fost îndemnat s-o facă, aşa cum spun unele guri rele, de frica de a-şi pierde slujbele şi regimentul. Atestatul său, cum îl numeşti, domnule Campbell, este pe deplin mulţumitor; acuma, ce ai de spus cu privire la tîlhăria în cauză?

— Pe scurt, spun, dacă îmi îngăduie măria ta, că domnul Morris ar putea tot aşa de bine să învinuiască un copil, care este încă în pîntecele mame-si, sau chiar pe mine, decît pe acest tînăr gentleman, domnul Osbaldistone; pentru că declar nesilit de nimeni nu numai că persoana pe care a luat-o drept domnul Osbaldistone era mai scurtă şi mai voinică decît dînsul, dar că avea şi alte trăsături şi altă culoare a feţii, lucruri pe care din întîmplare le-am zărit atunci cînd masca pe care o purta i-a alunecat de pe obraz. Cred de asemenea — zise el, întorcîndu-se fără nici o stînjeneală, dar cu o înfăţişare ceva mai aspră, către domnul Morris — că domnul acesta va recunoaşte că, dintre noi doi, eu am avut mai multă putinţă de a cunoaşte pe cei care erau de faţă la această întîmplare, eu fiind, după cîte cred, mai stăpîn pe mine decît era dînsul.

— Recunosc, domnul meu, o recunosc întru totul — zise Morris, retrăgîndu-se şi închircindu-se, în timp ce Campbell îşi apropia scaunul de el ca să-şi întărească spusele — şi sînt gata, domnule jude — adăugă el către domnul Inglewood — să-mi retrag mărturia privitoare la domnul Osbaldistone; şi să vă mai rog, domnule jude, a-i da îngăduinţa de a se duce să-şi vadă de treburile sale şi mie să mă duc să-mi văd de ale mele; măria ta, poate ai vreo treabă de lămurit cu domnul Campbell şi eu sînt cam grăbit, trebuind să plec cît mai curînd.

— Atunci, ducă-se pe pustii toate declaraţiile acestea! zise judele, aruncîndu-le în foc. Domnule Osbaldistone, eşti liber acum să faci ce vrei — şi dumneata, domnule Morris, poţi fi pe deplin liniştit.

— Da! — zise Campbell, ţintuindu-l cu privirea pe Morris, în timp ce acesta îşi dădea asentimentul la cele spuse de jude cu un rînjet jalnic — liniştit ca o broască sub dinţii grapei! Dar, nu-ţi fie teamă de nimica, domnule Morris; noi doi trebuie să părăsim casa împreună. Te voi duce teafăr — sper să nu te îndoieşti de cinstea mea, cînd spun aceasta — pînă la primul drum mare şi apoi ne vom despărţi; dacă nu ne vom întîlni ca prieteni în Scoţia, va fi numai din vina dumitale.

Cu o privire rătăcită de spaimă, apropiată de aceea a unui osîndit la moarte vestit că-l aşteaptă căruţa ca să-l ducă la spînzurătoare, Morris se ridică; odată în picioare, păru însă că şovăie.

— Îţi spun, omule, să nu-ţi fie teamă de nimic, repetă Campbell. Îmi voi păstra cuvîntul pe care ţi l-am dat. Haide, curcă plouată ce eşti, de unde ştii că nu vom izbuti să culegem ceva veşti despre valiza dumitale, numai să vrei să asculţi de un sfat bun? Caii noştri sînt gata. Ia-ţi rămas bun de la domnul jude, omule, şi arată ce bine-ai fost crescut în sud!

Astfel îndemnat şi îmbărbătat, Morris îşi luă rămas bun, plecînd sub paza domnului Campbell; dar se vede că iar îl cuprinsese spaima şi iar începuse să şovăie, înainte de a părăsi casa, pentru că îl auzii pe Campbell, în timp ce ieşeau din anticameră, reînnoindu-i asigurările privitoare la siguranţa şi ocrotirea pe care i le făgăduise.

— Îţi jur pe sufletul meu, omule, îţi jur că eşti în siguranţă, ca şi cum ai fi în grădina lui taică-tău. Pentru numele lui dumnezeu! Un tînăr cu o barbă aşa de neagră să nu aibe în el inimă nici cît un pui de potîrniche! Ci haide odată, fii om întreg, e ultima oară că ţi-o spun!

Glasurile se pierdură şi tropotul de cai, care urmă, ne înştiinţă că părăsiseră curtea judelui Inglewood.

Bucuria pe care a avut-o vrednicul magistrat, încheînd cu uşurinţă o astfel de pricină care i-ar fi căşunat mult necaz, era umbrită numai cînd se gîndea la pă-

rerile grefierului la întoarcere, asupra învoielii la care se căzuse.

— Acum voi avea de furcă cu Jobson în privinţa acestor blestemate hîrtii. Mă îndoiesc dacă am făcut totuşi bine, atunci cînd le-am ars — dar, naiba să le ia — dacă-i plătesc eu onorariile cuvenite, toate se vor limpezi. Acuma, domnişoară Die Vernon, deşi am slobozit pe toţi ceilalţi, am de gînd să emit un mandat pentru punerea matale sub tutela mătuşii Blakes, bătrîna mea menajeră, pentru toată durata acestei seri; între timp, noi vom trimite după vecina mea, doamna Musgrave, după domnişoarele Dawkins şi după verii matale şi îl vom aduce pe bătrînul Cobs, scripcarul şi ne vom veseli ca la nuntă ; iar Frank Osbaldistone şi cu mine vom trage o duşcă împreună, după care, într-o jumătate de oră, vom fi o plăcută tovărăşie pentru dumneata.

— Vă mulţumesc, luminăţia ta — răspunse domnişoara Vernon — dar, aşa cum stau lucrurile, trebuie să ne întoarcem îndată la Osbaldistone Hall, unde nu ştie nimeni ce-i cu noi ; unchiul este îngrijorat de soarta nepotului său şi va trebui să-l liniştim, căci îi poartă aceeaşi grijă ca şi unui fiu.

— Te cred pe cuvînt, zise judele ; căci, şi după ce fiul său cel mai mare, Archie, a sfîrşit-o rău, în afacerea aceea nenorocită cu sir John Fenwick, bătrînul Hildebrand obişnuia să strige numele lui o dată cu acela al celorlalţi şase fii rămaşi în viaţă, plîngîndu-se apoi că nu îşi mai putea aminti care din fiii lui fusese spînzurat. Aşa că, dacă tot trebuie să plecaţi, daţi-i zor şi întoarceţi-vă acasă, pentru a-i uşura grija părintească. Dar, ascultă-mă pe mine, boboc de trandafir, zise el pe un ton de binevoitoare mustrare, trăgînd-o de mînă spre el : altă dată, să laşi legea să-şi urmeze cursul, fără să-ţi bagi năsucul matale frumos în oala ei, care e plină de mucegaiuri şi de tot soiul de bolboroseli juridice — franceze şi latine. Şi, Die, frumuşica mea, lasă băieţii tineri să-şi arate unul altuia calea peste smîrcuri, pentru ca nu cumva să-ţi

pierzi drumul matale, în timp ce cauţi să-i îndrepţi pe ei. Aşa, drăgălaşă zînă din poveşti !

Cu această mustrare, o salută şi îşi luă rămas bun de la domnişoara Vernon ; de mine se despărţi la fel de binevoitor.

— Pari să fii un flăcău bun şi iute, domnule Frank. Îmi amintesc bine de tatăl dumitale. Şi el mi-a fost tovarăş de joacă la şcoală. Ascultă-mă, flăcăule, porneşte la drum înainte de căderea nopţii şi nu te mai grozăvi faţă de călătorii întîlniţi întîmplător pe drumul mare. Ce crezi, tinere, că toţi supuşii credincioşi ai regelui înţeleg de glumă ? De altfel, nu este de loc nimerit să te joci cu legea criminală. Uite-o şi pe biata Die Vernon — chipurile, singură şi părăsită pe lumea aceasta mare, şi lăsată să călărească, să alerge şi să-şi facă de cap după bunul ei plac. Trebuie să ai grijă de Die, căci, dacă nu, pe cinstea mea, voi întineri din nou cu tot dinadinsul şi mă voi bate cu tine, deşi trebuie să recunosc că mi-ar fi foarte anevoie. Acum, ştergeţi-o amîndoi şi lăsaţi-mă cu pipa şi tutunul şi mai ales cu gîndurile mele ; căci ce zice cîntecul ?

„Cea frunză indiană ce arde pripită
E ca vlaga din om, ce curînd e sleită ;
Focul juneţei se stinge îndată
Vîrsta-i ca scrumul, căruntă şi-uscată
La asta gîndeşte atunci cînd fumezi".

Eram foarte încîntat de licărirea de bun simţ şi de judecată cuminte pe care o întrezăream la domnul Inglewood prin abureala de lene şi de bun trai în care se desfăta ; îl asigurai că voi asculta de sfaturile sale bune şi îmi luai un prietenesc rămas bun de la vrednicul magistrat şi de la casa lui primitoare.

În anticameră, găsirăm mîncăruri pregătite pentru noi din care ne înfruptarăm în grabă. În curte, acelaşi slujitor al lui sir Hildebrand, care ne luase în primire caii la sosire, o înştiinţă pe domnişoara Vernon că primise poruncă de la domnul Rashleigh să ne aştepte şi

apoi să ne însoțească acasă. Merserăm o bucată de drum în tăcere, căci mintea mea, ca să mărturisesc adevărul, era prea turburată de tot ceea ce se petrecuse în dimineața aceea și nu puteam să fiu eu cel dintîi care să tulbure liniștea. După un timp, domnișoara Vernon izbucni, ca și cum ar fi vrut să dea drumul gîndurilor care o frămîntau :

— Acest Rashleigh este, fără îndoială, un om de care să te temi și de care să te minunezi ; orișice, numai să nu te îndrăgostești de el ; face tot ce poftește și toți sînt ca niște păpuși în mîinile lui. Are cîte un actor pentru orice rol i s-ar năzări și o vioiciune, o ușurință de a născoci, care îi dau putința să facă față la orice întîmplare neprevăzută.

— Crezi atunci — zisei eu, răspunzînd mai de grabă gîndurilor decît vorbelor ei — că acest domn Campbell, a cărui sosire a fost atît de binevenită și care l-a înșfăcat și răpit pe acuzatorul meu, precum șoimul potîrnichea, era un agent al domnului Rashleigh Osbaldistone ?

— Cam așa gîndesc — răspunse Diana — și, pe deasupra, bănuiesc cu răutate că el nu ar fi sosit în clipa cea mai potrivită, dacă nu s-ar fi întîmplat să mă întîlnesc cu Rashleigh, în vestibulul judelui.

— In acest caz mai mult dumitale îți datoresc mulțumirile mele, frumoasa mea mîntuitoare.

— Desigur că mie — răspunse Diana, — și, te rog, socotește-le ca plătite și primite cu un surîs gingaș, pentru că nu vreau să le ascult de-a fir-a-păr ; fii sigur că mai de grabă voi căsca de plictiseală, decît să mă port așa cum se cuvine. Pe scurt, domnule Frank, a fost dorința mea să te ajut și am avut norocul să o pot face ; am un singur lucru să-ți cer în schimb ; să nu-mi mai vorbești niciodată despre această întîmplare. Dar, cine vine în calea noastră „cu pintenii însîngerați, îmbujorat de goană ?" Este, mi se pare, sluga omului de lege ; domnul Iosif Jobson nici mai mult, nici mai puțin.

Persoana s-a dovedit a fi chiar domnul Iosif Jobson ; era grozav de grăbit și, după cum văzui curînd, cît se poate de supărat. El veni spre noi și își opri calul, tocmai cînd ne pregăteam să ne vedem de drum și să-l salutăm din mers.

— Așa, domnule — așa, domnișoară Vernon — văd bine cum stau lucrurile : liberare pe cauțiune în lipsa mea, presupun ! Aș vrea să știu cine a întocmit actul și atîta tot. Dacă măria sa are de gînd să întrebuințeze această formă de procedură mai des, îl sfătuiesc să-și găsească alt grefier și gata ; că eu sigur îmi voi da demisia.

— Poate ar fi mai bine ca grefierul de acum să fie prins cu ață de mîneca lui, domnule Jobson, spuse Diana. Nu crezi că ar fi mai potrivit ? Rogu-te, domnule Jobson, cum îi mai merge moșului Rutledge? Sper că l-ai găsit încă în stare să iscălească și să-ți dea punga sau viața ?

Această întrebare păru să întărîte și mai mult supărarea omului de lege. O privi pe domnișoara Vernon cu atîta necaz și pizmă încît, îndemnat de o ispită puternică, îmi venea să-l dobor de pe cal cu mînerul biciului ; dar m-am reținut, gîndindu-mă la netrebnicia lui.

— Moș Rutledge, doamnă ? zise grefierul, de îndată ce mînia îi îngădui să grăiască — moșul Rutledge se bucură de o sănătate tot atît de bună ca și a dumneavoastră — totul este o înșelătorie, doamnă — totul este o înșelătorie și un șiretlic — toată povestea cu boala lui ; dacă n-ați știut-o dinainte, o știți acuma, doamnă.

— Ei, nu mai spune ! răspunse domnișoara Vernon, prefăcîndu-se cum nu se poate mai mirată. Ești sigur de aceasta, domnule Jobson ?

— Dar o spun fățiș, doamnă — răspunse scribul înciudat — și pe deasupra acel sgripsor și nătărău bătrîn m-a făcut potlogar — potlogar, doamnă — și zicea că am venit să-mi fac de lucru, doamnă ! N-avea dreptul să spuie aceasta niciunui domn de profesia

mea, cu atît mai puțin mie, doamnă — care sînt grefier la judecătoria de pace,—care dețin și am deținut această slujbă pe baza statutului *Trigesimo Septimo Henricj Octavi* și *Primo Guglielmi* — primul regel William, doamnă, de glorioasă și nepieritoare amintire — nemuritorul nostru mîntuitor, care ne-a scăpat de papistași și de pretendenți la tron, de saboți de lemn și de cărămizi calde în pat iarna, domnișoară Vernon.

— Jalnic lucru, saboții de lemn și cărămizile calde, răspunse tînăra fată, care părea să aibă o deosebită plăcere să-i întărîte mînia. Este o mîngîiere pentru mine că dumneata nu pari să ai nevoie de o cărămidă caldă chiar acuma, domnule Jobson. Mi-e teamă că moș Rutledge nu și-a arătat lipsa de bună creștere numai prin vorbe de ocară. Ești sigur că nu ți-a tras și o mamă de bătaie?

— Bătaie, doamnă! — nu — (foarte pripit) nu se găsește omul pe lume care să-mi tragă o bătaie, pe cinstea mea, doamnă.

— Aceasta atîrnă numai de ceea ce ți se cuvine, domnule — zisei eu — pentru că felul dumitale de a vorbi cu această tînără domnișoară este atît de nepotrivit, încît, în cazul în care nu-ți schimbi tonul, mă socotesc dator să te biciuiesc chiar eu.

— Biciuiești, domnule? Pe mine, domnule? Știi cu cine vorbești, domnule?

— Da, domnul meu — îi răspunsei — singur zici că ești grefier la judecătoria de pace a ținutului, iar moș Rutledge zice că ești un potlogar; în niciuna din aceste calități nu-ți este îngăduit să fii necuviincios cu o tînără doamnă de neam.

Domnișoara Vernon mă apucă de braț și zise:

— Haide, domnule Osbaldistone, nu vreau să te năpustești asupra domnului Jobson; mi-este prea milă de dînsul ca să-ți îngădui a-i da măcar o singură lovitură de biciușcă, — că s-ar bucura de aceasta cel puțin un pătrar. Pe lîngă aceasta, l-ai jignit destul, zicîndu-i că-i necuviincios.

— Nu fac caz de vorbele lui, domnișoară, spuse grefierul ceva mai plouat. De altfel, cuvîntul necuviincios nu este un cuvînt pentru care-l pot trage în judecată, dar potlogar este o calomnie de cel mai înalt grad și îl voi face pe moș Rutledge s-o simtă și s-o plătească, pe el și pe toți acei care, cu răutate, repetă cuvîntul, spre tulburarea orînduielilor obștești și spre ponegrirea bunului meu nume.

— Lasă toate acestea, domnule Jobson, zise domnișoara Vernon. Cunoști prea bine zicătoarea: de unde nu este, nici dumnezeu nu cere; cît despre faptul că ți-ai pierde bunul nume pe care îl ai, îl plîng pe bietul om care l-ar găsi și te-aș felicita din toată inima de pierdere.

— Foarte bine, doamnă — bună seara, doamnă. Nu mai am nimic de zis atît numai că sînt legi contra papistașilor și ar fi mai bine pentru această țară dacă ar fi aplicate cum trebuie. Avem al treilea și al patrulea statut al lui Eduard al VI-lea împotriva antifonarelor, liturghierilor, litierilor, acatistierelor, plastirilor, vieților sfinților, litiilor și împotriva tuturor acelora care dețin asemenea farafasticuri în stăpînirea lor, domnișoară Vernon; mai avem somațiunile către papistași pentru depunerea jurămîntului de credință — și primul statut al regelui domnitor, care osîndește pe cei care refuză a-l presta — da, și mai sînt osînde pentru cei ce ascultă liturghia. Vezi statutul al douăzeci și treilea al Reginei Elisabeta și statutul al treilea al lui Iacob întîiul, capitolul douăzeci și cinci. Mai există măsuri pentru moșiile care trebuiesc întabulate; apoi contracte și testamente de înregistrat la care trebuiesc plătite dări îndoite, potrivit cu articolul stabilit și prevăzut pentru fiecare caz în parte și...

— Vezi mai bine noua ediție a tuturor statutelor, tipărită sub binevoitoarea grijă și revizuire a lui Iosif Jobson, grefier la judecătoria de pace, zise domnișoara Vernon.

— De asemenea şi mai presus de toate — continuă Jobson — căci vorbesc pentru a te preveni pe dumneata, Diana Vernon, necăsătorită, neemancipată, fiind o papistaşă care nu ai depus jurămîntul de credinţă, că eşti datoare să te îndrepţi spre locuinţa dumitale pe drumul cel mai scurt, deoarece altfel te vei face vinovată de crimă de les-majestate; — să cauţi apoi a trece apa numai pe la podurile umblătoare cunoscute, fără să zăboveşti acolo mai mult decît le trebuie apelor să scadă; iar dacă nu ai loc în luntre, să intri în fiecare zi în apă pînă la genunchi, căutînd să o treci.

— După cum văd, un soi de canon protestant pentru greşelile mele catolice, zise rîzînd domnişoara Vernon. Bine, îţi mulţumesc pentru înştiinţare, domnule Jobson, şi voi zori cît voi putea spre casă; de acum înainte, voi vedea mai bine de gospodăria mea. Noapte bună, dragul meu domnule Jobson, pildă de bună-cuviinţă grămăticească ce eşti.

— Noapte bună, doamnă, şi ia aminte că nu te poţi juca cu legea!

Şi pornirăm fiecare pe căile noastre deosebite.

— Iată cum pleacă unealta tulburării şi a vrăjbii, — zise domnişoara Vernon, aruncînd o privire după el; este de neîndurat ca persoane de viţă, rang şi cu avere să fie supuse necuviinţelor legale ale unui mărunt linge-blide; şi toate acestea numai pentru că sînt catolică, aşa cum era toată lumea acum mai bine de un veac — căci, de sigur, credinţa noastră are măcar meritul vechimii.

— Eram cît pe-aci să-i crăp capul nemernicului, răspunsei eu.

— Ar fi fost o faptă de tînăr nechibzuit, zise domnişoara Vernon. Totuşi, dacă mîna mea ar fi fost numai cu o uncie mai grea decît este, cred că l-aş fi făcut să-i simtă greutatea. Dar, deşi asta nu înseamnă că mă plîng, sînt trei lucruri pentru care ar trebui să fiu compătimită, dacă cineva şi-ar da osteneala să-şi irosească mila pe mine.

— Şi care sînt aceste trei lucruri, domnişoară Vernon, dacă pot să te întreb?

— Îmi făgăduieşti că ai să-mi hărăzeşti cea mai adîncă înţelegere, dacă îţi spun?

— Desigur! Poţi să te îndoieşti de aceasta? îi răspunsei, apropiindu-mi calul de al ei, fără a încerca să ascund interesul ce i-l nutream.

— Bine! Este foarte îmbătător să fii compătimit. Iată deci cele trei păsuri pe care le am. In primul rînd, sînt o fată şi nu un flăcău, şi aş fi închisă la balamuc, dacă aş face numai jumătate din cele ce aş vrea; dacă aş avea, ca dumneata, fericirea de a putea face ceea ce îmi trece prin cap, aş înnebuni de admiraţie pe toată lumea.

— Îmi pare rău că, în această privinţă, nu te pot căina aşa cum te aştepţi, răspunsei eu. Această nenorocire este atît de răspîndită, încît jumătate din neamul omenesc suferă din pricina ei, iar cealaltă jumătate...

— Are parte de atîtea privilegii, încît şi le păstrează cu gelozie, îmi luă vorba din gură domnişoara Vernon. Am uitat că eşti parte interesată. Nu, zise ea, văzînd că sînt gata să vorbesc; surîsul acesta dulceag trebuie să fie prefaţa unui compliment frumos, arătînd foloasele deosebite de care se bucură prietenii şi rubedeniile Dianei Vernon, prin faptul că ea e născută printre iloţii lor; dar, scuteşte-mă de această cuvîntare, bunul meu prieten, şi să vedem dacă nu ne vom putea înţelege mai bine asupra celui de al doilea act de acuzaţie pe care îl aduc soartei, aşa cum ar zice neisprăvitul acela de scrib. Aparţin unei secte asuprite şi unei religii vechi şi, în loc să primesc lauda pentru evlavia mea, aşa cum se cuvine, de altfel, tuturor fetelor cuminţi, sînt în primejdie de a fi trimisă de către bunul meu prieten, judele Inglewood, într-o casă de corecţie, numai pentru că preaslăvesc pe dumnezeu în acelaşi fel cu străbunii mei; el poate să-mi spună, aşa cum i-a

spus bătrînul Pembroke stareţei de la Wilton[1] cînd o scoase cu sila din mînăstire şi din gospodăria sa : „du-te de toarce, muiere, — du-te de toarce".

— Aceasta nu este un rău fără de leac, — îi zisei pe un ton grav. Întreabă pe învăţaţii noştri teologi, sau consultă înţelepciunea mare pe care o ai, domnişoară Vernon ; desigur că amănuntele prin care se deosebeşte crezul nostru religios de acela în care ai fost crescută...

— St ! zise Diana, cu degetul pe buze. St ! să nu mai vorbeşti aşa. Să părăsesc credinţa vitejilor mei înaintaşi ! Dacă aş fi bărbat, aş părăsi mai degrabă steagul lor atunci cînd soarta luptei ar fi potrivnică şi, ca un mercenar mişel, m-aş da de partea duşmanului învingător.

— Inima dumitale, domnişoară Vernon, îţi face cinste ; iar, în ceea ce priveşte suferinţele la care te supune, pot spune numai că rănile îndurate din pricina conştiinţei poartă în ele şi mîngîierea loviturii.

— Da ; dar totuşi sînt usturătoare şi chinuie. Din cîte văd însă, cu inima de piatră pe care o ai, faptul că aş putea meliţa cînepa sau toarce un fuior, depănînd un fir nemaipomenit de grosolan, te înduioşează tot aşa de puţin ca şi osînda de a purta scufe şi spelci, în loc de pălărie de castor cu cocardă ; aşa că nu mă voi mai osteni să-ţi povestesc şi cel de al treilea prilej de nemulţumire ce-l am.

[1] Clădirea mînăstirii de maici de la Wilton a fost dăruită contelui de Pembroke, la desfiinţarea ei de către Henric al VIII-lea sau de fiul său, Eduard al VI-lea. La venirea pe tron a reginei Mary — catolică bigotă — contele găsi de cuviinţă să instaleze din nou pe stareţă şi pe frumoasele călugăriţe, lucru pe care-l făcu, rostind multe cuvinte de mihnire, cu mustrare de cuget şi îngenunchind umil în faţa maicilor pe care le-a poftit să intre din nou în mînăstirea şi în gospodăria din care el le izgonise. La urcarea pe tron a Elisabetei, schimbătorul conte reluă credinţa protestantă şi goni a doua oară pe călugăriţe din mînăstire. Protestele stareţei, care i-a amintit de pocăinţa pe care o arătase cu prilejul de mai înainte, nu i-a putut stoarce alt răspuns decît cel din text : „Du-te de toarce muiere — du-te de toarce". (n.t.)

— Ba nu, draga mea domnişoară Vernon, nu-ţi retrage încrederea ; îţi făgăduiesc că întreita compătimire pe care ţi-o datorez pentru neobişnuitele dumitale pricini de necaz o voi simţi cu vîrf şi îndesat la auzul celei de a treia, numai să nu fie una pe care să o împarţi cu toate femeile din lume sau cu toţi catolicii din Anglia, care, domnul să-i aibe în pază, sînt în număr mai mare decît am dori noi protestanţii să fie, în sîrgul nostru pentru biserică şi stat.

— Este într-adevăr — zise Diana, pe un ton cu totul schimbat şi cu o înfăţişare mai gravă decît pînă acuma — o nenorocire vrednică de compătimire. De felul meu sînt, după cum vezi prea bine, o fire sinceră şi dintr-o bucată — o fată simplă şi inimoasă, căreia i-ar fi drag să se poarte deschis şi cinstit cu întreaga lume ; dar soarta m-a încurcat într-o urzeală cu atîtea fire, mreji şi împletituri, încît de-aiba îndrăznesc să mai spun un cuvînt, de frica urmărilor ce le-ar avea de suportat, nu atît eu, cît alţii.

— Aceasta este într-adevăr o nenorocire, domnişoară Vernon, care mă atinge la inimă şi la care deabia m-aş fi putut aştepta.

— O, domnule Osbaldistone, dacă ar şti cineva, dac-ai şti numai cît de greu îmi vine să-mi ascund durerea inimii sub o înfăţişare senină, ţi-ar fi într-adevăr milă de mine. Fac rău, poate, că-ţi vorbesc chiar şi atîta despre starea mea ; dar, dumneata eşti un tînăr cu judecată şi pătrundere, şi eşti de sigur nerăbdător să-mi pui o sută de întrebări despre întîmplările care s-au petrecut astăzi, de partea pe care a luat-o Rashleigh la scăparea dumitale din acest mărunt bucluc, despre multe alte lucruri care ţi-au atras luarea-aminte, şi nu mă pot hotărî să-ţi răspund cu făţărnicia şi iscusinţa care ar trebui ; aş face-o în chip neîndemînatec şi aş pierde, atît buna dumitale părere — dacă am avut parte de ea — cît şi pe a mea. Mai bine să-ţi spun de îndată : nu-mi pune nici o întrebare, căci nu este în puterea mea să-ţi răspund.

Domnişoara Vernon rosti aceste cuvinte cu un ton

atît de simțit, încît m-a impresionat puternic. Eu o asigurai că nu va trebui să se teamă nici de faptul că o voi plictisi cu întrebări ne la locul lor, nici de faptul că voi înțelege greșit refuzul ei de a răspunde la întrebările, care ar putea părea obișnuite sau cel puțin pe înțelesul tuturor.

— Prea îndatorat îți sînt — zisei eu — pentru interesul arătat cînd m-am găsit la strîmtoare, ca să nesocotesc acum încrederea pe care, în bunătatea dumitale, mi-ai dovedit-o, căutînd să-ți aflu tainele. Ceea ce nădăjduiesc și te rog să faci fără nici o șovăire apel la serviciile mele, dacă acestea ți-ar putea fi vreodată de folos.

— Îți mulțumesc, îți mulțumesc, răspunse ea. Glasul dumitale nu are sunetul fățarnic al celui care face complimente, ci este al unuia care știe ce legămînt își ia. Dacă vreodată, prin imposibil — dar nu este cu putință — dacă vreodată s-ar ivi un astfel de prilej, te voi întreba dacă-ți amintești de această făgăduință ; te asigur că nu mă voi supăra dacă o vei uita, căci îmi ajunge faptul că azi ești sincer în intențiile dumitale ; multe se pot întîmpla și este cu putință ca gîndurile să ți se schimbe înainte ca eu să-ți cer ajutorul, dacă vreodată ar veni clipa în care să o ajuți pe Die Vernon, ca și cum i-ai fi frate Dianei Vernon.

— Chiar dacă aș fi fratele Dianei Vernon — zisei eu, — nu aș putea să-i dau mai mult sprijin și ajutor. Acuma, mi-e teamă că nu am voie să întreb dacă Rashleigh m-a ajutat sau nu de bună voie ca să scap din această încurcătură ?

— Pe mine, nu ; dar îl poți întreba chiar pe el și poți fi sigur că îți va răspunde *da ;* pentru că, decît să lase să se plimbe stingheră prin lume o faptă bună, ca un adjectiv nepotrivit într-o frază prost făcută, mai degrabă și-o însușește, devenind el substantivul cu care să se acorde acel adjectiv.

— Și nu pot să întreb nici dacă acest Campbell a fost el însuși acela care l-a ușurat pe domnul Morris de geamantanul lui, nici dacă scrisoarea pe care a primit-o grefierul nu era un vicleșug spre a-l scoate din scenă, tocmai ca să nu pună piedici eliberării mele ? Nu trebuie nici să întreb...

— Pe mine nu trebuie să mă întrebi nimica — zise domnișoara Vernon — așa că este cu totul zadarnic să-mi pui atîtea întrebări. Trebuie să ai aceeași bună părere despre mine, ca și cînd ți-aș fi răspuns la toate și, pe deasupra, la încă vreo douăzeci, tot așa de curgător cum ar fi putut-o face Rashleigh ; ia seama că, de cîte ori îmi ating bărbia cu degetul în acest chip, este un semn că nu-ți pot vorbi despre subiectul care te preocupă în acea clipă. Trebuie să hotărăsc anumite semne prin care să ne înțelegem între noi, căci de acum înainte vei fi confidentul și sfetnicul meu, fără însă a ști nimic din îndeletnicirile mele.

— Nimic nu poate fi mai cuminte, răspunsei eu, rîzînd ; iar măsura cu care îmi împărtășești necazurile nu va fi egalată, poți fi sigură, decît de înțelepciunea sfaturilor mele.

Discutînd în felul acesta, am ajuns la Osbaldistone Hall simțind unul față de celălalt cea mai bună dispoziție ; acolo găsirăm familia în toiul chefului de seară.

— Adu ceva de mîncare pentru domnul Osbaldistone și pentru mine în bibliotecă, zise domnișoara Vernon unui slujitor. Trebuie să am grijă de dumneata — adăogă ea, întorcîndu-se spre mine — și să nu te las să mori de foame în această casă, unde belșugul curge gîrlă ; altfel, nu văd cum ți-aș putea arăta ascunzătorile mele. Această bibliotecă este vizuina mea — singurul loc din casă unde pot scăpa de urangutani, adică de verii mei. Ei nu îndrăznesc să pătrundă aici, căci le e frică, presupun, să nu cadă cumva vreun ceaslov din rafturi și să le spargă capul ; căci altă înrîurire cărțile nu pot avea asupra capetelor lor ; așa încît, urmează-mă.

O urmai prin săli și odăi, prin coridoare boltite, cu scări în spirală, pînă ajunserăm în încăperea unde ceruse să ni se aducă cina.

În vastul edificiu, de nimeni cunoscut,
Un loc retras și singur, numai de ea-i știut,
Pridvoarele-s umbrite și cărți în rafturi țin
Ca hrană pentru suflet, ca leacuri pentru chin.

Anonim.

Biblioteca din Osbaldistone Hall era o încăpere posomorîtă, în care vechile rafturi de stejar se încovoiau sub povara greoaielor in-folio [1], așa de dragi secolului al șaptesprezecelea, din care, fie zis în treacăt, am spicuit materie pentru volumele noastre mai mici in-quarto [2] și in-octavo [3] și care, cercetate din nou, ar putea fi iar micșorate și împărțite în douăsprezece sau chiar în broșuri, dacă fiii noștri vor fi mai ușuratici ca noi. Colecția de cărți cuprindea multe opere clasice, de istorie veche a noastră și istorie străină și mai ales lucrări de teologie. Totul era într-o mare neorînduială. Preoții, care, rînd pe rînd, de-a lungul anilor, fuseseră capelanii castelului, erau singurele persoane care pătrundeau între zidurile ei, pînă ce setea de citit a lui Rashleigh îl făcuse să tulbure prea cinstiții păianjeni, care acopereau rafturile cu pînzele lor. Sortit fiind bisericii, purtarea lui Rashleigh apărea mai puțin ciudată în ochii tatălui său decît a altora din urmașii săi care s-ar fi dedat la asemenea îndeletniciri neobișnuite; astfel că sir Hildebrand încuviința să se facă unele reparații în bibliotecă, spre a fi și

[1] Volum în care fiecare coală de tipar e îndoită numai în două (n.t.).
[2] Idem în patru părți (n.t.)
[3] Idem în opt părți (n.t.)

aceasta o încăpere în care să se poată sta. Totuși, întreaga încăpere avea înfățișare de paragină, pe cît de bătătoare la ochi, pe atît de neplăcută; comoara de cunoștințe care îi îmbrăca pereții nu izbutise a-i ascunde acest cusur. Tapetele erau zdrențuite și rafturile mîncate de carii, mesele, băncile și scaunele, cu toate că erau greoaie și grosolane, se clătinau, iar grătarele din cămin erau ruginite și rareori se bucurau de căldura lemnelor sau a cărbunilor. Toate acestea arătau disprețul pe care stăpînii castelului din Osbaldistone îl aveau pentru învățătură și pentru cărțile în care se adună comorile ei.

— Locul acesta ți se pare cam părăsit, nu-i așa? zise Diana, în timp ce eu aruncam o privire prin încăperea în neorînduială; dar pentru mine este un mic rai, căci este aproape al meu și aici nu mă tem să fiu tulburată de nimeni. Atîta timp cît am fost prieteni, Rashleigh o stăpînea împreună cu mine.

— Și nu mai sînteți prieteni? a fost întrebarea mea firească.

Îndată își ridică degetul la gropița din bărbie, luînd o înfățișare severă, de îndemn la tăcere.

— Încă sîntem aliați — urmă ea — fiind legați de împrejurări și interese comune, ca și alte puteri confederate; dar mi-e teamă că numai tratatul de alianță a mai rămas din toate sentimentele de prietenie, care au dus la încheierea lui, așa cum se întîmplă atît de des. În orice caz, ne vedem mult mai puțin și, cînd el intră prin ușa de colo, eu mă fac nevăzută prin ușa de aici; așa că, după ce ne-am dat seama că unul din noi era de prisos în această încăpere, oricît de mare pare, Rashleigh, care deseori are treburi prin alte părți, mi-a cedat drepturile sale în chip mărinimos; iată de ce acum încerc să-mi însușesc singură învățătura pentru care mai înainte el îmi slujea de călăuză.

— Și ce studiezi, dacă pot îndrăzni să întreb?

— O poți face, fără cea mai mică teamă de a mă vedea ridicînd degetul la bărbie. Științele și istoria

sînt materiile pe care le preţuiesc mai mult, dar mă mai ocup şi de poezie şi de operele clasice.

— Şi de operele clasice? Le citeşti chiar în original?

— Nici vorbă că da; Rashleigh, care nu-i un cărturar de dispreţuit, m-a învăţat atît greaca şi latina, cît şi cele mai multe din limbile europene de astăzi. Te asigur că s-a cheltuit multă osteneală cu educaţia mea, deşi nu pot să cos un tiv, nici să fac o cusătură cu puncte în cruce, nici să gătesc o budincă, nici, după cum a spus despre mine, cu atît adevăr şi graţie, cu bunăvoinţă şi bună creştere, dolofana soţie a parohului, că nu pot face niciun lucru folositor în această lume.

— Şi alegerea studiilor s-a făcut după gustul lui Rashleigh sau al dumitale, domnişoară Vernon? întrebai eu

— Hm! zise ea, şovăind parcă să răspundă la întrebare. Nu face să-mi ridic arătătorul; parte după gustul lui, parte după al meu. Deoarece afară, în aer liber, am învăţat să călăresc şi să pun la nevoie şaua şi dîrlogii la cal, să sar peste o poartă cu cinci curmezişuri şi să trag cu puşca fără a clipi din ochi, precum şi toate celelalte îndeletniciri bărbăteşti de care sînt atît de ahtiaţi necioplitii mei veri, voiam ca în casă, la fel cu înţeleptul meu văr, să citesc greaca şi latina şi să mă apropii de pomul înţelepciunii, pe care voi, bărbaţii cărturari, aţi vrea să-l păstraţi numai pentru voi înşivă — ca răzbunare, cred, pentru partea luată de mama noastră a tuturor la primul păcat.

— Şi Rashleigh desigur că a fost bucuros să te ajute la învăţătură, nu?

— Era dornic să mă aibă ucenică, dar nu putea să mă înveţe decît ceea ce ştia şi el; nu era să mă instruiască în tainele spălării gulerelor de dantelă, sau a tivirii batistelor de chembrică, presupun.

— Recunosc ispita de a avea un astfel de ucenic şi nu mă îndoiesc că ea a cumpănit mult în hotărîrea dascălului.

— O, dacă începi să cercetezi care au fost ţelurile pentru care Rashleigh a făcut-o, degetul meu se apropie iarăşi de bărbie. Iţi pot vorbi deschis numai despre ţelurile mele. Aşadar, ca să reluăm povestea de unde am lăsat-o — el a renunţat la bibliotecă în folosul meu şi nu mai vine aici decît după ce cere şi obţine voia mea, astfel că mi-am îngăduit să fac aici loc pentru bunurile şi lucruşoarele mele, după cum poţi vedea privind împrejur.

— Să am iertare, domnişoară Vernon, dar nu desluşesc nimic pe aceşti pereţi, care ar putea să te aibe pe dumneata ca stăpînă.

— Aceasta pentru că nu vezi vreun ciobănaş sau vreo ciobăniţă lucraţi în lînă, aşezaţi frumos într-o ramă de abanos negru, sau vreun papagal împăiat — sau vreo colivie plină de canari — sau vreun necesar de lucru, brodat cu beteală de argint înnegrit — sau vreo masă de toaletă, cu tot atîtea rînduri de sertare lăcuite şi aşezate ca foile într-o plăcintă de Crăciun — sau vreun clavecin stricat, — sau vreo lăută cu trei coarde, — sau cutiuţe încrustate cu pietricele şi scoici, — sau vreo cusătură de mînă sau altfel de lucru, — sau vreo căţeluşă de salon cu o droaie de pui care n-au făcut încă ochi. Nu stăpînesc nici o astfel de comoară, reluă ea, după un răgaz, în care a mai răsuflat puţin, după lungul pomelnic pe care îl făcuse. Dar, iată aici spada strămoşului meu, sir Richard Vernon, ucis la Shrewsbury şi ponegrit urît de un îns amărît cu numele de Will Shakespeare[1], a cărui dragoste pentru partidul lancastrian, precum şi o oarecare îndemînare în arta de a scrie, a întors pe dos faptele istorice: lîngă această armă

[1] In piesa „Regele Henric al VI-lea", partea I-a, a lui William Shakespeare, există un personaj cu numele de Vernon, partizan al casei de Lancaster sau al rozei albe, în războaiele dintre cele două roze (n.t.).

temută, atîrnă zaua unui alt Vernon și mai vechi, care a fost scutierul Prințului Negru. Soarta acestui strămoș a fost opusul celeia a urmașului său, deoarece el este mai degrabă îndatorat poetului, care s-a ostenit să-l cînte, cu mai multă bunăvoință decît pricepere:

In vălmășagul luptei, un cavaler de soi
Cu numele de Vernon, pe scut cu un cimpoi,
Ca zmeul peste cîmpuri, în luptă năvălea.
Lăsînd altora prada, el capete tăia.

Iată și un nou model de martingală născocit de mine — o mare îmbunătățire față de martingala ducelui de Newcastle; iată căița și clopoțeii șoimului meu Cheviot, care la Horsely s-a înfipt în ciocul unui bîtlan, ca într-o frigare; — sărmanul Cheviot! pe lîngă el, oricare din șoimii cocoțați acolo în curte nu este decît un vindereu sau un biet uliu; acolo este pușca mea ușoară de vînătoare cu zăvor perfecționat; mai sînt aici încă vreo douăzeci de alte comori, una mai de preț ca cealaltă; iată una care vorbește singură.

Arătă spre un portret în mărime naturală, pictat de Van Dyck, încadrat într-o ramă de stejar sculptat, pe care erau cioplite, în litere gotice, cuvintele *Vernon semper viret.* Privii la ea, cerîndu-i lămuriri. Nu cunoști — zise ea, cu o oarecare mirare — deviza noastră — deviza familiei Vernon, în care:

Ca-n orice crimă gravă cu variate sensuri
Cuvîntul singuratic ia două înțelesuri?

Atunci nu cunoști nici herbul familiei, fluierele? și arătă spre armoriile cioplite pe un scut de stejar, în jurul căruia se încolăcea textul devizei.

— Fluiere! — par mai degrabă niște țurloaie. Dar te rog, nu fi supărată de neștiința mea — zisei, văzînd că i se îmbujorează obrajii — nu vreau să înfrunt herbul familiei dumitale, de vreme ce nu-l cunosc nici pe cel al familiei mele.

— Dumneata, un Osbaldistone, mărturisești aceasta? izbucni ea. Cum așa? Percie, Thornie, John, Dickon — Wilfred chiar, ar putea să-ți fie dascăli. Chiar neștiința însăși este mai brează decît dumneata.

— Mărturisesc cu rușine, draga mea domnișoară Vernon, că tainele înspăimîntătoarelor hieroglife ale heraldicei sînt tot atît de nepătruns pentru mine, ca și cele de pe piramidele Egiptului.

— Cum este cu putință? Chiar și unchiul meu citește pe John Gwillyn, cîteodată în serile de iarnă. Nu cunoști semnele heraldice? La ce s-o fi gîndit tatăl dumitale de nu te-a învățat?

— La semnele aritmetice — răspunsei eu — căci el socotește o cifră mai de preț decît toate blazoanele cavalerești. Deși sînt peste măsură de neștiutor, am destule cunoștințe și pricepere ca să pot gusta această minunată pictură, în care cred că văd același aer de familie pe care-l ai și dumneata. Ce ținută firească și plină de demnitate — ce bogăție de culori — ce adîncime și intensitate au umbrele!

— Este într-adevăr o pictură bună? întrebă ea.

— Am văzut multe din picturile faimosului artist, răspunsei eu, dar niciuna nu mi-a plăcut mai mult.

— Bine, eu mă pricep tot atît de puțin în pictură, cum te pricepi dumneata în heraldică, răspunse domnișoara Vernon; am totuși, față de dumneata, folosul de a mă fi desfătat întotdeauna din plin cu această pictură, deși nu i-am cunoscut valoarea.

— Deși eu am disprețuit fluierele și tobele și toate născocirile ciudate ale heraldicei, știu totuși că în vremurile vechi ele au slujit pe cîmpurile de glorie. Dar, vei recunoaște că înfățișarea lor nu atrage o persoană necunoscătoare, atît cît o face o pictură bună. Cine este persoana al cărei chip îl vedem aici?

— Bunicul meu — care a împărtășit nenorocirile lui Carol I, de asemenea, îmi pare rău că adaug, și desfrîul fiului său. Averea noastră strămoșească a fost mult știrbită de cheltuielile sale nesăbuite; urmașul său, nefericitul meu tată, a pierdut-o cu totul. Dar

să le fie de bine celor care o stăpînesc acum — ea a fost pierdută în slujba credinței.

— Tatăl dumitale bănuiesc că a avut de suferit de pe urma vrajbelor politice ale timpului?

— Da, așa este; a pierdut tot ce avea. Astfel, copila lui a rămas orfană, mîncînd pîinea altora, supusă bunului plac al acestora și silită să se plece gusturilor lor; totuși, sînt mai mîndră de el că s-a purtat așa, decît dacă ar fi fost mai prevăzător și mai puțin dîrz, și m-ar fi lăsat stăpînă peste toate moșiile bogate și frumoase pe care strămoșii lui le-au stăpînit cîndva.

Pe cînd grăia astfel, slujitorii au adus cina, împiedicîndu-ne de a mai vorbi altceva decît lucruri obișnuite.

După ce terminarăm cina noastră ușoară și după ce vinul a fost pus pe masă, slujitorul ne spuse că domnul Rashleigh a cerut să fie vestit cînd se va sfîrși masa noastră.

— Spune-i — zise domnișoara Vernon — că vom fi bucuroși să-l vedem, dacă vrea să vină încoace; mai pune un pahar pe masă și adu un scaun, apoi poți să părăsești camera. Va trebui să-l însoțești, cînd va pleca, urmă ea, întorcîndu-se către mine; chiar o bunăvoință ca a mea nu poate îngădui unui tînăr să-mi țină de urît mai mult ca opt ore din cele douăzeci și patru; și cred că sîntem împreună de cel puțin atîta timp.

— Bătrînul cu coasa în mînă[1] — răspunsei — s-a mișcat atît de iute, încît nu i-am putut urmări pașii.

— St! zise domnișoara Vernon. Iată că sosește Rashleigh; și își îndepărtă scaunul, de care îl apropiasem prea mult pe al meu, astfel încît să mărească distanța dintre noi.

Ciocănitul ușor în ușă, felul domol de a deschide ușa după ce fu poftit să intre, modul dinadins smerit

[1] Timpul, divinitate păgînă, pe care cei vechi o reprezentau în chipul unui bătrîn cu aripi, ținînd în mînă o coasă. (n.t.)

în care se ținea și umbletul prefăcut ca de pisică dovedeau că educația lui Rashleigh Osbaldistone la colegiul de la Sft. Omers se potrivea cu părerile pe care le aveam despre purtarea unui iezuit desăvîrșit. Nu mai este nevoie să adaug că, eu fiind un protestant convins, aceste păreri nu erau dintre cele mai bune.

— De ce ai găsit de cuviință să mai bați la ușă — întrebă domnișoara Vernon — cînd știai prea bine că nu sînt singură?

Vorbise izbucnind de nerăbdare, ca și cînd ar fi simțit că înfățișarea rezervată și grijulie a lui Rashleigh ascundea insinuarea unei bănuieli necuviincioase.

— Dumneata m-ai învățat să bat la ușă în acest chip desăvîrșit, frumoasa mea verișoară, răspunse Rashleigh, fără a-și schimba vocea sau felul de a fi. Acest obicei mi-a devenit o a doua natură.

— Prețuiesc mai mult sinceritatea decît curtenia, o știi prea bine! fu răspunsul domnișoarei Vernon.

— Curtenia este un domnișor galant, curtean după nume și profesiune — răspunse Rashleigh — deci cu atît mai potrivită pentru iatacul unei doamne.

— Dar sinceritatea este un adevărat cavaler — răspunse domnișoara Vernon — și deci, vere, cu atît mai bine venită. Dar, să sfîrșim o dezbatere care cred că nu prea desfată pe noua dumitale rudă; așază-te, Rashleigh, și ciocnește un pahar de vin cu domnul Francis Osbaldistone. Eu mi-am luat însărcinarea să-l poftesc la cină, pentru a nu face de rîs ospitalitatea familiei.

Rashleigh se așeză și își umplu paharul, aruncîndu-și privirea cînd la Diana, cînd la mine, cu o îndoială pe care nu o putea ascunde cu totul, deși se străduia din răsputeri: mi se părea că nu prea știa în ce măsură Diana îmi împărtășise gîndurile ei; mă grăbii să îndrum conversația pe un făgaș care să-i dea siguranța că ea nu a putut trăda vreuna din tainele pe care le împărțeau ei doi.

— Domnişoara Vernon, — îi zisei — m-a îndemnat să-ţi mulţumesc, domnule Rashleigh, pentru că am scăpat aşa grabnic de învinuirea atît de caraghioasă a lui Morris; dar temîndu-se pe nedrept că recunoştinţa mea nu ar fi destul de adîncă pentru a-mi aminti de această datorie, mi-a aţîţat curiozitatea, trimiţîndu-mă la dumneata ca să-mi povesteşti, sau, mai degrabă, să-mi desluşeşti întîmplările acestei zile.

— Adevărat? răspunse Rashleigh; credeam (privind ţintă la domnişoara Vernon) că domnişoara însăşi putea fi tîlmaciul meu. Ochii lui, părăsind-o pe ea, se îndreptară către mine, ca şi cînd ar fi căutat să vadă, din trăsăturile feţei mele, dacă Diana îmi spusese atît de puţine lucruri pe cît arătaseră cuvintele mele. Domnişoara Vernon răspunse la privirea lui inchizitorială, cu una de hotărît dispreţ; pe cînd eu, neştiind dacă trebuia să-l dispreţuiesc sau să mă supăr pentru bănuiala lui atît de făţişă, răspunsei:

— Dacă bunul dumitale plac, domnule Rashleigh, îţi cere, ca şi domnişoarei Vernon, să mă laşi mai departe în necunoscut, nu am altceva de făcut decît să mă supun; dar, te rog, nu mă lipsi de lămuririle dumitale, închipuindu-ţi că am şi aflat ceva privitor la această afacere. Îţi spun, pe cuvîntul meu de onoare, că nu ştiu mai mult decît portretul de colo despre cele ce s-au petrecut astăzi în faţa ochilor mei; atît numai că domnişoara Vernon mi-a dat a înţelege că ai acţionat cu multă bunăvoinţă în sprijinul meu.

— Domnişoara Vernon a lăudat peste măsură umilele mele strădanii — zise Rashleigh — deşi vă rog să credeţi că mi-am dat toată osteneala. Adevărul este că m-am repezit în galop ca să înduplec pe vreun membru al familiei noastre ca, împreună cu mine, să fie chezaş pentru dumneata, acesta fiind vădit felul în care te puteam ajuta cel mai bine, sau cel puţin aşa crezînd în neghiobia mea; tocmai în acest timp l-am întîlnit pe un anume Gawmil — Colville — Campbell, sau cam aşa ceva. Deoarece înţelesesem de la Morris că el a fost de faţă cînd s-a săvîrşit tîlhăria, am căutat să-l conving (şi mărturisesc că am izbutit cu destulă greutate) să depună mărturie pentru dezvinovăţirea dumitale; bănuiesc că acesta a fost mijlocul prin care ai fost salvat dintr-o situaţie atît de neplăcută.

— Adevărat. Îţi sînt foarte îndatorat pentru faptul că ai obţinut un martor atît de potrivit în apărarea mea. Dar nu pot înţelege de ce (el fiind, după cîte spunea, un tovarăş de suferinţă al lui Morris) a fost atît de greu de convins să iasă din umbră şi să depună o mărturie, fie pentru a învinovăţi pe tîlharul adevărat, fie pentru a scoate din cauză pe un om nevinovat.

— Nu cunoşti, domnul meu, firea neamului din care face parte şi el, răspunse Rashleigh; cumpătarea, chibzuinţa şi prevederea le sînt însuşirile de căpetenie; ele sînt însă transformate, datorită unui patriotism înfocat, dar strîmt, într-o alcătuire, care ar fi, să zicem, prima dintr-o serie de fortificaţiuni concentrice, care apără pe scoţian de năvala ideilor filantropice. Dacă treci de această fortificaţie, vei găsi o altă împrejmuire, mai apropiată şi mai dragă inimei lui, dragostea faţă de ţinutul, de satul său şi foarte probabil, de clanul[1] său; luînd cu asalt acest de al doilea obstacol, ajungi la al treilea — dragostea lui de familie; tatăl, mama, fiii, fiicele, unchii, mătuşile şi verii săi, pînă la a noua spiţă. Între aceste hotare sălăşluieşte dragostea de omenire a scoţianului şi ea nu răzbeşte la cel din afară, pînă ce nu a umplut cu totul cercurile dinlăuntru. Inima lui bate în mijlocul acestor cercuri şi fiecare pulsaţie devine din ce în ce mai slabă, pînă cînd — dincolo de ultima împrejmuire — abia se mai simte. Şi ce e mai rău, în centrul tuturor acestor întărituri concentrice, dacă le-ai putea străbate pe toate, vei găsi o cetate mai înaltă, mai puternică şi mai grea de cucerit decît toate celelalte; dragostea scoţianului pentru el însuşi.

[1] Clan — trib sau familie în Scoţia, cu un şef ereditar (n.t.)

— Toate acestea nu sînt decît nişte metafore foarte grăitoare, Rashleigh, — zise domnişoara Vernon, care asculta cu o vădită nerăbdare; la cele ce spui există numai două obiecţii: întîi, că nu sînt adevărate; al doilea, chiar dacă ar fi adevărate, ele nu au nici o legătură cu cel despre care vorbim.

— Sînt adevărate, prea frumoasa mea Diana, răspunse Rashleigh; şi sînt în directă legătură cu cele despre care vorbim. Sînt adevărate, întrucît nu poţi nega că şi eu îmi cunosc atît ţara, cît şi poporul; şi îi descriu firea, după adînci şi amănunţite cercetări. Şi au legătură directă în afacerea noastră, pentru că răspund la întrebarea domnului Francis Osbaldistone şi arăt de ce acest scoţian cumpătat, văzînd că ruda noastră nu era nici compatriotul său, nici un Campbell, nici măcar un văr de al său, oricît de depărtat, după felul lor încîlcit în care îşi socotesc înrudirile — şi, peste toate, fără a întrezări vreo puţintă de cîştig sau folos pentru el, ci, dimpotrivă, multă pierdere de timp şi întîrziere în treburile...

— Şi încă alte neajunsuri de un soi poate şi mai grozav, întrerupse domnişoara Vernon.

— Din care, fără îndoială, ar putea fi multe, întări Rashleigh, urmînd pe acelaşi ton. Pe scurt, cele ce am spus arată de ce acest om, neputînd trage nădejde într-un cîştig şi temîndu-se de unele neajunsuri, a avut nevoie de atîtea rugăminţi pînă ce s-a convins că trebuie să facă mărturie în folosul domnului Osbaldistone.

— Ceea ce mă miră mult — zisei eu — este că, aruncînd o privire asupra declaraţiei sau cum i se spune, a domnului Morris, nu am văzut să fi pomenit că numitul Campbell ar fi fost în tovărăşia sa, atunci cînd s-a întîlnit cu răufăcătorii.

— Eu am înţeles de la Campbell că el îl făcuse pe Morris să se jure a nu pomeni de aşa ceva, răspunse Rashleigh. Motivul de a cere un astfel de legămînt poţi să-l ghiceşti din cele ce am spus pînă acum: Campbell dorea să se întoarcă în ţara lui neîntîrziat şi nestînjenit de cercetările judiciare la care ar fi trebuit să ia parte, dacă, în timp ce mai era încă dincoace de graniţă, s-ar fi aflat că el a fost de faţă la tîlhărie.

Dar numai să ajungă el la Forth şi te asigur că Morris va spune tot ceea ce ştie despre el, şi, poate, chiar mult mai multe. Pe lîngă aceasta, Campbell este un negustor de vite cu legături foarte întinse şi deseori are de trimis cirezi mari în Northumberland; avînd de făcut o astfel de negustorie, ar fi un mare nătărău dacă s-ar pune rău cu hoţii noştri din Northumberland, care sînt oamenii cei mai răzbunători din lume.

— Aş putea să jur că aşa este, — zise domnişoara Vernon, cu un ton din care se înţelegea ceva mai mult decît o simplă întărire a spuselor lui.

— Totuşi — zisei eu, revenind la subiect — chiar dacă aş înţelege motivele puternice pe care le-ar fi avut Campbell de a dori ca Morris să nu sufle nici o vorbă despre făgăduinţa lui, după ce tîlhăria s-a săvîrşit totuşi, nu văd cum a ajuns să aibe o înrurire atît de mare asupra acestui om, încît să-l facă să ascundă acest lucru, cu văditul risc ca povestea lui să nu afle crezare.

Rashleigh a fost şi el de părerea mea că era într-adevăr ceva foarte neobişnuit şi păru să regrete că nu-l cercetase mai îndeaproape pe scoţian asupra acestui punct, pe care într-adevăr şi el îl găsea foarte de neînţeles.

— Dar — mă întrebă el îndată după aceasta — eşti sigur că faptul că Morris era întovărăşit de Campbell nu a fost de loc pomenit în declaraţia sa?

— Am citit hîrţoaga la mare repezeală, spusei eu. Dar sînt încredinţat că nicăieri nu pomenea de aşa ceva; cel mult, o fi adus vorba foarte pe departe, de vreme ce mi-a scăpat din vedere.

— Adevărat, adevărat — răspunse Rashleigh, trăgîndu-şi spuza pe turta lui — sînt aplecat să cred, ca şi dumneata, că această întovărăşire a fost pome-

nită în declarație, dar atît de pe departe încît ți-a scăpat din vedere. Iar în ceea ce privește înrîurirea lui Campbell asupra lui Morris, bănuiesc că o fi cîștigat-o datorită faptului că Morris este un om atît de fricos. Omul acesta, cu inima cît puricele, Morris, se află, după cîte înțeleg, în drum spre Scoția, unde guvernul i-a hărăzit o oarecare slujbă; avînd vitejie cît un porumbel mînios sau cît un șoarece mărinimos, poate că i-a fost frică să înfrunte reaua voință a unui pariagiu de teapa lui Campbell, a cărui înfățișare era numai bună ca să-l bage în sperieți. Ai băgat de seamă că domnul Campbell are, uneori, un fel de a fi pătrunzător și vioi, iar în glasul și ținuta sa, ceva din apucăturile ostășești.

— Recunosc — răspunsei eu — că în înfățișarea sa m-a izbit ceva care, uneori, părea să fie de-a dreptul sălbatec, sau chiar primejdios, și foarte puțin potrivit îndeletnicirilor sale pașnice. A servit vreodată în oștire?

— Da-nu — n-aș putea spune că a *servit* cu adevărat; dar, ca și majoritatea compatrioților săi, a învățat, cred, meșteșugul armelor. Într-adevăr, pe dealurile Scoției, toți poartă arme, începînd din copilărie și pînă la mormînt. Așa că, dacă îl cunoști cîtuși de puțin pe tovarășul dumitale, îți vei da ușor seama că, mergînd într-o asemenea țară, va face tot ce-i va sta în putință ca să ocolească orice prilej de ceartă cu vreunul din localnici. Dar, haide, văd că nu îți golești paharul; fiind și eu, în privința dragostei de băutură, un Osbaldistone degenerat, dacă poftești în camera mea, vom face împreună o partidă de pichet.

Ne ridicarăm amîndoi să ne luăm rămas bun de la domnișoara Vernon, care, din cînd în cînd, își stăpînea cu greutate vădită ispita puternică de a-i stăvili lui Rashleigh șirul amănuntelor. Tocmai cînd eram pe cale să părăsim camera, focul ce mocnea izbucni deodată.

— Domnule Osbaldistone — zise ea — dumneata singur îți poți da seama și poți cumpăni temeiul sau

lipsa de temei a spuselor lui Rashleigh în privința oamenilor de teapa domnului Campbell și a domnului Morris. Dar, ponegrind Scoția, a mărturisit strîmb împotriva unei țări întregi; eu îți cer să nu dai crezare mărturiei lui.

— Mi-e teamă — răspunsei eu — că îmi va veni cam greu să ascult de porunca dumitale, domnișoară Vernon; trebuie să mărturisesc că din pricina creșterii pe care am primit-o am rămas cu păreri foarte puțin prielnice vecinilor noștri de la miazănoapte.

— Nu te încrede în cele ce ai învățat mai de mult, domnule — zise ea — și dă voie fiicei unei scoțiene să te roage să cinstești țara în care unul din părinții ei a văzut lumina zilei, pînă ce părerea pe care ți-o vei face singur îți va arăta că nu sînt demni de disprețul dumitale. Păstrează-ți ura și disprețul pentru fățărnicie, mîrșăvie și minciună, oriunde ai da peste ele. Le vei găsi din belșug, fără să părăsești Anglia. Rămas bun, domnilor; vă doresc o seară bună.

Și ne arătă ușa, de parcă ar fi fost o domniță care își lua adio de la curtenii ei.

Ne-am dus în camera lui Rashleigh, unde un slujitor ne aduse cafeaua și cărți de joc. Luasem hotărîrea să nu-l mai îndemn pe Rashleigh de a-mi lămuri faptele din ziua aceea. Purtarea lui părea învăluită într-o taină care, după părerea mea, nu îi era tocmai spre laudă; dar pentru a mă încredința dacă îndoielile mele erau sau nu întemeiate, eram nevoit să aștept pînă ce nu se va mai feri de mine. Tăiarăm cărțile, ca să vedem cine le împarte și curînd ne fură vraja jocului. Mi se păru că văd într-însul, în timpul acestei mărunte desfătări (căci miza propusă de Rashleigh era foarte mică), o fire aprigă și ambițioasă. Părea că înțelege bine frumosul joc la care lua parte, dar alegea, parcă în chip firesc, loviturile cutezătoare și primejdioase, mai de grabă decît pe cele obișnuite; disprețuind sorții mărunți, dar mai bine cumpăniți ai jocului, el hazarda totul, pentru sorții de a pica, ripica sau a face capot pe potrivnicul său. După ce

două-trei jocuri de pichet, întocmai ca muzica dintre actele unei drame, făcură să înceteze cu desăvîrşire convorbirea de pînă atunci. Rashleigh păru că se plictiseşte de joc, iar cărţile fură înlocuite de cuvîntări, ţinute aproape în întregime de el.

Mai mult învăţat decît înţelept, cunoscînd mai bine gîndurile oamenilor decît principiile morale care ar trebui să-i călăuzească, avea totuşi un dar neobişnuit de a vorbi, pe care l-am văzut uneori atins de alţii, dar niciodată întrecut. Din felul lui de a fi, puteai vedea că îşi dă seama de aceasta; cel puţin mie mi se păru că studiase temeinic, ca să-şi desăvîrşească darul înnăscut, formîndu-şi un grai curgător şi limpede, alegîndu-şi bine cuvintele, ajutat fiind de o imaginaţie bogată. Nu ridica niciodată glasul, niciodată nu te copleşea, nu era niciodată atît de pierdut în gîndurile sale, încît să depăşească măsura răbdării sau putinţa de înţelegere a celui cu care vorbea. Gîndurile sale veneau unul după altul, aşa cum curge apa unui izvor nesecat şi liniştit, dar totuşi bogat; în timp ce alţii, pe care i-am auzit şi care ţinteau să aibă o conversaţie interesantă, se năpusteau ca şuvoiul tulbure din stăvilarul unui heleşteu de moară, şi pe cît erau de grăbiţi, pe atît secătuiau de iute. Nu m-am putut desface dintr-o tovărăşie atît de fermecătoare decît tîrziu în noapte; cînd ajunsei în camera mea, mi-a trebuit o sforţare deosebită ca să-mi amintesc firea lui Rashleigh, aşa cum mi-o închipuisem înainte de această convorbire în doi.

Atît de adevărat este, dragul meu Tresham, că plăcerea şi desfătarea tocesc putinţa noastră de a privi şi de a judeca firea unui om, încît nu pot să nu mă gîndesc la gustul anumitor fructe, care sînt în acelaşi timp suculente şi picante, şi care ne fac să nu mai putem gusta sau deosebi mîncărurile pe care le luăm în gură după ele.

CAPITOLUL XI

> Voioşii mei, de ce-aţi pălit?
> Posomorîţi de ce să fiţi?
> Capul, de ce-l plecaţi mîhnit
> În castru-n care vă găsiţi?
>
> Veche baladă scoţiană.

Ziua următoare s-a întîmplat să fie duminică, o zi foarte anevoie de îndurat la Osbaldistone Hall; căci, după ce slujba religioasă, la care lua parte regulat toată familia, s-a săvîrşit de ochii lumii, era greu de spus asupra cărui ins, afară de Rashleigh sau de domnişoara Vernon, diavolul plictiselii îşi va revărsa duhul mai cu înverşunare. Faptul că i-am povestit încurcăturile mele din ajun, descreţi doar pentru cîteva clipe fruntea lui sir Hildebrand; el mă felicită că am scăpat de închisoarea de la Morpeth sau de la Hexham, cam în acelaşi fel în care mi-ar fi vorbit dacă aş fi căzut de pe cal, încercînd a sări peste o poartă cu cinci curmezişuri, ridicîndu-mă apoi fără să mă fi lovit.

— Ai avut noroc, flăcăule; altă dată nu mai fi atît de cutezător. Ce dracu! Drumul mare e deschis oricui, fie Whig, fie Tory!

— Pe cuvîntul meu de cinste, unchiule, că nu am împiedicat pe nimeni să meargă pe el; dar, lucrul cel mai supărător este că toată lumea e încredinţată că eu sînt părtaş la o crimă pe care o dispreţuiesc şi o urăsc, şi pentru care, pe deasupra, mi-aş putea pierde şi capul, pe drept cuvînt, după legile ţării mele.

— Bine, bine, flăcăule! Fie şi aşa! Nu te întreb nimic; nimeni nu-i dator să mărturisească împotriva lui însuşi. Dacă nici aşa nu-i bine, apoi dă-o dracului de treabă.

Aci, Rashleigh îmi sări într-ajutor; dar nu mă putui împiedica să gîndesc că vorbele lui erau mai degrabă un îndemn către tatăl său, pentru ca acesta să arate că mă crede nevinovat, deşi realitatea ar fi alta.

— Desigur că nu vei stărui, dragul meu tată, ca să jigneşti în propria dumitale casă pe propriul dumitale nepot, părînd să te îndoieşti de cele ce el afirmă cu atîta tărie. Fără îndoială, eşti cu totul îndreptăţit să-i dai deplină crezare, şi sînt sigur că, dacă ar fi un lucru pe care l-ai putea face ca să-l ajuţi în această ciudată afacere, el ar cere ajutor de la bunătatea dumitale. Dar, vărul meu Frank a fost scos din cauză ca un om nevinovat şi nimeni nu are dreptul să-l creadă altfel. Cît despre mine, nu am nici cea mai mică îndoială despre nevinovăţia sa; şi îmi pot închipui că cinstea familiei cere să susţinem aceasta sus şi tare, cu vorba şi cu sabia, împotriva ţării întregi.

— Rashleigh, — zise tatăl, uitîndu-se ţintă la el — eşti un nemernic viclean; totdeauna ai fost prea isteţ pentru mine, şi prea isteţ pentru cei mai mulţi oameni. Ai grijă să nu cazi tu singur în groapa pe care ai săpat-o; în heraldică, n-am mai văzut un herb cu două capete într-o singură glugă. Dar, pentru că veni vorba de heraldică, mă duc să-l citesc pe Gwillym.

Însoţi această înştiinţare de un căscat la fel de molipsitor ca şi acel al zeiţei din *Dunciadă*, căci uriaşii săi fii îl imitară pe rînd cu tot atîtea ecouri, în timp ce se împrăştiau fiecare în căutarea unor îndeletniciri pe măsura aplecărilor lor: Percie, ca să golească o halbă de bere cu vechilul în cămară, — Thorncliff, ca să-şi cioplească o pereche de ciomege şi să le îmbrace mînerele în răchită, — John, ca să-şi facă muşte de prins păstrăvi, — Dickon ca să joace rişca singur, cu mîna dreaptă împotriva celei stîngi, — iar Wilfred, ca să-şi roadă unghiile, să adoarmă mormăind şi să moţăie, dacă va fi cu putinţă, pînă

la ora cinci. Domnişoara Vernon se şi retrăsese în bibliotecă.

Rashleigh şi cu mine rămaserăm singuri în vechea sală, din care slujitorii, cu obişnuita lor larmă şi stîngăcie, izbutiseră în sfîrşit să ridice rămăşiţele bogatei noastre mese de dimineaţă. Mă folosii de acest prilej pentru a-l mustra de felul în care vorbise tatălui său de chestiunea mea; îi arătai deschis că procedeul lui era foarte jignitor pentru mine, deoarece îndemnase pe sir Hildebrand mai de grabă să-şi ascundă bănuielile, decît să şi le îndepărteze cu totul.

— Dar bine, ce pot face, dragul meu prieten? răspunse Rashleigh. Tatăl meu este îndeobşte foarte bănuitor şi o dată ce o bănuială prinde rădăcină în mintea lui — ceea ce ca să fiu drept nu se întîmplă uşor — am socotit întotdeauna că cel mai bun lucru este să-l faci să nu pomenească de asemenea gînduri, decît să cauţi a-l convinge că nu are dreptate. Astfel, plivesc aceste buruieni pe care nu le pot scoate din rădăcini, retezîndu-le pe măsură ce se ivesc, pînă ce, într-un sfîrşit, dispar singure. Nu este nici înţelepciune, nici folos, să-ţi pui mintea cu sir Hildebrand, care se proţăpeşte împotriva oricărei alte păreri — şi crede în inspiraţia sa tot atît de neclintit, cum credem noi, catolicii adevăraţi, în aceea a Sfîntului Părinte de la Roma.

— Îmi vine, totuşi, foarte greu să trăiesc în casa unui om, care pe deasupra îmi este şi rudă apropiată, şi care stăruie în a mă crede vinovat de o tîlhărie la drumul mare.

— Părerea neghioabă a tatălui meu, dacă este îngăduit să denumeşti astfel părerea unui tată, nu poate avea nici o înrîurire asupra nevinovăţiei dumitale; cît despre ruşinea faptei în sine, crede-mă că, privind-o din toate punctele de vedere, atît politic cît şi moral, sir Hildebrand o socoteşte ca o faptă vrednică de laudă, o slăbire a duşmanului, o jefuire a amale-

cililor[1]; şi de aceea te vei bucura şi mai mult de preţuirea lui, pentru presupusa dumitale complicitate la făptuirea ei.

— Nu ţin să mă preţuiască nimeni, vere Rashleigh, pentru o faptă care m-ar coborî în ochii mei ; şi cred că aceste bănuieli jignitoare îmi vor da un prilej foarte potrivit ca să părăsesc castelul Osbaldistone ; ceea ce voi face de îndată ce voi putea da de ştire tatălui meu despre acestea.

Faţa mohorîtă a lui Rashleigh, deşi nu trăda de obicei simţămintele stăpînului, lăsă să se întrezărească un zîmbet stăpînit, pe care el îl drese îndată cu un suspin.

— Eşti un om fericit, Frank ; vii şi pleci, slobod ca bătaia vîntului. Cu îndemînarea, gustul şi darurile dumitale, vei găsi curînd cercuri care te vor preţui mai mult decît greoii locuitori ai acestei case ; pe cînd eu... şi se opri.

— Şi de ce oare soarta dumitale te face pe dumneata, sau pe oricare altul, să o pizmuiască pe a mea — un surghiunuit, cum aş putea să mă numesc, din casa şi din inima tatălui meu ?

— Da — răspunse Rashleigh — dar gîndeşte-te la mulţumirea ce ţi-o dă simţămîntul de neatîrnare la care ai ajuns numai printr-o jertfă vremelnică, căci sînt sigur că aşa va fi ; — gîndeşte-te la plăcerea de a fi stăpînul soartei tale, de a-ţi cultiva darurile aşa cum te îndeamnă gustul, pe calea pe care eşti în măsură să te poţi afirma. — Faima şi libertatea le-ai dobîndit destul de ieftin, cu o şedere de cîteva săptămîni în nordul ţării, chiar dacă locul surghiunului dumitale este Osbaldistone Hall. Un al doilea Ovidiu în Tracia, deşi nu ai temeiurile sale de a scrie *Tristia*.

— Nu ştiu de unde — zisei eu, roşind, aşa cum se şi cuvenea unui tînăr scriitor — nu ştiu de unde ai

[1] Amaleciţii — duşmanii evreilor pe timpul lui Saul şi al lui David (n.t.).

ajuns să cunoşti atît de bine îndeletnicirile mele ascunse.

— A fost pe aici un sol de al tatălui dumitale, acum cîtva timp, un tînăr coconaş, Twineall, care mi-a zis ceva în privinţa jertfelor ce, pe ascuns, aduci muzelor ; tot el a mai zis că unele din versurile dumitale au fost mult preţuite de cei mai buni cunoscători.

Sînt sigur, Tresham, că dumneata n-ai încercat niciodată să compui o strofă măreaţă ; dar ai cunoscut, de sigur, mulţi ucenici, meseriaşi, sau poate chiar şi meşteri zidari ai templului lui Apollo. Îngîmfarea este slăbiciunea tuturor, începînd cu bardul din Twickenham[1], şi sfîrşind cu cel din urmă poet, pe care acesta l-a biciuit în *Dunciada* lui. Aveam şi eu partea mea din această meteahnă a breslei şi am înghiţit pe dată momeala pe care mi-o azvîrlise, fără să mă gîndesc cît de puţin probabil era că acest tînăr Twineall, prin obiceiurile şi gustul lui, să fi cunoscut cele două sau trei poezioare, pe care eu le arătasem în cafeneaua Button, sau să repete părerea criticilor, care obişnuiau să vină în acest local unde se adăpostea atîta spirit şi literatură. Văzînd aceasta, Rashleigh folosi şi mai bine prilejul, printr-o cerere sfioasă, dar totuşi foarte nerăbdătoare, de a-i îngădui să vadă unele din manuscrisele mele.

— Trebuie să petrecem împreună o seară în camera mea, urmă el ; pentru că, prea curînd va trebui să pierd farmecele unei tovărăşii literare, pentru a mă ocupa de negustorie şi de treburile plictisitoare de toate zilele. O spun din nou că pentru mine este o jertfă să ascult de dorinţa tatei, spre folosul familiei, mai ales dacă te gîndeşti la profesiunea atît de liniştită şi de paşnică pentru care am fost pregătit.

Eram îngîmfat, dar nu prost ; şi această făţărnicie era prea gogonată ca să o pot înghiţi.

— Nu mă poţi face să cred — răspunsei eu — că te căieşti într-adevăr că schimbi starea unui necunoscut

[1] Alexander Pope (n.t.)

preot catolic, care îndură atîtea lipsuri, cu bogăţia, societatea şi plăcerile acestei lumi.

Rashleigh văzu că se întrecuse, prefăcîndu-se prea cumpătat şi, după un răgaz de o clipă, timp în care presupun că socotise măsura în care trebuia să facă pe naivul faţă de mine (aceasta fiind o însuşire pe care nu o folosea decît la nevoie), îmi răspunse cu un zîmbet :

— La vîrsta mea, cînd eşti condamnat, cum spui dumneata, la bogăţie şi la plăcerile lumii, nu pare într-adevăr atît de îngrijorător pe cît ar trebui. Dar, ca să nu vorbesc cu păcat, faci o greşeală în ceea ce priveşte soarta mea ; preot catolic, da, dacă vrei, dar nu unul necunoscut, nu, domnul meu ; Rashleigh Osbaldistone ar rămîne poate mai obscur, chiar dacă ar ajunge cel mai bogat cetăţean din Londra decît ar fi ca slujitor al vreunei biserici ai cărei clerici, cum s-a zis, păşesc cu picioarele lor, încălţate în sandale, chiar şi peste prinţi. Înrîurirea pe care o are familia mea asupra unei anumite curţi domneşti în surghiun este însemnată, iar greutatea pe care acea curte ar trebui să o aibă şi pe care chiar o are la Sfîntul Scaun este şi mai însemnată ; apoi, darurile ce le am fac cinste educaţiei pe care am primit-o. Judecînd drept şi fără părtinire, m-aş fi putut aştepta să ajung la o demnitate mare în biserică — în visurile mele poate chiar la cea mai înaltă — şi de ce n-aş putea, (zise el, rîzînd, căci avea obiceiul să-şi joace cuvîntările între glumă şi seriozitate) de ce n-ar putea cardinalul Osbaldistone, om dintr-o familie aleasă, cu legături puternice, să hotărască soarta unor imperii, tot aşa de bine ca şi Mazarini cel de origină umilă sau Alberoni, fiul unui grădinar italian ?

— Nu, nu am nimic împotriva celor ce zici ; dar, în locul dumitale, mie nu mi-ar părea rău să pierd o demnitate nestatornică şi pizmuită.

— Nici mie — răspunse el — dacă aş putea fi sigur de situaţia care mă aşteaptă ; dar totul atîrnă de îm-

prejurări pe care nu le voi putea cunoaşte decît cu timpul — spre pildă, firea tatălui dumitale.

— Mărturiseşte adevărul, fără înconjur, Rashleigh ; nu-i aşa că ai fi bucuros să afli de la mine cîte ceva despre tatăl meu ?

— Deoarece, ca şi Die Vernon, faci caz că urmezi flamura cinstitului cavaler numit *sinceritate*, îţi răspund : da, cu siguranţă.

— Bine, află că vei găsi în tatăl meu un om care a mers pe calea cîştigului mai mult pentru plăcerea pe care i-o dădea faptul că-şi putea pune la încercare darurile, decît pentru dragostea de arginţi cu care este presărată această cale. Cu mintea sa ageră, el ar fi fost mulţumit în orice împrejurare, care i-ar fi dat prilejul să-şi întrebuinţeze calităţile, chiar dacă n-ar fi avut altă răsplată decît însăşi această întrebuinţare. Averea lui însă a sporit mereu, pentru că el, fiind cumpătat şi sobru în obiceiurile sale, a avut grijă să nu creeze noi izvoare de cheltuieli, care să înghită venitul lui crescînd. Este un om care urăşte prefăcătoria altora, se fereşte să o întrebuinţeze el însuşi şi e deosebit de ager în a descoperi dedesubturile învăluite în haina cuvîntului. Tăcut din fire, este lesne scîrbit de oamenii prea vorbăreţi ; cu atît mai mult cu cît împrejurările care îl interesează mai îndeaproape nu-i dau prea mult prilej de vorbărie. Ţine foarte mult să îndeplinească îndatoririle religiei sale, dar să nu ai nici o pricină de teamă că se va amesteca în credinţa dumitale, pentru că el socoteşte toleranţa ca un principiu sfînt al economiei politice. Dacă ai însă porniri iacobite, cum presupun că este firesc, ai face bine să le înăbuşi faţă de el, ca şi orice aplecare spre îngîmfare sau spre ideile prea conservatoare ; pentru toate nutreşte o ură desăvîrşită. În celelalte privinţe, cuvîntul lui este lege, atît pentru el, cît şi pentru toţi cei care au de-a face cu el. Nu rămîne niciodată dator nimănui, dar nici nu suferă ca altul să-i rămînă lui dator ; dacă vrei să-i faci pe plac, trebuie să-i îndeplineşti poruncile, în loc de a căuta să-l măguleşti. Cusururile lui cele mai mari

izvorăsc din prejudecăţile legate de profesiunea sa, sau mai degrabă din nemărginita dragoste ce-i poartă şi care îl îndeamnă să nu vadă nimic vrednic de laudă sau de atenţie în orice nu are oarecare legătură cu negoţul.

— O, desăvîrşit portret! izbucni Rashleigh îndată ce sfîrşii ; Van Dyck nu a fost decît un zugrav de rînd pe lîngă dumneata, Frank. Parcă-l văd pe părintele tău în faţa mea, în toată tăria şi cu toate slăbiciunile sale ; iubind şi cinstind pe rege, ca şi cum acesta ar fi un fel de primar al imperiului sau un preşedinte al Camerei de Comerţ ; venerînd Camera Comunelor, pentru legile privind negoţul extern şi cinstind Camera Lorzilor pentru că lordul cancelar stă aşezat pe un sac de lînă [1].

— Portretul meu a fost asemănător, Rashleigh ; al dumitale este o caricatură. Dar, în schimbul hărţii pe care am desfăşurat-o în faţa dumitale, dă-mi şi mie cîteva lămuriri asupra aşezării geografice a ţării necunoscute...

— ...în care te găseşti naufragiat, zise Rashleigh ; dar nu face ; nu este o insulă a lui Calypso [2], întunecată de umbră deasă şi avînd poteci încîlcite, printre arborii pădurii ; nu este decît un podiş sterp şi pleşuv din miazănoapte, care nu are nici de ce să-ţi trezească luarea-aminte, nici cu ce să-ţi desfete ochiul ; o poţi zări în toată goliciunea ei, după o cercetare de o jumătate de oră, tot aşa de bine cum ţi-aş putea-o desena cu ajutorul liniei şi al compasului.

— O, dar există totuşi ceva vrednic de o cercetare mai apropiată. Ce zici de domnişoara Vernon ? Nu alcătuieşte ea, chiar de-ar fi împrejur numai gheţari sterpi, o privelişte vrednică de cercetat ?

Îmi dădeam limpede seama că lui Rashleigh nu-i plăcea subiectul pe care-l deschisesem acum ; dar după lămuririle sincere pe care i le dădusem, aveam dreptul

[1] În Camera Lorzilor, lordul cancelar (ministrul de finanţe) stă aşezat pe un sac de lînă (n.t.)

[2] Insula Ogigia, stăpînită de nimfa Calypso, în care aceasta a ţinut timp de şapte ani pe Ulysse, eroul Odiseei. (n.t.)

de a-i pune şi eu întrebări la rîndul meu. Rashleigh simţi aceasta şi se văzu dator să-mi urmeze pilda, oricîtă dibăcie i-ar fi trebuit ca să joace bine cartea cuvenită.

— În ultimul timp — zise el — sînt mai puţin legat de domnişoara Vernon decît eram mai înainte. În copilărie, am fost dascălul ei ; dar, pe măsură ce ea creştea, feluritele mele preocupări, însemnătatea profesiunii căreia mă destinam, îndeletnicirile ei neobişnuite, pe scurt situaţia noastră făcea ca o intimitate apropiată şi statornică să fie atît primejdioasă cît şi ne la locul ei. Cred că domnişoara Vernon ar putea socoti rezerva pe care i-o arăt ca pe o lipsă de înţelegere, dar aceasta mi-era datoria ; m-a îndurerat şi pe mine, tot atît cît şi pe dînsa, atunci cînd am fost siliţi să fim mai prevăzători. Nu era însă nicidecum cuminte să întreţii o apropiere de o fată frumoasă şi sensibilă, a cărei inimă, după cum îţi dai seama, trebuie să fie hărăzită fie mînăstirii, fie unui măritiş silit.

— Mînăstirea sau un măritiş silit ? repetai eu. Sînt oare singurele căi deschise domnişoarei Vernon ?

— Aşa este, într-adevăr, zise Rashleigh cu un suspin. Presupun că nu trebuie să te îndemn ca să te fereşti de primejdia închegării unei prietenii prea strînse cu domnişoara Vernon ; eşti un om umblat şi ştii cît îţi poţi îngădui pentru ca tovărăşia ei să fie o desfătare, fără primejdie pentru dumneata şi fără ca să-i facă ei vreun rău. Dar te previn, ţinînd seama de firea ei aprigă, că trebuie să veghezi cu experienţa dumitale atît asupra ei, cît şi asupra dumitale ; pilda de care ne-a dat dovadă ieri îţi poate arăta întreaga-i nechibzuinţă şi dispreţul ei pentru ceea ce se cuvine.

Îmi dădeam bine seama că spusele lui cuprindeau atît adevăr cît şi bun simţ ; păreau să fie o prevenire prietenoasă şi nu aveam nici un drept să mă supăr ; totuşi, simţeam că mi-ar fi făcut o deosebită plăcere să sfîrtec trupul lui Rashleigh Osbaldistone cu spada, în tot timpul cît vorbea.

Naiba să-i ia neobrăzarea! iată care mi-a fost gîndul. Voia el să mă facă să cred că domnişoara Vernon se îndrăgostise de mutra lui ca o muchie de topor şi că se înjosise într-atît încît să fie nevoie de sfiiciunea lui ca să o vindece de această patimă? Eram hotărît să aflu gîndurile lui, chiar de ar fi trebuit să i le scot cu patru perechi de boi.

În acest scop, mi-am stăpînit mînia pe cît am putut şi i-am zis:

— Ce păcat că domnişoara Vernon, avînd atîta bun simţ şi atîtea cunoştinţe, dovedeşte totuşi o purtare aşa de rustică şi de neşlefuită.

— Este nemărginit de sinceră şi fără vicleşuguri! răspunse Rashleigh. Dar poţi să mă crezi că are o inimă de aur. Ca să-ţi spun adevărat, în cazul în care ea ar urma să arate aceeaşi scîrbă pentru mînăstire, cît şi pentru soţul care i-a fost hărăzit şi dacă truda mea pe altarul lui Plutus îmi va asigura mijloace de trai îndestulătoare, mă voi gîndi să reînnoiesc legăturile noastre şi să-mi împart avutul cu domnişoara Vernon.

Cu toate că vocea lui era plăcută, iar vorba frumos adusă, mă gîndeam că acest Rashleigh Osbaldistone este cel mai urît, îngîmfat şi înfumurat om pe care l-am întîlnit vreodată.

— Dar — urmă Rashleigh, ca şi cînd ar fi gîndit cu voce tare — nu aş vrea să-i iau locul lui Thorncliff.

— Să iei locul lui Thorncliff? Fratele dumitale Thorncliff — întrebai eu, foarte mirat — este soţul menit Dianei Vernon?

— Da, din păcate; porunca tatălui ei şi anumite înţelegeri de familie au hotărît ca ea să se mărite cu unul din fiii lui sir Hildebrand. S-a obţinut de la Roma o dispensă pentru ca Diana Vernon să se mărite cu... Osbaldistone proprietar, fiul lui sir Hildebrand Osbaldistone, de la castelul Osbaldistone, cavaler şi aşa mai departe; nu rămîne decît să se hotărască omul fericit al cărui nume să umple spaţiul lăsat liber în manuscris. Deoarece Percie este rareori treaz, tatăl meu s-a gîndit la Thorncliff, ca fiind cel de al doilea

stîlp al familiei şi, deci, mai vrednic de a duce mai departe numele de Osbaldistone.

— Tînăra domnişoară — zisei eu, căznindu-mă să-mi iau o înfăţişare veselă, care cred că nu mi se potrivea de loc — ar fi putut, poate, să privească şi ceva mai jos pe copacul familiei, căutînd o cracă de care să se agaţe.

— Nu s-ar putea spune, răspunse el. Nu prea ai de unde alege în familia noastră. Dick are patima jocului de noroc, John este un bădăran şi Wilfred un dobitoc. Cred într-adevăr că tatăl meu a făcut totuşi alegerea cea mai nimerită pentru biata Die.

— Bineînţeles — zisei eu — în afara celor de faţă.

— O, menirea mea de a fi preot m-a scos din cauză; altminteri, aş putea spune, fără făţărnicie, că educaţia şi pregătirea mea, datorită cărora aş fi putut să o călăuzesc şi să o instruiesc pe domnişoara Vernon, ar fi făcut ca eu să fiu un soţ mai potrivit decît oricare din fraţii mei mai mari.

— Şi fără îndoială că aşa a gîndit şi tînăra domnişoară.

— Nu trebuie să presupui aceasta — răspunse Rashleigh, tăgăduind cu prefăcătorie, dar căutînd parcă să adeverească cu tot dinadinsul ceea ce încerca să tăgăduiască — prietenie, numai prietenie a însemnat legătura dintre noi, şi numai gingaşa pornire a unei minţi care atunci înflorea, faţă de singurul ei dascăl. Dragostea nu s-a apropiat de noi, ţi-am povestit doar că înţelepciunea m-a trezit la timp.

Nu eram înclinat să duc mai departe această convorbire şi, descotorosindu-mă de Rashleigh, mă retrăsei în camera mea, pe care mi-amintesc că începui să o măsor în lung şi în lat, cu multă înfocare şi răzvrătire, repetînd cu voce tare cuvintele lui Rashleigh, acelea care mă supăraseră mai mult. Sensibilă, aprigă, pornire gingaşe, dragoste! Diana Vernon, cea mai desăvîrşită frumuseţe pe care am văzut-o vreodată, îndrăgostită de el, ticălosul, ologul, cu picioarele lui strîmbe şi cu ceafa-i de taur! Richard al treilea în

toate, în afară de cocoașă! Și totuși, clipele fermecătoare pe care trebuie să le fi avut cu prilejul blestematelor lui lecțiuni ; graiul lui curgător și tonul lui ușor și plăcut ; singurătatea și lipsa ei de legătură cu vreun om care să grăiască sau să gîndească cu bun simț ; da, și ciuda ei învederată împotriva lui, admirație pentru calitățile pe care le avea, tot acest amestec putea prea bine să fie urmarea unei iubiri neîmpărtășite ; bine, dar ce mă priveau toate acestea pe mine, ca să fiu atît de mînios și de înciudat ? Este oare Diana Vernon prima fată frumoasă care a iubit sau care s-a măritat cu un om urît ? Și chiar dacă ar scăpa de tot neamul Osbaldistonilor, ce trebuie să-mi pese mie ? O catolică, o iacobită și, peste alte toate, și o zgîtie ! ar fi curată nebunie să mă uit la ea.

Aruncînd aceste gînduri peste vîlvătaia mîniei mele, am înăbușit-o, iar în inima mea n-a rămas decît un foc care mocnea ; cînd coborîi la masă, eram cel mai morocănos om pe care și l-ar putea închipui cineva.

CAPITOLUL XII

> Beat ? Și grăind ca papagalul ?
> Și gîlcevind ? Grozăvindu-se ?
> Înjurînd ? Și balamuții vorbind
> cu umbra sa ?
>
> **W. Shakespeare, Othello**

Ți-am spus încă de mai înainte, dragul meu Tresham — ceea ce poate nu era o noutate pentru tine — cel mai însemnat cusur al meu era o mîndrie nestăvilită, care îmi dădea adesea pricini de căință. Nici măcar nu mă gîndisem că eram îndrăgostit de Diana Vernon ; totuși, îndată ce l-am auzit pe Rashleigh vorbind de ea ca de o pradă, pe care după bunul său plac putea să și-o însușească sau să o nesocotească, fiecare pas pe care-l încercase sărmana fată, cu gîndul nevinovat și cu inima deschisă, de a lega o oarecare prietenie cu mine, îmi apăru ca cea mai jignitoare cochetărie. „Așa ! va să zică dorește să pună gheara pe mine, ca să mă aibă la îndemînă, în cazul cînd domnul Rashleigh Osbaldistone nu s-ar milostivi de ea ! Îi voi arăta însă că nu sînt eu acela care să cadă în capcană și tocmai în acest chip. Îi voi arăta eu că-mi dau seama de mrejele ei și că le disprețuiesc".

Nu m-am gîndit nici o clipă că mînia aceasta, care pe nedrept mă cuprinse, dovedea că eram departe de a fi nepăsător la farmecele ei ; așa că mă așezai la masă foarte rău dispus și supărat pe ea și pe toate urmașele Evei.

Domnișoara Vernon ascultă cu uimire răspunsurile mele răuvoitoare la două-trei cuvinte de duh, pe care mi le aruncă în felul ei nereținut ; neștiind că vroiam să o jignesc, ea răspunse la replicile mele necuviincioase cu glume oarecum asemănătoare, șlefuite însă de buna ei dispoziție, deși ințepătoare prin istețimea

care le asculta. Pînă la urmă, își dădu seama că într-adevăr eram în toane rele și răspunse astfel la una din necuviințele mele :

— Se zice, domnule Frank, că și de la proști se poate învăța ceva. L-am auzit deunăzi pe vărul Wilfred strigînd că nu se mai joacă de-a ciomegile cu vărul Thornie, pentru că vărul Thornie se mîniase și izbise cu ciomagul mai tare decît s-ar părea că este îngăduit într-o luptă prietenească : „Dacă ne-am sparge capetele cu tot dinadinsul — spunea cinstitul Wilfred — nu mi-ar păsa, oricît te-ai mînia, căci mi-ar veni foarte la îndemînă ; dar mi-e greu să primesc lovituri zdravene în căpățînă și să nu-ți răsplătesc decît în joacă". Înțelegi tîlcul acestei povestiri, Frank ?

— Nu am găsit niciodată de trebuință, doamnă, să studiez felul în care aș putea spicui rarele grăunțe de bun simț cu care această familie își sărează convorbirile.

— Trebuință și doamnă ! Mă uimești, domnule Osbaldistone !

— Mă mîhnește acest fapt.

— Trebuie să cred că acest fel capricios de a vorbi este serios ? Sau poate că este numai o prefăcătorie, pentru ca să ți se poată prețui mai mult toanele bune ?

— Ai dreptul să te bucuri de atențiunea atîtor reprezentanți ai acestei familii, domnișoară Vernon, încît nu ți-e de folos să cercetezi pricinile prostiei și toanelor mele rele.

— Cum ! zise ea, trebuie să înțeleg de aici că m-ai părăsit și că ai trecut de partea inamicului ?

Aruncîndu-și apoi ochii de partea cealaltă a mesei și băgînd de seamă că Rashleigh, care era așezat în fața noastră, ne privea cu o ciudată expresie de interes pe chipu-i aspru, ea urmă :

— *Groaznic gînd ! Acum văd că se adeverește ;*
Căci Rashleigh cu sălbatica-i față zîmbește,

Și-arată spre tine, pentru a lui...[1]

Bine, mulțumesc lui dumnezeu și singurătății mele, care m-au învățat să rabd multe, că nu mă supăr prea lesne : dar, ca să nu fiu silită să mă cert, de vreau sau de nu vreau, îmi iau îngăduința, mai de vreme ca de obicei, să-ți urez ca masa și toanele rele pe care le ai să-ți ticnească.

Și îndată părăsi încăperea.

După plecarea domnișoarei Vernon, descoperii că eram cît se poate de nemulțumit de purtarea mea. Îi azvîrlisem înapoi bunătatea pe care mi-o arătase și care dovedea, din faptele numai de curînd petrecute, cît de sinceră și cît de cinstită era ea ; mai, mai să jignesc adînc pe ființa aceasta atît de frumoasă și, după cum subliniase ea, atît de părăsită. Purtarea mea mi se păru tare grosolană. Ca să lupt împotriva acestor gînduri dureroase și să le înăbuș, am început să gust mai des decît obișnuiam din vinul pe care și-l treceau comesenii.

Starea mea zbuciumată și cumpătarea mea obișnuită făcură ca băutura să capete o grabnică înrîurire asupra mea. Bețivanii înrăiți, după cît se zice, au putința de a înghiți o anumită cantitate de băutură, care nu face decît să tulbure în mică măsură o minte care, chiar trează fiind, nu este prea limpede ; dar la oamenii străini de darul beției, băuturile au o înrîurire cu mult mai puternică. Mintea mea, ațîțată de vin, își pierdu cumpătul ; începui să vorbesc vrute și nevrute, să discut despre lucruri de care nu aveam habar, să povestesc anecdote, uitîndu-le tocmai miezul și apoi, rîzînd fără rost că le-am uitat ; făcui prinsori fără cea mai mică judecată, provocai pe uriașul John la trîntă dreaptă, deși acesta nu fusese doborît, de peste un an, la niciuna din trîntele din Hexham iar eu nu luptasem niciodată.

---

[1] Parafrază după „Macbeth", actul IV, scena 1. (n.t.)

Unchiul meu a avut bunătatea de a ne despărţi şi de a opri desfăşurarea acestei sminteli de om beat, din care, bănuiesc, nu aş fi scăpat decît cu gîtul frînt.

Clevetitorii au zis chiar că, sub vraja vinului, aş fi cîntat ceva ; dar, cum nu-mi amintesc nimic despre aşa ceva şi cum niciodată în viaţa mea n-am încercat să cînt vreun viers, fie înainte, fie după această întîmplare, aş vrea să sper că această ponegrire a fost neîntemeiată. Am fost şi aşa destul de nechibzuit, pentru a mai avea nevoie şi de această defăimare. Simţurile nu mi se rătăciră cu totul. Dar îmi pierdui degrabă cumpătul, iar patimile mele înfocate puseră cu desăvîrşire stăpînire pe mine. Mă aşezasem la masă, morocănos, nemulţumit şi înclinat spre tăcere, dar vinul m-a făcut vorbăreţ şi gîlcevitor. Contraziceam orice se zicea şi atacam în mod necuviincios atît părerile politice, cît şi pe cele religioase ale unchiului meu, al cărui oaspete eram. Rashleigh arăta o cumpătare prefăcută, căreia îi dădea un sens atît de usturător pentru mine, încît mă aţîţa mult mai mult decît graiul zgomotos şi grosolan al gălăgioşilor lui fraţi. La drept vorbind, unchiul meu a încercat să ne potolească ; dar autoritatea lui se pierdu în tevatura pricinuită de vin şi de patimi. Pînă la urmă, înnebunit la auzul unei jigniri, adevărate sau închipuite, îi dădui un pumn lui Rashleigh. Niciunul din vechii filozofi stoici, care îşi stăpîneau atît patimile lor, cît şi pe ale celorlalţi, nu ar fi putut primi jignirea cu un dispreţ mai mare. Dar acest gest, care lui însuşi nu i se părea vrednic de răzbunare, îl întărîtă pe Thorncliff. Am tras săbiile din teacă şi schimbarăm cîteva lovituri, pînă cînd ceilalţi fraţi ne despărţiră cu forţa ; nu voi uita niciodată rînjetul diabolic care schimonosea chipul răutăcios al lui Rashleigh, în timp ce eu eram luat pe sus din cameră, de braţele puternice a doi dintre tinerii titani. M-au închis în camera mea, încuind uşa şi îi auzii, spre turbarea mea, rîzînd cu poftă, în timp ce coborau pe scară. Furios, încercai să scap prin orice mijloc ; dar gratiile de la ferestre şi trăinicia uşii ferecate mă împiedicau. Pînă la sfîrşit, mă aruncai în pat şi adormii, jurînd o răzbunare groaznică, pe care aveam de gînd să o înfăptuiesc a doua zi.

Dar, împreună cu răcoarea dimineţii, veni şi căinţa. Simţeam în chipul cel mai viu cît de nesăbuită fusese purtarea mea şi mă văzui silit să mărturisesc că vinul şi patima mă înjosiseră, aducîndu-mă într-o stare mai prejos chiar decît aceea a lui Wilfred Osbaldistone, pe care îl dispreţuiam atîta. Gîndul că va trebui să-mi cer iertare pentru purtarea mea nevrednică nu-mi alina tulburarea, căci îmi dădeam seama că domnişoara Vernon avea să fie martoră la închinăciunea mea. Necuviinţa şi răutatea purtării mele faţă de ea personal mă înfundau şi mai mult în aceste gînduri amarnice ; căci, înaintea ei, nici măcar nu puteam arunca vina pe nenorocita mea stare de beţie.

Împovărat de toate aceste supărătoare pricini de ruşine şi înjosire, coborîi în sufragerie pentru prînzul cel mic, ca un răufăcător pregătit să-şi primească osînda. Se întîmplă ca pîcla groasă care căzuse peste noapte să facă imposibilă vînătoarea cu copoi, aşa că avui parte de ocara de a da ochii cu întreaga familie, adunată laolaltă în jurul unui pateu rece de vînat şi a unor muşchi de vacă. Lipseau numai Rashleigh şi domnişoara Vernon. Cînd intrai, toţi erau în culmea bucuriei şi îmi puteam lesne închipui că veselia le era pricinuită de nişte glume făcute pe seama mea. De fapt, ceea ce socoteam eu ca o ruşine dureroasă, unchiul şi cei mai mulţi veri o luau ca o poznă dintre cele mai hazlii. Pe cînd mă lua în zeflemea pentru isprăvile mele din seara trecută, sir Hildebrand se jura că unui tînăr îi stă mai bine să se îmbete de trei ori pe zi, decît să se furişeze treaz la culcare ca un prezbiterian, părăsind o ceată de oameni de treabă şi două ocale de vin. Pentru a-şi întări vorbele, umplu o stacană mare cu rachiu, asigurîndu-mă : „cui pe cui scoate".

— Să nu-ţi pese de rîsul acestor flăcăi, nepoate — urmă el — cu toţii ar fi fost la fel de papă-lapte ca şi tine, dacă nu i-aş fi înţărcat, cum s-ar zice, cu ţoiul şi stacana.

La drept vorbind, verii mei nu erau răi din fire; ei văzură că eram supărat şi îndurerat la amintirea isprăvilor din seara trecută şi încercară cu bunăvoinţă, dar în chip neîndemînatic să înlăture impresia neplăcută pe care mi-o pricinuiseră glumele lor. Numai Thorncliff părea morocănos şi neîmpăcat. De la început nu i-am fost pe plac acestui tînăr; numai el nu luase parte la dovezile de bunăvoinţă pe care mi le arătau cu atîta stîngăcie fraţii lui. Dacă era adevărat, lucru de care de altminteri începeam să mă cam îndoiesc, că el era socotit de familie, sau se socotea el însuşi, ca soţ al domnişoarei Vernon, un simţămînt de gelozie ar fi putut încolţi în mintea sa, din pricina părtinirii învederate pe care tînăra domnişoară o arăta unui om pe care Thorncliff îl putea privi drept un rival primejdios.

Rashleigh intră, în sfîrşit, cu faţa întunecată de parcă ar fi fost în doliu, clocind, fără nici o îndoială, gînduri de răzbunare pentru jignirea nelegiuită şi neruşinată pe care i-o adusesem. Eu mă hotărîsem asupra felului în care aveam să mă port cu acest prilej şi mă încredinţasem că era mult mai cinstit să-i cer iertare pentru fapta mea, decît să caut să mă apăr; orice s-ar zice, jignirea pe care i-o adusesem întrecuse cu mult orice faptă a lui, de care m-aş fi putut plînge.

Aşadar, mă grăbii să-l întîmpin pe Rashleigh şi îi arătai părerea de rău că nu mă purtasem cuviincios în seara trecută.

— În nici o împrejurare — zisei — nu aş fi rostit un singur cuvînt de scuze; dar îmi dau seama că m-am purtat cu o totală lipsă de cuviinţă. Sper ca vărul meu să primească cuvintele mele de căinţă, pornite din inimă, şi să ia în seamă că o mare parte din purtarea mea prostească se datoreşte şi ospitalităţii largi de la Osbaldistone Hall.

— El va fi prietenul tău, flăcăule, strigă cinstitul cavaler, din adîncul inimii sale; altfel, să fiu al naibii dacă îl voi mai numi fiul meu! Ce, Rashie, ce stai acolo parcă ai fi de lemn? *Îmi pare rău de aceasta* este tot ce poate zice un gentleman, dacă se întîmplă să facă o boacănă, mai ales la un pahar cu vin. Eu am servit în armata de la Hounslow şi ştiu cum se procedează în afacerile de onoare. Hai, să nu mai vorbim nimica despre aceasta şi să mergem cu toţii să căutăm un bursuc pe malul de la Birkenwood.

După cum am zis şi mai înainte, chipul lui Rashleigh nu semăna cu nici un alt chip pe care să-l fi văzut vreodată. Dar, deosebirea nu zăcea numai în trăsături, ci şi în modul în care acestea îşi schimbau înfăţişarea. Alte chipuri, atunci cînd trec de la necaz la veselie, sau de la supărare la mulţumire, rămîn nemişcate, măcar pentru o clipă, înainte ca primul simţămînt să fie cu desăvîrşire înlocuit de cel care-i urmează. Sînt un fel de zori, ca şi cum întunericul începe să se risipească, iar soarele tinde să răsară; muşchii încordaţi se destind, privirea posomorîtă se luminează, fruntea se descreţeşte şi se lăţeşte, întreaga înfăţişare îşi pierde umbrele aspre şi devine senină şi liniştită. Faţa lui Rashleigh, însă, nu arăta niciuna din aceste treceri, ci se schimba aproape deodată trecînd de la expresia unei pasiuni la alta cu totul protivnică. Nu o pot asemui cu altceva decît cu schimbarea bruscă a unei scene de teatru, unde, la un fluier al regizorului, vezi că dispare o peşteră întunecoasă şi apare un crîng însorit.

Această ciudăţenie în împrejurarea de faţă mă izbi puternic. La intrarea lui în încăpere, Rashleigh „întunecos era ca noaptea". Cu aceeaşi înfăţişare îndîrjită ascultă scuzele mele şi îndemnul tatălui său; de-abia după ce sir Hildebrand isprăvi de vorbit, norii se risipiră deodată şi el îşi arătă, în cuvintele cele mai binevoitoare şi cumpătate, mulţumirea deplină pe care i-o prilejuia faptul că îi arătasem atît de cinstit părerea mea de rău.

— Ca să-ţi spun adevărat — zise el — atît de slab de înger sînt încît, atunci cînd iau mai mult decît cele trei pahare obişnuite, nu-mi rămîne, întocmai ca şi cinstitului Cassio, decît o amintire foarte tulbure a tevaturii de azi noapte. Îmi amintesc o grămadă de lucruri, dar nimic cu limpeziciune — o ceartă, dar nimic altceva. Aşa încît, dragul meu văr — urmă el, strîngîndu-mi mîna cu bunătate — îţi poţi da seama cît de uşurat sînt, descoperind că eu sînt acela care trebuie să primească scuze, în loc de a fi cel dator să le ceară. Nu mai vreau să aud nici un cuvînt despre această ispravă; aş fi foarte nesocotit dacă, verificînd un cont al cărui bilanţ îl socoteam protivnic mie, şi găsindu-l, pe neaşteptate şi în chip atît de plăcut, schimbat în folosul meu, aş mai avea ceva de zis. Vezi, domnule Osbaldistone, că încerc să-mi însuşesc termenii comerciali şi să mă fac vrednic de locul ce mi s-a oferit.

Ridicîndu-mi ochii pentru a răspunde cuvintelor lui, privirea mea întîlni pe cea a domnişoarei Vernon, care, intrînd în sală, nebăgată în seamă, în timpul cît noi vorbeam, ascultase cu luare-aminte spusele noastre. Ruşinat şi încurcat, mi-am aţintit privirea în pămînt şi m-am strecurat spre masă, unde mă aşezai în mijlocul verilor mei, care înfulecau de zor.

Unchiul meu, ca isprăvile din ajun să nu treacă fără ca noi să tragem unele învăţăminte, se folosi de acest prilej ca să ne sfătuiască cu tot dinadinsul, pe Rashleigh şi pe mine, să ne lăsăm de obiceiurile noastre de papă-lapte, cum le numea el şi, încetul cu încetul, să ne obişnuim ca, după o cantitate de băutură vrednică de un gentleman, să nu ne pierdem minţile şi să nu dăm loc la certuri şi la capete sparte. El ne sfătuia să începem să gustăm în fiecare zi, în chip regulat, cîte o oca de vin, care, cu ajutorul berei şi al rachiului, să alcătuiască o frumoasă zestre pentru un începător în meşteşugul băuturii. Pentru a ne face să prindem inimă, ne asigura că el cunoscuse mulţi oameni care au ajuns la vîrsta noastră fără a bea mai

mult de o jumătate de vin la o masă, dar care, nimerind printre băieţi cinstiţi şi urmînd pilda lor inimoasă, au ajuns mai apoi să se numere printre oamenii cei mai de treabă din timpul lor, care puteau să dea pe gît, în chip firesc, şase sticle de vin, fără ciorovăială sau gîlceavă şi fără ca a doua zi de dimineaţă să le fie rău sau să se căiască.

Oricît de înţelept era acest sfat şi oricît de îmbietoare era calea ce mi se deschidea în faţă, nu am urmat îndemnul; poate în bună parte din pricina faptului că, ori de cîte ori îmi ridicam ochii din farfurie, zăream privirea domnişoarei Vernon aţintită asupra mea, privire în care mi se părea că citeam o compătimire gravă, amestecată cu părere de rău şi nemulţumire. Începusem să-mi frămînt mintea asupra felului în care aş putea găsi un prilej de lămurire cu ea, spre a-i cere iertare, cînd îmi dădu să înţeleg că era hotărîtă să mă scutească de grija de a-i cere o întrevedere.

— Vere Francis, zise ea, dîndu-mi acelaşi epitet pe care obişnuia să-l dea şi celorlalţi Osbaldistoni, deşi eu nu eram, de fapt, niciun fel de rubedenie cu dînsa; azi dimineaţă am dat peste un fragment greu de lămurit din Divina Comedie a lui Dante; Vrei să fii bun să vii pînă la bibliotecă şi să-mi dai ajutor? După ce vei fi dezgropat pentru mine intenţia nedeslușită a poetului florentin, ne vom alătura celorlalţi la malul Birkenwood ca să vedem ce noroc au avut cu dezgroparea bursucului.

Mă arătai, desigur, gata să-i fiu de folos. Rashleigh se oferi să ne însoţească:

— Sînt ceva mai îndemînatic, zise el, la descifrarea tîlcurilor din Dante, cu toate metaforele şi eliziunile poemei lui sălbatice şi întunecoase, decît la vînarea bietului şi nevinovatului sihastru din vizuina lui retrasă.

— Te rog să mă ierţi, Rashleigh, zise domnişoara Vernon; dar, întrucît urmează să ocupi locul domnului Francis la contoar, socot că trebuie să-i predai lui sarcina de a dăscăli pe învăţăcelul dumitale la Os-

baldistone Hall. Te vom chema și pe dumneata, totuși, dacă se va ivi prilejul ; așa că, rogu-te, nu mai sta așa de posomorît. Pe lîngă aceasta, ar fi rușinos pentru dumneata să nu te pricepi la aceste îndeletniciri vînătorești. Aș vrea să știu cum te vei descurca, dacă unchiul nostru din Crane Alley te va întreba despre felul în care se ia urma unui bursuc ?

— Adevărat, Die, adevărat, zise sir Hildebrand, cu un suspin. Mi-e teamă că Rashleigh nu va putea sări hopul, cînd va fi pus la încercare. Ar fi învățat și el lucruri de folos ca și frații lui, căci a fost crescut în același fel ; dar maimuțărelile astea franțuzești și cartea prea multă, împreună cu guliile astea noi și cu șobolanii și cu Hanovrienii [1] au schimbat fața vechii Anglii, pe care o cunoșteam eu. Dar hai cu noi, Rashie, și du-mi toiagul de vînătoare, omule ; vară-ta nu are acum nevoie de tovărășia ta, iar eu nu vreau să îngădui ca Die să fie supărată ; nu vreau să se spună că nu a fost decît o singură fată în Osbaldistone Hall și s-a prăpădit și aceea, pentru că n-a putut să-și facă pe plac.

Rashleigh urmă porunca tatălui său, dar nu fără a-i șopti mai întîi Dianei :

— Presupun că trebuie să vin întovărășit cu discreție de curteanul *Ceremonial* și să bat la ușa bibliotecii înainte de a intra, nu ?

— Nu, nu, Rashleigh — răspunse domnișoara Vernon — înlătură din tovărășia dumitale pe fățarnicul crai *Disimulare* și îți voi asigura intrarea liberă la sfaturile noastre de clasicism.

Zicînd acestea, ea îmi arătă calea spre bibliotecă, iar eu am urmat-o aproape ca un răufăcător, gata să-și primească osînda ; dar, din cîte îmi amintesc, am mai folosit o dată această imagine, dacă nu chiar de două

[1] Guliile (de Olanda) și șobolanii (de Hanovra) erau poreclele folosite de partizanii casei Stuart la adresa adversarilor politici, cu aluzie la Wilhelm al III-lea, care fusese *stathouder* în Olanda, înainte de a detrona pe Iacob al II-lea, și la George I, mai înainte *elector* de Hanovra. (n.t.)

ori. Deci, fără nici o altă comparație, am urmat-o cu impresia că mă aflam într-o încurcătură neplăcută și dureroasă, de care aș fi dat oricît ca să mă descotorosesc. Gîndeam că pentru mine, care respirasem destul timp aerul de pe continent, ar fi înjositor și nevrednic să cred că o doamnă frumoasă își alege tovarășul pentru o convorbire între patru ochi, numai dintre gentlemenii care se deosebesc prin strălucirea, cavalerismul și prin ceva din încrederea în sine a omului bine crescut.

Simțămintele mele englezești copleșeau, totuși, educația mea franceză, așa că aveam, după cum cred, o înfățișare de plîns, cînd domnișoara Vernon, așezîndu-se majestuos într-un jilț uriaș de bibliotecă, întocmai ca un judecător pregătit să asculte o pricină însemnată, îmi făcu semn să mă așez pe un scaun din fața ei (lucru pe care îl făcui, asemenea unui biet om care trebuie judecat), și începu să-mi vorbească pe un ton de amarnică zeflemea.

CAPITOLUL XIII

> Cumplit a fost acela care, de prima dată,
> Muiă-n otravă arma cu gîndul să ucidă;
> Mult mai cumplit acela, și mai rău blestemat,
> Ce picură veninul în vasul omenesc,
> Turnînd în vine moartea și viața-nlocuind.
>
> Anonim

— Pe cuvîntul meu, domnule Francis Osbaldistone, zise domnișoara Vernon, cu înfățișarea unei persoane care se credea întru totul îndreptățită să mă ia în zeflemea după bunul ei plac, firea dumitale începe să iasă la iveală. Nu credeam că ai acest dar. Isprava dumitale de ieri poate fi luată drept o piatră de încercare, pentru a te dovedi îndreptățit să intri în breasla de la Osbaldistone Hall. A fost o capodoperă.

— Îmi dau seama pe deplin de proasta mea creștere, domnișoară Vernon, și nu pot spune în apărarea mea decît că primisem niște vești, care mi-au tulburat peste măsură gîndurile. Știu prea bine că am fost din cale-afară de îndrăzneț și necugetat.

— Te învinuiești cu totul pe nedrept, zise nemilosul meu mentor. Din cîte am văzut și am auzit după aceea, dumneata ai izbutit să întruchipezi în chip fericit, în timpul unei singure seri, însușirile mai de seamă ale diferiților veri ce îi ai; firea blîndă și darnică a binevoitorului Rashleigh, cumpătarea lui Percie, bărbăția liniștită a lui Thorncliff, îndemînarea lui John la dresajul cîinilor, dragostea lui Dickon pentru jocurile de noroc. Toate acestea înfățișate de un singur ins, domnul Francis, care a ales cum nu se poate mai

bine timpul, locul și împrejurările, cu o dibăcie vrednică de gustul și deșteptăciunea înțeleptului Wilfred.

— Ai puțină milă, domnișoară Vernon — zisei eu, căci mărturisec că socoteam a merita lecția, ținînd seama mai ales din partea cui venea; și iartă-mă dacă îți amintesc, ca scuze pentru poznele pe care îndeobște nu le fac, obiceiul acestei case și al acestui ținut. Departe de mine gîndul de a aproba acest obicei; dar avem autoritatea lui Shakespeare, care zice că vinul bun este ca un prieten bun, și oricărui om i se poate întîmpla să întreacă măsura o dată în viață.

— Da, domnule Francis, dar el pune atît lauda cît și căința în gura celui mai mare mișel creat de condeiul lui. Totuși, nu voi folosi peste măsură cîștigul pe care mi-l dă citatul dumitale, copleșindu-te cu argumentele nimicitoare prin care victima Cassio răspunde ispititorului Iago. Aș dori să știi numai atît: că există cel puțin o ființă căreia îi pare rău să vadă un tînăr înzestrat și de viitor, scufundîndu-se în troaca, în care cei ce locuiesc în această casă se bălăcesc în fiecare noapte.

— N-am făcut decît să-mi ud ciubota, te asigur, domnișoară Vernon, și îmi dau prea bine seama de murdăria băltoacei, ca să mai calc în ea vreodată.

— Dacă aceasta este hotărîrea dumitale — răspunse ea — atunci e o hotărîre înțeleaptă. Am fost însă atît de supărată de cele ce am auzit, încît am lăsat interesele mele pe planul al doilea. Te-ai purtat cu mine ieri seară, în timpul cinei, ca și cînd ai fi aflat ceva care mă micșora sau mă înjosea în ochii dumitale. Îți cer îngăduința de a te întreba ce-a fost.

Eram uluit. Întrebarea ei, pusă fără înconjur, era asemănătoare întrebărilor pe care gentlemenii și le pun între ei, cînd unul îi cere socoteală celuilalt pentru felul său de a se purta, într-un chip binevoitor, dar totuși hotărît, fără circumlocuțiunile, umbrele, înmuierile și perifrazele, la care se recurge cînd două ființe de sex deosebit, din treptele mai înalte ale societății, se răfuiesc între ele.

Rămăsei nespus de încurcat, deoarece îmi veni în minte că cele spuse de Rashleigh, chiar de ar fi fost adevărate, ar fi trebuit să o facă pe domnişoara Vernon mai degrabă ţinta compătimirii decît a pizmei mele păcătoase; şi chiar dacă spusele lui mi-ar fi prilejuit cea mai bună scuză pentru purtarea mea, încă mi-ar fi fost foarte greu să povestesc nişte amănunte care ar fi jignit-o, fireşte, pe domnişoara Vernon. Ea băgă de seamă că şovăi şi urmă pe un ton ceva mai hotărît, dar totuşi cumpătat şi politicos:

— Sper că domnul Osbaldistone nu îmi contestă dreptul de a cere această desluşire. Cum nu am nici o rudă care să mă sprijine, trebuie să mi se dea dreptul de a mă apăra singură.

Încercai cu şovăială să arunc vina necuviincioasei mele purtări pe faptul că nu m-aş fi simţit bine, precum şi pe aceea că aş fi primit nişte scrisori neplăcute de la Londra. Ea aşteptă să-mi golesc tot sacul cu scuze, pînă ce aproape n-am mai avut ce spune, ascultîndu-mă în tot acest timp cu un zîmbet neîncrezător.

— Şi acum, domnule Francis, după ce am ascultat prologul scuzelor dumitale, înşirat cu reaua voinţă care caracterizează toate prologurile, te rog ridică cortina şi arată-mi ceea ce doresc să văd. Într-un cuvînt, lasă-mă să ştiu ce spune Rashleigh despre mine, căci el este marele maşinist şi cel care trage toate sforile pe scena din Osbaldistone Hall.

— Dar, presupunînd că aş avea ce să-ţi povestesc, domnişoară Vernon, ce i se cuvine aceluia care poartă vorbe de la un aliat la celălalt? Chiar dumneata mi-ai spus că Rashleigh ţi-a rămas aliat, deşi nu-ţi mai este prieten.

— Nu am nici răbdarea pentru ocolişuri deşarte, nici nu înclin să glumesc în această privinţă. Rashleigh nu poate, nu ar trebui, nu îndrăzneşte să vorbească ceva despre mine, Diana Vernon, fără ca eu să am dreptul a afla. Fără îndoială că sînt unele taine pe care le împărtăşim între noi; dar ele nu puteau avea

legătură cu cele ce ţi-a spus, şi nici nu mă priveau pe mine individual.

În acest răstimp, îmi venisem în fire şi mă hotărîi în grabă să nu dezvălui nimica din cele ce-mi spusese Rashleigh oarecum în taină. Găseam că faptul de a împărtăşi altuia o convorbire între patru ochi înseamnă ceva nedemn; gîndeam că nu i-ar putea face nici un bine domnişoarei Vernon, ci, dimpotrivă, nu-i putea pricinui decît multă durere. Răspunsei deci serios că între domnul Rashleigh Osbaldistone şi mine nu fusese decît un neînsemnat schimb de păreri cu privire la familia din castelul Osbaldistone; susţineam cu toată tăria că nu se vorbise nimic care să-mi lase o impresie neplăcută cu privire la ea.

— Ca gentleman — spusei — nu aş putea să dau alte desluşiri cu privire la o convorbire care s-a petrecut între patru ochi.

Ea se repezi cu vioiciunea unei *Camilla* [1], pregătindu-se de luptă.

— Să nu crezi că poţi să mă duci cu vorba, domnul meu, trebuie să am un alt răspuns din partea dumitale.

Chipul i se aprinse, fruntea se înroşi, ochii îi străluceau ca meteorii, în timp ce zicea: „Cer această desluşire cu dreptul unei femei mîrşav clevetite; o cer de la orice om care se socoteşte un gentleman; o cer cu dreptul unei fiinţe lipsită de mamă, lipsită de prieteni, singură pe lume, lăsată să se călăuzească şi să se apere singură; o cer oricărei fiinţe care se bucură de o soartă mai bună; o cer în numele lui dumnezeu care i-a adus pe lume, pe ei ca să petreacă şi pe ea ca să sufere. Nu mă vei refuza — zise ea, privind cucernic în sus — căci altfel te vei căi, dacă există o dreptate în această lume sau în ceruri."

Eram nespus de mirat de înflăcărarea ei, dar, conjurat în felul acesta, am simţit că era de datoria mea

[1] Una din eroinele Eneidei, cunoscută prin sprinteneala cu care alerga. (n.t.)

să las deoparte orice delicateţe nepotrivită şi îi povestii pe scurt, dar cuprinzător, ceea ce aflasem de la Rashleigh.

Ea se aşeză din nou şi îşi veni în fire de îndată ce începui să-i răspund ; de cîte ori mă poticneam şi căutam un cuvînt mai puţin jignitor, de atîtea ori îmi tăia vorba spunînd : „zi înainte, te rog, zi înainte ; primul cuvînt ce-ţi trece prin cap este cel mai cinstit şi deci şi cel mai bun. Nu te gîndi la ceea ce simt eu, ci vorbeşte aşa cum ai vorbi unui terţ nepăsător".

Astfel îndemnat şi îmbărbătat, îi înşirai toată povestea pe care mi-o spusese Rashleigh, despre vechiul înscris care o logodea cu unul din Osbaldistoni, despre nesiguranţa şi greutatea pe care o întîmpina în alegerea ei ; ajuns aici, aş fi fost bucuros să mă fi putut opri ; dar mintea ei pătrunzătoare descoperi că mai era ceva ascuns şi chiar ghici despre ce era vorba.

— De ! Rashleigh a arătat reavoinţă cînd ţi-a povestit acestea despre mine. Eu sînt ca biata fată din basme, care a fost logodită încă din leagăn cu Ursul Negru, din Norvegia, dar care se tînguia mai ales de faptul că era poreclită de colegele-i de şcoală logodnica lui Moş Martin. Pe lîngă acestea însă Rashleigh a mai spus ceva despre el însuşi în legătură cu mine — nu este aşa ?

— M-a lăsat a înţelege de sigur că, de nu s-ar gîndi că l-ar înlătura pe fratele lui, el ar dori acum, ca o urmare a schimbării de profesiune, ca numele de Rashleigh să umple spaţiul lăsat liber în dispensă, în locul numelui lui Thorncliff.

— Da ? Adevărat ? întrebă ea ; a fost el atît de binevoitor ? Prea mare cinste pentru sărmana sa slujitoare, Diana Vernon. Presupun că ea urma să fie înnebunită de fericire la gîndul că s-ar putea face o asemenea înlocuire de nume ?

— Ca să mărturisesc drept, aşa mi-a dat să înţeleg şi chiar a strecurat...

— Ce anume ? Spune-mi tot, izbucni ea, grăbită.

— Că el rupsese înadins prietenia strînsă dintre dumneavoastră, de teamă ca ea să nu dea loc unei dragoste, de care nu ar fi putut avea parte, el fiind hărăzit bisericii.

— Îi sînt foarte recunoscătoare pentru bunăvoinţă, răspunse domnişoara Vernon, în timp ce fiecare trăsătură de pe faţa ei minunată arăta silă şi un dispreţ desăvîrşit. Se opri o clipă, apoi urmă cu obişnuitul ei sînge rece :

— Mă aşteptam, sau ar fi trebuit să mă aştept, la toate cele ce am auzit de la dumneata, pentru că, în afară de un singur lucru, toate sînt foarte adevărate. Există însă unele otrăvuri atît de grozave, încît se zice că numai cîteva picături ar putea învenina o fîntînă întreagă ; astfel, în cuvintele lui Rashleigh este un neadevăr destul de puternic ca să spurce întreg puţul în care, după cum se zicea în vechime, sălăşluieşte *Adevărul* însuşi. Primul şi cel mai sfruntat neadevăr este că, ştiindu-l pe Rashleigh aşa cum sînt prea îndreptăţită să-l ştiu, aş mai fi putut împărţi soarta mea cu a lui, oricare ar fi împrejurarea care să mă îndemne la aceasta ! Nu — urmă ea cu un soi de lăuntrică tresărire care părea să arate, fără vrerea ei, scîrba — orice altă soartă, afară de aceasta ! Beţivul, jucătorul la noroc, bătăuşul, jocheul, chiar neghiobul acela făr-de minte — oricare din ei ar fi de o mie de ori mai bun ca Rashleigh, iar mînăstirea — temniţa — mormîntul — vor fi binevenite înaintea orişicăruia din ei.

Din graiul Dianei se desprindeau jalea şi duioşia, vădind că ea se afla într-o stare neobişnuită şi înduioşătoare. Aşa de tînără, aşa de frumoasă, aşa de nepregătită pentru viaţă, părăsită în voia soartei şi lipsită de ajutorul pe care cele din sexul ei îl capătă de la prietenia şi înţelegerea altor femei ; lipsită pînă şi de apărarea pe care o are sexul slab, atunci cînd este înconjurat de bună-cuviinţa unei lumi mai subţiri ; cu greu pot găsi o metaforă ca să spun că mi se rupea inima de ea. Totuşi, fata îşi arăta cu demnitate dispreţul ei pentru ceremonial — cu mîndrie, sila ei pentru minciună — cu hotărîre neclintită, chipul

în care privea primejdiile ce o înconjurau; toate acestea îmbinau în mine mila cu cea mai călduroasă admirație. Părea o domniță părăsită de supuși și izgonită din drepturile ei; disprețuia totuși acele reguli formale de bună purtare, care sînt alcătuite pentru lumea de rang inferior; iar în toate greutățile pe care le întîmpina, se sprijinea cu îndrăzneală și încredere pe dreptatea dumnezeiască și pe tăria de nezdruncinat a sufletului ei.

Aș fi vrut să-i împărtășesc simțămintele de simpatie și admirație, pe care le încercam față de starea ei nefericită și față de sufletul ei dîrz, dar Diana mă făcu îndată să tac.

— Ți-am zis în glumă — spuse ea — că nu-mi plac complimentele, acum îți zic în mod serios că nu-ți cer simpatie și că disprețuiesc mîngîierea. Ce mi-a fost dat să îndur, am îndurat. Ce voi mai avea de îndurat, voi îndura cum am să pot; nici un cuvînt de alinare nu poate ușura, nici măcar cu un fulg, povara pe care sclavul o duce. O singură ființă omenească ar fi putut să mă ajute, și anume chiar acela care a hotărît să-mi mărească greutățile, Rashleigh Osbaldistone. Da! a fost un timp cînd m-aș fi putut deprinde să-l iubesc pe acest om, dar, doamne dumnezeule! pricina pentru care a căutat să-mi capete încrederea, mie, care și așa eram destul de părăsită, neclintita și neîncetata stăruință cu care el și-a urmărit an de an țelul, fără a avea o singură clipă de remușcare sau de milă — țelul pentru care el ar fi vrut să schimbe în otravă hrana cu care îmi nutrea mintea... O, cerule milostiv! Ce-aș fi ajuns eu în această lume și în cea viitoare, cu trup și cu suflet, dacă m-aș fi prins în mrejele acestui desăvîrșit ticălos!

Am fost atît de izbit la aflarea acestui vicleșug mîrșav, pe care cuvintele ei mi-l deslușeau, încît mă ridicai de pe scaun, ca un om năuc și, apucînd mînerul sabiei, mă pregăteam să părăsesc de îndată camera și să caut pe acela asupra căruia să-mi revărs

focul mîniei, pe deplin îndreptățită. Cu sufletul la gură, cu ochii și înfățișarea în care disprețul și sila fuseseră înlocuite de spaima cea mai vie, domnișoara Vernon se aruncă între mine și ușa bibliotecii.

— Oprește-te — zise ea — oprește-te! Oricît de dreaptă ți-ar fi supărarea, dumneata nu cunoști nici jumătate din tainele acestei îngrozitoare case-închisoare. Își aruncă apoi cu îngrijorare ochii de jur împrejur și coborî vocea pînă la șoaptă. Viața lui este vrăjită, nu te poți lupta cu el, fără a pune în primejdie alte vieți și fără a prilejui nenorociri mai mari. Dacă ar fi fost altfel, s-ar fi ivit poate pînă acum clipa dreptății și n-ar fi putut scăpa teafăr, nici chiar din mîna mea slabă. Ți-am spus — urmă ea, făcîndu-mi semn să mă așez din nou — că nu am nevoie de mîngîiere; îți spun acum că nu am nevoie de răzbunare.

Mă așezai din nou, fără să știu ce fac, gîndindu-mă la cele spuse de ea și dîndu-mi seama de ceea ce îmi scăpase în prima clipă de mînie, că eu nu aveam nici un drept de a mă orîndui ca apărător al domnișoarei Vernon. Ea tăcu o clipă ca să lase atît tulburarea ei cît și a mea să se potolească, apoi îmi vorbi cu mai multă liniște.

— Ți-am și spus că există, în legătură cu Rashleigh, o taină de temut. Ticălos, așa cum este și știind bine că-i osîndit în ochii mei, nu pot — nu îndrăznesc să mă cert fățiș cu dînsul sau să-l sfidez. Dumneata, de asemenea, domnule Osbaldistone, trebuie să-l suporți cu răbdare — să-i dejoci vicleniile, întîmpinîndu-le cu prevedere și nu cu violență; și peste toate, trebuie să te ferești de isprăvi ca cele de azi noapte, care nu-i pot da decît foloase asupra dumitale. Voiam să te previn și de aceea am dorit această întrevedere; dar am împins mai departe decît aș fi vrut destăinuirile mele.

O asigurai că poate avea toată încrederea în mine.

— Sînt sigură de asta, răspunse ea. Ai pe fața dumitale și în felul în care te porți, ceva care dă încre-

dere. Să fim prieteni şi de aici înainte. Să nu te temi — zise ea rîzînd şi roşind uşor, vorbind totuşi liber şi nestînjenit — că prietenia dintre noi ar fi numai un nume măsluit, cum zice poetul, pentru a ascunde un alt simţămînt. Eu fac parte, prin felul meu de a gîndi şi de a proceda mai de grabă din rîndurile sexului dumitale, în spiritul căruia am fost totdeauna crescută, decît dintr-al meu. Pe lîngă aceasta, soarta m-a îmbrobodit încă din leagăn cu vălul de călugăriţă; te rog să mă crezi că nu m-am gîndit încă la condiţiile groaznice în care m-aş putea descotorosi de acest văl. Timpul pentru a lua o hotărîre neclintită — adăogă ea — nu a sosit încă şi aş fi fericită să mă desfăt mai departe prin pajiştile sălbatice şi în aerul curat, împreună cu celelalte vieţuitoare ale naturii, atîta timp cît îmi mai este îngăduit a mă bucura de ele. Acuma că am lămurit aşa de bine fragmentul din Dante, du-te, rogu-te, să vezi ce s-a întîmplat cu vînătorii de bursuci. Mă doare aşa de tare capul încît nu pot merge şi eu.

Părăsii biblioteca, dar nu pentru a-i căuta pe vînători. Simţeam nevoia unei plimbări de unul singur, pentru a mă linişti înainte de a înfrunta din nou tovărăşia lui Rashleigh, a cărui ticăloşie adînc chibzuită îmi fusese arătată în chip atît de izbitor. În familia lui Dubourg (care făcea parte din biserica reformată), auzisem multe poveşti despre preoţii catolici care, fără să ţină seama de prietenie, de ospitalitate, sau de cele mai sfinte legături ale vieţii, îşi satisfăceau patimile oprite de legile credinţei lor. Dar planul bine cumpănit de a lua asupră-şi educaţia unei orfane părăsite, a unei fiinţe de sînge nobil, atît de aproape înrudită cu familia lui proprie, numai cu gîndul viclean de a o ademeni mai tîrziu, — povestit aşa cum a fost, cu toată căldura şi răzvrătirea unei fete neprihănite, care urma să-i fie victimă, — mi se păru mai scîrnav decît cea mai grozavă dintre poveştile pe care le auzisem la Bordeaux. Simţeam că-mi va fi peste măsură de greu să mă întîlnesc cu Rashleigh şi

totuşi să-mi ascund sila pe care mi-o trezea. Eram totuşi nevoit, fără doar şi poate, să mă port aşa, nu numai din pricina nelămuritei însărcinări pe care mi-o dăduse Diana, ci şi pentru că, la drept vorbind, nu aveam nici un temei cinstit de a mă certa cu el.

Mă hotărîi, prin urmare, să întîmpin la rîndul meu, pe cît mi-era cu putinţă, prefăcătoria lui Rashleigh, cu o prevedere la fel de mare, atîta timp cît vom locui împreună sub acelaşi acoperămînt. Mă hotărîi ca, atunci cînd el avea să plece la Londra, să-i trimit lui Owen măcar o sumară descriere a firii lui, care să-i trezească băgarea de seamă şi să-l facă atent la mersul afacerilor tatălui meu. Zgîrcenia sau ambiţia, gîndeam eu, ar putea subjuga o minte ca a lui Rashleigh tot atîta, sau poate chiar mai mult decît o plăcere nelegiuită; se putea ca tăria firii lui şi darul său de a se preface că îşi însuşeşte toate virtuţile, să-i aducă o încredere nespus de mare: nu speram deasemenea ca buna credinţă sau recunoştinţa să-l împiedice de a abuza de această încredere. Sarcina era destul de grea, mai ales în împrejurările în care mă găseam, pentru că înştiinţarea mea putea fi socotită ca o probă de gelozie faţă de rivalul, sau mai bine zis, de urmaşul meu la bunăvoinţa tatei. Totuşi, gîndeam că este neapărat trebuincios să întocmesc o astfel de scrisoare, lăsîndu-l pe Owen, care de felul lui era cumpătat, prevăzător şi înţelept, să se folosească aşa cum ar fi crezut de faptul că era încunoştiinţat de adevărata fire a lui Rashleigh. Scrisei deci o astfel de scrisoare şi o trimesei la poştă cu cel dintîi prilej.

La prima întîlnire cu Rashleigh, atît el cît şi eu păream a ne ţine la depărtare unul de altul şi a căuta să ocolim orice temei de ciocnire. El îşi dădea — desigur — seama că destăinuirile domnişoarei Vernon îi fuseseră protivnice, deşi nu avea de unde să ştie că ajunseseră pînă acolo încît să dea de gol ticăloşia pe care o plănuise faţă de ea. Convorbirile noastre fură deci reţinute, atît din partea mea cît şi din a lui, şi se mărginiră la subiecte de mică însemnătate.

De altfel, şederea lui la Osbaldistone Hall nu a mai dăinuit decît puţine zile, după faptele mai sus povestite; în acest timp, am băgat de seamă numai două lucruri mai deosebite la el. Primul a fost iuţeala şi chipul aproape intuitiv în care mintea lui aprigă şi harnică îşi însuşea şi orînduia principiile elementare de care avea nevoie în noua-i profesiune, pe care o studia din răsputeri; din cînd în cînd, făcea caz de progresele lui, ca şi cum ar fi vrut să-mi arate ce uşor îi venea lui să ridice povara pe care eu o lepădasem, din plictiseală şi neputinţă. Celălalt lucru de seamă a fost că, deşi domnişoara Vernon se socotea jignită de Rashleigh, ei au avut mai multe întrevederi între patru ochi, care au durat destul de mult, cu toate că în văzul lumii, purtarea unuia faţă de celălalt nu era mai prietenoasă ca de obicei.

Cînd sosi ziua plecării lui Rashleigh, tatăl său îşi luă rămas bun de la el cu nepăsare; fraţii lui, cu veselia de-abia ascunsă a şcolarilor care îşi văd pedagogul plecînd şi simt o bucurie pe care nu îndrăznesc să o arate; iar eu, cu o bunăcuviinţă rece. Cînd se apropie de domnişoara Vernon, vrînd să o îmbrăţişeze, ea se trase înapoi, cu o privire mîndră şi dispreţuitoare; dar îi spuse, în timp ce îi întindea mîna: „Rămas bun, Rashleigh, domnul să te răsplătească pentru binele ce l-ai făcut şi să te ierte pentru răul ce ai avut de gînd să-l faci!"

— Amin, frumoasa mea verişoară, răspunse el, cu aerul cucernic, pe care bănuiesc că se deprinsese să şi-l ia încă de pe cînd urmase la seminarul de la Saint Omers; fericit acela, ale cărui gînduri bune au rodit în fapte şi ale cărui gînduri rele au pierit în mugure.

Acestea i-au fost cuvintele de despărţire.

— Cumplit făţarnic! îmi zise domnişoara Vernon, în timp ce uşa se închidea în urma lui. — Cît de mult se apropie la suprafaţă ceea ce slăvim mai mult pe lume de ceea ce dispreţuim şi urîm cel mai mult!

I-am scris tatălui meu prin Rashleigh, de asemenea cîteva cuvinte şi lui Owen, în afară scrisorii confidenţiale de care am pomenit mai înainte şi pe care am crezut că este mai cuminte şi mai potrivit să o trimet pe altă cale. In aceste epistole, ar fi fost firesc din partea mea să arăt, atît tatălui cît şi prietenului meu, că mă găseam în momentul de faţă în împrejurări care nu puteau folosi cunoştinţelor mele, afară numai dacă doream să învăţ tainele vînătoarei cu copoi sau cu şoimi; totodată puteam să uit, în tovărăşia rîndaşilor bădărani şi a grăjdarilor, orice cunoştinţă folositoare sau apucătură mai subţire ce îmi însuşisem pînă atunci. Ar fi fost firesc, de asemenea, să arăt plictiseala şi sila pe care le simţeam, locuind printre nişte oameni care nu trăiau decît pentru vînătoare sau pentru îndeletniciri şi mai înjositoare; aş fi putut să mă plîng de obişnuita lipsă de cumpătare la băutură a familiei, al cărei oaspete eram, precum şi de anevoinţa — puteam spune chiar de supărarea — cu care unchiul meu, sir Hildebrand, îmi primea scuzele cînd mă abţineam de la băutură. Acest ultim lucru l-ar fi putut într-adevăr speria uşor pe tatăl meu, el fiind un om deosebit de cumpătat; dacă aş fi atins această chestiune în scrisoarea mea, el mi-ar fi deschis cu siguranţă uşile temniţei şi ar fi găsit un mijloc, fie de a-mi scurta surghiunul, fie cel puţin de a-mi schimba locul de şedere pe timpul surghiunului meu la ţară.

Ştiind, dragul meu Tresham, cît de neplăcută era o şedere prelungită la Osbaldistone Hall pentru un om de vîrsta mea şi cu obiceiurile mele, ar fi fost firesc să arăt toate aceste neajunsuri tatălui meu, cu scopul de a-i obţine consimţămîntul pentru a părăsi casa unchiului meu. Un lucru este însă cert, anume că nu am lăsat să se strecoare nici un singur cuvînt despre acestea în scrisorile mele către tata şi către Owen. Dacă Osbaldistone Hall ar fi fost Atena, în toată gloria culturii ei antice, şi dacă ar fi fost locuit

de toţi înţelepţii, eroii şi poeţii, nu aş fi putut arăta o mai slabă dorinţă de a părăsi locul acela.

Dacă în vinele tale a mai rămas ceva din focul tinereţii, Tresham, nu-ţi va fi prea greu să-ţi dai seama de ce nu am vorbit despre un subiect care părea atît de bătător la ochi. Răpitoarea frumuseţe a domnişoarei Vernon, de care ea însăşi părea că-şi dă atît de puţin seama, starea ei înduioşătoare şi plină de taine — relele de care era ameninţată şi dîrzenia cu care părea că le face faţă — felul ei de a se purta, mai îndrăzneţ decît se potrivea unei fete, totuşi, după cum mi se părea, depăşind îndrăzneala cuvenită numai din pricina neînfricatei conştiinţe a nevinovăţiei sale; şi, mai presus de toate, deosebirea măgulitoare şi vădită pe care o făcea între mine şi toţi ceilalţi din jurul ei — toate acestea nu puteau decît să-mi trezească cele mai alese simţăminte, să-mi aţîţe curiozitatea, să-mi răscolească imaginaţia şi să-mi măgulească vanitatea. Într-adevăr, nu îndrăzneam să-mi mărturisesc nici chiar mie însumi, adîncimea simţămintelor pe care mi le prilejuia domnişoara Vernon, sau partea covîrşitoare pe care o ocupa în gîndurile mele. Citeam împreună cu ea, umblam împreună, călăream împreună şi stăteam de vorbă împreună. Studiile pe care le întrerupsese, ca urmare a certei ei cu Rashleigh, le urma acum din nou sub îndrumarea unui dascăl ale cărei vederi erau mai cinstite, deşi cunoştinţele îi erau mult mai mărginite.

In adevăr, nu eram cîtuşi de puţin pregătit să o ajut în cîteva studii mai profunde, pe care le începuse cu Rashleigh şi care mi se păreau mai potrivite pentru un slujitor al bisericii, decît pentru o fată frumoasă. Nici nu-mi pot închipui care a fost scopul lui Rashleigh, atrăgînd-o pe întunecoasa cale a cazuisticei, pe care savanţii o numesc filozofie, sau în ştiinţele matematicilor şi a astronomiei, la fel de abstracte, deşi mai pozitive; poate, în scopul de a dărîma şi de a încurca în gîndul ei deosebirea şi nepotrivirea dintre sexe şi, poate, pentru a o obişnui cu reflexiunile

subtile, cu care ar putea îmbrăca, atunci cînd va crede el de cuviinţă, răul în vestmîntul binelui. Cu acelaşi gînd, deşi, în acest din urmă caz, scopul viclean urmărit era mai bătător la ochi, lecţiile lui Rashleigh o îndemnaseră pe domnişoara Vernon să nesocotească şi să dispreţuiască formele de bună cuviinţă, cu care erau înconjurate doamnele din societatea contemporană. Este adevărat că ea era lipsită de orişice tovărăşie femeiască şi nu avea cum să înveţe obişnuitele reguli de bună purtare, nici din pilde şi nici prin învăţătură; totuşi, avea în ea atîta sfială înnăscută şi un simţ atît de ascuţit pentru ceea ce era bine şi rău, încît ea nu şi-ar fi însuşit singură purtarea atît de îndrăzneaţă şi dîrză, care m-a izbit şi uimit atîta la prima noastră întîlnire, dacă nu ar fi fost îndemnată să socotească dispreţul pentru etichetă ca o dovadă de superioritate a minţii, sau de încredere din partea unei conştiinţe nevinovate. Şiretul ei dascăl avea fără îndoială temeiurile lui, cînd căuta să înlăture apărarea pe care cumpătarea şi prevederea le ridică în jurul virtuţii. Dar, atît pentru aceasta, cît şi pentru celelalte fărădelegi ale lui, el a dat seama, încă de mult, în faţa unui judecător mai mare.

În afară de propăşirea domnişoarei Vernon, care cu mintea ei pătrunzătoare îşi însuşea cu uşurinţă orice învăţătură din ştiinţele cele mai abstracte, descoperii că ea nu era o lingvistă de dispreţuit şi cunoştea bine atît literatura veche, cît şi pe cea contemporană. Dacă n-aş fi ştiut că adeseori firile deosebit de înzestrate progresează tocmai atunci cînd par să fie mai puţin ajutate, nu aş fi crezut ce repede înainta la învăţătură domnişoara Vernon; eram şi mai mirat cînd comparam bagajul de cunoştinţe însuşite din cărţi cu desăvîrşita lipsă de cunoaştere a vieţii de toate zilele. Părea că vedea şi ştia tot, afară de ceea ce se petrecea în jurul ei; cred că tocmai această neştiinţă şi simplitatea cu care judeca întîmplările de toate zilele, atît de izbitoare faţă de bogăţia-i de cunoştinţe generale, făcea conversaţia ei atît de ferme-

cătoare și atrăgea luarea aminte asupra oricărui lucru pe care îl zicea sau îl făcea; căci, era cu neputință să ghicești dacă vorba sau fapta următoare va fi una de cea mai ascuțită pătrundere sau de cea mai desăvîrșită simplitate. De primejdia ce îl pîndea pe un tînăr de vîrsta mea, cu fire vioaie, care trăia zi de zi în apropierea unei ființe atît de plăcute și atît de interesante, își poate da seama oricine își amintește de simțămintele pe care le avea el însuși la vîrsta aceea.

CAPITOLUL XIV

Raza ce pîlpîie în depărtare
Din al doamnei iatac s-a iscat.
A frumuseții facle de ce-ar luci oare,
În miez de noapte-ntunecat?

Baladă veche.

Felul de viață de la Osbaldistone Hall a rămas neschimbat și nu trebuie să-l mai descriu. Diana Vernon și cu mine petreceam o mare parte din timpul nostru studiind; restul familiei își omora vremea cu vînătoarea și cu alte desfătări îngăduite de anotimpul în care ne găseam; cîteodată luam și noi parte la ele. Unchiul meu era omul obiceiului, și, prin obicei se deprinsese atît de bine cu prezența mea și cu felul meu de viață, încît aș putea spune că într-adevăr ținea la mine. De sigur că aș fi putut să mă ridic mai mult în ochii lui, dacă aș fi întrebuințat în acest scop vicleșugurile lui Rashleigh, care, profitînd de faptul că tatălui său nu îi plăcea să lucreze, pusese mîna, încetul cu încetul, pe administrarea averii părintești. Eu îl ajutam bucuros pe unchiul meu cu condeiul și cu cunoștințele mele de aritmetică, de cîte ori dorea să scrie unui vecin, sau să se socotească cu un arendaș și eram, cel puțin în această privință, un membru al familiei cu mult mai folositor decît oricare din fiii lui; totuși, nu înclinam să-l îndatorez pe sir Hildebrand luînd de pe umerii lui întreaga grijă a administrării; astfel încît, pe cînd bunul cavaler recunoștea că nepotul Frank era un flăcău îndemînatec și de nădejde, rareori se întîmpla să nu spună totodată că nu ar fi crezut niciodată ca Rashleigh să-i lipsească atîta.

Fiind neplăcut să locuieşti în sînul unei familii, atunci cînd nu te înţelegi cu vreunul din membrii ei, m-am silit să înving reaua voinţă pe care mi-o arătau verii. Îmi schimbai pălăria cu fireturi cu o şapcă de jokeu şi astfel, părerea lor despre mine se îmbunătăţi întrucîtva; am deprins un mînz la călărie, într-un mod care mă mai ridică în ochii lor. O prinsoare două, puse cu Dickon şi pierdute cu rost, ciocnirea unui pahar mai mult cu Percie, mă aşezară pe o treaptă de bună tovărăşie şi înţelegere cu toţi tinerii Osbaldistone, în afară de Thorncliff.

Am arătat mai înainte ce pornit era acest tînăr împotriva mea, deoarece, avînd ceva mai multă minte decît fraţii lui, avea şi o fire mai arţăgoasă. Morocănos, posac şi certăreţ, el vedea şederea mea la Osbaldistone Hall ca pe aceea a unui musafir nepoftit, şi privea cu ochi zuliari şi pizmaşi intimitatea mea cu Diana Vernon, care, dacă se dădea urmare unei anumite înţelegeri de familie, îi fusese hărăzită ca viitoare soţie. Nu s-ar fi putut spune că o iubea, decît dacă s-ar întrebuinţa greşit acest cuvînt; dar o privea ca pe ceva care îi aparţinea şi de aceea îi era necaz de prietenia noastră, pe care nu ştia cum să o împiedice sau să o oprească. Încercai să-l împac pe Thorncliff de mai multe ori; dar el îmi respinse bunăvoinţa într-un chip tot atît de prietenos, ca şi un dulău care se fereşte mîrîind de încercările de mîngîiere ale unui străin. L-am lăsat în plata domnului şi nu mi-am dat nici un fel de osteneală ca să mă împac cu dînsul.

Acestea erau legăturile mele cu familia din castelul Osbaldistone; ar mai trebui să vorbesc de încă cineva cu care aveam uneori convorbiri. Acesta era Andrew Fairservice, grădinarul, care (de cînd descoperise că eu eram protestant), rareori mă lăsa să trec fără să-mi întindă, în semn de prietenie, tabachera lui scoţiană de corn. Această curtenie avea mai multe foloase. În primul rînd, nu-l costa nimica, pentru că eu niciodată nu prizam tabac; în al doilea rînd, îi prilejuia o binecuvîntată scuză (omul nu avea o deosebită rîvnă la

muncă grea) ca să lase de o parte hîrleţul pentru cîteva minute. Dar, mai mult, aceste scurte întrevederi îi dădeau prilej lui Andrew de a-mi povesti toate noutăţile aflate, sau să dea drumul unor vorbe pline de duh, izvorîte din mintea lui de scoţian isteţ.

— Să-ţi spun, domnişorule — îmi zise într-o seară, cu înfăţişarea omului care avea multe noutăţi în traistă — că m-am fost dus pînă jos în sat.

— Bine, Andrew, bănuiesc că ai auzit ceva noutăţi pe la cîrciumă.

— Ba, domnişorule, eu nu calc pe la crîjmă decît numai dacă mă cinsteşte vreun vecin, sau aşa cumva; dară, să baţi drumul pe socoteala ta, înseamnă să risipeşti şi timp de preţ, şi arginţii agonisiţi din greu. M-am fost dus, cum v-am spus, pînă-n sat pentru o treabă a mea cu Mattie Simpson, că-i trebuia un mertic-două de pere, de care nici nu s-ar simţi lipsa la conac; şi tocmai cînd ne tocmeam mai vîrtos la preţ, cine crezi că intră? Taman, Pate Macready, negustorul ambulant!

— Coropcarul, vrei să spui?

— Cum vrea măria ta să-i spuie; e o meserie vrednică şi bănoasă şi mulţi din neamul nostru o fac. Pate e văr de departe cu mine şi am fost tare mulţumiţi să ne întîlnim iar.

— Şi v-aţi dus de-aţi băut un ţap de bere împreună, nu-i aşa, Andrew? Pentru numele lui dumnezeu, nu mai lungi povestea atîta.

— Mai zăboveşte o leacă — mai zăboveşte o leacă; dumneavoastră ăştia din sud prea sînteţi din cale afară de grăbiţi; şi asta este ceva care te priveşte şi pe 'mneatale, şi ai o leacă de răbdare să asculţi. Bere? Pate mai că m-ar fi cinstit cu o vadră de bere, dară Mattie ne-a dat la amîndoi nişte lapte prins şi una din turtele ei de ovăz, necoaptă şi jilavă ca o brazdă de iarbă. Ei, — ce n-aş da să mai mănînc din colacii noştri cei gustoşi din Scoţia! Şi aşa că ne aşezarăm şi începurăm să sporovăim.

— Bine ar fi să începi odată cu veştile. Rogu-te,

spune-mi-le dacă ai ceva vrednic de spus, pentru că nu te pot aştepta toată noaptea aici.

— Atunci, dacă ţii cu tot dinadinsul, află că ăia de la Londra sînt curat zăluzi de trebşoara de aicea din nord.

— Curat zăluzi ! Cum adică ?

— Ei, zmintiţi de tot, — buni de legat — un talmeş-balmeş — curat zănatici — l-a încălecat dracul pe Jack Webster. — Hm ! zise Andrew, privindu-mă cu foarte mult tîlc ; numai că toată tevatura vine de la geamantanul omului ăla.

— Al cui geamantan ? Ce vrei să zici ?

— Ei, al ăluia, al lui Morris, care zicea că l-a pierdut colea ; dară dacă nu-i treaba măriei tale, nici a mea nu este. Şi nu se cade să mă apuce noaptea degeaba.

Ca şi cum ar fi fost apucat dintr-odată de o poftă nestăvilită de lucru, Andrew începu să sape de zor.

Aşa cum prevăzuse şiretul vulpoi, curiozitatea mi se trezise ; nevoind totuşi să arăt pe faţă, prin întrebări directe, că această afacere mă interesează în chip deosebit, am stat şi l-am aşteptat pînă cînd, îmboldit de pofta bîrfelii, să catadicsească a-şi relua povestirea. Andrew săpa vajnic, aruncînd din cînd în cînd cîte o vorbă, care nu avea nici o legătură cu ştirile aduse de domnul Macready ; eu stăteam şi ascultam, blestemîndu-l în gînd şi totodată dorind să văd pînă cînd împotrivirea lui încăpăţînată îi va înfrîna pofta de a vorbi despre o afacere care fără doar şi poate că îl rîcîia.

— Eu sap acum la sparangă şi am să semăn nişte fasole oloagă ; au să aibă nevoie de ele să le mănînce cu carne de porc, fi-vedea — fi-le-ar de bine ! Bun gunoi mi-a mai dat şi logofătul ! Ar fi trebuit să fie paie de grîu, sau măcar de ovăz, că vrejurile de mazăre sînt tot aşa de bune ca pietrele. Dară picherul îşi face de cap pe la grajd şi de bună seamă că a vîndut gunoiul ăl bun. Apoi, oricum nu se cade să pierdem

seara asta de sîmbătă, că timpul s-a stricat de tot. Dacă din şapte zile una-i frumoasă, fii sigur că tocmai într-o duminică nu are să cadă. Apoi, eu nu zic că nu se îndreaptă, dacă aşa vrea domnul, pînă luni dimineaţa, şi ce folos am să-mi rup spinarea muncind ? Eu cred că mă voi duce acasă, căci uite că sună stingerea, cum zic ei la toaca ceea a lor.

Zicînd şi făcînd, apucă mînerul hîrleţului cu amîndouă mîinile şi îl înfipse în şanţul pe care îl săpase, privindu-mă de sus, ca omul care deţine ştiri de preţ, pe care le poate dezvălui sau nu, după cum are chef ; îşi trase în jos mînecile cămăşii şi păşi încet spre haina lui, care era aşezată cu grijă pe o bancă din apropiere.

„Trebuie să-mi ispăşesc pedeapsa că i-am tăiat vorba acestui panglicar obositor — mă gîndii eu — şi să aflu ştirile în condiţiile puse de el." Apoi, cu glas tare, îi vorbi :

— Pînă la urmă, Andrew, spune-mi şi mie ce-s cu ştirile acelea pe care ţi le-a adus de la Londra ruda dumitale, negustorul ambulant ?

— Măria ta vorbeşte de coropcar ? mă întrebă Andrew. Oricum le-ai zice, oamenii ăştia sînt de mare folos aici la ţară, în Northumberland, unde nu prea avem tîrguri. La noi, în Scoţia, e altmintrelea. Iacă, în ţinutul Fife, de la Culross pînă la Nuikul de răsărit, e tocmai ca la oraş, de la un capăt la altul. Sînt atîtea tîrguri înşirate, unul după celălalt, ca ceapa pe funie, cu uliţa mare la mijloc, cu tarabele şi dughenele lor, cu casele de piatră şi de lut, mai toate cu trepte pe dinafară. Kirkcaldy, cel mai mîndru, este mai lung decît orice oraş din Anglia.

— Sînt încredinţat că totul e foarte frumos şi minunat, dar vorbeai mai adineauri despre nişte ştiri de la Londra, Andrew.

— Da— răspunse Andrew — dară credeam că măria ta nu vrea să audă de ele ; cu toate astea, (urmă el cu un rînjet urîcios), Pate Macready zice că sînt foarte încurcaţi acolo în Parlament, din pricina aces-

tei prădăciuni împotriva domnului Morris, sau cum i-o fi mai zicînd.

— În Parlament, Andrew! Cum de a ajuns să se vorbească acolo despre treaba aceasta?

— Asta i-am zis și eu lui Pate; dacă vrea măria ta, îi repet chiar cuvintele mele; n-am de ce să te mint. „Pate“, zisei eu, „ce-au avut lorzii și domnii din Londra de împărțit cu ăla și cu valiza lui? — Cînd aveam un parlament scoțian, Pate“, zic eu (și dracul să le sucească gîtul celor care ni l-au luat!), „se așezau liniștiți și făceau legi pentru întreaga țară și pentru tot regatul, și niciodată nu-și băgau bărbile și nasul în lucruri care îl priveau pe judecătorul ținutului; dară acuma“ — zisei — „dacă o precupeață ar smulge din cap tichia vecinului, — hait! — i-ar duce pe amîndoi în parlamentul de la Londra.“ Zisei: „Iacă, un lucru tot atît de prostesc, ca și cel făcut de bătrînul nostru lord zănatec de aicea, cu nătărăii lui de feciori, cu picherii și copoii lui, cu turma lui de cai și cornurile de vînătoare, călărind cît îi ziulica de lungă după niscaiva lighioane. Și cînd au prins lighioana, hop! Că nu trage nici patru ocale.

— Vorbești ca din carte, Andrew, zisei, vrînd să-l îmbunez, ca să ajungă odată la miezul știrilor lui; dar, ce a zis Pate?

— Aa! — zise el — la ce poți să te aștepți de la niște mîncători de budincă, cum sînt englezii? Cît despre prădăciune, iacă așa: cînd erau ei în toiul sfezii, de o parte Whigii și de alta Toryi, și se huleau de mama focului, iacă se ridică unul cu mîncărime de limbă și zice că în nordul Angliei toți ar fi iacobiți get-beget (și, între noi fie zis, poate că avea dreptate), și că duc război aproape pe față, și că o ștafetă a regelui ar fi fost oprită și jefuită la drumul mare, și că un nobil din Northumberland a fost amestecat în treaba asta — și că l-au prădat pe om de mult aur și multe hîrtii de preț, și că omul n-a găsit dreptatea scrisă în lege, fiindcă primul judecător de pace la care s-a dus omul de a fost jefuit, bea și chefuia cu cei

doi netrebnici, care au fost făptașii — cu cine alții decît cu ei? Și judele a luat de bună mărturia unuia pentru purtarea ăluilalt, și i-a scos basma curată, și bietul om de treabă, după ce și-a pierdut gologanii, a fost nevoit să părăsească ținutul, de frică să n-o pață mai rău.

— Crezi că poate să fie adevărat? îl întrebai eu.

— Pate jură că este tot atît de adevărat, pe cît este de bună măsura lui de un cot — (și așa și este, lipsește doar un gref, ca să se potrivească cu măsura englezească). Și după ce ăla își goli traista, începură toți să strige, să ceară nume și iată că iese la iveală numele lui Morris, și al unchiului 'mneatale și al judelui Inglewood, și al altora pe lîngă ei, (privind șiret la mine) — și apoi se ridică alt pui de zmeu, din partea ailaltă, zicînd că nu se poate să învinuiască ei pe cel mai de treabă gentleman din țară, numai pe baza jurămîntului unui mișel de teapa aceluia, — pentru că, zice, Morris ăla a fost măturat din armată, fiindcă a dat bir cu fugiții în Flandra; și a zis el, pe semne, că toată povestea a fost pusă la cale de ministru și de el, înainte chiar s-o pornească de la Londra, și că, dacă s-ar scoate mandat de percheziție, el crede că banii s-ar găsi pe lîngă vreo poartă a palatului regal St. James. Bine... Și iacă mi-l înhață pe Morris și-l pune să aducă mărturie la ei la bară, cum îi zic ei — să vadă ce are omul de spus; dar ăia de erau împotriva lui, așa mi l-au luat în tărbacă, cu fuga lui și cu tot răul ce l-a gîndit sau l-a făptuit în toată viața lui de pînă atuncea, că Pate zice că parcă era mai mult mort decît viu; dară n-au putut scoate nici un cuvînt pe înțeles de la el, cu toată zarva și tevatura ce-o făceau. Trebuie că e un tontălău molatec, cu un cap care nu face nici cît o ceapă degerată. Cît despre Andrew Fairservice, să știe măria ta că toată droaia lor nu l-ar putea opri să zică ce are pe suflet.

— Și cum s-a sfîrșit, Andrew? A aflat cumva prietenul dumitale?

— Păi sigur că a aflat; că vadul lui pe aici e, și

Pate a mai zăbovit cam o săptămînă sau mai bine, pentru că ştia că muşteriii lui vor fi tare bucuroşi de ştirile astea. — S-a spulberat tot, ca pleava în vînt. Cel de a început povestea şi-a luat vorba înapoi şi a zis că, deşi crede că omul a fost jefuit, poate că s-a înşelat asupra amănuntelor. Atunci, s-a ridicat ălălalt şi a zis că lui nu-i pasă dacă Morris a fost prădat ori ba, numai să nu împroaşte cu noroi cinstea şi bunul nume al unui gentleman, mai ales din nordul Angliei; căci — zicea el în faţa lor — şi el e din nord şi-i pasă mult de ce zice lumea. Asta cheamă ei dezbatere; o lasă unu' mai moale, apoi ălălalt o mai lasă şi el, pînă la urmă se au ca fraţii. Bine... şi după ce în Parlamentul Comunelor[1] l-au sucit şi l-au răsucit pe Morris cu prădăciunea ce-a suferit-o pînă li s-a urît, a trebuit şi parlamentul lorzilor să-şi spună şi el păsul. În săracanul nostru parlament scoţian dinainte, şedeau toţi împreună unul lîngă altul şi nu aveau nevoie să asculte aceleaşi parascovenii de două ori. Dară Înălţimile lor au purces cu sîrg la lucru de parcă ar fi fost ceva nou-nouţ. Şi a mai venit vorba despre unu' Campbell, care cică ar fi fost şi el mult-puţin amestecat în prădăciune, că avea o carte de la ducele de Argyle, ca un atestat că om de treabă era. Asta l-a făcut pe MacCallum More să se facă foc şi pară de mînie, cum era şi drept; s-a ridicat cît ai clipi şi le-a strigat să ia seama că n-a fost niciodată vreun Campbell care să nu fie ager, înţelept, viteaz şi vrednic de încredere, întocmai ca sir John Graham din vechime. Acuma, dacă măria-ta e sigură că n-are în vine nici o picătură din sîngele neamului Campbell, cum n-am nici eu, pe cît ştiu din moşi strămoş, sau din cîte mi-au povestit alţii, iţi voi spune eu ce gîndesc despre asta.

— Poţi fi sigur că n-am nici o legătură de rubedenie cu nici un domn care poartă acest nume.

— Păi atunci putem sta de vorbă în tihnă. Printre Campbelli sînt şi oameni buni şi oameni răi, ca şi

[1] Camera Comunelor, care împreună cu Camera Lorzilor alcătuiesc parlamentul englez (n.t.)

în orice neam. Dară acest MacCallum More are trecere şi cinste mare pe la toţi domnii şi mărimile din Londra; căci nu se poate zice cu siguranţă dacă ţine cu unul sau cu altul din partide, aşa că nici dracul nu îndrăzneşte să se certe cu dînsul; aşa că s-au pus de au votat că povestea lui Morris a fost o calomnie sfruntată, cum îi zic ei, — şi, dacă nu şi-ar fi luat cîmpii, s-ar fi aerisit niţel la stîlp pentru mărturie strîmbă.

Zicînd acestea, cinstitul Andrew îşi strînse ţăruşii, hîrleţul şi săpăliga şi le aruncă într-o roabă, — pe îndelete, ca să-mi dea răgaz să-i mai pun vreo întrebare, care mi-ar mai trece prin minte, înainte ca el să ducă sculele la magazie, ca să se odihnească în ziua următoare. Găsii cu cale să nu tărăgănesc vorba, ca să nu dau de bănuit acestui om care îşi bagă nasul unde nu-i fierbe oala, că aş avea alte pricini pentru tăcerea mea, decît cele adevărate.

— Aş vrea şi eu să văd pe acest neam al dumitale, Andrew, şi să aud ştirile chiar din gura lui. Ai auzit, de bună seamă, că am avut puţintel necaz din pricina neobrăzării acestui Morris (Andrew rînji în semn de înţelegere) şi aş dori să-l văd pe vărul dumitale, negustorul, să-l întreb unele amănunte despre cele ce a auzit la Londra, dacă s-ar putea face aceasta fără prea multă greutate.

— Nimica mai uşor, zise Andrew. Nu am decît să-i dau să înţeleagă vărului că ai nevoie de o pereche-două de ciorapi şi ar veni aicea mîncînd pămîntul.

— Da, asigură-l că-i voi fi muşteriu; şi fiindcă noaptea este, după cum zici, blîndă şi senină, mă voi plimba prin grădină, pînă cînd va veni el. În curînd luna se va ridica peste dealuri. Poţi să-l aduci la portiţa din spate, căci eu mă voi desfăta în acest timp, privind tufişurile şi frunzişul în bătaia rece şi strălucitoare a lunii.

— Foarte bine, foarte bine, aşa zic şi eu; o varză sau o conopidă arată aşa de mîndră la lumina lunei, de parcă ar fi o doamnă împodobită cu nestemate.

Zicînd acestea, Andrew Fairservice o luă din loc, plin de fericire. Avea de umblat vreo două mile, o trudă pe care o îndeplinea cu cea mai mare plăcere, pentru a face rost rudei sale de un muşteriu care să-i cumpere ceva marfă, deşi această rudă nu ar fi dat nici şase penny ca să-l cinstească cu o halbă de bere. „Bunăvoinţa unui englez s-ar fi arătat tocmai invers," gîndeam eu, în timp ce păşeam pe aleile catifelate, mărginite cu garduri vii, înalte, de tisă şi de ilice, ce brăzdau vechea grădină de la Osbaldistone Hall.

Plimbîndu-mă încoace şi încolo, îmi ridicai fireşte ochii la ferestrele vechii biblioteci; erau mici şi multe şi se înşiruiau de-a lungul catului al doilea în partea castelului pe care o vedeam acuma. Se zărea lumină la ferestre. Nu eram mirat de aceasta, pentru că ştiam că domnişoara Vernon îşi petrecea deseori serile în bibliotecă; bunul simţ mă îndemna să-mi pun frîu dorinţelor şi n-am căutat niciodată să-i ţin de urît la o oră, la care, după cum ştiam, tot restul familiei era ocupat cu îndeletnicirea-i de fiecare seară şi cînd, prin urmare, orice întrevedere ar fi fost numai în *tête-à-tête*. Dimineţile, ni le petreceam de obicei citind împreună în camera aceea; dar adeseori se întîmpla ca unul sau altul din verii noştri să intre ca să caute vreun hrisov vechi, de pergament poleit şi ilustrat de mînă în culori, care să poată fi preschimbat în vreo unealtă de pescuit, sau ca să ne povestească despre vreun plan de vînătoare, sau numai pentru că nu ştia ce altceva să facă. Pe scurt, dimineaţa, biblioteca era un soi de încăpere comună, unde puteau să se întîlnească bărbaţii şi femeile ca pe un teren neutru. Seara, era cu totul altfel; fiind crescut într-o ţară unde se preţuieşte sau mai bine zis, se preţuia pe atunci în mare măsură *la bienséance*[1], eram dator să gîndesc eu pentru domnişoara Vernon, în ceea ce priveşte acele reguli de cuviinţă,

1 Buna-cuviinţă (în franţuzeşte, în original). (n.t.)

la care cunoştinţele ei în ale vieţii nu-i dădeau prilejul să gîndească singură. O făcui deci să înţeleagă, cu toată delicateţea de care eram în stare, că, în cazul în care trebuia să facem lecţii împreună seara, se cuvenea să mai fie şi a treia persoană de faţă.

Domnişoara Vernon rîse mai întîi, apoi obrajii i se înroşiră şi se arătă gata să se supere; dar, stăpînindu-se deodată, îmi zise:

— Cred că ai mare dreptate; cînd voi vroi să fiu un şcolar deosebit de sîrguitor, o voi mitui pe bătrîna Marta cu o ceaşcă de ceai, ca să stea cu mine şi să-mi slujească de paravan.

Marta, bătrîna menajeră, avea aceleaşi gusturi ca şi restul familiei din castelul Osbaldistone. Un ţoi, sau o stacană i-ar fi plăcut cu mult mai mult decît tot ceaiul din China. Totuşi, ceaiul fiind pe atunci o băutură care se obişnuia numai în societatea înaltă, Marta era măgulită cînd era poftită să-l guste şi ea; cu ajutorul unei mari cantităţi de zahăr şi cu multe cuvinte tot atît de dulci, şi cu un belşug de pîine prăjită cu unt, se lăsa înduplecată uneori să ne ţină de urît. De altfel, după căderea nopţii, aproape toţi slujitorii se fereau de bibliotecă, pentru că le intrase în cap credinţa că prin partea aceea a casei umblau stafiile. Cei mai temători dintre ei văzuseră năluci şi auziseră zgomote ciudate, atunci cînd toată partea cealaltă a casei era liniştită. Chiar şi boierii cei tineri nu simţeau nici un fel de plăcere să pătrundă în această incintă înspăimîntătoare, după căderea nopţii, decît la mare nevoie.

Faptul că biblioteca fusese odată sălaşul ales al lui Rashleigh, faptul că o uşă ascunsă într-unul din pereţi o lega de camera singuratică şi îndepărtată, pe care şi-o alesese el, mărea mai curînd decît micşora spaima pe care o aveau cei din casă de temuta bibliotecă din Osbaldistone Hall. Cunoştinţele lui amănunţite despre ceea ce se petrecea în lume, cunoaşterea lui adîncă a ştiinţelor de tot felul, cîteva experienţe de fizică de care făcea caz din cînd în

cînd, erau, într-o casă atît de ignorantă şi bigotă, socotite ca pricini vrednice de a-l crede înzestrat cu puteri asupra lumii spiritelor. El pricepea greaca, latina şi ebraica; deci, după vorba şi gîndul fratelui său Wilfred, „nu avea să se teamă nici de moroi, nici de strigoi, nici de dracul sau de umbra lui". Totuşi, slujitorii stăruiau în a spune că l-ar fi auzit vorbind cu cineva în bibliotecă, în timp ce tot restul familiei se dusese la culcare; că îşi petrecuse noaptea pîndind nălucile şi dormind dimineaţa în patul lui, în loc să se ţie după copoi, ca un adevărat Osbaldistone.

Toate aceste zvonuri fără rost le prinsei din subînţelesuri şi fraze încîlcite, pe care eram lăsat să le tălmăcesc singur; şi bineînţeles că îmi bătui joc de ele. Dar singurătatea adîncă de care avea parte în fiecare noapte, după stingere, această încăpere cu prost renume era încă o pricină pentru a nu impune prezenţa mea domnişoarei Vernon, cînd avea plăcerea să stea acolo seara.

Ca să reiau firul povestirii mele de unde l-am lăsat, nu m-am mirat cînd am văzut o licărire de lumină la ferestrele bibliotecii; am fost însă oarecum izbit cînd am zărit limpede umbrele a două persoane trecînd şi acoperind lumina primului geam, întunecînd pentru o clipă fereastra. Îmi zisei că trebuie să fie bătrîna Marta, pe care Diana o îmbiase să-i ţie de urît în seara aceasta, sau poate că m-am înşelat şi am luat umbra Dianei drept a doua persoană. Ba nu, pe dumnezeul meu! apar şi la cel de al doilea geam, — două persoane care se deslușesc limpede; acum iar s-au pierdut; se văd şi la cel de al treilea, — acum la al patrulea; erau umbrele întunecate, dar distincte a două persoane care treceau de-a lungul încăperii, între ferestre şi lumini. Cine putea fi tovarăşul Dianei? Umbrele au mai trecut încă de două ori între luminile dinăuntru şi ferestre, ca şi cum ar fi vrut să mă asigure că nu mă înşelasem;

după aceea, luminile s-au stins şi, bineînţeles, nu s-a mai văzut nici o umbră.

Oricît de măruntă a fost această întîmplare, ea mi-a frămîntat mintea timp îndelungat. Nu îmi îngăduiam să cred că prietenia mea pentru domnişoara Vernon era numai egoism curat; totuşi, e de necrezut cîtă supărare simţeam la gîndul că ea primea pe altcineva pentru o întrevedere tainică, la o oră şi într-un loc unde, de dragul ei, îmi dădusem atîta osteneală să-i arăt că nu se cuvenea să ne întîlnim.

„Ce fată prostuţă, neastîmpărată şi de neîndreptat! îmi zisei eu în gînd. Îţi risipeşti degeaba sfaturile bune şi delicateţea cu ea. Am fost înşelat de simplitatea purtării ei, pe care cred că o adoptă aşa cum ar adopta o pălărie de paie la modă, numai pentru a face pe grozava. Cu toată înţelepciunea ei neobişnuită, socot că tovărăşia cîtorva caraghioşi, cu care să joace cărţi sau altceva, i-ar face mai multă plăcere decît dacă însuşi Ariosto ar învia din morţi".

Acest gînd îmi veni în minte atît mai vîrtos, cu cît tocmai în seara aceea îmi luasem inima în dinţi ca să-i arăt Dianei tălmăcirea pe care o făcusem din primele cărţi ale lui Ariosto, şi o rugasem să o poftească pe Marta la o ceaşcă de ceai în bibliotecă, propunere cu care domnişoara Vernon nu se învoise, scornind o scuză pe care o găsisem cam uşuratică.

N-am avut timp să mă gîndesc prea mult la acest subiect neplăcut, căci poarta din dos a grădinii se deschise şi Andrew împreună cu compatriotul său, acesta încovoiat sub o povară, apărură pe aleea scăldată de lună şi îmi abătură gîndurile.

Văzui că domnul Macready, după cum mă aşteptam, era un scoţian vînjos, iscusit, isteţ, şi, atît prin meserie, cît şi din gust propriu, un om căruia îi plăcea să adune ştiri. El mi-a făcut o descriere limpede a celor petrecute în Camera Comunelor şi în Camera Lorzilor cu privire la afacerea Morris. Această afacere părea să fi fost adusă în discuţie de către amîn-

două partidele pentru a pipăi pulsul parlamentului. De asemenea, se părea că, așa cum aflasem indirect de la Andrew, ministerul se dovedise prea slab pentru a susține o afacere, în care se ponegrea bunul nume al unor oameni de seamă și suspuși, pe temeiul spuselor unui ins cu un renume atît de șubred ca al lui Morris, care, pe deasupra, povestea faptele într-un fel încîlcit și nesigur. Macready a putut chiar să-mi dea o gazetă, rareori răspîndită în afara capitalei, în care se reda miezul dezbaterilor; de asemenea o dare de seamă asupra discursului ducelui de Argyle, tipărită pe o singură parte a unei foi mari de hîrtie și din care cumpărase mai multe exemplare, deoarece, zicea el, avea să fie o marfă de preț în partea de miazănoapte a rîului Tweed. În gazetă, era o relatare sumară plină de spații albe și de asteriscuri, care nu mă deslușea mai bine decît cele povestite de scoțian; ducele, în discursul său vioi și elocvent, își ridica în slavă țara, familia și clanul și își aducea sie însuși cîteva laude, la fel de sincere poate, deși mai puțin înflăcărate, dar pe care acest prilej fericit i le îngăduia. Nu am putut afla dacă bunul meu nume fusese de-a dreptul atacat, dar am constatat că onoarea familiei unchiului meu fusese atinsă, deoarece acel Campbell, arătat de Morris ca fiind jefuitorul cel mai vajnic dintre cei doi care îl încolțiseră, ar fi izbutit să obțină eliberarea unui domn Osbaldistone, depunînd mărturie în sprijinul său și în înțelegere cu judele. Aici, povestea lui Morris se potrivea cu bănuielile mele, îndreptate împotriva lui Campbell încă din clipa în care îl văzusem sosind la judele Inglewood. Mai de grabă necăjit și tulburat de această poveste neobișnuită, mă despărții de cei doi scoțieni, după ce am cumpărat cîte ceva de la Macready și i-am făcut lui Fairservice o mică cinste; mă retrăsei în camera mea pentru a cugeta la ceea ce ar trebui să fac ca să-mi apăr bunul meu nume, batjocorit astfel în public.

CAPITOLUL XV

De unde vii și cine ești?
Milton.

După ce am petrecut o noapte fără somn, gîndindu-mă la știrile pe care le primisem, mai întîi am înclinat să cred că trebuia să mă întorc cît mai repede la Londra ca să risipesc, prin prezența mea, defăimarea răspîndită pe seama mea. Am șovăit însă să iau această hotărîre, amintindu-mi de poruncile tatălui meu, care era de neînduplecat în tot ceea ce privea familia lui. Cu experiența lui îndelungată, el putea, desigur, să mă îndrume în ceea ce trebuia să fac, iar prin cunoștințele pe care le avea printre cei mai de seamă Whigi, pe atunci la putere, ar fi putut obține ca apărarea mea să găsească ascultare. Așa că, pînă la urma urmei, am cugetat că este mai cuminte să aștern pe hîrtie toată povestea mea și să o trimit tatălui meu; cum prilejuri obișnuite de legătură între Osbaldistone Hall și primul oraș cu poștă se iveau arareori, mă hotărîi să merg călare pînă la oraș, care era la o depărtare de vreo zece zile, și să depun scrisoarea la poștă chiar cu mîinile mele.

Intr-adevăr, începuse să mi se pară ciudat că, deși trecuseră mai multe săptămîni de la plecarea mea de acasă, nu primisem vreo scrisoare, nici de la tatăl meu și nici de la Owen, deși Rashleigh îi scrisese lui sir Hildebrand că sosise cu bine la Londra și că avusese parte de o primire călduroasă din partea unchiului său. Chiar dacă aș fi avut o vină, nu se cuvenea, după părerea mea cel puțin, ca tata să mă dea cu totul uitării; gîndeam că, ducîndu-mă eu la

oraş, aş putea găsi la poştă o scrisoare de la el, primind-o astfel mai repede. Dar, înainte de a încheia scrisoarea privind afacerea Morris, mi-am arătat nădejdea şi via dorinţă ca tata să-mi facă cinstea de a-mi scrie cîteva rînduri, fie numai pentru a-mi da sfaturile şi poruncile lui într-o chestiune destul de spinoasă şi în care cunoştinţele mele despre viaţă nu erau îndestulătoare. Am socotit că ar fi în zadar să mai stărui asupra întoarcerii mele la Londra şi prefăcui lipsa dorinţei de a pleca într-o supunere vădită faţă de voinţa părintească, acesta fiind un motiv destul de bun, care, desigur, va fi întîmpinat cum se cuvine de către tatăl meu. Totuşi, îi cerui îngăduinţa de a mă întoarce la Londra, cel puţin pentru un timp scurt, ca să întîmpin şi să înlătur defăimările înjositoare care se răspîndiseră pe seama mea în chip public. Încheindu-mi scrisoarea, în care dorinţa vie de a-mi răzbuna cinstea era împletită cam ciudat cu greutatea pe care o aveam de a părăsi Osbaldistone Hall, o pornii călare pînă la oraş, unde pusei scrisoarea la poştă. Cu acest prilej găsii, cu o clipă mai devreme, următoarea scrisoare de la prietenul meu, Owen :

„Dragă domnule Francis,

Am primit stimata dvs. scrisoare prin bunătatea domnului R. Osbaldistone şi am luat act de cuprins. Voi da domnului R. O. tot sprijinul ce-mi este în putinţă. L-am dus să vadă banca şi vama. Pare un gentleman cumpătat şi aşezat şi are gust pentru afaceri ; va fi prin urmare de folos casei noastre de negoţ. Aş fi dorit ca altă persoană să-şi îndrepte paşii pe această cale ; dar, cum va vrea dumnezeu ! Deoarece banii ar putea fi rari pe meleagurile acelea, sînt încredinţat că mă veţi ierta că trimit, o dată cu aceasta, o scrisoare de credit, valabilă şase zile, asupra D-lor Hooper şi Girder, din Newcastle, pentru lire 100 care, nu mă îndoiesc, va fi onorată.

Rămîn, aşa cum mă leagă datoria, dragă d-le Frank, prea plecatul şi supusul Dvs. slujitor,

Joseph Owen.

Post scriptun — Binevoiţi a confirma primirea prezentei. Imi pare rău că am primit aşa puţine scrisori de la Dvs. Tatăl Dvs. spune că se simte bine, dar arată cam prost".

Mă miram că în această epistolă, scrisă în forma obişnuită a bătrînului Owen, nu se pomenea nimic despre scrisoarea confidenţială pe care i-o trimisesem, în scopul de a-l lămuri asupra adevăratei firi a lui Rashleigh, deşi, judecînd după cum mergea poşta, era sigur că ar fi trebuit să o primească. Totuşi, eu o trimisesem de la conac pe calea obişnuită şi nu aveam nici o pricină să mă îndoiesc că s-ar fi rătăcit pe drum. Cum ea cuprindea lucruri de mare însemnătate, atît pentru tatăl meu, cît şi pentru mine, mă aşezai la o masă de la poştă şi îi scrisei din nou lui Owen, rezumînd ştirile de căpetenie din scrisoarea mea dinainte, şi îi cerui să-mi răspundă cu poşta următoare dacă o primise cu bine. Ii confirmai de asemenea şi primirea scrisorii de credit, asigurîndu-l că o voi folosi, dacă voi avea nevoie de bani. Găseam într-adevăr ciudat că tata să lase grija buzunarului meu pe seama secretarului ; dar îmi închipuiam că aşa hotărîseră între ei. In orice caz, Owen era un burlac destul de bogat şi avea pentru mine o deosebită dragoste, aşa că nu am şovăit să încasez banii, gîndindu-mă să-i socotesc ca un mic împrumut, pe care să-l plătesc cît mai curînd cu putinţă, în cazul în care nu ar fi plătit mai înainte de tatăl meu ; îi arătai acestea şi domnului Owen. Un negustor din acest orăşel, la care mă îndrumase dirigintele poştei, îmi plăti în aur suma arătată în scrisoarea mea de credit asupra domnilor Hooper şi Girder, aşa că mă întorsei la Osbaldistone Hall cu mult mai bogat decît plecasem. Acest spor în punga mea nu m-a lăsat cu totul nepăsător, pentru că, desigur, aveam unele cheltuieli de făcut la Osbaldistone Hall ;

văzusem cu neliniște că suma pe care cheltuielile de drum nu o micșoraseră decît cu puțin, scăzuse pe nesimțite după sosirea mea acolo. Această pricină de îngrijorare era deocamdată îndepărtată. La sosirea mea la conac, aflai că Sir Hildebrand cu toți urmașii lui coborîseră pînă la cătunul numit Trinlay Knowes „să vadă", așa cum zicea Andrew Fairservice, „cîțiva cocoși de casă zburîndu-și creierii unul altuia cu ciocul".

— Este o desfătare cam sălbatică, Andrew; bănuiesc că nu aveți asemenea plăceri în Scoția.

— Ba da, — răspunse Andrew cu îndrăzneală; apoi își înmuie glasul, adăugînd: Afară poate de lăsata secului, sau cam pe atunci. Dară, la drept vorbind, nu-i mare păcat ce face lumea cu păsările astea, pentru că atîta scurmă și scarmănă curtea, că de răul lor nu-i chip să păstrezi o boabă de fasole sau de mazăre. Dară, mă miră, cine o fi deschis ușa aceea de la turn; acuma cînd domnul Rashleigh este plecat, de bună seamă că nu poate să o deschidă chiar dumnealui.

Ușa turnului, de care vorbea Andrew, dădea în grădină și se afla la piciorul unei scări în spirală, care ducea la camera lui Rashleigh. După cum am mai zis, camera aceasta era așezată într-o parte izolată a casei, fiind legată de bibliotecă printr-o ușă tainică, iar de restul casei printr-o trecere boltită, întunecoasă și întortocheată. O cărare ierboasă, lungă și îngustă, mărginită de două garduri vii de iice, ducea de la ușa turnului la o portiță din zidul care înconjura grădina. Pe aceste căi de comunicație, Rashleigh, ale cărui mișcări erau foarte independente de ale celorlalți membri ai familiei, putea să părăsească conacul sau să se reîntoarcă după cum poftea, fără ca lipsa sau prezența lui să fie băgată în seamă. El fiind însă plecat, scara și ușa din turn nu mai erau întrebuințate, ceea ce făcea ca spusele lui Andrew să aibă o anumită însemnătate.

— Deseori ai văzut ușa aceea deschisă? a fost întrebarea mea.

— Nu chiar așa de des; numai o dată sau de două ori. Gîndesc eu așa că ar putea fi preotul, părintele Vaughan, cum îi zic ei. Nici o slugă n-o prinzi umblînd pe scara aceea. Vai de capul lor de păgîni nenorociți! Tremură de frica moroilor și a strigoilor sau a altor arătări de pe lumea ailaltă. Părintele Vaughan se crede mai grozav — dară cel ce se înalță se va smeri! Mă prind pe ce vrei, că cel mai prost predicator, de dincolo de rîul Tweed, ar putea veni de hac unui strigoi de două ori mai iute ca el, cu toată aghiasma și cu toate farafasticurile lui care cică-s sfințite. Nici nu-mi vine să cred că vorbește latina cum se cuvine, cel puțin văd că nu mă înțelege pe mine, cînd îi spun din carte numirile plantelor.

Despre părintele Vaughan, care își împărțea timpul și grija duhovnicească între Osbaldistone Hall și alte vreo șase conace ale proprietarilor catolici din vecinătate, nu am povestit pînă acuma nimica, fiindcă îl văzusem foarte puțin. Era în vîrstă de vreo șaizeci de ani și, din cîte mi s-a dat să înțeleg, făcea parte dintr-o familie bună din nord; cu un chip care te izbea și îți impunea, avînd și o ținută gravă, el se bucura de mare cinste printre catolicii din Northumberland, ca un om vrednic și drept. Totuși părintelui Vaughan nu-i lipseau cu totul însușirile caracteristice ordinului din care făcea parte. Era învăluit într-o atmosferă de taină, care, pentru un protestant, mirosea a clericalism. Băștinașii (căci așa li s-ar putea zice într-adevăr) din Osbaldistone Hall îl priveau mai mult cu teamă, sau, cel puțin mai mult cu respect decît cu dragoste. Era limpede că el osîndea chefurile lor, deoarece într-o oarecare măsură acestea încetau pe timpul cît preotul locuia la conac. Chiar sir Hildebrand însuși își stăpînea oarecum apucăturile în acest timp, ceea ce avea darul de a face prezența părintelui Vaughan mai degrabă supărătoare. Avea felul de a vorbi al unui om bine crescut, insinuant și aproape lingușitor, caracteristic preoților catolici, mai ales în Anglia, unde laicul catolic, stingherit de legile penale și de ca-

noanele sectei lui, precum și de sfaturile duhovnicului, se arată deseori reținut și aproape sfios, în tovărășia protestanților ; pe cînd preotul, căruia, chiar prin harul său, îi este dat să aibă de-a face cu persoane de toate credințele, este deschis, vioi și îngăduitor în raporturile cu oamenii, doritor de popularitate și, de obicei, îndemînatic în chipul de a o căpăta.

Părintele Vaughan era îndeosebi legat de Rashleigh; altminteri, după toate probabilitățile, nu prea ar fi putut să-și menție situația pe care o avea la Osbaldistone Hall. Cum această împrejurare nu mă făcea să caut o apropiere față de el, precum nici el nu părea să încerce a se apropia de mine, convorbirile noastre întîmplătoare se mărgineau la cuvintele de bunăcuviință. Mă gîndeam că se putea foarte bine ca părintele Vaughan să locuiască în camera lui Rashleigh, în timpul șederilor sale vremelnice la conac, și că profesiunea lui îl îndrituia să-și petreacă din cînd în cînd o parte din timp în bibliotecă. S-ar fi putut deci foarte bine întîmpla să fi fost luminarea lui aceea care îmi atrăsese luarea-aminte cu o seară mai înainte. Aceasta mă făcu să-mi amintesc, fără voia mea, că discuțiile dintre domnișoara Vernon și preot purtau semnele unei taine asemănătoare celor care caracterizau convorbirile ei cu Rashleigh. Nu am auzit-o vreodată pomenind numele lui Vaughan, nici măcar în treacăt, decît cu prilejul primei noastre întîlniri, cînd ea a pomenit de bătrînul preot și de Rashleigh ca de singurii oameni din Osbaldistone Hall, în afară de dînsa, cu care se putea sta de vorbă. Deși tăcută în privința părintelui Vaughan, sosirea lui la conac îi dădea de fiecare dată domnișoarei Vernon o stare de neliniște, de îngrijorare și chiar de spaimă, care dăinuia pînă ce schimbau între ei o privire sau două, plină de înțeles.

Oricare ar fi fost taina care învăluia soarta acestei fete frumoase și atrăgătoare, nu încăpea îndoială că ea era împărtășită și de părintele Vaughan ; într-adevăr, se putea presupune că el era mijlocitorul care trebuia să-i înlesnească intrarea într-o mînăstire, în cazul cînd ea ar fi respins căsătoria cu oricare din verii mei — un rol care putea prea bine să îndreptățească teama vădită pe care o arăta ea la fiecare sosire a lui. În alte privințe, ei nu păreau să stea prea mult de vorbă împreună și nici măcar să-și caute tovărășia. Înțelegerea dintre ei, dacă într-adevăr exista o astfel de înțelegere, era tăcută și subînțeleasă, înrîurindu-le faptele, fără să fi fost nevoie de cuvinte. Cugetînd mai mult, îmi amintii, totuși, că o dată sau de două ori i-am surprins făcîndu-și diferite semne, care, în acel timp, bănuiam că ar fi fost vreo aluzie la felul în care domnișoara Vernon își îndeplinea îndatoririle religioase, știind cît de dibaci sînt preoții catolici ca, oricînd și oriunde, să-și păstreze înrîurirea ce o au asupra credincioșilor. Acum, însă, eram gata să dau acestor semne o tălmăcire mai adîncă și mai tainică. Avea el întîlniri între patru ochi cu domnișoara Vernon în bibliotecă ? Iată întrebarea care îmi frămînta mintea. Dacă era așa, ce scop urmăreau ? De ce alegea ea pe un apropiat al înșelătorului Rashleigh pentru a tăinui împreună ?

Aceste întrebări apăsătoare îmi munceau gîndul și mă frămîntau cu atît mai mult cu cît nu aveam putința de a le dezlega. Începusem să și bănuiesc că prietenia mea pentru Diana Vernon nu era chiar atît de lipsită de interes, pe cît ar fi fost cuminte să fie. Începusem să fiu gelos pe acel bădăran bun de disprețuit, Thorncliff, și să țin seama, mai mult decît îngăduiau prevederea și demnitatea simțămintelor mele, de încercările sale prostești de a mă ațîța. Acum eram pe cale să cercetez îndeaproape și în toate amănuntele ei purtarea domnișoarei Vernon căutînd în zadar să mă amăgesc singur, zicîndu-mi că doar curiozitatea mă îmboldește, ca pe un om care nu are ce face. Toate acestea, ca la Benedik cel din poveste care-și peria pălăria dimineața, erau semne că sărmanul tînăr era îndrăgostit ; în timp ce judecata mea încă nu recu-

noștea că mă făcusem vinovat de un atașament atît de nesăbuit, ea se asemăna acelei călăuze nepricepute care, după ce s-a rătăcit împreună cu călătorul pe un drum greșit și fără nădejde de întoarcere, susține morțiș că nu-i cu putință să fi greșit drumul.

CAPITOLUL XVI

„Se întîmplă că într-o zi, pe la nămiezi, ducîndu-mă la luntrea mea, să fiu nespus de mirat văzînd pe țărm urma unui picior de om desculț întipărită foarte limpede în nisip".
Robinson Crusoe.

Cu simțăminte împărțite între curiozitate și gelozie, atît unul cît și celălalt izvorînd din împrejurarea neobișnuită în care se găsea domnișoara Vernon, mă apucai să îi observ cu atîta stăruință faptele și privirile, încît, cu toate sforțările mele de a ascunde acest fapt, el nu mai putu scăpa minții sale pătrunzătoare. Impresia că era supravegheată sau, mai bine zis, urmărită de privirile mele, părea că o tulbură, o jignește și o supără pe Diana. Uneori, părea să caute prilejul de a-și arăta nemulțumirea pentru felu-mi de a mă purta, fel pe care nu îl putea socoti decît jignitor, față de chipul deschis în care îmi arătase necazurile ce o năpădiseră. Alteori, părea gata să mă dojenească. Dar, fie că nu-și putea lua inima în dinți, fie din altă pricină, ceva o împiedică să caute o lămurire. Supărarea îi trecea o dată cu vorbele de duh pe care le rostea și dojenile i se stingeau pe buze. Legăturile dintre noi erau ciudate ; din proprie dorință petreceam mult timp împreună ; totuși, ascunzînd simțămintele pe care le încercam unul față de celălalt, eram zuliari sau supărați, fiecare în parte, de faptele celuilalt. Între noi era o intimitate lipsită de încredere ; pe de o parte, o dragoste fără speranță și fără țel, precum și o curiozitate neîntemeiată și necugetată ; de cealaltă parte, tulburare și îndoială, amestecată uneori cu supărare. Totuși, cunoscînd firea omenească, sînt încredințat că această zgîndărire a pasiunilor, așa cum avea ea loc

cu prilejul a mii de împrejurări interesante și supărătoare, totuși mărunte, ne făcea, atît pe domnișoara Vernon cît și pe mine, să fim neîncetat unul în gîndul celuilalt, și tindea ca, pînă la urmă, să mai mărească încă slăbiciunea pe care o simțeam unul față de celălalt. Dar deși în curînd descoperii cu mîndrie că prezența mea la Osbaldistone Hall îi dăduse Dianei încă o pricină pentru a nu dori să se ducă la mănăstire, nu mă puteam totuși încrede într-o afecțiune, care părea în totul supusă tainelor ce proveneau din situația ei deosebită. Domnișoara Vernon avea un caracter mult prea călit și hotărît, pentru a îngădui ca dragostea ei față de mine să depășească simțul datoriei sau al prevederii; îmi dădu o dovadă de aceasta, într-o convorbire pe care o avurăm cam în vremea aceea.

Eram așezați amîndoi în bibliotecă. În timp ce domnișoara Vernon răsfoia un exemplar din *Orlando Furioso*, care îmi aparținea, o foaie scrisă de mînă zbură dintre foile cărții. Mă aplecai să o ridic, dar ea mă opri.

— Sînt versuri — zise ea, aruncînd o privire pe hîrtie, și despăturind-o; dar, înainte de a începe să o citească, așteptă parcă răspunsul meu. Îmi dai voie? Nu, nu, dacă te înroșești și începi să te bîlbîi, trebuie să trec peste sfiiciunea dumitale și să presupun că mi-ai îngăduit să o citesc.

— Nu merită să te ostenești. Este un crîmpei dintr-o traducere. Draga mea domnișoară Vernon, osînda ar fi din cale afară de nedreaptă, dacă dumneata, care înțelegi atît de bine originalul, l-ai judeca după aceste rînduri.

— Cinstitul meu prieten — răspunse Diana — dacă vrei să-mi asculți sfatul, nu-ți încărca momeala cu prea multă umilință; căci, altfel pun prinsoare zece contra unu, că nu te vei bucura nici măcar de o singură măgulire. Dumneata știi că eu aparțin seminției puțin populare a celor care spun adevărul, — și nici pe Apollon nu l-aș linguși, chiar de mi-ar dărui lira sa.

Ea începu să citească prima stanță, care suna cam așa:

„De cavaleri și doamne, de lupte și dragoste cinstită,
Viteze fapte falnice, acuma am să cînt.
De timpu-n care Maurii, venind din Africa cernită,
Cu Agrament ca rege, cu vijelios avînt,
Cu gînd de răzbunare și mînios avan,
Trecînd prin valul mării și Franța pîrjolind.
Prăpădul tras din moartea bătrînului Troian,
Și, ca să o răzbune, din depărtări venind,
Pe Carol împăratul creștin amenințînd.

Pe Roland ne-nfricatul, cînta-va-l struna mea,
Așa cum încă nimeni în cînt nu l-a slăvit;
Cu toată judecata cea dreaptă ce-o avea,
De dragoste el însuși a fost înnebunit".

— Mai este încă mult, zise ea, aruncîndu-și privirea de-a-lungul foii, și, întrerupînd cele mai dulci sunete pe care le poate prinde o ureche omenească, și anume versurile unui tînăr poet, rostite de buzele care-i sînt cele mai dragi.

— Este mult mai mult decît se cuvine să-ți dai osteneala să citești, domnișoară Vernon, răspunsei eu, oarecum umilit, luîndu-i din mînă poezia, pe care ea nu încercă să o păstreze. Totuși — urmai eu — surghiunit așa cum sînt aici, am simțit uneori că nu aș putea să mă desfăt mai bine decît traducînd, numai pentru plăcerea mea, te rog să crezi, pe acest autor fermecător; am început lucrul acum cîteva luni, cînd mă aflam încă pe malurile Garonnei.

— Singura întrebare ar fi — zise cu gravitate Diana — dacă nu ți-ai putea petrece timpul într-un chip mai folositor?

— Vrei să spui că aș putea scrie ceva original? întrebai eu foarte măgulit. Dar, ca să-ți spun adevărul, genul meu este mai degrabă de a găsi cuvinte și rime, decît idei și de aceea sînt fericit să le întrebuințez pe

acelea pe care mi le-a pregătit Ariosto. Totuşi, domnişoară Vernon, cu îmbărbătarea pe care mi-o...

— Iartă-mă, Frank, dar această îmbărbătare nu vine de la mine, ci numai de la dumneata. Nu vorbesc nici de scrieri originale, nici de traduceri, deoarece sînt încredinţată că ai putea să-ţi foloseşti timpul cu mult mai bine făcînd altceva. Eşti supărat — urmă ea — şi îmi pare rău că eu sînt pricina supărării.

— Nu-s supărat, de sigur că nu sînt supărat, zisei eu (cu toată bunăvoinţa pe care o putui găsi, dar destul de slab înfăţişată) ; îţi sînt foarte recunoscător pentru interesul pe care mi-l arăţi.

— Nu — urmă necruţătoare Diana — este şi supărare, şi chiar un grăunte de mînie în tonul stăpînit al glasului dumitale ; nu trebuie să te mînii dacă îţi zgîndăresc toate simţămintele, — poate că ceea ce am să-ţi zic acuma te va răni şi mai mult.

Îmi dădeam seama de copilăria purtării mele şi de bărbăţia deosebită a purtării ei ; o încredinţai că nu trebuie să se teamă că m-aş plînge de critica ei, căci ştiam că o face cu gînduri bune.

— Ai înţeles şi ai vorbit în chip cinstit, răspunse ea ; ştiam prea bine că duhul rău al susceptibilităţii poetice a zburat cînd ţi-ai dres glasul, înainte de a începe să vorbeşti. Acuma, să fim serioşi. Ai mai primit vreo veste de la tatăl dumitale ?

— Nici un singur cuvînt, — răspunsei eu. Nu mi-a făcut cinstea de a-mi scrie măcar un rînd în atîtea luni de cînd locuiesc aici.

— Ciudat ! Sînteţi un neam neobişnuit dumneavoastră, cutezătorii Osbaldistoni ; atunci, nici nu ştii că el este plecat în Olanda spre a rîndui unele afaceri urgente, pentru care era neapărată nevoie de prezenţa lui acolo ?

— N-am auzit nici un cuvînt despre aceasta pînă în clipa de faţă.

— Şi încă o noutate pentru dumneata, presupun că nu din cele mai plăcute, anume că el l-a lăsat pe

Rashleigh cu puteri depline să-i conducă afacerile — pînă la întoarcerea sa !

Tresării şi nu-mi putui ascunde uimirea şi neliniştea.

— Ai tot dreptul să fii îngrijorat, zise domnişoara Vernon, pe un ton foarte grav. Dacă aş fi în locul dumitale, aş căuta să întîmpin şi să înlătur primejdiile, care izvorăsc dintr-o rînduială atît de periculoasă.

— Cum ar fi cu putinţă să o fac ?

— Orice este cu putinţă celui stăpînit de bărbăţie şi dîrzenie — zise ea cu o privire ca aceea a domniţelor din timpul cavalerismului, a căror îmbărbătare dădea aleşilor inimii lor o îndoită vitejie la vreme de grea cumpănă — iar pentru cei sfioşi şi şovăitori, nimic nu este cu putinţă, deoarece aşa li se pare.

— Şi ce mă sfătuieşti să fac, domnişoară Vernon ? o întrebai dorind, dar totodată temîndu-mă să-i aud răspunsul.

Ea se opri o clipă şi apoi răspunse cu hotărîre :

— Să părăseşti de îndată Osbaldistone Hall şi să te întorci la Londra. Poate că şi aşa — urmă ea cu o voce mai blîndă — ai stat aici prea mult ; vina nu este a dumitale. Fiecare clipă pe care o risipeşti aici va fi o crimă. Da, o crimă ; pentru că, îţi spun făţiş, dacă Rashleigh administrează mult timp afacerile tatălui dumitale, îl poţi socoti de pe acuma ca un om ruinat.

— Cum este cu putinţă ?

— Nu mă întreba, zise ea. Dar, crede-mă cînd îţi spun că vederile lui Rashleigh se întind cu mult peste dorinţa de a stăpîni şi a mări o avere prin negoţ ; el se va sluji de stăpînirea ce o are asupra veniturilor şi averii domnului Osbaldistone, ca de un mijloc de a pune în mişcare planurile lui măreţe şi ambiţioase. Cît timp tatăl dumitale se afla în ţară, aşa ceva nu era cu putinţă ; în timpul lipsei sale, însă, Rashleigh va avea la îndemînă multe prilejuri şi, de sigur, nu va şovăi să le folosească.

— Dar cum pot eu, prigonit de tatăl meu şi fără nici o putinţă de amestec în afacerile sale, să înlătur

această primejdie numai prin simpla mea prezență la Londra ?

— Prezența aceasta, singură, poate face multe. Dreptul dumitale de a interveni face parte din dreptul de moștenire și nu poate fi înstrăinat. Vei avea, fără îndoială, sprijinul contabilului principal al tatălui dumitale, al prietenilor lui apropiați și al asociaților lui. Mai ales că planurile lui Rashleigh sînt de o natură care, (se opri brusc, ca și cum se temea să spună prea multe) sînt, pe scurt — încheie ea — ca toate planurile egoiste și lipsite de scrupule, părăsite în grabă, de îndată ce acei care le născocesc își dau seama că vicleșugul lor este descoperit și că sînt supravegheați. Deci, în limba poetului dumitale ales: *Călare! călare! Îndoiala e a celor ce se tem!*

Un sentiment pe care nu l-am putut stăpîni m-a făcut să-i răspund:

— Ah! Diana! Tocmai dumneata îmi dai sfatul să părăsesc Osbaldistone Hall? Atunci, într-adevăr, am stat aici prea mult!

Domnișoara Vernon se înroși, dar urmă cu mare hotărîre:

— Într-adevăr, îți dau sfatul nu numai să părăsești Osbaldistone Hall, dar nici să nu te mai întorci aici. Lași în urmă o singură prietenă căreia să-i pară rău — urmă ea cu un zîmbet silit — dar ea este de mult obișnuită să-și jertfească prieteniile și mulțumirile pentru binele altora. În lume, vei întîlni o sută de oameni a căror prietenie va fi tot atît de sinceră și îți vor fi mai folositori — fiind mai puțin împovărați de împrejurări neprielnice — mai puțin înrîuriți de limbi rele și de vremuri anevoioase.

— Niciodată! izbucnii eu. Niciodată! Lumea nu poate să-mi dea nimic care să înlocuiască ceea ce las în urma mea. Îi apucai mîna și îmi apăsai buzele pe ea.

— Ți-ai ieșit din minți! izbucni ea. Este o nebunie! și, zbătîndu-se, căută să-și smulgă mîna din strînsoarea mea, dar nu cu atîta îndîrjire încît să izbutească,

înainte ca eu să o fi ținut cel puțin un minut. Ascultă-mă, domnule! — zise ea, — stăpînește-ți această izbucnire de patimă, puțin bărbătească. Sînt hărăzită, printr-un contract solemn, să fiu mireasa lui dumnezeu, în afară de cazul în care aș alege căsătoria cu viclenia personificată, în făptura lui Rashleigh Osbaldistone, sau cu mîrlănia în aceea a fratelui său. Sînt, prin urmare, mireasa lui dumnezeu, sortită mănăstirii încă din leagăn. Față de mine, deci, aceste libertăți sînt nelalocul lor; ele slujesc numai ca să arate că plecarea dumitale este cu atît mai necesară, și aceasta fără întîrziere. Cu aceste cuvinte, ea se opri brusc și apoi zise, cu vocea scăzută: Părăsește-mă de îndată. Ne vom întîlni aici din nou, dar va fi pentru ultima oară.

Ochii mei urmăriră direcția privirii ei, cînd îmi vorbesc; crezui că am văzut mișcîndu-se covorul care acoperea ușa tainică, ce ducea din bibliotecă spre camera lui Rashleigh. Înțelesei că eram supravegheați și aruncai o privire întrebătoare domnișoarei Vernon.

— Nu-i nimic, răspunse ea cu voce slabă; vreun șobolan în spatele covorului.

„Mort pentru un ducat [1]!" aș fi răspuns; dar nu îndrăzneam să dau drumul simțămintelor mele, care se revoltau la gîndul că aș fi fost iscodit într-o astfel de împrejurare. Cumințenia ca și nevoia de a-mi stăpîni patima și de a asculta porunca reînnoită a Dianei: „părăsește-mă! părăsește-mă!" veni la timp ca să împiedice o faptă necugetată. Părăsii încăperea, cu mintea tulburată și năucă, încercînd în zadar să mă liniștesc, în timp ce mă întorceam în camera mea.

O învălmășeală de gînduri mă cuprinse îndată; ele îmi zburau în grabă prin minte, izgonindu-se și umbrindu-se unul pe altul, semănînd cu acele neguri care, în ținuturile muntoase, coboară în valuri întunecoase și ascund sau șterg cu totul semnele obișnuite după

[1] Replica lui Hamlet atunci cînd acesta îl ucide pe Polonius care îl iscodea. (n.t.)

care călătorul se îndreaptă prin necunoscut. Gîndul întunecat și nedeslușit al primejdiei care îl pîndea pe tatăl meu, în urma uneltirilor unui om ca Rashleigh Osbaldistone, — neisprăvita declarație de dragoste pe care i-o făcusem domnișoarei Vernon, greutățile fățișe ale împrejurării în care se găsea, fiind legată printr-un contract timpuriu să se jertfească, ducîndu-se la mănăstire sau acceptînd o căsătorie nepotrivită, — toate acestea se amestecau în mintea mea, în timp ce judecata nu putea să mai țină seama nici de una, nici de alta, nici să le cîntărească în lumina și în înrîurirea lor adevărată. Dar, mai ales și mai presus de orice, nu înțelegeam chipul în care domnișoara Vernon primise manifestarea dragostei mele și felul șovăielnic în care îmi arăta, cînd înțelegere, cînd dîrzenie; se părea că aveam și eu un loc în inima ei, dar prea mic ca să precumpănească asupra piedicilor ce le-ar fi întîmpinat dacă ar fi recunoscut că-mi împărtășea dragostea. Privirea înfricoșată mai curînd decît uimită, cu care ea urmărise mișcarea covorului de la ușa tainică, arăta că se temea de o primejdie, pe care nu puteam decît să o presupun bine întemeiată, căci Diana Vernon nu prea era supusă slăbiciunilor obișnuite sexului slab și nu era de loc ființa care să se înspăimînte fără un temei drept și real. Care putea fi natura tainelor de care era înconjurată, ca de farmecele unui vrăjitor? A tainelor care păreau a-i înrîuri tot timpul gîndurile și faptele, fără ca pricinile lor să poată fi văzute? În cele din urmă mintea mea zăbovi asupra acestei povești misterioase bucuroasă că, în acest fel, nu trebuia să cerceteze dacă purtarea mea era sau nu cuviincioasă și prevăzătoare. Eram absorbit doar de cele ce i se întîmplau domnișoarei Vernon. Trebuie să mă hotărăsc, îmi zisei, ca înainte de a părăsi Osbaldistone Hall, să mă lămuresc asupra luminii în care va trebui să privesc, de acum înainte, pe această ființă fermecătoare, a cărei viață pare să fie împărțită între sinceritate și taină; prima îi însuflețește cuvintele și simțămintele, iar cea de a doua răspîndește o atmosferă întunecată asupra faptelor ei.

Pe lîngă interesul vădit, ațîțat de curiozitate și de dragostea plină de neliniște, mai simțeam și o puternică, deși nemărturisită și nedeslușită, doză de gelozie. Înrîurirea pe care niște ființe nevăzute o aveau asupra faptelor Dianei, îmi răscolea și mai mult acest sentiment, care se ivește odată cu dragostea, așa cum neghina răsare odată cu grîul. Cu cît cugetam mai mult asupra firii ei, cu atît eram mai convins în sinea mea, dar împotriva dorinței mele, că ea nu ar fi îndurat nici un fel de îngrădire decît dacă aceasta ar fi purces din dragoste; simțeam o bănuială puternică, amară și ațîțătoare, că aici își avea izvorul înrîurirea de care era ea stăpînită.

Aceste îndoieli chinuitoare mă întăreau în dorința de a pătrunde taina purtării domnișoarei Vernon; și, pentru ca încercările să-mi izbutească, am luat o hotărîre ale cărei urmări dacă nu te-ai plictisit încă, le vei găsi descrise în capitolul următor.

„Aud un glas ce nu-l auzi,
Zicînd la drum să plec:
Și văd o mînă ce n-o vezi,
Făcîndu-mi semn să plec.
Thomas Tickell.

Ți-am spus mai înainte, Tresham — dacă vrei să-ți amintești — că rareori mergeam seara în bibliotecă fără încuviințarea domnișoarei Vernon și fără ca bătrîna Marta să fie de față. Era vorba doar de o învoială tacită, născocită de mine. In ultima vreme, din pricină că ițele se încurcaseră cam prea tare între noi, domnișoara Vernon și cu mine nu ne mai întîlneam niciodată în timpul serilor. Ea nu avea, prin urmare, nici o pricină de a bănui că eu aș căuta să reiau aceste întrevederi, mai ales fără o înștiințare prealabilă sau fără o întîlnire stabilită de amîndoi, așa încît Marta, ca de obicei, să poată face de pază; pe de altă parte, această măsură de prevedere era doar o chestiune de bună înțelegere și nu o regulă hotărîtă. Biblioteca mi-era deschisă, ca și celorlalți membri ai familiei, la orice oră din zi și din noapte, și nu puteam fi învinovățit că aș intra nepoftit, oricît de nevăzută și neașteptată ar fi fost ivirea mea acolo. Eram puternic încredințat că în această încăpere, domnișoara Vernon primea din cînd în cînd pe Vaughan, sau pe altcineva, de ale cărui păreri ținea seama în felul ei de a se purta, și îl primea anume numai în orele în care nu putea fi stînjenită. Luminile care se vedeau prin ferestrele bibliotecii la ore nepotrivite, umbrele mișcătoare pe care le zărisem chiar eu, — pașii care puteau fi urmăriți pe roua dimineții, de la ușa turnului pînă la portița grădinii, zgomotele și arătările pe care unele slugi, dar mai ales Andrew Fairservice le băgaseră

de seamă și le tălmăciseră fiecare în felul lui, toate tindeau să-mi arate că locul era vizitat de altcineva decît de vreunul din obișnuiții conacului. Deoarece acest vizitator trebuia să aibă o legătură strînsă cu soarta Dianei Vernon, nu am șovăit să întocmesc un plan pentru a descoperi cine era, întrucît înrîurirea sa putea să aibă urmări bune sau rele asupra aceleia pe care o influența. Dar mai presus de toate, deși încercam să mă conving că acesta era doar un mărunțiș fără însemnătate, voiam să știu prin ce mijloace această persoană își căpătase sau își păstra înrîurirea ce o avea asupra Dianei, și dacă o stăpînea prin frică sau prin dragoste. Că această curiozitate zuliară ocupa un loc de căpetenie în sufletul meu, reieșea din faptul că întotdeauna îmi închipuisem că purtarea domnișoarei Vernon era înrîurită de un singur om, deși, după puținul care îl știam, sfetnicii ei puteau fi foarte numeroși. Deși îmi repetam mereu acest lucru, mă întorceam totuși cu încăpățînare la primul meu gînd și anume că cel care înrîurea purtarea domnișoarei Vernon era un ins de sex masculin, și, mai mult ca sigur, tînăr și frumos; cu dorința arzătoare de a cunoaște, sau mai de grabă de a descoperi pe acest rival, mă așezai în grădină ca să aștept clipa în care luminile vor apărea la ferestrele bibliotecii.

Atît de aprigă mi-era nerăbdarea, încît îmi începui privegherea într-o seară de iulie, cu mai bine de o oră înainte de amurg, deși faptul nu se putea petrece decît după căderea întunericului. Era într-o duminică și toate aleile erau liniștite și singuratice. Un timp mă plimbai de colo pînă colo, bucurîndu-mă de răcoarea înviorătoare a serii de vară și gîndindu-mă la urmările pe care le-ar putea avea încercarea mea. Aerul proaspăt al grădinii, îmbălsămat de dulci miresme, avu obișnuita înrîurire liniștitoare asupra sîngelui meu înfierbîntat; în acest timp, tulburarea minții mele începu să se irosească încetul cu încetul, ceea ce mă făcu să-mi pun întrebarea dacă aveam vreun drept să mă amestec în tainele domnișoarei Vernon, sau în cele ale

familiei unchiului meu. Ce mă privea pe mine pe cine ascundea unchiul meu în casa în care eu însumi eram îngăduit doar ca un oaspete? Ce mă îndrituia să iscodesc afacerile domnișoarei Vernon, învăluite în taine care, așa cum îmi mărturisise chiar ea, nu dorea să fie cercetate?

Dragostea și îndărătnicia aveau gata răspunsul la aceste întrebări. Descoperind această taină, de sigur că l-aș fi slujit pe sir Hildebrand, care poate că nu era încunoștiințat de uneltirile ce se urzeau în casa lui; și mai mult încă, aș fi slujit-o pe domnișoara Vernon, a cărei fire deschisă și simplă o expunea la atîtea primejdii, și care întreținea o legătură secretă poate cu o persoană cu caracter periculos sau îndoielnic. Dacă mă băgam în sufletul ei, era cu gîndul mărinimos și dezinteresat (da, îndrăzneam să-l numesc dezinteresat) de a o călăuzi, de a o apăra și de a o protegui, împotriva vicleșugului, împotriva pizmei și mai ales împotriva sfetnicului tainic, pe care și-l alesese drept confident. Acestea erau argumentele cu care căutam să-mi îmbii, îndrăzneț, conștiința: dar ele erau ca o monedă proastă cu care conștiința era nevoită să se mulțumească; așa și făcea, căci asemenea unui negustor arțăgos, mai degrabă primea o plată proastă, decît să piardă un mușteriu bun.

Pe cînd pășeam pe aleile înverzite, cumpănind aceste gînduri *pro* și *contra*, deodată mă pomenii cu Andrew Fairservice, postat ca o statuie în fața unui rînd de stupi, într-o atitudine de adîncă meditare; cu un ochi, el vedea mișcările micilor făpturi supărătoare, care se pregăteau de culcare în căsuțele lor acoperite cu stuf, iar celălalt ochi și-l ațintea asupra unei cărți dragi care din pricina deselor răsfoiri nu mai avea colțuri și căpătase o formă ovală; această împrejurare, cît și tiparul mărunt și culoarea îngălbenită a volumului, îi dădeau o înfățișare de prea cinstită vechime.

— Eram pe cale să mă desfăt citind „Floarea cu miresme dulci semănată pe gunoiul lumii" de vrednicul maestru John Quackleben, zise Andrew, închizînd cartea la ivirea mea și punîndu-și ochelarii de corn, în chip de semn, la pagina pe care o citea.

— După cîte văd, și albinele și cartea îți cheamă deopotrivă atenția, Andrew.

— Ce neam afurisit! răspunse grădinarul. Au șase zile pe săptămînă în care pot să roiască și, totuși, oricine poate vedea că nu o fac decît duminica, împiedicînd lumea să meargă să asculte Cuvîntul. Dar astăseară nu este nici o predică la capela Graneagain — binecuvîntat fie domnul!

— Ai fi putut merge la biserica parohială, cum am făcut eu, Andrew, și ai fi auzit o predică din cele mai bune.

— Ciorbă lungă — ciorbă lungă! — răspunse Andrew cu un rînjet disprețuitor, — bună doar pentru cîini, să mă ierte măria ta. Da! fără îndoială că aș fi putut să-l ascult pe diacon, sporovăind în cămașa lui albă și pe cîntăreți zicînd din fluier; ar fi mai curînd ca o nuntă de bodaproste decît ca o predică. — Și, pe deasupra, aș fi putut merge la vecernie ca să-l aud pe tata Docharty, mormăindu-și liturghia; mult mi-ar mai fi folosit asta!

— Docharty? întrebai eu (acesta era numele unui preot bătrîn, irlandez mi se pare, care slujea uneori la Osbaldistone Hall). Credeam că părintele Vaughan a fost pe la conac. Ieri era aici.

— Da — răspunse Andrew — dar ne-a părăsit aseară, ca să meargă la Greystock, sau într-unul din satele acelea dinspre asfințit. E un tămbălău grozav pe acolo, chiar acum. Sînt în fierbere ca și albinele mele, dumnezeu să le aibe în pază! că le asemuiesc, săracele, cu oameni ca papistașii! Da, vezi, ăsta-i cel de al doilea roi, care a purces azi după amiază. Primul roi pornise de vreme dimineața. Dar, eu așa cred că pentru astă noapte s-or fi liniștit în știubeiele lor. Așa încît, urez măriei tale noapte bună, să fie binecuvîntat și să aibă parte numai de bine.

Zicînd acestea, Andrew plecă, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire înapoi, spre „ştiubeie", aşa cum numea el stupii.

Obţinusem de la el, pe o cale ocolită, o ştire însemnată şi anume că părintele Vaughan nu mai era la conac. Dacă s-ar ivi, deci, astăseară o umbră la ferestrele bibliotecii, aceasta ori nu era a lui, ori el se purta într-un chip tainic, care dădea de bănuit. Am aşteptat cu nerăbdare asfinţitul soarelui şi amurgul. De-abia începu să cadă întunericul şi o licărire apăru la ferestrele bibliotecii; se desluşea însă anevoie în lumina serii, care încă mai dăinuia. Cu toate acestea, băgai de seamă prima rază cu repeziciunea cu care marinarul pe care l-a apucat noaptea vede prima licărire depărtată a farului, care îi arată calea. Simţămintele de îndoială şi de bunăcuviinţă care, pînă atunci, avuseseră de luptat cu gelozia şi curiozitatea, dispărură cînd mi se înfăţişă prilejul de a satisface pe cele din urmă. Intrai din nou în casă, ocolind camerele locuite, cu simţămîntul unuia care vrea să păstreze taina faptelor sale; ajunsei la uşa bibliotecii, — şovăii o clipă cu mîna pe clanţă, — auzii dinăuntru un zgomot de paşi înăbuşiţi; — deschisei uşa, — şi o găsii pe domnişoara Vernon singură.

Diana păru uimită, — fie din pricina intrării mele neaşteptate, fie dintr-altă pricină, pe care nu o puteam ghici; dar, în înfăţişarea ei era o nelinişte pe care nu o băgasem de seamă niciodată pînă atunci şi care ştiam că nu poate să fie prilejuită decît de o emoţie neobişnuită. Totuşi, ea se stăpîni foarte repede. Atît de mare este puterea conştiinţei, încît eu, cel care credeam că o surprind, tocmai eu păream cel surprins şi, fără doar şi poate, cel mai stînjenit dintre amîndoi.

— S-a întîmplat ceva? mă întrebă domnişoara Vernon. A sosit cineva la conac?

— După cîte ştiu eu, nimeni, îi răspunsei eu, destul de ruşinat; căutam numai pe *Orlando*.

— Iată-l! zise domnişoara Vernon, arătînd spre masă.

Mutînd două-trei cărţi de colo-colo, ca să ajung la aceea pe care mă făceam că o caut, mă gîndeam, ca să spun adevărat, să renunţ cu cinste la această cercetare pentru care nu aveam siguranţa necesară, cînd văzui o mănuşă bărbătească zăcînd pe masă. Ochii mei întîlniră pe cei ai domnişoarei Vernon, care se înroşi toată.

— Este una din amintirile mele — zise ea şovăind şi răspunzînd privirii şi nu cuvintelor mele — este una din mănuşile bunicului meu, cel din minunata pictură a lui Van Dyck, pe care ai admirat-o.

Ca şi cînd s-ar fi gîndit că vorbele nu sînt îndestulătoare pentru a-i adeveri spusele, deschise sertarul unei mese mari de stejar şi, scoţînd încă o mănuşe, o aruncă spre mine. Cînd o persoană sinceră din fire se coboară pînă la şovăială şi prefăcătorie, îşi dă în acest scop atîta osteneală şi grijă încît adeseori ascultătorul se îndoieşte de adevărul vorbelor. Aruncai o privire grăbită la amîndouă mănuşile şi apoi răspunsei

— Mănuşile se asemănau una cu alta, fără îndoială, la croială şi la cusături; dar nu se pot împerechia, deoarece amîndouă sînt pentru mîna dreaptă.

De supărare ea îşi muşcă buza şi se înroşi din nou şi mai tare.

— Ai dreptate să mă dai de gol, răspunse ea cu amărăciune. Alţi prieteni ar fi judecat, după cele spuse de mine, că nu ţin să dau lămuriri despre o împrejurare, care nu cere lămuriri — cel puţin pentru un străin. Dumneata ai judecat mai bine şi m-ai făcut să simt atît josnicia vicleniei, cît şi neputinţa mea de a juca rolul unei fiinţe făţarnice. Îţi spun acum limpede că, aşa cum ai băgat de seamă cu atîta iscusinţă, mănuşa aceea nu este perechea celei pe care am scos-o acum. Ea aparţine unui prieten, încă şi mai scump mie decît omul pictat de Van Dyck, — un prieten de ale cărui sfaturi am fost şi voi fi călăuzită, — pe care-l cinstesc, pe care îl... şi se opri.

Eram supărat de felul ei de a fi și-i isprăvii fraza în felul meu :

— Pe care *îl iubesc*, ar trebui să spui, domnișoară Vernon.

— Și chiar dacă aș spune-o — răspunse ea cu mîndrie — cine este acela care să-mi ceară socoteală pentru dragostea mea ?

— Eu nu, domnișoară Vernon, în nici un caz. Te rog să nu mă crezi vinovat de atîta îndrăzneală. Dar — urmai eu cu oarecare oțărîre căci eram și eu ațîțat la rîndul meu — sper că vei ierta unui prieten, căruia pari înclinată să-i retragi acest nume, de a observa...

— Nu observa nimic, domnule — îmi luă ea vorba cu tărie — afară doar de faptul că nu vreau să fiu nici descusută, și nici să mi se pună cuvîntul la îndoială. Nu este nimeni pe lume care să fie îndrituit a mă cerceta sau judeca ; și dacă ai ales această oră nepotrivită ca să vii aici în scopul de a mă iscodi, prietenia sau interesul pe care susții că mi-l porți este o scuză săracă pentru curiozitatea dumitale necuviincioasă.

— Vei scăpa îndată de prezența mea, zisei eu, cu o mîndrie egală cu a ei, căci firea mea nu a putut niciodată să se plece, chiar în acele cazuri în care simțămintele îmi erau în joc. Vei scăpa îndată de prezența mea. Mă trezesc dintr-un vis plăcut, dar foarte înșelător...

Ajunsesem la ușa încăperii, cînd domnișoara Vernon, ale cărei mișcări erau uneori atît de iuți, încît păreau aproape instinctive, mi-o luă înainte, și, prinzîndu-mă de braț, mă opri, luîndu-și o înfățișare autoritară, care o făcea atît de ciudată și de atrăgătoare pentru cine îi cunoștea firea-i nevinovată și simplă.

— Stai, domnule Frank, zise ea. Nu mă vei părăsi în acest chip ; nu am atît de mulți prieteni, încît să-mi dea mîna să-i lepăd chiar pe aceia nerecunoscători și egoiști. Ascultă-mă ce-ți spun, domnule Francis Osbaldistone. Nu vei afla nimic despre această mănușă misterioasă, și pe cînd vorbea o ridică în mînă ; — nimic — nu, nici o singură iotă mai mult decît ce știi deja ; dar, nu voi îngădui ca ea să fie o mănușă aruncată în semn de vrajbă și de sfidare între noi. Timpul ce-l mai am de petrecut aici — zise ea, muindu-și întrucîtva vocea — trebuie să fie foarte scurt ; al dumitale trebuie să fie și mai scurt. Trebuie să ne despărțim curînd, fără ca să ne mai întîlnim vreodată ; așa încît să nu ne certăm ; să nu lăsăm necazurile să ne amărască puținele ceasuri pe care le mai avem de petrecut împreună în viața aceasta.

Nu știu, Tresham, prin ce vrajă această ființă încîntătoare avea atîta stăpînire asupra firii mele, pe care eu însumi de multe ori nu mi-o pot stăpîni. Cînd intrasem în bibliotecă, fusesem hotărît să cer domnișoarei Vernon toate lămuririle. Descoperii că ea mă respinsese și mă sfidase cu mînie, recunoscînd pe față că prețuia mai mult pe rivalul meu ; căci, ce alt înțeles aș fi putut da eu aprecierii pe care o arăta chiar ea pentru misteriosul ei confident ? Și totuși, pe cînd mă pregăteam să părăsesc încăperea și s-o rup cu ea pentru totdeauna, a fost de ajuns doar să-și schimbe privirea și tonul, trecînd de la supărarea stîrnită de mîndrie, la un despotism binevoitor și șăgalnic, umbrit de o duioșie gravă, ca să mă aducă înapoi la scaunul meu, ca pe un vasal supus anevoioaselor condiții impuse de ea.

— La ce folosește aceasta ? zisei eu, pe cînd mă așezam. La ce folosește aceasta, domnișoară Vernon ? De ce aș fi eu martor la încurcături, în care nu pot da nici un ajutor, și la taine care-ți aduc supărare dacă încerc numai să le pătrund ? Cu toată lipsa dumitale de cunoștințe în ale vieții, trebuie să-ți dai seama că o femeie tînără și frumoasă nu poate avea decît un singur prieten. Eu aș fi gelos chiar pe un prieten, dacă acesta ar împărtăși o taină cu a treia persoană, necunoscută și ascunsă mie ; dar pe *dumneata*, domnișoară Vernon...

— Ești de sigur gelos, la toate modurile și timpurile în care se manifestă această patimă plăcută ! Dar,

bunul meu prieten, în tot acest timp, nu ai spus decît niște vorbe de clacă, pe care prostănacii le iau din piese de teatru și din romane și le repetă atîta încît încep să aibă o înrîurire puternică asupra minții lor. Sînt băieți și fete care flecăresc astfel pînă cînd se îndrăgostesc, iar cînd dragostea lor e pe cale să adoarmă, flecăresc și se ațîță pînă cînd devin geloși. Dar, dumneata și cu mine, Frank, sîntem ființe cugetătoare și nu avem nici nerozia și nici timpul ca să pălăvrăgim pînă să ajungem la altă legătură între noi, decît aceea de prietenie simplă, cinstită și dezinteresată... Orice altă legătură ne este tot atît de străină, ca și cum eu aș fi bărbat sau dumneata femeie. Ca să dau adevărul pe față — urmă ea după ce șovăi o clipă — deși fac cinste sexului meu, roșind de felul deschis în care înfățișez lucrurile, noi nu ne putem căsători, chiar dacă am vrea și nu ar trebui să ne căsătorim, chiar dacă am putea.

Și este adevărat, Tresham, că se roși ca un îngeraș, cînd îmi făcu această destăinuire. Eram cît pe-aci să combat amîndouă alternativele ei, uitînd cu totul bănuielile pe care mi le întărisem în cursul serii, cînd ea urmă cu o dîrzenie rece, care se apropia chiar de asprime:

— Ceea ce spun este adevărul gol-goluț, care nu vreau să fie discutat sau cercetat. Sîntem deci prieteni, domnule Osbaldistone, nu este așa? Îmi întinse mîna și, luînd-o pe a mea, urmă: Și nu sîntem altceva nimic unul pentru altul, nici acum, nici de acum înainte, decît prieteni.

Dădu drumul mîinii mele, iar eu îmi lăsai mîna să cadă și îmi plecai capul, *supraîncărcat,* cum ar zice Spencer, de amestecul de bunătate și dîrzenie în felul ei de a se purta. Se grăbi apoi să schimbe vorba.

— Uite o scrisoare — zise ea — adresată dumitale, domnule Osbaldistone, limpede și lămurit; dar, cu toată prevederea persoanei care a scris-o și a adresat-o, poate că nu ar fi ajuns niciodată în mîinile dumitale, dacă n-ar fi nimerit la un anumit Pacolet, unul din piticii mei fermecați, pe care, ca toate domnițele nefericite din basme, îl țin tainic în slujba mea.

Deschisei scrisoarea și aruncai o privire asupra cuprinsului ei — foaia neîmpăturită îmi scăpă din mîini și izbucnii, fără vrerea mea: „Doamne, dumnezeule! Nerozia și neascultarea mea l-au ruinat pe tata!“

Domnișoara Vernon se ridică și mă privi cu o adevărată și prietenească îngrijorare.

— Te-ai îngălbenit! Îți este rău! Să-ți aduc un pahar cu apă? Fii bărbat, domnule Osbaldistone, nu te prăpădi cu firea. Tatăl dumitale — nu cumva nu mai este în viață?

— Trăiește — zisei eu — mulțumesc lui dumnezeu! Dar în ce necazuri și cu ce greutăți...

— Dacă aceasta-i totul, nu-ți pierde nădejdea. Pot citi această scrisoare? zise ea, ridicînd-o.

Încuviințai, atît de năuc, încît abia știam ce spun. Ea o citi cu multă luare-aminte.

— Cine este acest domn Tresham, care iscălește scrisoarea?

— Asociatul tatălui meu (bunul tău tată, Will), dar el nu prea obișnuiește să se amestece personal în afacerile casei de negoț.

— El pomenește aici — zise domnișoara Vernon — și de alte diferite scrisori trimise dumitale mai înainte.

— Nu am primit niciuna din ele, răspunsei eu.

— Se pare — urmă ea — că Rashleigh, care a pus deplină stăpînire pe administrarea afacerilor, în timpul plecării tatălui dumitale în Olanda, a părăsit de cîtva timp Londra ca să se ducă în Scoția, cu sume mari de bani, în numerar și în hîrtii de valoare, pentru a plăti niște datorii mari pe care tatăl dumitale le avea acolo și că de atunci nu se mai știe nimic de el.

— Din păcate, este prea adevărat.

— Și a fost trimis — urmă ea, uitîndu-se la scrisoare — un șef contabil, sau așa ceva — Oweson — Owen — la Glasgow, ca să încerce să-l găsească pe

Rashleigh, iar dumneata ești rugat să te duci de îndată în acel oraș și să-l ajuți în cercetările lui.

— Chiar așa este, și trebuie să plec îndată.

— Mai stai măcar o clipă, zise domnișoara Vernon. Mie mi se pare că lucrul cel mai neplăcut care poate ieși de aici ar fi pierderea unei anumite sume de bani; poate aceasta să pricinuiască lacrimile din ochii dumitale? Mi-ar fi rușine, domnule Osbaldistone!

— Mă nedreptățești, domnișoară Vernon! — răspunsei eu. Nu deplîng paguba, ci înrîurirea pe care știu că paguba o va avea asupra stării sufletești a tatălui meu, asupra sănătății sale, el care ține creditul negustoresc pe aceeași treaptă cu cinstea; dacă ar fi declarat falit, aceasta l-ar băga în mormînt, căci ar fi copleșit de durere, de remușcări și deznădejde, ca un soldat osîndit pentru mișelie, sau ca un om de onoare, care și-a pierdut rangul și poziția în societate. Toate acestea le-aș fi putut împiedica, printr-o jertfă măruntă, aceea a mîndriei și a lenei; din pricina acestor două păcate, nu m-am consacrat profesiei cinstite și folositoare a tatălui meu. Doamne, dumnezeule! Cum voi putea răscumpăra urmările greșelii mele!

— Ducîndu-te de îndată la Glasgow, așa cum ți se cere de către prietenul care-ți scrie această scrisoare.

— Dar dacă Rashleigh — zisei eu — a făurit într-adevăr acest plan josnic și mîrșav, de a jefui pe binefăcătorul lui, ce sorți am eu să zădărnicesc un plan atît de iscusit ticluit?

— Sorții — răspunse ea — pot fi într-adevăr îndoielnici; dar, pe de altă parte, nu văd cum ai putea să-l ajuți pe tatăl dumitale, rămînînd aici. Amintește-ți că dacă ai fi fost la locul ce ți-a fost hărăzit, această nenorocire nu s-ar fi putut întîmpla; grăbește-te să faci ce ți se cere. S-ar putea întîmpla să izbutești; dar, mai stai — nu părăsi această încăpere înainte de a mă întoarce eu.

Mă lăsă zăpăcit și uimit; totuși, am găsit o clipă de liniște în care am admirat dîrzenia, calmul și prezența de spirit, pe care ea le avea în orice împrejurare, oricît de neașteptată.

După cîteva minute, se întoarse cu o foaie de hîrtie împăturită și închisă ca o scrisoare, dar fără adresă.

— Mă bizui pe dumneata — zise ea — dîndu-ți această dovadă a prieteniei mele, pentru că am încrederea cea mai desăvîrșită în cinstea dumitale. Dacă înțeleg bine pricina necazului pe care-l ai, sumele de bani, care sînt în mîna lui Rashleigh, trebuiesc recîștigate pînă într-o anumită zi, — mi se pare că este vorba de 12 septembrie — în scopul de a plăti polițele de care este vorba; prin urmare, dacă o sumă de bani îndestulătoare poate fi obținută înainte de această dată, cinstea tatălui dumitale este ferită de nenorocirea de care te temi.

— Desigur, așa scrie domnul Tresham. Privii din nou scrisoarea tatălui tău și adăugai: Nu poate fi nici o îndoială în această privință.

— Bine, zise Diana; în acest caz, micul meu Pacolet îți va putea fi de folos. Ai auzit de farmece trimise prin scrisori. Ia această scrisoare, și nu o deschide decît numai dacă toate celelalte mijloace au dat greș; dacă reușești prin propriile dumitale sforțări, mă bizui pe cinstea dumitale ca să o distrugi, fără s-o deschizi sau să îngădui să fie deschisă; dar, dacă nu, poți desface pecetea cu zece zile înainte de ziua fatală; vei găsi unele îndrumări care s-ar putea să-ți fie de folos. Adio, Frank; nu ne vom mai întîlni niciodată, dar, gîndește-te uneori la prietena dumitale, Die Vernon.

Îmi întinse mîna, dar eu o strînsei pe Diana la piept. Ea suspină, în timp ce se smulse din îmbrățișarea pe care mi-o îngăduise, fugi la ușa care ducea înspre camera ei și se făcu nevăzută.

Călare-n grabă mare ei pornesc
În goană pe-ai lor bidivii.
Ura, ura — și morții călăresc.
Ți-e teamă cu mine să vii?

Burgher

Cînd cad deodată pe capul omului mai multe necazuri de soiuri deosebite și din alte pricini, tot te alegi cu un folos și anume că fiecare necaz muncindu-ți într-altfel gîndul, nici unul nu izbutește să te copleșească în totul. Eram într-adevăr mîhnit din pricina despărțirii mele de domnișoara Vernon, dar mai puțin decît dacă n-ar fi fost la mijloc nenorocirile care îl pîndeau pe tatăl meu și la care mă gîndeam mereu; mă întristaseră veștile primite de la domnul Tresham, dar mai puțin decît dacă acestea mi-ar fi împuiat singure capul. Nu eram, așadar, nici un îndrăgostit necredincios și nici un fiu nerecunoscător, dar nimănui nu i se poate cere să sufere peste măsură pentru fiecare năpastă ce o îndură, iar dacă pricinile acestor năpaste sînt deosebite, atunci simțămîntul nostru se cuvine să se împartă, ca și activul unui falit între creditorii săi. Așa cugetam eu odată ajuns în odaie și, din asemuirea ce-o făcusem, se vede că gîndurile mele începeau să capete un iz de negustorie.

Mă apucai să citesc cu luare-aminte scrisoarea tatălui tău. Nu era prea deslușită și el însuși mă îndemna să cer unele amănunte lui Owen, pe care eram rugat cu stăruință să-l întîlnesc cît mai repede cu putință într-un oraș scoțian numit Glasgow. De asemenea, mi se spunea că vechiul meu prieten putea fi găsit la domnii MacVittie, MacFin § Co., negustori din acel oraș. Tatăl tău pomenea de mai multe scrisori care, după cum bănuiam, trebuie să se fi pierdut pe drum sau să fi fost sfeterisite și se plîngea de tăcerea mea îndărătnică, în cuvinte care ar fi fost cu desăvîrșire nedrepte, dacă scrisorile ce le-aș fi trimis ar fi ajuns la destinație. În timp ce citeam scrisoarea, eram într-adevăr uimit. Nu mă puteam îndoi nici o clipă că duhul lui Rashleigh mă pîndea pricinuindu-mi aceste îndoieli și urzind greutățile ce mă împresurau; totuși, era prea cumplit să te gîndești în ce măsură fusese el în stare să folosească laolaltă viclenia și puterea ce o avea spre a-și atinge țelurile. Spre cinstea mea, trebuie să recunosc că durerea de a mă despărți de domnișoara Vernon, oricît de jalnică mi s-ar fi părut în alte împrejurări și în alte timpuri, începea să pălească atunci cînd mă gîndeam la primejdiile care îmi pîndeau părintele. Eu însumi nu prețuiam prea mult avuția și aveam fățărnicia celor mai mulți dintre tinerii cu închipuire vie, care presupun că se pot mai degrabă lipsi de bani decît să-și irosească vremea și darurile în truda trebuitoare pentru a-i agonisi. În cazul tatălui meu, însă, știam că falimentul ar fi fost socotit ca o rușine îngrozitoare și de neșters; nimic nu i-ar fi putut aduce vreo alinare cît trăia și doar moartea i-ar fi fost singura și cea mai grabnică ușurare.

În gîndul meu eram așadar pornit să înlătur această nenorocire și chiar cu o tărie pe care desigur că nu aș fi avut-o, dacă ar fi fost vorba de propria-mi soartă; ca urmare a acestei chibzuințe, m-am hotărît să plec de la Osbaldistone Hall a doua zi, îndreptîndu-mă fără întîrziere spre Glasgow, unde aveam să mă întîlnesc cu Owen; de plecarea mea nu am găsit cu cale să-l încunoștiințez pe unchiul meu decît printr-o scrisoare, în care îi mulțumeam pentru ospitalitate, asigurîndu-l că afaceri neașteptate și foarte însemnate mă împiedicau să-i arăt mulțumirea prin viu grai. Știam că bătrînul cavaler de țară îmi va ierta lesne lipsa de cuviință; pe de altă parte, cunoscînd felul iscusit și neșovăitor în care uneltea Rashleigh, mă te-

meam ca nu cumva el să fi prevăzut pînă şi mijloacele de a opri o călătorie menită tocmai să-i zădărnicească urzelile, ceea ce ar fi fost cu putinţă dacă plecarea mea din Osbaldistone Hall ar fi fost ştiută de toţi.

Eram, prin urmare, hotărît să pornesc la drum în zorii dimineţii următoare şi să ajung în regatul megieş al Scoţiei, înainte ca cei din conac să fi bănuit plecarea mea. O piedică însemnată, însă, mi-ar fi putut întîrzia zorul, de care atîrna izbînda călătoriei: nu cunoşteam drumul cel mai scurt, ba chiar nici un alt drum către Glasgow; şi cum, în împrejurările în care mă aflam zorul era de cea mai mare însemnătate, mă hotărîi să-i cer sfatul lui Andrew Fairservice, ca celui mai apropiat şi sigur sfetnic pe care îl aveam la îndemînă. Cît era de tîrziu, pornii cu gîndul să mă asigur şi în această privinţă atît de însemnată; după o plimbare de cîteva minute, ajunsei la locuinţa grădinarului.

Locuinţa lui Andrew nu era aşezată la o depărtare prea mare de zidul care împrejmuia grădina; o colibă curăţică şi plăcută, din Northumberland, clădită din pietre cioplite grosolan cu ciocanul şi avînd ferestrele şi uşile împodobite cu boiandrucuri masive din piatră cioplită şi acoperişul făcut din lespezi mari cenuşii, în loc de ardezie, stuf sau olane. Un păr văratic lîngă un colţ al colibei, un pîrăiaş, un strat de flori de o jumătate de stînjen în faţă şi o grădiniţă de zarzavat în spate, un ţarc pentru o vacă şi o holdişoară semănată cu felurite grîne, mai curînd menite să hrănească pe cel care locuia în colibă, decît să fie vîndute, acestea erau binefacerile pe care bătrîna Anglie le hărăzea oricărui locuitor, chiar aici în hotarul de miazănoapte.

În timp ce mă apropiam de casa înţeleptului Andrew, am auzit nişte sunete grave, îngînate pe nas şi tărăgănate, care mă făcură să cred că Andrew, după obiceiul cuviincios şi vrednic de laudă al compatrioţilor săi, adunase cîţiva vecini care să-i ţie isonul la ruga familiei, cum numea el rugăciunea de seară. Intr-adevăr, Andrew nu avea nici soţie, nici fiică, şi nici un fel de parte femeiască în casa lui. „Grădinarul dinaintea mea — zicea el — a avut destule de îndurat de la aceste lighioane". Cu toate acestea izbutea uneori să-şi adune un auditoriu din papistaşii şi anglicanii din împrejurimi, „tot atîţia tăciuni — cum zicea el — smulşi din focul Gheenei", asupra cărora obişnuia să-şi încerce darurile duhovniceşti, sfidînd deopotrivă pe părintele Vaughan, pe părintele Docharty, pe Rashleigh, ca şi toată lumea catolică de care era înconjurat, care socoteau amestecul său în asemenea treburi ca o nelegiuire eretică. Îmi ziceam că se prea putea ca nişte vecini binevoitori să se fi adunat la o astfel de rugăciune de sine stătătoare. Cu toate acestea, cînd ascultai cu mai multă băgare de seamă, sunetul părea să purceadă numai din plămînii zisului Andrew; oprindu-l din cîntat prin intrarea mea în casă, îl găsii pe Fairservice singur. Omul se lupta din răsputeri cu nişte cuvinte grele şi lungi, citindu-le cu glas tare dintr-o carte de discuţii teologice, în scopul de a se lămuri pe sine.

— Tocmai eram pe cale să mă desfăt — zise el, dînd deoparte greoaia carte in-folio — cu prea vrednicul doctor Lightfoot[1].

— Lightfoot! exclamai eu, privind uimit cartea mare şi greoaie. Desigur că autorul dumitale nu a avut un nume prea fericit ales.

— Chiar aşa îl chema, Lightfoot, domnişorule; era un teolog pe cinste, un altfel de teolog decît cei pe care îi găseşti în zilele noastre. Pînă una-alta, îţi cer iertare că te-am ţinut în picioare la uşă, dar m-am fost întîlnit (doamne păzeşte-ne de rele!) şi în noaptea trecută cu un strigoi, şi stam la îndoială dacă să deschid sau nu uşa înainte de a fi isprăvit ruga de seară; tocmai isprăvisem capitolul al cincelea din

[1] Lightfoot — iute de picior. (n.t.)

Nehemia — şi, dacă nici asta nu-i va ţine departe, apoi zău că nu ştiu ce i-ar mai putea ţine.

— Te-ai întîlnit cu un strigoi ? zisei eu. Ce vrei să spui, Andrew ?

— Am zis că m-am fost întîlnit cu un strigoi, — răspunse Andrew. Asta e ca şi cum aş zice că m-a băgat în sperieţi un strigoi. Doamne, păzeşte-ne de ele ! zic iarăşi.

— Te-a băgat în pereţi un strigoi, Andrew ? Nu înţeleg nimic !

— N-am zis că m-a băgat în pereţi — răspunse Andrew — ci m-a băgat în sperieţi, adică m-a spăimat de m-au trecut fiorii ; asta am zis !

— Te rog lasă orice spaimă acuma, Andrew, şi spune-mi dacă poţi să mă îndrepţi pe drumul cel mai scurt către un tîrg din Scoţia dumneatale, numit Glasgow ?

— Un tîrg numit Glasgow ! mă îngînă Andrew. Dară Glasgow e un oraş, măi omule ! Vrei să afli dacă ştiu drumul într-acolo ? Cum să nu-l ştiu ? Nu-i prea departe de satul meu din Dreepdaily care îi aşezat o leacă mai spre asfinţit. Da' pentru ce vrei să mergi măria ta la Glasgow ?

— Treburi personale, îi răspunsei.

— Adicătelea, cum s-ar zice : nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala. La Glasgow ? Se opri o clipă. Mă tot gîndesc că ţi-ar prinde bine să ai pe cineva care să-ţi arate drumul.

— Desigur, dacă aş întîlni pe cineva care ar merge într-acolo.

— Şi de bună seamă că măria ta n-ar nesocoti osteneala omului şi timpul pierdut ?

— Sigur că aş ţine seama. Treaba mea este grabnică şi, dacă îmi poţi găsi o călăuză, care să mă însoţească, o voi răsplăti cum se cuvine.

— Asta nu-i o zi în care să vorbim de treburile lumeşti, — zise Andrew, ridicîndu-şi privirea la cer ; dară, dacă nu ar fi duminică seara, te-aş întreba ce-ai avea plăcere să dăruieşti unuia care ţi-ar ţine de urît

pe drum şi ţi-ar spune toate numele de castele şi conace ale boierilor şi ţi-ar înşira tot ce ştie despre neamul lor ?

— Tot ce vreau să cunosc este drumul pe care trebuie să-l urmez ; voi plăti călăuzei aşa ca să fie mulţumită — îi voi da oricît i se cuvine.

— Oricît ? întrebă Andrew. E ca şi cum n-ai zice nimic. Şi unde pui că vlăjganul despre care îţi vorbesc ştie să scurteze drumul, cunoaşte cărările care duc de-a dreptul peste dealuri şi...

— Nu am vreme de pierdut cu vorba. Andrew ; tocmeşte-te cu el în numele meu. Fă cum crezi că-i mai bine.

— Aha ! Ai vorbit cu rost, răspunse Andrew. Mă gîndesc că dacă treburile stau aşa cum stau, chiar eu voi fi vlăjganul care să te călăuzească.

— Dumneata, Andrew ? Dar cum vei scăpa de slujba ce o ai ?

— Am zis eu măriei tale, acu cîtva timp, că de mult mă bate gîndul să o iau din loc ; poate încă din primul an, cînd am venit la Osbaldistone Hall ; iară acuma gîndul mă îmbie să plec cu tot dinadinsul, că de ! mai bine mai tîrziu decît niciodată. Vorba lungă-i sărăcia omului.

— Îţi părăseşti slujba, va să zică ? Dar nu-ţi pierzi şi simbria ce ţi se cuvine pînă la zi ?

— Fără îndoială că oi pierde şi eu ceva. Dară am nişte arginţi de-ai boierului la mine. I-am luat pe merele din livada veche... şi de rea tocmeală au avut parte oamenii de le-au cumpărat — poame verzi, de lepădat, nu alta. Ba încă sir Hildebrand era aşa dornic după arginţi (adică cătaful m-a tot zorit) ca şi cînd ar fi fost parmene aurii... Apoi, mai e şi argintul pentru seminţe. Mă gîndesc că simbria tot mi-o scot eu. Dară, fără îndoială că măria ta te-ai gîndit la ceea ce pot păgubi, cînd om ajunge la Glasgow — şi zici că vrei să plecăm îndată ?

— Mîine în zori, răspunsei eu.

— Asta e cam pe neaşteptate ! Unde să găsesc eu

o mîrţoagă? Ba stai — am găsit tocmai gloaba care îmi trebuie.

— Atunci, la ora cinci dimineaţa, Andrew. Ne vom întîlni în capul aleii.

— Să mă ia necuratul (cum se zice), dacă nu viu la întîlnire, răspunse cu voioşie Andrew. Dacă vrei să-mi asculţi sfatul, ar trebui să pornim cu două ceasuri mai devreme. Cunosc eu drumul, pe întuneric ca şi pe lumină, tot aşa de bine ca şi Ralph Ronaldson, orbul, care a colindat toate coclaurile din ţara asta. Şi care nu ştie nici măcar cum arată o floare de cîmp!

Încuviinţai bucuros schimbarea făcută de Andrew în planul meu, aşa că ne-am înţeles să ne întîlnim în locul hotărît, la ora trei. Dar, deodată, un nou gînd îi veni în minte viitorului meu tovarăş de drum.

— Strigoiul! Strigoiul! Ce ne facem dacă ne întîlnim cu strigoiul? N-am nici o poftă să mă întîlnesc cu el a doua oară în douăzeci şi patru de ore!

— Ei, fleacuri! izbucnii eu, despărţindu-mă de Andrew. Nu trebuie să te sperie nimica din lumea cealaltă; lumea asta are duhuri destul de rele, care pot să lucreze singure, fără nici un ajutor, chiar dacă toată ceata lui Lucifer s-ar întoarce să le ajute şi să le sprijine.

Cu aceste cuvinte, al căror înţeles izvora din împrejurarea în care mă găseam, părăsii coliba lui Andrew şi mă întorsei la conac.

Făcui puţinele pregătiri trebuincioase pentru călătoria hotărîtă; îmi cercetai şi îmi încărcai pistoalele; apoi mă zvîrlii pe pat, ca să trag un pui de somn, dacă era cu putinţă, înaintea unui drum lung, obositor şi plin de griji. Sleit fiind de zbuciumul tulburător al zilei, natura mi-a fost mai darnică decît mă aşteptasem. Mă scufundai într-un somn adînc şi fără vise, din care mă trezii totuşi, cînd bătrînul ornic din turnul învecinat cu camera mea de culcare bătu ora două. Mă sculai de îndată, aprinsei o lumină, scrisei răvaşul pe care hotărîsem să-l las unchiului meu şi, renunţînd la unele haine care m-ar fi stînjenit pe drum, pusei restul lucrurilor în valiză, mă furişai pe scări pînă jos şi ajunsei la grajd fără nici o piedică. Fără să fiu un grăjdar atît de priceput ca verii mei, învăţasem la Osbaldistone Hall să-mi pregătesc şi să-mi înşeuez calul şi, în cîteva minute eram călare şi gata de drum.

În timp ce călăream la pas pe bătrîna alee, luminată palid şi cu sclipiri albicioase de luna gata să apună, privii îndărăt cu un suspin adînc şi plin de prevestiri către zidurile care adăposteau pe Diana Vernon, avînd simţămîntul deznădăjduit că despărţirea aceasta avea să fie pentru totdeauna. Printre şirurile lungi şi neregulate ale ferestrelor gotice, care, acum, în lumina lunii, arătau albe — mi-era cu neputinţă să deosebesc fereastra camerei în care ea dormea. Încă de pe acuma am pierdut-o — îmi ziceam, în timp ce ochii mei hoinăreau peste întunecoasele şi nedesluşitele amănunte de arhitectură, înfăţişate de Osbaldistone Hall în lumina lunii. Am pierdut-o încă de pe acum, înainte de a fi părăsit casa în care ea locuieşte. Cum mai pot nădăjdui să întreţin o corespondenţă cu ea, cînd zeci de leghe vor fi între noi?

În timp ce mă cufundasem în visuri mai degrabă neplăcute, „limba de fier a timpului bătu ora trei în urechea adormită a nopţii", şi îmi amintii că trebuia să mă întîlnesc cu o persoană care avea o purtare şi o înfăţişare mai lipsite de interes — Andrew Fairservice.

La poarta din capătul aleii, găsii un călăreţ staţionînd în umbra zidului, dar care nu-mi răspunse pînă ce nu tuşii de două ori şi nu îl strigai: „Andrew". Abia atunci, horticultorul îmi zise: „Mă leg că este Andrew".

— Ia-o înainte, atunci — zisei eu — şi taci, dacă poţi, pînă ce trecem de cătunul din vale.

Andrew o luă înainte, precum îi spusesem, dar într-un pas mult mai sprinten decît aş fi crezut de cuviinţă; atît de bine mi-a ascultat porunca de a păstra

tăcerea, încît nici nu a vrut să-mi răspundă la repetatele mele întrebări asupra pricinei unei grabe atît de nepotrivite.

Descurcîndu-ne pe drumurile cele mai scurte, pe care Andrew le cunoştea, alegîndu-le dintre nenumăratele drumeaguri pietroase şi cărări ce se întretăiau în vecinătatea conacului, ajunserăm la cîmp deschis; îl trecurăm în goană şi ne urmarăm calea printre dealurile golaşe care despart Anglia de Scoţia şi care se numesc Hotarul de mijloc. Drumul — sau, mai bine-zis, meleagurile pe care le străbăteam erau un plăcut şir de mlaştini şi de grohotişuri; totuşi, Andrew nu se îndupleca să încetinească mersul, ci îi dădu drumul înainte într-un trap bărbătesc, mergînd cu vreo opt sau zece mile pe oră. Eram mirat şi necăjit de dîrzenia încăpăţinată a ticălosului, pentru că urcam şi coboram costişe foarte primejdioase şi treceam pe lîngă margini de rîpe, unde orice poticnire a calului ar fi însemnat moartea sigură a călăreţului. Luna, în cel mai bun caz, arunca o lumină slabă şi îndoielnică; dar, într-unele locuri, eram aşa de umbriţi de munţi, încît ne aflam în bezna cea mai deasă; în clipele acelea nu-l mai puteam urma pe Andrew decît după tropăitul calului său şi după scînteile pe care le scoteau potcoavele izbindu-se de cîte o cremene. La început, iuţeala noastră şi grija cu care eram nevoit să-mi mîn calul, ca să mă feresc de primejdii, mi-au fost de folos, alungîndu-mi cu de-a sila gîndurile negre care, altminteri, m-ar fi frămîntat. Dar, pînă la urmă, după ce zadarnic îi strigasem lui Andrew să meargă mai încet, am început să fiu supărat de-a binelea de îndărătnicia lui semeaţă de a nu da ascultare poruncilor mele şi de a nu-mi răspunde. Supărarea însă mi-era cu totul zadarnică. Încercai de cîteva ori să-mi ajung din urmă călăuza, care îşi făcea de cap, sperînd de a o da jos de pe cal cu mînerul biciuştei; dar Andrew avea un cal mai bun decît al meu şi, fie sprinteneala bidiviului pe care-l încălecase, fie mai curînd vreo presimţire a bunelor mele gînduri în cele ce-l priveau, îl îndemnau să iuţească pasul, de cîte ori încercam să-l ajung din urmă. Pe de altă parte, eram silit să dau pinteni ca să nu-l pierd din ochi, căci, fără călăuzirea lui, îmi dădeam prea bine seama că nu mi-aş fi găsit niciodată calea, prin pustietatea îngrozitoare, pe care o cutreieram acuma într-o grabă atît de neobişnuită. Pînă la urmă, m-am necăjit într-atîta, încît îl ameninţai că voi întrebuinţa pistoalele, trimiţîndu-i în spate un glonte care îi va tăia nazurile de zmeu înaripat, dacă nu înţelegea să încetinească de bună voie. După cît se pare, ameninţarea a găsit un oarecare răsunet în urechile lui, oricît de surde fuseseră ele pînă atunci, în faţa rugăminţilor mele mai blînde, căci auzind-o şi-a încetinit mersul şi m-a lăsat să mă apropii de el, zicîndu-mi: „Nu prea are rost să gonim ca zăluzii."

— Atunci, ce te-a îndemnat să goneşti astfel, nemernic încăpăţînat ce eşti? îl întrebai eu, scos din sărite din pricina mîniei pe care, de altfel, ţi-o aţîţă întotdeauna spaima prin care treci şi care, întocmai ca şi cîteva picături de apă aruncate în vîlvătaia focului, înteţeşte flacăra pe care nu o poate stinge.

— Care-i dorinţa măriei tale? întrebă Andrew, cu o linişte de neclintit.

— Dorinţa mea, ticălosule? Îţi urlu de mai bine de o oră să mergi mai încet şi nici măcar n-ai catadicsit să-mi răspunzi. Eşti nebun, sau beat, că-ţi faci de cap în felul acesta?

— Dacă nu-i este măriei sale cu supărare, sînt cam tare de ureche şi nu zic ba, poate că am băut şi eu un pahar la botul calului, despărţindu-mă de bătrîna casă în care am stat atîta vreme; şi neavînd cu cine să mă cinstesc, fără îndoială că fost-am nevoit să fac cum am putut mai bine, ca să nu las fundul butoiaşului de rachiu papistaşilor acelora. Asta ar fi fost curată risipă, cum prea bine ştie măria ta.

Toate acestea puteau fi foarte adevărate — şi împrejurările în care mă găseam cereau ca să mă ţin în bună înţelegere cu călăuza mea. De aceea, mă mul-

ţumii să-i cer ca, de aici înainte, să mă asculte pe mine în ceea ce privea iuţeala călătoriei.

Îmbărbătat de blîndeţea glasului meu, Andrew şi-l ridică pe al lui cu o octavă şi luă tonul încrezut şi căutat pe care-l obişnuia de cele mai multe ori.

— Măria ta, nu mă poţi face să cred, şi nimeni nu mă poate face să cred că-i lucru sănătos sau cuminte să tragi aerul de noapte ce vine de pe dealuri, fără o duşcă de rachiu de cuişoare, sau fără o cinzeacă de ţuică sau de drojdie, sau aşa ceva, ca să mai prinzi o leacă de inimă. Am trecut costişele dealului Vidrei de o sută de ori, ziua şi noaptea, şi niciodată nu-mi puteam găsi drumul, dacă nu aş fi tras un gît de dimineaţă ; numai aşa, în glumă, mai aveam cîteodată şi două butoiaşe de rachiu de o parte şi de alta a şeii.

— Cu alte cuvinte, Andrew — zisei eu — ai fost un contrabandist ! Cum se poate ca un om cu apucături atît de cinstite să se îndupleсe să înşele vama ?

— Atîta pagubă în ciuperci ! răspunse Andrew : biata Scoţie cea bătrînă are destule de îndurat de la aceşti nemernici de birari şi vameşi, care au tăbărît pe ea ca lăcustele, de cînd cu Unirea asta jalnică ; este o datorie pentru fiece fiu bun să-i aducă o picătură-două, care să-i întărească inima-i bătrînă, de vor sau nu vor hoţomanii aceia mîrşavi !

După cercetări mai amănunţite, descoperii că Andrew călătorise deseori pe aceste cărări de munte, ca un adevărat contrabandist, atît înainte cît şi după aşezarea lui la Osbaldistone Hall. Aceste împrejurări îmi erau de folos, întrucît îmi arătau că nu greşisem alegîndu-l de călăuză, cu tot pocinogul pe care-l făcuse la începutul călătoriei. Chiar acum, deşi mergeam la un pas mai măsurat, duşca ce-o trăsese la „botul calului", sau o altă pricină, care avea darul de a-l zori pe Andrew, nu-şi pierduseră cu totul înriurirea. Deseori arunca o privire neliniştită şi speriată în urma lui ; iar de cîte ori drumul părea puţintel mai bun, de atîtea ori se arăta dornic să iuţească mersul, de parcă se temea de vreo urmărire. Aceste

semne de spaimă s-au împuţinat pe măsură ce ne-am apropiat de creştetul unei culmi înalte şi golaşe, ce se întindea de la est spre vest pe o lungime cam de o milă, cu povîrnişuri repezi pe o coastă şi alta. Razele palide ale zorilor începuseră să lumineze zarea, cînd Andrew aruncă o privire în urma lui şi, nevăzînd nici ţipenie de om pe dealurile ce le străbătuserăm, chipul său aspru se însenină încetul cu încetul, în timp ce mai întîi fluieră şi apoi cîntă, cu multă veselie, dar cu mai puţină melodie, sfîrşitul unui cîntec popular din ţara sa :

„Jenny, fetiţo ! Cred că eşti a mea !
Pe dealuri, printr-a tufelor perdea
Tot clanul nu te va mai vedea."

El mîngîie în acelaşi timp grumazul calului, care-l purtase atît de voiniceşte ; atenţia mea fiind îndreptată, prin acest gest, la dobitocul pe care-l încălecase, recunoscui de îndată iapa favorită a lui Thorncliff Osbaldistone.

— Cum se poate una ca asta, Andrew ? zisei eu aspru. Este iapa domnului Thorncliff !

— Nu zic că n-ar fi fost poate, odată, a măriei sale, boierul Thorncliff, în zilele ei — dar i-a mea acuma.

— Ai furat-o, nemernicule.

— Ba nu, domnişorule. Nimeni nu mă poate învinui de hoţie. Uite cum stau lucrurile : boierul Thorncliff s-a împrumutat cu zece lire de la mine, ca să se ducă la cursele din York — nici o leţcaie a dracului n-a vrut să-mi mai dea înapoi, ba zicea că-mi rupe oasele cînd i-am cerut să-mi dea înapoi ce-i al meu... Acuma, socot că are să-şi bată capul mult şi bine pînă şi-o vedea calul iar peste graniţă... dacă nu-mi plăteşte para cu para, n-are să-i mai vadă nici un fir din coadă. Am eu un fîrtat deştept la Loughmaben, o leacă de avocat, care mă va povăţui cum să-i vin de hac. Eu să fur iapa ! Ferit-a sfîntul ! Furtişagul e păcat mare, şi nu Andrew Fairservice va săvîrşi un ase-

menea păcat. Iapa eu am poprit-o *jurisdictionis fandandy causey*. Astea-s vorbe frumoase de avocat — aproape tot atît de frumoase ca şi cuvintele noastre ale grădinarilor şi ale altor învăţaţi... păcat numai că-s aşa de scumpe... aste trei cuvinte este tot ce a cîştigat Andrew după o judecată lungă şi cu ajutorul a patru butoiaşe din cel mai bun rachiu, care a fost vreodată dat pe gît. Ei, domnişorule, dreptatea legii e lucru scump!

— Cred că o vei găsi şi mai scumpă decît te aştepţi, Andrew, dacă te apuci să te răfuieşti singur, în acest chip, fără încuviinţarea autorităţilor.

— Ehehei! Am şi ajuns în Scoţia (Domnul fie lăudat!), şi aici pot găsi şi prieteni, şi avocaţi, ba şi chiar judecători, tot aşa de bine ca oricare dintre coconii Osbaldistoni. Vărul de al treilea al mamei mamei mele era văr cu starostele din Dumfries şi acesta n-ar îngădui să vadă hulită nici măcar o picătură din sîngele ei! Ce mai una-alta! Aici legile sînt pentru toţi deopotrivă; nu ca în partea cealaltă, unde grefierul Jobson te poate lua pe sus, cu mandatele lui, înainte de a şti ce-i cu tine. Dară în scurtă vreme vor avea şi mai puţină parte de dreptate printre ei şi de asta mai ales m-am cărăbănit de acolo!

Eram cît se poate de întărîtat de isprava lui Andrew şi cugetam că nemiloasă îmi fusese iarăşi soarta, aruncîndu-mă a doua oară în cîrdăşie cu o fiinţă atît de puţin cinstită. Eram hotărît, totuşi, să cumpăr iapa de la el, cînd vom ajunge la capătul călătoriei, şi să o trimit înapoi vărului meu de la Osbaldistone Hall; această hotărîre de îndreptare a răului săvîrşit voiam să o fac cunoscută unchiului meu chiar de la viitoarea poştă. Era zadarnic, îmi ziceam, să mă cert între timp cu Andrew care, la drept vorbind, nu făcuse decît ceva firesc în împrejurările acelea. Îmi stăpînii deci supărarea şi îl întrebai ce voise să zică prin ultimele-i cuvinte şi anume că în curînd va fi şi mai puţină dreptate în Northumberland?

— Dreptate? zise Andrew. Ba da, dreptate va fi berechet, dară după legea bîtii. Popii şi ofiţerii irlandezi, precum şi toate lighioanele papistaşe, care au cătănit prin străinătăţi, pentru că nu cutezau să stea acasă, vin acum buluc înapoi la Northumberland — şi de! corbii nu se adună niciodată fără să le miroasă a hoit. Aşa cum mă vezi şi te văd, măria sa sir Hildebrand sigur că se va amesteca şi el în tărîţe. Nu mai e vorba de altceva printre ei decît de puşti şi pistoale, de săbii şi pumnale, şi fii sigur că le vor folosi din plin. De asta poţi fi sigur, pentru că boieraşii Osbaldistone sînt nişte proşti neînfricaţi; aşa este, dacă mă iartă măria ta.

Aceste cuvinte îmi reamintiră unele bănuieli pe care le avusesem că iacobiţii erau în ajun de a face o încercare deznădăjduită. Dîndu-mi seama, însă, că nu se cuvenea să iscodesc cuvintele şi faptele unchiului meu, mai curînd m-am ferit decît m-am folosit de prilejurile ce se iveau, pentru a cerceta cele ce se petreceau la conac. Andrew Fairservice, care nu cunoştea o astfel de înfrînare, fără îndoială că vorbea cu mult temei atunci cînd susţinea că pricina care îl hotărîse a părăsi conacul era că se urzeau acolo comploturi primejdioase.

— Slujitorii — continuă el — împreună cu toţi arendaşii şi cu ceilalţi de pe moşie au şi fost adunaţi în regulă şi înrolaţi; ei vroiau să iau şi eu arma în mînă. Dar nu mă bag eu într-o oştire de teapa asta! Se vede că nu l-au cunoscut bine pe Andrew, cei care i-au cerut-o. Mă voi lupta cînd vreau eu şi nu voi fi nici pentru spurcăciunea din Babilon[1], nici pentru cea din Anglia

[1] Cu referire la Apocalips 16, 17. (n.t.)

> La al părăginitei clopotniţe picior,
> In miresmele grele ieşite din beci,
> Poetice gînduri, isprăvi de luptător,
> Suspine de dragoste îşi dorm somnul de veci.
>
> John Langhorne.

La primul oraş din Scoţia, unde ajunserăm, călăuza mea îşi căută prietenul şi sfetnicul cu care să se sfătuiască asupra mijloacelor legale trebuincioase pentru a pune stăpînire de drept pe „frumoasa făptură", ce o stăpînea deocamdată doar datorită acelei „iuţeli de mînă", care se mai folosea din cînd în cînd în acel ţinut odinioară al fărădelegilor. M-a înveselit oarecum privirea deznădăjduită cu care s-a întors, după consfătuire. După cîte se părea, Andrew fusese prea vorbăreţ faţă de bunul său prieten, notarul, şi ca răsplată pentru sinceritatea lui, lipsită de orice bănuială, aflase cu mare supărare că acest domn Touthope fusese numit, în timpul lipsei lui Andrew, grefier pe lîngă judecătoria de pace a judeţului; ca atare, era acum îndatorat a face cunoscut justiţiei orişice ispravă pe care o afla, de pildă acea a prietenului său, domnul Andrew Fairservice. Vajnicul slujitor al poliţiei îl asigurase că era absolută nevoie să fie poprit calul şi depus în grajdul consilierului Trumbull, urmînd să rămînă acolo şi să plătească doisprezece şilingi scoţieni pe zi drept chirie, pînă ce se va pleda şi judeca pricina şi se va stabili a cui proprietate este. Domnul Touthope se întrebase chiar dacă, în executarea deplină şi strictă a îndatoririlor sale, nu ar fi trebuit să-l reţină chiar şi pe cinstitul Andrew; dar la rugămintea fierbinte a călăuzei mele, prin care îi cerşea mila, nu numai că n-a mai stăruit în gîndul său, dar i-a dat în dar lui Andrew un căluţ răpciugos şi bubos, astfel încît să-şi poată urma călătoria. Este adevărat că, în schimbul acestui act de dărnicie, l-a silit pe Andrew să cedeze cu desăvîrşire orice drept sau interes ar avea asupra iepei de soi a lui Thorncliff Osbaldistone; o cedare pe care domnul Touthope o înfăţişa ca fără urmări, deoarece nenorocitul său prieten — cum îl numea cu oarecare haz — nu va mai căpăta, după toate probabilităţile, nimic altceva din pretenţiile sale asupra iepei decît poate ştreangul.

Andrew părea necăjit şi încurcat, în timp ce îi scoteam cu cleştele aceste amănunte; mîndria lui de scoţian era aspru lovită, trebuind să recunoască faptul că notarii erau tot notari de o parte şi de alta a rîului Tweed; iar că domnul grefier Touthope nu era întru nimic mai breaz decît domnul grefier Jobson.

— Dacă toate acestea s-ar fi petrecut printre englezi, nu mi-ar fi necaz nici pe jumătate că am fost prădat de ceea ce pot zice că dobîndisem, punîndu-mi capul în primejdie. Dară nu-mi vine a crede ochilor ca un şoim să scoată ochii altui şoim, ori ca un bun scoţian să înşele pe alt scoţian. Se vede că şi în ţara asta lucrurile s-au schimbat în rău de cînd cu unirea nefericită şi jalnică.

Acest eveniment era, după Andrew, cauza căreia se datorau toate semnele de stricăciune şi de prosteală pe care le băga de seamă printre scoţienii lui, mai ales în ceea ce privea umflarea notelor de plată şi micşorarea stacanelor, precum şi alte prilejuri de amărăciune, ce mi le arăta în timpul călătoriei noastre.

Dinspre partea mea, văzînd ce întorsătură luaseră lucrurile, mă socoteam descotorosit de orice grijă cu privire la iapă; îi scrisei unchiului meu în ce împrejurări a ajuns iapa în Scoţia, încheind prin a-i arăta că se afla în mîinile justiţiei şi a vrednicilor ei reprezentanţi, consilierul Trumbull şi domnul grefier Touthope, la care îl trimiteam pentru orice alte amănunte. Dacă iapa a revenit vînătorului de vulpi din North-

umberland, sau a continuat să poarte povara grefierului scoţian, deocamdată nu este nevoie să-ţi spun.

Urmarăm călătoria noastră acuma spre nord-vest, cu o iuţeală mult mai mică decît aceea a fugii noastre nocturne din Anglia. Lanţuri de dealuri golaşe şi lipsite de interes se perindară unul după altul, pînă ce valea mai roditoare a fluviului Clyde se deschise în faţa noastră; cu toată graba de care puteam da dovadă, ajunserăm în sfîrşit în tîrgul sau, după cum susţinea cu îndîrjire călăuza mea, în oraşul Glasgow. După cîte aflu, în anii din urmă Glasgow a ajuns să merite pe deplin titlul pe care călăuza mea, cu un oarecare dar de prezicător politic, i-l dădea încă de pe atunci. Dacă sînt bine informat, un negoţ stăruitor şi mereu crescînd cu Indiile de vest şi cu coloniile americane a pus temeliile bogăţiei şi prosperităţii oraşului; acestea, dacă vor fi întărite cu grijă şi se va clădi pe ele, poate că într-o bună zi vor avea de susţinut un edificiu măreţ de înflorire comercială; dar, în timpurile mai vechi despre care vorbesc, zorile acestei bogăţii nu se iviseră încă. Intr-adevăr, unirea deschisese Scoţiei calea negoţului cu coloniile engleze; dar, din pricina lipsei de capitaluri şi a geloziei naţionale a englezilor, negustorii scoţieni erau încă în mare măsură ţinuţi departe de privilegiile care li se dăduseră prin acel act de pomină. Glasgow, fiind aşezat în partea de apus a insulei, nu putea lua parte la negoţul din răsărit sau cel continental, negoţ mai puţin însemnat, ce-i drept, dar singurul pe care-l întreţinea Scoţia pe atunci. Deşi încă nu se arăta făgăduiala înfloririi comerciale la care, după cum mi se spune, este pe cale să ajungă acum Glasgow, ca oraşul cel mai de seamă din ţinutul de vest al Scoţiei — era şi pe atunci o aşezare deosebit de însemnată. Fluviul Clyde, lat şi cu apă multă, care curge chiar sub zidurile oraşului, făcea cu putinţă o navigaţie interioară de oarecare însemnătate. Atît cîmpurile fertile din imediata lui vecinătate, cît şi districtele Ayr şi Dumfries priveau oraşul Glasgow ca pe o capitală

căreia îi trimiteau produsele lor, primind în schimb mărfurile de care aveau nevoie.

Munţii întunecaţi ai Scoţiei de vest trimiteau deseori unele triburi mai sălbatice la tîrgurile ţinute în oraşul ales al Sfîntului Mungo. Cirezi întregi de vite şi căluţi sălbatici, miţoşi şi mici de stat, păziţi de scoţieni la fel de sălbatici, păroşi şi uneori tot atît de mici de stat ca şi vitele din grija lor, treceau deseori pe străzile oraşului Glasgow. Străinii priveau uimiţi la portul lor vechi şi neobişnuit şi ascultau accentele necunoscute şi disonante ale limbii lor, în timp ce muntenii, înarmaţi, chiar atunci cînd aveau asemenea îndeletniciri paşnice, cu flintă şi pistol, cu sabie, pumnal şi scut, se uitau cu uimire la obiectele de lux, a căror menire nu o cunoşteau, şi, cu un aer hrăpăreţ, care părea uneori destul de îngrijorător, la articolele pe care le cunoşteau şi le preţuiau. Intotdeauna, scoţianul de la munte şi-a părăsit cu multă greutate pustietăţile sale, dar, pe acele timpuri, părea ca un brad pe care trebuia să-l smulgi de pe stînca unde crescuse ca să-l răsădeşti în altă parte. Totuşi, chiar şi pe atunci, văile munţilor erau suprapopulate, deşi din timp în timp rărite de foamete şi de sabie, iar mulţi locuitori rătăceau spre Glasgow, unde îşi alcătuiau aşezări, căutau şi găseau de lucru, desigur muncind într-altfel decît pe dealurile de baştină. Acest izvor de braţe îndemînatice şi obişnuite cu greutăţile îşi avea însemnătatea lui în prosperitatea tîrgului, care îi datora mijloacele de a produce puţinele fabricate cu care se şi mîndrea şi care puneau temeliile prosperităţii lui viitoare.

Infăţişarea oraşului răspundea acestor făgăduieli de viitor. Strada principală era lată şi înzestrată cu clădiri obşteşti, de o arhitectură mai curînd izbitoare decît potrivită, din punct de vedere al gustului, şi trecea printre şiruri de case înalte, clădite din piatră; ale căror faţade erau uneori împodobite cu sculpturi tot de piatră; şi tocmai aceasta dădea străzii o înfăţişare de demnitate şi măreţie, pe care nu o aveau, în

cea mai mare măsură, orașele englezești, din pricina aspectului și calității slabe, puțin solide și trainice a cărămizilor din care erau construite.

În această metropolă a Scoției de vest, sosii împreună cu călăuza mea într-o sîmbătă seara, prea tîrziu pentru a căuta să mă apuc de vreo treabă. Traserăm la un han ținut de o veselă hangiță, cum o numea Andrew, *Hanul la bătrînul tată Chaucer*, unde furăm primiți cu bunăvoință.

Dimineața următoare, clopotele dăngăneau din fiecare clopotniță, vestind că-i zi de sărbătoare. Cu toate că auzisem de strășnicia cu care este respectată duminica în Scoția, firește că primul meu gînd a fost să-l caut pe Owen; dar, începînd cercetările, mi s-a spus că orice încercare e zadarnică „pînă nu trece ora bisericii". Nu numai că atît gazda cît și călăuza mea m-au asigurat „că nu voi găsi țipenie de om, nici la contoar și nici la locuința domnilor MacVittie, MacFin & Co.", la care mă trimitea scrisoarea lui Owen, dar, mai mult: „nici pomeneală de a găsi pe vreunul din asociați acolo, căci, fiind oameni de vază, ei nu se puteau afla decît acolo unde s-ar cădea să se afle orice drept credincios la ora aceasta, și anume la biserica Baroniei".

Andrew Fairservice, a cărui scîrbă pentru justiția țării sale nu se întinsese, din fericire, și la celelalte profesiuni cărturărești ale Scoției sale de baștină, începu să laude pe predicatorul care trebuia să vorbească din amvon, la care gazda noastră îi răspunse, în repetate rînduri, cu voce tare, prin „Amin". Urmarea a fost că m-am hotărît să merg și eu la acest popular locaș de rugăciune, atît în scopul de a afla — de era cu putință — dacă Owen sosise în Glasgow, cît și din dorința de a învăța ceva. Speranțele îmi sporiseră, datorită asigurării ce primisem, anume că, dacă domnul Ephraim MacVittie (vrednic om!) mai era încă în viață, el va cinsti desigur cu prezența sa biserica Baroniei în acea zi: iar dacă, din întîmplare, avea vreun străin în gazdă la el acasă, fără îndoială

că-l va aduce cu tot dinadinsul să-și facă datoria de creștin alături de el. Acești sorți mă făcură să nu mai șovăiesc și, întovărășit de credinciosul Andrew, pornii către biserica Baroniei.

În această împrejurare însă, nu prea am avut nevoie de călăuzirea lui, deoarece mulțimea, care își croia drum pe strada povîrnită și prost pavată, ca să-l asculte pe cel mai popular predicator din vestul Scoției, m-ar fi luat pe sus într-acolo chiar și fără vrerea mea. Ajungînd pe culmea dealului, o făcurăm la stînga și, pe poarta mare cu două canaturi, trecurăm împreună cu alții în cimitirul mare care înconjura catedrala orașului Glasgow. Clădirea are un stil gotic, mai degrabă întunecos și masiv decît elegant, dar înfățișarea ei deosebită este atît de bine păstrată și atît de potrivită împrejurimilor, încît de la prima vedere iți dădea impresia unei impunătoare măreții. Într-adevăr, am fost atît de copleșit, încît timp de cîteva minute m-am opus la toate sforțările lui Andrew de a mă tîrî în interiorul clădirii, dorind a cerceta mai îndeaproape amănuntele exteriorului.

Așezată într-un oraș mare și populat, această clădire veche și masivă pare totuși să fie cît se poate de izolată. Ziduri înalte o despart de clădirile orașului într-una din părți, iar în alta se află o rîpă, în fundul căreia, fără să se poată vedea, susură un pîrîiaș răcăcit, care mărește încă, prin murmurul său dulce, solemnitatea impunătoare a așezării. În partea opusă rîpei se înalță un povîrniș, acoperit cu brădet des, a cărui umbră întunecoasă se întinde peste cimitir, dîndu-i o înfățișare posomorîtă, cît se poate de potrivită. Ograda bisericii însăși era neobișnuită, căci, deși cu adevărat întinsă, era prea mică pentru numărul mare de cetățeni respectabili care fuseseră îngropați în cuprinsul ei și ale căror morminte erau aproape toate acoperite cu lespezi. De aceea nu mai rămînea aproape nici un loc pentru iarba înaltă și stufoasă care, de obicei, acoperă în bună parte asemenea lăcașuri, unde cei vicleni încetează de a mai tulbura lumea și cei

trudiți se pot odihni. Lespezile de mormînt, mari și netede, sînt așezate atît de aproape una lîngă alta, încît curtea pare să fie pietruită cu ele și, deși se află sub cerul liber, se aseamănă cu pardoselile unora din vechile noastre biserici englezești, pavate cu dale avînd gravate diferite inscripții funerare. Cuvintele acestor jalnice cronici ale morții, durerile zadarnice a căror amintire le păstrează, amarnicul învățămînt pe care ți-l dau asupra deșertăciunii vieții omenești, întinderea de pămînt pe care o acopereau, atmosfera aceea tristă și uniformă, îmi aminteau de „cartea în chip de sul" a profetului, care era: „scrisă și pe dinăuntru și pe dinafară; în ea erau scrise bocete, plîngeri și gemete"[1].

Catedrala însăși se potrivește prin măreția-i impunătoare acestor împrejurimi. Deși ne dăm seama că are o înfățișare greoaie, totuși efectul pe care îl pricinuiește ar fi nimicit dacă ar fi mai zveltă sau mai împodobită. Este singura biserică metropolitană din Scoția, afară, din cîte aflu, de catedrala din Kirkwall în insulele Orkney, care să nu fi avut de suferit de pe urma Reformei. Andrew Fairservice, care vedea cu o deosebită mîndrie efectul pe care ea îl avea asupra mea, îmi desluși astfel pricina păstrării ei neatinse:

— A! Este o biserică mîndră, nu are pe ea farafasticuri, încolăcituri și horbote de tot soiul — este zidită din piatră trainică, bine durată și încheiată, care va ține cîtu-i hăul, dacă o vor lăsa în pace oamenii și iarba de pușcă. Era cît pe-aci să fie dărîmată, cînd cu Reforma. E mult de atunci, cînd au făcut una cu pămîntul bisericile de la Sfîntul Andrei și de la Perth, numai să le curețe de papistășie, de idolatrie și chipuri cioplite, de stihare și de alte asemenea zdrențe, ale marei tîrfe cocoțată pe cele șapte coline[2], parcă una nu ar fi de ajuns să acopere bătrînul ei dos. Așa că prostimea din Renfrew, din Baronie, de la Gorbal și de peste tot s-a adunat într-o bună dimineață și a venit la Glasgow ca să puie mîna și să lecuiască de zorzoanele papistașilor catedrala. Dară cetățenilor din Glasgow le-a fost teamă că vechea clădire ar putea să se năruie din astfel de leacuri prea tari, așa că sunară clopotul cel mare și adunară garda cetățenească în sunetul tobelor. Norocul cel mare a fost că vrednicul Iacob Rabat era starostele breslașilor în anul acela (și bun meșter zidar mai era el de felul său, ceea ce l-a îndemnat și mai mult să apere clădirea) și îndată s-au adunat breslele, voind mai curînd să dea luptă vitejească decît să lase ca biserica lor să fie răsturnată cu fundul în sus, ca altele de aiurea. Nu era de dragul papistășiei — nu, nu! — nimeni nu poate zice una ca asta despre breslele din Glasgow. Așa că degrabă au ajuns la o învoială, anume să se ia din firide toate chipurile cioplite ale sfinților. Vai și amar de ele! Idolii de piatră au fost prefăcuți în bucăți, după cum scrie la Carte, și zvîrliți în apa Molendinarului; iară bătrîna biserică a rămas neclintită, ca o mîță scăpată de purici, și toată lumea a fost pe deplin mulțumită. Auzit-am oameni deștepți zicînd că, dacă s-ar fi făcut așa în fiecare biserică din Scoția, reforma ar fi rămas tot așa de curată cum este și acuma și am fi avut mai multe biserici adevărat creștinești; am stat îndeajuns în Anglia, ca să nu-mi poată nimeni scoate din cap că într-adevăr cotețele cîinilor de la Osbaldistone Hall sînt mai bune decît multe lăcașuri de rugăciune din Scoția.

Zicînd acestea, Andrew mă îndemnă să îl urmez înăuntrul catedralei.

---

[1] Ezechiel 2.10. (n.t.)
[2] Roma (n.t.)

. . . . Răscolește groaza
Și spaima, vederii îndurerate;
cele morminte
Și cele mărețe peșteri ale Morții, ce sînt atît de reci,
De inima parcă-ți străpunge, cu rece fior de gheață.
Congreve, Mireasa cernită.

Cu toată nerăbdarea călăuzei mele, nu mă îndurai de a nu mă opri ca să mai privesc timp de cîteva minute exteriorul clădirii, încă și mai impunătoare și demnă în singurătatea care urmă cînd porțile, care fuseseră pînă atunci deschise, se închiseră, după ce fu înghițită, cum s-ar zice, mulțimea care pînă mai adineauri se înghesuise în curte, și care acuma, aflată înăuntru, se îndeletnicea, așa cum ne dădeau de știre sunetele vocilor cîntînd în cor, cu preamărirea lui dumnezeu. Sunetul atîtor glasuri, contopite de la depărtare într-o singură armonie, lipsită de acele disonanțe aspre, care supără urechea cînd sînt auzite mai de aproape, se împleteau cu susurul pîrăiașului și șuieratul vîntului printre brazii bătrîni, dîndu-mi simțămîntul sublimului.

În timp ce eu tot tărăgăneam ca să mai prind ceva din sunetul acesta măreț, Andrew, care nu mai putea să-și stăpînească nerăbdarea, mă trase de mînecă:

— Haide, domnișorule, haide odată. Nu se cade să întîrziem de a intra și să tulburăm rugăciunea; dacă rămînem aici, paznicii ne vor înhăța și ne vor duce

la Corpul de gardă, ca oameni ce am trîndăvit în timpul slujbei.

Astfel mustrat, îmi urmai călăuza dar nu așa cum mă așteptam, în incinta bisericii.

— Pe poarta aceasta! Pe poarta aceasta, domnișorule! exclamă el, trăgîndu-mă din drumul pe care-l apucasem, spre intrarea principală a clădirii.

Zicînd acestea, intrarăm pe o ușă mică, joasă și boltită, cu zăvor, pe care tocmai era gata să o închidă un om cu înfățișare gravă; scoborîrăm cîteva trepte, ca într-o criptă de sub biserică. Chiar așa era; nu știu din ce pricină se alesese această încăpere subterană ca un foarte ciudat lăcaș pentru cultul presbiterian.

Închipuiește-ți, Tresham, un șir lung de încăperi boltite, de-abia luminate, întunecoase și joase, folosite în alte țări drept cavouri și care mult timp fuseseră astfel întrebuințate în această țară; parte din ele erau înzestrate cu bănci și foloseau drept capele. Partea cu bolțile orînduite astfel, cu toate că era destul de încăpătoare, putînd adăposti chiar sute de credincioși, era totuși mică față de cavernele mai mari și mai întunecoase, care se găseau de jur împrejurul a ceea ce am putea numi spațiul locuit. În aceste ținuturi sterpe ale uitării, prapure prăfuite și herburi sfărîmate arătau mormintele acelora care fuseseră, fără îndoială, „prinți ai Israelului". Inscripții, care nu puteau fi citite decît anevoie de arheologi, pofteau trecătorii să se roage pentru sufletele acelora ale căror trupuri zăceau sub ele, și asta într-o limbă tot atît de învechită, ca și ruga de cuvioasă milostivire pe care o cerșeau. Înconjurat de aceste receptacole cu rămășițe pămîntești, găsii o adunare numeroasă de credincioși, cufundați în rugăciuni. Scoțienii presbi-

terieni se roagă în picioare și nu în genunchi; se prea poate că în scopul de a se deosebi cît mai mult de ritualul impus de Roma și nu din altă pricină; căci am băgat de seamă că, în rugăciunile făcute în familie și fără îndoială că și atunci cînd se roagă singuri, ei îngenunche, îndreptîndu-și rugile către Cel de Sus, ca și ceilalți creștini care socotesc această poziție drept cea mai smerită și cuvioasă. Stînd în picioare, deci, iar bărbații fiind descoperiți, o mulțime de cîteva sute de credincioși, bărbați și femei, de toate vîrstele, ascultau cu multă evlavie și luare-aminte o rugăciune improvizată, sau cel puțin nescrisă, a unui bătrîn preot, foarte popular în acel oraș[1]. Crescut în aceeași credință religioasă, mă alăturai cu tot sufletul la rugăciunea zilei; de-abia după ce credincioșii se așezară din nou, îmi îndreptai privirea asupra celorlalte lucruri ce se petreceau în jurul meu.

La sfîrșitul rugăciunii, cei mai mulți din bărbați își puseră în cap pălăriile sau beretele și toți cei care avuseseră fericirea de a găsi loc pe bănci se așezară. Andrew și cu mine nu eram printre aceștia, deoarece intraserăm prea tîrziu în biserică. Stăteam în picioare, împreună cu alții aflați în aceeași împrejurare, alcătuind un fel de cerc în jurul credincioșilor care erau așezați. În spatele și în laturile noastre erau bolțile de care am pomenit mai înainte; în fața

[1] Am încercat în zadar să aflu numele acestui preot și timpul în care a păstorit. Nu deznădăjuiesc ca să văd deslușită mulțumitor această chestiune, împreună cu altele, care scapă cunoștințelor mele, de către una sau alta din publicațiile periodice, ce au dedicat pagini întregi de comentarii cărților mele anterioare; le sînt deosebit de recunoscător pentru osteneala și iscusința arătată în cercetările lor, care au făcut să descopere persoane și împrejurări legate de povestirile mele, despre care eu însumi nici măcar nu am visat. (n.a.)

noastră, mulțimea de credincioși, de-abia zărindu-se în lumina care cădea pe fețele lor, prin una sau două ferestre gotice, foarte joase, asemănătoare acelora care aduc aer și lumină camerelor mortuare. La această lumină puteai vedea obișnuita diversitate de chipuri îndreptate către pastorul scoțian, în astfel de împrejurări; aproape toate arătau reculegere și luare-aminte, afară de cîte un tată sau o mamă care, pe ici, pe colo, struneau ochii rătăcitori ai unui copil prea zglobiu, sau împiedicau somnul unuia prea trîndav.

Vîrsta și boala slăbiseră un glas din fire puternic și răsunător. Predicatorul a citit un text religios rostindu-l oarecum neclar; dar, după ce închise Biblia și își începu predica, tonul său deveni mai puternic, pe măsură ce se însuflețea de argumentele pe care le susținea. Ele se refereau mai ales la unele chestiuni abstracte ale credinței creștine, și a căror dezlegare el o căuta folosindu-se de multe citate din cărțile sfinte. Mintea mea nu era pregătită să urmărească toate cugetările sale și, în unele cazuri, nu eram prea sigur că înțelegeam așa cum se cuvenea punctul său de vedere. Dar nu putea fi nimic mai izbitor decît felul de a fi, avîntat și vioi, al bunului bătrîn, și nimic mai iscusit decît modul în care cugeta. Este bine știut că scoțienii se deosebesc mai mult prin folosirea facultăților mintale, decît prin ascuțimea simțămintelor; sînt, deci, mai ușor răscoliți prin logică, decît prin retorică; atrași de raționamente subtile și care dau loc la discuții doctrinare, decît înduioșați de chemările fierbinți adresate inimii și simțămintelor, prin care predicatorii populari dintr-alte țări cîștigă bunăvoința ascultătorilor.

Printre persoanele din grupul care asculta cu atenție și pe care-l vedeam acuma, se puteau deosebi felurite expresii, asemănătoare acelora din renumitul desen [1], reprezentînd pe sfîntul apostol Pavel predicînd la Atena. Într-un loc ședea un calvinist plin de rîvnă și ager, cu fruntea îndeajuns de încrețită ca să i se ghicească atenția încordată; buzele ușor strînse, ochii ațintiți asupra preotului, avînd expresia unei mîndrii cuviincioase, păreau a împărți cu acesta izbînda argumentației lui, în timp ce arătătorul mîinii drepte atingea pe rînd degetele mîinii stîngi, pe măsură ce predicatorul, din argument în argument, se îndrepta spre încheiere. Un altul, cu o privire mai aprigă și aspră, te făcea să înțelegi dintr-o dată disprețul ce-l avea pentru toți cei care se îndoiau de crezul pastorului său și bucuria ce o încerca la pedeapsa dreaptă de care aceștia vor avea parte. Un al treilea, ținînd poate de o altă parohie și fiind de față numai din întîmplare sau din curiozitate, avea aerul de a găsi în sinea lui cusururi șirului de argumente; puteai citi deslușit în ușoarele mișcări ale capului său, îndoielile cu privire la temeinicia argumentelor predicatorului. Cea mai mare parte ascultau cu o înfățișare liniștită și mulțumită, care arăta încîntarea conștientă pe care o aveau, de a fi de față și de a asculta o predică atît de iscusită, deși se prea poate că nu erau în stare a o înțelege pe de-a-ntregul. Îndeobște femeile aparțineau acestei din urmă categorii de ascultători; cele mai bătrîne, totuși, păreau mai atrase de doctrinele abstracte, înșirate înaintea lor, pe cînd cele mai tinere își lăsau din cînd în cînd ochii să dea pe furiș roată printre credincioși: unele din ele, Tresham (dacă nu mă înșela prea rău trufia), izbutiră să deosebească pe bunul tău prieten ca pe un străin chipeș, ba chiar ca pe un englez. În ceea ce privește pe ceilalți din adunare, proștii stăteau cu ochii holbați, căscau sau moțăiau, pînă ce erau treziți de lovituri primite în fluierele picioarelor și date de călcîile vecinilor mai ahotnici; trîndavii își arătau neatenția prin privirile lor rătăcite, necutezînd a da o dovadă mai vădită de plictiseală. Printre oamenii de la șes, cu portul lor alcătuit din surtuc și mintean, puteam zări pe ici, pe colo, cîte un „plaid“ [1] purtat de un muntean, care, rezemat în mînerul împletit al sabiei sale, își arunca privirea prin mulțime, cu acea curiozitate nestăpînită a uimirii lui sălbatice; un om ca acesta desigur că nu prea asculta predica, pentru o pricină care i se putea lesne ierta — și anume fiindcă nu înțelegea limba în care era rostită. Privirea sălbatică și războinică a acestor vîntură-lume dădea adunării un anumit farmec, ce nu l-ar fi avut fără de ei. După cum îmi spunea Andrew după aceea, ei erau mai numeroși ca de obicei, datorită unui tîrg de vite din vecinătate.

Acestea erau figurile care mi se înfățișau, șir după șir, dezvăluite privirilor mele de critic de către razele soarelui, care pătrundeau prin îngustele horbole gotice ale ferestrelor bisericii din Glasgow; după ce luminau mulțimea de credincioși, razele se prefirau în pustietatea bolților din spate, dînd primului plan o nedeslușită lumină de amurg și lăsînd adîncimile în beznă, ceea ce le dădea un aer nesfîrșit.

Am zis mai înainte că stăteam în picioare, împreună cu alții, într-un cerc exterior, cu fața spre predicator și cu spatele la acele bolți de care am vorbit atîta. Locul în care stăteam mă făcea să fiu deosebit de supărat de orice întrerupere izvorîtă din cel mai mic zgomot, ce se auzea din aceste bolți

[1] Al lui Rafael. (n.t.)

[1] Manta cu vărgi întretăiate, purtată de muntenii scoțieni. (n.t.)

pierdute, zgomot care era înmulțit de nenumărate ecouri. Sunetul pe care-l făceau din cînd în cînd picăturile de ploaie, ce se strecurau prin vreo crăpătură a acoperișului stricat, cădeau una după alta și loveau lespezile pardoselii, m-a îndemnat să-mi întorc de mai multe ori privirea către locul de unde părea să ia naștere; cînd îmi aruncam privirea într-acolo, mi-era greu să o aduc îndărăt, atît de mare este plăcerea pe care o resimte închipuirea noastră, cînd ne străduim a pătrunde cît de departe într-un labirint foarte întortocheat și de-abia luminat, unde se află lucruri care ne îmbie curiozitatea, pentru simplul fapt că au căpătat un interes tainic, fiind nedeslușite și îndoielnice. Ochii mi se obișnuiră cu bezna pe care încercau să o pătrundă și, fără să vreau, mintea mea ajunse mai plecată în descoperirile lor, decît în subtilitățile metafizice, pe care le înfățișa predicatorul.

Adeseori, tata mă certase pentru faptul că gîndurile îmi rătăceau în voie, datorită poate unei închipuiri lesne de stîrnit și de care el era străin; pomenindu-mă acuma cu gîndurile ispitite să rătăcească în alte părți, îmi amintii de timpurile cînd mergeam dus de mînă la capela reverendului Shower, și de sfaturile stăruitoare pe care mi le dădea tata, de a-mi întrebuința bine timpul, pe care, o dată pierdut, nu-l mai poți regăsi. Deocamdată, imaginea născocită de gîndurile mele, în loc de a-mi țintui atenția, făcu să pierd și bruma de atenție care îmi mai rămăsese, deoarece îmi aminti tocmai de primejdia la care erau expuse afacerile sale în acea clipă. Încercai, în șoaptele cele mai surde cu putință, să rog pe Andrew să afle dacă vreunul din domnii făcînd parte din firma lui MacVittie & Co. era de față acolo, în mulțime. Andrew însă, copleșit de predica pe care o asculta cu toată atenția, a răspuns șoaptelor mele doar cu cîteva ghionturi puternice date cu cotul, în chip de îndemn la tăcere. După aceea, mi-am căznit ochii cu tot atîta zădărnicie, căutînd să văd, prin marea de

capete, care toate își îndreptau privirile înspre amvon, dacă puteam descoperi chipul cumpătat și serios al lui Owen. Dar, printre largile pălării de castor ale cetățenilor din Glasgow și printre beretele și mai largi ale țăranilor de la șes, mai ales din Lanarkshire, nu putui desluși nimic care să semene cu peruca cuviincioasă și cu gulerul scrobit, sau cu rîndul de straie cafenii deschis, atît de cunoscut, aparținînd contabilului principal al casei Osbaldistone și Tresham. Îngrijorarea îmi ajunse atît de nestăvilită, încît depăși atît noutatea priveliștii din preajmă, care pînă atunci izbutise să o înfrîneze, dar mai ales simțul bunei cuviințe. Îl trăsei voinicește de mînecă pe Andrew și-i arătai dorința de a părăsi biserica, spre a-mi urma cercetările cum se va putea mai bine. Andrew, tot atît de încăpățînat în biserica subterană din Glasgow, ca și pe vîrful munților Cheviot, nu a catadicsit cîtva timp să-mi răspundă și numai după ce a văzut că altfel nu era chip să stau liniștit, a binevoit să-mi aducă la cunoștință că, o dată intrați în biserică, nu o puteam părăsi înainte de sfîrșitul slujbei, deoarece ușile fuseseră încuiate îndată după ce intrasem. După ce-mi șopti scurt și cu supărare acestea, Andrew își luă iarăși încrezuta-i înfățișare de critic înțelept și dădu toată atenția celor rostite de predicator.

Pe cînd încercam, de voie, de nevoie, să-mi adun gîndurile și să ascult predica, am fost din nou tulburat de o întîmplare neobișnuită. Glasul cuiva, aflat în spatele meu, îmi șopti limpede în ureche: „Te afli în primejdie în acest oraș“. Mă întorsei, fără să vreau.

Vreo doi meșteșugari, asemănători cu oricare alții, stăteau parcă înlemniți lîngă mine și în spatele meu, hoinari care, ca și noi, intraseră prea tîrziu ca să găsească locuri. Dintr-o singură privire am înțeles, deși n-aș putea spune de ce, că niciunul din ei nu era acela care îmi vorbise. Chipurile lor păreau ațintite cu totul asupra predicatorului și niciunul din ei nu răspunse cu vreun tîlc privirii întrebătoare și îngrijorate cu care

îi cercetasem. Stîlpul rotund şi masiv, care se afla în apropiere, îndărătul nostru, se putea să-l fi ascuns pe tainicul meu sfătuitor în clipa în care vorbise; dar de ce mă sfătuise în acest locaş, şi asupra cărui fel de primejdie îmi îndrepta luarea-aminte, şi de cine fusese şoptită înştiinţarea — toate aceste întrebări îmi scăpau, făcîndu-mă să mă pierd în tot felul de presupuneri. Mi-am închipuit că înştiinţarea se va repeta şi de aceea mă hotărîi să stau cu privirea aţintită asupra preotului, astfel încît cel care îmi şoptise să fie ispitit să-mi vorbească din nou, crezînd că nu-l auzisem de prima dată.

Planul îmi reuşi. Nici cinci minute nu mă prefăcusem a fi atent la vorbele predicatorului, cînd acelaşi glas îmi şopti: „Ascultă! Dar nu privi înapoi!" Nu-mi întorsei capul. „Te afli în primejdie în acest loc" — continuă glasul acela. „Şi eu de asemenea. Întîlneşte-mă deseară pe pod, precis la miezul nopţii. Să rămîi acasă pînă la căderea nopţii şi fereşte-te să fii văzut".

Cu acestea, vocea conteni, iar eu îmi întorsei degrabă capul, dar vorbitorul se strecurase în spatele stîlpului încă şi mai repede, scăpînd privirilor mele. Voiam să-l văd dacă era cu putinţă şi, strecurîndu-mă prin cercul cel mai dinafară al ascultătorilor, păşii şi eu îndărătul stîlpului. Nu era însă nici ţipenie de om acolo; n-am putut zări decît o umbră, acoperită cu o manta, fără să pot deosebi dacă era un mintean de la şes sau un plaid de muntean, şi umbra se strecură ca un strigoi prin pustietatea posomorîtă a bolţilor pe care le-am descris.

Fără să îmi dau seama ce fac, încercai să urmăresc umbra aceea misterioasă, care se furişa prin cimitirul boltit, ca şi cum ar fi fost moroiul unuia din numeroşii morţi, care se odihneau în această incintă. Aveam puţini sorţi de a opri din drum pe un om atît de hotărît să nu îngăduie a i se vorbi, dar chiar şi aceşti puţini sorţi i-am pierdut datorită faptului că m-am împiedicat şi am căzut după primii

trei paşi pe care i-am făcut în dosul stîlpului. Bezna, care mi-a pricinuit acest necaz, mi-a acoperit ruşinea; lucru pe care l-am socotit deosebit de norocos, pentru că predicatorul, cu acea autoritate neşovăitoare pe care şi-o însuşesc preoţii scoţieni, pentru a menţine ordinea printre credincioşii lor, îşi opri cuvîntarea, cerînd ca „cel în drept" să aresteze pe făptuitorul tulburării săvîrşite în sfîntul locaş. Cum zgomotul nu s-a mai reînnoit, paracliserul, sau cum îi mai ziceau, a chibzuit că nu este nevoie să fie prea vajnic în căutarea făptaşului; astfel încît am izbutit, fără să mai fiu băgat în seamă, să-mi reiau locul ce-l avusesem de la început, lîngă Andrew. Slujba urmă şi se sfîrşi fără nici o altă întîmplare vrednică de a fi luată în seamă.

În timp ce mulţimea se împrăştia, prietenul meu Andrew îmi zise:

— Uite, colea este vrednicul domn MacVittie, cu doamna MacVittie, cu domnişoara Alison MacVittie şi cu domnul Thomas MacFin, despre care se zice că se va căsători cu domnişoara Alison, dacă s-o pricepe dumnealui să-şi mîie barca aşa cum trebuie. Fata va avea o groază de bani, chiar dacă nu-i frumoasă din cale-afară.

Îmi îndreptai privirile înspre locul pe care mi-l arăta. Domnul MacVittie era un bărbat mai în vîrstă, înalt şi slab, cu chipul aspru, cu sprîncene stufoase şi cărunte, cu ochi de culoare deschisă şi, după cum îmi închipuiam, cu un aer răutăcios, ceea ce mă făcu să nu-l am la inimă. Îmi amintii de înştiinţarea pe care o primisem în biserică şi şovăiam dacă să mă adresez sau nu acestei persoane, deşi n-aş fi putut găsi vreun temei raţional ca să nu o sufăr sau să am vreo bănuială împotriva ei.

Încă mai şovăiam, cînd Andrew, care luă nehotărîrea mea drept sfială, mă îndemnă să o dau deoparte:

— Vorbeşte-i, vorbeşte-i, domnule Francis; nu este încă staroste, deşi se spune că va fi înnobilat anul

viitor. Vorbește-i și să vezi că îți va răspunde cuviincios, cu toate că-i atît de bogat. Afară dacă vrei să-i ceri ceva parale, căci se zice că foarte cu greu își deschide baierile pungii.

Îmi fulgeră pe dată prin minte că, dacă acest negustor era într-adevăr atît de zgîrcit și de acru, cum îl arăta Andrew, ar fi fost poate cuminte să nu mă fac cunoscut lui, fără a lua mai înainte unele măsuri de prevedere, deoarece nu puteam ști care erau și cum stăteau socotelile dintre tatăl meu și el. Acest gînd veni în favoarea tainicei înștiințări pe care o primisem, și a silei ce mi-o făcuse chipul acestui om. În loc de a mă adresa lui de-a dreptul, cum avusesem de gînd să procedez, m-am mulțumit să-l rog pe Andrew să se intereseze la casa domnului MacVittie de adresa domnului Owen, un gentleman englez; îi poruncii să nu pomenească persoana de la care a primit această însărcinare, dar să-mi aducă răspunsul la micul han unde locuiam. Andrew îmi făgădui să facă întocmai. Mai pomeni ceva cu privire la îndatorirea pe care o aveam de a lua parte și la slujba de seară; apoi adăugă, zeflemisindu-mă, cum avea el obiceiul:

— Cu adevărat, dacă sînt oameni care au mîncărime la picioare și țin să se dea de-a berbeleaca printre lespezile de mormînt, de parcă ar vrea să învieze chiar pe morți cu zarva lor, ar fi mai nimerită pentru ei o biserică în colț de vatră.

> Pe Rialto în fiece miez de noapte,
> Mă plimb și gîndul mi-l frămînt;
> Întîlni-ne-vom acolo amîndoi.
>
> Otway — Veneția salvată.

Cuprins de presimțiri rele, n-aș fi putut spune de ce anume pricinuite, mă închisei în camera de la han; și după ce îl îndepărtai pe Andrew și respinsei stăruința lui supărătoare de a-l întovărăși la biserica Sfîntul Enoch [1], unde zicea el: „va predica un teolog care te mișcă pînă în adîncul sufletului", mă așezai și mă gîndii cu tot dinadinsul ce aș avea mai bun de făcut. Nu am fost niciodată ceea ce se numește un om superstițios, dar presupun că, în împrejurări deosebit de nesigure și grele, cu toții, după ce ne-am frămîntat zadarnic mintea, sîntem porniți, din deznădejde, a da frîu liber închipuirii și a ne lăsa călăuziți sau numai de voia întîmplării, sau de niște ciudate imbolduri, ce pun stăpînire pe mintea noastră și cărora ne supunem fără să vrem. În chipul aspru al negustorului scoțian era ceva atît de respingător, încît nu mă puteam hotărî a mă da pe mîinile lui, decît doar călcînd orice prevedere izvorîtă din regulile fizionomiștilor; totodată, glasul care îmi vestise primejdia, făptura care se făcuse nevăzută, ca o umbră risipită printre bolțile ce ar putea fi numite: „valea umbrei morții" [2], aveau ceva atrăgător pentru închipuirea unui tînăr, care, te rog să nu uiți, era de felul său poet.

---

[1] Bănuiesc că acesta este un anacronism, deoarece Biserica Sfîntului Enoch încă nu era clădită pe timpul în care se petreceau acestea. (n.t.)

[2] Psalmii 23, 4 (n.t.)

Dacă eram înconjurat de primejdii, precum mi s-a dat a înțelege prin acea tainică înștiințare, cum puteam afla felul primejdiilor sau chipul în care să mă feresc de ele, altfel decît întîlnindu-mă cu necunoscutul sfetnic, care nu vedeam de ce n-ar avea decît gînduri binevoitoare față de mine. Este drept că amintirea lui Rashleigh și a vicleșugurilor sale îmi venea adeseori în minte, dar călătorisem cu atîta iuțeală încît nu îmi puteam închipui ca el să fi aflat de sosirea mea în Glasgow, cu atît mai puțin să fi pus la cale vreo urzeală împotriva mea. De altfel, de felul meu eram îndrăzneț și încrezător, puternic și ager; într-o oarecare măsură, mă pricepeam la folosirea armelor, care, pe atunci, o învățau toți tinerii francezi; nu mă temeam să lupt împotriva unui singur om, oricare ar fi fost el; asasinatul nu făcea parte din obiceiul timpului și nici al țării; locul ales pentru întîlnirea noastră era prea umblat, ca să-mi îngădui bănuiala că ar fi vorba de o capcană. Într-un cuvînt, mă hotărîi să mă întîlnesc cu necunoscutul meu sfetnic pe pod, așa cum îmi ceruse, iar după aceea să mă las călăuzit de împrejurări. Nu vreau să-ți ascund, Tresham, ceea ce pe atunci încercam să-mi ascund chiar mie însumi și anume: speranța înăbușită, dar totuși îndrăgită în taină, că Diana Vernon ar putea — prin ce sorți, nu știam — prin ce mijloace, nu puteam ghici — să aibă vreo legătură cu această înștiințare ciudată și îndoielnică, făcută într-un loc, timp și chip atît de neașteptate. Ea singură — îmi șoptea acest gînd viclean — ea singură știa de călătoria mea; după spusele ei, avea și prieteni și înrîurire în Scoția; ea îmi dăduse un talisman, de care trebuia să mă folosesc numai după ce voi fi pierdut orice alte mijloace; prin urmare, cine altcineva decît Diana Vernon ar fi avut mijloacele, cunoștințele sau aplecarea pentru a mă feri de primejdiile care, pesemne, înconjurau fiecare pas ce-l făceam? Această cugetare, foarte măgulitoare pentru mine, deși pricina era cu totul îndoielnică, mă frămînta mereu, mereu. Se strecură în gîndurile mele,

foarte sfioasă, înainte de ora cinci, se făcu mai îndrăzneață în timpul mesei mele frugale și deveni atît de cutezătoare în următoarea jumătate de oră (ajutată, poate, de cele cîteva pahare de vin foarte bun), încît, ca un fel de încercare deznădăjduită de a scăpa de această închipuire fără temei, dar ispititoare, căreia era cît pe-aici să mă supun, dădui cît colo paharul, lăsai deoparte cina, îmi apucai pălăria și o zbughii, afară în aer liber, ca unul care vrea să fugă de propriile sale gînduri. Totuși, se părea că mă supun chiar simțămintelor pe care încercam să le ocolesc, căci pașii mei, fără vrerea mea, mă duseră la podul de peste Clyde, locul hotărît pentru întîlnirea noastră de către tainicul meu îndrumător.

Deși nu mă așezasem la masă pînă ce nu trecuse ora vecerniei, lucru pe care îl făcusem, de altfel, ca să împac conștiința de bună creștină a gazdei mele, care șovăia să gătească o cină caldă între slujbele religioase și, de asemenea, pentru a asculta de poruncile necunoscutului prieten de a nu părăsi camera pînă la căderea nopții, totuși am mai avut de așteptat cîteva ceasuri din clipa în care am sosit la locul de întîlnire și pînă la ora hotărîtă. Cum îți poți lesne închipui, acest răgaz a fost destul de plictisitor; de-abia dacă îți pot spune cum a trecut. Felurite grupuri de persoane, care cu toții, bătrîni și tineri, păreau pătrunși de simțămintele evlavioase ale acestei zile de sărbătoare, treceau prin pășunile întinse și neîngrădite, înșiruite pe malul de miazănoapte al fluviului Clyde, care slujeau totodată drept loc pentru ghilit pînzeturile și pentru plimbările de plăcere ale locuitorilor, sau mergeau agale pe podul lung, ce comunică cu partea de miazăzi a regiunii. Singurul lucru pe care mi-l amintesc despre oamenii aceia este ținuta lor cucernică, destul de plăcută, poate însușită de către unii doar din fățărnicie, dar de cei mai mulți cu tot dinadinsul; ținuta aceasta înăbușea veselia zburdalnică a celor tineri, silindu-i la convorbiri mai liniștite, dar poate mai interesante, și potolea discu-

țiile aprinse și fără de sfîrșit ale celor mai înaintați în vîrstă. Cu tot numărul mare de trecători, care treceau pe lîngă mine, nu se auzea zumzăitul glasurilor omenești; puțini din ei se întorceau din nou pentru a prelungi plimbarea numai de plăcere, lucru la care ar fi putut să fie îndemnați de liniștea serii și de frumusețea priveliștii înconjurătoare; toți se grăbeau să se întoarcă la casele sau la gazdele lor. Pentru cineva obișnuit cu chipul de a-și petrece serile de duminică în străinătate, chiar printre calviniștii francezi, acest mod de a respecta sărbătoarea zilei sfinte părea ceva iudaic, dar în același timp izbitor și impunător. După cîtva timp, am simțit că felul meu de a hoinări pe malul apei și de a mă încrucișa pe rînd cu felurite persoane, care treceau spre casă, va face fără doar și poate să fiu băgat în seamă, ba chiar ocărît; de aceea, mă strecurai de pe drumul bătut și îmi găsii banala îndeletnicire de a mă plimba în așa chip, încît să fiu cît mai puțin băgat în seamă. Diferitele alei, care străbăteau această întinsă pășune, erau plantate cu arbori, asemenea celor din parcul Sf. Iacob din Londra, și îmi ușurau reușita acestui joc copilăresc.

Pe cînd pășeam pe una din aceste alei, auzii, spre uimirea mea, glasul ascuțit și încrezut al lui Andrew Fairservice; îmbătat de un simțămînt de înfumurare, el ridică glasul mai mult decît socoteau ceilalți că s-ar cuveni într-o zi de sărbătoare. Poate că nu era prea cuviincios din partea mea să mă furișez după șirul de copaci pe unde mă plimbam, dar era chipul cel mai lesnicios de a scăpa să mă vadă și, prin urmare, de a scăpa și de necurmata lui îndrăzneală și de curiozitatea lui, și mai supărătoare. În timp ce trecea, îl auzii vorbind unui bărbat cu o înfățișare gravă, îmbrăcat în haină neagră, cu o pălărie lăsată pe ochi și cu o mantie genoveză; îl auzisem făcînd următoarea caracterizare, căreia amorul meu propriu, deși revoltat împotriva caricaturii, cuprinsă în caracterizare, era nevoit a-i recunoaște temeinicia.

— Da, da, domnule Hammorgaw, e chiar așa cum îți zic eu. Nu-i chiar atît de prost ca să dea în gropi; cam are habar de ceea ce trebuie să facă, dară numai din cînd în cînd — o licărire și atîta tot. Îi lipsește însă o doagă și e peste cap de încrezut, cu nesăbuita lui poezie. Se zgîiește la cîte o buturugă de stejar bătrîn de parcă ar fi un păr pergamut în plin pîrg, iară o stîncă golașă peste care curge un izvor — este pentru el ca o grădină plină de flori și cu tot soiul de plante alese; apoi dumnealui mai degrabă sporovăiește cu o muiere zăludă, căreia îi zice Diana Vernon (mai bine i-ar fi spus Diana din Efes, căci nu-i cu nimic mai brează decît o păgînă. Mai brează? E mai rău — i-o papistașă, nimica mai mult ca o papistașă). El sporovăiește cu ea, sau cu oricare altă căzătură trîndavă, decît să asculte ceea ce i-ar putea prinde bine cîte zile o avea de trăit, de la mine sau de la domnia-ta, domnule Hammorgaw, sau de la oricine altul cu scaun la cap. Chibzuiala minții nu o poate suferi, că pierdut este în fățărnicii și vorbărie goală; mi-a zis o dată (bietul de el, că orbit mai este!) cum că psalmii lui David sînt poezii minunate! Ca și cînd sfîntul psalmist s-ar fi gîndit să zdrăngăne rime în vînt, ca neghiobiile lui de tinga-linga pe care le cheamă versuri. Ferească-l dumnezeu de rele! Două rînduri de ale lui Davie Lindsay al nostru bat tot ce a mîzgălit dumnealui vreodată.

Pe cînd ascultasem această descriere măsluită a firii și învățăturii mele, să nu te mire dacă îi făgăduiam cumătrului Fairservice neplăcuta surpriză de a se pomeni cu capul spart la cel dintîi prilej. Prietenul îi răspundea doar prin: „Da, da!" și „Chiar așa o fi?" și alte asemenea cuvinte potrivite, de cîte ori domnul Fairservice își întrerupea discursul; pînă ce, la urmă, îi răspunse printr-o frază mai lungă, al cărei înțeles nu l-am putut prinde, decît din replica credincioasei călăuze, care era cinstitul Andrew:

— Zici să-i spun ce am pe suflet? Dară atunci cine va fi prostul dacă nu Andrew? Aflâ, domnia-ta,

că-i nebun de legat, nu alta! E ca bătrînul porc al lui Giles Heathertap; n-ai decît să-i fluturi o cîrpă și se și repede să te dea jos. De ce rămîn cu el, zici? Pe cinstea mea că nici eu singur nu știu. Dară flăcăul nu-i un fîrtat chiar așa de rău; și are nevoie de un suflet bun care să-i poarte de grijă. Nu știe să-și ție mîna strînsă cum trebuie — aurul îi curge printre degete ca apa, bre omule; și nu-i lucru rău să stai pe lîngă el cînd ține punga în mînă, și — de! — o cam ține mereu. Și, apoi, unde mai pui că se trage dintr-un neam bun. Mi se moaie inima pentru bietul și nechibzuitul flăcău, domnule Hammorgaw — ca să nu mai vorbim de simbrie...

În ultima parte a mărturisirii sale, plină de învățăminte, domnul Fairservice își coborî vocea, vorbind pe un ton mai potrivit pentru o grădină publică într-o seară de duminică; apoi împreună cu tovarășul său, ieșiră curînd din raza auzului meu. Simțămintele de mînie vremelnică mi se potoliră, gîndindu-mă că „cei ce ascultă pe la uși rareori aud vorbe bune despre dînșii", cum ar fi zis însuși Andrew; și că oricine s-ar întîmpla să se audă bîrfit de către proprii lui slujitori, trebuie să știe să îndure bisturiul unui anatomist de teapa domnului Fairservice. Întîmplarea mi-a fost folositoare, deoarece, prin supărarea pe care o răscolise în mine, făcu să treacă mai grabnic o parte din timpul care mă apăsa atît de tare.

Seara era acuma pe sfîrșit și întunecimea din ce în ce mai mare dădu apelor domoale și adînci ale largului fluviu, mai întîi o culoare închisă și uniformă, apoi o înfățișare tulbure și posomorîtă, pe alocuri luminată de o lună palidă. Podul vechi și mare ce se întinde peste fluviul Clyde de-abia dacă se mai zărea acuma și se asemăna cu acela pe care Mirza, în viziunea lui fără pereche, l-a descris ca străbătînd valea Bagdadului. Arcurile joase se vedeau tot așa de șterse ca și apa întunecoasă, care trecea sub ele; păreau mai degrabă niște guri de peșteră care înghițeau apele posomorîte ale fluviului, decît deschizături

pentru trecerea acestora. Cu cît se făcea mai întuneric, cu atît liniștea priveliștei se adîncea. Se mai zăreau încă, pe ici pe colo, cîte o licărire de lumină, prefirîndu-se de-a lungul malului, călăuzind în drumul lor spre casă două-trei grupulețe, care, după postul și slujbele religioase ale zilei, cinaseră împreună cu alții, aceasta fiind singura masă la care presbiterienii habotnici se înfruptau duminica. Se mai auzeau din cînd în cînd răsunînd copitele unui cal, care își ducea călărețul la locuința lui de la țară, după ce își petrecuse duminica în Glasgow. Sunetele și luminile se răriră din ce în ce. Pînă la sfîrșit, dispărură cu totul și eu am rămas să mă bucur de plimbarea-mi singuratică pe malurile fluviului Clyde, într-o liniște cucernică, întreruptă numai de orologiile din turnurile bisericilor, care băteau ceasurile.

Pe măsură ce trecea timpul, mi se mărea, clipă de clipă, și îngrijorarea față de nesiguranța împrejurărilor în care eram vîrît, ajungînd aproape de nestăpînit. Începui să mă întreb dacă nu cumva fusesem păcălit de cuvintele unui nătărău, de rătăcirile unui nebun, sau de vicleșugurile bine chibzuite ale unui nemernic; cutreieram micul chei de lîngă pod, într-o stare de îngrijorare și de supărare greu de închipuit. Pînă la urmă, ora douăsprezece se vesti prin oraș, de la clopotnița Bisericii Metropolitane a Sfîntului Mungo și toate celelalte biserici, ca niște enoriași supuși, îi răspunseră, ținîndu-i isonul. Ecourile abia încetară să repete ultimul sunet, cînd o umbră de om — prima pe care o zăream de două ore — se ivi trecînd pe pod de pe malul de miazăzi al fluviului. Mă dusei ca să-l întîlnesc, parcă simțind că soarta îmi atîrna de rezultatul întrevederii, atît de mult așteptarea prelungită îmi pusese la încercare răbdarea. Singurul lucru pe care am reușit să-l bag de seamă cu privire la acest trecător, în timp ce amîndoi înaintam unul spre altul, a fost că statura lui era mai degrabă sub cea mijlocie, decît peste ea, dar arăta puternic, bine legat și vînjos; purta o mantie de călăreț. Îmi

încetinii pasul și aproape mă oprii din mers, așteptîndu-mă ca el să-mi vorbească. Dar, spre nespusa mea deznădejde, el trecu fără să scoată un cuvînt. Nu aveam nici un motiv de a fi primul care să intre în vorbă fiindcă, deși omul acela se ivise la ora întîlnirii, se prea putea să fi fost cu totul altcineva decît acela pe care îl așteptam. După ce trecu de mine, mă oprii și mă uitai după el, neștiind dacă trebuie să-l urmez. Străinul merse mai departe, pînă aproape de capătul de miazănoapte al podului, apoi se opri, privi îndărăt și, întorcîndu-se, înaintă din nou spre mine. Mă hotărîi ca, de data aceasta, să nu-i las nici o pricină de tăcere, purtîndu-mă cu el ca și o arătare, care, după credința populară, nu poate grăi pînă ce nu i se vorbește.

— Umblați noaptea tîrziu, domnul meu, zisei eu, în timp ce ne întîlneam a doua oară.

— Am venit la întîlnire, fu răspunsul ; și cred că și dumneata la fel, domnule Osbaldistone.

— Atunci dumneata ești acela care m-ai poftit să te întîlnesc aici, la această oră puțin obișnuită ?

—Eu sînt — răspunse el. Urmează-mă și vei afla de ce.

— Inainte de a te urma, trebuie să-ți cunosc numele și scopul pe care-l urmărești, răspunsei eu.

— Sînt un om ca toți oamenii, fu răspunsul ; iar scopul pe care-l urmăresc este unul prietenesc.

— Un om ca toți oamenii ! repetai eu — este o descriere foarte laconică.

— Și totuși, îi poate sluji unuia care nu are alta de dat, zise străinul. Acela care este fără nume, fără prieteni, fără nici un ban, fără țară rămîne cel puțin un om ; iar acela care le are pe toate nu este mai mult de atît.

— Totuși, lămurirea pe care mi-o dai este încă prea nedeslușită, sau cel puțin așa mi se pare, ca să poți căpăta încrederea cuiva care nu te cunoaște.

— Este totuși singura pe care am de gînd s-o dau ; mă poți urma, dacă vrei, sau altfel vei rămîne fără de știrile pe care doresc să ți le împărtășesc.

— Nu-mi poți da acele știri aici ? îl întrebai eu.

— Trebuie să le afli cu ochii dumneatale, nu din gura mea ! Trebuie să mă urmezi, sau vei rămîne fără a afla știrea pe care am să ți-o dau.

Era ceva repezit, dîrz și chiar aspru în chipul de a vorbi al acestui om, desigur că nu prea potrivit spre a da naștere unei încrederi oarbe într-însul.

— De ce anume te temi ? zise el cu nerăbdare. Pentru cine crezi că are viața dumitale atîta însemnătate, încît să încerce a ți-o lua ?

— Nu mă tem de nimic — răspunsei eu cu dîrzenie, dar cam pripit. Mergi înainte, te însoțesc.

Pornirăm, împotriva așteptărilor mele, înspre oraș, și ne furișarăm ca niște umbre mute, unul lîngă altul, pe străzile goale și liniștite. Fațadele de piatră înalte și întunecoase ale caselor, cu diferitele podoabe și timpane ale ferestrelor, păreau încă mai înalte și mai cernite la lumina slabă a lunii. Am umblat cîteva minute fără să schimbăm nici un cuvînt. Pînă la urmă, însoțitorul meu vorbi :

— Ți-e teamă ?

— Iți răspund cu vorbele dumitale — zisei eu — de ce mi-ar fi teamă ?

— Pentru că te afli cu un necunoscut — poate chiar cu un dușman, într-un loc în care nu ai nici un prieten și, dimpotrivă, ai mulți vrăjmași.

— Nu mi-e teamă nici de dumneata și nici de ei ; sînt tînăr, sprinten și înarmat.

— Eu nu sînt înarmat — răspunse însoțitorul meu — dar nu-i nimic, un braț dornic de luptă nu a dus niciodată lipsă de arme ; zici că nu te temi de nimica ; dar dacă ai ști lîngă cine umbli, poate că tot te-ai cutremura puțin.

— Dar de ce ? îl întrebai. Iți zic din nou că nu mă tem de nimic, din cele ce ai încerca să-mi faci.

— Nimic din ce ţi-aş putea face? Bine, fie şi aşa. Dar nu ţi-e teamă de urmările la care ai fi expus, dacă ai fi descoperit cu unul al cărui nume, chiar şoptit în această stradă singuratică, ar face ca însăşi pietrele să se ridice să-l aresteze — pe al cărui cap jumătate din locuitorii oraşului Glasgow şi-ar putea încropi averea, ca pe o comoară găsită, dacă ar avea norocul să pună mîna pe el? Vestea arestării lui ar fi tot aşa de binevenită la Crucea din Edinburg, ca şi vestea unei bătălii date şi cîştigate în Flandra?

— Şi cine eşti atunci dumneata, al cărui nume ar da naştere unei spaime atît de îngrozitoare? replicai eu.

— Nicidecum duşmanul dumneatale, deoarece sînt pe cale să te duc într-un loc unde, dacă aş fi recunoscut, soarta mi-ar fi pecetluită: fiare la picioare şi ştreang la gît.

Mă oprii pe loc în stradă, dîndu-mă niţel îndărăt, aşa încît să-l văd pe însoţitorul meu pe cît îngăduia lumina slabă, şi destul ca să mă pot feri de orice mişcare bruscă de atac din partea lui.

— Mi-ai spus — răspunsei eu — fie prea mult, fie prea puţin — prea mult pentru a nu fi îndemnat a avea încredere în dumneata, ca un necunoscut ce-mi eşti, deoarece chiar dumneata însuţi mărturiseşti că eşti urmărit de legile ţării, în care ne aflăm — prea puţin, dacă nu-mi poţi dovedi că eşti pe nedrept supus străşniciei lor.

Îndată ce am tăcut, el făcu un pas spre mine. Eu mă retrăsei pe negîndite şi pusei mîna pe mînerul săbiei.

— Cum — zise el — împotriva unui om neînarmat şi care ţi-e prieten?

— Nu am de unde şti nici una, nici alta — îi răspunsei — şi, să-ţi spun drept, atît felul de a te purta, cît şi cel de a vorbi, mă îndrituiesc să mă îndoiesc de amîndouă.

— Ai vorbit cu bărbăţie, răspunse însoţitorul meu; şi eu cinstesc pe acela al cărui braţ ştie să-i apere capul. Îţi voi vorbi pe faţă şi deschis — te duc la temniţă.

— La temniţă! izbucnii eu. Cu ce mandat sau pentru ce vină? Voi pierde viaţa mai curînd decît libertatea, te desfid şi nu te voi urma nici un pas mai departe.

— Eu nu te duc acolo — zise el — ca pe un deţinut. Eu nu sînt — urmă el, ridicînd capul cu semeţie — nici iscoadă şi nici ispravnic de-al şerifului; te duc la temniţă ca să vezi pe un deţinut, din a cărui gură ai să afli primejdia în care te afli acuma. Libertatea dumitale este puţin primejduită de această vizită; a mea se află într-adevăr primejduită, dar sînt bucuros să întîmpin pentru dumneata primejdia, căci nu-mi pasă de risc şi mi-e drag de-un tînăr cutezător, ca dumneata, care nu cunoaşte altă apărare decît garda săbiei.

Pe cînd vorbea astfel, ajunserăm în strada principală şi ne oprirăm în faţa unei clădiri mari din piatră cioplită, prevăzută, după cîte mi se păru, cu gratii de fier la ferestre.

— Mult — zise străinul, al cărui fel de a vorbi trăda din ce în ce mai mult accentul scoţian, pe măsură ce vorbea mai liber — tare mult ar da starostele şi pîrgarii tîrgului Glasgow să-l aibă prins cu fiare la picioare, în dugheana lor, pe cel care stă acum cu picioarele tot aşa de libere ca şi ale cerbului din pădure. Nu le-ar fi însă de nici un folos; chiar de m-ar avea acolo, cu cîte cinci ocale de fier la fiecare picior, le-aş arăta eu ce înseamnă o tainiţă rămasă goală şi cum pot pierde pînă în zi muşteriul. Dar, haide înainte; ce mai stai?

În timp ce vorbea, bătu într-o poartă joasă, dindărătul căreia îi răspunse o voce piţigăiată, ca a unuia trezit din vis.

— Cine e acolo? Ce mai e şi asta? Ce naiba vrei la ora asta din noapte? Este cu totul împotriva orînduielilor — cu totul împotriva orînduielilor, cum li se zice...

Tonul tărăgănat, în care fuseseră rostite ultimele cuvinte, arăta că cel care le grăise se aşternea iarăşi pe somn. Dar însoţitorul meu şopti destul de tare:

— Dougal, omule, l-ai uitat pe Hanun Gregarach?

— Stai că vin! Stai că vin! fu răspunsul prompt şi vioi, în timp ce îl auzii pe gardianul dindărătul porţii forfotind în mare grabă. Însoţitorul meu şi cu gardianul schimbară cîteva cuvinte într-o limbă care mi-era cu totul necunoscută. Zăvoarele se urniră, dar cu mare băgare de seamă, ceea ce arăta grija pe care o aveau ca zgomotul să nu fie auzit şi astfel pătrunserăm înăuntrul închisorii din Glasgow, o cameră de gardă mică, dar întărită, din care nişte trepte înguste duceau în sus şi două-trei uşi scunde dădeau în celulele alăturate, toate bine prevăzute cu ferestruici, zăvoare şi gratii. Zidurile erau împodobite destul de potrivit locului în care ne găseam, cu lanţuri de fier şi cu alte unelte ciudate, care se prea poate să fi fost menite în scopuri şi mai neomenoase, amestecate cu halebarde, flinte, pistoale de construcţie veche şi alte arme de apărare şi atac.

Găsindu-mă în chip atît de neaşteptat şi întîmplător, aş putea spune chiar furişat, într-una din cetăţile scoţiene ale justiţiei, nu m-am putut împiedica să nu-mi amintesc de păţania mea din Northumberland şi să mă frămînt din pricina întîmplărilor ciudate care, fără vina mea, ameninţau să mă pună într-un conflict primejdios şi neplăcut cu legile unei ţări, în care călătoream doar ca străin.

CAPITOLUL XXII

Priveşte împrejur, tu tinere Astolpho; iată locul
În care oameni (pentru că-s săraci) sînt osîndiţi la foame;
Sălbatic leac, mă jur, pentru o boală ce nu iartă.
Între aceşti pereţi, înăbuşită de aburi şi duhoare,
Se stinge mîndra faclă a speranţei.
Mai licăreşte încă, sălbatică şi aspră,
Aţîţînd a iadului lumini, să dezgolească fapte,
Şi desperate petreceri crunte, făr' de nădejde,
Ce bietul om închis, mai iute-ar fi murit
Decît ca să le facă, pîn' ce robia atîta l-a înjosit.

Temniţa, Tabloul III, Actul I.

Cum am intrat, îndreptai o privire nerăbdătoare spre însoţitorul meu; dar lampa de la intrare avea flacăra prea joasă, ca să-i pot cerceta în amănunţime chipul şi să-mi potolesc astfel curiozitatea. Cum gardianul ţinea lampa în mînă, razele ei se revărsau mai mult pe însuşi chipul acestuia, tot atît de vrednic de luare-aminte. Gardianul era o fiinţă cu înfăţişare sălbatică, cu o căpăţînă mare acoperită de păr roşcat, lung şi des, ascunzîndu-i trăsăturile care, de altminterea, nu arătau decît bucuria nemărginită ce-l cuprinsese văzînd pe însoţitorul meu. În toată viaţa n-am întîlnit ceva mai asemănător cu felul în care îmi închipuiam eu un sălbatic ciudat şi urît, adorînd idolul tribului său. Gardianul rînji, tremură, rîse; era aproape să plîngă, ba poate chiar plîngea. Avea întipărite pe trăsăturile chipului întrebările: „Unde să mă duc? Ce pot să fac pentru dumneata?" Citeai pe faţa lui o supunere şi o dragoste desăvîr-

şită, grijulie şi oarbă, anevoie de descris altfel decît prin stîngacea schiţă pe care o încerc. Glasul omului acestuia părea că se îneacă în bucuria pe care o simţea şi nu putea să rostească decît exclamaţii ca: „O, o, — da, da. — E mult de cînd ea[1] nu te-a văzut!" şi alte expresii tot atît de scurte, rostite în acelaşi grai străin mie, în care vorbise cu însoţitorul meu, cînd ne aflasem în faţa porţii. Călăuza mea primea această revărsare de bucurie cam ca un prinţ, prea obişnuit din tinereţe cu prinosul celor din preajmă, ca aceasta să-l mişte prea mult, totuşi doritor să-i răspundă prin formele obişnuite ale curteniei regeşti. Întinse mîna cu bunăvoinţă gardianului, întrebîndu-l:

— Cum îţi mai merge, Dougal?

— O, o! izbucni Dougal, înăbuşindu-şi strigătele piţigăiate de uimire şi aruncînd un ochi îngrijorat în jurul lui. O! să te văd aicea! O, dar ce te-ai face, dacă pîrgarii ar prinde cumva de veste — netrebnici scîrboşi şi mîrşavi ce sînt!

Călăuza mea duse degetul la buze şi zise:

— N-ai grijă, Dougal; mîinile tale nu vor trage niciodată zăvorul după mine.

— Nici vorbă că nu — zise Dougal; ea ar trebui — ea ar vrea, adică ea ar dori mai bine să i se reteze mîna din cot. Dar, cînd te întorci iarăşi acolo? N-ai să uiţi să-i spui şi ei — ea este biata 'mneatale vară, dumnezeu ştie, dar de a şaptea spiţă.

— Îţi voi da de ştire, Dougal, de îndată ce mă voi hotărî.

— Şi pe cinstea ei! Cînd o vei face, de-ar fi chiar duminica după miezul nopţii, ea şi-ar arunca cheile în capul starostelui, sau ar face altceva cu ele, şi asta înainte de a se ivi zorile zilei de luni. Să vezi, dacă n-ar face-o.

[1] Dougal vorbeşte la persoana a treia feminin, aceasta fiind o caracteristică a scoţienilor de la munte, care subînţeleg cuvîntul *fiinţă*. (n.t.)

Tainicul meu necunoscut tăie scurt semnele de bucurie ale cunoştinţei sale, vorbindu-i în limba irlandeză sau gaelică[1], aşa cum am aflat mai tîrziu, desluşindu-i, probabil, ce anume servicii vroia să-i ceară. Răspunsul:

— Cu toată inima ei, din tot sufletul ei — împreună cu alte cuvinte nedesluşite, mormăite într-un ton asemănător, arăta că gardianul acceptă ceea ce i se propusese. El ridică feştila de la lampa care aproape se stinsese şi îmi făcu semn să-l urmez.

— Nu mergi cu noi? zisei eu, uitîndu-mă la însoţitorul meu.

— Nu-i nevoie, răspunse el. Tovărăşia mea te-ar putea stînjeni şi de aceea mai bine rămîn aici, ca să pot acoperi retragerea noastră.

— Bănuiesc că nu ai de gînd să mă trădezi sau să mă bagi în vreun bucluc — zisei eu.

— Nu te pîndeşte nici o primejdie care să nu fie de două ori mai mare pentru mine — răspunse străinul, cu un glas atît de sigur încît nu era cu putinţă a te mai îndoi de el.

Îl urmai pe gardian care, lăsînd uşa de legătură neîncuiată în urma lui, mă duse pe o scară în *melc* (cum numesc scoţienii scara în spirală), apoi de-a lungul unui coridor îngust; apoi, deschizînd una dintre multele uşi, care dădeau în această trecere, mă conduse într-o celulă mică şi, aruncîndu-şi ochii pe priciul de scînduri aşezat într-un colţ, zise cu vocea scăzută, în timp ce punea lampa pe măsuţa de brad:

— Ea doarme.

Ea! Cine? Putea să fie Diana Vernon în acest lăcaş nenorocit?

Îmi întorsei ochii spre prici şi, cu un amestesc ciudat de dezamăgire şi bucurie, constatai că mă înşelasem în bănuiala mea. Văzui un cap care nu era nici tînăr, nici frumos, împodobit cu o barbă sură, crescută de vreo două zile, şi purtînd o scufiţă roşie. Prima privire mă linişti în ceea ce o privea pe

[1] limba celţilor scoţieni. (n.t.)

Diana Vernon; cea de-a doua privire pe care o aruncai asupra omului care acum se trezea dintr-un somn greoi, căsca și își freca ochii, îmi înfățișă cu totul alte trăsături și anume acelea ale bietului meu prieten Owen. Mă trăsei deoparte pentru o clipă, ca el să aibă timpul să-și revină, și amintindu-mi, din fericire la timp, că nu eram decît un intrus în aceste celule jalnice și că orice zgomot ar fi putut avea urmări rele.

Între timp, nefericitul iubitor al formalităților, ridicîndu-se de pe prici cu sprijinul unei mîini și scărpinîndu-se în scufie cu cealaltă, zise cu un glas plin de toată acreala, pe care era în stare s-o simtă, potolită însă de somnul de care fusese cuprins:

— Să-ți spun ceva, domnule Dugwell, sau cum îți zice; una și cu una fac două: dacă somnul meu este împiedicat în acest chip, voi fi nevoit să mă plîng lordului primar.

— Un domn vrea să vorbească cu ea, răspunse Dougal, reluînd tonul morocănos și arțăgos al gardianului, în loc de sunetul pițigăiat al munteanului cu care urase bun venit misterioasei mele călăuze; și, făcînd stînga împrejur, părăsi celula.

Trecură cîteva clipe, înainte de a izbuti să-l fac pe nenorocitul care abia se trezea, să mă recunoască; dar, atunci cînd mă recunoscu, deznădejdea vrednicului om fu nemărginită, bănuind, așa cum era și firesc, că eu fusesem trimis acolo ca tovarăș de suferință.

— O, domnule Frank, ce nenorocire ai făcut să se abată asupra dumitale și a casei! Nu mă gîndesc la mine, căci nu sînt decît o biată cifră, ca să zic așa; dar dumneata, care însumai speranțele tatălui dumitale — care erai totul pentru dînsul — dumneata care ai fi putut fi primul din cea mai mare casă de negoț din cel mai mare oraș, să fii închis într-o scîrboasă temniță scoțiană, unde nici măcar nu-ți poți peria hainele!

Își frecă, cu o supărare vădită, haina cafenie, mai înainte atît de curată, și care acum era murdărită de praf. Obiceiul său de a umbla totdeauna atît de îngrijit îmbrăcat mărea și mai mult nenorocirea pe care o simțea.

— O, doamne, îndură-te de noi! urmă el. Ce mai știre de necrezut va fi aceasta la bursă! N-a mai fost alta asemănătoare de cînd cu bătălia de la Almanza, unde pierderile britanice s-au ridicat la cinci mii de morți și răniți, fără a pune la socoteală și pe cei dispăruți — dar ce va însemna aceasta față de știrea că Osbaldistone și Tresham au încetat plățile!

Îl oprii din jelaniile sale, ca să-i aduc la cunoștință că eu nu eram deținut; iar a-i lămuri prezența mea în acel loc la acea oră îmi era lucru anevoios. Nu l-am putut face să înceteze cu întrebările decît stăruind să-mi deslușească el însuși situația în care se găsea; pînă la urmă, izbutii să obțin de la el lămuririle pe care mi le putea da. Erau departe de a fi limpezi; căci, oricît ar fi fost de clarvăzător în tranzacțiile comerciale, Owen, după cum îți poți da prea bine seama, nu era prea ager în a înțelege lucrurile din afara sferei sale de activitate obișnuită.

Din lămuririle sale, înțelesei că dintre cele două case de negoț din Glasgow, cu care firma tatălui meu întreținea relații pentru numeroasele afaceri din Scoția, pe care le avea și despre care am pomenit mai înainte, atît tatăl meu cît și Owen găsiseră casa lui MacVittie, MacFin & Co. mai înțelegătoare și mai îndatoritoare. Aceștia se dovediseră foarte supuși. în toate împrejurările, marei case de negoț engleze; în toate afacerile pe care le făcuseră împreună, se arătaseră mulțumiți să joace, fără a cîrti, rolul șacalului, care nu pretinde decît partea pe care leul binevoiește a i-o lăsa. Cît de mică ar fi fost partea de cîștig, care li se dădea, ea era întotdeauna, după spusele lor: „de ajuns pentru niște oameni ca dînșii"; oricît de mare era osteneala pe care și-o dădeau: „înțelegeau că nu își pot da îndeajuns de multă osteneală, ca să poată fi vrednici de ocrotirea și stima cinstiților prieteni din Crane Alley".

Hotărîrile tatălui meu erau pentru MacVittie şi MacFin ca şi legile mezilor şi perşilor; nu puteau fi schimbate, îmbunătăţite şi nici măcar discutate; formalităţile cerute de Owen în tranzacţiile lor de afaceri (căci el îndrăgea îndeosebi formalităţile, mai ales cînd era în situaţia de a le dicta *ex cathedra*), păreau tot aşa de sfinte în ochii lor. Owen luase de bune toate aceste cuvinte de supunere prea plecată şi cuviincioasă; dar nu şi tatăl meu, care era obişnuit să cerceteze mai îndeaproape sufletele oamenilor. Fie că aceste prea plecate cuvinte de supunere îi dăduseră de bănuit, fie că, îndrăgind conciziunea şi simplitatea în relaţiile de afaceri, se plictisise de nesfîrşitele mărturisiri de credinţă ale acestor domni, tata se împotrivise dorinţei lor de a rămîne singurii lui reprezentanţi pentru Scoţia. Dimpotrivă, el făcea multe afaceri prin mijlocirea unui alt reprezentant, cu o fire în totul deosebită de a lor, — un om a cărui părere atît de bună despre persoana sa îl făcea să treacă drept înfumurat şi care, fiindu-i englezii tot atît de puţin pe plac pe cît îi erau tatălui meu scoţienii, nu înţelegea să trateze afacerile altfel decît pe picior de adevărată egalitate; în afară de aceasta, mai era pizmaş şi uneori cicălitor; era tot atît de dîrz în părerile lui, privind formele, ca şi Owen într-ale lui; nu-i păsa cîtuşi de puţin de părerile pe care le putea avea întregul Lombard Street, dacă el personal avea altă părere.

Din pricina acestor ciudăţenii ale firii, tranzacţiile comerciale cu domnul Nicol Jarvie erau mai anevoioase, căci dădeau uneori prilej la certuri şi răceală între casa de negoţ engleză şi reprezentantul ei scoţian; se împăcau însă de nevoie, din pricina intereselor pe care le aveau în comun. Deoarece, însă, mîndria personală a lui Owen avusese de suferit cîteodată, în urma discuţiunilor care se iveau, nu te va mira, Tresham, că bătrînul nostru prieten îşi arunca în cumpănă întreaga greutate a înrîuririi pe care o avea — şi asta în toate prilejurile — de partea firmei, atît de cuviincioase, îndatoritoare şi înţelegătoare, a lui MacVittie şi MacFin şi vorbea de Jarvie ca de un coropcar scoţian, obraznic şi încrezut, cu care nu era chip să te înţelegi.

Aşadar, fusese foarte firesc ca, în asemenea împrejurări, ale căror amănunte nu le-am aflat decît ceva mai tîrziu, Owen, ţinînd seama de greutăţile în care se zbătea casa de negoţ, datorită lipsei tatălui meu şi a dispariţiei lui Rashleigh, să se fi bizuit la sosirea sa în Scoţia, care precedase pe a mea cu două zile, pe prietenia acelor reprezentanţi care se arătaseră întotdeauna îndatoraţi, mulţumiţi şi devotaţi faţă de casa noastră. El fusese primit la contoarul domnilor MacVittie şi MacFin din Gallowgate cu ceva din evlavia pe care o arată un catolic sfîntului ocrotitor. Dar, vai! această luminoasă şi însorită speranţă fu foarte curînd umbrită cînd, îndemnat de buna primire de care avusese parte, împărtăşi prietenoşilor reprezentanţi greutăţile în care se zbătea casa şi le ceru sfatul şi sprijinul. MacVittie a fost aproape năucit de această veste; MacFin, fără să aştepte ca Owen să termine, s-a şi repezit la cartea mare a firmei lor şi curînd se cufundă adînc în toate amănuntele multelor socoteli dintre casa lor de negoţ şi aceea a lui Osbaldistone şi Tresham, ca să afle în favoarea cui era bilanţul. Din păcate, însă, cumpăna era aplecată mult de partea lor; figurile lui MacVittie şi MacFin, care pînă atunci arătaseră doar îndoială şi răceală, deveniră ameninţătoare, întunecoase şi încruntate. Ei întîmpinară cererea de sprijin şi ajutor a domnului Owen printr-o altă cerere ca, de îndată, să li se dea o chezăşie împotriva primejdiei unei eventuale pagube; pînă la urmă, vorbind pe şleau, au cerut ca, în acest scop, Owen să depună în mîinile lor anumite titluri, care aveau altă menire. Owen a respins cu nespusă mînie această cerere, ca fiind necinstită, faţă de patronii lui, nedreaptă pentru ceilalţi creditori ai lui Osbaldistone şi Tresham şi cu desăvîrşire lipsită de recunoştinţă din partea celor care o făcuseră.

In întorsătura pe care o luaseră lucrurile, asociații scoțieni se folosiră, așa cum fac adesea cei care se simt cu musca pe căciulă, de un pretext pentru a se mînia la culme și a lua, sub cuvînt că au fost provocați să o facă, unele măsuri pe care bunul simț, dacă nu chiar conștiința ar fi trebuit să-i împiedice de a le lua.

Owen avea și el cîteva acțiuni ale casei, în care lucra în calitate de contabil principal, după cum mi se pare că se obișnuiește; era deci și el răspunzător, în mod solidar cu ceilalți acționari, de orice îndatorire a firmei. Lucrul acesta era cunoscut de domnii MacVittie și MacFin; în scopul de a-l face să simtă puterea de care dispun, sau mai degrabă de a-l sili, prin această împrejurare, să primească cererea făcută în folosul lor și pe care el o respinsese cu atîta dîrzenie, ei au recurs la procedura sumară a arestării și închiderii, pe care se pare că legea scoțiană (care desigur că dădea loc la multe abuzuri) o îngăduia unui creditor, dacă nu avea mustrări de conștiință și presta jurămînt că debitorul său se pregătește să părăsească țara. In baza unui astfel de mandat fusese bietul Owen închis în temniță, în ajunul zilei în care ajunsesem să pătrund și eu acolo, atît de neobișnuit călăuzit.

Luînd cunoștință astfel de starea îngrijorătoare în care ne aflam, se punea întrebarea: ce era de făcut? la care nu era prea ușor de răspuns. Vedeam bine primejdiile de care eram înconjurați, dar mai greu lucru era să găsim vreun leac. Înștiințarea pe care o primisem deja părea a-mi da să înțeleg că orice intervenție fățișă în sprijinul lui Owen poate primejdui libertatea mea personală. Owen avea și el aceleași temeri și, în spaima lui nemăsurată, mă asigură că un scoțian, mai degrabă decît să treacă prin rizicul de a pierde o lețcaie în folosul unui englez, este gata să caute un text de lege pe temeiul căruia să-i aresteze nevasta, copiii, slujitorii, slujnicele și chiar pe un străin, care s-ar găsi în casa lui. Legile privitoare la datornici sînt atît de nemiloase și strașnice în cele

mai multe țări, încît nu puteam decît să dau oarecare crezare spuselor lui Owen; arestarea mea în împrejurările de față ar fi fost un *coup de grâce*[1] dat afacerilor tatălui meu. Neștiind ce să fac, îl întrebai pe Owen dacă nu s-a gîndit să se adreseze celuilalt reprezentant din Glasgow al tatălui meu, domnului Nicol Jarvie.

— I-am trimis o scrisoare — răspunse el — chiar azi dimineață; dar dacă limba poleită și cuviincioasă a celor din casa de la Gallowgate m-au adus în halul în care sînt, la ce te poți aștepta de la buturuga țîfnoasă și arțăgoasă din Saltmarket? Ai putea mai degrabă să te aștepți din partea unui zaraf să renunțe la misitia lui, decît ca Jarvie să-ți facă vreun hatîr, fără să-ți ceară ceva în schimb. El nici nu a răspuns — urmă Owen — la scrisoarea mea, deși i-a fost înmînată azi dimineață, în drum spre biserică. La aceasta, deznădăjduitul om al cifrelor se aruncă pe prici, zicînd: Bietul meu stăpîn drag! Bietul meu stăpîn drag! O, domnule Frank, domnule Frank, toate acestea sînt numai din pricina îndărătniciei dumneatale! Dar, să mă ierte dumnezeu! că-ți mai spun și eu toate acestea în nenorocirea care te-a lovit! Este voia lui și noi, oamenii, trebuie să ne supunem voii acesteia.

Cu toată filozofia mea, Tresham, nu m-am putut împiedica de a împărtăși deznădejdea acestei cinstite ființe și lacrimile noastre se amestecară, ale mele fiind și mai amare, pentru că nesupunerea mea îndărătnică la dorința tatălui meu, pe care Owen, în bunătatea lui, nu-și îngăduise să o dea prea tare pe față, îmi răscolea conștiința, ca fiind pricina acestei nenorociri.

În timp ce ne vărsam amarul, am fost tulburați și mirați de a auzi bătăi puternice în ușa de afară a închisorii. Alergai în capul scării, ca să ascult, dar nu puteam auzi decît glasul gardianului, vorbind cînd pe

[1] In franțuzește în textul original: — lovitură de grație; cea din urmă lovitură. (n.t.)

un ton mai ridicat ca să răspundă unei persoane de afară, cînd în șoapte adresate persoanei care mă adusese acolo. „Ea vine, ea vine" — zicea gardianul cu voce tare ; apoi, în șoaptă : „O, stăpîne ! O, stăpîne ! Ce să facă ea acum ? Urcă scara și ascunde-te după patul englezului. Ea vine cît de iute poate. Vai de mine ! E starostele tîrgului, cu pîrgarii și cu paza. Și căpitanul care are să fie și el — Doamne ajută ! Urcă sus, sau te vei întîlni cu ea. Ea vine, ea vine, zăvorul e ruginit rău."

Pe cînd Dougal, cu multă rea-voință și cît de încet putea, dădea drumul la feluritele zăvoare, ca să deschidă celor care așteptau afară și a căror nerăbdare începuse să fie zgomotoasă, călăuza mea urcă scara în spirală și se năpusti în celula lui Owen, unde îl urmai. Își aruncă în grabă ochii de jur-împrejur, ca și cînd căuta un loc în care să se ascundă, apoi îmi zise :

— Împrumută-mi pistoalele. Dar, nu-i nimica, pot și fără de ele. Orice îți va fi dat să vezi, să nu iei în seamă și nu te amesteca în cearta altora. E treaba mea și trebuie s-o descurc așa cum pot ; am mai fost eu împresurat și mai rău decît acuma.

În timp ce străinul rostea aceste cuvinte, el lepădă mantia greoaie în care era învăluit, măsură ușa celulei cu o privire ascuțită și hotărîtă și se retrase puțin ca să-și adune puterile, asemenea unui cal pur sînge care se pregătește să sară un obstacol. Nu mă îndoiam nici o clipă că avea de gînd să iasă din această încurcătură oricine ar pricinui-o, năpustindu-se de-a dreptul asupra celor care s-ar ivi cînd ușile se vor deschide și croindu-și drum pînă în stradă prin înlăturarea oricărei împotriviri ; înfățișarea lui avea atîta voinicie și agerime, iar privirea și felul de a fi erau atît de hotărîte, încît nu mă îndoiam de loc că va izbuti să treacă nevătămat printre potrivnicii lui, afară de cazul în care aceștia ar fi întrebuințat arme ucigătoare.

A urmat un răstimp de îngrozitoare nesiguranță între clipa în care s-a deschis poarta de afară și aceea în care s-a deschis ușa celulei ; atunci se ivi o tînără femeie arătoasă, cu fustele de mătase sumese pentru a putea umbla pe stradă și ținînd un felinar în mînă, și nicidecum o gardă militară cu baionetele la arme, sau paznici înarmați cu ciomege, securi sau halebarde. Femeia deschise calea unui personaj mai de vază, bine legat, îndesat și grăsuț ; de felul lui, așa cum se văzu curînd, era un magistrat cu perucă, om tare iute, suflînd din greu și vădind o nerăbdare inciudată. La ivirea lui, însoțitorul meu se retrase, cu gîndul de a nu fi văzut ; dar nu putu scăpa de privirea pătrunzătoare cu care demnitarul cercetă întreaga celulă.

— Frumos lucru și bine îmi șade să fiu ținut la poartă timp de o jumătate de oră, domnule căpitan Stanchells, — zise el, adresîndu-se gardianului-șef, care se arătă acum la ușa celulei ca un curtean al magistratului ; bătînd în poarta temniței ca să pot intra, tot așa de tare cum alții ar bate ca să poată ieși, — dacă le-ar fi de folos — biete ființe decăzute ! Dar, ce-i asta ? Ce-i asta ? Străini în închisoare după ora stingerii ! Și pe deasupra și duminica seara ! Voi vedea eu ce-i cu aceasta, domnule Stanchells ; fii sigur ! Ține ușa încuiată și îndată am să stau eu de vorbă cu acești domni. Dar mai întîi să pălăvrăgesc puțintel cu o veche cunoștință de aici. Domnule Owen, domnule Owen, cum îți merge, bre omule ?

— Trupește, destul de bine, îți mulțumesc, domnule Jarvie, — oftă tărăgănat bietul Owen ; dar sînt greu lovit sufletește.

— Fără îndoială, fără îndoială. Da, da — este o întorsătură grozavă, mai ales pentru unul care se ținea așa de măreț. Așa-i firea omului, așa-i firea omului. Da, da, cu toții ne putem prăbuși. Domnul Osbaldistone era un gentleman bun și cinstit ; dar întotdeauna am zis că este dintre aceia cărora le place să joace totul pe o singură carte, cum zicea tatăl meu, vrednicul sindic. Domnul sindic obișnuia să-mi zică : „Nick, oatinere Nick" (numele lui era Nicol ca și al meu și oamenii, în glumă, ne spuneau tînărul Nick și bătrînul

Nick), „Nick — zicea el — să nu-ţi întinzi niciodată braţul decît pînă unde eşti sigur că-l poţi lesne retrage". I-am spus-o domnului Osbaldistone, dar parcă nu a luat-o în nume de bine, aşa cum doream eu; a fost spusă însă cu gînd bun, cu gînd bun.

Aceste cuvinte, rostite cu o nemaipomenită volubilitate şi arătînd o mare mulţumire de sine, în vreme ce-şi amintea de sfaturile şi prorocirile lui, dădeau slabe speranţe de ajutor din partea domnului Jarvie. Totuşi, curînd s-a văzut că vorbele sale purcedeau dintr-o totală lipsă de tact şi nu din lipsă de bunătate; căci atunci cînd Owen s-a arătat oarecum jignit ca aceste lucruri să-i fie amintite în situaţia în care se găsea acuma, negustorul din Glasgow îl luă de mînă şi îl îndemnă:

— Hai, mai prinde niţică inimă! Crezi că aş fi venit eu aici la douăsprezece noaptea, şi aproape să spurc ziua domnului, numai ca să-i arăt unui om necăjit care i-au fost greşelile? Nu, nu, aceasta nu-i stă în fire pîrgarului Jarvie, cum nu i-a stat în fire nici vrednicului său tată, sindicul. Să mă crezi, bre omule, că eu mă ţin de orînduiala de a nu mă gîndi niciodată duminica la cele lumeşti; dar de data aceasta, deşi am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să nu mă gîndesc de fel la scrisoarea dumitale, pe care am primit-o azi dimineaţă, totuşi m-am gîndit mai mult la ea decît la predică. Şi, de asemenea, am obiceiul să mă culc în patul meu cu perdele galbene la zece seara precis — afară de cazul cînd mănînc vreo bucată de batog la un vecin, sau un vecin mănîncă la mine — întreab-o pe muierea ceea de colo, dacă nu aceasta este orînduiala de temelie a casei mele; şi aşa m-am apucat astă seară să citesc din cărţile sfinte şi să casc, de parcă ar fi fost să înghit biserica Sfîntului Enox, pînă a bătut de ora douăsprezece, la care oră eram în drept să mă duc să caut în cartea mare, să văd cam cum stau lucrurile între noi; apoi, cum nici timpul, nici fluxul nu aşteaptă pe nimeni, am pus-o pe fetişcană să caute un felinar şi am venit tîrîş-grăpiş aici, să văd ce-i de făcut cu afacerile dumitale. Pîrgarul Jarvie are dreptul să intre în temniţă la orice oră din zi sau din noapte; aşa putea face şi tatăl meu, sindicul, în zilele lui, cinstit om, dumnezeu să-l ierte!

Deşi Owen gemu, cînd auzi vorbindu-se de cartea mare, făcîndu-mă să mă tem cu jale că şi aici bilanţul atîrna de partea cealaltă; deşi vorbele vrednicului magistrat arătau mulţumirea de sine şi o oarecare mîndrie în triumful judecăţii lui, erau totuşi împletite cu un fel de a fi deschis şi binevoitor, din care nu puteam decît să trag o oarecare nădejde. A cerut să vadă unele hîrtii de care pomenise şi, smulgîndu-le grăbit din mîinile lui Owen, se aşeză pe prici ca „să-şi odihnească oasele", după cum zicea el, în timp ce slujnica îi ţinea felinarul ca să poată citi; bodogănind, mormăind şi bolborosind, cînd din pricina luminii proaste, cînd din pricina cuprinsului unora din documente, el continua să parcurgă hîrtiile ce le avea în mînă.

Văzîndu-l scufundat în studiul hîrtiilor, străinul care mă adusese aici se arătă dornic să plece, fără a-şi mai lua rămas bun. Îmi făcu un semn, îndemnîndu-mă să tac din gură, şi vădi, prin schimbarea poziţiei lui, că avea de gînd să se furişeze spre uşă, în aşa fel încît să nu fie băgat de seamă. Dar agerul magistrat (cu totul altfel decît vechea mea cunoştinţă, domnul jude Inglewood) îi ghici de îndată gîndul şi-l opri să-l înfăptuiască.

— Fii cu băgare de seamă la uşă, Stanchells, închide-o şi încuie-o. Stai de strajă afară în faţa ei.

Fruntea străinului se întunecă şi el păru, o clipă, că se gîndeşte din nou să plece cu forţa; dar, pînă să se hotărască, uşa se închise şi zăvorul greoi fu tras. Mormăi cîteva cuvinte în limba gaelică, trecu în partea cealaltă a celulei şi apoi, cu un aer de sfidare manifestă, ca şi cînd chibzuia şi se pregătea să vadă cum se vor sfîrşi lucrurile, se aşeză pe masa de stejar şi începu să fluiere un joc scoţian.

Domnul Jarvie, care părea foarte ager şi îndemînatic în felul său de a trata afacerile, se arătă foarte

curînd stăpîn pe cele cercetate și se adresă domnului Owen cam în felul următor:

— Bine ,domnule Owen, bine! Casa dumitale datorește oarecare sume domnilor MacVittie și MacFin (Rușine să le fie riturilor lor scurmătoare! Au cîștigat mai mult decît atîta din tranzacția cu codrii de stejar de la Glen-Cailzeichat, pe care mi-au furat-o de sub nas, cu ajutorul vorbei bune pe care ai pus-o dumneata — trebuie să-ți spun — domnule Owen. Dar, acuma să lăsăm astea). Bine, domnule! Casa dumitale le datorește acești gologani; pentru aceasta și pentru alte obligații se leagă de dumneata și te-au închis, aicea, sub paza cheii lui Stanchells. Bine, domnule; datorești acești gologani — poate că mai datorești alții și altora — poate că-mi datorești alții chiar mie, pîrgarului Nicol Jarvie.

— Nu pot nega, domnul meu, că de data aceasta bilanțul poate să nu fie în favoarea noastră, domnule Jarvie, zise Owen; dar vă rog să aveți în vedere...

— Nu-i timp de avut nimic în vedere acuma, domnule Owen. Sîntem prea aproape de duminică și am părăsit patul meu cald la ora asta din noapte — și mai e și un soi de burniță afară — nu-i timp de avut în vedere nimic. Dar, domnule Owen, așa cum ziceam, îmi datorești bani — asta nu se poate nega — îmi datorești bani, mai mulți sau mai puțini, aceasta o spun sus și tare. Cu toate acestea, domnule Owen, eu nu pot înțelege cum dumneata, un om ager, care se pricepe în afaceri, vei putea descurca treaba pentru care ai venit aicea și să ne plătești pe toți — așa cum trag mare nădejde că ai să faci — dacă ești ținut închis în temnița din Glasgow. Ei, domnule, dacă poți găsi cauțiune *judicio sisti*, adică, cum am spune, nu vei părăsi țara și te vei înfățișa să-ți descarci cauțiunea, cînd vei fi citat în fața curții noastre de justiție, se poate să fii pus în libertate chiar în dimineața aceasta.

— Domnule Jarvie — zise Owen — dacă s-ar găsi vreun prieten care să-mi fie chezaș pentru aceasta, aș

putea întrebuința cu folos libertatea ce-o voi căpăta, atît pentru firmă cît, fără îndoială, și pentru cei care au legături cu ea.

— Bine, domnule — urmă Jarvie — și, fără îndoială, un astfel de prieten s-ar aștepta să te înființezi, cînd ești citat și să-l descarci de îndatorirea pe care și-a luat-o.

— Aș face-o tot așa de sigur, afară de caz de boală sau moarte, cum e sigur că două și cu două fac patru.

— Bine, domnule Owen, urmă cetățeanul din Glasgow; nu mă îndoiesc de dumneata și ți-o voi dovedi, dragă domnule — ți-o voi dovedi. Eu sînt un om grijuliu, așa cum se știe, și foarte muncitor, precum poate mărturisi întreg orașul; eu îmi pot agonisi galbenii și pot păstra galbenii și număra galbenii mei, mai bine ca oricare din Saltmarket, sau chiar din Gallowgate. Sînt un om prevăzător cum a fost și tatăl meu, sindicul, înaintea mea; dar, mai degrabă decît să văd un gentleman cinstit și cuviincios, care se pricepe în afaceri și vrea să se poarte drept față de toți, zăcînd legat de picioare în acest chip, fără să se poată ajuta pe sine sau ajuta pe altcineva... pe conștiința mea, bre omule! că îți voi sluji chiar eu drept chezaș. Dar ia aminte, este o cauțiune *judicio sisti,* cum zice grefierul nostru, nu *judicatum solvi;* îți vei aminti de aceasta, pentru că este o mare deosebire între ele.

Domnul Owen îl asigură că, așa cum stăteau lucrurile, el nu se putea aștepta să se ofere cineva chezaș, chiar pentru plata datoriilor; dar nu era nici cea mai mică pricină a se teme că el nu se va înfățișa atunci cînd va fi citat legal și prin aceasta chezașul să păgubească.

— Te cred, te cred. Am vorbit destul, am vorbit destul. Pînă la prînzișor, vei fi liber ca păsările cerului. Acuma, să auzim ce au de spus acești tovarăși de celulă ai dumitale, și cum de au ajuns aici, în numele fărădelegii, la această oră din noapte.

CAPITOLUL XXIII

> Acasă se-ntoarse soțul nostru,
> Acasă se-ntoarse el.
> Și găsi un om acolo.
> Ce treabă n-avea de fel.
> Ce-i cu ăsta, nevastă, oare?
> Spune-mi ce rost are el?
> Ce caută vlăjganul aicea
> Fără să știu de el?
>
> *Cîntec vechi.*

Magistratul luă felinarul din mîna slujnicei și trecu la cercetări, ca Diogene pe străzile Atenei, cu felinarul în mînă și pesemne așteptîndu-se tot atît de puțin ca și acel cinic să dea peste vreo comoară deosebită, în cursul cercetărilor lui. Primul de care s-a apropiat a fost călăuza mea misterioasă, care, așezat pe masă, așa cum am spus mai înainte, cu ochii ațintiți pe perete, cu trăsăturile feței dovedind cea mai desăvîrșită încremenire și lipsă de expresie, cu brațele încrucișate pe piept, cu un aer de nepăsare și totodată de sfidare, bătea cu tocul de piciorul mesei, ca să ție măsura cîntecului, pe care nu înceta să-l fluiere; el se supuse cercetărilor domnului Jarvie, cu o siguranță și o încredere deplină, care, pentru o clipă, înșelă memoria și înțelepciunea cercetătorului osîrdnic și vioi.

— A! Ei! Oo! — izbucni pîrgarul. Pe conștiința mea! Nu-i cu putință... și totuși... Pe conștiință, nu poate fi! Dar, iarăși... să mă ia naiba, dacă zic eu că-i așa... Tîlharule! Ticălosule! Drac împielițat ce ești, bun numai de rele și de nimica bun — se poate oare să fii chiar dumneata?

— Așa cum mă vezi și te văd, pîrgarule, — a fost răspunsul scurt și cuprinzător.

— Pe conștiința mea! Zău dacă n-am înnebunit de tot! *Dumneata*, nemernicul care înșeală ștreangul, *dumneata* aici, în plimbare prin temnița din Glasgow?... Care crezi că-i prețul pus pe capul dumitale?

— Hm? Cîntărit cinstit, pe cîntar din Olanda, ar putea cumpăni mai mult decît capetele unui staroste, a patru pîrgari, al unui grefier, a șase sindici, fără să mai pomenim de birari...

— A, tîlhar nemernic! îl întrerupse domnul Jarvie; atunci mărturisește-ți păcatele și pregătește-te, pentru că n-am de spus decît un singur cuvînt...

— Adevărat, pîrgarule, — zise acela căruia i se adresau aceste cuvinte, încrucișîndu-și, cu cea mai mare nepăsare mîinile la spate; dar n-ai să rostești niciodată acel cuvînt.

— Și de ce nu l-aș rosti, domnule? izbucni magistratul. De ce nu l-aș rosti? Răspunde-mi la aceasta — de ce nu l-aș rosti?

— Din trei pricini temeinice, domnule pîrgar Jarvie. Prima, de dragul amintirilor din trecut; a doua, de dragul bătrînei femei lăsate la gura sobei la Stuckavrallachan, care ne-a amestecat sîngele — spre rușinea mea, fie zis! și care are un văr cu socoteli și cu vîrtelnițe de frînghii, și războaie și suveici, ca un biet meseriaș; și ultima, pîrgarule, pentru că, dacă aș vedea un semn că ai vrea să mă trădezi, aș împroșca zidul de colo cu creierii dumitale, înainte ca să te poată scăpa vreo mînă de om!

— Ești un mișel nemernic și cutezător! răspunse neînfricatul pîrgar; și știi prea bine că am habar ce poamă ești și dacă ar fi vorba numai de mine, nu m-aș teme de fel.

— Știu bine — zise celălalt — că ai sînge vrednic în vine, și mi-ar părea rău să-mi lovesc chiar o rudă. Dar am să ies de aici tot așa de liber cum am intrat; iar de nu, chiar zidurile pușcăriei din Glasgow vor povesti de această încă zece ani de acum înainte.

— Bine, bine — zise domnul Jarvie — sîngele apă nu se face; și nu se cade ca cei de un neam, de-o seamă și de-o lege să vadă paiul unul în ochiul celuilalt, dacă nu-l văd alții. Ar fi o veste jalnică pentru bătrîna de la picioarele vîlcelei din Stuckavrallachan că dumneata, un prăpădit de muntean, mi-ai zburat creierii, sau că eu ți-am pus ștreangul de gît. Dar, trebuie să recunoști, drace împielițat, că, dacă n-ai fi fost chiar dumneata, aș fi pus gheara pe cel mai vrednic om al munților!

— Sigur că ai fi încercat s-o faci, vere — răspunse călăuza mea; asta o știu bine; dar mă întreb dacă n-ai fi rămas cu buzele umflate; că, noi ăștia de colo din munți, nu prea avem baftă să fim prinși. Nouă nu ne prea place să simțim postav din cel bun nici de-a lungul picioarelor; darămite pantaloni de piatră și brățări de fier!

— Totuși, nu vei scăpa de pantalonii de piatră și de brățările de fier; da, și nici chiar de cravata de cînepă! Nu vei scăpa, vecine, — răspunse pîrgarul. Nici un om dintr-o țară civilizată nu a făcut poznele pe care le-ai făcut dumneata. Ai furat de ai smintit. Eu te-am înștiințat.

— Bine, vere! zise celălalt — ai să vii în straie negre la înmormîntarea mea?

— Nici urmă de straie negre nu va fi acolo, Robin, afară de corbi și de ciori, pot pune rămășag. Dar unde-i cogeamite mia de lire scoțiene pe care ți-am împrumutat-o, bre omule? Și cînd o voi mai vedea?

— Unde este? răspunse călăuza mea, după ce se făcu că se gîndește o clipă. N-aș prea putea să-ți spun. Pesemne, acolo unde sînt și zăpezile de anul trecut.

— Acelea sînt pe vîrful muntelui Schehallion, cîine de munte, zise domnul Jarvie; eu aștept ca să-mi plătești chiar aicea, pe loc.

— Da, răspunse munteanul; dar eu nu păstrez nici zăpadă, nici dolari în pungă. Ai să-ți vezi banii

înapoi, cînd regele o fi iar în drepturile lui, cum zice vechiul cîntec.

— Din rău în mai rău, Robin — răspunse pîrgarul — adică, trădător neloial ce ești, din rău în mai rău! Ai vrea să ne aduci iarăși papistășia pe cap, și domnia bunului plac, și un uzurpator, și oameni de paie, și formulele rituale, și diaconii, și vechile neghiobii cu stihare, și tot soiul de jurăminte? Mai bine te-ai ține de vechea ta meserie de furtișaguri și vămuieli, de geambașlîc și jafuri — mai bine să furi vite, decît să nenorocești o țară întreagă.

— Destul, bre omule, slăbește-mă cu politica ta de whig! răspunse celtul; noi nu ne cunoaștem de ieri, de alaltăieri. Voi avea eu grijă să nu fie curățat de tot contoarul dumitale de comerț cînd flăcăii gillon-a-naillie[1] vor porni să măture dughenele din Glasgow și să le curețe de toate mărfurile lor învechite. Și, afară de cazul cînd se nimerește să fie vorba de datoria dumitale de slujbaș, nu-ți doresc să mă vezi mai des, Nicol, decît am eu chef să fiu văzut.

— Ești un ticălos cutezător, Rob — răspunse pîrgarul — și fii sigur că vei fi spînzurat; ca să se vadă și să se audă din om în om. Dar eu nu am să fiu niciodată pasărea murdară care își spurcă singură cuibul, afară doar dacă aș fi silit să o fac de nevoie sau ca să ascult de glasul datoriei, pe care nimeni nu trebuie să-l nesocotească, dacă prinde a-l auzi. Dar ce naiba mai avem noi aici? urmă el, întorcîndu-se spre mine. Vreun hoț de vite, pe care l-ai înrolat printre ai tăi, pun prinsoare. Pare să aibă o îndrăzneală bună pentru drumul mare și un gît lung nimerit pentru ștreang.

— Acesta, bunule domn Jarvie — începu Owen, care ca și mine, rămăsese mut în timpul acestei ciudate întîlniri și tot atît de ciudate convorbiri dintre cele două neobișnuite rubedenii —... acesta, bunule domn Jarvie, este tînărul domn Frank Osbaldistone, singurul copil al patronului firmei noastre, care tre-

[1] Flăcăii cu fustanele — portul muntenilor din Scoția. (n.a.)

buia să fie luat ca asociat al firmei, tocmai în timpul în care domnul Rashleigh Osbaldistone, vărul său, a avut norocul să fie luat ca asociat — (aici Owen nu s-a putut împiedica de a scoate un geamăt) — dar, cu toate astea...

— O, am auzit eu de neghiobul acela, zise negustorul scoţian luîndu-i vorba din gură ; el este acela pe care patronul dumitale, ca un nerod bătrîn şi încăpăţînat, a căutat a-l face cu anasîna negustor, fie că omul voia sau nu voia, şi flăcăul s-a făcut măscărici ambulant, în sila lui de a munci ca un om cinstit spre a-şi cîştiga traiul. Bine, domnul meu ! Ce zici de isprava dumitale ? Fi-va oare Hamlet danezul, sau stafia lui Hamlet, chezăşie bună pentru domnul Owen ?

— Nu merit batjocura dumitale — îi răspunsei — deşi îţi cinstesc ţelul şi îţi sînt prea recunoscător pentru sprijinul pe care l-ai dat domnului Owen, pentru ca să mă pot supăra. Singura mea treabă aici a fost să fac ceea ce pot (şi se prea poate ca aceasta să însemne foarte puţin), ca să-l ajut pe domnul Owen în gospodărirea afacerilor tatălui meu. Sila mea pentru profesiunea de negustor este un simţămînt pe care singur îl pot judeca mai bine.

— Pe legea mea — zise munteanul — mi-a plăcut acest flăcău, chiar înainte de a-i cunoaşte apucăturile ; acum îl cinstesc pentru dispreţul pe care-l are faţă de ţesători, torcători şi astfel de meseriaşi cu îndeletnicirile lor.

— Eşti nebun, Rob — zise pîrgarul — nebun ca un iepure în martie[1], deşi nu văd de ce un iepure ar fi mai nebun în martie decît de Sfîntul Martin ; asta chiar că nu o înţeleg. Hm, ţesători ! Să te sloboadă Sarsailă din pînza pe care ţi-or ţese-o breasla lor. Hm, torcători ! eşti pe cale să-ţi torci şi să-ţi depeni un ghem grozav. Şi acest tînăr viteaz de aici, pe care îl mîi în goană pe calea cea mai scurtă la spînzurătoare şi la

[1] „Nebun ca un iepure în martie" — expresie englezească, echivalînd cu expresia noastră „nebun de legat". (n.t.)

diavol... crezi oare că mă vor ajuta aici piesele lui de teatru şi poeziile, mai mult decît înjurăturile dumitale spurcate şi pumnalele ascuţite, secătură ce eşti? Crezi că Tityre, tu patulae[1] — cum vorbesc dumnealor — îi va spune unde îl poate găsi pe Rashleigh Osbaldistone ? Sau crezi că Macbeth laolaltă cu toţi tîlharii şi cu oştenii lui şi laolaltă cu ai dumitale, Rob, chiar de ar fi toţi vînduţi la mezat, cu toate mînerele împletite şi scuturile de piele, cu bocancii, terciul lor de ovăz şi traistele lor, ar putea să-i facă rost de cinci mii de lire ca să plătească poliţele scadente peste zece zile ?

— Zece zile ? răspunsei eu şi, fără să vreau, scosei pachetul Dianei Vernon ; timpul în care eram legat să păstrez pecetea neatinsă fiind trecut, îl deschisei în grabă. Datorită tremurăturii cu care deschisesem pachetul, o scrisoare pecetluită căzu dintr-un plic nescris. Un vînticel uşor, care îşi croi drum prin geamul spart al ferestrei, luă scrisoarea şi o duse la picioarele domnului Jarvie, care o ridică, cercetă adresa cu o curiozitate lipsită de ceremonie şi, spre uimirea mea, o înmînă rubedeniei sale scoţiene, zicînd :

— Iată că vîntul a adus o scrisoare drept la cel căruia îi este adresată, deşi erau zece mii de sorţi ca să nu-i ajungă nici odată în mînă.

După ce citi adresa, scoţianul deschise scrisoarea, fără alte cuvinte. Încercai să-l opresc.

— Trebuie să-mi arăţi, domnul meu — zisei eu — că scrisoarea îţi este menită dumitale, înainte de a-ţi putea îngădui să o citeşti.

— Linişteşte-te, domnule Osbaldistone — răspunse munteanul, cu o siguranţă deplină ; aminteşte-ţi de judele Inglewood, grefierul Jobson, domnul Morris — şi, mai ales, aminteşte-ţi de prea plecatul dumitale slujitor, Robert Campbell şi de frumoasa Diana Vernon. Aminteşte-ţi de toate acestea şi nu te mai îndoi că scrisoarea este pentru mine.

[1] *Tityre, tu patulae* — primele cuvinte din prima eglogă a lui Virgiliu. (n.t.)

Rămăsei ca trăsnit de prostia mea. Întreaga noapte, glasul şi chiar trăsăturile acestui om, deşi nu le vedeam prea bine, îmi chinuiseră amintirea neştiind unde anume şi nici în tovărăşia cui îl văzusem. Dar, deodată, se făcu lumină în mintea mea. Acest om era chiar Campbell. Toate ciudăţeniile lui îmi reveniră fulgerător — glasul puternic şi adînc, trăsăturile neînduplecate, aspre şi totuşi plăcute, dialectul scoţian cu întorsăturile şi imaginile lui şi care, deşi el putea să-l înlăture uneori, îi revenea în fiece clipă de tulburare şi îi întărea zeflemeaua şi puterea cuvintelor. Mai degrabă scund decît mijlociu de stat, braţele şi picioarele lui arătau cea mai desăvîrşită putere, fără a pierde nimic din agerime; iar din uşurinţa vădită şi din libertatea mişcărilor lui, nu te puteai îndoi că era înzestrat cu această din urmă însuşire în cel mai înalt grad. În două privinţe, înfăţişarea lui nu se potrivea cu regulile simetriei; umerii îi erau atît de laţi faţă de înălţimea sa, încît, cu tot trupul său slab, îl făceau să pară prea îndesat faţă de statura lui; iar braţele lui, deşi pline, vînjoase şi puternice, erau aşa de lungi, încît îl făceau aproape diform. Mai tîrziu, am aflat că el se mîndrea de această lungime a braţelor sale; atunci cînd era îmbrăcat în portul naţional scoţian, el putea să-şi lege şireturile de la ciorapi fără să se aplece; de asemenea, îi înlesnea mult mînuirea paloşului, în care era foarte iscusit. Dar, desigur că această lipsă de simetrie îi zădărnicea orice pretenţie de a fi socotit drept un bărbat foarte frumos pe care altfel ar fi ridicat-o, şi dădea ceva sălbatic, neregulat şi într-adevăr nepămîntean înfăţişării sale; fără să vreau, el îmi amintea de poveştile pe care Mabel obişnuia să mi le spună despre vechii picţi care prădau, în vremurile de demult, ţinutul Northumberland şi care, în legendele ei, erau jumătate duhuri, jumătate fiinţe omeneşti, semănînd cu acest om în vitejie, viclenie, sălbăticie, în lungimea braţelor şi lăţimea umerilor.

Cînd îmi amintii, totuşi, de împrejurările în care ne mai întîlniserăm, nu m-am mai putut îndoi că scrisoarea îi era într-adevăr adresată lui. El era o figură însemnată, printre acele persoane tainice asupra cărora Diana părea să aibă o înrîurire şi care, la rîndul lor, înrîureau purtările ei. Mă gîndeam cu durere că soarta unei fiinţe atît de dragi era legată de nişte smintiţi de teapa acestui om; totuşi nu era cu putinţă să mă îndoiesc în această privinţă. De ce folos putea fi acest om afacerilor tatălui meu? Nu mă puteam gîndi decît la un singur folos: Rashleigh Osbaldistone, la îndemnul domnişoarei Vernon, găsise desigur mijloacele de a-l face să apară pe domnul Campbell, atunci cînd fusese nevoie de prezenţa lui, ca să mă dezvinovăţească de învinuirea adusă de Morris. Nu era cu putinţă ca, în acelaşi chip, înrîurirea ei să-l facă pe Campbell să-l scoată la iveală pe Rashleigh? Această presupunere mă făcu să întreb unde se afla primejdioasa mea rudă şi cînd fusese văzut de domnul Campbell. Răspunsul fu ocolit.

— Mi-a dat să joc un rol greu; dar e o luptă dreaptă şi n-aş vrea să-i înşel aşteptările. Domnule Osbaldistone, eu nu locuiesc prea departe de aici; vărul meu îţi poate arăta calea. Lasă-l pe domnul Owen să facă ce poate în Glasgow — şi dumneata vino să mă vezi în coclaurile mele. S-ar putea să-ţi fac bucuria ca să-l ajuţi pe tatăl dumitale, în necazul ce-l are. Eu nu sînt decît un om sărman; dar deşteptăciunea e mai bună decît averea — iar dumneata, vere, (întorcîndu-se dinspre mine spre domnul Jarvie) dacă te încumeţi atîta încît să mănînci o friptură scoţiană şi o pulpă de cerb cu mine, vino cu acest domn englez pînă la Drymen sau Bucklivie, sau, şi mai bine, vino pînă în cătunul din Aberfoil, unde voi pune pe cineva să vă aştepte şi să vă arate drumul către locul unde m-oi găsi în clipele acelea. Ce zici, bre omule? Uite mîna mea! Eu nu te voi înşela niciodată.

— Nu, nu, Robin, — răspunse prevăzătorul orăşean; mie nu prea îmi place să părăsesc mahalalele oraşului; nu-mi dă mîna să merg în dealurile voastre

sălbatice, Robin, şi locul slujbei mele nu-i printre fustanelele şi genunchii voştri goi.

— Fir-ar să-ţi fie de slujbă, şi să te ia naiba cu ea! răspunse Campbell. Singura picătură de sînge vrednic ce o mai ai în vine este de la moş-strămoşul nostru, care a fost spînzurat la Dumbarton. Şi dumneata cutezi să-mi spui că ţi-ai înjosit slujba, dacă ai veni să mă vezi! Ascultă, bre omule: îţi datoresc o zi de seceriş — îţi voi plăti mia de lire scoţiene ban cu ban, dacă ai să fii măcar o dată om cinstit, venind pînă la mine cu englezul acesta.

— Mai slăbeşte-mă cu nobleţea dumitale — răspunse pîrgarul — şi du sîngele-ţi nobil la piaţă ca să vezi ce ai să cumperi cu el. Dar, dacă ar fi să vin, mi-ai plăti cu adevărat şi neîntîrziat banii?

— Ţi-o jur — zise scoţianul — pe sufletul aceluia care îşi doarme somnul de veci sub lespedea cenuşie de la Inch-Cailleach [1].

— Lasă, Robin, nu mai zi nimic, vom vedea ce-i de făcut. Dar să nu te aştepţi să trec dincolo de hotarul munţilor — nu voi trece hotarul pentru nimic în lume. Trebuie să mă întîlneşti la Bucklivie sau în cătunul din Aberfoil şi să nu uiţi cele trebuincioase.

— Nici o grijă, nici o grijă — zise Campbell — voi fi credincios ca tăişul de oţel, care nu şi-a trădat niciodată stăpînul. Dar, trebuie s-o iau din loc, vere; aerul din temniţa de la Glasgow nu-i prea sănătos pentru plămînii unui muntean.

— Adevărat, răspunse negustorul; şi dacă mi-aş face datoria, n-ai putea să schimbi atmosfera, cum zice popa, încă mult timp de aici înainte. Vai mie! să fiu amestecat în a ajuta şi a ascunde pe unul ca să scape de judecată! Ar fi o ruşine şi o ocară pentru mine şi pentru ai mei şi chiar pentru memoria tatălui meu, în vecii vecilor!

---

[1] Inch-Cailleach este o insulă în Lochlomond unde erau înmormîntaţi cei din clanul MacGregor şi unde se mai pot vedea mormintele lor. Mai înainte, fusese acolo o mănăstire de maici de unde numele de Inch-Cailleach, sau Insula bătrînelor. (n.a.)

— Ce mai calea-valea! Lasă-ţi gărgăunii în pace! răspunse vărul său; cînd murdăria s-a uscat, se poate curăţa uşor. Tatăl dumitale era om cinstit, putea trece cu vederea greşeala unui prieten, ca şi oricare altul.

— Poate că ai dreptate, Robin — răspunse pîrgarul, după ce se gîndi o clipă. Sindicul era un om binevoitor; el ştia că avem cu toţii părţile noastre slabe, şi îşi iubea prietenii — nu l-ai uitat, Robin? Această întrebare o rosti pe un ton înduioşat, care era pe cît de hazliu, pe atît de mişcător.

— Să-l uit? răspunse vărul lui. Nu văd de ce l-aş uita. Era un ţesător de frunte şi mi-a făcut prima pereche de ciorapi. Dar, hai să plecăm, neamule.

„Hai de-mi umple cana, umple-mi şi-un cinzec
Hai de-nşeauă-mi calul, cheamă pe cea slugă
Hai, deschide-mi poarta, lasă-mă să plec,
Din Dundee-ul vesel, am s-o iau la goană."

— Sst, domnule! — zise magistratul cu un ton autoritar. Cînţi şi te înveseleşti cînd de-abia a trecut duminica! Încăperile acestea pot să te asculte îngînînd şi altfel de cîntece; fiecare avem păcatele noastre, de care vom răspunde o dată şi o dată! Stanchells, deschide uşa!

Gardianul se supuse şi ieşirăm din celulă. Stanchells privi cu o oarecare nedumerire pe cei doi străini, mirîndu-se fără îndoială cum de au pătruns fără de ştirea lui, în acest locaş; dar, vorbele domnului Jarvie: „prieteni de-ai mei, Stanchells — prieteni de-ai mei", îl făcură să se lase de orice cercetare. Coborîrăm pînă la intrarea de jos şi strigarăm de mai multe ori după Dougal, care însă nu răspunse în nici un fel chemărilor noastre. Campbell ne zise cu un zîmbet batjocoritor:

— Dacă Dougal este flăcăul pe care-l cunosc, nu prea cred că ar mai aştepta să i se mulţumească pentru partea ce a luat-o la isprăvile din noaptea aceasta, şi este mai degrabă în plin trap spre trecătoarea Ballamaha...

— Şi ne-a lăsat pe toţi — dar mai ales pe mine, chiar pe mine, încuiaţi în temniţă pe toată noaptea! izbucni pîrgarul, tulburat şi mîniat. Căutaţi ciocane, baroase, cleşti şi dălţi; trimiteţi după sindicul Yettlin, fierarul, şi daţi-i de ştire că pîrgarul Jarvie este închis în temniţă de către un ticălos de muntean, pe care are să-l spînzure cît mai sus, ca pe Haman...

— Dacă-l vei putea prinde, zise grav Campbell; dar, ia stați, desigur că poarta nu-i încuiată.

Într-adevăr, după cercetări, se văzu că, pe lîngă faptul că poarta era descuiată, Dougal luase la plecare şi toate cheile cu el, avînd grijă pesemne ca nimeni să nu facă prea curînd pe portarul în locul lui.

— Are licăriri de deşteptăciune acest Dougal, zise Campbell; el ştia că o poartă deschisă mă poate ajuta la nevoie.

În acest timp, ajunserăm în stradă.

— Îţi dau un sfat, Robin — zise magistratul — după capul meu prost. Dacă vrei să continui traiul acesta, ar trebui să ai cîte unul din oamenii dumitale ca portar la fiece temniţă din Scoţia, căci nu ştii ce se poate întîmpla.

— Tot atît de bine mi-ar prinde, vere Nicol, să am cîte o rudă pîrgar în fiece oraş. Acum, vă doresc noapte bună, sau mai curînd bună dimineaţa! Nu uitaţi de cătunul de la Aberfoil.

Fără a mai aştepta vreun răspuns, printr-o săritură ajunse în partea cealaltă a străzii şi se pierdu în beznă. De îndată ce se făcu nevăzut, îl auzirăm dînd un şuier surd, cu o modulaţie deosebită, căreia i se răspunse îndată.

— Ascultă la împieliţaţii de munteni! zise domnul Jarvie. Se cred ajunşi la poalele lui Ben-Lomond, unde pot să umble şuierînd şi cîntînd, fără să le pese de-i zi de duminică sau sîmbătă. În acea clipă fu oprit de ceva care căzu cu un zăngănit greu pe stradă, chiar în faţa noastră. Doamne fereşte! Ce-o mai fi şi asta? Mattie, ridică felinarul. Pe conştiinţa mea! Uite cheile! Bine şi aşa! Sînt făcute din banii oraşului şi ar fi

putut să iasă zarvă de pe urma pierderii lor... Ah, dacă pîrgarul Grahame ar prinde de veste despre isprăvile din noaptea aceasta, ar fi vai şi amar de mine!

Cum nu eram decît la cîţiva paşi de poarta temniţei, duserăm înapoi aceste unelte ale dreptăţii şi le predarăm căpeteniei paznicilor, care, în loc de a-şi îndeplini slujba în chip obişnuit prin încuierea uşilor, făcea de strajă la intrare, pînă la sosirea unui ajutor pe care-l chemase la ordine, ca să-l înlocuiască pe celtul fugar Dougal.

După ce ne îndeplinirăm această datorie faţă de oraş şi avînd acelaşi drum cu cinstitul magistrat, m-am folosit de lumina felinarului său şi el de braţul meu, ca să ne descurcăm pe străzile care, nu ştiu cum vor fi acuma, dar pe atunci erau întunecoase, pline de gropi şi prost pietruite. Oamenii în vîrstă sînt uşor îmbunaţi datorită atenţiilor arătate de cei tineri. Pîrgarul se arătă binevoitor faţă de mine şi adăugă:

— Deoarece nu eşti din generaţia aceea de jucători de piese şi iubitori de teatru, pe care îi urăsc din suflet, aş fi bucuros dacă ai veni să mănînci cu mine, la prînzişor, un batog la grătar sau o scrumbie proaspătă, căci dimineaţa, pînă la ora aceea, ai să-l întîlneşti la mine pe prietenul dumitale, domnul Owen. Pînă atunci, îl voi pune în libertate.

— Dragul meu domn, — zisei eu, după ce primii cu mulţumiri invitaţia; cum de ai ajuns să-ţi închipui că sînt actor?

— Eu nu ştiam nimic, — răspunse domnul Jarvie; dar a fost aseară pe la mine un nătărău limbut, căruia îi zice Fairservice şi mi-a cerut să dau porunci ca îndată ce se crapă de ziuă să se trimită un crainic prin tot oraşul. El mi-a spus cine eşti şi mi-a povestit cum ai fost izgonit din casa tatălui dumitale, pentru că nu ai vrut să fii negustor şi, ca să nu-ţi faci familia de rîs, ajungînd actor. Hammorgaw, un cîntăreţ de-al nostru, l-a adus la mine. Zicea că-i o veche cunoştinţă. I-am dat afară pe amîndoi, cu vorbe de ocară, pentru o astfel de cerere făcută într-o seară de duminică. Dar văd

că-i prostănac rău şi cu totul greşit în ceea ce te priveşte. Mie îmi eşti pe plac, bre omule, — urmă el; mie îmi place un flăcău care, la nevoie, sare în ajutorul prietenilor — aşa cum am făcut şi eu întotdeauna. Şi tot aşa a făcut şi sindicul, răposatul meu tată, dumnezeu să-l ierte! Dar n-ar trebui să intri prea mult în cîrdăşie cu munteni, cu astfel de sălbăticiuni. Poţi să te amesteci în tărîţe fără să te mănînce porcii? Ţine minte aceasta. Fără îndoială că pot greşi pînă şi cei mai buni, pînă şi cei mai înţelepţi oameni. O dată, de două ori, de trei ori, am păcătuit şi eu, bre omule; am făcut trei lucruri în noaptea aceasta pe care, dacă tatăl meu le-ar fi putut vedea, nu şi-ar fi crezut ochilor.

În acest răstimp, ajunserăm în faţa locuinţei pîrgarului. Acesta se mai opri în prag şi urmă pe un ton cucernic, de adîncă pocăinţă:

— Mai întîi, m-am gîndit la treburi lumeşti duminica; al doilea, m-am pus chezaş pentru un englez; al treilea şi ultimul, doamne dumnezeule! am lăsat pe un răufăcător să scape din locaşul închisorii. Dar există un leac alinător în Galaad[1], domnule Osbaldistone. Mattie, pot să-mi deschid singur — condu-l pe domnul Osbaldistone la Luckie Flyter, în colţul uliţei. Domnule Osbaldistone — adăugă el în şoaptă — să fii cuviincios cu Mattie, este fiica unui om cinstit şi vară apropiată a proprietarului din Limmerfield.

[1] Ieremia, 8, 22.

CAPITOLUL XXIV

> Are plăcere domnia ta a mă primi ca o prea plecată slugă? Ruga mea fierbinte este să mă pot hrăni din pîinea domniei-tale, chiar de ar fi cea mai neagră, şi să îmi potolesc setea din băutura domniei-tale, chiar de ar fi cea mai slabă; căci voi sluji domniei tale cu tot atîta credinţă pentru doi galbeni, ca şi un altul pentru trei galbeni.
>
> **Greene, Tu quoque.**

Nu am uitat cuvintele spuse la despărţire de către cinstitul pîrgar, dar m-am gîndit că nu era o lipsă de cuviinţă, ca, la jumătatea de coroană, cu care am cinstit-o pe Mattie pentru că m-a condus spre casă, să adaug şi un sărut. De altfel, vorbele ei: „Vai, să vă fie ruşine, domnule!" nu arătau mînie din cale-afară de mare faţă de această îndrăzneală. Bătăile mele reînnoite la poarta doamnei Flyter treziră, după cum se cuvine, mai întîi doi-trei cîini hoinari, care începură să latre aprig; apoi, două trei capete purtînd scufiţa de noapte se iviră la ferestrele vecine, ca să mă mustre pentru că tulburam cucernicia nopţii de duminică prin această larmă nepotrivită. În timp ce mă cutremuram, de teamă ca nu cumva trăsnetele mîniei lor să se prefacă în stropeală ca aceea a Xantippei, doamna Flyter se trezi în sfîrşit şi începu, în cuvinte de ocară, potrivite filozoficei soţii a lui Socrate, să certe vreo doi gură-cască care întîrziaseră în bucătăria ei, pentru că nu se grăbeau să deschidă uşa, aşa încît să împiedice reînnoirea bătăilor mele zgomotoase.

Aceşti marţafoi aveau într-adevăr o vină în zgomotul prilejuit de trîndăvia lor, căci nu erau alţii decît credinciosul domn Fairservice, cu prietenul său domnul

Hammorgaw şi cu un al treilea, care am aflat după aceea că era crainicul oraşului ; se aflau aşezaţi în jurul unor stacane de bere, cum ziceau ei (băute pe socoteala mea, după cum am aflat mai apoi din nota de plată), în scopul de a găsi cuvintele necesare pentru o strigare, care urma să fie făcută în ziua următoare pe străzile oraşului, astfel că „nefericitul tînăr gentleman", cum aveau neobrăzarea să-mi zică, să poată fi înapoiat fără întîrziere prietenilor săi. După cum poate oricine să-şi închipuie, nu mi-am ascuns nemulţumirea faţă de acest amestec necuviincios în treburile mele ; dar Andrew dădu atîtea semne de bucurie nemărginită văzînd că sosisem, încît îmi înăbuşi cuvintele de ocară. Se prea poate că încîntarea lui să fi fost în parte din interes ; iar lacrimile de fericire pe care le vărsa desigur că-şi aveau izvorul în acea nobilă fîntînă a înduioşărilor, care este băutura. Cu toate acestea, bucuria veselă şi zgomotoasă pe care o simţea, sau se făcea că o simte la întoarcerea mea, îl scăpă pe Andrew cu capul teafăr, deoarece eram hotărît să i-l crăp din două pricini : prima, convorbirea pe care o avusese despre afacerile mele cu cîntăreţul ; a doua, povestea năstruşnică pe care găsise de cuviinţă să i-o spună domnului Jarvie. M-am mulţumit, totuşi, să-i trîntesc în nas uşa de la camera mea de culcare, în timp ce mă urma, lăudînd cerul că m-am întors teafăr şi împletindu-şi bucuria cu sfaturi despre felul în care trebuie să-mi port de grijă în viitor. Mă culcai, hotărînd ca, în dimineaţa următoare, prima mea grijă să fie aceea de a mă descotorosi de acest înfumurat plicticos şi pisălog, care se arăta atît de pornit să-şi însuşească rolul de dascăl mai curînd decît cel de slugă.

Ca urmare, dimineaţa, nutrind gîndul de a-mi duce la îndeplinire hotărîrea, l-am chemat pe Andrew în cameră şi am cerut să-mi spuie cît îi datoram pentru călăuzirea şi serviciile făcute pînă la Glasgow. Domnul Fairservice se arătă foarte posomorît de această cerere,

socotind-o, pe drept cuvînt, ca o prevestire a izgonirii sale.

— Măria ta — zise el şovăielnic — nu se gîndeşte, nu se gîndeşte ?...

— Zi, nemernicule, că altfel îţi crăp capul — spusei eu, în timp ce Andrew, între primejdia îndoită de a pierde totul cerînd prea mult, sau numai o parte, cerînd mai puţin decît ce aş fi fost gata să-i plătesc, stătea mut în frămîntarea îndoielii şi a tocmelii.

La ameninţarea mea, el se repezi glonţ şi întocmai ca atunci cînd dai un pumn în spatele unuia care s-a înecat mîncînd, acesta dă afară din gît bucata care i-a pricinuit necazul, mi-a zis :

— Optsprezece pennies englezi *per diem* — aceasta înseamnă pe zi — măria ta n-ar crede că-i prea mult ?

— E de două ori mai mult decît se plăteşte de obicei şi de trei ori mai mult decît meriţi, Andrew ; dar, iată o guinee şi vezi-ţi de treabă.

— Doamne fereşte ! Ce, ai înnebunit, măria ta ? izbucni Andrew.

— Nu ; dar cred că dumneata ai de gînd să mă înnebuneşti. Îţi dau cu o treime mai mult decît ceea ce ai cerut şi dumneata stai acolo, zgîindu-te şi ciorovăindu-te cu mine, ca şi cînd ţi-aş fi tras clapa. Ia-ţi banii şi vezi-ţi de treabă.

— Dumnezeu să ne ajute ! urmă Andrew, dară ce necaz putut-am căşuna măriei tale ? De bună seamă că toate făpturile sînt ca florile cîmpului ; dar, dacă un strat de muşeţel îşi are şi el folosul în medicină, nici folosul pe care îl poate aduce Andrew Fairservice măriei tale nu-i mai prejos. Desparte-te de mine şi ai să vezi că îţi pui viaţa în primejdie.

— Pe cinstea mea — răspunsei eu — că mi-e greu să spun dacă eşti un ticălos sau un neghiob. Va să zică ai de gînd să rămîi cu mine, fie că vreau sau nu ?

— Adevărat ! Chiar aşa gîndeam — răspunse Andrew cu hotărîre, — căci, dacă măria ta nu ştie cînd are de-a face cu un slujitor bun, eu ştiu cînd am un stăpîn bun, şi să fiu al naibii dacă te părăsesc. Asta e

și nimic alta. Apoi, unde mai pui că nu am primit o înștiințare în regulă ca să-mi părăsesc slujba.

— Slujba dumitale ! zisei eu. Dar nici nu te-am tocmit ca slujitor al meu ; ești numai o călăuză, de care m-am folosit pentru că știai drumurile.

— Eu nu sînt un slujitor de rînd, asta așa este, domnișorule — răspunse domnul Fairservice ; dară măria ta știe prea bine că am părăsit o slujbă bună în mai puțin de un ceas ca să-ți ascult rugămințile. Un om poate cîștiga cinstit și fără a se mînji cu douăzeci de lire engleze pe an, bani peșin, din grădina de la Osballistone Hall, și nu era să dea un asemenea cîștig pe o guinee, mă jur. Eu chibzuisem să rămîn cu măria ta măcar pînă la sfîrșitul pătrarului ; și să primesc simbria, chiria, mîncarea și cîte un bacșiș — ei, da, cel puțin tot atîta timp.

— Haide, haide, răspunsei ; aceste cerințe sfruntate nu-ți folosesc la nimic. Dacă te mai aud pomenind de ele, îți voi arăta că domnul Thorncliff nu-i singurul din familia mea care știe să-și folosească palma.

Pe cînd rosteam aceste cuvinte, toată povestea mi se păru atît de caraghioasă, încît, deși eram într-adevăr supărat, m-am ținut cu greu să nu rîd de stăruința cu care Andrew susținea o cerere atît de năzdrăvană. Nemernicul își dădu seama, după fața mea, de impresia pe care mi-o făcuse, și astfel prinse inimă ca să urmeze. A socotit, totuși, că este mai cuminte să-și coboare puțin din pretenții, ca să nu întreacă măsura cu cererea lui și cu răbdarea mea.

— Chiar dacă măria ta s-ar putea despărți, printre străini și fără a-l înștiința dinainte, de un slujitor credincios, care l-a slujit pe el și pe ai lui, zi și noapte, timp de douăzeci de ani, sînt sigur — zise el — că nu este în inima dumitale și nici în a unui gentleman adevărat să arunce pe drumuri pe un biet om ca mine, care s-a abătut patruzeci, sau cincizeci, sau chiar o sută de mile, de la drumul său numai ca să întovărășească pe măria ta și care nu are altă avuție decît simbria.

Cred că tu ai fost, Will, acela care mi-a zis o dată că, deși sînt un om încăpățînat, în unele privințe sînt cel mai lesne crezător și mai mlădios dintre oameni. Fapt este că numai împotrivirea mă îndîrjește, dar cînd nu mă simt silit de a da lupta pentru o părere oarecare, sînt mai degrabă pornit să cedez, decît să mă ostenesc. Știam că omul acela era fudul, lacom, plicticos și intrigant ; cu toate acestea, trebuia să am pe cineva care să-mi servească drept călăuză și slujitor ; apoi mă obișnuisem așa de mult cu felul de a fi al lui Andrew, încît uneori mă și înveselea. În șovăiala la care m-au adus aceste gînduri, îl întrebai pe Fairservice dacă știa drumurile, orașele etc. din nordul Scoției, unde probabil că aveau să mă ducă afacerile tatălui meu cu proprietarii de păduri din munți. Cred că, dacă l-aș fi întrebat calea spre raiul pămîntesc, în acea clipă el s-ar fi însărcinat să mă ducă și pînă acolo ; așa încît, mai tîrziu, am avut pricină să mă socotesc norocos, găsind că într-adevăr cunoștințele lui nu erau departe de cele cu care se fălea. Hotărîi ce simbrie îi voi plăti și îmi rezervai dreptul să-l concediez oricînd aș voi, plătindu-i simbrie pe o săptămînă înainte. La sfîrșit, îl certai bine pentru purtarea lui din ziua dinainte și îl dădui afară din cameră ; el ieși, bucurîndu-se în sinea lui, deși se arăta cam plouat, grăbindu-se să-i povestească prietenului său, cîntărețul, care își lua prînzișorul în bucătărie, chipul în care „l-a dus pe acest domnișor englez cam zărghit".

După cum ne-a fost înțelegerea, m-am dus la pîrgarul Nicol Jarvie, unde găsii un prînzișor bogat orînduit în salon, încăpere în care cinstitul consilier orășenesc obișnuia să-și petreacă întreaga zi și pe care o folosea și drept cameră de lucru. Binevoitorul și harnicul magistrat se ținuse de cuvînt. Îl găsii pe prietenul meu Owen liber și, după ce avusese parte de binefacerea și reîmprospătarea date de peria de

haine şi de lighean, era bineînţeles un alt om decît acel Owen închis, murdar, cu inima frîntă şi deznădăjduit de mai înainte. Totuşi, simţămîntul că greutăţile băneşti îl asaltau din toate părţile, făcuse să-i scadă moralul, şi îmbrăţişarea aproape părintească cu care mă întîmpină fu însoţită de un suspin amar şi adînc îngrijorat. Aşezîndu-se la masă, ochii şi felul lui de a fi oglindeau o apăsare atît de deosebită de mulţumirea potolită pe care o arăta în mod obişnuit, încît se putea ghici că îşi folosea toată aritmetica ce o ştia pentru a număra în gînd zilele, orele şi minutele de răgaz, care mai rămîneau încă între neplata facturilor şi prăbuşirea marelui stabiliment comercial al lui Osbaldistone şi Tresham. Am rămas singur, deci, să fac cinste mesei primitoare a gazdei noastre — de la ceaiul primit de-a dreptul din China, căpătat ca dar de la vreun armator de vază din Wapping şi de la cafeaua dintr-o mică plantaţie proprie din insula Jamaica, numită — zicea el clipind din ochi — pădu-ricea Saltmarket — pînă la berea şi englezeasca lui pîine prăjită, pînă la somnul afumat din Scoţia, scrumbiile din Lochfine, chiar şi pînă la faţa lui de masă din damasc dublu, ţesută, cum poţi ghici, chiar de mîna răposatului său tată, vrednicul sindic Jarvie.

După ce împăcai binevoitoarea noastră gazdă cu acele mici atenţii pe care cei mai mulţi oameni le preţuiesc, încercai la rîndul meu să capăt de la ea unele lămuriri, atît pentru că mi-ar fi putut folosi în viitor, cît şi pentru a-mi satisface curiozitatea. Pînă atunci, nu pomenisem nici pe departe cele petrecute în noaptea dinainte, cînd, fără nici un cuvînt de pregătire, lucru care făcea ca întrebarea mea să pară cam neaşteptată, mă folosii de un răgaz scurt între sfîrşitul poveştii cu faţa de masă şi începutul alteia, pe care o simţeam venind, despre şervete, ca să întreb:

— Rogu-te, domnule Jarvie, cine să fie acel domn Robert Campbell pe care l-am întîlnit astă-noapte?

Întrebarea făcu pe cinstitul magistrat „să rămînă aiurit", ca să folosim o vorbă populară şi, în loc de a-mi răspunde, îmi repetă întrebarea: „Cine-i domnul Robert Campbell? Hm — asta! Cine-i domnul Robert Campbell? Cine să fie?"

— Da — zisei eu — cine şi ce este el?

— Păi, el este — asta! — el e — hm! Unde te-ai întîlnit cu domnul Robert Campbell, cum îl numeşti?

— L-am întîlnit din întîmplare — răspunsei — acum cîteva luni, în nordul Angliei.

— Păi atunci, domnule Osbaldistone — zise cu îndărătnicie pîrgarul — ştii cam tot atîta despre dînsul ca şi mine.

— N-aş crede, domnule Jarvie — îi răspunsei; eşti rudă cu el, după cît se pare, şi prieten.

— Este o legătură de sînge între noi, fără îndoială — zise în silă pîrgarul — dar ne-am văzut prea puţin de cînd Rob s-a lăsat de negoţul de vite. Bietul om! A avut multe de îndurat, de la unii care ar fi putut să se poarte altfel — şi care nu au cîştigat vreun sfanţ din asta. Astăzi, mulţi dintre ei îşi muşcă mîinile de ciudă că l-au gonit pe bietul Robin din tîrgul de la Glasgow. Sînt mulţi care ar vrea să-l vadă mai bine iarăşi în urma unei cirezi de trei sute de vite, decît în fruntea unei cete de treizeci de haidamaci.

— Toate acestea nu mă lămuresc cu nimic, domnule Jarvie, în ceea ce priveşte rangul, purtarea şi mijloacele de trai ale domnului Campbell, îi răspunsei.

— Rang? zise domnul Jarvie; Robin este un gentleman scoţian, aceasta fără îndoială; nici n-are cineva nevoie de un rang mai bun. Cît despre port, cred că umblă îmbrăcat în portul scoţian, cînd e în munţi, deşi poartă pantaloni atunci cînd vine la Glasgow. Iar despre mijloacele lui de trai, ce ne pasă nouă de mijloacele lui de trai atîta timp cît nu ne cere nouă nimica? Dar n-am timp să pălăvrăgesc despre el chiar acum, căci trebuie să cercetăm afacerile tatălui dumitale cu toată graba.

Zicînd acestea, își puse ochelarii și se așeză să cerceteze extrasele de conturi ale domnului Owen, pe care acesta găsise că este mai cuminte să i le înfățișeze fără a ascunde nimic. Știam destul despre afacerile negustorești, ca să-mi dau seama că părerile domnului Jarvie, în chestiunile supuse cercetărilor sale, erau din cele mai iscusite și înțelepte; vorbind drept, părerile sale arătau atît nepărtinire, cît și mărinimie. Este adevărat, însă, că se scărpina mereu la ureche, băgînd de seamă că bilanțul, în socoteala dintre el și Osbaldistone și Tresham, era în debitul acestora din urmă.

— S-ar prea putea să pierd toți banii, zise el. Și, pe conștiința mea, orice ar zice vreunul din argintarii voștri din Lombard Street, ar însemna o pagubă mare pentru unul din Saltmarket-ul Glasgow-ului. Mă jur că ar fi un deficit mare, un gol mare în punga mea. Și apoi? Sînt sigur că firma nu s-ar da peste cap, pînă una alta; dar chiar dacă s-ar întîmpla așa ceva, nu mă voi înjosi, repezindu-mă asemenea corbilor din Gallowgate. Ei, și dacă am să pierd din pricina voastră, tot nu pot tăgădui că am cîștigat bani buni de la voi. Așa încît, chiar în cazul cel mai rău, e mai bine cu un om vrednic la pagubă, decît cu un nevoiaș la cîștig.

Nu prea am priceput cu totul înțelesul proverbului cu care domnul Jarvie părea să se îmbărbăteze, dar am putut să-mi dau ușor seama că el arăta un interes prietenos și binevoitor în descurcarea afacerilor tatălui meu. El sugeră mai multe soluții de moment, aprobă unele planuri propuse de Owen, și, prin atitudinea și sfaturile sale, făcu mult ca să descrețească fruntea chinuitului reprezentant al firmei tatălui meu.

Cum nu eram de nici un folos în aceste discuții, și poate din pricină că, în mai multe rînduri, mă arătasem aplecat să revin la subiectul interzis și încîlcit al domnului Campbell, domnul Jarvie, fără prea multe forme, mă trimise să mă plimb, dîndu-mi sfatul:

— Du-te pînă la poarta colegiului, unde vei găsi niște oameni care știu bine vorbi greaca și latina. Cel puțin, capătă destui gologani pentru a face asta; și dacă nu o fac, să-i ia dracul. Acolo poți citi un crîmpei din tălmăcirea scripturică a vrednicului domn Zaharia Boyd; poezie mai bună nici că este, așa cum mi s-a spus de acei care se pricep, sau ar trebui să se priceapă, în astfel de lucruri. Dar el îndulci această izgonire, poftindu-mă cu bunătate și ospitalitate: Întoarce-te la ora unu precis, să împărtășești prînzul nostru — vom avea o pulpă de oaie și, poate, un cap de batal, căci acum e timpul lor; — dar, înainte de toate, trebuia să mă întorc la: „ora unu precis“ — este ora la care și eu și răposatul sindic, tatăl meu, am prînzit întotdeauna — nici unul din noi nu am amînat-o vreodată, pentru nimeni și pentru nimic.

CAPITOLUL XXV

> Cu sulița în mînă, păstorul trac pitit,
> Așteaptă-n țiitoare pe ursul fugărit.
> L-aude după foșnet; și iată că zărește,
> Prin crengile plecate, și drumul ce și croiește.
> „E dușmanu-mi de moarte, sălbatica fiară
> Și trebui-va-n luptă unul din doi să piară."
>
> **Dryden, după Chaucer, Palamon și Arcite.**

Am luat drumul spre colegiu, așa cum mă sfătuise domnul Jarvie, nu atît în scopul de a căuta vreo pricină de desfătare sau de interes, cît pentru a-mi orîndui în minte gîndurile și a cugeta asupra celor ce aveam de făcut în viitor. Am rătăcit dintr-o curte într-alta a vechilor clădiri, și de acolo prin grădinile colegiului, folosite ca loc de plimbare, unde, mulțumit de singurătatea locului, cei mai mulți dintre studenți fiind în clasă, dădui cîteva ocoluri, cugetînd asupra sorții mele schimbătoare.

Împrejurările în care am avut de-a face întîiași dată cu acest Campbell nu mi-au lăsat nici o îndoială că omul era pornit pe un făgaș neobișnuit de primejdios; sila cu care domnul Jarvie vorbea despre dînsul și despre îndeletnicirile lui, precum și cele ce se întîmplaseră în noaptea dinainte, tindeau să adeverească aceste bănuieli. Totuși, Diana Vernon nu șovăise, după cît se pare, să se adreseze acestui om spre a-mi veni în ajutor; chiar purtarea magistratului față de el arăta o ciudată îmbinare de bunătate și chiar respect, împreună cu oarecare milă și dojană. Trebuia neapărat să fie ceva neobișnuit în situația și firea lui Campbell, dar și mai ciudat era că soarta

lui părea să înrîurească și să aibă o legătură cu soarta mea. De aceea, mă hotărîi să-l iau din scurt pe domnul Jarvie, cu primul prilej potrivit, și să aflu cît se poate mai multe despre această misterioasă făptură, spre a-mi da seama dacă îmi este cu putință, fără a-mi face de batjocură numele, să mai am cu Campbell acele legături pe care el părea că le așteaptă.

Pe cînd cugetam la lucrurile acestea, privirea mi-a fost atrasă de trei persoane, care s-au ivit la capătul de sus al aleii pe unde hoinăream și care păreau să fie cu totul adîncite într-o convorbire aprinsă. Acea impresie intuitivă care ne vestește apropierea unei ființe pe care o iubim sau o urim cu o deosebită înfocare — și aceasta cu mult înainte de a o recunoaște cu ochii nepăsători — făcu să-mi fulgere prin minte convingerea nestrămutată că persoana aflată în mijlocul acelui mic grup nu putea fi decît Rashleigh Osbaldistone. Primul meu gînd a fost să-i vorbesc pe loc, dar următorul, să-l pîndesc pînă ce va fi singur, sau măcar să văd cine sînt tovarășii lui, înainte de a-i vorbi. Grupul era încă atît de îndepărtat și atît de prins în convorbire, încît, fără a fi băgat în seamă, am avut răgazul de a trece de partea cealaltă a unui scund gard viu, care ascundea destul de prost aleea pe care mă plimbam.

Pe acele timpuri, tinerii ferchești obișnuiau să poarte, în plimbările lor de dimineață, o pelerină roșie, adeseori împodobită cu fireturi sau cusături, peste celelalte haine, iar cei mai dichisiți adesea o purtau astfel, încît să le acopere în parte obrazul. Maimuțărind această modă și, la adăpostul gardului viu, m-am putut întîlni cu vărul meu, nebăgat în seamă nici de el și nici de ceilalți, decît poate doar ca un trecător străin. Am tresărit recunoscînd pe cei cu care se afla; unul era chiar acel Morris, din pricina căruia fusesem chemat înaintea judecătorului Inglewood, iar celălalt, domnul MacVittie, negustorul, a cărui înfăți-

şare scrobită şi severă făcuse să mă feresc de dînsul în ziua dinainte.

O piază mai amenințătoare pentru afacerile mele şi cele ale tatălui meu nici că se putea. Îmi amintii de învinuirea mincinoasă a lui Morris împotriva mea, pe care foarte lesne ar putea fi îndemnat să o reînnoiască, aşa cum de frică fusese silit să o retragă; îmi amintii de înrîurirea nefastă a lui MacVittie în afacerile tatălui meu, dovedită prin arestarea lui Owen; acum, vedeam pe amîndoi aceşti oameni înhăitaţi cu unul, al cărui dar de a face rău mă îndemna să-l socot cu foarte puţin mai prejos decît necuratul, înfăptuitorul tuturor relelor, şi faţă de care simţeam o silă, ce se prefăcea aproape în groază.

După ce trecură cu cîţiva paşi de mine, mă întorsei şi îi urmării nebăgat în seamă. La capătul aleii se despărţiră, Morris şi MacVittie părăsind grădina, iar Rashleigh întorcîndu-se singur pe alee. Eram hotărît să-l înfrunt şi să-i cer socoteală pentru răul ce-l făcuse tatălui meu, rămînînd de văzut în ce chip îmi va da această socoteală. Dînd la o parte pelerina care îmi acoperea obrazul, trecui printr-o spărtură din scundul gard viu şi mă înfăţişai înaintea lui Rashleigh, care păşea pe alee, adîncit în gînduri.

Rashleigh nu era omul care să fie uimit sau să-şi piardă capul din pricina unei întîmplări neprevăzute. Totuşi, cînd mă văzu deodată atît de aproape de el şi purtînd, fără îndoială, pe faţă, semnele mîniei care îmi ardea inima, tresări vădit, din pricina acestei apariţii atît de neaşteptate şi ameninţătoare.

— Bine te-am întîlnit, domnul meu — începui eu; eram cît pe-aci să pornesc într-o nesigură şi lungă călătorie în căutarea dumitale.

— Atunci cunoşti prea puţin pe acela ce-l căutai — răspunse Rashleigh, cu obişnuita-i înfăţişare plină de cutezanţă. Prietenii mei mă pot găsi lesne — vrăjmaşii mei, încă şi mai lesne; înfăţişarea dumitale mă sileşte să te întreb în care categorie trebuie să-l socotesc pe domnul Francis Osbaldistone?

. . . .

— În aceea a vrăjmaşilor dumitale, domnul meu — îi răspunsei; în aceea a vrăjmaşilor de moarte, dacă nu faci dreptate îndată binefăcătorului dumitale, tatăl meu, dîndu-mi socoteală de averea lui.

— Cui să dau socoteală, domnule Osbaldistone? răspunse Rashleigh. Pot fi eu silit, ca unul ce fac parte din casa de negoţ a tatălui dumitale, să-ţi dau socoteală de măsurile ce le-am luat în acele afaceri care pot fi dovedite în toate privinţele drept ale mele personale? Desigur că nu, mai ales unui tînăr domn, al cărui gust gingaş pentru literatură l-ar îndemna să privească astfel de socoteli cu scîrbă şi neînţelegere.

— Zeflemeaua dumitale, domnule, nu este un răspuns; nu te voi slăbi din ochi pînă ce nu vei da seama în totul de înşelătoria pe care o pui la cale — vei merge cu mine în faţa unui magistrat.

— Fie şi aşa, zise Rashleigh, făcînd un pas-doi, ca şi cînd ar fi vrut să mă întovărăşească; apoi, oprindu-se adăugă: Dacă ar fi să fac după voia dumitale, ai vedea curînd care din noi doi are o pricină mai temeinică de a se teme de un magistrat. Dar, n-am de gînd să-ţi grăbesc ursita. Pleacă, tinere! Petrece cum poţi mai bine în lumea dumitale de închipuiri poetice şi lasă afacerile omeneşti pe seama acelora care ştiu să le înţeleagă şi să le îndrume.

Cred că gîndul lui a fost să mă aţîţe, ceea ce a şi reuşit.

— Domnule Osbaldistone — zisei eu — tonul acesta neruşinat de calm nu îţi este de nici un folos. Ar trebui să-ţi dai seama că numele pe care-l purtăm amîndoi nu s-a lăsat niciodată batjocorit şi nu înţeleg să fiu eu acela care să-l fac de batjocură.

— Îmi aminteşti — zise Rashleigh, cu o privire dintre cele mai duşmănoase — că a fost necinstit în persoana mea! Îmi aminteşti de asemenea de cine! Crezi că am uitat acea seară de la Osbaldistone Hall, cînd ai scăpat ieftin şi nepedepsit, după ce ai făcut pe grozavul pe pielea mea? Pentru acea insultă — care

nu poate fi spălată decît prin sînge!... pentru faptul că de atîtea ori te-ai băgat în calea mea şi de fiecare dată în dauna mea... pentru îndărătnicia nesăbuită cu care cauţi să pui piedici planurilor mele, a căror însemnătate dumneata nici nu o cunoşti şi de care nici nu eşti în stare a-ţi da seama... pentru toate acestea, domnule, îmi datoreşti o socoteală lungă, a cărei zi de răfuială va veni foarte curînd.

— N-are decît să vină, îi răspunsei. Este binevenită şi o aştept oricînd cu nerăbdare. Totuşi, pari a fi uitat pricina de căpetenie a răfuielii — şi anume aceea că am avut plăcerea să ajut bunul simţ şi virtutea domnişoarei Vernon, pentru a o smulge din mrejele dumitale netrebnice.

Cred că ochii lui întunecaţi scăpărară vîlvătăi de foc la această ocară care nimerise drept în ţintă; totuşi, glasul său îşi păstră acelaşi ton potolit şi plin de înţelesuri, pe care-l avusese de la începutul convorbirii.

— Aveam alte gînduri în ceea ce te priveşte, tinere — fu răspunsul său; mai puţin primejdioase pentru dumneata şi mai potrivite profesiunii mele de acuma şi educaţiei mele de mai înainte. Dar văd că ţii cu tot dinadinsul să ai parte de acea pedeapsă pe care necuviinţa dumitale copilărească o merită pe deplin. Urmează-mă într-un loc mai ferit, unde avem mai puţini sorţi de a fi împiedicaţi să ne batem.

Il urmai deci, neslăbind din ochi nici una din mişcările lui, căci îl credeam în stare de orice mîrşăvie. Ajunserăm într-un loc deschis, singuratic, orînduit după gustul olandezilor, înconjurat de un gard viu tuns şi unde se afla o statuie sau două. Eram cu ochii în patru, ceea ce mi-a prins cît se poate de bine, deoarece sabia lui Rashleigh era scoasă din teacă şi cu vîrful în pieptul meu încă înainte de a mă descotorosi de pelerină sau de a-mi putea scoate sabia din teacă; astfel că am scăpat cu viaţă numai sărind înapoi cîţiva paşi. Deosebirea dintre cele două arme era în folosul lui Rashleigh, pentru că sabia lui, după

cîte îmi amintesc, era mai lungă decît a mea şi avea una din acele lame în trei muchii, ca de baionetă, care se poartă astăzi; pe cînd a mea avea ceea ce se numea pe atunci o lamă saxonă — îngustă, subţire şi cu două muchii, şi mi-era mai puţin la îndemînă decît aceea a vrăjmaşului meu. In celelalte privinţe, eram destul de bine potriviţi; deoarece folosul pe care-l trăgeam eu dintr-o îndemînare şi o vioiciune mai mare era cumpănit de puterea mai mare şi de calmul lui Rashleigh. Intr-adevăr, el lupta mai degrabă ca un demon, decît ca un om — cu o ură înverşunată şi cu o sete de sînge, astîmpărată numai de acea linişte chibzuită, care făcea ca acţiunile-i cele mai ticăloase să pară încă mai ticăloase, prin aerul de duşmănie voită, ce le întovărăşea. Răutatea vădită a scopului pe care-l urmărea nu-l făcu să-şi piardă sîngele rece nici o clipă şi încercă toate fentele şi tertipurile obişnuite în mînuirea sabiei, în timp ce se pregătea să sfîrşească lupta prin cea mai sîngeroasă isprava.

Dinspre partea mea, lupta a fost susţinută la început cu mai multă cumpătare. Mînia mea, deşi vie, nu era duşmănoasă; iar mersul de două-trei minute pînă la locul acela îmi dăduse răgazul de a mă gîndi că Rashleigh era nepotul tatălui meu şi fiul unui unchi care, în felul său, fusese bun cu mine şi, dacă ar fi fost răpus de mîna mea, aceasta nu ar fi pricinuit decît necaz în familie. De aceea, primul meu gînd a fost acela de a încerca să dezarmez pe potrivnicul meu, o manevră în care mă aşteptam să întîmpin puţine greutăţi, încrezător fiind în dibăcia şi în practica mea mai desăvîrşită. Descoperii însă că eram deopotrivă; o lovitură sau două pe care le primii, şi de ale căror urmări de-abia scăpai, mă siliră să fiu mai prevăzător în felul de a lupta. Incetul cu încetul, ura cu care Rashleigh căuta să-mi răpună viaţa, mă întărîtă peste măsură şi îi răspunsei la lovituri cu o înverşunare oarecum asemănătoare cu a lui; astfel încît lupta părea într-adevăr a fi sortită unui sfîrşit

nenorocit. Acest sfîrşit aproape că avu loc pe socoteala mea. Piciorul mi-a alunecat într-o fandare totală pe care am făcut-o împotriva adversarului meu şi nu am putut să-mi revin destul de iute încît să parez împunsătura cu care el a răspuns loviturii mele. Totuşi, această lovitură a lui Rashleigh nu a avut efect decît în parte, sabia lui trecînd prin vesta mea, atingîndu-mi uşor coastele şi ieşind prin spatele hainei. Cu atîta vigoare fusese dată lovitura lui Rashleigh, încît mînerul săbiei sale m-a izbit în piept cu destulă putere ca să-mi pricinuiască o durere mare şi să mă facă să cred, pentru o clipă, că am fost rănit de moarte. Dornic de răzbunare, m-am lipit piept la piept cu potrivnicul meu, apucînd cu mîna stîngă mînerul săbiei sale şi retrăgînd-o pe a mea, astfel încît să-l pot străpunge cu ea. Lupta pe viaţă şi pe moarte a fost curmată de un om care s-a aruncat între noi cu putere şi, împingîndu-ne de o parte şi de alta, a strigat cu voce tare şi poruncitoare :

— Cum ! Fiii unor taţi care au supt de la acelaşi sîn să-şi verse sîngele unul-altuia, de parcă ar fi străini ! Pe sufletul tatii, îl spintec în două pe acela care încearcă să mai mişte !

Ridicai ochii, uimit. Cel care ne vorbea nu era altul decît Campbell. El avea o sabie lată, cu mînerul îmbrăcat în răchită, pe care o făcea să şuiere pe deasupra capului în timp ce vorbea, ca şi cînd ar fi vrut să-şi întărească spusele. Rashleigh şi cu mine rămaserăm tăcuţi şi cu privirea aţintită asupra acestui neaşteptat intrus, care începu să ne mustre pe rînd :

— Crezi, domnule Francis, că vei izbuti să restabileşti creditul tatălui dumitale, tăind gîtul vărului, sau pomenindu-te tăiat, în grădinile colegiului din Glasgow ? Sau, crezi dumneata, domnule Rashleigh, că oamenii îşi vor încredinţa viaţa şi averea unuia care, după ce i s-au încredinţat în taină mari interese politice, se poartă ca un derbedeu cherchelit ? Nu, n-ai nevoie să te uiţi la mine aşa de aspru şi de încruntat,

bre omule — dacă eşti supărat, n-ai decît să-ţi întorci paftaua de la cingătoare în spate.

— Te întreci cu măsura, văzînd împrejurarea în care mă găsesc, răspunse Rashleigh. Căci, altfel, nu ai fi cutezat să te amesteci într-o afacere care priveşte onoarea mea.

— Haida de ! Mă întrec cu măsura ! De ce m-aş întrece cu măsura ? Că eşti un om mai bogat ca mine, domnule Osbaldistone, se prea poate ; că eşti mai învăţat ca mine, nu zic ba ; dar socot că nu eşti un om mai zdravăn sau un gentleman mai bun ca mine, şi mare veste va fi cînd voi afla că eşti atît de bun. Şi mă întrebi cum de cutez ? Nu, zău, că mare cutezanţă mai este ! Mă jur, aşa cum vă văd şi mă vedeţi, că am avut mai mult de furcă decît oricare din voi doi şi totuşi nu m-am crezut prea grozav din pricina isprăvilor mele. Cred că nu m-aş înşela zicîndu-vă că, dacă aş avea sub picioare iarba cîmpului, în loc de caldarîm sau de pietrişul acesta care nu-i mai straşnic, v-aş face felul la amîndoi.

În acest răstimp, Rashleigh îşi stăpînise cu totul mînia.

— Vărul meu — zise Rashleigh — va recunoaşte că el m-a împins la această ceartă. Nu eu am căutat-o. Îmi pare bine că a fost curmată înainte de a-i fi pedepsit mai sever îndrăzneala.

— Eşti rănit, flăcăule ? mă întrebă Campbell, arătîndu-mi oarecare interes.

— De-abia o zgîrietură — răspunsei eu — cu care bunul meu văr nu ar fi avut prea mult timp să se laude, dacă nu ne-ai fi despărţit.

— Pe cinstea mea, adevărat este, domnule Rashleigh — zise Campbell — că fierul săbiei era să cunoască îndeaproape sîngele dumitale cel mai bun, cînd am oprit mîna dreaptă a domnului Frank. Aşa că nu mai sta acolo, bre omule, uitîndu-te la mine ca o scroafă care cîntă din goarnă. Haide, vino să te plimbi cu mine. Am ştiri să-ţi dau, şi te vei răcori

cum se răcorește terciul lui MacGibbon cînd îl pune pe prichiciul ferestrei.

— Să am iertare, domnul meu — zisei eu. Purtarea dumitale față de mine mi s-a părut prietenoasă în mai multe rînduri ; dar, nu trebuie și nu vreau să scap din ochi pe omul acesta pînă ce nu-mi predă hîrtiile pe care a pus mîna în chip necinstit și care îmi vor ajuta să fac față îndatoririlor tatălui meu.

— Ești zălud, bre omule — răspunse Campbell. Nu-ți folosește la nimic să vii după noi ; adineauri, îți ajungea un singur om și acuma îți trebuie să ai de-a face cu doi, ca să te potolești ?

— Și douăzeci — îi răspunsei — dacă-i nevoie !

Îl apucai de guler pe Rashleigh, care nu se împotrivi, ci spuse cu un fel de zîmbet disprețuitor :

— Îl auzi, MacGregor ! Își înfruntă soarta. Și dacă ea-l va lovi, va fi oare vina mea ? Mandatele sînt gata de pe acum și totul este pregătit.

Scoțianul era vădit tulburat. Privi în dreapta, în stînga, în față și în spatele său, și apoi zise :

— Nu mă învoiesc nicidecum ca să pățească ceva pentru că sare în apărarea tatălui, care l-a făcut — și afurisiți fie, și de dumnezeu și de mine, toate soiurile de magistrați, jurați, pîrgari, șerifi, ofițeri de poliție, polițai și asemenea alte spurcăciuni, care au fost ca pecinginea pe biata și bătrîna Scoție, de o sută de ani încoace ! Lumea era mai bună atunci cînd fiecare om își păzea avutul cu pumnii și cînd țara nu era răvășită de mandate, popriri, expertize și alte înșelătorii de soiul acesta. Îți zic încă o dată : cugetul nu mă lasă să văd pe acest flăcău nevinovat pățind ceva, mai ales dintr-o pricină ca aceasta ; mai degrabă aș vrea să vă văd luînd-o iarăși de la cap și bătîndu-vă ca doi oameni cinstiți și cumsecade.

— Cugetul dumitale, MacGregor ! zise Rashleigh. Uiți de cît timp ne cunoaștem !

— Da, cugetul meu ! răspunse din nou Campbell, sau MacGregor, sau oricare i-ar fi fost numele. Am și eu așa ceva, domnule Osbaldistone ; ba se prea poate să am o conștiință mai vrednică decît a dumitale. Cît despre faptul că ne cunoaștem unul pe altul — dacă știi ceea ce sînt, știi și ceea ce m-a silit să ajung la ceea ce sînt ; și orice ai crede, nu m-aș da nici pe cel mai mîndru dintre impilatorii care m-au făcut să iau calea codrului. Iar ceea ce ești dumneata, domnule Rashleigh, și pricina de a fi cum ești, înseamnă o răfuială dintre inima dumitale și judecata de apoi. Acuma, domnule Francis, dă-i drumul la guler ; pentru că adevărat este ceea ce zice, anume că te afli în mai mare primejdie decît dînsul, din partea unui magistrat, și de-ar fi cauza dumitale dreaptă ca săgeata, acesta ar găsi mijlocul de a o face să pară strîmbă. Așa că, sloboade-i ceafa, precum ți-am zis !

Își însoți cuvintele cu o mișcare atît de bruscă și neașteptată, încît îl liberă pe Rashleigh din prinsoarea mea și, punînd mîna pe mine cu toată puterea-i herculeană, deși mă zbăteam cît puteam, strigă :

— Spală putina, domnule Rashleigh. Arată că o pereche de picioare prețuiește cît două perechi de brațe ; ai mai făcut-o și pînă acuma.

— Îi poți mulțumi acestui domn, vere — zise Rashleigh — dacă las o parte din datoria mea neplătită ; și dacă te părăsesc acum, este numai cu speranța că ne vom întîlni în curînd iarăși, fără ca să mai fim întrerupți.

Își ridică sabia, o șterse, o băgă în teacă și se pierdu printre tufișuri.

Scoțianul, în parte prin forță, în parte prin vorbe, mă împiedică să-l urmez ; într-adevăr, începeam și eu să cred că nu ar fi avut nici un rost.

— Pe pîinea cea de toate zilele — zise Campbell, cînd văzu că mă hotărîsem să mă liniștesc, după ce mă zbătusem de cîteva ori, în timp ce el îmi arătase multă răbdare ; n-am văzut în viața mea un voinic așa zănatic ! I-aș fi dat una să mă pomenească, pînă și celui mai tare om din ținut, dacă mi-ar fi dat atît

de furcă, pe cît mi-ai dat dumneata ! Ce-ai fi vrut să faci ? Să-l urmezi pe lup în vizuina lui ? Ţi-o spun eu, bre omule, că ţi-a pregătit capcana — a pus mîna pe Morris acela, ca să răscolească din nou vechea poveste, şi nu poţi să te aştepţi la nici un ajutor din partea mea, aicea, ca cel de care ai avut parte în faţa judecătorului Inglewood. Nu-i prea sănătos pentru mine să ies în calea acestor dregători whigi. Acum, du-te acasă ca un băiat cuminte şi fereşte-te din calea valului. Păzeşte-te să te vadă Rashleigh, sau Morris, sau dobitocul acela de MacVittie. Nu uita cătunul din Aberfoil, cum ţi-am mai spus-o şi înainte, şi crede-mă, pe cuvîntul meu de gentlemen, că nu voi îndura să te văd nedreptăţit. Dar ţine-te liniştit pînă ce ne vom întîlni iarăşi. Eu mă duc să-l scot pe Rashleigh din oraş, înainte de a se întîmpla ceva şi mai rău, că totdeauna se bagă unde poate căşuna răul cuiva. Nu uita cătunul din Aberfoil.

Făcu stînga împrejur şi mă lăsă singur să mă gîndesc la ciudatele întîmplări care se petrecuseră. Prima grijă a fost să-mi orînduiesc ţinuta şi să-mi reiau pelerina, punînd-o astfel, încît să ascundă sîngele, care îmi curgea din partea dreaptă a pieptului. Deabia făcusem aceasta, cînd se terminară orele de cursuri de la colegiu şi grădina începu să se umple de pîlcuri de studenţi. O părăsii, deci, cît mai repede : în drum spre domnul Jarvie, a cărui oră de prînz se apropia, mă oprii la o dugheană neînsemnată, a cărei firmă arăta că proprietarul ei este Cristofor Nielson, chirurg şi spiţer. Cerui unui băieţaş, care pisa ceva într-o piuliţă, să-mi mijlocească o întrevedere cu acest om învăţat. El deschise uşa odăii din fund, unde găsii un om mai în vîrstă, destul de vioi, care dădu cu neîncredere din cap la povestirea pe care o născocii, cum că aş fi fost rănit întîmplător, cînd se rupsese vîrful floretei mînuită de potrivnicul meu, în timpul unui exerciţiu de scrimă. După ce mi-a pus o oblojeală şi un medicament oarecare pe neînsemnata-mi rană, îmi zise :

— Vîrful floretei care a pricinuit această rană, nu a fost niciodată învelit. A ! Sîngele tinereţii, sîngele tinereţii ! Dar noi, chirurgii, sîntem de felul nostru oameni discreţi. Dacă n-ar fi sînge cald şi sînge rău, ce s-ar face cele două facultăţi cu oameni învăţaţi ?

Cu aceste cuvinte de morală, îmi dădu drumul să plec ; şi am avut foarte puţin de suferit de pe urma zgîrieturii pe care o primisem.

CAPITOLUL XXVI

În munți stîncoși și aspri, un neam de fier trăiește;
Care pe blînzii locuitori din șes îi dușmănește
Cu încredere în forța, ce-și are ca izvor
Pietroase metereze, ce mîndre-l înconjor,
Sălaș al libertății ce singur și-a ales,
Trufaș disprețuiește belșugul de la șes.

J. Gray.

— De ce ai întîrziat atîta? — zise domnul Jarvie, în timp ce intram în salonul-sufragerie al cinstitului pîrgar. A bătut ora unul de mai bine de cinci minute. Mattie a venit de două ori pînă acuma cu mîncarea pînă la ușă; ai noroc că-i vorba de un cap de batal, care poate întîrzia fără să se strice. Un cap de oaie fiert prea mult este otravă curată, cum obișnuia să zică vrednicul meu tată. Îi plăceau mult urechile, dumnezeu să-l ierte.

I-am cerut scuze, așa cum se cuvenea, pentru lipsa de punctualitate și ne așezarăm curînd la masă; domnul Jarvie, care ședea în capul mesei, se arăta vesel și primitor, dar ne silea, pe Owen și pe mine, să gustăm ceva mai mult din mîncărurile scoțiene, cu care era încărcată masa, decît era pe placul nostru, obișnuiți fiind cu mîncăruri sudice. M-am descurcat destul de bine, avînd acele deprinderi ale omului de lume, care îți îngăduie să te sustragi prigonirilor făcute cu gînd bun. În schimb, era destul de hazliu să-l privești pe Owen, ale cărui idei despre buna-cuviință erau mai puțin mlădioase și mai formale — cum, dornic să-și arate respectul față de prietenul firmei, ascultîndu-i

toate poruncile, înfuleca, într-adevăr cu o resemnare îndatoritoare, bucată după bucată de lînă pîrlită și susținea că este deosebit de bună, pe un ton în care scîrba aproape că întrecea buna-cuviință.

După ce se strînse masa, domnul Jarvie ne pregăti cu mîna lui un mic bol de punch cu rachiu, primul pe care aveam fericirea să-l văd.

— Lămîile — ne asigură el — sînt de la mica mea fermă de colo așa (arătîndu-ne, prin săltarea umerilor, că este vorba de Indiile Apusene) și am învățat meșteșugul de a pregăti băutura de la bătrînul căpitan Coffinkey, care, la rîndul lui, o cunoștea — aici ne vorbi în șoapte — ca mai toată lumea, de la pirați. Dar e o băutură strașnică — zise el, umplîndu-ne paharele — și deseori marfa bună o cumperi de la o dugheană proastă. Cît despre căpitanul Coffinkey, era un om de treabă atunci cînd l-am cunoscut, numai că obișnuia să înjure grozav. Acum a murit și trebuie să dea socoteală în altă parte; numai de i-ar primi-o — numai de i-ar primi-o!

Băutura, pe care o găsirăm cît se poate de plăcută la gust, duse la un lung schimb de păreri între Owen și gazda noastră cu privire la dezvoltarea comerțului între Glasgow, coloniile britanice din America și Indiile Apusene, prilejuită de unirea Scoției cu Anglia, precum și cu privire la posibilitatea orașului Glasgow de a trimite marfă pe placul acestor piețe. Domnul Jarvie răspunse, cu multă însuflețire și repeziciune, unui cuvînt de îndoială, aruncat de Owen, asupra greutății de a trimite marfă în America fără a cumpăra o parte din Anglia.

— Nu, nu, domnule, noi putem sta pe picioarele noastre, noi putem trăi din ce avem, fără a lua de la alții. Avem stofele noastre de Stirling, țesăturile de Musselburgh, ciorăpăria de Aberdeen, muselinurile de Edinburgh, apoi mărfurile noastre de lînă; și avem pînzeturi de toate soiurile, mai bune și mai ieftine decît ce aveți chiar la Londra — și putem cumpăra mărfurile dumneavoastră din nordul Angliei, cum sînt

cele de la Manchester, cele de la Sheffield și ceramica de la Newcastle, cel mult la prețul cu care le cumpărați dumneavoastră de la Liverpool. Sîntem pe cale să facem treabă bună și cu bumbăcăria și tulpanurile. Nu, nu, lasă scrumbiile să atîrne de cap și oaia de pulpă și vei găsi, domnul meu, că noi, cei din Glasgow, nu sîntem prea în urmă ca să vă putem ajunge. Aceasta nu prea te interesează, domnule Osbaldistone (băgînd de seamă că nu mai spusesem nimic de cîtva timp), dar, știi cum este : tot țiganul își laudă ciocanul.

Ii cerui iertare, arătînd că împrejurările întristătoare în care mă găsesc și ciudatele întîmplări din dimineața aceea făcuseră să-mi zboare aiurea gîndurile și să nu urmăresc cele spuse. In acest chip am găsit ce căutam : prilejul de a povesti cele întîmplate, deslușit și fără a fi întrerupt. N-am pomenit nimic, însă, despre rana pe care o primisem, deoarece nu o socoteam vrednică de a fi luată în seamă. Domnul Jarvie ascultă cu multă luare-aminte, părînd că povestea mea îl interesează, clipind din micii lui ochi cenușii, prizînd tabac și neîntrerupîndu-mă decît prin exclamații scurte. Cînd ajunsei să-i povestesc despre luptă, la care Owen își împreună mîinile și își ridică privirea spre cer, întruchipînd o îndurerată uimire, domnul Jarvie îmi curmă povestirea, izbucnind :

— Rău ai făcut — foarte rău. A trage sabia asupra unei rude este oprit de legile sfinte și de cele omenești; a trage sabia pe străzile unui oraș regal, se poate pedepsi cu amendă și închisoare, căci nici grădinile colegiului nu sînt cruțate de aceste legi și eu cred că ar trebui să fie un loc de liniște și odihnă. Nu s-a dat colegiului șase sute de lire pe an din veniturile Episcopiei (arză-i-ar focul pe toți episcopii, cu neamul și cu veniturile lor !), nici n-au în folosință clădirea Arhiepiscopatului din Glasgow, ca să lase oamenii să se dueleze în grădinile lor, sau tinerimea zburdalnică să se bată cu zăpadă, cum fac uneori, astfel că Mattie și cu mine, cînd trecem pe acolo, sîntem siliți să facem o reverență sau o plecăciune, ca să nu ne trezim cu capetele sparte. Zău că ar trebui luate măsuri [1]. Dar, dă-i înainte cu povestea dumitale. Ce s-a întîmplat după aceea ?

Cînd îi vorbii de ivirea domnului Campbell, Jarvie se ridică foarte mirat de pe scaun și începu să umble prin odaie, exclamînd :

— Iar Robin ! Zău că e nebun Robin ; e curat zălud, ba și mai rău. Il vor spînzura și își va face de rîs toate neamurile ; să vedeți dacă nu se va întîmpla așa. Tatăl meu, sindicul, i-a țesut prima pereche de ciorapi — ciudat, mă tot gîndesc că sindicul Treeplie, frînghierul, îi va răsuci ultima cravată. Da, da, bietul Robin a pornit pe calea spînzurătorii, așa cum se poartă. Dar haide acum, haide să auzim și sfîrșitul poveștii.

Am povestit întreaga pățanie, cît de amănunțit am putut ; dar domnul Jarvie tot găsea că lipsește cîte ceva ca să fie mai deslușită, așa că am fost nevoit ca în silă să-i înșir de la început toată povestea cu Morris și întîlnirea mea cu Campbell în casa judecătorului Inglewood. Domnul Jarvie ascultă toate acestea cu multă luare-aminte și rămase tăcut cîtva timp încă după ce îmi încheiai povestirea.

— Despre toate aceste chestiuni, trebuie să-ți cer acum sfatul dumitale, domnule Jarvie, sfat care, fără îndoială, îmi va arăta cum pot lucra mai bine în folosul tatălui meu și al onoarei mele.

— Ai dreptate, tinere, zise pîngarul. E bine să asculți de sfatul celor mai în vîrstă și mai înțelepți ca dumneata, și să nu fii ca nelegiuitul Roboam, care a lăsat sfatul ce i-l dăduseră bătrînii sfetnici ce stătuseră la picioarele tatălui său, Solomon, și s-a sfătuit cu tinerii fără minte [2], așa cum bine a spus

[1] Băieții din Scoția obișnuiau odinioară să facă un fel de taturnale, atunci cînd era zăpadă, lovind pe trecători cu bulgări de omăt. Cei care erau ținta acestor glume supărătoare, erau iertați dacă făceau, femeile o reverență, iar bărbații o plecăciune. Numai cei refractari erau bătuți cu bulgări de omăt. (n.a.)

[2] Vechiul testament. Cartea I-a a Impăraților, 12, 8. (n.t.)

reverendul Meiklejohn în predica asupra acestui capitol din Biblie: fără îndoială, bătrînii se pătrunseseră de înțelepciunea lui Solomon. Dar nu vreau să aud nimic despre onoare; aici nu știm nimic decît despre credit. Onoarea ucide și varsă sînge sau umblă pe străzi, făcînd pozne: pe cînd creditul este un om cinstit și cumsecade, care stă acasă și face să sune arginții.

— Desigur că așa e, domnule Jarvie, zise prietenul nostru Owen. Creditul este totul; și dacă l-am putea salva, oricare ar fi scontul!

— Ai dreptate, domnule Owen, ai dreptate; vorbești bine și cu înțelepciune; nădăjduiesc că bilele își vor atinge ținta, deși deocamdată merg cam pe de lături. Dar, vorbind de Robin, sînt de părere că el îl va ajuta pe acest tînăr, dacă îi stă în putință. Are inimă bună, bietul Robin; deși am pierdut vreo două sute de lire într-o afacere mai veche cu el, și nici nu mă prea aștept să mai văd mia de lire scoțiene pe care mi-o făgăduiește din cînd în cînd, totuși nu pot spune că Robin nu se poartă cinstit cu oamenii.

— Va să zică, trebuie să-l socotesc ca pe un om cinstit? îl întrebai.

— Hm! răspunse Jarvie, cu un fel de tuse precaută. Da, are un fel de cinste de muntean — e cinstit în felul său, cum se zice. Tatăl meu, sindicul, obișnuia să rîdă cînd îmi povestea cum s-a născut această zicală. Un anume căpitan Costlett se bătea cu pumnii în piept, lăudîndu-se de credința lui față de regele Charles; grefierul Pettigrew (vei fi auzit multe povești despre el) l-a întrebat în ce chip slujea pe rege, atunci cînd se lupta împotriva lui la Worcester, în armata lui Cromwell; căpitanul Costlett, care nu se lăsa cu una-cu două, a spus că îl slujea în felul său. Prea cinstitul meu tată obișnuia să facă mare haz de acest răspuns. Și așa s-a născut zicala.

— Dar, crezi dumneata — zisei eu — că mă va putea sluji în felul său? Și că ar trebui să mă încumet a mă duce în locul unde mi-a dat întîlnire?

— Vorbind drept și deschis, merită să încerci. Singur îți dai seama că este o oarecare primejdie ca să rămîi aici. Ticălosul de Morris a obținut o slujbă la vama din Greenock — acesta e un port pe Firth, nu departe de aici; toată lumea îl știe că are două picioare, un cap de gîscă și o inimă de găină; umblă pe cheiuri, plictisind lumea cu permise, certificate și adeverințe de vamă și prostii de soiul acesta; totuși, dacă depune o plîngere — fără îndoială că un magistrat care își face datoria trebuie să-i dea curs, și s-ar putea să fii închis între patru ziduri, lucru care ar fi rău venit pentru afacerile tatălui dumitale.

— Adevărat, răspunsei; dar, cum îl pot sluji, părăsind orașul Glasgow, care se prea poate să fie teatrul vicleșugurilor lui Rashleigh și să mă dau pe mîna unui om de credință îndoielnică, despre care nu știu decît că se teme de justiție și că are, fără îndoială, pricini temeinice pentru aceasta; și care, într-un scop tainic și poate primejdios, s-a înfrățit și legat cu însăși ființa aceea care urmărește a fi unealta prăbușirii noastre.

— A! Dar îl judeci cu prea mare asprime pe Rob — zise pîrgarul — îl judeci cu prea mare asprime. Bietul băiat! Adevărul este că nu cunoști nimica despre ținuturile noastre de dealuri sau de munte, cum le zicem noi. Acolo totul este altfel decît cum știm noi; nu există curți de justiție pe acolo, nici magistrați care să poarte degeaba sabie ca vrednicul sindic, fie-i țărîna ușoară, și chiar ca mine, aș putea zice, și ca alți magistrați din acest oraș. Acolo, cînd proprietarul dă o poruncă, omul trebuie să se supună cu ochii închiși: nu au altă lege decît lungul pumnalului — sabia este reclamantul, cum îi ziceți dumneavoastră englezii, iar scutul este apărătorul. Dreptatea este de partea celui mai tare — așa sună pledoaria munteană.

Owen gemu adînc; iar eu trebuie să recunosc că această descriere nu mi-a mărit prea mult dorința de a mă încumeta să merg într-o țară atît de nelegiuită, așa cum se arăta acest ținut scoțian de munte.

— Acuma, domnul meu — zise Jarvie — află că noi nu prea vorbim despre aceste lucruri, deoarece sîntem obișnuiți cu ele; dar, la ce folos să-ți ponegrești singur țara și să-ți faci de rîs neamurile, mai ales față de sudici și de străini? Urîtă-i pasărea care își spurcă singură cuibul.

— Fără îndoială, domnul meu, dar dat fiindcă sînt împins de nevoi să-ți cer aceste lămuriri și nu o fac dintr-o curiozitate deșartă, nădăjduiesc că nu te vei supăra dacă mai stărui a-ți cere noi deslușiri. Voi avea de furcă, în interesul tatălui meu, cu mai mulți oameni din aceste sălbatice ținuturi și trebuie să mă bizui pe înțelepciunea și experiența dumitale, pentru a-mi putea da seama de ceea ce trebuie să fac.

Aceste cuvinte de tămîiere nu au fost zadarnice.

— Experiență! zise pîrgarul — da, am ceva experiență, fără îndoială, și am învățat să și chibzuiesc lucrurile. Da, și fiindcă stăm de vorbă în tihnă, numai între noi, am făcut și unele cercetări prin Andrei Wylie, fostul meu secretar; el lucrează acum la MacVittie & Co. — ceea ce nu-l împiedică să vie să ciocnească un pahar sîmbetele după amiază cu fostul său stăpîn. Dacă ești atît de dornic să te călăuzești după sfaturile unui țesător, nu sînt eu acela care să refuze pe fiul unui vechi tovarăș de afaceri și nici tatăl meu sindicul nu ar fi făcut-o, înaintea mea. M-am gîndit uneori că aș putea lumina pe ducele de Argyle, sau pe fratele său, lordul Ilay (căci de ce ar sta lumina ascunsă sub oboroc?). Dar asemenea mărimi nu țin seama de oameni ca mine — un sărman țesător — ei prețuiesc mai mult persoana decît fapta. De atîta rău — de atîta rău să am eu parte. Nu că aș vrea să-l vorbesc de rău pe acest MacCallum More... „Nu blestema pe cei bogați în camera ta de culcare" — zicea fiul lui Sirach — „Pentru că pasărea cerului va duce cuvintele și zidurile au urechi".

Curmai această introducere, prin care domnul Jarvie tindea să devină cam încîlcit, rugîndu-l să se încreadă

în domnul Owen și în mine, putînd avea toată nădejdea în discreția și în tăcerea noastră.

— Nu-i asta pricina — îmi răspunse — căci nu mă tem de nimeni. De ce m-aș teme? Eu nu trădez pe nimeni. Numai că acești munteni au brațul lung, și mi se întîmplă din cînd în cînd să mă duc prin munți să mai îmi văd neamurile și n-aș vrea să mă stric cu vreunul din clanul lor. Să lăsăm acestea și să-ți spun mai departe... Trebuie să înțelegi că tot ceea ce îți spun se întemeiază pe cifre, care, după cum știe domnul Owen de colea, este singurul izvor adevărat și de netăgăduit al cunoștințelor omenești.

Owen se grăbi să-și dea încuviințarea pentru o părere atît de apropiată de părerile sale și vorbitorul zise mai departe:

— Aceste ținuturi muntoase ale noastre, *highlands* cum le zicem noi, sînt, domnilor, un fel de lume sălbatică cu totul deosebită, plină de culmi și văi, de păduri, peșteri, lacuri, rîuri și munți, atît de înalți încît chiar dracul și-ar osteni aripile zburînd pînă în vîrful lor. În acest ținut și în insule, care nu sînt decît cu puțin mai bune, sau, ca să vorbim drept de tot, sînt și mai rele ca țărmul, se găsesc ca la vreo două sute treizeci de parohii, împreună cu cele din insulele Orkneys, unde nu știu dacă se vorbește sau nu limba gaelică, dar e sigur că nu sînt civilizate. Acuma, domnilor, să socotim pe deasupra că fiecare parohie are cel puțin opt sute de suflete, fără să punem copiii sub nouă ani. Dacă adăugăm încă o cincime pentru copiii de nouă ani și cei sub această vîrstă, întreaga populație se ridică la — să adăugăm o cincime la opt sute, care este înmulțitorul, iar deînmulțitul fiind două sute treizeci...

— Produsul este două sute treizeci de mii — zise domnul Owen, peste măsură de încîntat de aceste statistici ale domnului Jarvie.

— Exact, domnule Owen — cît se poate de exact; iar forța armată a acestui ținut, dacă ar fi chemați toți cei care pot lua arma în mînă, între optsprezece și cincizeci și șase de ani, nu s-ar ridica la mai puțin de

cincizeci și șapte de mii cinci sute de oameni. Acuma, domnul meu, adevărul adevărat și totodată de plîns este că nu se găsește de lucru sau măcar ceva care să se asemene cu lucrul, nici măcar pentru jumătate din aceste biete ființe ; adică plugăria, pășunatul, pescuitul și alte feluri de îndeletniciri cinstite din ținut nu pot da de lucru nici măcar unei jumătăți din populație, chiar dacă nu s-ar pripi cu munca. Dar, slavă domnului, ei lucrează de parcă plugul sau hîrlețul le-ar frige degetele. Bine, vra să zică această jumătate din populație fără lucru se ridică la...

— La o sută cincisprezece mii de suflete — zise Owen — aceasta fiind jumătatea produsului de mai înainte.

— Așa-i, domnule Owen, așa-i, în această jumătate pot fi douăzeci și opt de mii șapte sute de vlăjgani, în stare de a purta arme ; ei poartă aceste arme și nu vor să vadă sau să se atingă de vreun mijloc cinstit de a-și agonisi viața, chiar de ar putea să-și găsească unul — ceea ce din păcate nu pot.

— Dar este oare cu putință, domnule Jarvie — întrebai eu — ca aceasta să fie imaginea unei părți atît de însemnate a insulei britanice?

— Da, domnul meu, și ți-o pot dovedi limpede ca lumina zilei. Să zicem că fiecare parohie folosește, în mijlociu, cincizeci de pluguri — ceea ce este mult față de țărîna păcătoasă, pe care trebuie s-o are bieții oameni și să mai zicem că poate exista pășunat îndeajuns pentru caii de plug, pentru boi și pentru vreo patruzeci-cincizeci de vaci ; apoi, pentru grija plugurilor și a vitelor, să punem șaptezeci și cinci de familii cu cîte șase suflete fiecare și să mai punem încă cincizeci de la noi, ca să avem un număr rotund — iată că ai cinci sute de suflete, jumătate din populația parohiei, lucrînd și trăind într-un fel oarecare, cu sorți de a putea mînca terci și lapte acru ; dar, aș fi bucuros să știu, ce trebuie să facă ceilalți cinci sute?

— Pentru numele lui dumnezeu! — zisei eu — ce *fac* ceilalți, domnule Jarvie? Mă cutremur cînd mă gîndesc la soarta lor.

— Domnul meu — răspunse pîrgarul — te-ai cutremura și mai mult dacă ai trăi printre ei. Dacă admitem că jumătate din această jumătate ar putea agonisi cîte puțin, lucrînd cinstit la șes, secerînd în timpul recoltei, intrînd ca ciobani, cosind fînul și altele de soiul acesta, mai ai cîteva sute și chiar mii de vlăjgani munteni cu picioare lungi, care nu vor nici să lucreze și nici să piară de foame și atunci umblă cerșind sau amenințînd pe cunoștințele lor mai îndestulate, sau ascultînd poruncile proprietarului, fie bune, fie rele. Mai ales, sute și sute se îndreaptă spre granițele țării de jos, unde au pe ce pune mîna, și trăiesc din furtișaguri, tîlhării, furturi de vite și astfel de prădăciuni! Lucru de plîns în orice țară creștină — mai ales că ei se laudă cu asemenea isprăvi și socotesc că a fugări vite (ceea ce în scoțiană înseamnă a fura o cireadă) este un fapt de bărbăție și de vitejie, și mai pe potriva unor oameni dibaci (căci așa se pretind tîlharii), decît să agonisească simbria pe o zi de muncă cinstită. Proprietarii sînt tot așa de înrăiți ca și prostimea ; chiar dacă nu-i îndeamnă pe tinerii haidamaci să meargă să tîlhărească și să fure, nici nu-i opresc de la aceasta, fir-ar de cap să le fie! Ba îi ascund sau îi lasă să se ascundă ei, în pădurile, munții și întăriturile lor, ori de cîte ori se întîmplă. Fiecare din ei întreține pe atîția care îi poartă numele sau sînt din *clanul* lui, cum zicem noi, cîți pot trăi din jafuri și din hoții, sau, ceea ce este același lucru, cîți pot în orice chip cinstit sau necinstit să se întrețină singuri. Și iată-i cu flinte și pistoale, săbii și pumnale, gata să tulbure liniștea țării, de cîte ori vrea proprietarul. Iată, acesta-i necazul ținuturilor de munte, care sînt și au fost, de mai bine de o mie de ani, sălașul oricărei cete de nemernici, fără lege și fără credință, ce a tulburat vreodată un ținut așezat, liniștit și cu frica lui dumnezeu, ca acesta al nostru din apus.

— Și, mă rog, această rubedenie a dumitale și prie-

ten al meu este şi el unul din acei mari proprietari, care întreţin cetele înarmate de care e vorba? întrebai eu.

— Nu, nu — zise pîrgarul Jarvie; el nu este una din mărimi, sau căpetenii, cum li se zice. Deşi este de neam bun şi se trage de-a dreptul din bătrînul Glenstrae... îi cunosc eu moşii şi strămoşii... într-adevăr este o rudă apropiată a mea şi, după cum ţi-am mai spus, de bun sînge scoţian, chiar dacă mie nu prea îmi pasă de aceste prostii... e ca chipul lunii în apă... urzeală şi bătătură stricată, cum zicem noi... dar aş putea să-ţi arăt scrisori de la tatăl său, care era strănepotul lui Glenstrae, către tatăl meu, sindicul Jarvie (fie-i ţărîna uşoară!), începînd cu: „Iubitul meu sindic" şi sfîrşind cu: „Al dumitale văr iubitor şi supus"... Sînt aproape toate privitoare la bani împrumutaţi, aşa încît bunul sindic care s-a prăpădit le păstra ca acte şi dovezi, că era un om tare grijuliu.

— Atunci, dacă nu este unul din acei şefi sau cîrmuitori patriarhali — reluai eu — despre care l-am auzit vorbind pe tatăl meu, totuşi, presupun că acest neam al dumitale are cel puţin un cuvînt de spus în ţinutul de la munte, nu-i aşa?

— De asta poţi fi sigur; nu este nici un nume mai bine cunoscut, între Lennox şi Breadalbane. Robin a fost odată un negustor de vite, înstărit şi muncitor, cum nu găseşti altul între zece mii. Era mai mare plăcerea să-l vezi cu plaidul pe umăr, cu încălţările lui, cu scutul atîrnat de spate, cu sabie şi pumnal la cingătoare, mînînd din urmă o sută de boi de munte, ajutat de zece-doisprezece vlăjgani, tot atît de sălbatici şi neţesălaţi ca şi vitele pe care le mînau. Era îndatoritor şi drept în negustoria lui şi, dacă socotea că acela care cumpărase de la el făcuse o tocmeală proastă, îi dădea înapoi cîte un ban să-l despăgubească. Ştiu eu că s-a întîmplat să dea înapoi şi cinci şilingi dintr-o liră.

— Douăzeci şi cinci la sută — zise Owen; e un scont cam ridicat.

— El totuşi îi dădea, domnul meu, aşa cum îţi spun; mai ales dacă acel cumpărător era om sărman

şi nu ar fi putut îndura o pagubă. Dar au venit timpuri grele şi Rob era prea îndrăzneţ. N-a fost vina mea însă — n-a fost vina mea; nu mă poate învinui pe mine. Eu l-am prevenit. Atuncea creditorii, mai ales unii din vecinii mai puternici, au pus mîna pe avutul şi pămîntul său; şi se zice că nevastă-sa a fost izgonită din casă pe coclauri, după ce fusese şi batjocorită. Ruşine să le fie! Fi-le-ar de cap să le fie! Eu sînt om paşnic şi magistrat, dar dacă s-ar fi purtat cineva cu fetişcana asta de slujnică pe care o am, cu Mattie, cum s-a purtat cu nevasta lui Rob, cred că sabia pe care tătăl meu, sindicul, a purtat-o la bătălia de la podul Bothwell, ar fi ieşit din teacă. Ei bine, cînd Rob s-a întors acasă şi a găsit prăpăd — doamne fereşte! — acolo unde lăsase belşug, cătă spre miazănoapte, miazăzi, apus şi răsărit şi nu ştiu încotro să meargă; nici speranţă, nici adăpost, nici unde se aciui; atunci şi-a tras bereta pe frunte, şi-a încins sabia la şold, a luat calea codrilor şi aşa a ajuns haiduc.

Glasul bunului cetăţean fu înecat de zbuciumul simţămintelor sale. Deşi el căută să arate că nu preţuieşte neamul din care se trăgea vărul său muntean, era vădit că, în taină, se fălea cu această legătură de rubedenie, vorbea despre prietenul său, în zilele-i îmbelşugate, cu o revărsare de dragoste, care îi mărea încă şi mai mult durerea pricinuită de nenorocirile lui, precum şi părerea de rău pentru urmările acestor nenorociri.

— Astfel ispitit şi împins de deznădejde — zisei eu, văzînd că domnul Jarvie nu mai urma cu povestirea lui — presupun că vărul dumitale deveni unul din acei prădători despre care ne-ai vorbit?

— Nu a ajuns chiar atît de rău — răspunse el — nu chiar atît de rău, şi nici aşa de făţiş; dar începu să perceapă *black-mail*[1] pe o scară mult mai mare şi

[1] Black-mail — pe vremuri, tribut cerut de piraţi în schimbul protecţiei şi imunităţii pe care ţi-o asigurau. Astăzi, echivalent cu şantaj. (n.t.)

mai întinsă decît se făcuse pînă în zilele noastre în tot ținutul Lennox și Menteith, și chiar pînă la porțile castelului din Stirling.

— Black-mail ? Nu înțeleg ce vrei să spui prin aceasta, răspunsei eu.

— Păi, să vezi : Rob a adunat curînd o ceată de berete albastre în jurul lui, căci poartă un nume strașnic și bine cunoscut în țară, un nume care și-a făurit un loc de cinste încă de mulți ani, în războaiele duse împotriva regelui și a parlamentului, și chiar împotriva bisericii, după cîte știu. Un nume vechi și cinstit, în pofida înverșunării cu care au încercat unii să-l ponegrească, să-l doboare și să-l oropsească. Mama mea a fost din neamul MacGregor și n-are decît să afle oricine... Așa că Rob s-a găsit în curînd în capul unei cete de voinici ; cum îl îndurera (zicea el) să vadă atîtea jafuri și hoții și prădăciuni la miazăzi de ținutul cel muntos, Rob se legă față de arendași și răzeși ca, în schimbul plății a patru lire scoțiene din fiecare venit de o sută de lire, ceea ce, fără îndoială, nu era prea mult, să nu se atingă nimeni de ei ; numai să-l înștiințeze pe el. Chiar dacă omul ar pierde datorită jăcmănelii numai o copită de dobitoc, Rob se lega să o găsească sau să-l despăgubească în bani. Și s-a ținut de cuvînt — nu pot zice că nu s-a ținut de cuvînt — toată lumea recunoaște că Rob se ține de cuvînt.

— Acesta este un contract de asigurare foarte ciudat ! zise domnul Owen.

— E curat împotriva legii noastre, trebuie s-o recunosc — zise Jarvie — curat împotriva legii ; cei care percep *black-mail* și cei care îl plătesc sînt și unii și alții pasibili de pedeapsă ; dar, dacă legea nu-mi poate apăra saivanul și grajdul, de ce nu m-aș înțelege cu un gentleman muntean care mi le poate apăra ? Răspunde-mi la asta.

— Dar — întrebai eu — domnule Jarvie, acest contract de black-mail cum îi zici dumneata, încheiat de stăpînul sau arendașul care plătește asigurarea, este

într-adevăr cu totul nesilit ? Sau, ce se întîmplă în cazul cînd cineva refuză să plătească acest bir ?

— Ehei, flăcăule ! zise pîrgarul rîzînd și amenințîndu-mă cu degetul ; crezi că m-ai încurcat cu asta. Pe cinstea mea, aș sfătui pe orice prieten al meu să se înțeleagă cu Rob ; pentru că, oricît s-ar păzi și orice ar face, sigur că n-ar scăpa de jecmăneală, atunci cînd vin nopțile cele lungi. Unii din familia Grahame și Cohoon s-au împotrivit ; dar, ce s-a întîmplat ? Și-au pierdut toate cirezile, chiar din prima iarnă ; așa încît, cei mai mulți socotesc că-i mai bine să încheie tîrgul cu Rob. El se poartă bine cu cei care știu să se poarte cu el ; dar, dacă e să-l înfrunți, mai bine înfrunți chiar pe dracul.

— Datorită isprăvilor de acest soi — zisei eu — bănuiesc că s-a făcut pasibil de a fi pedepsit de legile țării ?

— Pasibil ? da, poți spune așa ; gîtul său ar cunoaște greutatea picioarelor lui, dacă s-ar putea pune mîna pe Rob. Are însă prieteni buni printre mărimi ; aș putea să-ți povestesc despre o familie de vază, care îl susține pe cît se poate, fără să se compromită, numai ca să-l țină ca un ghimpe în coasta alteia. Apoi, el mai este și cel mai iscusit și mai isteț voinic care s-a îndeletnicit cu asemenea tîlhării în timpul nostru ; multe pozne nesăbuite a mai făcut el — mai multe decît ar putea umple o carte, și ciudată carte ar fi aceea — tot așa de bună ca una despre Robin Hood sau William Wallace [1] — tot așa plină de isprăvi îndrăznețe și de evadări, așa cum povestește lumea iarna la gura sobei. E ciudat lucru din partea mea, domnilor, că, deși sînt un om pașnic și fiul unui om pașnic — pentru că tatăl meu, sindicul, nu s-a certat cu nimeni, afară de cei din sfatul orașului — e un lucru ciudat, zic, dar cred că sîngele de muntean clocotește în mine, cînd aud aceste povestiri năstrușnice, uneori îmi place să

[1] Robin Hood, celebru haiduc englez din timpul lui Richard Inimă de Leu ; William Wallace, erou popular scoțian din secolul al XIII-lea. (n.t.)

le ascult mai mult chiar decît cuvintele cele înțelepte, să mă ierte dumnezeu! Dar acestea sînt deșertăciuni — deșertăciuni, pline de păcat — și, pe deasupra, împotriva legii, împotriva legii și a Scripturii.

Urmai cercetările mele, întrebînd ce mijloace de înrîurire ar putea avea domnul Robert Campbell asupra afacerilor mele și ale tatălui meu.

— Trebuie să știi — zise domnul Jarvie cu vocea foarte scăzută — vorbind între prieteni și în cea mai mare taină — trebuie să știi că ținutul de munte a rămas liniștit în anul 1689 — anul bătăliei de la Kiliecrankie. Dar cum de a rămas liniștit, crezi dumneata? Cu bani, domnule Owen — cu bani, domnule Osbaldistone. Regele William l-a pus pe lordul Breadalbane să le împartă douăzeci de mii de lire de aur, și se zice că bătrînul lord muntean a păstrat o bună parte din bani în punga lui. Apoi, regina Ana, care a murit, a dat căpeteniilor pensii însemnate, ca să-și poată întreține vlăjganii și tîlharii, care nu lucrează în nici un fel, cum ți-am spus înainte; și au stat destul de liniștiți, afară de cîteva tîlhării la șes, ca să nu-și piardă obiceiul, și cîteva înjunghieri între ei, lucruri de care unui om civilizat, nici nu-i pasă și nici nu se sinchisește. Bine, dar acum începe o lume nouă cu regele George (eu unul zic: dumnezeu să-l binecuvînteze) — și nu prea se arată să le dea bani sau pensii, la nici unul din ei; cîrmuitorii nu au mijloace să întrețină clanurile, care-i mănîncă de vii, cum poți ghici din ceea ce am spus înainte; la șes, nu mai au nici un fel de credit; un om care, la un fluier, poate aduna o mie, pînă la o mie cinci sute de flăcăi, gata să asculte de poruncile sale, de-abia dacă ar găsi să se împrumute cu cincizeci de lire, pentru ceata lui, în piața din Glasgow. Acest lucru nu mai poate dăinui mult — va fi o răscoală pentru Stuarți — va fi o răscoală — vor năvăli la șes ca un potop, așa cum au făcut în războaiele nenorocite ale lui Montrose, și acestea se vor auzi și se vor vedea înainte de a trece anul.

— Totuși — zisei eu — nu văd ce legătură are aceasta cu domnul Campbell, și cu atît mai puțin cu afacerile tatălui meu.

— Rob poate chema sub arme cinci sute de oameni, domnul meu, și de aceea războiul ar trebui să-l privească tot atît de mult ca și pe alții — răspunse pîrgarul — căci în timp de pace, puterea ce o are îi este mai puțin priitoare. Apoi, ca să-ți spun adevărat, bănuiesc că el a fost solul de căpetenie dintre unii din șefii noștri munteni și domnii din nordul Angliei. Am auzit cu toții de banii obștești care au fost luați de la acel Morris, pe undeva prin trecătoarea Cheviot, de către Rob și unul din tinerii Osbaldistone; și, ca să-ți spun adevărul, umbla vorba că erai dumneata, domnule Francis, și rău mi-a părut ca fiul tatălui dumitale să aibă asemenea apucături. Nu, n-ai nevoie să-mi spui nici un cuvînt, văd bine că m-am înșelat; dar aș fi crezut orice din partea unui măscărici, cum credeam că ești. Acum însă, nu mă mai îndoiesc că trebuie să fi fost chiar Rashleigh, sau vreun altul din verii dumitale, căci pot zice că i-a tunat și i-a adunat — iacobiți și papistași îndrăciți, care socotesc că banii obștești și hîrtiile guvernului le sînt o pradă de drept. Și acest Morris, care este un netrebnic atît de mișel, încît nici pînă la ora aceasta nu îndrăznește să spună că Rob i-a luat valiza; și, de fapt, are dreptate, pentru că vameșii și birarii voștri sînt urîți de toată lumea, și Rob i-ar putea atinge una cu dosul mîinii, înainte ca Ministerul, cum i se zice, să-i poată veni în ajutor.

— Bănuiesc acestea de mult, domnule Jarvie — zisei eu — și sînt cu totul de aceeași părere cu dumneata; dar, în ceea ce privește afacerile tatălui meu...

— Bănuiești numai? Dar e sigur — e sigur — îi cunosc pe unii care au văzut hîrtiile luate de la Morris — nu este cazul să spun unde. Dar, în ceea ce privește afacerile tatălui dumitale, trebuie să te gîndești că, în ultimii douăzeci de ani, unii din acești proprietari și șefi munteni și-au mai deschis ochii și își dau seama de interesele lor; tatăl dumitale și alții au cumpărat

pădurile din văile Disseries, Kissoch, Tober-na-Kippoch şi multe altele în afară de acestea, iar firma tatălui dumitale a emis pentru plata acestora poliţe însemnate şi, cum Osbaldistone şi Tresham se bucurau de un credit mare — pentru că pot să-i spun în faţa domnului Owen, aşa cum aş spune şi în spatele lui, că, în afară de nenorocirile venite de sus, nu se găsesc oameni mai cinstiţi în afaceri ca ei ; domnii munteni, căpătînd poliţele, le-au scontat la Glasgow şi la Edinburgh (aş putea zice că aproape numai la Glasgow, căci trufaşii din Edinburgh fac foarte puţin cînd e vorba de adevărate afaceri) pentru întreaga, sau cea mai mare parte din valoarea acestor poliţe. Aşa încît ... aha ! vezi ce vreau să spun ?

Mărturisii că nu prea puteam urmări tîlcul spuselor sale.

— Cum ? zise el. Dacă aceste poliţe nu sînt plătite, negustorii din Glasgow vor tăbărî pe proprietarii munteni, care nu mai au nici o leţcaie şi nici nu le-ar fi pe plac să plătească ceea ce au risipit mai înainte. Vor fi furioşi... cinci sute de oameni se vor răscula, în loc de a sta liniştiţi acasă... dracul va încurca iţele... şi uite cum falimentul firmei tatălui dumitale va grăbi răscoala, care ne pîndeşte de atîta vreme.

— Crezi atuncea — zisei eu, uimit de acest aspect ciudat al afacerii — că Rashleigh Osbaldistone a făcut această pagubă tatălui meu numai ca să grăbească o răscoală în munţi, prin ruinarea proprietarilor, cărora li s-au emis de la început aceste poliţe ?

— Fără îndoială, fără îndoială ; aceasta a fost una din pricinile de căpetenie, domnule Osbaldistone. Nu mă îndoiesc că banii gheaţă pe care şi i-a însuşit vor fi fost o altă pricină. Aceşti bani sînt însă o pierdere neînsemnată pentru tatăl dumitale, deşi se prea poate să constituie cea mai mare parte din cîştigul lui Rashleigh. Hîrtiile pe care le-a luat nu-i vor folosi decît, cel mult, ca să-şi aprindă luleaua cu ele. El a încercat să vadă dacă MacVittie & Co. i-ar da bani pe ele — asta o ştiu de la Andrew Wylie — dar ei sînt

vulpoi prea bătrîni, ca să se lase înşelaţi. Nu s-au prins şi l-au dus cu vorba. Rashleigh Osbaldistone e prea bine cunoscut în Glasgow ca să aibă cineva încredere într-însul, deoarece a fost aici pentru o uneltire iacobito-papistaşă, în 1707 şi a lăsat datorii în urma lui. Nu, nu, el nu se poate descotorosi de hîrtiile lui aicea ; lumea va bănui felul în care a pus mîna pe ele. Nu, nu ; a dus el hîrtiile undeva în siguranţă, în vreo ascunzătoare din munţi, şi cred că vărul meu Rob ar putea pune mîna pe ele, dacă ar vrea.

— Dar, ar fi el dornic să ne ajute în această strîmtoare, domnule Jarvie ? întrebai eu. L-ai înfăţişat ca pe un agent al partidului iacobit şi adînc amestecat în urzelile lor ; va fi el oare dornic, de dragul meu, sau, dacă vrei, de dragul dreptăţii, să înapoieze aceste acte, ceea ce, chiar de i-ar sta în putinţă, ar stînjeni atît de mult planurile celorlalţi, cel puţin aşa cum vezi dumneata că stau lucrurile ?

— Nu ţi-aş putea răspunde precis. Mărimile, între ele, se feresc de Rob, şi Rob se fereşte de ele. Rob are însă legături de prietenie cu familia Argyle, care susţine guvernul de astăzi. Dacă ar scăpa de mandatele de arestare ca datornic, ar fi mai degrabă de partea lui Argyle decît de partea lui Breadalbane, pentru că există o veche hîră între familia Breadalbane şi neamul său. Adevărul este că Rob luptă pentru el însuşi, aşa cum luptase odinioară şi Henry Wynd[1] ; el va lupta de partea pe care o socoate mai prielnică pentru dînsul ; dacă însuşi dracul ar fi proprietar, Rob s-ar face arendaşul său — şi nu-l poţi ţine de rău pe bietul

---

[1] În jurul anului 1392 două mari clanuri s-au hotărît să sfîrşească certurile dintre ele, printr-o luptă dată în prezenţa regelui Scoţiei, pe cîmpia din nord de Perth ; treizeci de războinici trebuiau să lupte de fiecare parte ; un om lipsind uneia din părţi, locul acestuia l-a luat un cetăţean din Perth, scund şi cu picioarele strîmbe. Acest înlocuitor, pe nume Henry Wynd, sau, cum îi ziceau muntenii, Gow Chrom, adică făurarul cu picioarele strîmbe, se luptă foarte bine şi contribui mult la sorţii luptei, fără a şti pentru cine luptă. De aici vine proverbul scoţian : „A lupta pentru sine însuşi, ca Henry Wynd". (n.a.)

om, dacă te gîndeşti la împrejurările în care se găseşte. Dar mai există o piedică însemnată împotriva dumitale — Rob are o iapă sură în grajdul de acasă.

— O iapă sură? întrebai eu. Şi ce-are a face?

— Nevasta lui, bre omule, nevasta. Cumplită muiere! Nu poate suferi să vadă un scoţian de treabă, dacă-i cumva de la şes; cu atît mai puţin pe vreun englez. Ea ţine cu înverşunare la toţi cei care l-ar putea înscăuna pe regele Iacob şi mazili pe regele George.

— Este foarte ciudat — răspunsei eu — că afacerile comerciale ale unor cetăţeni din Londra să fie înlănţuite de revoluţii şi răscoale.

— Ba, de loc, bre omule, nu-i de loc ciudat — răspunse domnul Jarvie — acestea sînt prejudecăţile voastre prosteşti. Eu mai citesc uneori, în lungile nopţi de iarnă, şi am aflat din hronicul lui Baker, că negustorii din Londra au silit banca din Genova să-şi calce făgăduiala de a împrumuta o mare sumă de bani regelui Spaniei, astfel încît plecarea Marei Armade Spaniole a fost amînată un an întreg. Ce mai zici, domnul meu?

— Că negustorii au adus ţării lor servicii nepreţuite, care ar trebui amintite cu cinste în istoria noastră.

— Aşa gîndesc şi eu. Şi bine ar face — binemeritînd de la stat şi de la omenire, acela care ar împiedica pe trei sau patru cinstiţi munteni de a se prăvăli în prăpastie, împreună cu toţi bieţii şi nevinovaţii lor oameni de încredere — numai pentru că nu pot da înapoi banii pe care aveau tot dreptul să-i socotească ai lor — scăpînd astfel creditul tatălui dumitale — şi pe deasupra banii mei scumpi, pe care mi-i datorează Osbaldistone & Tresham. Eu zic că, dacă cineva ar putea face treaba aceasta, ar trebui să fie tratat, fie el chiar şi cel mai năpăstuit om, ca unul care se bucură de favoarea regelui său.

— Nu am căderea de a preţui recunoştinţa obştească — răspunsei eu; dar mulţumirea noastră, domnule Jarvie, ar fi la înălţimea îndatoririi pe care o avem.

— Şi pe care — urmă domnul Owen — am încerca să o cumpănim cu o contravaloare, de îndată ce domnul Osbaldistone al nostru s-ar întoarce din Olanda.

— Nu mă îndoiesc, nu mă îndoiesc. Este un om foarte vrednic şi bun platnic; şi, cu ajutorul meu, ar putea face multe afaceri în Scoţia. Va să zică, dacă aceste hîrtii ar putea fi smulse din ghearele filistinilor, ele ar avea valoare; sînt marfă bună, cînd se găsesc în mîini bune, şi anume în mîinile dumitale, domnule Owen. Iţi voi găsi trei oameni în Glasgow, cu toată părerea proastă pe care o ai despre scoţieni, domnule Owen — şi anume pe Sandie Steenson, din Trade-Land şi John Pirie, din Candleriggs, şi pe un altul, al cărui nume nu-l voi da deocamdată, care să vă avanseze sumele necesare ca să asigure creditul firmei dumneavoastră, fără a cere alte garanţii.

Ochii lui Owen sticliră la această speranţă de a ieşi din încurcătură, dar chipul său se posomorî din nou cînd îşi aminti cît de mici erau speranţele de a recupera activul, cum îi zicea el în limbaju-i comercial.

— Nu deznădăjdui, domnule Owen, nu deznădăjdui — zise domnul Jarvie — m-am băgat aşa de mult în afacerile dumneavoastră pînă acuma, că n-am încotro şi va trebui să mă bag şi pînă în gît. Sînt întocmai ca şi tatăl meu, răposatul sindic (fie-i ţărîna uşoară!), nu pot să mă amestec în treburile unui prieten, fără a sfîrşi prin a le socoti ca pe ale mele proprii. Aşa încît, mîine dimineaţă îmi încalţ cizmele şi apuc calea peste Drymen, cu domnul Frank de colo aşa; şi dacă eu nu-l pot face pe Rob să înţeleagă ce trebuie şi de asemenea pe nevasta lui, apoi zău că nu ştiu cine ar putea-o face. M-am arătat bun prieten faţă de ei şi pînă acum, fără să mai vorbim de faptul că l-am făcut nevăzut în noaptea trecută, cînd, dacă i-aş fi zis pe nume, ar fi plătit cu viaţa. Poate că voi auzi pomenindu-se de isprava aceasta în sfatul orăşenesc, zvo-

nul venind de la pîrgarul Grahame şi de la MacVittie sau de la alţi pîrgari; mi-au mai scos ei pe nas rubedenia cu Rob — lua-le-ar naiba clevetirile şi ponegririle lor! Le-am răspuns că eu nu apăr păcatele nimănui; dar, afară de ceea ce Rob a săvîrşit împotriva legilor ţării, şi de jefuirea ţinutului Lennox, şi de nenorocirea că unii şi-au pierdut vieţile din mîna lui, el este un om mai cinstit decît oricare din ei... dar, de ce mi-ar păsa mie de cleveteala lor?... dacă Rob este proscris, de ce nu se duc să i-o spună?... In momentul de faţă nu există nici o lege care să te împiedice de a vorbi cu proscrişii, cum era în vremurile de jale ale ultimilor Stuarţi... mă jur că am o limbă scoţiană în gură... şi dacă ei vorbesc, eu ştiu să le răspund.

Cu mare bucurie văzui că încetul cu încetul pîrgarul oraşului înlătura piedicile puse de cuminţenie, sub înrîurirea binelui obştesc şi a interesului binevoitor faţă de afacerile noastre, împletite cu dorinţa-i firească de a scăpa de pagubă şi de a cîştiga ceva, nelipsindu-i o oarecare trufie nevinovată. Pînă la sfîrşit, toate aceste pricini l-au făcut să ia hotărîrea bărbătească de a porni el însuşi la drum, pentru a mă ajuta să recapăt averea tatălui meu. Toate cele ce mi-a spus mă făceau să nădăjduiesc că, dacă aceste hîrtii erau în mîna aventurierului muntean, ar fi fost cu putinţă să-l înduplec de a-mi preda ceea ce nu putea păstra cu vreo speranţă de a-i folosi; îmi dădeam seama că prezenţa rudei lui va atîrna desigur greu în cumpănă pentru mine. Primii, aşadar, cu bucurie propunerea domnului Jarvie de a porni la drum în zorii dimineţii următoare.

Intr-adevăr, acest cinstit gentleman s-a arătat pe atît de vioi şi sprinten în pregătirile pentru a-şi înfăptui planurile, pe cît fusese de încet şi de prevăzător în alcătuirea lor. Ii spuse Mattiei să-i aerisească hainele de călărie, să-i ungă cizmele şi să le lase să stea toată noaptea în faţa focului din bucătărie, să aibă grijă ca să se dea nutreţ calului şi să-i orînduiască tot echipamentul de drum. După ce ne-am înţeles să ne

întîlnim la ora cinci în dimineaţa următoare, şi după ce am stabilit ca Owen, de care nu aveam nevoie în această expediţie, să aştepte întoarcerea noastră la Glasgow, ne luarăm un duios rămas bun de la acest prieten neaşteptat şi osîrdnic. Ii găsii lui Owen o cameră vecină cu a mea, la aceeaşi gazdă şi, după ce îi poruncii lui Andrew Fairservice să mă însoţească în dimineaţa următoare la ora fixată, mă dusei să mă culc, cu o nădejde mai bună pentru viitor decît cea de care avusesem parte pînă atunci.

Atîta cît cuprinde ochiul, nici pom nu se vedea.
Pămîntul mohorît și sterp, de verde se ferea;
Nici pasăre pe cer zbura, decît cea călătoare
Și nici albină zumzăia, umblînd din floare-n floare;
Nici un hulub nu uguia; nici un pîrău, măcar,
Nu susura încetișor, cu ape de cleștar.

Profeția foametei.

În aerul îmbătător al unei dimineți din vremea secerișului, mă întîlnii, așa cum ne înțelesesem, cu Fairservice, care ținea caii în fața casei domnului Jarvie, nu prea depărtată de hanul doamnei Flyter. Primul lucru care mă izbi fu calul lui Andrew. Oricare ar fi fost cusururile mîrțoagei pe care grefierul Touthope, sfetnicul domnului Fairservice întru cele ale legii, i-o dăduse cu atîta dărnicie în schimbul iepei lui Thorncliff, el izbutise să se descotorosească de această mîrțoagă; dobitocul pe care îl luase în schimb era atît de șchiop și în chip atît de ciudat, încît parcă nu întrebuința decît trei picioare pentru a umbla, pe cînd al patrulea părea că flutură în aer bătînd măsura pentru celelalte trei.

— Cum îndrăznești să vii cu o astfel de gloabă aici? Unde-i calul pe care ai venit pînă la Glasgow? mi-au fost întrebările firești și mînioase.

— L-am vîndut, domnișorule. Era prăpădit de slab și mi-ar fi mîncat și sufletul, ținîndu-l cu chirie la Luckie Flyter. Așa că am cumpărat calul acesta pe socoteala măriei tale; a fost un tîrg nemaipomenit de bun — n-a costat decît o liră sterlină de fiecare picior — ceea ce face patru cu totul; schilodeala are

să-i treacă după ce o umbla vreo milă; e un buiestraș bine cunoscut; i se zice Tom Mlădiosul.

— Pe cinstea mea, domnule Andrew! — zisei eu — văd că nu vrei să te lași de boroboațe pînă ce umerii dumitale nu vor face cunoștință cu biciul meu mlădios. Dacă nu te duci de îndată să aduci calul celălalt, ai să-mi dai socoteală pentru poveștile dumitale.

Cu toate amenințările mele, Andrew continua să se tocmească, spunînd că l-ar costa cel puțin o guinee ca să-l poată căpăta înapoi, stricînd tîrgul cu omul care-i cumpărase calul. Ca un adevărat englez, deși îmi dădeam seama că nemernicul căuta să mă păcălească, eram cît pe-aci să plătesc ceea ce îmi cerea, mai degrabă decît să-mi pierd timpul, cînd, iată că ieși domnul Jarvie, îmbrăcat, înfofolit, îmbrobodit și încălțat ca pentru o iarnă siberiană, în timp ce doi ucenici, sub apropiata supraveghere a lui Mattie, duceau de frîu buiestrașul domol, care avea cinstea de a purta, în astfel de împrejurări, persoana magistratului din Glasgow. Înainte de a se „cățăra în șea", o expresie care descrie mai bine chipul în care încăleca pîrgarul, decît aceea pe care poetul Spencer o aplică unor cavaleri rătăcitori, domnul Jarvie întrebă care-i pricina ciorovăielii dintre slujitorul meu și mine. Aflînd tîlcul meșteșugirilor cinstitul Andrew, el curmă de îndată orice discuție, decretînd că, dacă Fairservice nu va înapoia de îndată mîrțoaga cu trei picioare și nu va aduce cvadrupedul mai folositor pe care îl înstrăinase, îl va trimite la închisoare, amendîndu-l cu jumătate din simbria lui.

— Domnul Osbaldistone — zise el — te-a tocmit ca să-l slujești împreună cu calul — două dobitoace dintr-o dată — nemernic și zăpăcit ce ești! Dar am să am eu grijă de dumneata, în timpul călătoriei.

— N-are nici un rost amendarea mea — zise cu semeție Andrew — n-am nici para chioară ca să plătesc o amendă, e ca și cum ai lua pantalonii unui muntean, care nu poartă așa ceva.

— Dacă nu ai bani în pungă ca să plăteşti amenda, tot ai piele pe oase, şi ai să plăteşti cu ea, răspunse pîrgarul. Am eu grijă să capeţi ce ţi se cuvine, într-un fel sau altul.

La poruncile domnului Jarvie, Andrew n-a avut încotro şi a trebuit să se supună, bodogănind printre dinţi :

— Prea mulţi stăpîni, prea mulţi stăpîni, cum a zis broasca rîioasă grapei, în timp ce fiecare dinte o înţepa.

După cît s-a văzut, Andrew nu avu nici o greutate să scape de Tom Mlădiosul şi să reintre în posesiunea bucefalului de mai înainte ; căci a izbutit să facă repede schimbul, nelipsind decît doar cîteva minute ; nici nu l-am mai auzit îndrugînd că ar fi avut de plătit vreo daună pentru stricarea tîrgului.

Pornirăm numaidecît, dar nici nu ajunsesem la capătul străzii pe care locuia domnul Jarvie, cînd auzirăm din spate nişte strigăte puternice : „Opriţi, opriţi !" Ne oprirăm, deci, şi furăm ajunşi de ucenicii domnului Jarvie, care purtau două mărturii ale grijii Mattiei pentru stăpînul ei. Prima se înfăţişa în forma unei cogeamite batiste de mătase, mătăhăloasă ca pînza uneia din corăbiile lui, pe care doamna Mattie dorea negreşit ca pîrgarul să şi-o lege în jurul gîtului ; astfel înduplecat, el mai adause ceva la îmbrăcămintea cealaltă. Al doilea băiat aducea numai o mărturie verbală (am crezut că-l văd pe pişicher gata să rîdă, în timp ce i-o împărtăşea) din partea îngrijitoarei casei, şi anume ca stăpînul ei să aibă grijă să nu se ude la picioare.

— Mofturi ! Mofturi ! Prostuţa de ea ! răspunse domnul Jarvie ; dar adăugă, întorcîndu-se spre mine : Asta dovedeşte că are inimă bună — o inimă prea bună pentru o muieruşcă aşa de tînără. Zău că Mattie este o fată grijulie. Zicînd acestea, dădu pinteni calului şi părăsirăm oraşul, fără alte zăbave.

In timp ce mergeam liniştiţi înainte, pe un drum care ne ducea la nord-est de oraş, am avut prilejul să

cîntăresc şi să admir însuşirile noului meu prieten. Deşi, ca şi tatăl meu, el socotea tranzacţiile comerciale drept rostul cel mai de seamă al vieţii omeneşti, nu era atît de orbit de ele încît să nu poată preţui şi alte cunoştinţe. Dimpotrivă, cu multele lui ciudăţenii şi chiar cu o oarecare grosolănie, nelipsindu-i nici trufia, pe care el o făcea şi mai caraghioasă, încercînd să o ascundă sub un prea subţire val de smerenie ; şi fără să fi avut parte de toate foloasele unei educaţii alese, domnul Jarvie dezvăluia în cursul conversaţiei o minte iscusită, un spirit de observaţie lipsit de prejudecăţi şi, pe măsura mijloacelor sale, destul de cultivat. Se dovedea un bun cunoscător al trecutului regiunii şi în timp ce mergeam, mă desfătă cu povestirea evenimentelor mai deosebite, întîmplate odinioară prin meleagurile pe unde treceam. Cum el cunoştea bine vechea istorie a ţinutului său, vedea, încă de pe atunci, cu ochiul pătrunzător al unui patriot luminat, bobocii viitoarei dezvoltări a ţinutului, care au înflorit de-abia în ultimii cîţiva ani. Totodată, băgai de seamă cu mare bucurie că, deşi era un scoţian aprig şi plin de osîrdie pentru cinstea ţării sale, era plecat să privească regatul vecin cu bunăvoinţă. Cînd Andrew Fairservice (pe care, de altfel, pîrgarul nu-l putea suferi) vru să arunce vina întîmplării că unul din caii noştri îşi pierduse potcoava, înrîuririi nefericite a Unirii, avu parte de o mustrare aspră din partea domnului Jarvie.

— Sst, domnule ! Sst ! Limbile spurcate ca aceea a dumitale seamănă vrajbă între vecini şi între naţiuni. De bună seamă că nu-i nimica bun pe lumea aceasta, care nu ar putea fi şi mai bun ; aceasta se poate spune şi despre unirea ţărilor noastre. Nimeni n-a fost mai aprig împotriva ei decît cei din Glasgow, cu gloatele, cu răscoalele şi adunările lor, cum li se zice astăzi. Dar e un vînt sterp, care nu foloseşte nimănui. Fiecare să doarmă aşa cum şi-a aşternut. Cît despre mine, eu zic : „Inflorească Glasgow-ul !" Ţin la această deviză, care între noi fie zis, este scrisă cu

atîta înțelepciune și grație în jurul stemei orașului. Aș vrea să știu, de pe vremea cînd sfîntul Mungo prindea scrumbii în fluviul Clyde, putea altceva să ne facă să înflorim mai mult decît negoțul de zahăr și tutun? Să se răspundă mai întîi la aceasta și apoi să se cîrtească împotriva tratatului care ne-a deschis calea spre apus.

Andrew Fairservice nu voia cu nici un chip să asculte argumentele de acest soi și chiar încercă o împotrivire de om pîclișit, susținînd că „nesăbuită schimbare este aceea ca legile scoțiene să fie făcute în Anglia; cît despre mine, nici pentru toate butoaiele cu scrumbii din Glasgow, bez toate butoaiele cu tutun, nu m-aș învoi ca regele să nu deschidă el însuși parlamentul scoțian, și tot așa, nici în ruptul capului, nu aș fi trimis coroana noastră, și spada noastră, și sceptrul nostru, și pe Mons Meg[1] ca să le păstreze dumnealor englezii, mari mîncători de budincă, tocmai în turnul de la Londra. Stau și mă întreb ce-or fi avut

[1] *Mons Meg* era un tun mare și vechi, foarte iubit de poporul scoțian; el a fost fabricat în orașul *Mons* din Flandra, în timpul domniei lui Iacob al IV-lea al Scoției. Se pomenește deseori despre acest tun în bugetele obștești din acel timp, în care găsim felurite cheltuieli făcute: pentru cumpărarea de unsoare necesară ungerii gurii lui *Mons Meg* (spre a mări detunătura), pentru panglici cu care să-i fie împodobit afetul, pentru cimpoierii care îl întovărășeau cîntînd, ori de cîte ori era scos din castelul de la Edinburgh ca să însoțească armata scoțiană în vreo expediție depărtată. După Unire, era o mare temere în rîndurile poporului ca, pe lîngă însemnele regalității, (coroana, spada, sceptrul) să fie dus în Anglia și acest tun fără de moarte, *Mons Meg*, ca să desăvîrșească hidosul act de subjugare a independenței naționale. Se bănuia îndeobște că însemnele regalității dispăruseră în acest fel. Cît privește pe *Mons Meg*, acesta a rămas în castelul de la Edinburgh pînă în anul 1757, cînd a fost trimis la Arsenalul din Woolwich, printr-o poruncă regală, însemnele au fost scoase din ascunzătoarea lor în 1818 și expuse în văzul poporului, care desigur că le privea ca pe niște amintiri duioase; chiar în această iarnă a anului 1828—29. *Mons Meg* a fost înapoiat Scoției, unde acest obiect, care în oricare altă parte nu ar reprezenta decît niște fiare vechi, a devenit din nou un ciudat monument istoric. (n.a.)

de zis sir William Vallace sau David Lindsay despre Unire sau despre ce ce au făcut-o?“

Deși ne omoram timpul cu discuții de acest fel, drumul pe care mergeam se înfățișă sălbatic și pustiu, de îndată ce lăsarăm cu o milă sau două în urma noastră orașul Glasgow. Și într-adevăr că era din ce în ce mai posomorît pe măsură ce înaintam. Nesfîrșite cîmpii sterpe se întindeau de jur-împrejurul nostru, în cumplita lor golic une, uneori cu totul netede și presărate ici-colo cu smîrcuri de un verde înșelător, sau negre acolo unde erau turbării, alteori umflîndu-se în movile mari, care nu aveau nimic din măreția munților, dar fiind totuși mai obositoare de suit decît munții pentru orice călător. Nu întîlneai nici copaci, nici arbuști, care să odihnească ochiul de culoarea ruginie a cumplitei pustietăți. Vegetația însăși era pitică și rară, cu prea puține flori, părîndu-mi cea mai sărăcăcioasă și mai păcătoasă îmbrăcăminte cu care, după cîte am mai văzut și eu, poate fi acoperit pămîntul. Nu am văzut nici o vietate, decît pe alocuri cîteva oi rătăcite, dar și acestea de culori felurite și foarte ciudate, bătînd în negru, albastru și portocaliu. Culoarea neagră părea totuși cea mai obișnuită la capetele și picioarele lor. Chiar păsările păreau a ocoli aceste pustietăți, lucru care nu era de mirare deoarece lor le era ușor s-o facă; eu, cel puțin, nu am auzit decît strigătele monotone și jalnice ale corbilor și ale nagiților.

La nămiezi, totuși, pe cînd luam prînzul, la o cîrciumă dintre cele mai prăpădite, am avut norocul să descoperim că aceste plicticoase și cîrîitoare păsări de mlaștini nu erau singurele vietăți din această pustietate. Crîșmărița ne-a vestit că: „Omul ei fusese la munte“, ceea ce s-a dovedit spre binele nostru, deoarece ne-am bucurat de rezultatul vînătorii lui, și anume de niste vînat fript pe grătar, fel care ne-a întregit foarte bine prînzul, alcătuit din brînza de oaie, somonul uscat și pîinea de ovăz, singurele alimente ce se aflau în cîrciumă. O bere destul de proastă și

un pahar de rachiu foarte bun încununară masa noastră; cum, între timp, caii noştri îşi mîncaseră şi ei grăunţele, pornirăm din nou la drum, cu forţe reînnoite.

Aveam nevoie de toată buna dispoziţie, pe care ţi-o dă o masă bună, ca să ţin piept deznădejdii, ce punea încetul cu încetul stăpînire pe mine, cînd mă gîndeam în acelaşi timp la nesiguranţa ciudată a misiunii mele, precum şi la înfăţişarea jalnică a ţinutului pe care eram nevoit să-l străbat. Drumul era acum şi mai pustiu, şi mai sălbatic, dacă se poate crede aşa ceva, decît cel pe care-l străbătusem înainte de amiază. Cele cîteva colibe nenorocite care, din loc în loc, arătau că ţinutul era locuit, se făcură şi mai rare; pînă la urmă, cînd începurăm să suim o coastă nesfîrşită, ele dispărură cu desăvîrşire. Singura desfătare de care aveam parte era doar în clipele în care întrezăream la vreo cotitură a drumului şi spre stînga noastră, un şir mare de munţi albăstrii, întinzîndu-se spre nord şi nord-vest. Munţii aceştia făgăduiau să ascundă un ţinut poate tot atît de sălbatic, dar, desigur, mult mai atrăgător decît acela prin care călătoream. Piscurile acestui lanţ de munţi arătau tot atît de sălbatice şi neobişnuite, pe cît arătau de greoaie şi urîcioase dealurile din dreapta noastră; pe cînd priveam acest ţinut alpin, simţeam o dorinţă arzătoare de a-i cerceta ascunzişurile, cu toată primejdia şi truda unei asemenea încercări; simţeam la fel ca şi marinarul care caută cu dinadinsul primejdiile şi iureşul unei bătălii sau ale unei furtuni, spre a scăpa de o nesuferită şi prelungă monotonie. Am pus diferite întrebări prietenului meu, domnul Jarvie, cu privire la numele şi aşezarea acestor munţi atît de neobişnuiţi; dar era un lucru despre care ori nu ştia nimic, ori nu avea chef să-mi vorbească.

— Aceştia sînt munţii Scoţiei... munţii Scoţiei... Ii vei vedea şi vei auzi atîtea despre ei, încît te vei sătura, înainte de a ne întoarce la Glasgow... eu, unul, nu mă uit la ei... şi nu-i văd niciodată fără să mă cutremur... Nu de teamă... nu de teamă, ci doar de jale pentru bietele fiinţe hoinare şi pe jumătate înfometate care locuiesc acolo... Dar, să nu mai vorbim despre asta — nu-i bine să vorbeşti de munteni cînd te apropii de hotarul lor. Am cunoscut eu mulţi oameni de treabă, care nu ar fi îndrăznit să vie nici măcar pînă aici fără a-şi scrie mai înainte ultimele dorinţi şi a-şi face testamentul.... Trebuie să-ţi spun că Mattie m-a lăsat să plec la drum cu destulă părere de rău şi cu multe plînsete, prostuţa de ea; dar o femeie care plînge nu trebuie să te mire mai mult decît o curcă plouată.

Incercai mai apoi să aduc vorba despre firea şi trecutul omului la care ne duceam, dar domnul Jarvie se făcu că nici nu aude, poate, datorită în parte prezenţei jupînului Andrew Fairservice, care se ţinea scai de noi, aşa încît urechile lui să nu piardă cumva vreun cuvînţel rostit de noi, în timp ce limba-i ascuţită îşi lua libertatea să se amestece în convorbirea noastră ori de cîte ori avea prilejul. Din această pricină, avea uneori parte de ocările domnului Jarvie.

— Rămîi mai în urmă, bre omule, rămîi la locul care ţi se cuvine, zise pîrgarul, cînd Andrew se apropie iarăşi de noi ca să poată prinde răspunsul la noua întrebare pe care o pusesem cu privire la Campbell. Ai să o iei înaintea noastră, dacă te tot grăbeşti atît... Netotul acesta se bagă ca musca în lapte... În ceea ce priveşte întrebarea dumitale, domnule Osbaldistone, acuma că netotul nu ne mai poate auzi... ai dreptul să mă întrebi orice, dar şi eu am dreptul să-ţi răspund sau nu... Bine nu prea îţi pot spune despre Rob, bietul om; dar nici rău nu vreau să-ţi spun, pentru că, în afară că mi-e văr, ne apropiem de ţinutul lui şi s-ar putea, după cîte ştiu, ca îndărătul oricărui tufiş să se afle vreunul din oamenii lui de încredere. Dacă vrei să-mi asculţi povaţa, cu cît vorbeşti mai puţin despre dînsul sau despre locurile pe care le străbatem sau despre ţelul călătoriei noastre, cu atît mai iute vom sfîrşi treaba. Se prea poate să

dăm şi peste vreun vrăjmaş de-al lui... sînt destui şi din aceştia pe meleagurile unde ne aflăm... Totuşi, Rob se ţine încă semeţ; mi-e teamă însă că pînă la urmă i-or veni de hac... mai devreme sau mai tîrziu, pielea vulpii face cunoştinţă cu cuţitul vînătorului.

— Atunci mă las călăuzit cu totul de experienţa dumitale, răspunsei eu.

— Bine faci, domnule Osbaldistone, bine faci, dar, trebuie să spun două vorbe acestui guraliv netrebnic, că — de! copiii şi nebunii au obiceiul să spună în piaţă ceea ce aud la gura sobei. Hei, ascultă, Andrew... cum te mai cheamă... Fairservice!

Andrew, care, ca urmare a ultimei ocări, rămăsese cu mult în urmă, nu găsi de cuviinţă să răspundă la chemare.

— Ei, Andrew, ticălosule! reluă domnul Jarvie; vino încoace, jupîne, vino încoace!

— Aşa sînt chemaţi numai cîinii, zise Andrew, ajungîndu-ne morocănos din urmă.

— Vei căpăta simbria cuvenită unui cîine, nemernicule, dacă nu asculţi ceea ce îţi spun... Află că dăm o raită prin ţinutul acesta muntos...

— Mi-am închipuit eu, răspunse Andrew.

— Tacă-ţi fleoanca, mişelule, şi ascultă ceea ce am să-ţi spun... Dăm o raită prin ţinutul acesta muntos, aşa niţel...

— Mi-ai mai spus-o o dată, răspunse încăpăţînatul Andrew.

— Am să-ţi crăp capul — zise pîrgarul, ridicîndu-se în şa de mînie — dacă nu-ţi pui frîu la gură!

— Frîul face să-ţi curgă balele, răspunse Andrew.

Era acum nevoie să mă amestec şi eu, lucru pe care-l făcui, cerîndu-i cu o voce aspră lui Andrew să tacă din gură, dacă nu vrea s-o păţească.

— Iaca, tac, zise Andrew. De porunca dumitale ascult, fără să cîrtesc. Biata mea mamă avea obiceiul să-mi zică: „De-i mai rău ori de-i mai bine, ascultă d-ăl cu punga plină“, aşa că despre partea mea, puteţi vorbi cît vreţi, şi unul şi altul din domniile voastre.

Domnul Jarvie se folosi de prilejul că Andrew încetase să mai vorbească, după pomenirea proverbului, ca să-i dea unele porunci:

— Ascultă, jupîne; ascultă-mă, dacă ţii la pielea dumitale... e adevărat că nu prea face ea multe parale; dar este vorba şi despre pielea noastră. La hanul unde mergem acum, şi unde se prea poate să trebuiască să mînem şi noaptea, sînt oameni de toate neamurile şi din toate clanurile — de la munte, ca şi de la şes... oameni care stau acolo... Şi, adesea, acolo sînt mai multe săbii scoase din teacă decît cărţi sfinte deschise, mai ales atunci cînd rachiul îşi face mendrele. Vezi să nu te amesteci cu lumea de acolo, nici să nu jigneşti nici să superi pe careva, cu limba aceea clevetitoare a dumitale; fă bine şi stai liniştit şi lasă pe fiecare să se bată cu cine o vrea.

— Parcă mai era nevoie să-mi spui d-alde astea! răspunse dispreţuitor Andrew. Ce, eu n-am văzut niciodată un muntean pînă acum? Şi nu ştiu cum să mă port cu ei? Nu-i om pe lume care să-i poată duce mai bine ca mine... Am făcut tîrguieli cu ei, am vîndut împreună cu ei, am mîncat cu ei, am băut laolaltă...

— Dar de bătut te-ai bătut vreodată cu ei? întrebă domnul Jarvie.

— Nu, nu — răspunse Andrew — am avut eu grijă să mă feresc de una ca asta. Nici nu mi-ar sta bine, mie, care sînt un artist, ba şi pe jumătate cărturar în meseria mea, să mă bat cu nişte haidamaci îmbrăcaţi în fuste, care nu-ţi ştiu nici măcar numele unei plante sau flori în limba lor, darămite în limba latină.

— Atunci — zise domnul Jarvie — dacă vrei să-ţi păstrezi limba în gură şi urechile lipite de scăfîrlie (căci ai putea să le pierzi din pricina nemaipomenitei lor obrăznicii), te poftesc să nu spui nici un cuvînt, fie bun, fie prost, nimănui din cei care s-or găsi în cătun. Şi mai ales să-ţi intre în cap că nu-i de loc nevoie să te făleşti sau să te grozăveşti cu numele stăpînului dumitale sau cu al meu, sau să spui cuiva că eu sînt domnul pîrgar Nicol Jarvie din Saltmarket,

fiul vrednicului sindic Nicol Jarvie, despre care a auzit toată lumea; şi nici că ăsta-i domnul Frank Osbaldistone, fiul conducătorului marei case de negoţ Osbaldistone şi Tresham din capitală.

— Ei, ajunge! răspunse Andrew — ajunge! Ce te face să crezi că mă voi grăbi să pomenesc de numele dumneavoastră ?... Nădăjduiesc că ştiu eu lucruri mai de seamă despre care să vorbesc.

— Chiar despre lucrurile acestea mai de seamă, mi-e teamă să nu spui ce nu trebuie, gură-spartă ce-mi eşti! Pe cît poţi, ţine-ţi gura şi nu zi nici bine, nici rău.

— Dacă nu mă socotiţi în stare să vorbesc ca un om cu scaun la cap... — răspunse Andrew supărat — atunci să mi se plătească simbria şi banii pe mîncare şi mă întorc bucuros la Glasgow. O să ne despărţim fără prea multă jale, cum a zis şi iapa bătrînă căruţei rupte.

Văzînd că sporita îndărătnicie a lui Andrew ameninţa să-mi căşuneze multe necazuri, am fost nevoit să-l lămuresc că se poate întoarce, dacă aşa crede de cuviinţă, dar în acest caz nu-i voi plăti nici o leţcaie din simbria cuvenită. Acest argument *ad crumenam*, cum l-au numit nişte logicieni glumeţi, precumpăneşte mult faţă de cea mai mare parte din omenire, de care, în această privinţă, Andrew era departe de a căuta să se deosebească. El „îşi trase coarnele înapoi ca melcul", ca să folosesc vorba pîrgarului, şi de îndată arătă că nu avusese nici un gînd să ne supere, fiind hotărît să se lase călăuzit numai de poruncile mele, oricare ar fi ele.

Buna înţelegere fiind astfel din nou statornicită în mica noastră ceată, pornirăm mai departe. Drumul, care urcase cale de şase-şapte mile englezeşti, începu să coboare cam tot atîta, printr-un ţinut care nu se putea lăuda de a fi mai bogat sau mai ispititor decît acela pe care îl străbătusem pînă atunci, şi care era tot atît de monoton, în afară de locurile din care se zăreau în depărtare piscurile falnice ale munţilor. Noi

călăream totuşi înainte, fără a ne opri de fel; chiar cînd se lăsă noaptea, întunecînd pustietatea sălbatică ce o străbăteam, noi ne aflam, după cîte am înţeles de la domnul Jarvie, încă la trei mile şi mai bine de locul unde trebuia să mînem noaptea.

Baroane, măria ta,
Necuratul să te ia :
Sa te arză viu în foc
C-ai făcut aşa un loc
Unde nu-i nutreţ de cai,
Pentru oameni nu-i mălai,
Nici scaun pe ce să stai.

Versuri populare scoţiene despre un han prost.

Noaptea era plăcută şi luna lumina destul de bine drumul nostru. Sub razele ei, pămîntul pe care îl străbăteam căpăta o înfăţişare mai atrăgătoare decît la lumina zilei, care dezvelea toată goliciunea deşertului. Jocul luminii şi al umbrelor îi dădea un farmec pe care de fapt nu-l avea, şi asemenea vălului purtat de o femeie urîtă, ne aţîţa curiozitatea pentru un lucru care în sine nu avea nimic atrăgător.

Drumul continua să coboare, cotind şi ocolind, părăsind locurile mai întinse şi intrînd printre povîrnişuri mai repezi, care ne făgăduiau că ne vom apropia de vreun pîrîu sau chiar de un rîu, aşa cum se şi adeveri. Pînă la urmă, ajunserăm la malurile unui rîu, care semăna mai degrabă cu unul din Anglia mea băştinaşă, decît cu cele pe care le văzusem pînă atunci în Scoţia. Era îngust, adînc şi domol, deşi lumina slabă ce se oglindea pe apele lui leneşe ne arăta că ne găseam printre munţii înalţi unde îşi avea obîrşia.

— Acesta-i rîul Forth, zise pîrgarul, cu acel glas smerit cu care, după cîte am băgat de seamă, scoţienii pomenesc de obicei numele rîurilor mai însemnate. Numele apelor Clyde, Tweed, Forth, Spey se pomenesc mai întotdeauna cu un fel de mîndrie şi respect de către cei care locuiesc pe malurile lor şi mi s-a întîmplat să văd dueluri prilejuite de un cuvînt de dispreţ aruncat cu privire la vreunul din ele. Nu aş putea zice că această nevinovată mîndrie mă supăra în vreun fel. Am ascultat cuvintele prietenului meu cu gravitatea la care se aştepta. De fapt, eram mulţumit ca, după o călătorie atît de lungă şi plicticoasă, să ne apropiem de un ţinut care făgăduia să dea frîu imaginaţiei mele. Credinciosul meu scutier, Andrew, părea să nu aibă aceeaşi părere cu mine, pentru că primi solemna ştire „Acesta-i rîul Forth“ cu :

— Hm ! dacă ar fi zis : iată cîrciuma, ar fi fost mai acătării !

Cu toate acestea, rîul Forth, pe cît îmi îngăduia lumina slabă să văd, părea vrednic de slava celor legaţi de malurile lui. Muntele minunat, cu o înfăţişare rotunjită şi foarte regulată, acoperit cu o pădure de aluni, frasini de munte şi stejari pitici, avînd din loc în loc arbori bătrîni şi falnici care, ridicîndu-se deasupra lăstărişului, îşi întindeau crăcile golaşe în lumina argintie a lunei, părea a oblădui izvoarele de unde rîul îşi trăgea obîrşia. Dacă ar fi să dau crezare poveştii tovarăşului meu (deşi el însuşi susţinea că nu crede un cuvînt din ceea ce spune şi totuşi vorbea cu un glas scăzut, ca şi cînd s-ar fi temut de ceva), acest munte, atît de armonios, atît de bogat în verdeaţă şi împodobit cu o varietate atît de frumoasă de copaci bătrîni şi lăstăriş viguros, adăpostea, după spusele localnicilor, în peşterile lui nevăzute, palatul ielelor ; un neam de fiinţe diafane, nici oameni, nici diavoli, care, deşi nu erau pe deplin rău-voitoare omenirii, trebuiau totuşi ocolite şi temute, din pricina firii lor plină de toane, răzbunătoare şi gata să se supere din orice.

— Lumea le spune — explică domnul Jarvie în şoaptă — *Daoine Schie,* ceea ce înseamnă, după cîte înţeleg, solii păcii ; sperînd astfel să le cîştige bunăvoinţa. Şi ar fi bine să le zicem şi noi tot aşa, domnule Osbaldistone, căci nu-i bine să cîrteşti împotriva celor ce stăpînesc locurile unde te afli. Dar adăugă,

curînd după aceea, văzînd două-trei lumini care pîlpîiau în fața noastră: la urma urmei, să știi că ele nu-s decît niște înșelătorii ale necuratului și nu mi-e teamă s-o spun, căci am ajuns aproape de parohie. Iată, acelea sînt luminile cătunului din Aberfoil.

Recunosc că eram foarte mulțumit de știrea pe care mi-o dădea domnul Jarvie; nu numai că îi dezlega limba, lăsîndu-l să-și arate în voie și fără teamă adevăratele păreri despre *Daoine Schie* sau iele, dar apropierea de cătun ne făgăduia nouă și cailor noștri cîteva ore de odihnă de care aveam oarecare nevoie și unii și alții, după un drum de mai bine de cincizeci de mile.

Trecurăm peste Forth aproape de izvoarele sale, pe un pod de modă veche, foarte îngust și înalt. Tovarășul meu îmi zise, totuși, că locul obișnuit de trecere dinspre nord înspre sud a acestui rîu mare și adînc și a afluenților lui se găsea într-un loc numit Vadurile de la Frew, unde trecerea era întotdeauna primejdioasă și grea, adeseori chiar impracticabilă. Mai jos de aceste vaduri nu mai era nici o trecere cunoscută; pînă la podul de la Stirling, care se găsea spre răsărit; astfel încît fluviul Forth alcătuiește o linie de apărare între munții și șesurile Scoției, de la obîrșie și pînă la Frith, sau la golful oceanului în care se varsă. Evenimentele, ale căror martori am fost mai tîrziu, m-au făcut să-mi reamintesc ceea ce istețimea pîrgarului Jarvie dădea să înțeleagă prin zicătoarea: „Forth-ul struneşte pe munteanul sălbatic".

După ce am trecut podul, la cale de vreo jumătate de milă, am ajuns la ușa hanului, unde urma să poposim noaptea. Era o cocioabă încă mai pricăjită decît cea în care prînzisem; dar ferestrele ei mici luminate și glasurile ce le auzeam dinăuntru arătau că ne puteam aștepta la mîncare și adăpost, lucru ce nu era de lepădat. Andrew a fost primul care a băgat de seamă craca de salcie cojită, așezată de-a curmezișul ușii întredeschise a micului han. El se trase înapoi și ne sfătui să nu intrăm.

— Aceasta înseamnă — zise Andrew — că unele din căpeteniile și mărimile lor se cinstesc acolo, înăuntru, și nu vor să fie tulburate; și dacă intrăm peste ei nitam-nisam, ne putem alege pe puțin cu capetele sparte, ca să ne învețe cum să ne purtăm. Dară se prea poate întîmpla să ne pomenim și cu tăișul unui pumnal în inimă.

Mă uitai la pîrgar, care îi dădu dreptate, șoptindu-mi la ureche.

— De la porcul mistreț, e bun și-un fir de păr.

În răstimp, auzind tropotul cailor noștri, cîteva muieri, oarecum despuiate, ieșiră din han și din cocioabele vecine, și se zgîiră la noi. Nimeni nu ne-a urat vreun bun sosit și nimeni nu s-a oferit să ne ia caii de pe care descălecaserăm; la întrebările noastre, nu răspunseră decît cu aceleași cuvinte supărătoare: „Ha niel Sassenach" („nu știu englezește") și nimic mai mult. Pîrgarul, totuși, găsi (cu experiența ce o avea) mijlocul de a-i face să vorbească englezește.

— Dacă-ți dau un ban — întrebă el pe un copilaș de vreo zece ani, îmbrăcat cu o bucățică de plaid zdrențuit — ai să înțelegi *Sassenach?*

— Da, da — sigur că da — răspunse copilașul într-o englezească destul de bună.

— Atunci, băiete, du-te și spune mămăicăi tale că doi domni englezi vor să-i vorbească.

Hangița se ivi curînd, cu o făclie aprinsă dintr-o cracă de brad. Terebentina folosită la acest fel de făclii (care este de obicei scoasă din turbării) le face să se aprindă ușor și cu o flacără mare, și adeseori asemenea făclii sînt întrebuințate în munți în loc de lumînări. Cu acest prilej, o astfel de făclie lumina chipul sălbatic și îngrijorat al unei femei palide, slabă, mai degrabă înaltă, a cărei rochie soioasă și zdrențăroasă, deși ajutată de un plaid sau tartan, de-abia dacă slujea nevoilor cerute de buna-cuviință, dar desigur că nu-i ținea de cald. Părul ei negru, care scăpa în plete lățoase de sub basma, precum și privi-

rea ciudată şi încurcată pe care o aţintea asupra noastră, mă făcu să mă gîndesc la o vrăjitoare, stînjenită de la îndeletnicirile-i necurate. Ne spuse verde că ea nu ne primeşte în casă. Noi stăruirăm cu îngrijorare arătîndu-i că făcuserăm o cale lungă şi atît noi cît şi caii noştri eram obosiţi. Cu siguranţă nu puteam găsi alt loc în care să fim găzduiţi, mai aproape de Callander, localitate care, zicea pîrgarul, se afla la o depărtare de şapte mile scoţiene. Cît făceau acestea în mile englezeşti, n-am putut niciodată afla cu preciziune; dar cred că puteau fi socotite, în mijlociu, ca de două ori mai lungi. Îndărătnică, hangiţa nu ţinu seama de lămuririle noastre şi ne zise cu dispreţ, în dialectul scoţian de cîmpie, ea fiind băştinaşă din ţinutul Lennox:

— Mai bine să mergi mai departe decît să păţeşti ceva. Casa mea-i plină de oameni care nu au poftă să fie tulburaţi de străini. Ştiu eu cine se mai iveşte? Poate că vin tunicile roşii[1] din garnizoană! (Ultimele cuvinte au fost spuse în şoaptă şi foarte stăruitor). Noaptea — adăugă ea — este blîndă. O noapte petrecută în tufişuri v-ar răcori sîngele. Puteţi dormi în mantăile voastre, aşa cum dorm şi săbiile în teaca lor... nu-i prea multă rouă în pădure, dacă ştiţi să vă căutaţi un locşor... caii îi puteţi lăsa să pască pe costişă, că nu se supără nimeni.

— Dar, jupîniţa mea — zisei eu, în timp ce pîrgarul gemea, neputîndu-se hotărî să răspundă — sînt şase ore de cînd am prînzit şi nu am mai pus nimic în gură de atunci. Pot să-ţi spun că sînt lihnit de foame şi nu am nici o poftă să mă culc cu stomacul gol prin munţii aceştia ai dumneavoastră. Trebuie neapărat să mă primeşti; cere îngăduinţa oaspeţilor dumitale, aşa cum te pricepi mai bine, pentru doi-trei străini care ţi-au sosit ca oaspeţi. Andrew, vezi să fie caii grijiţi.

---

[1] Haine (tunici) roşii (redcoats) — nume dat soldaţilor englezi, care purtau asemenea tunici. (n.t.)

Zgripţuroaica mă privi cu uimire şi apoi izbucni:

— Omul căpăţînos n-are încotro; trebuie să-şi facă mendrele. Dacă aşa ţi-e scris, n-am ce-ţi face!... Ce ţi-e şi cu hămesiţii ăştia de englezi... ian te uită... a mîncat un prînz bun pe ziua de azi şi e gata să-şi piardă libertatea sau viaţa, numai să nu se lipsească de o cină caldă! Pune numai o friptură de vacă şi o budincă de partea ailaltă a focului Gheenei şi — hait! englezul e gata să se arunce după ele... treaba dumneavoastră... eu nu mă amestec... urmează-mă, domnule — (iar către Andrew): Am să-ţi arăt eu unde să duci dobitoacele.

Recunosc că am fost cam înfricat de cuvintele hangiţei, care păreau a vesti primejdia ce ne pîndea. N-am vrut, totuşi, să dau îndărăt după ce mă arătasem atît de hotărît şi, drept urmare, am intrat cu îndrăzneală în han. După ce de-abia am scăpat teafăr, fără să-mi rup picioarele, poticnindu-mă de un hîrdău plin de turbă şi de o putină, care stăteau de o parte şi de alta a trecerii înguste, deschisei o uşă hodorogită, pe jumătate putredă, făcută nu din scînduri, ci din răchită; apoi, urmat de pîrgar, intrai în încăperea principală a acestui caravanserai scoţian.

Interiorul înfăţişa o privelişte destul de neobişnuită pentru ochii sudici. Focul, întreţinut cu turbă aprinsă şi cu crăci de lemn uscat, ardea voios în mijloc, iar fumul, neavînd alt mijloc de a ieşi decît printr-o gaură din acoperiş, se învîrtea în jurul grinzilor cocioabei şi plutea, în nori negri, la o înălţime de un metru şi jumătate de la podea. Sub acest nor, aerul era destul de curat, mulţumită curenţilor care se năpusteau asupra focului, prin spărturile împletiturii de răchită, care slujeau drept uşă, precum şi prin cele două găuri pătrate, slujind drept ferestre, înfundate una cu un plaid, iar cealaltă cu o manta zdrenţuită; şi, pe deasupra, prin diferite găuri, mai puţin vădite, din zidurile camerei, care, fiind construită din bolovani şi turbă tencuită cu pămînt, lăsa să pătrundă aerul prin multe crăpături.

Lîngă foc, la masa veche de stejar, erau așezați trei oameni; după înfățișare, niște oaspeți care nu puteau fi priviți cu nepăsare. Doi erau în port de munte; unul din ei, un om mărunt și oacheș, cu trăsăturile feței arătînd vioiciune, agerime și arțag, avea niște nădragi strîmți pe picioare, țesuți dintr-un fel de împletitură în pătrățele. Pîrgarul îmi șopti:

— Trebuie că este un om de vază, pentru că nimeni afară de *duinwassal* (boiernași) nu poartă asemenea nădragi; sînt greu de țesut chiar pe placul muntenilor.

Celălalt muntean era un om înalt și puternic, cu un păr roșu bogat, cu fața pistruiată, cu umerii obrajilor ieșiți și bărbia ascuțită — un soi de caricatură a tipului de scoțian. Tartanul pe care-l purta se deosebea de cel al tovarășului său, întrucît avea mai mult roșu aprins, pe cînd negrul și verdele închis întreceau celelalte culori în pătratele celuilalt. Cel de al treilea, așezat la aceeași masă, era îmbrăcat în portul de la șes; un om voinic, îndrăzneț, cu ceva ostășesc în privire și în felul de a se purta; hainele-i de călărie erau înzorzonate cu multe fireturi și foarte arătoase; iar pălăria lui în trei colțuri era neobișnuit de mare; cuțitul său de vînătoare și o pereche de pistoale erau aruncate pe masă, în fața lui. Fiecare din munteni își avea pumnalul înfipt în masă, chiar lîngă el — un simbol, după cît am aflat mai tîrziu, și desigur unul ciudat, care însemna că nu înțeleg ca vreo ceartă să le tulbure cheful. Dinaintea acestor oameni, era așezată pe masă o măsură mare de cositor, conținînd cam un litru de *usquebaugh*, o băutură aproape tot atît de tare ca și rachiul, pe care muntenii o distilează din malț și o beau în cantități foarte mari, fără să o subțieze. Un pahar spart, cu picior de lemn, slujea drept cupă pentru toți și circula cu o repeziciune care, dacă ne gîndim la tăria băuturii, părea cu totul uimitoare. Oaspeții vorbeau tare și aprins împreună, uneori în limba gaelică, alteori în englezește. Un alt muntean era culcat pe jos, înfășurat în plaid, și cu capul rezemat pe un bolovan, pe care așternuse doar o mînă de paie; dormea sau se prefăcea că doarme, fără să-i pese de ceea ce se întîmpla în jurul său. Desigur că și el era străin, pentru că se culcase îmbrăcat și cu sabia și scutul lîngă el, acestea fiind armele obișnuite pe care le purtau muntenii cînd plecau la drum. La fiecare perete erau lavițe de diferite mărimi, alcătuite din scînduri rupte, din coșuri de răchită putrezite și din nuiele împletite, pe care dormeau cei ai casei, bărbați, femei și copii, culcușurile lor fiind ascunse doar de norii de fum și de aburii care se ridicau în jurul lor.

Intrarăm atît de încet, iar chefliii, pe care i-am arătat, erau atît de cufundați în discuție, încît nici nu furăm luați în seamă timp de vreo cîteva minute. Mi-am dat seama însă că munteanul care era culcat lîngă foc, s-a ridicat într-o rînă atunci cînd am intrat și, trăgîndu-și plaidul astfel ca să-și ascundă partea de jos a feței, și-a ațintit privirea asupra noastră cîteva clipe, apoi s-a culcat din nou, părînd că-și continuă somnul pe care i-l tulburase intrarea noastră.

Ne-am apropiat de foc, bucurîndu-ne de căldura lui, după drumul călare ce-l făcusem prin munți, pe o răcoroasă seară de toamnă; ceilalți oaspeți nu ne-au băgat în seamă decît de-abia după ce am strigat pe hangiță. Ea se apropie de noi, aruncînd cîte o uitătură șovăitoare și rușinată, cînd spre noi, cînd spre ceilalți și ne dădu un răspuns în doi peri, cînd îi cerurăm să ne aducă ceva de mîncare.

— *Ea* nu prea știe [1] — zise hangița — nu-i sigură că se găsește ceva de-ale gurii în casă — apoi își

[1] Și hangița vorbește la persoana a treia feminină, subînțelegînd ca și ceilalți munteni, care au obiceiul de a vorbi astfel, cuvîntul *ființă* sau vorbind despre sine ca de o altă persoană (n.t.).

îndulci refuzul cu cuvintele: adică ceva potrivit unor oameni din cinul dumneavoastră.

O asigurai că nu sîntem prea mofturoși cînd e vorba de cină. Privii împrejur, căutînd unde să ne așezăm, ceea ce nu era ușor de găsit; pînă la urmă, descoperii un coteț vechi de găini, din care făcui un jilț pentru domnul Jarvie și întorsei cu fundul în sus un butoi dogit, pe care mă așezai eu. Andrew Fairservice intră și el curînd și se așeză tăcut în spatele nostru. Băștinașii, cum îmi vine să le spun, au continuat a ne pironi cu privirile, de parcă ar fi fost uluiți de îndrăzneala noastră; iar noi, cel puțin eu, ascundeam, sub o înfățișare de nepăsare, orice temere tainică, pe care aș fi putut-o avea în privința chipului în care vom fi primiți de către aceia a căror liniște o tulburam.

Pînă la urmă, munteanul mai scund, adresîndu-mi-se mie, zise într-o engleză foarte bună și cu un ton deosebit de semeț:

— Văd, domnul meu, că te porți ca și cum ai fi la dumneata acasă!

— Așa mi-i obiceiul — îi răspunsei — cînd intru într-un local public.

— Și ea n-a văzut — replică munteanul cel înalt — după craca cea cojită de la ușă, că localul public este luat de unii domni, pentru treburile personale?

— Nu mă laud că aș cunoaște obiceiurile acestei țări — îi răspunsei — dar rămîne să mai învăț cum de pot avea dreptul trei persoane să îndepărteze de la singurul loc de adăpost și han din împrejurimi pe toți ceilalți călători care ar trece pe acolo.

— Nu e nici o pricină de supărare, domnilor — zise pîrgarul; nu vrem să vă supărăm... și n-aveți nici drept, nici pricină de supărare... dar dacă un ulcior de rachiu bun ar putea să dreagă lucrurile, noi care sîntem niște oameni pașnici, am fi gata să...

— La dracu' cu rachiul dumitale! zise omul de la șes, îndesîndu-și mînios tricornul pe cap. Nu avem nevoie nici de rachiul și nici de tovărășia dumitale — și se și ridică de pe scaun. Tovarășii lui se ridicară de

asemenea, boscorodind între ei, înfășurîndu-se în plaidurile lor, forăind și adulmecînd aerul, după obiceiul neamului lor, atunci cînd se întărîtă în mînie.

— V-am spus eu ce se va întîmpla, domnilor — zise hangița — și n-ați vrut să mă ascultați. Hai, plecați din casa mea, să nu-mi faceți tămbălău aici... nu-i îngăduit să supărați pe domnii care vin la Jeanie MacAlpine... ea, pe cît poate, nu vă lasă să-i supărați. Ian te uită cum niște haimanale de englezi fără căpătîi umblă noaptea pe întuneric și tulbură pe niște prea cinstiți și pașnici domni, care beau și ei un pahar de rachiu lîngă foc!

Într-alte împrejurări, m-aș fi gîndit la vechea zicătoare latină: *Dat veniam corvis, vexat censura columbas* [1]. Dar nu de citate clasice îmi ardea, cînd era limpede că va trebui să urmeze o luptă. Simțindu-mă înfruntat de neospitalitatea aceasta neobrăzată, nu-mi păsa cîtuși de puțin că va trebui să mă bat; dar eram oarecum îngrijorat pentru pîrgar, a cărui vîrstă și rang nu erau potrivite unei astfel de aventuri. Mă ridicai și eu, prin urmare, de îndată ce văzui pe ceilalți că se ridică și lepădai pelerina de pe umeri, astfel ca să fiu gata de apărare.

— Sîntem trei contra trei — zise munteanul cel scund, aruncîndu-ne o privire; dacă sînteți oameni vrednici, trageți săbiile! și, scoțînd spada din teacă, înaintă spre mine. Mă pusei de îndată în gardă și, dîndu-mi seama de superioritatea armei mele, o sabie lungă și îngustă, nu eram îngrijorat de sorții luptei. Pîrgarul dovedi o neașteptată dîrzenie. Văzînd că munteanul cel uriaș se apropia de el cu sabia în mînă, trase cîteva clipe de mînerul *hangerului* său, cum îi zicea el; dar, văzînd că ar ieși anevoie din teaca în care de multă vreme se înțepenise din pricina ruginei și a neîntrebuințării, apucă în locul lui un cuțit de plug, care slujise pînă atunci la ațițat focul și îl mînui

[1] „Critica iartă corbii și chinuiește porumbeii". Juvenal, Satire, II, 63. (n.t.)

cu atîta înverşunare, aşa înroşit de foc cum era, încît, din prima lovitură, reuşi să aprindă plaidul munteanului, silindu-l pe acesta să se retragă şi să se ţină departe, pînă ce reuşi să-l stingă. Nu tot la fel s-a purtat Andrew, care s-ar fi cuvenit să se bată cu omul de la şes. Cu părere de rău o spun că el s-a făcut nevăzut încă de la începutul încăierării. Văzîndu-se singur, potrivnicul său strigă: „Luptă dreaptă! luptă dreaptă!" şi, în chip cavaleresc, se arătă gata să stea deoparte. Astfel începu o luptă dreaptă ca număr de luptători, dintr-o parte şi dintr-alta. Ţelul meu era să pun mîna, dacă era cu putinţă, pe arma potrivnicului meu; am fost împiedicat însă de a mă apropia prea mult de el, de frica pumnalului, ce-l ţinea în mîna stîngă şi pe care-l folosea pentru a para împunsăturile sabiei mele. Între timp, pîrgarul, cu toată izbînda primului său atac, era impresurat rău. Greutatea armei ce-o folosea, trupeşia sa, chiar înflăcărarea şi patima cu care lupta erau pe cale să-i sleiască atît puterile cît şi suflul; aproape că era la cheremul adversarului său, cînd munteanul, care dormea întins pe jos, se ridică deodată cu sabia şi scutul în mînă şi se azvîrli între magistratul istovit şi cel care-l ataca, strigînd:

— *Ea* însăşi a mîncat din pîinea oraşului Glasgow, şi pe cinstea *ei*, *ea* se va bate pentru pîrgarul Jarvie, aici în cătunul de la Aberfoil — aşa va face *ea* şi nu într-altfel!

Împletindu-şi vorbele cu fapta, acest ajutor neaşteptat făcu să şuiere sabia sa la urechile munteanului cel înalt care, fără să se sperie, îi înapoia cu dobîndă loviturile primite. Amîndoi fiind însă înzestraţi cu scuturi rotunde, făcute din lemn, acoperite cu piele şi ţintuite în cuie de alamă, cu care parau uşor loviturile, lupta le era însoţită de mai mult zgomot şi zăngănituri decît de vreo adevărată primejdie. Se vedea însă că lupta pornise mai mult din bravadă, decît dintr-o încercare serioasă de a ne vătăma; pentru că omul de la şes, care, cum am arătat, stătuse deoparte la începutul încăierării, din lipsa unui adversar, căută bucuros acuma să ne potolească şi să ne împace.

— Opriţi-vă... opriţi-vă... e de ajuns... e de ajuns! Cearta nu-i pe viaţă şi pe moarte. Străinii au dovedit că-s oameni de onoare şi ne-au dat pe deplin satisfacţie! Şi eu ţin la onoarea mea tot atît ca şi oricişicare, dar nu pot suferi să văd sînge vărsat fără rost.

Desigur că nu aveam nici o dorinţă de a prelungi lupta, potrivnicul meu se arătă de asemenea gata să-şi vîre sabia în teacă, pîrgarul, de-abia răsuflînd, putea fi socotit ca scos din luptă, iar cei doi bărbaţi care se băteau cu sabia şi cu scutul, se lăsară de voiniceasca lor întrecere cu aceeaşi nepăsare cu care o începuseră.

— Acuma — zise vrednicul gentleman care făcuse pe arbitrul între noi — hai să bem şi să ne împăcăm, ca oameni cinstiţi ce sîntem... E loc în casă pentru toţi. Sînt de părere ca acest vrednic domnişor, care pare a-şi fi pierdut răsuflarea în învălmăşeală, dacă pot zice aşa, să trimită după o cană cu rachiu, iară eu voi oferi alta, aşa, în semn de bună înţelegere. Ne-om cinsti cu toţii pe rînd, ca fraţii.

— Şi cine are să-mi plătească, mă rog — zise munteanul cel înalt — bunătate de plaid nou, care acum are o gaură de poţi vîrî o oală prin ea? Unde s-a mai pomenit ca un gentleman cinstit să lupte cu fiare înroşite în foc?

— Asta să fie supărarea — zise pîrgarul, căruia între timp îi revenise suflul şi era plecat să se bucure de izbînda pe care o avusese purtîndu-se vitejeşte, precum şi să ocolească primejdia de a recurge din nou la asemenea judecăţi tari şi nesigure: — Dacă eu ţi-am spart capul — zise el — tot eu voi găsi leacul. Vei avea un plaid nou şi din cele mai bune — în culorile clanului dumitale, bre omule. Spune-mi unde să ţi-l trimit de la Glasgow.

— Nu-i nevoie să-ţi spun din ce clan sînt — e bine ştiut că sînt dintr-un clan al regelui, zise munteanul;

dar poţi lua o mostră din plaid — ptiu, miroase a cap de oaie pîrlit ! — ca să ştii ce-mi trebuie... şi un gentleman, văr bun de-al meu, care aduce opă de la Glencroe, are să vină să-l ia de sfîntul Martin, dacă spui unde locuieşti. Dar, cinstite domn, dacă va mai fi să te baţi vreodată, şi ai cîtuşi de puţin respect pentru adversarul dumitale, luptă-te cu sabia, omule, că d-aia porţi una şi nu cu cuţite de plug înroşite sau cu crăci aprinse, ca un indian sălbatic.

— Pe conştiinţa mea ! — răspunse pîrgarul — fiecare face cum poate ; află că sabia mea n-a mai văzut lumina de la bătălia de la podul Bothwell, cînd a purtat-o răposatul meu tată ; ba, nu se poate şti cu siguranţă dacă a fost scoasă din teacă şi atunci, căci lupta a fost tare scurtă. În orice caz, acuma-i atît de prinsă în teacă, încît este peste puterile mele să o scot de acolo ; văzînd asta, am apucat primul lucru cu care mă puteam apăra. Mă jur că s-au dus zilele-mi de luptător, dar cu toate acestea nu-mi place de fel să fiu înfruntat. Dar, unde-i flăcăul acela de treabă, care a luat aşa de inimos cearta mea asupra lui ? Trebuie să-l cinstesc cu ceva rachiu, chiar de-ar fi ultimul rachiu din viaţa mea.

Apărătorul, pe care îl căută de jur-împrejur, nu mai era acolo. Fără a fi băgat în seamă de pîrgar, se făcuse nevăzut de îndată ce se sfîrşise lupta, totuşi nu atît de iute încît să nu pot recunoaşte, după trăsăturile-i sălbatice şi păru-i roşu neţesălat, pe cunoştinţa noastră Dougal, temnicerul fugar de la închisoarea din Glasgow. Îi şoptii acest lucru pîrgarului, care îmi răspunse tot în şoapte :

— Bine, bine, văd că cel pe care-l cunoşti avea multă dreptate. Dougal nu-i lipsit de o licărire de deşteptăciune ; trebuie să mă gîndesc dacă nu-i pot face vreun bine.

Spunînd acestea, se aşeză şi, după ce răsuflă adînc de vreo cîteva ori, ca să-şi reia suflul, o chemă pe hangiţă şi îi zise :

— Ei, cumătră, văzînd că nu am pielea găurită pe nicăieri, ceea ce-i de mirare după cele ce se petrec în casa dumitale, socot că m-aş simţi mai bine dacă aş avea ce pune în gură.

Hangiţa, care devenise foarte binevoitoare cum încetase furtuna, se apucă de îndată să frigă o bucată bună de carne pentru cina noastră. Într-adevăr, am fost nespus de mirat în tot timpul zarvei de liniştea desăvîrşită cu care, atît ea cît şi familia ei, păreau că privesc cele ce se petreceau acolo. Am auzit-o strigînd numai unor ajutoare de-ale ei : „Zăvorîţi uşa, zăvorîţi uşa ! Mort sau viu, să nu iasă nimeni afară pînă n-a plătit socoteala !“ În ceea ce-i priveşte pe cei care dormeau pe laviţele de la perete şi care slujeau întregii familii drept culcuş, ei îşi ridicaseră doar trupurile dezvelite ca să privească încăierarea, exclamînd : „O ! O !“, pe tonuri potrivite cu vîrstele şi sexele lor şi socot că se adînciseră din nou în somn, înainte chiar ca săbiile noastre să fie băgate în teacă.

Hangiţa făcea acum tot ce-i stătea în putinţă, ca să ne pregătească o mîncare şi, spre mirarea mea, foarte curînd începu să prăjească într-o tigaie o mulţime de felii gustoase de vînat, pe care le drese, aşa încît să mulţumească măcar pe nişte oameni flămînzi, dacă nu chiar pe nişte epicurieni. Între timp, fusese aşezat pe masă rachiul, de la care muntenii, cu tot gustul lor pentru băuturile tari băştinaşe, nu se dădură în lături de a-l bea cu plăcere ; după ce paharul trecu o dată din om în om, gentlemanul de la şes vru să afle profesia noastră, precum şi scopul călătoriei.

— Dacă este pe placul măriei tale — zise pîrgarul, prefăcîndu-se foarte smerit — sîntem nişte oameni cinstiţi din Glasgow, care călătorim spre Stirling, ca să încasăm nişte bani ce ni se datorează.

Am fost aşa de prost ca să mă simt puţin stingherit de felul umil în care pîrgarul găsise cu cale a vorbi de noi ; dar, mi-am amintit că-i făgăduisem de a tăcea şi de a-l lăsa pe pîrgar să se descurce cum va

socoti de cuviinţă. Şi, într-adevăr, Will, cînd îmi aduse aminte că-l adusesem pe acest cinstit om o cale atît de lungă de casă, lucru care era prin el însuşi destul de neplăcut (mai ales judecînd după durerea vădită şi greutatea cu care se aşeza sau se scula), ba, mai mult decît atîta, îl făcusem aproape să-şi piardă viaţa, îmi dădui seama că nu se cădea a nu-i face pe plac. Pufnind din nas, purtătorul de cuvînt al celorlalţi repetă cuvintele cu un rînjet :

— Dumneavoastră, neguştori din Glasgow, nu aveţi altceva mai bun de făcut, decît să cutreieraţi dintr-un capăt al Scoţiei de apus la celălalt, ca să sîcîiţi pe oamenii cinstiţi, care au nenorocul să întîrzie cu plata datoriilor, ca mine.

— Dacă datornicii noştri ar fi oameni aşa de cinstiţi, cum cred că eşti dumneata, Garshattachin — răspunse pîrgarul — pe sufletul meu că ei ne-ar scuti de osteneală, venind singuri să ne caute.

— Ei ! Cum se poate ! izbucni acel căruia îi vorbise. Aşa cum pîinea îmi ţine viaţa (fără să mai pomenesc de carne şi rachiu), zău că ăsta-i vechiul meu prieten, Nicol Jarvie, cel mai de treabă om, care să fi dat vreodată bani pe poliţă unui gentleman aflat în nevoi. Nu veneai cumva spre mine ?... Nu voiai să treci cumva peste muntele Endrick, la Garshattachin?

— Din păcate, nu, jupîne Galbraith, răspunse pîrgarul. Am alte iţe de descurcat... şi eu care credeam că ai să-mi vorbeşti despre dobînda aceea anuală ce mi-o datoreşti pe poliţa moştenită, chibzuind că am venit să lămurim vechea socoteală dintre noi !

— Dă-o dracului de dobîndă anuală ! răspunse proprietarul, arătînd multă voie bună — să mă ia naiba dacă voi mai vorbi ceva despre afaceri cu dumneata, acuma că eşti aşa de aproape de casa mea. Ia te uită cum o manta şi o glugă pot schimba un om... Auzi, să nu recunosc eu pe bătrînul şi bunul meu prieten, sindicul !

— Pîrgarul, dacă nu te superi, răspunse tovarăşul meu. Dar ştiu ce te face să te înşeli — poliţa i-a fost dată tatălui meu, care s-a săvîrşit din viaţă, el era sindic ; iar numele său era Nicol, ca şi al meu. Nu-mi amintesc să mi se fi plătit ceva din capital sau dobînda anuală, în timpul meu, şi fără îndoială că de aici s-a născut încurcătura.

— Bine ! Las-o dracului de încurcătură şi tot ce a pricinuit-o, răspunse domnul Galbraith. Mă bucur că eşti pîrgarul oraşului. Domnilor, umpleţi paharul — în sănătatea prea bunului meu prieten, pîrgarul Nicol Jarvie — îl cunosc, pe el şi pe tatăl lui de vreo douăzeci de ani. Aţi golit cu toţii paharul ? Umpleţi-l din nou. Asta e ca să-l vedem în curînd staroste — am zis staroste, lordul — staroste Nicol Jarvie ! Aceia care zic că se plimbă pe strada mare din oraşul Glasgow un om mai vrednic de această slujbă, să se ferească a mi-o zice şi mie, lui Duncan Galbraith din Garshattachin — atîta le spun ! Cu acestea, Duncan Galbraith îşi puse ostăşeşte tricornul pe o sprînceană şi privi sfidător.

Rachiul era, desigur, ceea ce îi atrăgea mai mult pe cei doi munteni din aceste urări şi ei băură, fără a căuta să lămurească înţelesul cuvintelor rostite. Apoi, începură o convorbire cu domnul Galbraith, în limba gaelică, pe care el o vorbea cît se poate de curgător, fiind, după cum aflai mai pe urmă, megieş cu ţinutul de munte.

— L-am recunoscut lesne pe neisprăvitul acesta, încă de la început, îmi zise pîrgarul în şoaptă. Dar cînd lupta era încinsă şi săbiile scoase din teacă, cine putea şti cum i-ar fi dat în gînd să-mi plătească datoria ? Are să mai treacă mult timp pînă mi-o va plăti după cum se cuvine. Dar este băiat cinstit şi are inimă bună ; nu vine prea des la Glasgow, dar mi-a trimis deseori din munţi cîte o căprioară sau un cocoş de munte. Şi pot să mai aştept banii, că nu am neapărată nevoie de ei. Tatăl meu, sindicul, avea multă stimă faţă de familia lui de la Garshattachin.

Cina fiind aproape gata, privii în jurul camerei, căutînd pe Andrew Fairservice ; dar pe credinciosul

slujitor nu-l mai văzuse nimeni încă de la începutul încăierării. Gazda îmi spuse totuşi că s-ar fi dus la grajd şi se oferi să-mi lumineze calea pînă acolo, zicînd :

— Nici o rugăminte de-a plozilor sau de a *ei* nu-l poate îndupleca să răspundă ; cu adevărat, *ei* îi e teamă să intre în grajd la ora asta, *ea*, o femeie singură. Toată lumea ştie cum ielele din Ben-ye-gask au rătăcit pe nevasta din Ardnagowan ; şi se ştie că sînt iele şi în grajdul nostru, ceea ce m-a împiedicat întotdeauna să pot ţine un grăjdar.

Ea îmi lumină totuşi calea spre cocioaba nenorocită, în care erau îngrămădiţi nefericiţii noştri cai, ca să se ospăteze din fînul, ale cărui fire erau de grosimea unei pene de gîscă. Acolo, îmi dădui seama că ea avea o altă pricină decît aceea mărturisită, pentru a mă îndepărta de ceilalţi.

— Citeşte asta — zise ea, strecurîndu-mi în mînă o bucăţică de hîrtie, atunci cînd ajunserăm la uşa cocioabei. Mulţumesc lui dumnezeu că am scăpat de *ea*. Zău că o femeie cinstită ar trăi mai liniştită în iad, decît la hotarul munţilor, cu puzderia asta de soldăţime şi de englezi, cu atîţia tîlhari şi hoţi de vite, sau cu vărsările de sînge ce se întîmplă pe aici.

Spunînd acestea, ea mi-a dat făclia de brad în mînă şi s-a întors în casă.

CAPITOLUL XXIX

> Cimpoaie, şi nu lire, munţii Scoţiei înveselesc ;
> Strigarea lui MacGregor şi-un corn vînătoresc.
>
> **Răspunsul lui John Cooper către Allan Ramsay.**

Mă oprii după pragul grajdului, dacă se poate numi astfel locul în care erau îngrămădiţi caii, laolaltă cu capre, păsări, porci şi vaci, sub acelaşi acoperămînt cu hanul ; deşi printr-o iscusinţă necunoscută în restul cătunului, şi care, cum am aflat mai tîrziu, era socotită drept o făţărnicie a Jeaniei MacAlpine, hangiţa noastră, încăperea avea o altă intrare decît aceea întrebuinţată de muşteriii ei cu două picioare. La lumina făcliei, am putut desluşi următoarele rînduri scrise pe o bucăţică de hîrtie murdară, udă şi mototolită, adresată : „Pentru cinstitele mîini ale d-lui F. O., un tînăr gentleman saxon — Acestea." Cuprinsul biletului era următorul :

„Domnule,

Şoimii de noapte au fost sloboziţi, aşa că nu mă pot întîlni cu dumneata şi cu cinstitul meu văr, B. N. J., în cătunul Aberfoil precum aveam de gînd. Te rog să ocoleşti, pe cît se poate, de a vorbi cu cei pe care i-ai găsi acolo, căci s-ar putea ivi urmări supărătoare. Persoana care îţi dă această scrisoare este vrednică de încredere şi te poţi bizui pe ea. Te va călăuzi la un loc unde, cu voia lui dumnezeu, vă voi da de ştire cum să ne întîlnim. Nutresc nădejdea că ruda mea şi cu dumneata îmi veţi călca pragul casei mele sărace unde, în pofida vrăjmaşilor mei, vă făgăduiesc cina pe care un muntean o poate da

prietenilor lui şi unde vom bea în cinstea unei anumite D. V. şi vom cerceta chestiunile în care sper că te pot ajuta. Rămîn, aşa cum se cuvine între gentlemeni, prea supusul dumitale slujitor,

R. M. C."

Am fost cît se poate de supărat de cele cuprinse în această scrisoare, care păreau că îndepărtează atît data fixată cît şi locul întîlnirii mele cu Campbell, de la care speram să obţin serviciile ştiute. Simţeam totuşi o oarecare mîngîiere, aflînd că el avea mai departe grijă de interesele mele, căci fără el nu aveam nici o nădejde de a recăpăta actele tatălui meu. Mă hotărîi, deci, să ascult de îndemnurile sale şi, luîndu-mi toate măsurile de prevedere faţă de ceilalţi oaspeţi, să mă folosesc de primul prilej pentru a obţine de la hangiţă lămuririle trebuitoare spre a mă putea întîlni cu persoana misterioasă.

A trebuit mai întîi să-l caut pe Andrew Fairservice, pe care-l strigai de cîteva ori, fără să primesc nici un fel de răspuns. Am cotrobăit prin tot grajdul, în lung şi în lat, riscînd a-i da foc ; noroc că era atîta gunoi ud şi noroi, care depăşeau cu mult cele cîteva braţe de fîn şi paie de acolo. Pînă la urmă, după ce strigai de zeci de ori : „Andrew Fairservice, Andrew ! Prostule, nătărăule, unde eşti ?" se auzi un geamăt : „Aici", articulat atît de jalnic, încît putea fi chiar glasul uneia din iele. Călăuzit de acest sunet, mă îndreptai spre un ungher al adăpostului, unde, în colţul zidului, ascuns după un butoi plin cu puful şi fulgii de la toate păsările, care răposaseră întru binele obştesc, de mai bine de o lună, îl găsii pe viteazul Andrew ; pe jumătate cu forţa, pe jumătate cu porunci şi rugăminţi, l-am silit să iasă de acolo. Primele lui cuvinte au fost :

— Sînt un băiat cinstit, să ştii, domnişorule.

— Cine dracu' se îndoieşte de cinstea dumitale ? zisei eu. Sau la ce ne-ar sluji ea acuma ? Cina-i gata şi am nevoie de dumneata, ca să ne ajuţi.

— Da — răspunse Andrew, părînd că nu înţelege ce-i spusesem — eu sînt un băiat cinstit, orice ar zice pîrgarul împotriva mea. Recunosc că lumea şi cele lumeşti îmi sînt uneori mai apropiate de inimă decît s-ar cuveni — ca şi la mulţi alţii. Dară, eu sînt un om cinstit ; deşi zis-am că am să vă părăsesc pe drum, martor mi-e dumnezeu că nici nu mi-a trecut prin gînd asemenea ispravă ; a fost doar un cuvînt aruncat în vînt, cum fac oamenii cînd se tocmesc, ca să le iasă socoteala cît mai bine. Mi-e drag de măria ta, aşa tînăr cum eşti... şi nu m-aş despărţi prea uşor...

— Ce naiba tot îndrugi acolo ? îi răspunsei. Parcă nu ne-am împăcat iarăşi şi iarăşi, numai în folosul dumitale ? Ai de gînd să-mi spui din oră în oră că vrei să mă părăseşti aşa, nitam-nisam ?

— Da, dară pînă acuma ziceam numai aşa, ca să fac pe grozavul, răspunse Andrew ; iară acuma o zic cu tot dinadinsul... De pierd au de cîştig, nu mă încumet a merge mai departe cu măria ta ; şi dacă vrei să asculţi sfatul meu de om prost, mai bine ia-ţi vorba îndărăt chiar şi 'mneatale, decît să mergi mai departe. Vrednic de toată cinstea te socot, şi sigur sînt că ai să fii mîndria prietenilor, dacă vei apuca să trăieşti îndestul ca să-ţi treacă năbădăile tinereţii şi să mai capeţi o leacă de scaun la cap. Dară mai departe nu pot să te urmez, chiar de-ar fi să te rătăceşti sau să piei pe drum, din lipsă de călăuzire şi poveţi. A intra în ţara lui Rob Roy, înseamnă a-ţi înfrunta ursita.

— Rob Roy ? întrebai eu, destul de mirat. N-am auzit niciodată de acest nume. Ce parascovenie o mai fi şi asta, Andrew ?

— Greu este — zise Andrew — să nu dai crezare unui om, cînd îţi spune adevărul curat, fiindcă bietul om mai îndrugă şi cîte o mică minciună, cînd nu are încotro. La ce mai întrebi cine este Rob Roy, tîlharul acela pus numai pe prădăciuni — doamne iartă-mă ! nădăjduiesc că nu ne aude nimeni ! — cînd ai o scri-

soare de la el în buzunar? Am auzit pe unii din oamenii lui poruncind bătrînei zgripţuroaice, adică hangiţei, să ţi-o dea. Credeau că nu le înţeleg păsăreasca lor; dară, cu toate că nu prea pot să o vorbesc, sînt în stare să ghicesc ce spun. N-aveam de gînd să-ţi împărtăşesc toate acestea, dară şi frica-i din rai. Ehei, domnule Frank, toate nesăbuinţele unchiului 'mneatale şi toate năzdrăvăniile verişorilor nici pe departe nu se apropie de isprava pe care o pui la cale. Mai bine ai bea să zvînţi ca sir Hildebrand, sau ai începe sfînta zi cu cîteva pahare de rachiu, ca domnul Percie; mai bine te-ai stropşi la oameni ca domnul Thorncliff, sau ţi-ai face de cap printre muieri ca domnul John; mai bine ţi-ai încerca norocul la joc ca Richard, sau ai ciştiga suflete pentru papă şi pentru Scaraoţchi, ca Rashleigh; înjură, fii fălos, spurcă duminicile, fă pe placul papii, aşa ca domniile lor. Dară, doamne sfinte! ai grijă de zilele dumitale de om tînăr şi nu te duce la Rob Roy!

Teama lui Andrew era prea vădită, ca să-mi îngădui a crede că se prefăcea. De aceea, m-am mulţumit a-i spune că aveam de gînd să rămîn la han în noaptea aceea şi că doream să se îngrijească bine de cai. În ceea ce priveşte restul, îi poruncii să nu scoată o vorbă despre temerile lui, asigurîndu-l că nu mă voi lăsa pradă primejdiei, ci voi lua toate măsurile de prevedere. Mă urmă în han, posomorit şi bodogănind printre dinţi: „Omul trebuie grijit înaintea dobitoacelor... eu n-am băgat nimic în gură toată ziulica, afară de picioarele acelea vîrtoase ale bătrînului cocoş de munte, servit la prînz."

Buna înţelegere a adunării părea să fi fost întrucîtva tulburată în lipsa mea, căci îl găsii pe domnul Galbraith într-o aprigă ceartă cu pîrgarul.

— Nici nu vreau să aud asemenea cuvinte cu privire la ducele de Argyle şi la numele de Campbell, zicea domnul Jarvie, în timp ce intram. Ducele este un om vrednic, are grijă de binele obştesc, face cinste

ţării şi este un prieten şi un binefăcător al negoţului din Glasgow.

— N-am nimic de zis împotriva lui MacCallum More şi a urmaşilor lui Diarmid — spuse, rîzînd, cel mai scund dintre munteni. Prea le sînt vecin apropiat, ca să-mi dea mîna să mă cert cu ei.

— Apele noastre n-au văzut niciodată galera familiei Campbell [1]— zise munteanul mai înalt. *Ea* va spune ce are pe suflet, fără a se teme de careva... Pentru *ea* un Campbell nu are mai mare preţ decît un Cowan şi poţi să-i spui lui MacCallum More că aşa zis-a Allan Iversach. E cale lungă de aici la Lochow [2].

Sub puterea nenumăratelor pahare băute în cinstea unuia şi altuia, domnul Galbraith izbi foarte tare cu mîna în masă şi zise cu glas aspru:

— Familia aceasta are o datorie de sînge şi trebuie să o plătească într-o bună zi. Oasele viteazului şi loialului Grahame se întorc de multă vreme în mormîntul lor, cerînd răzbunare împotriva acestor duci ai Şireteniei şi lorzi ai Pierzaniei. Nu a fost nici o trădare în Scoţia în care un Campbell să nu fi avut vreun amestec; şi acuma, cînd tocmai cine nu trebuie este în capul bucatelor, nu Campbell-ii sînt aceia care asupresc pe cei în drept? Dară lucrurile acestea nu vor dura o veşnicie şi va veni vremea să fie ascuţită fecioara [3] ca să mai taie gîturile şi beregatele. Sper să aud curînd pe bătrîna fată ruginită grăind pe limba ei, la un seceriş sîngeros.

---

[1] Familia Argyle şi alţii din clanul Campbell aveau o galeră în herbul lor. (n.a.)

[2] Lochow şi ţinuturile învecinate fuseseră locul de obîrşie al familiei Campbell, cel mai puternic din clanurile din vest. Cînd izbucnea cîte un război între două clanuri, lipsite de orice sprijin, se zicea: „E cale lungă de aici la Lochow", expresie care a ajuns proverbială. (n.a. cu unele precizări în plus ale traducătorului).

[3] Fecioara — o ghilotină primitivă, folosită pe vremuri în Scoţia. (n.a.)

— Rușine, Garshattachin! izbucni pîrgarul; cum nu ți-e rușine, domnule, să spui asemenea lucruri în fața unui magistrat; ce, vrei să-ți găsești beleaua? Cum crezi că poți să-ți întreții familia și să-ți mulțumești creditorii (pe mine și pe alții), dacă te porți așa de nesăbuit, riscînd să fii adus în fața legii și să păgubești pe toți acei care au legături cu dumneata?

— Dracu' să-i ia de creditori — răspunse viteazul Galbraith — și pe dumneata, dacă ești unul din ei. Îți zic că în curîndă vreme se va ivi o nouă lume. Și nu-i vom mai vedea pe Campbell-i purtîndu-se cu o făloșenie de nu le mai poți ajunge cu prăjina la nas sau trimițîndu-și dulăii, acolo unde nu îndrăznesc dumnealor să calce; nici apărînd pe hoți, pe ucigași și pe împilatori, ca să prade și să zăticnească oameni mai buni și clanuri mai credincioase decît ei și clanul lor.

Pîrgarul avea de gînd să urmeze mai departe cu gîlceava; dar mirosul pătrunzător și plăcut al vînatului pe care hangița îl fripsese și acum îl așeza în fața noastră, se dovedi a fi un împăciuitor atît de iscusit, încît se apucă să înfulece cu foarte mare poftă, lăsînd străinii să se ciorovăiască între ei.

— E adevărat — zise munteanul mai înalt al cărui nume aflai că era Stewart — căci n-am fi hărțuiți și sîciiți cu întîlniri dintr-acestea, ca să punem mîna pe Rob Roy, dacă Campbell-ii nu i-ar da adăpost. O dată, eu împreună cu treizeci din clanul meu — unii de la Glenfinlas și alții veniți de la Appine, i-am hăituit pe MacGregori, așa cum ai hăitui căprioarele, pînă am ajuns în ținutul Glenfalloch. Acolo, însă, s-au ridicat Campbell-ii și nu ne-au mai lăsat să-i gonim mai departe, așa că truda a fost zadarnică; dar, ea ar da mult să fie așa de aproape de Rob, cum a fost în ziua aceea.

Nenorocirea a fost că orișice lucru despre care discutau acești războinici oaspeți, i se părea prietenului meu, pîrgarul, o pricină de jignire.

— Să mă ierți, dacă-ți spun ce am pe suflet, domnule; eu, unul, cred că ai fi dat cea mai frumoasă pană de la pălărie ca să fii departe de Rob, precum ești acuma... Drace, cuțitul meu de plug, chiar înroșit în foc, n-ar fi fost nimic pe lîngă spada lui Rob...

— *Ea* ar face mai bine să nu pomenească de cuțitul de plug, căci, pe domnul dumnezeu, va fi silită să-și mănînce vorbele și, pe deasupra, vreo două palme de oțel rece, ca să i le îndese mai bine!

Cu o privire amenințătoare și urîcioasă, munteanul puse îndată mîna pe pumnalul său.

— Lasă ciorovăiala, Allan — zise tovarășul său mai scund; dacă domnului din Glasgow îi este drag Rob Roy, poate că va avea parte să-l vadă în fiare pînă în toiul nopții și bălăbănindu-se la capătul unui ștreang pînă dimineața; prea de mult timp tulbură el ținutul acesta și sfîrșitul nu-i poate fi prea departe. E timpul, Allan, să ne ducem la flăcăii noștri.

— Ia-o mai încetișor, Inverashalloch, spuse Galbraith. Amintește-ți, bre omule, de vechea zicătoare: „E lună plină, zise Bennygask. — Atunci, hai să ne cinstim, răspunse Lesley". N-om pleca nici noi pînă nu mai tragem o dușcă.

— Am dat destul pe gîtlej, zise Inverashalloch; am să-mi beau litrul de rachiu sau de țuică ca orice om cinstit, dar să fiu al dracului dacă mai iau o picătură pe deasupra, cînd am atîta de lucru dimineața. Și, după capul meu prost, Garshattachin, mai bine te-ai gîndi să-ți aduci călăreții la cătun, ca să pornim cu toții pînă se crapă de ziuă.

— La ce naiba te grăbești atîta? zise Garshattachin; mîncarea și băutura nu au împiedicat niciodată lucrul. Dacă ar fi fost după capul meu, să fiu al dracului dacă v-aș fi adus jos din munți, ca să ne ajutați. Garnizoana și călăreții noștri ar fi putut pune mîna pe Rob Roy destul de ușor. Iată mîna — făcu el ridicînd-o pe a sa — care o să-l culce pe iarbă, fără să ceară ajutorul nici unui muntean de-al dumneavoastră.

— Atunci, mai bine ne-ai fi lăsat liniştiţi acolo unde eram — răspunse Inverashalloch. N-am venit cale de şaizeci de mile, fără să fiu chemat înadins. Iar, dacă vrei să mă asculţi, te povăţuiesc să-ţi pui lacăt la gură — asta dacă vrei să reuşim. Să nu ajungă cumva la urechile celui cu pricina. Paza bună trece primejdia rea. Nu poţi prinde pasărea aruncînd cu căciula după ea. Aceşti domni au auzit unele lucruri pe care nu se cuvenea să le audă, dacă rachiul nu ţi s-ar fi urcat la cap, domnule maior Galbraith... Degeaba îţi tragi pălăria pe sprînceană, şi faci pe straşnicul cu mine, bre omule, că nu-ţi merge.

— Am mai spus — rosti Galbraith, cu tonul solemn pe care îl au uneori beţivii — că nu mă voi mai certa în noaptea aceasta, nici cu surtucari, nici cu purtători de fustanele. Cînd nu sînt de serviciu, mă cert eu cu dumneata, sau cu oricare om de la munte sau de la şes... dar nu cînd sînt de serviciu... nu... asta nu şi pace!... Tare aş vrea să ştiu pe unde or fi acum tunicile roşii... Dacă ar fi vorba să se pună la cale ceva împotriva regelui Iacob, i-am fi văzut de mult aicea... dar, cînd este vorba să ţină liniştea şi pacea obştească, nu se mai arată aşa de grăbiţi.

Chiar pe cînd vorbea, auzirăm mersul în cadenţă al unei trupe de infanterie ; apoi un ofiţer, urmat de doi-trei soldaţi, intră în încăperea unde ne aflam. Ofiţerul vorbea cu un accent englezesc, sunet plăcut pentru urechile mele, care, de atîta timp, se obişnuiseră cu dialectele felurite ale scoţienilor de la munte şi ale celor de la şes.

— Presupun că dumneavoastră sînteţi maiorul Galbraith din escadronul de miliţie de la Lennox şi că aceştia sînt cei doi gentlemeni munteni cu care trebuia să mă întîlnesc aicea ?

Ei răspunseră afirmativ şi îl poftiră pe ofiţer să îmbuce ceva, ceea ce el nu primi.

— Am întîrziat cam mult, domnilor, şi doresc să cîştig timpul pierdut. Am ordin să caut şi să arestez două persoane vinovate de trădare.

— Noi nu ne amestecăm în asta, zise Inverashalloch. Eu am venit aicea cu oamenii mei, să mă lupt împotriva lui MacGregor cel roşu, care l-a ucis pe vărul meu de-a şaptea spiţă, Duncan MacLaren din Invernenty, dar nu vreau să am nimica de-a face cu nişte oameni cinstiţi, care se prea poate să treacă prin ţinut pentru treburile lor.

— Nici eu, zise Iverach.

Maiorul Galbraith luă lucrurile mai în serios şi, începîndu-şi cuvîntarea cu un sughiţ, zise următoarele:

— N-am să spun nimic împotriva regelui George, domnule căpitan, pentru că, din întîmplare, brevetul meu poartă numele său... dar dacă un brevet este bun, nu înseamnă că un alt brevet este prost... şi există unii care cred că Iacob e un nume tot atît de bun ca şi George. Unul este regele de fapt... şi altul este regele de drept... eu zic că un om cinstit ar trebui să fie loial faţă de amîndoi, domnule căpitan. Eu sînt, însă, deocamdată, de părerea guvernului, aşa cum este datoria oricărui ofiţer de miliţie... Cît despre trădare şi lucruri d-alde astea, e timp pierdut să vorbeşti de ele... Vorba lungă, sărăcia omului.

— Îmi pare rău să văd cum v-aţi întrebuinţat timpul, domnule maior — răspunse ofiţerul englez, căci era limpede că vorbele cinstitului gentleman fuseseră mult înrîurite de rachiul pe care-l băuse — şi v-aş fi dorit să-l fi întrebuinţat într-altfel, dată fiind însemnătatea împrejurărilor în care ne aflăm. V-aş sfătui să încercaţi a dormi o oră... Domnii aceştia sînt împreună cu dumneavoastră ? — întrebă el, uitîndu-se la pîrgar şi la mine, care ne luam cina şi nu prea băgaserăm în seamă pe ofiţer, atunci cînd intrase.

— Sînt călători, domnule — zise Galbraith — oameni temători de lege, care călătoresc pe mare şi pe uscat, cum se spune în cartea de rugăciuni.

— Am primit ordin — zise căpitanul, luînd în mînă o făclie, ca să ne cerceteze mai îndeaproape — să arestez pe un bărbat tînăr şi pe unul mai bătrîn, şi cred că aceşti domni răspund semnalmentelor date.

— Ia seama la ce spui, domnule, zise domnul Jarvie; dacă te încumeți să mă înfrunți, nu te va apăra nici tunica roșie, nici pălăria cu firețuri. Te voi da în judecată, atît pentru calomnie, cît și pentru reținere ilegală — eu sînt cetățean liber și magistrat din Glasgow. Nicol Jarvie este numele meu, așa cum a fost și al tatălui meu, mai înainte. Eu sînt pîrgar al orașului Glasgow, slavă domnului, pentru această cinste iară tatăl meu a fost sindic.

— A fost un cîine de răzvrătit — zise maiorul Galbraith — și s-a luptat împotriva regelui, la podul de la Bothwell.

— El își plătea datoriile și marfa pe care o cumpăra, domnule Galbraith — întări pîrgarul — și era un om mai cinstit decît vei fi vreodată dumneata.

— N-am timp să stau de poveștile acestea, zise ofițerul; trebuie neapărat să vă arestez, domnilor, dacă nu puteți dovedi cu mărturia unor oameni de încredere că sînteți supuși credincioși regelui.

— Cer să fiu dus înaintea unui magistrat civil — ripostă pîrgarul — la șeriful sau la judecătorul grăniceresc. Nu sînt silit să răspund la toate întrebările pe care mi le pune o tunică roșie.

— Bine, domnule, voi ști eu ce să fac, dacă nu vrei să vorbești. Iar dumneata, domnule (către mine) care este numele dumitale?

— Francis Osbaldistone.

— Cum? Fiul lui sir Hildebrand Osbaldistone din Northumberland?

— Nu, domnule — îi taie vorba pîrgarul — fiul marelui William Osbaldistone, de la casa de negoț Osbaldistone & Tresham, Crane Alley, Londra.

— Mi-e teamă, domnule — zise ofițerul — că numele ce-l porți nu face decît să întărească bănuielile împotriva dumitale și mă văd silit să-ți cer ca să-mi predai orice hîrtii ai asupră-ți.

Băgai de seamă că muntenii se uitau cu îngrijorare unul la altul, cînd auziră această cerere.

— Nu am nimic de predat — răspunsei eu.

Ofițerul dădu ordin să fiu dezarmat și percheziționat. Să mă împotrivesc, ar fi fost o nesăbuință; de aceea, i-am predat armele și m-am supus percheziției, care a fost făcută cu cea mai mare bună-cuviință posibilă în asemenea împrejurări. Nu găsiră nimic, afară de biletul pe care-l primisem în noaptea aceea prin mijlocirea hangiței.

— Nu la asta mă așteptam — zise ofițerul; dar oricum, este o pricină temeinică pentru a te reține. Constat că întreții corespondență cu tîlharul acela nelegiuit, Robert MacGregor Campbell, care de atîta timp este pacostea acestui ținut. Cum poți da socoteală pentru aceasta?

— Iscoade de-ale lui Rob! zise Inverashalloch. S-ar învăța ei minte, dacă i-am spînzura de primul copac.

— Mergem să vedem de niște bani de-ai noștri, domnilor, zise pîrgarul. Aceasta poate să-i fi căzut din întîmplare în mînă... și cred că nu există nici o lege care să împiedice pe un om să-și vadă de treburi.

— Cum ți-a ajuns această scrisoare? mă întrebă ofițerul.

Nu-mi putea trece prin gînd să o trădez pe biata femeie, care mi-o dăduse, așa că nu scosei nici un cuvînt.

— Știi ceva în privința asta? întrebă ofițerul, uitîndu-se la Andrew, căruia la amenințările munteanului îi clănțăneau dinții în gură ca o pereche de castaniete.

— O, da, știu totul... A fost pe aici un ticălos de muntean, care a dat scrisoarea acelei muieri clevetitoare, hangița de colo... Mă jur că stăpînul meu habar nu avea. Dar vrea cu tot dinadinsul să se suie la munte spre a vorbi cu Rob; o, domnule ofițer, ți-ai face mare pomană dacă l-ai trimite înapoi la Glasgow, cu cîteva tunici roșii să-l păzească, de vrea ori de nu vrea... Pe domnul Jarvie poți să-l ții cît vrei... El stă destul de bine ca să-ți plătească orice amendă crezi de cuviință... și stăpînul meu la fel, de altmin-

teri... cît despre mine, nu sînt decît un biet grădinar şi nu-s vrednic să-ţi pierzi timpul cu mine.

— Cred — zise ofiţerul — că cel mai bun lucru pe care l-aş putea face ar fi să-i trimit pe aceşti oameni la garnizoană, sub escortă. Ei par să fie în corespondenţă directă cu vrăjmaşul şi nu înţeleg să răspund nicidecum de lăsarea lor în libertate... Domnilor, vă rog să vă socotiţi prizonierii mei. De îndată ce se va crăpa de ziuă, vă voi trimite într-un loc de siguranţă. Se va vedea curînd dacă sînteţi aceia care ziceţi că sînteţi, aşa că nu veţi avea prea mult de suferit dacă veţi fi deţinuţi una sau două zile... Nu pot să ascult nici o plîngere — urmă el, îndepărtîndu-se de pîrgar, care se pregătea să-i răspundă — misiunea pe care o am de îndeplinit nu-mi dă răgazul pentru discuţiuni deşarte.

— Bine, bine, domnule — zise pîrgarul; eşti slobod să cînţi cum vrei din vioara dumitale; numai să nu te fac eu să joci aşa cum vreau eu, pînă la sfîrşit.

O consfătuire aprinsă s-a pornit apoi între ofiţer şi munteni, dar cu glasuri aşa de scăzute, încît nu am putut prinde nimic. De îndată ce au terminat, au părăsit cu toţii hanul. La plecarea lor, pîrgarul îmi zise:

— Aceşti munteni sînt din clanurile din vest şi au mîna tot aşa de lungă ca şi vecinii lor, dacă cele ce se povestesc sînt adevărate; totuşi, vezi că ei au fost aduşi tocmai din capătul celălalt al judeţului Argyle să poarte lupta cu bietul Rob, din pricina vreunei răfuieli vechi, pe care o vor fi avînd împotriva lui şi a clanului lui. Apoi mai sînt cei din Grahame şi cei din Buchanan, şi călăraşii din Lennox, toţi veniţi din ordin... Pricina certei lor este bine cunoscută... şi nu-i pot învinui... nimănui nu-i place să-şi piardă vaca... apoi mai sînt oştenii, săracii de ei! Scoşi cu sila din garnizoană, la ordinul cuiva. Bietul Rob! Va avea destul de furcă, pînă se ridică soarele peste deal. De!... nu se cade ca un magistrat să dorească să se întoarcă lucrurile împotriva mersului justiţiei; dar, să fiu al dracului dacă mi-ar părea rău auzind că Rob le-a tras o păruială bună.

. . . . Ascultă, generale,
Ia seama la ce spun, priveşte-mă în ochi!
Priveşte drept în faţă, în faţa-mi de femeie,
Să vezi dacă mi-e teamă şi dacă umbra groazei
Mă face să pălesc, altfel decît în furia
Cu care vin să-ţi cer a ta înduplecare.

Bonduca.

Ni s-a îngăduit să moţăim cît mai rămînea din noapte, aşa cum puteam, în hanul sărăcăcios în care ne găseam. Pîrgarul, obosit de drum şi de întîmplările care urmaseră, se azvîrli pe una din laviţele pe care le-am descris mai înainte şi curînd îl auzirăm trăgînd la aghioase. Mai nepăsător decît mine faţă de arestarea noastră, a cărei urmare pentru el nu putea fi decît o neplăcere trecătoare, pîrgarul era pesemne şi mai puţin mofturos decît mine, în ceea ce privea curăţenia şi orînduirea aşternutului. Cît despre mine, cu capul pe masă, abia dacă mă puteam lăsa din cînd în cînd furat de somn. In cursul nopţii, am avut prilejul să bag de seamă că în mişcările soldaţilor erau o oarecare îndoială şi şovăire. Oamenii, trimişi în cercetare, se întorceau, după cum se vedea, fără vreo ştire mulţumitoare pentru comandantul lor. In chip vădit, ofiţerul era deopotrivă îngrijorat, cît şi dornic să reuşească şi trimisese mai multe patrule de cîte doi sau trei soldaţi; dar, după cîte am înţeles din şoaptele celorlalţi, unii nu s-au mai înapoiat în cătun.

Se luminase de ziuă, cînd un caporal cu doi soldaţi se năpustiră în cocioabă, tîrînd după ei, triumfători, pe un muntean pe care-l recunoscui de îndată ca fiind cunoştinţa mea, fostul temnicer. Pîrgarul, care se trezi

din pricina zgomotului pe care-l făcură la intrare, recunoscu şi el de îndată pe cel prins şi izbucni:

— Doamne fereşte! Au pus mîna pe Dougal, bietul om! Domnule căpitan, voi depune eu chezăşie... chezăşie îndestulătoare pentru acest Dougal.

La această propunere, inspirată fără îndoială de amintirea recunoscătoare a intervenţiei recente a munteanului în favoarea sa, căpitanul răspunse, cerîndu-i doar domnului Jarvie să-şi vadă de treburile lui şi să-şi amintească de faptul că el însuşi era acum prizonier.

— Te iau ca martor, domnule Osbaldistone — zise pîrgarul, care cunoştea pesemne mai bine procedura în pricinile civile decît în cele militare, — că dumnealui a refuzat cauţiunea mea. După părerea mea, omul acesta, Dougal, va putea să intenteze o acţiune de deţinere ilegală şi să obţină daune, după legea din o mie şapte sute unu. Voi veghea eu ca să i se facă dreptate.

Ofiţerul, al cărui nume înţelesei că era Thornton, nu luă în seamă cîtuşi de puţin ameninţările şi cererile pîrgarului. El cercetă foarte de aproape viaţa şi trecutul lui Dougal şi îl sili să recunoască, deşi aparent, cu multă îndărătnicie, rînd pe rînd... că-l cunoaşte pe Rob Roy MacGregor... că-l văzuse în ultimul an... în ultimele şase luni... în ultima lună... în ultima săptămînă; în sfîrşit, că se despărţise de el de-abia de o oră. Toate aceste amănunte erau parcă stoarse prizonierului, ca tot atîtea picături de sînge şi păreau să fie smulse numai prin ameninţarea cu un ştreang legat de primul copac, dacă nu voia să dea ştiri clare şi precise.

— Şi acuma, prietene — zise ofiţerul — te rog să ne spui cîţi oameni are stăpînul tău în jurul lui, în clipa de faţă?

Dougal privea în toate părţile, numai la ofiţer nu, şi începu să răspundă:

— *Ea* nu poate şti cu siguranţă.

— Uită-te la mine, cîine de muntean! zise ofiţerul — şi ia seama că viaţa ta atîrnă de răspunsul pe care mi-l dai. Cîţi tîlhari erau cu acest nemernic nelegiuit atunci cînd l-ai părăsit?

— O, nu mai mult de şase tîlhari, cînd m-am fost dus.

— Şi unde sînt ceilalţi din ceata lui?

— Duşi cu locotenentul, împotriva ălora din vest.

— Împotriva clanurilor din vest? întrebă căpitanul. Hm! asta se prea poate; şi pentru ce fel de ispravă tîlhărească te-a trimis pe tine?

— Numai să văd ce face măria ta şi domnii cu tunică roşie aicea jos, la cătun.

— Omul se va dovedi slab de înger, pînă la sfîrşit — zise pîrgarul care, între timp, se proţăpise în spatele meu. Bine că nu m-am pus la cheltuială pentru dînsul.

— Acuma, prietene — zise căpitanul — hai să ne înţelegem cum se cuvine. Ai mărturisit că eşti o iscoadă şi ar trebui să te spînzur de cel dintîi copac... dar, haide, dacă vrei tu să-mi faci un serviciu, îţi voi face şi eu unul, la rîndul meu. Tu, Dougal, ...numai aşa, de bună voie, ai să mă duci pe mine, împreună cu cîţiva soldaţi, la locul unde l-ai lăsat pe stăpînul tău, căci aş dori să stau niţel de vorbă cu dînsul despre nişte afaceri serioase; iar eu îţi voi da drumul să-ţi vezi de treabă şi îţi voi mai da şi cinci guinee pe deasupra.

— Aoleu, aoleu! exclamă Dougal, cît se poate de deznădăjduit şi stînjenit. *Ea* nu poate face una ca asta — nu poate face una ca asta; mai bine să fie spînzurată.

— Spînzurat vei fi atuncea, prietene, zise ofiţerul. Sîngele tău să cadă asupra capului tău; caporale Cramp, dumneata vei face pe călăul — afară cu el!

Caporalul, care încă de cîtva timp se ţinea în faţa bietului Dougal, sucea vădit o bucată de frînghie, pe care o găsise în han, ca pentru un ştreang. El o aruncă acum pe după gîtul învinovăţitului şi, cu aju-

torul altor doi soldaţi, îl şi tîrîse pe Dougal pînă la uşă, cînd, copleşit de spaima unei morţi imediate, acesta strigă :

— Domnilor, staţi — staţi ! *Ea* va face după porunca măriei sale, staţi !

— Luaţi-l de aici ! zise pîrgarul. Acum merită să fie spînzurat mai mult ca niciodată... ia-l de aicea, caporale, de ce nu-l iei o dată ?

— După părerea şi credinţa mea, cinstite domn — zise caporalul — dacă ai fi dumneata cel care trebuie să fie spînzurat, nu te-ai grăbi atît de-al dracului.

Această convorbire m-a împiedicat să aud cele ce se petreceau între deţinut şi căpitanul Thornton, dar îl auzii pe cel dintîi miorlăind, pe un ton foarte supus : „şi nu-i vei cere *ei* să meargă mai departe, ci numai să-ţi arate unde este MacGregor ?... Văleu ! Văleu !"

— Lasă urletele, nemernicule... Nu ! Iţi dau cuvîntul meu că nu-ţi voi cere să mergi mai departe... Caporale, adună oamenii în faţa casei. Adu caii acestor domni ; trebuie să-i ducem cu noi. Nu am destui oameni ca să-i păzească aici... Haideţi, flăcăi, luaţi-vă armele.

Soldaţii forfotiră de colo pînă colo şi fură gata să plece. Noi am fost duşi afară, împreună cu Dougal, ca prizonieri. In timp ce părăseam cocioaba, îl auzii pe tovarăşul nostru întru captivitate, amintind căpitanului de „cele cinci guinee".

— Iată-le aici, sînt pentru tine — zise ofiţerul, punîndu-i monezile de aur în mînă ; dar, bagă de seamă, dacă încerci să mă faci să rătăcesc drumul, am să-ţi zbor creierii chiar cu mîna mea.

— Omul acesta — zise pîrgarul — este mai rău decît îl credeam... este o fiinţă păcătoasă şi lipsită de credinţă... O ! Sete ticăloasă de cîştig care stăpîneşti pe cei mai mulţi oameni ! Tatăl meu, sindicul, obişnuia să spună că mai multe suflete a ucis banul decît sabia, trupuri.

In clipa aceea, hangiţa se apropie şi ceru să i se plătească socoteala, împreună cu tot ceea ce băuse maiorul Galbraith şi prietenii săi munteni. Ofiţerul englez se împotrivi, dar doamna MacAlpine declară :

— Dacă n-aş fi avut încredere în numele măriei tale, pe care ei mi l-au pomenit, nu le-aş fi tras din butoi nici o picătură de rachiu ; cît despre domnul Galbraith, poate că am să-l văd iarăşi, sau poate că nu ; dar un lucru îl ştiu bine, anume că nu prea am sorţi să-mi văd banii... şi eu sînt o văduvă sărmană, şi nu am de unde lua un ban, decît de la muşteriii mei.

Căpitanul Thornton îi curmă plîngerea, plătindu-i socoteala, care, de altfel, nu era decît de cîţiva şilingi englezi, deşi suma părea grozav de mare în monedă scoţiană. Darnic, ofiţerul ne-ar fi cuprins pe domnul Jarvie şi pe mine, în numărul celor pentru care a plătit ; dar pîrgarul, fără să ţină seama de sfaturile hangiţei : „stoarceţi cît mai mult de la englezi, pentru că, de bună seamă, vă vor căşuna destule necăzuri", făcu o socoteală amănunţită cu privire la partea noastră din nota de plată şi o plăti pe loc. Căpitanul se folosi de acest prilej ca să-şi ceară oarecare scuze pentru faptul că ne reţine.

— Dacă sînteţi cetăţeni paşnici şi credincioşi — zise el — nu are să vă pară rău să pierdeţi o zi, atunci cînd acest lucru este în folosul regelui pe care îl slujim ; dacă nu, eu nu-mi fac decît datoria.

Am fost siliţi să primim aceste scuze, pe care de altfel nu ar fi avut nici un rost să le respingem ; ieşirăm afară, ca să mărşăluim împreună cu el.

Nu voi uita niciodată plăcerea nemăsurată, ce am simţit-o atunci cînd am trecut din aerul întunecat, plin de fum şi înăbuşitor al cocioabei de munte, în care petrecusem o noapte atît de neplăcută, în prospeţimea îmbătătoare a dimineţii. Razele minunate ale soarelui care răsărea erau aruncate din dosul unei perdele de nori purpurii şi aurii, de-a dreptul pe o privelişte de o frumuseţe romantică atît de covîrşitoare, cum nu mi-a fost dat să mai văd vreodată. Spre

stînga, se așternea valea, prin care rătăcea rîul Forth, în drumu-i spre răsărit, înconjurînd dealul stingher, atît de frumos împodobit cu brîul său de păduri. Spre dreapta, printre nenumărate desișuri, movile și vîrfuri ascuțite, se așternea un lac de munte, destul de mare, ale cărui ape erau ușor încrețite în vălurele de adierea boarei de dimineață, fiecare undă sticlind în calea ei sub înfiorarea razelor soarelui. Munții înalți, stîncile și malurile acoperite cu păduri de mesteacăn și stejar mărgineau această încîntătoare întindere de apă; freamătul frunzelor și strălucirea lor în lumina soarelui dădeau viață și mișcare acestei singurătăți depline. Doar omul părea să fie pus într-o stare de inferioritate, în această priveliște în care toate darurile obișnuite ale naturii erau înălțate și preamărite. Nenorocitele mici *ghizuini* (cum zicea pîrgarul cocioabelor), în număr de vreo douăsprezece, alcătuind cătunul de la Aberfoil, erau clădite din pietre necioplite, lipite cu pămînt în loc de mortar și acoperite cu brazde de turbă, neîngrijit așezate pe căpriorii făcuți din crăci necojite de mesteacăn și stejar din pădurile înconjurătoare. Acoperișurile se apropiau așa mult de pămînt, încît Andrew Fairservice ne arătă că am fi putut călări pe deasupra cătunului în noaptea dinainte, fără să ne dăm seama măcar că ne aflăm acolo, decît dacă picioarele cailor noștri „ar fi trecut prin acoperiș".

Din cîte puteam vedea, casa doamnei MacAlpine, cît era ea de prăpădită, era totuși cu mult cea mai bună din cătun, și îmi închipui (dacă descrierea mea te-ar împinge să te duci să o vezi) că nu o vei găsi foarte schimbată nici în ziua de astăzi.[1]

[1] Nu știu cum ar fi putut aceste lucruri sta în timpul domnului Osbaldistone; dar pot asigura pe cititorul, pe care curiozitatea îl poate duce pe meleagurile în care s-au petrecut aceste aventuri, că acuma se găsește un han mic, dar foarte bun, în cătunul de la Aberfoil. Dacă din întîmplare este interesat de istoria Scoției, îi va putea fi de folos să-l găsească pe cucernicul Dr. Patrick Grahame, preotul paroh de la Aberfoil, a cărui bunăvoință și cunoștințe în istorie de-abia sînt întrecute de belșugul de legende pe care le-a adunat. (Nota autorului, care ulterior a adăugat: respectabila față bisericească a murit de cîțiva ani.)

Locuitorii acestor sălașuri nenorocite au fost tulburați de zgomotul pricinuit de plecarea noastră; în timp ce trupa de vreo douăzeci de soldați s-a adunat în rînduri, ca să pornească în marș, a fost trecută în revistă de mai multe țațe, din dosul ușilor întredeschise ale cocioabelor. Cînd văzui pe aceste zgripțuroaice scoțîndu-și capetele cărunte, acoperite la întîmplare cu niște scufițe de lînă, arătîndu-și frunțile zbîrcite și dînd din brațele lor lungi și sfrijite, strîngînd din umeri și bodogănind cuvinte celte între ele — în închipuirea mea se iviră vrăjitoarele din *Macbeth* și mi se păru că puteam citi pe fețele acestor bătrîne răutatea ursitoarelor. De asemenea, copilașii care ieșeau din case, unii goi pușcă, iar alții de-abia îmbrăcați cu zdrențe de tartan, băteau din mînuțele lor și se strîmbau la soldații englezi, cu o expresie de ură națională și răutate la care nu te-ai fi așteptat la vîrsta lor. Îndeosebi, băgai de seamă că nu se zărea nici un bărbat, nici măcar un băiat de zece-doisprezece ani, printre locuitorii unui sat care părea foarte populat pentru mărimea lui; îmi dădu desigur prin gînd că ne puteam aștepta să primim de la oamenii de acolo, de-a lungul drumului nostru, și alte mărturii de rea-voință mult mai supărătoare decît acelea care întunecau fețele și provocau bombănelile femeilor și ale copiilor.

De-abia după ce o pornirăm la drum, răutatea persoanelor mai vîrstnice ale satului izbucni în cuvinte. Abia ultimul rînd de soldați părăsise cătunul, apucînd pe o potecuță croită de săniile, în care băștinașii își aduceau brazdele de turbă și care trecea prin pădurea ce mărginea partea mai puțin deluroasă a lacului, cînd izbucniră deodată sunetele pițigăiate ale țipetelor femeiești, amestecate cu urletele copiilor, cu huiduielile

băieţilor şi bătăile din palme, cu care muntencele îşi întovărăşesc de obicei ieşirile mînioase şi tînguirile. Il întrebai pe Andrew, care era galben ca ceara, ce însemnau toate acestea.

— Cred că vom afla destul de curînd, zise el. Ce înseamnă ? Inseamnă că nevestele muntence blestemă şi afurisesc tunicile roşii ; pe soldaţii aceştia şi pe toţi cei care au vorbit vreodată limba saxonă. Am auzit neveste acărînd, şi în Anglia, şi în Scoţia şi nu-i nici o minune să le auzi ocărînd — dar aşa limbi spurcate ca ale acestor ticăloase muntence n-am apucat şi nici asemenea urări mîrşave ca oamenii să fie măcelăriţi ca oile — şi ele să-şi scalde mîinile pînă în coate în sîngele lor — şi ei să aibă parte de moartea lui Walter Cuming din Guiyock[1], din care n-a rămas nici cît să sature un căţeluş — asemenea vorbe scîrnave n-am auzit din gură omenească pînă acum. Nu cred că darul lor de a blestema ar mai putea spori, decît doar dacă chiar Scaraoţchi s-ar băga printre ele ca să le mai înveţe cîte ceva. Dar cei mai rău, este că ne îndeamnă să mergem numai spre lac, ca să vedem ce o să păţim.

Cuvintele lui Andrew întăriră părerea ce mi-o făcusem şi nu mă îndoiam că se pregătea un atac asupra noastră. Pe măsură ce înaintam, drumul părea tot mai prielnic unei asemenea întîmplări neplăcute. La început calea, îndepărtîndu-se de lac, ajungea prin locuri mlăştinoase, acoperite cu pădure, trecînd uneori prin tufişuri dese şi întunecoase, care ar fi îngăduit o ambuscadă la cîţiva metri de noi, iar alteori peste torenţi sălbatici de munte, cu ape atît de adînci încît soldaţii intrau în ele pînă la genunchi, şi atît de repezi încît ei trebuiau să se ţină de braţe, cîte doi-trei laolaltă, ca să nu fie luaţi de curent. Fără să mă pri-

[1] Un mare asupritor feudal, care, mergînd călare prin pădurea de la Guiyock, în vreun scop crud, a fost aruncat de pe cal, iar piciorul prinzîndu-i-se în scară, trupul a fost tîrît de calul speriat, pînă ce a fost sfîşiat în bucăţi. Expresia : *blestemul lui Walter din Guiyock* a ajuns proverbială. (n.a.)

cep prea bine într-ale milităriei, mi se păru vădit că un astfel de teren accidentat dădea unor războinici pe jumătate sălbatici, cum auzisem că sînt aceşti munteni, putinţa să atace cu mari sorţi de izbîndă trupele regulate. Bunul simţ şi isteţimea pîrgarului l-au făcut să judece la fel, după cîte am înţeles din cererea lui de a vorbi cu căpitanul Thornton, căruia îi vorbi cam aşa :

— Domnule căpitan, eu nu-ţi spun acestea ca să-ţi cîştig bunăvoinţa, căci n-am ce face cu ea — îmi păstrez toate drepturile de a te da în judecată pentru asuprire şi reţinere ilegală — dar fiind prieten regelui George şi armatei sale, îmi îngădui să te întreb : nu crezi că ai fi putut alege un timp mai potrivit ca să intri în această trecătoare ? Dacă îl cauţi pe Rob Roy, este bine ştiut că atuncea cînd este mai slab, încă are cel puţin cincizeci de oameni în jurul său ; dacă este în stare să adune oamenii din Glengyle şi pe flăcăii din Glernfinlas şi Balquidder, s-ar prea putea să-ţi dea mult de furcă ; sfatul meu cinstit, ca prieten al regelui, este să te înapoiezi iar la cătun, pentru că femeile din Aberfoil sînt ca pescăruşii şi cormoranii, ale căror ţipete prevestesc o furtună apropiată.

— Linişteşte-te, domnul meu — răspunse căpitanul Thornton — eu nu fac decît să execut ordinele primite. Dacă eşti, precum spui, prieten regelui George, vei fi bucuros să afli că este cu neputinţă ca această ceată de nemernici, ale căror fărădelegi au tulburat ţinutul de atîta timp, să poată scăpa măsurilor luate acum pentru a o nimici. Escadronul de miliţie călare, comandat de maiorul Galbraith, împreună cu încă două-trei escadroane de cavalerie, vor ocupa toate trecătorile din văile acestui ţinut sălbatic ; trei sute de munteni, sub comanda celor doi domni pe care i-ai văzut la han, sînt în stăpînirea culmilor, iar diferite trupe puternice din garnizoană sînt pe cale să ocupe dealurile şi văile în mai multe direcţii. Ultimele noastre veşti despre Rob Roy se potrivesc cu cele pe care le-a mărturisit acest om şi anume că, văzîndu-se în-

conjurat din toate părţile, a dat drumul la cea mai mare parte din credincioşii lui, în scopul fie de a se ascunde, fie de a scăpa mulţumită faptului că ştie ca nimeni altul toate trecătorile.

— Zău că nu ştiu — zise pîrgarul — dar mi-e teamă că în capul lui Garshattachin este mai mult rachiu în dimineaţa asta, decît creier. Şi dacă aş fi în locul dumitale, domnule căpitan, eu nu mi-aş pune toată nădejdea în munteni — de! — corb la corb nu-şi scoate ochii. Ei pot să se certe între dînşii, să se înjure şi chiar să-şi tragă cîte o lovitură cu sabia, dar, pînă la urmă, poţi fi sigur că se vor uni cu toţii împotriva unor oameni civilizaţi, care îşi îmbracă fundul cu pantaloni şi au bani în buzunare.

Se pare că aceste sfaturi nu au fost cu totul nesocotite de către căpitanul Thornton. Într-adevăr, el a schimbat formaţia unităţii, a dat ordin soldaţilor să-şi ia flintele în mînă şi să fixeze baionetele, apoi a alcătuit o avangardă şi o ariergardă, fiecare avînd cîte un subofiţer şi doi soldaţi, care primiră instrucţiuni severe să fie cu ochii în patru. Dougal fu din nou cercetat foarte îndeaproape şi stărui cu dîrzenie că cele spuse mai înainte erau adevărate. Fiind mustrat pentru faptul că drumul pe care îi călăuzea părea nesigur şi primejdios, el răspunse cu o supărare, care putea fi luată drept firească:

— Nu ea a făcut drumul ăsta — şi dacă domnilor le place drumul mare, de ce n-au rămas la Glasgow?

Toate acestea se petrecură fără alte urmări şi ne văzurăm mai departe de drum.

Calea noastră, deşi ne ducea spre lac, fusese pînă atunci atît de umbrită de păduri, încît nu putusem întrezări decît din cînd în cînd minunata întindere de apă. Dar acum, drumul ieşind deodată din pădure şi, cotind aproape de malurile lacului, aveam prilejul de a-l vedea în toată întinderea lui. Adierea vîntului încetînd cu totul, munţii înalţi şi întunecoşi, uriaşele stînci cenuşii şi malurile sălbatice, de care era înconjurat, se oglindeau în apele lui liniştite.

Curînd, coasta muntelui ajunse aproape de malul lacului şi deveni din ce în ce mai repede şi mai accidentată, astfel încît nu puteai trece decît pe poteca îngustă pe care apucasem a merge şi care se afla sub un zid de stînci, unde, prin rostogolirea cîtorva bolovani, am fi putut fi nimiciţi cu totul, fără a ne putea împotrivi în nici un fel. De asemenea, drumul şerpuind în jurul fiecărei ieşituri şi intrături, a malului, rareori puteam vedea mai mult de o sută de paşi în faţa noastră. Comandantul nostru părea îngrijorat de drumul primejdios pe care apucasem şi aceasta se vedea din ordinele pe care le dădea mereu soldaţilor, cerîndu-le să fie cu ochii în patru, precum şi din multele ameninţări adresate lui Dougal, spunîndu-i că-l va ucide dacă se va constata că l-a ademenit în vreo capcană. Dougal primi aceste ameninţări cu o nepăsare prostească, ce putea izvorî fie dintr-o nevinovăţie conştientă, fie dintr-o hotărîre neclintită.

— Dacă domnii îl caută pe Gregarach cel roşu — zise el — desigur că nu se pot aştepta să o găsească fără o lecuţică de primejdie.

Chiar pe cînd munteanul rostea aceste cuvinte, caporalul ce comanda avangarda dădu ordin de oprire şi trimise înapoi pe unul din soldaţi, ca să raporteze căpitanului că muntenii ocupaseră poteca în faţa lor, postîndu-se pe o înălţime la care era deosebit de greu de ajuns. Aproape în aceeaşi clipă, veni un soldat din ariergardă ca să spună că din pădurile prin care trecuserăm se auzeau acum sunetele unui cimpoi. Căpitanul Thornton se arătă priceput şi brav, hotărînd de îndată să forţeze trecătoarea din faţă, fără să aştepte ca să fie atacat din spate. Îi asigură pe soldaţi că cimpoaiele pe care le auzeau erau ale muntenilor prieteni, care veneau în ajutorul lor, şi le arătă că trebuiau să înainteze şi să pună mîna pe Rob Roy, înainte ca aceste ajutoare să-i poată ajunge şi să împartă cu ei, atît cinstea, cît şi preţul pus pe capul acestui vestit hai-

duc. Dădu, deci, ordin ariergărzii a se uni cu grosul și împreună să ajungă avangarda; puse coloana pe două rînduri, astfel încît să se poată mișca în voie formînd un front pe întreaga lățime a potecii. Îi șopti lui Dougal: „Cîine! Dacă m-ai amăgit, vei muri!" și îl așeză în mijlocul coloanei, între doi grenadieri care primiră ordinul să-l împuște pe loc, dacă încearcă să fugă. Noi furăm așezați în același loc cu el, ca fiind un loc mai ferit, iar căpitanul Thornton, luîndu-și pușca din mîinile soldatului care i-o ducea, se puse în capul micii sale unități și dădu ordin de înaintare.

Trupa înaintă cu toată cunoscuta dîrzenie a soldaților englezi. Nu tot la fel înainta Andrew Fairservice, fiind încremenit de groază și, ca să vorbim drept, nici pîrgarul și nici eu, care, cu toate că nu eram chiar atît de îngroziți, nu puteam privi cu o stoică nepăsare primejdia ce ne pîndea viețile, datorită unei certe în care nu aveam nici un amestec. Dar nu era timp de reproșuri și nici nimic de făcut. Ajunserăm la vreo douăzeci de pași de locul în care avangarda văzuse pe vrăjmași. Acolo, un picior de munte scobora în lac. Poteca, în loc de a-l ocoli, ca pînă atunci, începu să suie în zig-zaguri scurte povîrnișul repede al stîncii de ardezie cenușie, care altfel nici nu ar fi putut fi urcat. În vîrful acestei stînci, unde nu puteai ajunge decît pe o cărare foarte îngustă și primejdioasă, caporalul spuse că ar fi văzut beretele și flintele cu țevi lungi ale mai multor munteni, probabil culcați în iarba și printre buruienile care o acopereau. Căpitanul îi dădu ordin să înainteze cu șase oameni și să atace presupusa ambuscadă, în timp ce el cu restul unității îl urma cu pași înceți dar susținuți spre a-l sprijini.

Atacul pe care îl pregătea a fost oprit de ivirea neașteptată a unei femei pe vîrful stîncii.

— Stați! zise ea cu un glas poruncitor și spuneți-mi ce căutați în ținutul lui MacGregor?

Rareori am văzut un chip mai frumos și mai impunător decît al acestei femei, care trebuie să fi avut între patruzeci și cincizeci de ani. Chipul, mai înainte de o frumusețe bărbătească, era acum adînc brăzdat, din pricina vînturilor aspre și poate datorită nimicitoarei înrîuriri a necazurilor și a patimilor, arătînd numai tărie, oțărîre și dîrzenie. Ea nu purta plaidul tras peste cap și umeri, așa cum îl poartă femeile în Scoția, ci înfășurat în jurul trupului, ca la soldații munteni. Avea o beretă bărbătească, în care era înfiptă o pană; o sabie în mînă și o pereche de pistoale la cingătoare.

— Este Helen Campbell, soția lui Rob, zise pîrgarul într-o șoaptă plină de spaimă; și în curînd, de bună seamă, vei vedea multe capete sparte printre noi.

— Ce căutați aicea? întrebă ea din nou pe căpitanul Thornton, care înaintase chiar el ca să recunoască terenul.

— Îl căutăm pe proscrisul Rob Roy MacGregor Campbell — răspunse ofițerul — și nu ne războim cu femeile; deci, nu încerca să te împotrivești zadarnic ostașilor regelui și nu vei avea nimic de suferit din partea noastră.

— Da — răspunse amazoana — nu sînt neștiutoare, cînd este vorba de gingașa voastră milosîrdie. Nu mi-ați lăsat nici nume, nici renume... oasele mamei mele se vor cutremura de groază în mormînt, atunci cînd ale mele vor fi așezate alături... Nu mi-ați lăsat mie și alor mei nici casă, nici adăpost, nici pătură, nici pat, nici vite să ne hrănească, nici oi să ne înțolească... Ne-ați luat tot ce am avut... tot!... Chiar și numele strămoșilor[1] ni l-ați luat, și acuma vreți să ne luați și viețile!

[1] Walter Scott, în prefața cu explicații istorice ale acestor evenimente, menționează că li s-a interzis de a mai purta numele de MacGregor. (n.t.)

— Eu nu caut să iau viaţa nimănui — răspunse căpitanul Thornton — nu fac decît să execut ordinele primite. Dacă eşti singură, nu ai de ce să-ţi fie teamă... dacă sînt şi alţii cu dumneata, atît de îndrăzneţi încît caută să se împotrivească în chip zadarnic, atunci sîngele lor cadă asupra capetelor lor... Sergent, dă-i drumul înainte.

— Înainte-marş! ordonă subofiţerul. Ura, flăcăi, înainte! pentru capul lui Rob Roy şi o pungă de aur!

Îşi iuţi pasul, luînd-o la fugă înainte, urmat de cei şase ostaşi; dar cum ajunseră la primul cot al suişului, porniră unul după altul focurile a vreo douăsprezece puşti cu cremene, toate bine ţintite, din diferite locuri ale trecătoarei. Sergentul, lovit în piept, se opintea încă să suie povîrnişul; se agăţă cu mîinile încercînd să se caţăre mai departe pe colţurile stîncii, dar, după o încercare deznădăjduită, mîinile i se descleştară, căzu şi se rostogoli de pe stîncă, prăbuşindu-se în adîncimile lacului, unde pieri. Dintre soldaţi, trei căzură morţi sau greu răniţi; ceilalţi, mai mult sau mai puţin răniţi, se traseră înspre gros.

— Grenadieri, înainte! ordonă căpitanul Thornton.

Trebuie să-ţi aminteşti că, pe timpul acela, grenadierii purtau şi uneltele ucigătoare de la care îşi trag numele. Cei patru grenadieri trecură în faţă, aşa cum li se poruncise. Ofiţerul dădu apoi ordin celorlalţi ostaşi să fie gata să-i sprijine, şi ne zise nouă:

— Adăpostiţi-vă, domnilor! Apoi dădu ordine repezi grenadierilor: deschideţi traistele — grenatele în mînă — fitilele aprinse — atacaţi!

Întreaga trupă înaintă cu un strigăt, în frunte cu căpitanul Thornton, grenadierii pregătindu-se a arunca cu grenatele în tufişurile unde vrăjmaşul stătea la pîndă, iar puşcaşii să-i sprijine printr-un atac imediat, foarte strîns. Dougal, care în învălmăşeală fusese uitat, se strecură cuminte într-un

tufiş de lîngă potecă, în locul în care ne oprisem mai întîi, iar de acolo se căţără în sus pe stîncă, cu vioiciunea unei pisici sălbatice. Eu îi urmai pilda, simţind instinctiv că focul muntenilor va mătura terenul descoperit. Mă căţărai pînă îmi pierdui suflul; focurile necurmate, fiecare înmulţit prin mii de ecouri, fîşîitul fitilelor aprinse de la grenate şi exploziile acestora, una după alta, împletite cu uralele soldaţilor şi răcnetele sau ţipetele muntenilor potrivnici, făceau o tevatură care — nu mi-e ruşine s-o recunosc — parcă dădea aripi dorinţei mele de-a ajunge într-un loc ferit. Curînd, greutăţile urcuşului se înmulţiră într-atît, încît pierdui nădejdea de a-l mai ajunge pe Dougal, care părea să sară din stîncă în stîncă şi din ciot în ciot, cu sprinteneala unei veveriţe. Îmi aruncai ochii în urmă, să văd care a fost soarta celorlalţi însoţitori ai mei. Amîndoi se găseau într-o situaţie din cele mai primejdioase.

Pîrgarul, căruia bănuiesc că frica îi dăduse o vioiciune vremelnică, se urcase la vreo douăzeci de picioare deasupra potecii, cînd piciorul îi alunecă, în timp ce trecea de pe un colţ de stîncă pe altul şi, desigur, ar fi trecut în lumea celor drepţi lîngă tatăl său sindicul, ale cărui fapte şi vorbe îi plăcea atît de mult să le pomenească, dacă poalele hainei lui de călărie nu s-ar fi agăţat de craca unui mărăcine. Astfel spînzurat în aer, aducea mult cu firma „La lîna de aur" a unui negustor de mărunţişuri din mahalaua Trongate a oraşului său de baştină.

Cît despre Andrew Fairservice, el înaintase cu mai multă reuşită, pînă ce ajunsese în vîrful unei stînci golaşe care, ridicîndu-se deasupra tufişurilor, îl expunea, cel puţin după părerea lui, la toate primejdiile luptei din apropiere; în acelaşi timp, era atît de prăpăstioasă şi rîpoasă, încît nu îndrăznea să o ia nici înainte, nici înapoi. El se plimba de colo-colo, pe culmea îngustă a stîncii (semăna într-adevăr cu un saltimbanc de la vreun iarmaroc, jucînd pe frînghie) şi urla ca din gură de şarpe, cerînd

milă, cînd în limba engleză, cînd în cea gaelică, după cum i se părea că atîrnă sorţii luptei. Strigătele lui deznădăjduite aveau ca răspuns doar gemetele pîrgarului, care suferea mult, nu numai din pricina fricii, dar şi din pricină că, agăţat de şale, se bălăbănea ca un pendul.

Văzînd situaţia primejdioasă în care se găsea pîrgarul, primul meu gînd a fost să încerc să-i dau o mînă de ajutor; dar nu era cu putinţă să o fac singur, fără ajutorul lui Andrew, căruia nici semne, nici rugăminţi, nici porunci, nici ameninţări, nu îi puteau insufla curajul pentru a se încumeta să coboare de la înălţimea nefericită la care ajunsese şi unde — întocmai ca un ministru de stat, nedibaci şi nesuferit, care nu poate scăpa de culmea pe care s-a cocoţat prin îngîmfare — continua să se milogească, neascultat de nimeni, şi să ţopăie de colo pînă colo, frîngîndu-şi trupul în chipul cel mai hazliu, ca să se ferească de gloanţele, pe care îşi închipuia că le aude şuierînd în jurul său.

După cîteva minute, această pricină de groază încetă, deoarece focul, la început atît de bine susţinut, se opri deodată, semn sigur că lupta se sfîrşise. Din această clipă, nu am mai avut decît un gînd: să ajung la un loc de unde să pot vedea de partea cui fusese izbînda, astfel încît să cer îndurarea învingătorilor, care, speram (oricare ar fi fost ei), că nu-l vor lăsa pe cinstitul pîrgar să rămînă spînzurat între cer şi pămînt ca sicriul lui Mahomet, fără a-mi da o mînă de ajutor ca să-l salvez. În sfîrşit, tîrîşgrăpiş, ajunsei la o înălţime de unde puteam vedea cîmpul de luptă. Bătălia era într-adevăr sfîrşită, aşa cum îmi închipuisem de la început, văzînd împrejurările şi terenul pe care avusese loc încăierarea; se terminase cu înfrîngerea căpitanului Thornton. Văzui într-adevăr o ceată de munteni pe cale de a dezarma pe ofiţer şi pe puţinii supravieţuitori din trupa lui. Aceştia erau în număr de vreo doisprezece, cei mai mulţi răniţi. Inconjuraţi de un număr de trei ori mai mare, fără a putea să înainteze sau să se retragă, fiind ţinta unui foc precis şi ucigător, la care nu puteau răspunde cu vreun folos, soldaţii depuseseră armele la ordinul ofiţerului lor, cînd acesta văzuse că drumul din spatele lor era tăiat şi că orice rezistenţă prelungită nu ar fi slujit decît să irosească vieţile vitejilor săi subalterni. Izbînda nu a fost scump plătită de către munteni, care se luptaseră de la loc ferit; pierderile lor erau un om ucis şi doi răniţi de granate. Toate acestea le aflai mai pe urmă. In clipa aceea, înţelesei numai care au fost sorţii bătăliei, văzînd pe ofiţerul englez, cu faţa plină de sînge, fără pălărie şi fără arme, în mijlocul oamenilor săi cu chipuri amărîte şi posomorîte, pe care era întipărit necazul, îndurînd de la muntenii sălbatici, care îi înconjurau, măsurile aspre pe care legile războiului le impun învinşilor în folosul învingătorilor.

CAPITOLUL XXXI

„Vai vouă cei învinşi !" E aspră vorba spusă
Atunci cînd mîndra Romă de gali a fost supusă —
„Vai vouă cei învinşi !" fu vorba aruncată,
Cînd Brennus zvîrli sabia în cumpăna plecată.
Şi azi, pe cîmp de luptă, e vai de cei învinşi,
Dacă învingătorii de milă nu-s cuprinşi.

Gauliada.

Îl căutai cu îngrijorare pe Dougal printre învingători, deoarece nu mă îndoiam de rolul pe care îl jucase, aducîndu-l cu tot dinadinsul pe ofiţerul englez în trecătoare ; de asemenea, nu puteam să nu admir îndemînarea cu care acest sălbatic fără ştiinţă de carte şi cu înfăţişare de dihanie îşi învăluise scopul, cît şi şovăiala prefăcută cu care lăsase să i se smulgă mărturia mincinoasă, pe care, desigur, de la început îşi pusese în gînd să o facă. Totodată, îmi dădeam seama de primejdia care ne putea aştepta, apropiindu-ne de învingători în înflăcărarea izbîndei lor. Această înflăcărare a fost mînjită de cruzime, căci vreo doi soldaţi, care nu se puteau ridica din pricina rănilor, fură înjunghiaţi de învingători sau, mai bine-zis, de cîţiva vlăjgani zdrenţăroşi de la munte, care se băgaseră între ei. De aceea, socotii că ar fi fost primejdios să ne apropiem de munteni, fără vreun mijlocitor ; întrucît Campbell, care acuma ştiam că nu putea fi decît haiducul Rob Roy, nu se vedea nicăieri, mă hotărîi să cer proteguirea lui Dougal, solul său.

După ce zadarnic îmi aruncai ochii peste tot, făcui cale întoarsă, cu gîndul de a-l ajuta şi singur

pe nenorocosul meu prieten, cînd, spre marea mea bucurie, îl văzui în picioare pe domnul Jarvie ; deşi era vînăt la faţă şi cu hainele sfîşiate, stătea acum plin de siguranţă, sub stînca în faţa căruia spînzurase pînă mai adineauri. Mă grăbii să mă duc la el ca să-i împărtăşesc bucuria şi să-l felicit, dar la început el nici nu vroi să audă de felicitări, cu tot gîndul meu bun. O tuse năprasnică de-abia îi îngăduia să-şi exprime îndoiala cu privire la sinceritatea mea.

— Hchehe ! Hchehe ! Cheh ! Chehe !... se zice că prietenul... hap-hapciu !... că prietenul ţi-e mai apropiat decît fratele... chehe !... Chehe ! Chehe ! Cînd am suit aici, domnule Osbaldistone, în acest ţinut blestemat de dumnezeu şi de oameni — cheche !... Doamne iartă-mă că blestem ! numai pentru a-ţi face dumitale un bine, crezi că frumos este... hapciu !... Chehe ! Chehe ! — să mă laşi mai întîi să fiu împuşcat sau înecat, între aceşti munteni zănatici şi tunicile roşii ; apoi să fiu spînzurat între cer şi pămînt, ca o sperietoare de ciori, fără să încerci măcar... hap-hapciu !... fără să încerci măcar să mă scapi.

Îi cerui de mii de ori iertare şi mă străduii să-i arăt neputinţa în care mă găsisem de a-l ajuta de unul singur. Pînă la sfîrşit reuşii să-l împac şi pîrgarul, care era pe cît de iute la mînie pe atît de uşor de îmbunat, după aceea, îmi arătă din nou bunăvoinţă. Apoi, mi-am îngăduit să-l întreb cum de izbutise să o scoată la capăt.

— Să o scot la capăt ? Află că aş fi rămas spînzurat acolo pînă în ziua de apoi, fără să mă pot ajuta singur ; aş fi rămas cu capul atîrnat într-o parte şi cu călcîiele într-alta, asemenea balanţei dintr-un birou de măsuri şi greutăţi, dacă nu ar fi fost omul acela, Dougal. El mi-a venit în ajutor ca şi aseară ; mi-a tăiat pulpana hainei cu pumnalul, iar un fîrtat de-al lui şi cu dînsul m-au pus iarăşi pe picioare, de parcă nici n-aş fi atîrnat niciodată în văzduh... Dar, să vezi ce în-

seamnă postavul bun... dacă aş fi purtat vreo ştofă din acelea franţuzeşti ca ale dumitale, care nu-s bune de nimic, sau vreo ţesătură slabă dintr-ale voastre, hainele s-ar fi rupt ca nişte cîrpe, din pricina greutăţii mele. Binecuvîntat fie ţesătorul care a năvădit bătătura, căci, datorită lui, m-am legănat în văzduh cu tot atîta siguranţă ca şi un şlep, amarat cu un odgon împletit în trei.

Îl întrebai apoi ce s-a făcut ocrotitorul său.

— Omul — căci tot aşa îi zicea munteanului — mi-a dat a înţelege că este primejdios să mă apropii de cucoană, pînă nu se întoarce el şi m-a îndemnat să stau aicea... Eu socot — urmă el — că te caută pe dumneata... este un om cu bun simţ şi mă jur că are dreptate în privinţa cucoanei, cum îi zice el, căci Helen Campbell nu a fost nici ca fată o fiinţă prea blîndă, şi nici ca nevastă prea supusă nu este. Lumea zice că şi Rob se teme de ea. Mă îndoiesc dacă m-ar recunoaşte, că-s mulţi ani de cînd nu ne-am mai văzut. Sînt de părere să-l aşteptăm neapărat pe omul acela, Dougal, înainte de a ne apropia de ea.

Îi arătai că şi eu socot la fel, dar în ziua aceea soarta nu a vrut ca prevederea pîrgarului să-i fie de folos lui sau altora.

Căţărat cum era pe vîrful unei stînci singhere, Andrew Fairservice, deşi se oprise de-a mai juca tontoroiul, o dată cu încetarea focului, care îi pricinuise acest dans ciudat, rămăsese mai departe un obiect prea vădit, ca să scape ochilor ageri ai muntenilor, de îndată ce aceştia avură răgazul de a privi în jur. Noi am aflat că a fost văzut, cînd ceata de învingători a scos un strigăt sălbatic, iar trei sau patru din munteni o tuliră îndată printre mărăcinişuri şi apoi începură să urce din toate părţile povîrnişul stîncos, înspre locul în care se vedea ciudata arătare.

Cei care ajunseră pînă la o bătaie de puşcă de bietul Andrew, nu se osteniră să-i dea ajutor, în poziţia spinoasă în care se găsea ci, îndreptîndu-şi puştile

cu ţevi lungi înspre el, îi dădură a înţelege prin semne, pe care el nu se putea preface a nu le vedea, că trebuia să facă într-un fel ca să coboare de pe stîncă şi să li se predea, fireşte dacă nu voia să se tragă în el ca într-o ţintă dintr-un poligon militar. Faţă de acest grozav îndemn, de a-şi lua inima în dinţi pentru a scobori, Andreew Fairservice nu mai putu şovăi. Din două rele, îl alese pe cel mai mic şi începu să scoboare povîrnişul, nemaiţinînd seama de primejdie, agăţîndu-se cînd de cioturile de stejar şi de tulpinile de iederă, cînd de colţurile stîncii, cu o înfrigurată îngrijorare şi nepierzînd nici un prilej, de îndată ce avea o mînă liberă, de a o întinde spre bărbaţii îmbrăcaţi în plaiduri, care îl aşteptau. Le cerşea îndurarea, de parcă ar fi vrut să descînte puştile lor ca să nu mai ia foc. Într-un cuvînt, omul nostru sub înrîurirea unui simţămînt, care cumpănea mai mult decît spaima, izbuti să coboare cu bine din locul primejdios, ceea ce socot că nu ar fi îndrăznit să încerce, dacă nu ar fi fost la mijloc frica unei morţi năpraznice. Chipul neîndemînatic în care Andrew scobora fusese prilej de mare haz pentru muntenii care îl pîndeau jos şi care mai traseră cîte un foc-două în timpul coborîşului său, fără gîndul de a-l răni (cel puţin, aşa îmi place să cred), ci numai ca să le sporească şi mai mult hazul pe care îl făceau de spaima lui nemăsurată şi de nemaipomenitele acrobaţii la care îl îndemna această spaimă.

Pînă la urmă, ajunse la pămîntul cel sigur şi aproape neted ; adică, la drept vorbind, piciorul alunecîndu-i la ultimul coborîş, el căzu pe jos cît era de lung şi fu ridicat de muntenii care-l aşteptau. Dar pînă ce omul a izbutit să se ridice din nou pe picioare, muntenii îl despuiară nu numai de tot ce avea în buzunar, dar şi de perucă, pălărie, manta, surtuc, ghete şi ciorapi — şi asta cu o iuţeală de neînchipuit ; aşadar, cînd căzuse pe spate avusese înfăţişarea unui valet cumsecade şi bine îmbrăcat, iar cînd s-a ridicat s-a pomenit un popîndău, crăcit despuiat şi chel, ca

vai de lume! Fără să țină seama de durerea, pe care desigur că o încercau picioarele lui goale, izbindu-se de pietrele ascuțite peste care îl zoreau, descoperitorii lui Andrew începură să-l tîrască spre drum, nesocotind cele ce le stăteau în cale.

În timp ce coborau, domnul Jarvie și cu mine ne văzurăm pironiți de ochii de șoim ai muntenilor și pe dată furăm înconjurați de șase bărbați înarmați cu pumnale, care își îndreptară săbiile spre fețele și beregatele noastre, țintindu-ne în același timp piepturile cu pistoalele. Ar fi fost o nesăbuință să căutăm a ne împotrivi, mai ales că nu aveam arme care să ne poată fi de folos în așa împrejurare.

Așadar, ne supuserăm sorții și era cît pe-aici, datorită brutalității celor care începuseră să ne despoaie, să fim aduși la starea omului natural, (ca să întrebuințez cuvintele regelui Lear) ca și acel biped fără pene, Andrew Fairservice, care stătea, tremurînd de teamă și de frig, la cîțiva pași de noi. Norocul, însă, ne scăpă de această înjosire, căci, tocmai cînd îmi predasem cravata (care era, de altfel, o elegantă cravată de la Steinkirk și cu bogate horbote), iar pîrgarul fusese despuiat de rămășițele hainei lui de călărie — apăru Dougal și totul se schimbă. Certîndu-i aspru și întărindu-și dojenile cu înjurături și amenințări, după cît puteam ghici din tonul folosit și din gesturile lui aprige, îi sili pe jefuitori, cu toate că se lăsau greu, nu numai să înceteze jefuirea lucrurilor noastre, dar chiar să restituie prada luată. El smulse cravata mea din mîinile celui care mi-o luase și (în rîvna lui) o răsuci în jurul gîtului meu cu atîta zel înăbușitor, încît mă făcu să cred că nu fusese, în timpul șederii lui la Glasgow, doar un ajutor al temnicerului, ci începuse și o ucenicie de călău. Zvîrli rămășițele zdrențuite ale hainei domnului Jarvie peste umerii acestuia și, în timp ce alți munteni începeau să se îndrepte spre noi dinspre drum, el ne duse devale, îndemnînd și poruncind celorlalți să ne dea, îndeosebi pîrgarului, tot ajutorul trebuitor ca

să coborîm, pe cît se putea, ușor și sigur. Andrew Fairservice își sparse plămînii, dar zadarnic, ca să aibă și el parte de ocrotirea lui Dougal, sau cel puțin de o intervenție din partea lui, ca să-și recapete ghetele.

— Nu, nu, îi dădu răspuns Dougal, *ea* nu este un domn, mă jur; alții mai vrednici merg desculți, dacă *ea* nu se înșeală. Lăsîndu-l pe Andrew să ne urmeze după voia lui, sau mai degrabă după voia mulțimii, care îl înconjura, ne zori în jos spre poteca unde se petrecuse încăierarea și se grăbi să ne înfățișeze, ca pe noi prinși, nevestei căpeteniei. Furăm tîrîți în fața ei, Dougal luptîndu-se, zbătîndu-se, urlînd, de parcă ar fi fost el cel mai primejduit, și respingînd cu amenințări și străduințe pe toți cei care încercau să se arate mai zeloși în prinderea noastră decît el însuși. Pînă la urmă, furăm duși în fața eroinei zilei, a cărei înfățișare, ca și cea a celor care ne înconjurau — o înfățișare sălbatică, ciudată și totuși ostășească — mă făcu să simt, ca să spun drept, o deosebită îngrijorare. Nu știu dacă Helen MacGregor luase parte chiar ea la luptă; de fapt, mai tîrziu am aflat că, dimpotrivă, stătuse deoparte; dar petele de sînge de pe fruntea, de pe mîinile și brațele ei goale, cît și cele de pe tăișul săbiei, pe care o ținea încă în mînă, fața-i aprinsă și pletele negre, ce ieșeau răvășite de sub bereta-i roșie cu pană, păreau să arate că ea luase o parte vie la încăierare. Trăsăturile și ochii ei negri, pătrunzători, oglindeau sufletu-i înflăcărat de triumful victoriei și bucuria unei răzbunări izbutite. Totuși, nu era nimic într-adevăr sîngeros sau crud în felul ei de a se purta; de îndată ce am simțit că a trecut primejdia, ea mi-a amintit de picturile ce le văzusem în bisericile catolice din Franța, înfățișînd pe unele eroine din Scriptură. De fapt, nu era destul de frumoasă ca să semene cu Iudita, nici nu avea trăsăturile inspirate, cu care pictorii au înzestrat-o pe Deborah, sau pe soția lui Heber, Chenitul, la ale cărei picioare se plecă puternicul asupritor al Israelului, care locuia în

Haroșet-Goim, și căzu ca să nu se mai ridice niciodată [1]. Cu toate acestea, însuflețirea întipărită cu o semeție sălbatică, dădea întregii sale ființe o înfățișare, ce o făcea să se apropie de închipuirea acelor minunați pictori, care ne-au desfătat ochii cu eroinele istoriei sfinte.

Nu prea eram sigur de felul în care trebuia să vorbesc unei ființe atît de puțin obișnuite, cînd domnul Jarvie sparse gheața și, începînd prin a tuși (căci graba cu care fusese adus în fața ei îi tăiase din nou suflarea), grăi precum urmează:

— Hapciu! Hapciu! Chehe! Chehe! sînt foarte mulțumit că am prilejul fericit (un tremurat al glasului dezmințea cu tărie apăsarea voită cu care rostise cuvîntul fericit) acest prilej *fericit* — urmă el, încercînd să-i dea adjectivului un accent mai potrivit — ca să zic bună-dimineața soției vărului meu Robin. Hapciu, hapciu! Chehe, chehe! Cum îți mai merge? (între timp îi revenise vorba lui obișnuită și domoală, care dezvăluia un amestec de familiaritate și prețuire de sine)... Cum o duci de atîta amar de vreme? Poate că ai uitat de mine — că-ți sînt văr, doamnă MacGregor Campbell — hapciu! hapciu! chehe! chehe! — dar cred că nu l-ai uitat pe tatăl meu, sindicul Nicol Jarvie, din Saltmarket-ul Glasgow-ului? Era un om cinstit, dumnealui, om de nădejde, care te prețuia pe dumneata și ai dumitale... Așa precum am mai zis, sînt foarte fericit să te văd, doamnă Mac-Gregor Campbell, ca pe soția vărului meu. Aș cere îngăduința cuvenită unei rude, să te îmbrățișez, dacă n-ar fi că oamenii dumitale îmi strîng atît de cumplit brațele; și ca să spun adevărul sfînt și nepărtinitor de magistrat, nu ți-ar strica să ai o cană de apă, înainte de a ura bun venit prietenilor.

Acest mod familiar de a cuvînta nu se potrivea de loc cu sufletul îmbătat de triumf al celei căreia i se adresa și care se îndeletnicea în clipele acelea cu împărțirea sentințelor de moarte, înfierbîntată de victoria dobîndită într-o luptă grea.

— Ce om ești dumneata — întrebă ea — care cutezi să te dai drept neam cu MacGregorii și nici nu le păstrezi portul, nici nu le vorbești graiul?... Cine ești dumneata, care ai limba și culoarea copoiului, și cauți totuși să te aciuezi printre căprioare?

— Nu știu — răspunse pîrgarul fără să-și piardă cumpătul — dacă ți-a fost vreodată pe deplin lămurită înrudirea noastră, verișoară — dar este cunoscută și se poate dovedi. Pe mama o chema Elspeth MacFarlane, ea era soția tatălui meu, sindicul Nicol Jarvie... fie-le țărîna ușoară la amîndoi... și Elspeth era fiica lui Parlane MacFarlane. Acest Parlane MacFarlane, așa cum poate mărturisi fiică-sa încă în viață, Maggy MacFarlane, astăzi MacNab, care s-a măritat cu Duncan MacNab din Stuckavrallachan, nu era, nici mai mult nici mai puțin, decît neam de a patra spiță cu soțul dumitale, Robin MacGregor...

Femeia-haiduc reteză scurt crengile arborelui genealogic, întrebînd cu semeție:

— Un pîrău cu ape limpezi și repezi vrea oare să știe de șuvoaiele furate pentru spurcatele nevoi casnice ale celor care locuiesc pe malurile lui?

— Foarte adevărat, verișoară, zise pîrgarul; dar, cu toate acestea, vara, cînd pietrele albiei se înălbesc de soare, pîrăul ar fi bucuros să primească înapoi apele, pe care le-a dat iazului morii. Știu prea bine că dumneavoastră, cei de la munte, nu prea puneți preț, ba chiar ne disprețuiți pe noi, cei de la Glasgow, din pricina graiului și a portului nostru; dar, fiecare vorbește limba lui de baștină, ce a învățat-o în copilărie; și ar fi din cale-afară de hazliu să mă vezi pe mine, cu cogeamite bărdăhanul, într-un surtuc scurt de muntean, sau cu bietele mele piciorușe scurte, în ciorapi legați sub genunchi, așa cum umblă flăcăii dumitale cu picioare lungi... Și mai mult așa, ca o pildă, verișoară — urmă el, sfidînd atît semnele pe care i le făcea Dougal ca să tacă din gură, cît și ne-

[1] Judecătorii, 4, 2—20. (n.t.)

răbdarea pe care o arăta amazoana faţă de vorbăria lui — aş vrea să-ţi amintesc că solii regeşti sînt uneori îmbrăcaţi ca cerşetori şi că, oricît de mult îl preţuieşti pe soţul dumitale... şi cuvine-se ca orice soţie să-şi cinstească soţul... precum porunceşte Sfînta Scriptură... ei, da, oricît îl preţuieşti, cum ziceam, eu i-am făcut multe servicii lui Rob, pînă acum ; ...afară de şiragul de mărgăritare ce ţi l-am trimis dumitale, cînd te pregăteai de nuntă cu dumnealui, Rob, pe atunci încă un negustor de vite cinstit şi avut şi care nu avea nimic de-a face cu treburi din acestea nelegiuite, cu lupte şi împuşcături şi încăierări, cu tulburarea păcii regelui şi dezarmarea soldaţilor săi.

Se vede că pîrgarul atinsese o coardă, care suna prost în urechile verişoarei sale. Aceasta se îndreptă semeaţă şi trădă cît de aprige îi erau simţămintele printr-un rîs, în care dispreţul se împletea cu amărăciunea.

— Ei, da, zise ea ; dumitale, precum şi altora ca dumneata, vă venea la îndemînă să fiţi rude cu de-alde noi atunci cînd ne încovoiam şi eram nenorociţi şi dispreţuiţi, buni numai să trăim sub împilarea voastră, tăindu-vă lemnele, cărîndu-vă apa... şi dîndu-vă vite pentru ospăţuri ; cînd eram supuşii asupriţi şi călcaţi în picioare de legile voastre... Dar acum sîntem liberi... liberi chiar prin acel act care nu ne-a lăsat nici casă, nici vatră, nici mîncare, nici haine... care m-a despuiat de toate... de toate... şi care mă face să mă cutremur cînd mă gîndesc că trebuie să mai fac umbră pămîntului pentru alte ţeluri decît acela de a mă răzbuna. Dar, fiţi siguri că voi duce mai departe treaba începută atît de bine astăzi, printr-o faptă care va rupe toate legăturile dintre MacGregori şi nemernicii de la şes. Ei !... Allan !... Dougal !... legaţi pe aceşti saxoni de gît şi de picioare şi aruncaţi-i în lacul muntelui, ca să-şi caute neamurile de la munte.

Speriat de această poruncă, pîrgarul era gata să înceapă a vorbi din nou, ceea ce, desigur că nu ar fi făcut decît să aţîţe şi mai rău patima verişoarei sale,

cînd Dougal se aruncă între ei şi, în graiul său, pe care-l vorbea pe atît de curgător şi vioi, pe cît vorbea de domol engleza, într-un fel incorect şi făcînd pe prostul, dădu drumul, după cîte bănuiam, unei pledoarii foarte însufleţite în apărarea noastră.

Stăpîna îi răspunse, sau mai degrabă îi reteză scurt discursul, spunînd în englezeşte (ca şi cum ar fi fost hotărîtă să ne facă să simţim dinainte gustul întregei amărăciuni a morţii):

— Cîine spurcat, pui de cîine ce eşti, cum de îndrăzneşti să-mi înfrunţi poruncile ? Dacă ţi-aş spune să le tai limbile şi să le pui una în gîtlejul celuilalt, ca să vezi care din ei vorbeşte mai bine englezeşte ? Dacă ţi-aş spune să le smulgi inimile şi să le pui una în locul celeilalte, ca să vezi care din ei ar trăda mai dihai pe MacGregor ? Că făcutu-s-au asemenea lucruri în zilele de mult, la ceasul răfuielilor, cînd bătrînii noştri aveau de răzbunat multe nedreptăţi. Dacă ţi-aş porunci, chiar asemenea lucruri, ai avea oare dreptul să mi te opui ?

— De bună seamă — răspunse Dougal, cu un ton de prea plecată supunere ; i *se* va face voia... aşa se şi cuvine... dar, dacă ar fi să fie... adică dacă ar fi totuna pentru *ea,* să-l dea bîldibîc în lac pe neisprăvitul şi ticălosul de căpitan cu tunică roşie, şi pe caporalul Cramp, şi încă doi-trei cu tunică roşie, *ea* ar face-o cu mult mai multă plăcere decît să căşuneze rău unor domni cinstiţi şi cuviincioşi, care sînt prietenii lui MacGregor şi venit-au aici pe chezăşia căpeteniei noastre şi nu ca să o trădeze, cum prea bine poate *ea* mărturisi.

Jupîniţa era gata să-i răspundă, cînd se auziră cîteva sunete sălbatice de cimpoi, venind dinspre drumul de la Aberfoil, fără îndoială acelaşi viers auzit mai înainte de ariergarda căpitanului Thornton şi care hotărîse pe acesta să forţeze trecătoarea ocupată de inamic înaintea lui, mai curînd decît să se întoarcă în sat. Încăierarea durînd foarte puţin, ceata înarmată care mărşăluia cu această muzică ostăşească nu pu-

fuse ajunge la timp ca să ia parte la luptă, deși oamenii grăbiseră pasul atunci cînd auziseră împușcăturile. Izbînda a fost așadar deplină și fără ajutorul lor, nemairămînîndu-le decît să împartă bucuria triumfului cu tovarășii lor.

Era o mare deosebire între înfățișarea noilor veniți și aceea a cetei care învinsese escorta noastră, deosebire vădită în folosul primilor. Printre muntenii, care înconjurau pe căpităneasă, dacă îi pot zice așa fără să mă cert cu gramatica, erau numai bătrîni și flăcăuași abia în stare de a ține sabia, precum și femei; pe scurt, oameni care numai la mare ananghie iau armele în mînă; aceasta adăugase o umbră de amarnică rușine mîhnirii ce întuneca chipul vitejesc al lui Thornton, cînd descoperise că doar numărul și așezarea vrăjmașului, altfel vrednic numai de dispreț, făcuseră ca bravii lui veterani să fie învinși. În schimb, cei treizeci sau patruzeci de munteni, care ne-au ajuns din urmă, erau cu toții oameni fie în puterea tinereții, fie în floarea vîrstei, vlăjgani vioi și bine legați, ai căror ciorapi scurți și plaiduri prinse la cingătoare le vădeau cum nu se poate mai bine picioarele și brațele lor vînjoase. Nu numai înfățișarea și îmbrăcămintea lor erau altele decît ale celor din prima ceată, dar și armele erau cu mult mai bune. În afară de puștii, trupa căpitănăsei avea topoare, coase și alte arme învechite, iar unii numai ciomege, pumnale și cuțite lungi. Dimpotrivă, oamenii din cea de-a doua ceată aveau, cei mai mulți, pistoale la cingătoare și, aproape toți, pumnale spînzurate de pungile pe care le purtau dinainte. Fiecare avea o pușcă bună și o sabie lată la șold, pe lîngă un zdravăn scut rotund, făcut dintr-un lemn ușor, acoperit cu piele și ciudat țintuit cu cuie de alamă, precum și cu un vîrf de oțel, înșurubat la mijloc. Scutul era atîrnat de umărul stîng în timpul marșului, sau în timp ce se schimbau focuri de armă cu vrăjmașul; iar în lupta cu sabia era purtat pe brațul stîng.

Era lesne de văzut că această ceată aleasă nu venea de la o izbîndă asemănătoare aceleia ce o avuseseră tovarășii lor mai oropsiți. Cimpoiul dădea drumul din cînd în cînd la cîteva sunete jeluitoare, arătînd cu totul altceva decît trufia triumfului. Iar cînd se înfățișară înaintea soției căpeteniei lor, o făcură în tăcere și cu privirile abătute și posomorîte. Ei se opriră în fața ei și cimpoaiele lăsară să se audă din nou sunetele de jale.

Helen se năpusti spre ei cu o expresie pe chip, în care supărarea era împletită cu teama.

— Ce înseamnă aceasta, Allaster? îl întrebă pe cimpoier. Ce rost are bocetul în clipa izbînzii?... Robert... Hamish... unde-i MacGregor?... Unde-i tatăl vostru?

Feciorii ei, care erau în capul cetei, înaintară cu pași înceți și nehotărîți spre ea și îndrugară cîteva cuvinte în limba gaelică, la auzul cărora ea scoase un țipăt sfîșietor, ce făcu din nou să răsune stîncile, țipăt în care i se alăturară toate femeile și toți flăcăuașii, bătînd din palme și zbierînd ca și cînd și-ar fi dat sufletul. Munții, care nu mai răsunaseră de la încetarea zgomotelor ostășești ale luptei, se cutremurau acuma de aceste răcnete deznădăjduite și stridente, ce alungau pînă și păsările de noapte din cuiburile de pe stînci, de parcă ar fi fost speriate să audă ziua în amiaza mare un vuiet mai groaznic și mai de piază rea ca al lor.

— Luat! repetă Helen, cînd zarva se mai potolise. Luat!... prins!... și voi mai trăiți ca să-mi spuneți una ca asta?... Cîini netrebnici! De asta v-am hrănit eu, ca să vă crutați sîngele împotriva dușmanilor tatălui vostru? Sau să-l vedeți prins și să veniți la mine să mi-o spuneți?

Fiii lui MacGregor, astfel ocărîți de mama lor, erau tineri; cel mai mare din ei abia împlinise douăzeci de ani. Acesta, numit *Hamish* sau Iacob, era mai înalt cu un cap și mult mai chipeș decît fratele său; ochii, de-un albastru deschis, părul bălan și des, care ieșea

de sub mîndra lui beretă sinilie, precum şi întreaga înfăţişare, îl arătau ca pe un specimen foarte reuşit al tineretului muntean. Pe cel mai june îl chema Robert, dar pentru a-l deosebi de tatăl său, muntenii îi adăugaseră porecla de *Oig*, sau cel tînăr. Acest flăcău muntean avea părul negru şi faţa oacheşă, obrajii îmbujoraţi de sănătate şi neastîmpăr, iar trupul mai bine legat şi mai voinic decît al altora de vîrsta lui.

Amîndoi stăteau acum înaintea maicii lor, cu chipurile întunecate de mîhnire şi ruşine, ascultînd cu cea mai deplină supunere mustrările cu care ea îi copleşea. Pînă la urmă, cînd mînia păru că i se potoleşte într-o oarecare măsură, fiul mai mare, vorbind englezeşte, pesemne ca să nu fie înţeles de oamenii lor, a încercat, în chip cuviincios, să se dezvinovăţească, atît pe sine cît şi pe fratele său. Mă găseam destul de aproape încît să înţeleg o bună parte din cele ce a spus ; cum era de o mare însemnătate pentru mine ca să aflu tot ce puteam despre aceste întîmplări, am ascultat cu toată luarea-aminte.

— MacGregor — zise fiul său — a fost chemat la o întîlnire cu un nemernic de la şes, care a venit cu un semn de la... — el vorbi numele foarte încet, dar mi se păru că semăna cu al meu. — MacGregor se învoi la această întîlnire, dar porunci ca saxonul, care adusese vestea, să fie ţinut ca ostatic, astfel ca să se asigure de buna lor credinţă. Merse, deci, la locul de întîlnire — (care avea un nume sălbatic, ce nu mi-l amintesc) — însoţit numai de Angus Breck şi de micul Rory, poruncind ca nimeni altul să nu-l mai urmeze. In mai puţin de jumătate de ceas, Angus Breck se întoarse cu jalnica veste că MacGregor fusese surprins şi făcut prizonier de către o trupă de miliţie din Lennox, sub comanda lui Galbraith de la Garshattachin. El adăugă că „Galbraith fiind ameninţat de MacGregor, cînd acesta fu prins cu răzbunarea asupra ostaticului său, îşi bătu joc de ameninţare, răspunzînd cu mare dispreţ : „Fiecare parte să spînzure pe cel prins ; noi să spînzurăm tîlharul şi

haiducii dumitale n-au decît să-l spînzure pe birar, Rob ; aşa ţara va scăpa de două pacoste dintr-o dată : un muntean sălbatic şi un vameş". Angus Breck, mai puţin păzit decît stăpînul său, a izbutit să scape din mîinile vrăjmaşilor, după ce fusese destul timp în paza lor ca să audă aceste cuvinte şi să ne dea de ştire.

— Şi aflînd acestea, trădător mişel ce eşti — zise soţia lui MacGregor — cum de nu te-ai repezit îndată ca să-l scapi pe tatăl tău şi să-l aduci aicea, sau să piei pe loc ?

Tînărul MacGregor răspunse cu sfiiciune, arătînd puterea covîrşitoare a duşmanului şi mărturisindu-şi planul : văzînd că duşmanul nu se pregăteşte încă să părăsească ţinutul, el se retrăsese sus în munte, cu scopul de a aduna o ceată îndeajuns de mare, pentru a încerca o salvare cu oarecare sorţi de izbîndă. Pînă la urmă, zise :

— Oamenii miliţiei trebuie să poposească, după cîte înţeleg, în casa vecină de la Gartartan, sau în vechiul castel din portul Monteith, sau în alt loc întărit, care, oricît ar fi de puternic şi uşor de apărat, tot poate fi luat prin surprindere, numai dacă am putea aduna destui oameni.

Inţelesei mai tîrziu că ceilalţi fîrtaţi ai haiducului erau împărţiţi în două cete puternice, una care trebuia să supravegheze efectivele garnizoanei de la Inversnaid, căci dintre unităţile acesteia numai cea comandată de căpitanul Thornton fusese înfrîntă ; iar cealaltă trebuia să facă faţă clanurilor muntene, care se alipiseră trupelor regulate şi celor de la şes. Ţelul acestei alianţe duşmănoase era să năvălească prin diferite locuri în ţinutul muntos şi pustiu, cuprins între lacurile Lomond, Katrine şi Ard, care se numea în mod obişnuit pe atunci ţara lui Rob Roy sau a lui MacGregor. Aşadar, în mare grabă s-au trimis ştafete, ca să concentreze, după cum bănuiam, toate forţele în vederea unui atac asupra miliţiei din Lennox ; întristarea şi deznădejdea, care la început se vedeau întipărite pe fiecare chip, se schimbară în speranţa de

a-şi dezrobi căpetenia şi în setea de răzbunare. Sub înrîurirea înflăcărată a acestei din urmă patimi, soţia lui MacGregor porunci ca ostaticul, care răspundea de viaţa soţului ei, să-i fie adus în faţă. Cred că feciorii ei îl ţinuseră pe acest nenorocit deoparte, numai de teama urmărilor pe care le prevedeau; dacă aşa a fost, gîndul lor omenos nu a făcut decît să amîne deznodămîntul. La porunca mamei, ei tîrîră în faţa noastră pe nenorocitul pe jumătate mort de spaimă; văzîndu-i chipul chinuit, recunoscui cu groază şi cu uimire pe vechiul meu cunoscut, Morris.

Acesta căzu cu faţa la pămînt în faţa femeii-haiduc, încercînd să-i sărute picioarele, lucru ce o făcu să se tragă înapoi, de parcă mîinile lui ar fi fost spurcate; astfel încît, singurul lucru pe care l-a putut face, în nemărginita lui umilinţă, a fost să-i sărute pulpana plaidului. Niciodată nu am văzut un om rugîndu-se cu atîta deznădejde, ca să i se cruţe viaţa. Groaza îi era atît de mare încît, în loc de a-i îngheţa vorbele pe buze, cum se întîmplă de obicei, îi dezlegase dimpotrivă limba; şi, cu faţa pămîntie, frîngîndu-şi mîinile de durere, luîndu-şi parcă rămas bun, cu ochii rătăcitori, de la cele lumeşti, el protestă, cu jurămintele cele mai sfinte, că nu ştie nimic despre vreo uneltire împotriva lui Rob Roy, pe care mărturisi că îl iubea şi îl cinstea ca pe ochii din cap. În zăpăceala groazei sale, zise că el nu era decît prepusul altora, şi mormăi numele lui Rashleigh. Nu se ruga pentru altceva decît pentru viaţa sa... pentru viaţă ar fi dat tot ce avea pe lume; nu cerea decît să i se cruţe viaţa... viaţa, chiar dacă trebuia să şi-o petreacă în chinuri şi lipsuri; nu cerea decît suflarea, chiar dacă avea să şi-o tragă în duhoarea celor mai întunecoase peşteri din munţii lor.

Era cu neputinţă să descriu dispreţul, scîrba şi sila cu care nevasta lui MacGregor ascultă pe ticălosul cerşetor al harului vieţii.

— Te-aş lăsa în viaţă — zise ea — dacă viaţa ar fi pentru tine aceeaşi povară obositoare şi istovitoare care-i pentru mine... aşa cum este pentru orice suflet

falnic şi drept. Dar tu, ticălos ce eşti!... tu ai putea să te tîrăşti prin lume, fără să-ţi pese de toată ruşinea şi mişelia ei, de nesfîrşita năvală a fărădelegilor şi durerilor ei; tu ai putea să trăieşti şi să te bucuri, în timp ce oamenii cu inima curată sînt trădaţi... în timp ce mişei fără nume şi fără seamă calcă în picioare pe vitejii de neam străvechi; tu ai putea să te bucuri, ca şi cîinele măcelarului, îngrăşîndu-te cu măruntaie, pe cînd în jurul tău sînt căsăpiţi cei mai buni şi cei mai aleşi dintre oameni! Nu vei trăi ca să ai parte de această bucurie; vei muri, cîine mîrşav; vei muri chiar înainte ca norul acela pe care îl vezi să fi trecut în dreptul soarelui!

Dădu o scurtă poruncă în limba gaelică oamenilor ei; doi dintre aceştia înşfăcară pe nenorocitul, aflat încă îngenuncheat şi îl tîrîră la marginea stîncii, ce înainta deasupra apei. El scoase cele mai sfîşietoare şi mai groaznice strigăte, pe care spaima le-a smuls vreodată unui om — într-adevăr, pot să le numesc groaznice, căci mi-au tulburat somnul încă mulţi ani după aceea. Pe cînd ucigaşii, sau călăii — cum vrei să-i numeşti — îl tîrau, el mă recunoscu, cu toată grozăvia clipei aceleia şi exclamă, cu ultimele-i cuvinte desluşite:

— O, domnule Osbaldistone, scapă-mă!... scapă-mă!

Fusei atît de impresionat de această înfiorătoare privelişte încît, deşi dintr-o clipă într-alta îi puteam împărtăşi soarta, încercai să vorbesc în apărarea lui; dar, cum era de aşteptat, amestecul meu fu nesocotit cu un adevărat dispreţ. Victima era ţinută zdravăn de unii, pe cînd alţii, înfăşurînd un bolovan mare şi greu într-un plaid, i-l legară de gît, şi încă alţii îl despuiară cu nerăbdare de o parte din veşminte. Pe jumătate gol, şi astfel împovărat, îl azvîrliră în lacul care în partea aceea era adînc cam de patru metri; îl azvîrliră cu un răcnet sălbatic de bucurie răzbunătoare, care nu izbuti totuşi să acopere ultimu-i strigăt deznădăjduit, urletul izvorît din zbuciumul morţii. Legătura grea căzu, împroşcînd apa albastră, iar muntenii, cu

baltagele și săbiile în mînă, stătură o clipă de veghe, de teamă ca victima, descotorosindu-se de bolovan să nu încerce a scăpa la mal. Dar nodul fusese bine legat; nenorocitul se scufundă fără greutate; apele, pe care căderea sa le încrețise, se liniștiră deasupra lui, iar firul vieții pentru care se rugase atîta, fi fu pentru totdeauna curmat.

CAPITOLUL XXXII

> De nu-i slobod și teafăr pînă-n puterea nopții,
> Să știi că-i răzbunare în inima-mi zdrobită.
> Și că un braț puternic dreptatea cînd și-o face,
> Intreaga voastră țară va avea de suferit.
>
> O veche piesă de teatru.

Nu știu cum se face că o faptă stingheră de silnicie și cruzime ne zdruncină mai mult decît atunci cînd asemenea fapte se săvîrșesc pe o scară mai întinsă. In ziua aceea, văzusem pe mai mulți din compatrioții mei căzînd în luptă și mi se păruse că ei nu avuseseră parte decît de o soartă obișnuită omului; desigur inima mi se zbătuse de milă și față de ei, dar nu simțisem acea groază înfiorătoare ca atunci cînd nenorocitul de Morris fusese ucis fără nici o împotrivire și fără ca uciderea lui să fi fost făcută în iureșul luptei. Mă uitai la tovarășul meu, domnul Jarvie, și văzui pe chipul său aceleași simțăminte. Intr-adevăr, neputîndu-și stăpîni groaza, el lăsă să-i scape într-o șoaptă întretăiată următoarele cuvinte:

— Protestez împotriva acestei fapte! Este o faptă sîngeroasă și crudă... o crimă blestemată, pe care dumnezeu o va pedepsi cum va crede și atunci cînd se va cuveni!

— Va să zică, nu ți-e teamă să-l urmezi? întrebă haiduca, străpungîndu-l cu aceeași privire pe care șoimul o aruncă prăzii, înainte de a se năpusti asupra ei.

— Verișoară — zise pîrgarul — nimeni nu și-ar tăia de bună voie ața vieții, atîta vreme cît mai are pe vîrtelniță multă ață de depănat... Și eu aș mai avea multe de făcut pe lumea aceasta, dacă mai am răgaz... treburi

obştești și treburi personale, și de-ale magistraturii, și de-ale mele... fără să mai vorbesc de cei care au nevoie de mine, ca Mattie, care nu-i decît o biată orfană... Ea este o verişoară îndepărtată a moşierului din Limmerfield... aşa că, înşirîndu-le pe toate, una după alta... chiar şi pielea de pe el... ei, da, chiar tot ce are... omul ar da tot numai ca să scape cu viaţă.

— Şi dacă ţi-aş da drumul — zise năprasnica jupîniţă — cum ai numi înecarea acestui cîine de saxon?

— Ăăă! Ăăă! — făcu pîrgarul, dregîndu-şi pe cît putea glasul — m-aş strădui să vorbesc cît mai puţin despre asta, că vorba lungă-i sărăcia omului.

— Dar dacă ai fi chemat în faţa judecăţii, cum o numiţi voi — întrebă ea din nou — care ar fi răspunsul dumitale atunci?

Pîrgarul se uită într-o parte şi într-alta, căutînd parcă o scăpare, apoi răspunse pe tonul unui om care, neputînd da bir cu fugiţii, se hotărăşte să primească lupta în faţă:

— Văd acuma felul în care vrei să mă încolţeşti. Dar am să-ţi răspund verde, verişoară; se cade să-ţi vorbesc pe potriva conştiinţei mele. Soţul dumitale, de care îmi pare rău că nu-i aici, atît pentru el cît şi pentru mine, ca şi omul acela, bietul Dougal, munteanul, îţi pot spune dacă Nicol Jarvie nu ştie să închidă ochii cînd este vorba de greşelile unui prieten, şi încă mai dihai decît alţii; dar s-o mai ştii şi pe asta, verişoară, că, la mine, ce-i în guşă şi-n căpuşă; şi mai degrabă decît să spun că acel biet nenorocit a fost ucis după lege, aş fi gata să-i împărtăşesc soarta — deşi cred că încă nici o munteancă nu a hărăzit o asemenea ursită unei rude a soţului ei, nu mai depărtată de a patra spiţă.

Se vede că tonul hotărît în care pîrgarul rosti ultima-i cuvîntare era mai potrivit ca să înduplece inima împietrită a rudei sale, decît tonul rugător folosit mai înainte; tot astfel cum pietrele nestemate pot fi tăiate cu oţelul, dar nu cu alte metale mai moi. Jupîniţa porunci ca amîndoi să fim aduşi în faţa ei.

— Te numeşti — mă întrebă ea — Osbaldistone?... Cîinele, la moartea căruia ai fost de faţă, te-a chemat aşa.

— Da, mă numesc Osbaldistone, răspunsei.

— Atunci, îmi închipui că numele dumitale de botez este Rashleigh, nu?

— Nu! Numele meu este Francis.

— Dar îl cunoşti pe Rashleigh Osbaldistone? urmă ea. Ţi-este frate, dacă nu mă înşel, sau cel puţin rudă şi prieten apropiat.

— Mi-este rudă — îi răspunsei — dar nu prieten. Zilele trecute, chiar, m-am bătut cu dînsul în duel şi am fost despărţiţi de cineva care, după cîte înţeleg, este soţul dumitale. Sîngele meu de-abia dacă s-a uscat pe sabia lui, iar rana pe care am căpătat-o, la coastă, nu s-a tămăduit încă. Nu prea am de ce să-l socot prieten.

— Atunci — zise ea — dacă eşti străin de uneltirile lui, te-ai putea duce în toată liniştea la Garshattachin şi la ceata lui, cu o însărcinare din partea soţiei lui MacGregor, fără teamă de a fi poprit?

Îi răspunsei că nu cunosc vreo pricină legală ca domnii de la miliţie să mă aresteze; în ceea ce mă privea, nu aveam de ce să mă tem a mă da pe mîna lor; iar dacă faptul de a merge ca un sol al ei ar avea darul de a ocroti pe prietenul şi pe slujitorul meu, care erau în mîinile ei, eram gata să pornesc îndată. Mă folosii de acest prilej ca să-i mai spun că venisem în acest ţinut la chemarea soţului ei, care mă asigurase că mă va ajuta să descurc unele treburi deosebit de însemnate pentru mine; tovarăşul meu, domnul Jarvie, venise cu mine în acelaşi scop.

— Şi aş fi vrut ca cizmele domnului Jarvie să fie încinse ca jarul, cînd le-am tras în picioare pentru acest scop — izbucni pîrgarul.

— În cele ce spune acest tînăr saxon — zise Helen MacGregor întorcîndu-se spre fiii ei — vedeţi aidoma pe tatăl vostru... Înţelept numai atunci cînd are bereta pe cap şi sabia în mînă, el nu-şi leapădă niciodată tar-

tanul pentru a îmbrăca un surtuc, fără să se bage în mișeleștile urzeli ale celor de la șes, și după cîte a avut de îndurat de la ei, se face iarăși mijlocitorul lor... unealta lor... robul lor.

— Adăugați, doamnă — zisei eu — și binefăcătorul lor.

— Fie și așa, spuse ea; deși din toate titlurile, acesta este cel mai deșert, deoarece pînă acum nu a făcut decît să semene binefaceri și să culeagă roadele celei mai spurcate nerecunoștințe... Dar, îndeajuns despre astea... Voi porunci să fii dus la avantposturile dușmanului... vei cere să vorbești cu comandantul lor, căruia îi vei spune din partea mea, Helen MacGregor, că dacă se ating de un fir de păr din capul lui MacGregor și dacă nu-l slobozesc pînă în douăsprezece ore de aici înainte, nu va fi o singură femeie din Lennox care să nu bocească, pînă la Crăciun, pe cel care îi este mai drag... nu va fi un singur fermier care să nu jelească acareturile arse și grajdurile goale... nu va fi nici un proprietar sau arendaș între ei, ca să se culce seara și să fie sigur că se va trezi a doua zi... iar, ca să sfîrșesc așa cum am început, să le spui că, după trecerea răgazului dat, le voi trimite pe acest pîrgar din Glasgow și pe acest căpitan saxon și pe toți ceilalți pe care i-am prins, fiecare împachetat într-un plaid și ciopîrțit în tot atîtea bucăți cîte pătrate sînt țesute în tartan.

Cînd se opri din amenințările ei, căpitanul Thornton, care auzise tot ce se petrecuse, îmi zise foarte liniștit:

— Prezintă salutul meu, salutul căpitanului Thornton din garda regală, salutul meu, ofițerului comandant, și spune-i să-și facă datoria și să țină prizonierul, fără să-i pese cîtuși de puțin de mine. Dacă am fost destul de nerod ca să mă las atras într-o ambuscadă de acești sălbatici vicleni, sînt destul de înțelept ca să știu să mor pentru aceasta, fără să fac armata de ocară. Îmi pare rău, numai, de bieții mei soldați — zise el — care au căzut în mîinile unor asemenea casapi.

— Sst! Sst! izbucni pîrgarul, ți s-a urît cu viața?... Vei prezenta respectele *mele* ofițerului comandant, domnule Osbaldistone... respectele pîrgarului Nicol Jarvie, magistrat din Glasgow, cum a fost și tatăl său, sindicul, înaintea lui... și spune-i că o seamă de oameni cinstiți se află aici în grea încurcătură și pesemne că ne putem aștepta și la altele; că lucrul cel mai bun pe care îl poate face pentru binele obștesc este să-l lase pe Rob să-și vadă înainte de drum în munți și să nu mai auzim nimic de toată tărășenia asta... Au fost și așa destule năpaste pînă acuma, dar cum birarul este acela care a pătimit cel mai mult, nu-i nevoie de prea mare frămîntare.

După ce primii aceste porunci atît de opuse, tocmai de la cei care erau mai legați de izbînda soliei mele, și după însărcinarea reînnoită a soției lui MacGregor de a-mi aminti și de a desluși toate amănuntele poruncilor ei, mi s-a dat drumul pînă la urmă să plec; lui Andrew Fairservice i se îngădui să mă întovărășească, cred că mai degrabă ca să scape de zgomotoasele lui rugăminți de înduplecare. Dar, fie de teamă să nu mă folosesc de calul meu ca să scap de sub paza călăuzelor mele, fie că vroiau să păstreze o pradă de preț, îmi dădură a înțelege că trebuia să fac drumul pe jos, sub paza lui Hamish MacGregor, cel mai mare dintre frați; acesta, împreună cu doi munteni trebuiau să mă conducă, precum totodată să recunoască poziția și puterea dușmanului. La început, Dougal primi însărcinarea de a mă conduce și el, dar reuși să se descotorosească de treaba aceasta, în scopul — după cîte am înțeles mai tîrziu — de a veghea asupra domnului Jarvie; Dougal, credincios, în sălbăticia lui, aceluia care îi fusese odată, într-un chip oarecare, patron sau stăpîn, socotea că lui i se cuvenea tot sprijinul ce l-ar putea da.

După ce umblarăm foarte iute timp de vreo oră, ajunserăm la o înălțime acoperită cu tufișuri. Din acest loc ridicat, care stăpînea întreaga vale, se puteau vedea deslușit pozițiile ocupate de miliție. Fiind alcătuită mai mult din cavalerie, ea se ferise, după cum era și cuminte, de a încerca să pătrundă în trecătoarea a cărei forțare se dovedise atît de neprielnică pentru căpitanul

Thornton. Pozițiile pe care le ocupase arătau o oarecare pricepere în arta militară ; detașamentul era așezat pe o ridicătură, din mijlocul văigei Aberfoil, prin care șerpuiește rîul Forth aproape de obîrșia lui. Înălțimile care o mărginesc au, de o parte și de alta, o barieră de stînci calcaroase și masive mari de conglomerate, sau pietricele legate între ele printr-o substanță mai moale, ce s-a întărit în jurul lor ca un mortar ; în depărtare, se zăreau munții înalți care ne înconjurau. De altfel, aceste înălțimi lăsau văii destulă lărgime ca să ferească trupa de cavalerie de vreun atac neașteptat din partea muntenilor ; se puseseră străji și avantposturi la depărtările cuvenite de gros, în toate direcțiile, astfel ca trupa să aibă răgazul necesar de a-și lua armele și a încăleca la cea mai mică alarmă. În vremea aceea, nu te puteai aștepta ca muntenii să atace o trupă de cavalerie în cîmp deschis, deși în ultimul timp s-a dovedit că o pot face cu o reușită atît de frumoasă[1]. Atunci cînd i-am cunoscut întîi pe munteni, ei aveau o teamă aproape superstițioasă față de ostașii călări, ai căror cai aveau o înfățișare cu mult mai înfricoșătoare și impunătoare decît micii lor căluți de munte ; pe lîngă aceasta, în neștiința lor, unii munteni erau încredințați că acești cai erau învățați anume să lupte cu dinții și cu picioarele.

Priveliștea cailor priponiți, păscînd iarba din vîlcea, a ostașilor adunați în pîlcuri diferite, unii așezați sau în picioare, alții plimbîndu-se pe malurile minunatului rîu, sau în vecinătatea șirurilor de stînci golașe, dar atît de frumoase, care îi împrejmuiau, alcătuia un frumos prim plan, în vreme ce departe, spre răsărit, se întrezărea lacul de la Menteith ; și castelul de la Stirling, al cărui profil se înălța ca o umbră în zarea albăstrie a munților Ochili, închidea scena.

[1] Autorul memoriilor se referă probabil la luptele de la Prestonpans și Falkirk, ceea ce arată că ele au fost scrise după 1745 (n.a.)

După ce privi cu deosebită luare-aminte cele de mai sus, tînărul MacGregor îmi spuse să cobor în tabăra miliției și să-mi îndeplinesc însărcinarea față de comandantul ei ; totodată, îmi porunci, cu un gest de amenințare, să nu pomenesc nimic de cei ce m-au călăuzit pînă acolo și nici de locul unde m-am despărțit de ei. Cu lecția învățată, o pornii în jos spre tabără, urmat de Andrew. Din hainele lui englezești nu-i rămăseseră decît ciorapii și nădragii ; nu mai avea pălărie și tîra în picioare o pereche de încălțări pe care de milă i le dăduse Dougal. Astfel îmbrăcat și acoperit cu un plaid zdrențuit, care ținea loc de orice altă haină, părea ca scăpat de-a dreptul de la balamuc. Nu merserăm prea departe și furăm zăriți de una din vedetele lor, care, galopînd spre noi, ridică la ochi carabina, poruncindu-mi să stau. Îl ascultai și, cînd se apropie de mine, îi cerui să mă ducă la comandantul său. Fusei dus de îndată în fața unui grup de ofițeri așezați în cerc pe iarbă, înconjurînd pe unul care părea să aibă un grad mai înalt. Acesta purta o platoșă de oțel lustruit, pe care erau săpate insignele vechiului ordin scoțian al Scaiului. Prietenul Garshattachin și mulți alți gentlemeni, unii în uniformă, alții în haine de toate zilele, dar toți înarmați, păreau a primi ordine de la acest înalt dregător. Mulți slujitori în livrele bogate, făcînd pesemne parte din alaiul său, erau de asemenea acolo.

După ce îl salutai pe dregător, cu tot respectul cuvenit gradului pe care părea să-l aibă, îl încunoștințai că fusesem, fără vrerea mea, martor la înfrîngerea pe care o suferiseră ostașii regelui din partea muntenilor, în trecătoarea de la lacul Ard (așa aflasem că se numește locul în care fusese făcut prizonier căpitanul Thornton), și că învingătorii amenință cu cele mai crîncene chinuri, atît pe cei căzuți în mîinile lor, cît și în general pe toți cei de la șes, dacă șeful lor, care fusese făcut prizonier în dimineața aceea, nu le va fi înapoiat nevătămat. Ducele (căci acesta era înaltul rang al celui căruia mă adresasem) mă ascultă foarte

liniştit şi apoi îmi răspunse că i-ar părea cît se poate de rău să expună pe nenorociţii gentilomeni, care fuseseră prinşi, cruzimii sălbaticilor în miinile cărora căzuseră, dar că era o nebunie să se creadă că el va slobozi pe făptaşul de căpetenie al tuturor acestor tulburări şi încălcări, şi astfel să dea apă la moară credincioşilor acestuia ca să continue cu fărădelegile lor.

— Poţi să te întorci la cei ce te-au trimis — urmă el — şi să le dai de ştire că, fără doar şi poate, voi dispune ca Rob Roy Campbell, zis şi MacGregor, să fie executat în zorii zilei, ca un om fără de lege, prins cu armele în mînă, şi care îşi merită moartea, pentru miile de silnicii săvîrşite. M-aş socoti, pe drept cuvînt, nedemn de rangul şi de gradul meu, dacă aş face altfel. Spune-le, de asemenea, că voi şti cum să apăr ţinutul împotriva neruşinatelor ameninţări de silnicie, iar dacă se ating măcar de un fir de păr al nenorociţilor, care printr-o împrejurare nefericită au căzut în mîna lor, mă voi răzbuna în aşa fel, încît chiar şi pietrele din văile lor se vor jelui încă o sută de ani de acum înainte.

Prea plecat, îi cerui voie să mă împotrivesc soliei onorabile pe care mi-o impunea şi îi arătai primejdia vădită care o însoţea, cînd nobilul comandant îmi tăie vorba, zicînd : „dacă aşa stau lucrurile, îţi poţi trimite slujitorul."

— Să-mi fie afurisite picioarele, zise Andrew, fără nici un respect pentru dregătorul în faţa căruia se afla, şi fără a aştepta ca să răspund eu ; să-mi fie afurisite picioarele, dacă se vor urni măcar o şchioapă de aici. Ce crede lumea, că eu mai am un gît de schimb în tolbă, dacă un pîrlit de muntean mi-l va tăia cu custura pe cel care-l am ? Sau că mă pot scufunda sub apă de partea asta a lacului şi să ies hăt de partea cealaltă, ca un răţoi sălbatic ? Nu, nu, fiecare pentru el şi dumnezeu pentru toţi. Oamenii n-au decît să trimită pe unul de-ai lor, sau să se descurce cum vor şti mai bine, pînă le-or creşte plozii mari, n-au decît să-şi trimită ştafete de-ale lor, în locul lui Andrew. Rob Roy nu s-a apropiat niciodată de parohia din Dreepdaily, ca să fure mere sau pere de la mine sau de la ai mei.

După ce izbutii, cu oarecare greutate, să-l fac pe slujitorul meu să tacă, îi arătai ducelui primejdia mare în care cu siguranţă se aflau căpitanul Thornton şi domnul Jarvie, şi îl rugai cu toată căldura să mă facă purtătorul unor condiţiuni mai omenoase, care să le scape vieţile. Il asigurai că nu mă temeam de nici o primejdie, atîta vreme cît puteam să fiu de folos celor doi ; dar, din cîte văzusem şi auzisem, nu aveam nici o îndoială că ei aveau să fie ucişi de îndată ce căpetenia haiducilor ar fi fost executată.

Vădit, ducele era foarte înduioşat.

— Este o împrejurare nenorocită — zise el — pe care o deplîng ; dar am o datorie covîrşitoare de îndeplinit faţă de ţară — Rob Roy trebuie să moară !

Recunosc că am simţit o tulburare destul de mare, cînd am auzit această ameninţare cu moartea năprasnică, împotriva lui Campbell, care de atîtea ori îşi dovedise bunăvoinţa faţă de mine. De altfel, nu eram singurul care simţeam astfel, căci mulţi din cei care îl înconjurau pe duce au cutezat să vorbească în sprijinul lui Campbell.

— Ar fi cu mult mai cuminte — ziseră ei — să-l trimitem la castelul Stirling şi acolo să-l ţinem păzit îndeaproape, ca o chezăşie a supunerii şi a împrăştierii cetei lui. Ar fi un mare păcat să expui ţinutul la prădăciune. Tocmai acum, cînd nopţile se lungesc, ar fi foarte anevoie de împiedicat jaful, căci este cu neputinţă de a pázi fiecare colţ, iar muntenii, desigur că vor alege locurile fără pază. Pe lîngă acestea, este foarte greu să laşi pe nenorociţii prizonieri de a fi măcelăriţi şi, aproape sigur, aceasta le va fi soarta. Nimeni dintre noi nu se îndoieşte că vor fi ucişi în prima furie a răzbunării.

Garshattachin cuteză şi mai mult. Încrezător în cinstea nobilului dregător căruia i se adresa, deşi ştia că acesta avea pricini personale de a nu-l putea suferi pe prizonierul lor, zise :

— Rob Roy, deşi este un vecin supărător pentru cei de la şes, şi mai mult decît supărător pentru măria ta, deşi a mers cu tîlhăriile mai departe decît oricare altul din vremurile noastre, totuşi este un om cu cap şi s-ar putea găsi mijloace ca să-l facem să înţeleagă de vorbă; dimpotrivă, soţia şi fiii săi sînt nişte draci împieliţaţi, fără nici un fel de teamă şi fără nici o milă; în capul cetei lui de nemernici, ei ar fi o năpastă şi mai mare asupra ţinutului, decît au fost vreodată.

— Ei, aş! Ei, aş! răspunse măria sa. Tocmai deşteptăciunea şi şiretenia acestui om sînt cele care i-au asigurat atîta vreme tăria; un tîlhar de rînd de aici de la munte ar fi fost doborît în mai puţine săptămîni decît anii în care lui i-a mers în plin. Fără el, ceata nu mai este de temut, nu va mai fi ca o necontenită ameninţare... nu va mai exista... va fi ca o viespe fără cap, care te înţeapă o singură dată, poate, dar va fi îndată strivită şi nimicită.

Garshattachin nu se dădu bătut atît de uşor.

— Se ştie, milord duce — răspunse el — că eu nu am nici o dragoste pentru Rob şi nici el pentru mine, dat fiind că mi-a curăţat de două ori pînă acuma, staulele de vaci, în afară de pagubele pe care le-a adus arendaşilor mei; dar, cu toate astea...

— Dar cu toate astea, Garshattachin — întări ducele cu un zîmbet zeflemitor — eşti de părere că acest lucru poate fi iertat prietenului unui prieten şi, după cîte se aud, Rob nu este duşman prietenilor maiorului Galbraith de peste apă.

— Dacă-i aşa, milord — răspunse Garshattachin pe acelaşi ton glumeţ — apoi nu este cel mai rău lucru ce l-am auzit despre el. Dar, tare aş vrea să avem ştiri de la clanurile pe care, de atîta timp, le aşteptăm aicea. Mă jur pe ce am mai sfînt, că nu au să-şi ţină cuvîntul faţă de noi... aşa fac muntenii... nu i-am pomenit niciodată altfel — corb la corb nu-şi scoate ochii.

— Nu pot crede acest lucru, continuă ducele; aceşti gentlemeni sînt cunoscuţi ca oameni de onoare şi nu pot decît să presupun că se vor ţine de întîlnirea dată. Mai trimite doi-trei călăreţi să vadă dacă nu sosesc aceşti prieteni. Pînă la venirea lor, nu ne putem încumeta să atacăm trecătoarea unde s-a lăsat surprins căpitanul Thornton şi în care, după cîte ştiu, zece soldaţi pedeştri ar putea ţine piept unui regiment din cea mai bună cavalerie a Europei... În aşteptare, să se împartă hrana la oameni.

Mă bucurai şi eu de acest ultim ordin, cu atît mai necesar şi mai bine primit cu cît nu gustasem nimic, de la pripita noastră cină de la Aberfoil, cu o seară mai înainte. Oamenii trimişi s-au întors fără să aducă ştiri despre ajutoarele aşteptate; soarele era tocmai gata să apună, cînd un muntean din clanurile al căror sprijin era aşteptat, sosi purtînd o scrisoare pe care i-o înmînă ducelui cu o plecăciune foarte adîncă.

— Aş pune prinsoare pe un butoi de vin negru — zise Garshattachin — că scrisoarea ne dă de ştire că afurisiţii de munteni, pe care i-am adus aicea în ciuda atîtor năpaste şi supărări, îşi iau tălpăşiţa şi ne lasă să ne descurcăm cum om putea.

— Chiar aşa este, domnilor, confirmă ducele, roşind de mînie, după ce citi scrisoarea, care era măzgălită pe un petic de hîrtie foarte murdar, dar adresată după toate regulele etichetei: „Pentru prea cinstitele mîini ale Înaltului şi Puternicului principe, Ducele de Montrose etc." Aliaţii noştri — urmă ducele — ne-au părăsit, domnilor, şi au făcut pace separată cu vrăjmaşul.

— Aceasta-i soarta tuturor alianţelor, zise Garshattachin; olandezii erau cît pe-aci să ne joace aceeaşi festă, dacă nu le-am fi luat-o noi înainte, la Utrecht.

— Eşti cam glumeţ, domnule — îi spuse ducele, cu o încruntătură, care arăta cît de puţin gusta şaga; şi acum nouă nu ne arde cîtuşi de puţin de glume. Bănuiesc că nici un gentleman de aici nu ne-ar sfătui să încercăm de a pătrunde mai adînc în ţinut, nespri-

jiniţi de munteni prietenoşi şi de infanteria de la Inversnaid ?

Toţi fură de aceeaşi părere şi răspunseră că încercarea ar fi o curată nebunie.

— Totodată, nu ar fi prea cuminte — urmă ducele — să rămînem expuşi unui atac de noapte, în acest loc. Propun, prin urmare, să ne retragem în castelele de la Duchray şi Gartartan, unde să rămînem sub pază straşnică pînă dimineaţa. Dar, înainte de-a ne despărţi, îl voi cerceta pe Rob Roy în faţa dumneavoastră a tuturor, ca să vă convingeţi, cu ochii şi urechile dumneavoastră, cît ar fi de puţin potrivit să-l lăsăm liber să facă noi nelegiuiri.

Ducele dădu ordine în consecinţă şi prizonierul fu adus în faţa lui, cu braţele legate pînă la coate şi lipite de corp cu o chingă de şa încătărămată strîns în spate. Doi subofiţeri îl ţineau de o parte şi de alta şi, ca mai mare măsură de prevedere, două şiruri de soldaţi îl păzeau, cu baioneta la armă.

Nu îl văzusem pe acest om, pînă acuma, în portul său naţional care făcea să reiasă într-un chip izbitor ciudăţeniile fizicului său. O coamă deasă de păr roşu, care fusese aproape ascunsă de peruca şi pălăria portului de la şes, se ivea acum de sub bereta de muntean şi îndreptăţea porecla lui de *Roy*, sau *cel roşu*, prin care era mai bine cunoscut la vale, decît prin oricare alta, şi care încă şi astăzi este cea cu care-i pomenit. Iţi puteai da seama cît de potrivită era porecla, şi dacă îi priveai picioarele care, după portul obişnuit al ţării sale, erau goale între marginea de jos a fustanelei şi ciorapii scurţi : ele erau acoperite cu cîte o blăniţă de păr roşu, scurt şi des, mai ales în jurul genunchilor, ceea ce, împreună cu aspectul lor vînjos şi puternic, le făcea să semene întru cîtva cu picioarele unui taur roşu de munte. In totul, datorită efectului produs de schimbarea portului, precum şi datorită faptului că îi cunoşteam acum mai bine adevărata fire, care era de temut, el se înfăţişa în ochii mei ca o fiinţă mult mai sălbatică şi mai uimitoare decît înainte şi de-abia dacă îl puteam recunoaşte.

Ţinuta sa era cutezătoare, neştiind de nici o stînjeneală, în afară de aceea a strînsorii braţelor, semeaţă şi chiar demnă. Se înclină în faţa ducelui, salută din cap pe Garshattachin şi pe ceilalţi şi se arătă destul de mirat să mă vadă printre ei.

— E mult timp de cînd nu ne-am mai văzut, domnule Campbell, începu ducele.

— Chiar aşa este, milord duce ; aş fi dorit ca această întîlnire să se fi întîmplat (privind legăturile care îi strîngeau braţele) cu un alt prilej, în care să-mi fi putut arăta mai bine îndatorirea ce o am faţă de măria ta, dar vor veni şi vremuri mai bune.

— Vremuri mai bune decît cele de acum nu vor fi pentru dumneata, domnule Campbell — îi răspunse ducele — deoarece orele care îţi mai rămîn ca să-ţi închei socotelile cu treburile lumeşti se scurg cu repeziciune. Nu spun aceasta ca să te jignesc în nenorocirea dumitale ; dar, trebuie să-ţi dai singur seama că te apropii de capătul isprăvilor. Recunosc că uneori ai căşunat mai puţin rău decît alţii, prin nenorocitele-ţi îndeletniciri, ba cîteodată poate că ai dovedit o înzestrare deosebită şi chiar un dar, de la care ne-am fi putut aştepta la roade mai bune. Iţi dai seama însă de cît amar de vreme eşti spaima şi asupritorul unui ţinut paşnic şi prin ce fapte silnice ţi-ai păstrat şi lăţit puterea-ţi uzurpată. Pe scurt, trebuie să ştii că meriţi moartea şi trebuie să te pregăteşti pentru ea.

— Milord — răspunse Rob Roy — deşi prea bine aş putea să dau vina nenorocirilor mele pe seama măriei tale, totuşi, nu voi spune niciodată că însăşi măria ta ai fost făuritorul lor voit şi conştient. Dacă aş fi crezut aceasta, măria ta nu ai mai fi acuma aicea ca să mă judece pe mine, căci de trei ori te-ai aflat în bătaia puştii mele, cînd nu te gîndeai decît la cerbul ce-l urmăreai, şi puţini m-au văzut greşind vreodată ţinta. Cît despre aceia care au înşelat urechile

măriei tale şi te-au îndîrjit împotriva unui om care a fost odată dintre cei mai paşnici din tot ţinutul şi, folosindu-se de numele măriei tale, m-au silit să-mi iau lumea în cap — de la aceştia m-am despăgubit eu întrucîtva şi, cu toate cele ce spune măria ta acuma, mă aştept să trăiesc îndestul ca să mă despăgubesc şi de ce-a mai rămas.

— Ştiu — răspunse ducele, întărîtîndu-se în mînia sa — că eşti un nemernic hotărît şi neruşinat, care se ţine de jurămînt cînd se leagă a face vreun rău; dar voi avea grijă eu să te împiedic de la aceasta. Alţi duşmani nu ai decît faptele mîrşave pe care le-ai săvîrşit.

— Dacă m-aş fi chemat Grahame, în loc de Campbell, aş fi avut de auzit mai puţin despre astea, răspunse Rob Roy cu o dîrză hotărîre.

— Tare ai face bine, domnule — continuă ducele — dacă ţi-ai preveni soţia, familia şi oamenii de încredere, să ia seama la felul cum se poartă cu aceia care sînt acum în mîinile lor, căci am să răsplătesc înzecit, lor, neamurilor şi prietenilor cea mai mică vătămare adusă vreunui supus credincios al maiestăţii sale.

— Milord — răspunse Roy — nici chiar duşmanii nu mă pot învinui că am fost un om setos de sînge şi, dacă aş fi acuma printre ai mei, aş putea să stăpînesc patru-cinci sute de munteni sălbatici, tot atît de lesne ca măria ta pe aceşti opt sau zece lachei şi copii de casă. Dar, dacă măria ta ţine cu tot dinadinsul să lipsească o întreagă familie de acela care îi este capul, e la mintea oricui că neorînduiala va domni printre mădularele ei. Este cineva aici, care ar vrea să facă o faptă bună pentru MacGregor? Poate că îl va răsplăti, deşi mîinile îi sînt acuma legate.

Munteanul, care adusese ducelui scrisoarea, răspunse:

— Eu îţi voi îndeplini dorinţa, MacGregor, şi mă voi sui la munte înadins pentru aceasta.

Omul înaintă şi primi de la prizonier un mesaj pentru soţia lui, pe care nu l-am înţeles, fiind rostit în limba gaelică; dar nu mă puteam îndoi că era legat de unele măsuri ce trebuiau luate pentru siguranţa vieţii domnului Jarvie.

— Vedeţi neobrăzarea acestui netrebnic? spuse ducele. Se bizuie pe faptul că este sol şi are o purtare vrednică de stăpînii săi, care ne-au chemat aici pentru ca, împreună cu ei, să-i nimicim pe aceşti haiduci, şi ne-au părăsit de îndată ce familia MacGregor s-a învoit cu dînşii să le cedeze pămîntul de la Balquidder, pentru care erau în ceartă.

„Nu te-ncrede-n tartanuri, nu-i adevăr în plaiduri!
Îşi schimbă cameleonic culoarea-n mii de feluri."

— Marele strămoş al măriei tale niciodată n-a spus aşa ceva, milord, interveni maiorul Galbraith; şi, dacă îmi este îngăduit, nici măria ta nu ar avea de ce să o spună, dacă vrea să treacă de partea acelor care cer dreptate, începînd din capul bucatelor... Să se dea înapoi fiecărui om cinstit ce este al lui... fiecare să-şi poarte pe cap bereta proprie şi veţi vedea cum toate se vor îndrepta, atît în Lennox, cît şi în restul ţării.

— Sst! Sst! Garshattachin, răspunse ducele; acestea sînt cuvinte primejdioase de rostit faţă de oricine, dar mai ales faţă de mine; presupun că te socoteşti însă o persoană privilegiată. Te rog să-ţi conduci unitatea spre Gartartan; iar eu voi veghea personal ca prizonierul să fie escortat la Duchray, de unde îţi voi trimite ordine pentru mîine. Te rog să iei măsuri ca nici unul din ostaşii dumitale să nu fie învoit.

— Iarăşi ordine şi contraordine, bodogăni Garshattachin printre dinţi. Răbdare! răbdare! poate ne vom juca noi într-o zi de-a schimbatul regilor.

Cele două escadroane de cavalerie s-au adunat în coloană, pregătindu-se să plece din tabără, astfel în-

cît să ajungă la popasul lor de noapte, înainte de căderea întunericului. Cît despre mine, nu am fost poftit, ci mai curînd mi s-a poruncit să mă alătur trupei; îmi dădui seama că, deşi nu mă mai socoteau prizonier, eram totuşi oarecum bănuit. Vremurile se dovedeau într-adevăr deosebit de primejdioase. Cele două partide mari, ale iacobiţilor şi al hanovrienilor, împărţeau ţara în două, iar certurile şi invidiile necontenite dintre munteni şi cei de la şes, în afară de numeroase şi nedesluşite pricini de ceartă, care dezbinau marile familii conducătoare din Scoţia, dădeau naştere la atîtea bănuieli încît un străin, singur şi fără sprijin, nu se putea aştepta decît la necazuri în călătoriile sale.

Totuşi, m-am supus cu bună voia pe care o puteam arăta, la ceea ce se hotărîse, mîngîindu-mă cu gîndul că aş putea căpăta de la haiducul prins unele ştiri în legătură cu Rashleigh şi uneltirile sale. Trebuia, însă, să-mi fac dreptate, adăugînd că gîndurile mele nu erau numai egoiste. Mă interesa prea îndeaproape acel om ciudat pe care îl cunoscusem, ca să nu doresc a-i fi de folos, pe cît se putea, în situaţia nenorocită în care se afla.

CAPITOLUL XXXIII

La podul rupt cînd a sosit
Cu arcul strîns a înotat;
La iarbă verde de-a ieşit,
La fugă o luă şi s-a cărat.

Gil Morrice.

De pe înălţimea stîncilor şi din văi, ecourile răspundeau acum goarnelor cavaleriei, care se adună în două unităţi separate şi porni într-un trap încet spre vale. Aceea comandată de maiorul Galbraith o luă în curînd spre dreapta şi trecu rîul Forth cu scopul de a ajunge la locul ce îi fusese hotărît ca să mîie noaptea, aşa cum înţelesesem, într-un vechi castel din vecinătate. Priveliştea atrăgătoare pe care o avui, cînd unitatea trecu rîul, se şterse de îndată ce ea pătrunse la picioarele pădurii care acoperea celălalt mal.

Noi ne urmarăm marşul într-o ordine desăvîrşită. Ca să se asigure de paza prizonierului, ducele poruncise să fie aşezat călare în spatele unuia din slujitorii săi, numit, cum am aflat mai tîrziu, Ewan din Briglands, mai mătăhălos şi mai puternic decît ceilalţi. O chingă de şa trecută în jurul trupurilor amîndurora şi încătărămată la pieptul slujitorului făcea cu neputinţă ca Rob Roy să scape de păzitorul său. Mi se porunci să mă ţin aproape de ei, dîndu-mi-se un cal de trupă. Soldaţii ne înconjurau, pe cît de aproape îngăduia lăţimea drumului, şi aveam în tot timpul pe cel puţin unul, dacă nu chiar doi dintre ei, de fiecare parte, cu pistoale încărcate în mînă. Lui Andrew Fairservice i se dăduse un căluţ de munte, luat ca pradă într-un fel sau altul şi i se îngădui să călărească împreună cu ceilalţi slujitori, care urmau în număr mare unitatea, fără a se amesteca totuşi în rîndurile ostaşilor din trupa regulată.

Merserăm în acest chip un drum bun, pînă ce ajunserăm într-un loc unde trebuia și noi să trecem vadul. Rîul Forth, care își are obîrșia într-un lac, este foarte adînc, chiar în locurile cele mai înguste, iar scoborîșul spre vad se făcea printr-o rîpă povîrnită, care îngăduia trecerea doar a unui singur călăreț deodată. Ariergarda și grosul micii noastre unități s-au oprit pe mal, în timp ce primele rînduri treceau unul după altul; această manevră dădu naștere unei mari întîrzieri, astfel cum se întîmplă întotdeauna, și chiar la o oarecare învălmășeală, deoarece cîțiva din călăreții care nu făceau parte din rîndurile escadronului se îngrămădiră spre vad de-a valma și făcură ca miliția călare, deși destul de bine instruită, să intre în dezordine.

În timp ce eram astfel îngrămădiți pe mal, îl auzii pe Rob Roy șoptind omului în spatele căruia era legat:

— Tatăl tău, Ewan, n-ar fi cărat pe un vechi prieten la măcelărie, ca pe un vițel, pentru toți ducii din lumea creștină.

Ewan nu răspunse, dar dădu din umăr, ca unul care ar fi vrut să arate prin acest semn că ceea ce face nu-i de bună voie.

— Și cînd vor scoborî MacGregorii de la munte, și ți-i vedea staulele goale, vatra împroșcată cu sînge și focul pîlpîind printre grinzile casei, te-i gîndi poate atunci, Ewan, că dacă ar fi fost prietenul tău Rob acolo, nimeni nu ți-ar fi pus în primejdie avutul, pe care cu inima zdrobită îl vei vedea cum se pierde.

Ewan din Brigglands dădu din nou din umăr și oftă, dar nu spuse o vorbă.

— E un lucru dureros — urmă Rob, strecurîndu-și atît de domol îmbierile la urechea lui Ewan, încît nu fură auzite decît de mine care, desigur, nu mă vedeam în nici un chip chemat să zădărnicesc sorții pe care îi avea de a scăpa. E un lucru dureros, ca lui Ewan din Brigglands, pe care Roy MacGregor l-a ajutat cu brațul, sabia și punga, să-i pese mai mult

de a supăra pe un om de seamă, decît de viața unui prieten.

Ewan părea adînc tulburat, dar tăcea. Apoi, auzirăm glasul ducelui, de pe malul celălalt, strigînd:

— Treceți vadul cu prizonierul!

Ewan dădu pinteni calului, tocmai cînd îl auzeam pe Rob spunîndu-i:

— Să nu pui niciodată în cumpănă sîngele unui MacGregor, cu un căiuș de piele rupt, căci vei avea de dat socoteală de aceasta, și acuma, și în lumea cealaltă.

Apoi trecură iute în fața mea și se năpustiră cam zorit în apă.

— Nu încă, domnule, nu încă, îmi spuseră cîțiva ostași, cînd voiam să-l urmez pe Rob, în timp ce alții se îngrămădeau spre vad.

Il vedeam pe duce pe malul celălalt, în lumina scăzută a amurgului, poruncind oamenilor să intre în rînduri, deoarece ajungeau la mal împrăștiați, unii mai la deal și alții mai la vale. Mulți dintre ei trecuseră rîul, unii se mai găseau în vad, iar ceilalți se pregăteau să-i urmeze, cînd, deodată, o împroșcătură mă înștiință că elocința lui MacGregor îl convinsese pe Ewan să-i dea libertatea și sorții de a scăpa cu viața. Ducele auzi de asemenea acest zgomot și ghici pe dată ce însemna.

— Cîine! îi strigă lui Ewan, îndată ce acesta a ajuns la mal; unde îți este prizonierul? Și, fără să aștepte deslușirile pe care încerca să le îngăime slujitorul înspăimîntat, îi trase un foc de pistol în cap, foc care nu știu dacă și-a atins ținta, și strigă: domnilor, împrăștiați-vă și urmăriți-l pe netrebnic — o sută de guinee aceluia care pune mîna pe Rob Roy!

Deodată totul se schimbă într-o învălmășeală de nedescris. Rob Roy, descotorosit de legături, fără îndoială prin desfacerea cataramei de către Ewan, se lăsase în jos de-a lungul cozii calului și se aruncase îndată sub apă, trecînd pe sub burta calului de trupă din stînga lui. Dar, cum era silit să iasă la suprafață

pentru o clipă, ca să ia aer, ivirea tartanului său atrase atenţia ostaşilor. Unii din aceştia se şi aruncară în rîu, fără să ţină seama de primejdie, năpustindu-se, după o zicală de-a lor, din lac în puţ, ba îndemnîndu-şi caii să înoate, ba pierzîndu-şi scările şi zbătîndu-se singuri în apă, ca să scape cu viaţă. Alţii, cu mai puţină rîvnă, sau cu mai multă prudenţă, se risipiră în direcţii deosebite şi galopau de-a lungul malurilor, ca să păzească locurile unde ar fi putut să iasă la uscat fugarul. Strigătele, huietele, chemările în ajutor la diferitele locuri unde vedeau, sau îşi închipuiau că văd vreo urmă a celui pe care-l căutau — desele focuri de pistoale şi carabine, trase asupra oricărui lucru care li se părea suspect — vederea atîtor călăraşi alergînd de colo-colo, intrînd şi ieşind din apă, lovind cu săbiile lor lungi, la orice li se năzărea, împreună cu încercările zadarnice ale ofiţerilor de a înscăuna rînduiala şi de a aduna trupa — toate acestea alcătuiau o privelişte nespus de sălbatică, în lumina scăzută a amurgului de toamnă, şi cea mai cumplită harababură pe care mi-a fost dat s-o văd. Intr-adevăr, eu rămăsesem singurul în stare să o observe de la distanţă, pentru că întreaga noastră ceată de călăreţi se răspîndise ca să urmărească pe fugar, sau măcar să vadă rezultatul final. In clipele acelea, bănuiam — ceea ce s-a şi adeverit mai apoi — că mulţi din cei care păreau mai vajnici în încercările de a tăia calea haiducului şi de a pune mîna pe dînsul, nu prea doreau, la drept vorbind, ca el să fie prins şi intraseră în iureş numai ca să-l mărească şi astfel să-i dea lui Rob Roy mai mulţi sorţi de a scăpa. Nu a fost prea greu unui înotător atît de iscusit ca haiducul nostru, să scape, de îndată ce a putut domoli prima furie a urmăririi. La un moment dat, a fost împresurat de aproape, iar cîteva lovituri au făcut să ţîşnească apa împrejurul lui. Această scenă semăna mult cu cea de la vînătoarea de vidre, pe care o văzusem la Osbaldistone Hall; lighioana e descoperită de cîinii de vînătoare, fiind nevoită să scoată nasul deasupra apei, ca să poate răsufla, dar poate să scape de ei, scufundîndu-se iarăşi sub apă, de îndată ce a tras destul aer. MacGregor a folosit însă un şiretlic, pe care nu-l putea folosi vidra; căci a reuşit, atunci cînd era împresurat de aproape, să-şi lepede pe nesimţite plaidul, lăsîndu-l în voia apei. Acesta, plutind pe apă, deveni ţinta tuturor privirilor; cei mai mulţi dintre călăreţi fură înşelaţi, şi astfel multe focuri şi lovituri de sabie au fost îndreptate departe de cel căruia îi erau sorocite.

O dată scăpat din ochi, aproape că nu mai era nici o nădejde ca fugarul să fie prins, căci, în foarte multe locuri, rîul era de neatins, din pricina malurilor povîrnite, sau a desişurilor de anini, plopi şi mesteceni care, înaintînd deasupra apei, împiedicau apropierea călăreţilor. De asemenea, se întîmplaseră unele greşeli şi accidente printre urmăritori, a căror sarcină se făcea din ce în ce mai anevoioasă, din pricina căderii nopţii. Unii s-au lăsat luaţi de vîrtejurile curentului şi-au avut nevoie de ajutorul camarazilor, ca să-i scape de la înec. Alţii, răniţi de împuşcături sau lovituri de sabie, în învălmăşeală, cereau ajutor sau ameninţau să se răzbune; chiar, în cîteva cazuri, unii dintre aceştia ajunseră să se bată între ei.

Pînă la urmă, goarnele sunară retragerea, dovadă că ofiţerul comandant, oricît i-ar fi părut de rău, renunţase deocamdată la speranţa de a pune iarăşi mîna pe însemnata pradă, care îi scăpase atît de neaşteptat. Cu încetul, miliţienii începură să se adune din nou, în silă şi ciorovăindu-se între ei. Le vedeam umbrele cum reintrau în rînduri pe malul sudic al rîului, al cărui susur mult timp acoperit de strigătele puternice de urmărire şi răzbunare, acum se desluşea, amestecat cu glasurile groase, nemulţumite şi dojenitoare ale dezamăgiţilor călăreţi.

Pînă aici fusesem doar un spectator, deşi urmărisem de aproape neobişnuita întîmplare. Dar acum auzii un glas izbucnind deodată :

— Unde este străinul acela englez? El este cel care i-a dat lui Rob Roy cuţitul cu care să taie chinga.

— Spintecă-l pe mîncătorul de budincă, pîn-n măsele! strigă cineva.

— Trage-i două gloanţe în căpăţînă! zise un altul.

— Înfige-i în piept un fier lat cît palma! ţipă un al treilea.

Auzii, de asemenea, mai mulţi cai, galopînd încoace şi încolo, mînaţi, fără îndoială, ca să ducă la îndeplinire aceste ameninţări. M-am trezit deodată din vis, dîndu-mi seama de primejdia în care mă găseam. O seamă de oameni înarmaţi, care nu-şi mai ţineau în frîu patimile aţîţate, erau în stare să mă împuşte sau să mă taie în bucăţi, şi abia apoi să cerceteze dacă au avut sau nu dreptate. Încredinţat de acest lucru, sării de pe cal, lăsîndu-l slobod, şi mă năpustii într-un desiş de anini, unde, socotind că se făcea din ce în ce mai întuneric, credeam că nu mă puteau găsi. Dacă aş fi fost destul de aproape de duce, spre a mă pune sub ocrotirea sa personală, aş fi făcut-o; dar el o şi luase îndărăt şi, pe ţărmul stîng al rîului nu zăream nici un ofiţer cu destulă autoritate ca să mă apere, în cazul în care m-aş fi predat. Mi-am zis că în asemenea împrejurări nu mai era nici o chestiune de onoare, care să mă facă a-mi risca fără rost viaţa. Primul meu gînd, atunci cînd vuietul începu să se mai potolească şi cînd tropăitul cailor se auzi mai rar, în vecinătatea ascunzătoarei mele, a fost ca atunci cînd liniştea va fi deplină, să caut cartierul ducelui şi să mă predau lui, ca un supus credincios care nu avea a se teme întru nimic din partea judecăţii sale şi ca un străin îndreptăţit să se aştepte la ocrotire şi ospitalitate. În acest scop, mă tîrîi afară din ascunzătoare şi privii în jurul meu.

Întunericul luase aproape cu totul locul amurgului; puţini, sau poate nici unul din miliţieni nu mai rămăsese pe acelaşi mal al rîului Forth, unde eram eu; iar de la cei care trecuseră dincolo, nu mai auzeam decît tropotul îndepărtat al cailor şi sunetul lung şi jeluitor al goarnelor, care răsuna prin pădure ca să adune pe cei rătăciţi. Mă găseam prin urmare într-o situaţie deosebit de grea. Nu mai aveam cal, iar apa rîului, adîncă şi plină de vîrtejuri, tulburată de zarva care se petrecuse în albia ei, părînd încă şi mai nesigură sub lumina îndoielnică a primelor raze ale lunii, nu avea nimic atrăgător pentru un pedestraş cu totul neobişnuit să treacă apa, mai ales că văzuse cu puţin timp înainte o seamă de călăreţi cufundîndu-se în acest vad primejdios, pînă la oblîncul şeii. Singurul lucru la care mă puteam aştepta, dacă rămîneam pe malul rîului unde mă găseam, era de a încununa oboseala pricinuită de toate întîmplările de peste zi şi din noaptea dinainte, petrecînd o nouă noapte în răcoarea unei coaste de munte scoţian.

După cîteva clipe de cugetare, îmi trecu prin minte că Andrew Fairservice, care, fără îndoială, trecuse rîul împreună cu ceilalţi slujitori şi pe care îl ştiam cît era de îndrăzneţ şi neobrăzat şi cu obiceiul lui de a se băga mereu în rîndul întîi, desigur că va lămuri pe duce, sau autorităţile competente, asupra rangului şi stării mele. Grija pe care o aveam aşadar pentru bunul meu nume nu-mi cerea să mă înfăţişez de îndată, riscînd de a mă îneca în rîu, sau după ce l-aş fi trecut cu bine, întîmpinînd alte riscuri, ca acela de a mă rătăci de drumul ce-l luase escadronul, sau, în sfîrşit, acela de a fi înjunghiat, pe drept sau pe nedrept, de vreun ostaş răzleţ, care ar fi putut crede că o asemenea ispravă i-ar putea sluji drept scuză de a fi întîrziat să se prezinte la unitate. Mă hotărîi deci să-mi îndrept paşii înapoi spre micul han, în care măsesem în noaptea dinainte.

Din partea lui Rob Roy, nu aveam de ce să mă tem. El era acum liber şi nu mă îndoiam că, în cazul în care m-aş fi întîlnit cu oricare din oamenii lui, vestea scăpării sale mi-ar fi asigurat ocrotirea. Aş fi putut să arăt, astfel, că nu aveam de gînd să-l părăsesc pe domnul Jarvie în situaţia gingaşă în care ajunsese, mai ales din pricina mea. Apoi, numai în acel loc

puteam spera să capăt veşti cu privire la Rashleigh şi la actele tatălui meu, care fuseseră temeiul unei expediţii atît de bogate în întîmplări primejdioase. Părăsii, aşadar, orice gînd de a trece rîul Forth în seara aceea; lăsînd îndărăt vadul de la Frew, începui să fac calea-întoarsă spre micul cătun de la Aberfoil.

Vîntul tăios şi rece, ce se făcea auzit şi se simţea din cînd în cînd, a îndepărtat negura, care altminteri ar fi lenevit pînă dimineaţa în vale; deşi nu putea împrăştia cu totul norii de ceaţă, îi îngrămădi în pîlcuri nedesluşite şi schimbătoare, ba plutind în jurul piscurilor de munte, ba umplînd ca un val de fum des şi gros diferitele viroage mai adînci, unde masivele de conglomerate, fărîmiţîndu-se în bucăţi, se prăvăliseră în vale, lăsînd în urmă cîte o rîpă zdrenţuită ce semăna cu albia secată a unui torent. Luna, care acum se înălţase, sclipea cu acea strălucire ce o are în nopţile geroase; acolo unde nu mai era pîclă, ea arginta cotiturile ce le făcea rîul, precum şi piscurile şi prăpăstiile; în alte părţi, razele ei, absorbite parcă de albul de vată al ceţii, lăsau să se strecoare ici şi colo, printre norii mai afînaţi, o lumină ştearsă, care o făceau să semene cu nişte valuri străvezii de cel mai fin argint.

Cu toată nesiguranţa în care mă aflam, priveliştea atît de romantică şi aerul rece, ce întăreşte şi înviorează, mă îmbărbătară, dîndu-mi noi puteri. Mă simţeam gata să-mi alung toate grijile şi să înfrunt orice primejdie; fără să vreau, am început să fluier, după cadenţa paşilor pe care frigul mă făcea să-i iuţesc; inima îmi bătea parcă mai vioaie şi mai mîndră, pe măsură ce îmi sporea încrederea în puterea, curajul şi iscusinţa mea. Eram atît de adîncit în aceste gînduri şi ademenit de simţămintele la care ele dădeau naştere, încît doi călăreţi mă ajunseră din urmă, neauzindu-i decît atunci cînd m-am trezit cu ei de o parte şi de alta a mea. Cel din stînga, strunindu-şi calul, îmi zise în englezeşte:

— Ei, amice, încotro aşa de tîrziu?

— Caut de mîncare şi un culcuş la Aberfoil, răspunsei.

— Trecătorile sînt deschise? mă întrebă tot el, cu acelaşi glas poruncitor.

— Nu ştiu, răspunsei eu. Voi afla cînd voi ajunge acolo; dar — adăugai, amintindu-mi de soarta lui Morris — dacă eşti un englez străin de meleagurile acestea, te sfătuiesc să te întorci înapoi şi să aştepţi pînă se face ziuă; s-au petrecut oarecare tulburări pe aici şi n-aş spune că străinii s-ar găsi în prea mare siguranţă.

— Soldaţii au ieşit cam prost din luptă?... Nu-i aşa?

— Da. Aşa e, într-adevăr; o unitate comandată de către un ofiţer a fost în parte nimicită şi în parte prinsă.

— Eşti sigur de aceasta? întrebă călăreţul.

— Aşa cum te aud şi mă auzi vorbind, răspunsei. Am fost, fără voie, martor la luptă.

— Fără voie? urmă cel ce deschisese vorba. Atunci, nu ai luat parte la ea?

— Desigur că nu, răspunsei. Am fost reţinut de ofiţerul comandant.

— Sub ce bănuială? Cine eşti dumneata? Sau cum te cheamă? urmă el.

— Într-adevăr, nu ştiu, domnul meu — zisei eu — de ce ar trebui să răspund la atîtea întrebări unui om cu totul necunoscut. Ţi-am spus destule spre a te convinge că te îndrepţi către un ţinut răsculat şi primejdios. Treaba dumitale, dacă doreşti să mergi înainte; dar aşa cum eu nu-ţi pun nici o întrebare cu privire la numele şi treburile dumitale, ţi-aş fi îndatorat dacă nu mi-ai cere nici o socoteală.

— Domnul Francis Osbaldistone — zise celălalt călăreţ, cu un glas care avu darul să-mi zguduie toţi nervii — n-ar trebui să-şi fluiere melodiile preferate, atunci cînd doreşte să rămîie necunoscut.

Şi Diana Vernon — căci ea era, înfăşurată într-o manta de călăreţ, cea care vorbise acuma — fluieră

batjocoritor partea a doua a melodiei pe care o aveam pe buze, în clipa cînd fusesem ajuns din urmă.

— Doamne, dumnezeule! — izbucnii eu ca trăsnit — este oare cu putinţă să fii dumneata, domnişoară Vernon, într-un astfel de loc — la o astfel de oră — într-un astfel de ţinut — într-un astfel...

— În astfel de haine bărbăteşti, ai vrea să spui... Dar, ce vrei ? Tot filozofia nepreţuitului caporal Nym[1] este cea mai bună din toate — lucrurile nu pot fi decît aşa cum sînt — *pauca verba*.

Pe cînd rostea aceste cuvinte, mă folosii cu nerăbdare de o clipă în care luna arunca o lumină deosebit de vie, pentru a cerceta înfăţişarea tovarăşului ei ; căci, precum prea bine îşi poate da oricine seama, întîlnirea cu domnişoara Vernon într-un loc atît de pustiu, făcînd o călătorie atît de primejdioasă, sub ocrotirea unui singur bărbat, nu putea decît să-mi răscolească simţămintele de gelozie şi să mă uimească. Călăreţul nu vorbea cu glasul melodios şi grav al lui Rashleigh ; intonaţia lui era mai ascuţită şi mai poruncitoare ; de altfel, părea mai înalt, aşa cum îl vedeam de-a-ncălarelea, decît ţinta nesuferită a urei şi bănuielilor mele. Străinul nu semăna de altminteri la vorbă cu niciunul din verii mei ; în glasul şi în felul lui de a fi avea acel ceva prin care se poate ghici omul bine crescut şi înţelept, de la primele cuvinte pe care le rosteşte.

Omul pe care îl priveam cu atîta îngrijorare părea că vrea să scape de iscodirile mele.

— Diana — zise el, cu un ton în care erau amestecate bunătatea şi autoritatea — dă-i vărului matale ceea ce îi aparţine şi să nu mai zăbovim aici.

Între timp, domnişoara Vernon scosese de sub pelerină o taşcă mică şi, aplecîndu-se în şa spre mine, spuse cu un ton în care, cu toată sforţarea ei de a-l face uşor şi glumeţ ca de obicei, se ascundea un simţămînt mai adînc şi mai temeinic :

[1] Personaj din piesa lui William Shakespeare „Nevestele vesele din Windsor". (n.t.)

— Vezi, dragul meu verişor, m-am născut ca să-ţi fiu îngerul păzitor. Rashleigh a fost silit să-şi lepede prada, iar dacă am fi putut veni în satul de la Aberfoil noaptea trecută, aşa cum aveam de gînd, aş fi găsit vreo zînă de la munte, care să-ţi aducă toate aceste dovezi ale avutului negustoresc. Dar, în cale-mi stăteau uriaşi şi balauri, iar Feţii-frumoşi şi domniţele din timpurile noastre, fie ei cît de cutezători, nu se cuvine să înfrunte primejdiile fără de folos, ca pe vremuri... Nici dumneata să n-o faci, dragul meu verişor.

— Diana — zise tovarăşul ei — dă-mi voie să-ţi amintesc din nou că ora-i tîrzie şi sîntem încă departe de casa noastră.

— Vin îndată, sir, vin îndată... gîndeşte-te — urmă ea cu un suspin — că doar de cîtva timp nu mai sînt stăpînă pe acţiunile mele... afară de aceasta, nu i-am dat încă vărului meu taşca... nici nu mi-am luat rămas bun de la el, pentru totdeauna. Da, Frank — întări ea — *pentru totdeauna !*... este o prăpastie între noi... o prăpastie a pierzaniei desăvîrşite... acolo unde mergem noi, nu trebuie să ne urmezi... ceea ce facem noi, nu trebuie să împarţi cu noi... bun rămas... îţi doresc fericire !

Aşa cum stătea aplecată în şa — era călare pe un căluţ de munte — obrazul ei, cu o mişcare care se prea poate să fi fost voită, se atinse de al meu. Îmi strînse mîna, în timp ce lacrima care-i tremura pe o pleoapă se prelinse pe obrazul meu. A fost o clipă de neuitat — plină de nespusă amărăciune, totuşi împletită cu un simţămînt de plăcere, atît de adînc, duios şi mişcător, încît îţi deschidea zăgazurile inimii. Totul nu a durat însă *decît* o clipă ; căci, revenindu-şi îndată din duioşia de care se lăsase furată fără vrerea ei, îi spuse însoţitorului că este gata de drum ; îndemnîndu-şi caii la trap, amîndoi porniră şi foarte curînd se depărtară mult de mine.

Martor mi-este cel de sus că nu nepăsarea a fost aceea ce mi-a încremenit mişcările şi glasul într-atîta,

încît să nu pot răspunde, nici la începutul de îmbrățișare, și nici la bunul rămas al domnișoarei Vernon. Cuvintele deși îmi veneau pe buze, parcă se împleticeau, întocmai ca și ale învinuitului care se știe vinovat și șovăie să rostească vorbele ce nu pot duce decît la osîndirea capitală. Am rămas aproape înlemnit de uimire și de mîhnire. Stăteam nemișcat, cu tașca în mînă, cu privirea ațintită în urma lor, de parcă încercam să număr scînteile ce scăpărau din potcoavele cailor. Chiar după ce nu se mai zăriră scînteile, rămăsei cu privirea ațintită și căutînd să mai prind cu urechea tropotul cailor, asta încă mult timp după ce nu se mai auzea nimic. Pînă la urmă, lacrimile îmi podidiră ochii, care sticleau de sforțarea de a mai desluși în zare ceea ce de mult nu se mai zărea. Îmi ștersei ochii aproape fără să-mi dau seama ce fac, dar șiroaiele curgeau din ce în ce mai repezi. Simțeam că ceva mă strînge de gît și de piept, asemenea înecului nervos, care-l chinuia pe bietul rege Lear și, așezîndu-mă pe marginea drumului, vărsai primele și cele mai amare lacrimi, care năpădiseră în ochii mei din copilărie încoace.

CAPITOLUL XXXIV

Dangle: Pe cuvîntul meu dacă nu cred că tălmaciul este, dintre ei doi, cel mai greu de înțeles.

Sheridan, Critica, comedie.

De-abia mi-am revărsat tot amarul în această dezlănțuire pătimașă, că mi-a fost rușine de slăbiciunea mea. Mi-am amintit că, de mai multă vreme, ori de cîte ori mi se arăta în mod stăruitor chipul Dianei Vernon, încercam să o socot ca pe o prietenă a cărei fericire îmi va fi veșnic în gînd, dar cu care nu voi mai putea avea alte legături. Dar, duioșia ei aproape nestăpînită, împreună cu tot romantismul acestei întîlniri năvalnice, într-un loc atît de puțin așteptat, m-au făcut să mă pierd cu firea. Mi-am revenit însă mai curînd decît te puteai aștepta și, fără a-mi lua vreun răgaz, în care să cercetez cu de-amănuntul simțămintele ce mă năpădeau, îmi reluai calea pe care mergeam cînd fusesem întrecut de această apariție atît de ciudată și neașteptată.

Îmi ziceam în gînd că nu călcam porunca Dianei, atît de înduioșător dată, atunci cînd îmi continuam călătoria, pe singurul drum deschis. Chiar dacă recăpătasem actele tatălui meu, tot trebuia să-mi fac datoria de a-l vedea pe prietenul meu din Glasgow, scăpat din situația în care se încurcase din pricina mea; de altminteri, aveam oare alt loc în care să mîn noaptea, afară de micul han de la Aberfoil? Tot acolo trebuiau să se oprească și ei, deoarece era cu neputință ca niște călători călări să meargă mai departe... Bine, atunci ne vom întîlni iarăși... ne vom întîlni poate pentru ultima oară... dar o voi vedea și o voi auzi... voi afla cine este fericitul care are față de

dînsa toată autoritatea unui soţ... voi afla dacă întîmpină în calea grea, pe care pare să fi pornit, vreo piedică ce aş putea-o înlătura prin sforţările mele, sau dacă pot face ceva să-i arăt toată recunoştinţa ce i-o port pentru dărnicia ei... pentru prietenia ei dezinteresată.

Astfel, stînd de vorbă cu mine însumi, şi încercînd să înfrumuseţez cu orice pretext plauzibil, pe care îl născocea mintea mea, dorinţa pătimaşă de a vedea pe vara mea şi de a vorbi din nou cu dînsa, mă pomenii deodată bătut pe umăr şi auzii vocea gravă a unui muntean care, umblînd şi mai vîrtos ca mine (deşi nici eu nu mă lăsasem pe tînjală), mă ajunsese din urmă, spunîndu-mi :

— Frumoasă noapte, domnule Osbaldistone, nu-i prima oară că ne întîlnim în puterea nopţii.

Nu era chip să te înşeli ; era chiar glasul lui MacGregor, care, scăpat de urmărirea duşmanilor, se îndrepta spre ţinutul său pustiu şi spre oamenii săi. Izbutise să facă rost şi de arme, poate trecînd pe la casa vreunui tainic căuzaş, căci avea o flintă pe umăr şi obişnuitele arme ale muntenilor la şold. Dacă aş fi fost într-altă stare de spirit, nu m-ar fi încîntat să mă pomenesc singur cu un astfel de om, într-o asemenea situaţie şi la o oră atît de tîrzie ; deşi mă deprinsesem să mă gîndesc la Rob Roy mai degrabă cu prietenie, totuşi se cuvine să mărturisesc făţiş că niciodată nu-l auzeam vorbind, fără să mă treacă fiorii. Felul de a grăi al muntenilor dă, îndeobşte, un ton asoru şi grav cuvintelor, din pricina sunetelor gutūrale, atît de obişnuite limbii lor de baştină, pe care o vorbesc de altfel cu foarte multă făloşenie. Pe lîngă aceste caracteristici naţionale, Rob Roy mai avea în tonul şi în apucăturile sale şi un fel de nepăsare asoră, care arăta un suflet ce nu putea fi nici înfricoşat, nici mirat, nici impresionat de ceea ce se petrecea în faţa ochilor săi, oricît de groaznică, de neaşteptată sau de dureroasă ar fi fost întîmplarea aceea. Deprins cu primejdia şi avînd o încredere nestrămutată în puterea şi înţelepciunea sa, ajunsese să nu mai ştie ce-i teama ; viaţa nelegiuită şi nesigură, pe care o dusese, îi tocise înţelegerea faţă de ceilalţi, chiar dacă primejdiile şi greşelile vieţii nu i-o nimiciseră cu totul. Nu trebuie uitat că abia văzusem pe oamenii lui de încredere ucigînd cu cruzime pe un nenorocit dezarmat, care îşi cerşise viaţa.

Totuşi, în starea sufletească în care mă găseam, tovărăşia haiducului era binevenită, alinîndu-mi gîndurile apăsătoare şi dureroase ; de asemenea, nutream şi o oarecare speranţă că, mulţumită lui, aş putea fi călăuzit prin labirintul în care mă aruncase soarta. Răspunsei prin urmare, cu bună voie salutului lui şi îl felicitai pentru felul în care scăpase, în împrejurări în care orice încercare părea cu neputinţă.

— Da, răspunse el ; gîtul şi ştreangul nu sînt chiar atît de aproape, cum socoteau dumnealor ; şi, apoi, ştii, nu aduce anul ce aduce ceasul. Primejdia în care m-am aflat a fost totuşi mai mică decît socoţi, străin fiind pe aceste meleaguri. Din cei chemaţi ca să mă prindă şi să mă păzească, şi apoi din nou să pună mîna pe mine — jumătate parte, cum ar zice cimotia mea, Nicol Jarvie, nu aveau nici un chef ca să fiu prins, nici păzit, nici prins din nou ; iar din cealaltă jumătate parte, o jumătate se temea să mă aţîţe ; aşa încît, nu aveam împotriva mea decît ca la o pătrime din cei cincizeci sau şaizeci de oameni.

— Aş zice că şi aceştia erau prea destui ! răspunsei eu.

— De ! Nu ştiu ce să zic, răspunse el ; dar socot că, dacă aş avea în faţă, pe pajiştea cătunului Aberfoil, pe toţi cei dintre ei care îmi doreau răul, le-aş veni eu de hac, cu sabia şi cu scutul, luîndu-i în primire unul după altul.

Mă întrebă apoi de cele ce mi se întîmplaseră de cînd intrasem în „ţara lui" şi a rîs cu mare poftă cînd i-am povestit lupta pe care o avusesem la han şi i-am pomenit de isprăvile pîrgarului cu fierul înroşit.

— Trăiască orașul Glasgow! izbucni el. Zău că nu aș fi avut vreo plăcere mai mare decît să-l văd pe vărul Nicol Jarvie pîrlind plaidul lui Inverach, ca pe o căpățînă de oaie prinsă în clește. Vărul meu, Jarvie — adăugă el cu un ton mai grav — are într-adevăr sînge de gentleman în vine, deși-i un mare păcat că a fost crescut pentru un meșteșug pașnic, care nu poate decît să tocească bărbăția oricărui om inimos... Poți ghici acum pricina pentru care nu v-am putut întîmpina la cătunul Aberfoil, așa cum avusesem de gînd. Mi-au întins o mreajă cu chinuri mărunte, cînd am lipsit, două-trei zile, plecînd la Glasgow pentru treburile regelui... dar cred că le-am rupt cu lațurile după ceafă... n-or să mai poată hăitui un clan împotriva celuilalt, așa cum au făcut... Nădăjduiesc că în scurtă vreme vom apuca ziua în care toți muntenii vor fi cot la cot... Și ce s-a mai întîmplat după aceea?

I-am povestit sosirea căpitanului Thornton și a unității sale, precum și arestarea pîrgarului și a mea, sub cuvînt că sîntem persoane suspecte; cînd mă întrebă mai îndeaproape, îmi amintii că ofițerul, pe lîngă că îi păruse suspect numele meu, spusese că avea ordin să aresteze pe o persoană tînără și pe una mai în vîrstă, ale căror semnalmente aduceau cu ale noastre. Aceasta îl făcu pe haiduc să rîdă din nou.

— Pe pîinea cea de toate zilele! zise el — nătăfleții l-au luat pe prietenul meu, pîrgarul, drept excelența sa, și pe dumneata drept Diana Vernon; o, ce cucuvele nemaipomenite!

— Domnișoara Vernon? întrebai eu, șovăind și tremurînd de teama răspunsului. Mai poartă ea acest nume? A trecut adineauri, împreună cu un domn, care părea să se bucure de o mare autoritate asupra ei.

— Da, da — răspunse Rob — ea este supusă acuma unei autorități legiuite; era și vremea, pentru că era o zgîtie nebunatică, dar și fată inimoasă. Păcat că excelența sa este puțintel cam în vîrstă. Unul ca dumneata, sau ca băiatul meu, Hamish, ar fi fost mai potrivit ca ani.

Această veste mi-a năruit pînă în temelii toate castelele de cărți de joc, pe care, în ciuda judecății, fantezia mea le construise în atîtea rînduri. Deși, la drept vorbind, nu mă așteptam la altceva, căci nu putea să-mi dea prin gînd că Diana ar fi călătorit prin acest ținut, la o oră atît de nepotrivită, cu altcineva decît cu unul care avea dreptul legiuit de a o ocroti, totuși lovitura primită mă zgudui adînc, iar glasul lui MacGregor, îndemnîndu-mă să-mi urmez povestirea, îmi suna în urechi fără ca să înțeleg nimic din cele ce spunea.

— Văd că nu ți-e bine, zise el apoi, după ce îmi vorbise de două ori, fără a primi vreun răspuns. Ziua aceasta a fost prea istovitoare pentru unul care, fără îndoială, nu este obișnuit cu treburi din acestea.

Bunătatea, care se desprindea din tonul cu care mi-a spus acestea, m-a trezit la realitate și mi-a amintit situația în care mă găseam. Mi-am urmat povestirea cum am putut mai bine. Rob Roy se arăta nespus de încîntat de chipul în care izbutise lupta din trecătoare.

— Se zice — continuă el — că pleava regelui este mai bună decît grăunțele altora; dar, socot că așa ceva nu se poate zice despre soldații regelui, dacă se lasă bătuți de o adunătură de moșnegi, trecuți de vîrsta luptelor, și de copii, care nu au ajuns încă la ea, și de femei înarmate cu furci și fuse, toate stîrpiturile ținutului... Va să zică, și Dougal Gregor... și el... cine ar fi crezut că are atîta minte în capu-i nețesălat, care nu a fost acoperit niciodată de altceva mai bun decît de coama de păr vîlvoi!... Dar, zi-i înainte..., deși mă îngrozesc de ceea ce trebuie să urmeze, căci Helen a mea e dracul gol, cînd își iese din fire... biata de ea... are ea destule pricini.

Încercai să-i povestesc cît mai pe ocolite felul în care fusesem întîmpinați, dar era vădit că lucrul îl supăra tare.

— Aş fi dat o mie de mărci să fi fost acasă! zise el. Să se poarte aşa cu străinii! Şi peste alte toate chiar cu vărul meu drept, care mi-a arătat atîta bunătate... Mai curînd aş fi vrut ca, în nebunia lor, să dea foc la jumătate din Lennox! Dar aşa se întîmplă dacă te încrezi în muieri şi în plozii lor... nu au nici măsură, nici judecată, în felul de a se purta... dar toate se datoresc cîinelui acela de birar, care m-a trădat, zicînd că vine din partea vărului dumitale Rashleigh, ca să mă întîlnesc cu el pentru treburile regelui; lucru pe care l-am crezut foarte lesne, căci Garshattachin şi unii din Lennox s-au declarat căuzaşi ai regelui Iacob. Pe legea mea, cînd am auzit că ducele era acolo, am înţeles că am fost înşelat, iar cînd mi-au încins chinga peste braţe, mi-am dat seama la ce mă pot aştepta. Pe neamul dumitale, să-mi fie cu iertare, l-am ştiut ce poamă este şi că-i gata să întrebuinţeze oameni de teapa birarului. Tare aş vrea totuşi ca ruda dumitale să nu fie capul răutăţilor... Mi s-a părut mie că Morris acela s-a uitat strîmb al dracului, cînd am hotărît ca el să rămîie zălog sau ostatic pînă mă voi întoarce teafăr. Eu însă m-am întors, nu mulţumită lui, nici celor care l-au trimis, iar acum întrebarea este, cum are să izbutească să se întoarcă ticălosul de vameş... îi pot făgădui că nu va fi fără un bun preţ de răscumpărare.

— Morris — zisei eu — a şi plătit ultimul preţ de răscumpărare, pe care îl poate plăti un muritor.

— Ei! cum? exclamă conlocutorul meu, în pripă. Ce tot spui? Nădăjduiesc că a fost ucis în luptă?

— A fost ucis cu inimă rece, după ce se isprăvise lupta, domnule Campbell.

— Cu inimă rece? Afurisenie! zise el, bodogănind printre dinţi. Cum s-a întîmplat, domnule Osbaldistone? Hai, vorbeşte, domnule, şi nu mă mai domni; nici nu-mi spune Campbell, calc acum pe pămîntu-mi de baştină, iar numele meu este MacGregor.

Era vădit că i se răscolise întreaga fiinţă; dar, fără să iau în seamă tonul său răstit, îi povestii limpede şi pe scurt cum fusese ucis Morris. El lovi de pămînt cu tărie patul puştii şi izbucni:

— Mă jur pe dumnezeu, că o asemenea faptă te-ar putea face să-ţi renegi neamul, clanul, ţara, nevasta şi copiii!... Şi, cu toate astea, de mult a tot căutat-o nemernicul. Şi, la drept vorbind, ce deosebire este oare între a te zbate sub apă cu piatra de gît şi a te legăna în vînt cu ştreangul? Şi una şi alta nu înseamnă decît să te ineci; şi el a murit de moartea ce mi-o menise mie. Totuşi, aş fi vrut mai degrabă să-l fi străpuns cu un glonte sau cu un pumnal, căci felul acesta de a-i veni de hac va da frîu liber clevetirilor. Fiecăruia însă după cum îi este scris... Toţi trebuie să murim cînd ne sună ceasul... Nimeni nu poate să spună că Helen MacGregor nu are cumplite nedreptăţi de răfuit.

Zicînd acestea, păru că vrea să alunge din minte toată întîmplarea, apoi mă întrebă cum am scăpat de cei în ale căror mîini mă aflam cînd m-a văzut el.

Povestea scăpării mele fu scurtă; îi mai arătai apoi felul în care recăpătasem actele tatălui meu, nemaipomenind însă nimic de Diana, de teamă ca vocea să nu mă trădeze.

— Eram sigur că ai să le recapeţi, zise MacGregor. Scrisoarea ce mi-ai adus-o arăta că aceasta era voia excelenţei sale; fără îndoială că nu puteam decît să te ajut. Numai în acest scop te-am poftit să vii aicea, la munte. Se prea poate însă că excelenţa sa s-a întîlnit cu Rashleigh mai curînd decît mă aşteptam.

Prima parte a răspunsului său a fost aceea care m-a izbit mai mult.

— Scrisoarea pe care ţi-am adus-o a fost prin urmare, de la această persoană pe care o numeşte excelenţa sa? Cine-i? Care îi este rangul şi numele adevărat?

— Socot — zise MacGregor — că dacă nu cunoşti încă lucrurile acestea, ele nu au o prea mare însemnătate pentru dumneata, aşa că nu-ţi voi mai spune nimic în privinţa lor. Ştiu însă prea bine că scrisoarea

a fost scrisă chiar de mîna lui; altfel, cum am destule treburi pe cap și de-abia dacă le mai pot dovedi — cum bine vezi — nu mi-aș fi pierdut vremea cu însărcinarea aceea.

Pe dată, îmi amintii de luminile ce le văzusem în bibliotecă... de neobișnuitele împrejurări care îmi stîrniseră gelozia... de mănușa aceea... de mișcarea covorului, care acoperea ușa tainică ce ducea înspre camera lui Rashleigh; mai presus de toate, îmi amintii că Diana se retrăsese ca să scrie, cum credeam atunci, biletul la care trebuiam să recurg numai la mare ananghie. Așadar, ea nu-și petrecea timpul în singurătate, ci ascultînd pe vreun cutezător agent al trădării iacobite, care stătea ascuns sub acoperișul unchiului ei! S-au pomenit o seamă de fete tinere vîzîndu-se pentru aur, sau lăsîndu-se, din deșertăciune, răpite de la prima lor dragoste; dar Diana jertfise, atît dragostea mea, cît și pe ea a ei, ca să împărtășească soarta vreunui aventurier cutezător — să umble prin sălașurile haiducilor, în pustietatea nopții, fără a avea speranțe mai bune de rang și avere, decît maimuțăreala pe care i-o ofereau Stuarții, de la caraghioasa lor curte de la St. Germain.

„Dacă-i cu putință, o voi vedea încă o dată — zisei eu în sinea mea — și voi căuta să o conving ca un bun prieten, ca o rudă, de primejdia în care se vîră; îi voi înlesni să plece în Franța, unde va putea aștepta, viețuind mai bine, mai cuviincios și mai în siguranță, sfîrșitul tulburărilor, pe care fără îndoială că uneltitorul politic cu care și-a unit soarta le pune la cale."

— După cîte înțeleg — îi spusei lui MacGregor, după ce tăcuserăm amîndoi ca vreo cinci minute — excelența sa, căci nu vrei să-mi spui cum îl cheamă, locuia la Osbaldistone Hall în același timp cu mine?

— Desigur... desigur... chiar în camera tinerei doamne, așa cum se și cuvine.

Această veste gratuită turnă fiere peste obida mea.

— Dar puțini — urmă MacGregor — știau că era ascuns acolo, afară de Rashleigh și sir Hildebrand; cît despre dumneata, nici vorbă; iar flăcăii cei tineri nu au minte nici ca să împiedice pisica de a mînca smîntîna... I-o casă bună, ca din alte vremuri, și ceea ce îmi place mai mult acolo este numărul mare de vizuini, borte și ascunzători... ai putea orîndui douăzeci-treizeci de oameni într-un singur ungher, iară o întreagă familie ar putea trăi o săptămînă fără a fi găsită... ceea ce, fără îndoială, e de mare folos în anumite împrejurări. Tare aș vrea să avem noi un conac ca Osbaldistone Hall, pe coastele muntelui Royston... Dar noi, niște bieți munteni, nu avem decît păduri și peșteri de care să ne slujim.

— Presupun că excelența sa — zisei eu — cunoaște taina primei întîmplări de care a avut parte...

Nu m-am putut împiedica de a șovăi o clipă.

— Vroiai să spui Morris, interveni Rob Roy, acum din nou liniștit, căci era prea obișnuit cu asemenea silnicii, ca să dăinuiască mult timp la el supărarea pe care o arătase la început. De multe ori am rîs cu poftă de pozna aceea, dar acum n-aș mai avea chef să rîd, de cînd cu nenorocita întîmplare din preajma lacului... Nu, nu... Excelența sa nu a știut nimica de această șotie... am pus-o la cale Rashleigh și cu mine. Ceea ce a urmat a avut și mai mult haz. Mai întîi, vicleșugul lui Rashleigh de a face să cadă bănuielile asupra dumitale în loc să cadă asupra lui — căci de la început nu a prea putut să te sufere... apoi, domnița Die, care zor-nevoie să măture pînzele de păianjen țesute în jurul dumitale și să te scoată din ghearele judecătorului... apoi fricosul acela de Morris, mereu speriat și căruia i s-au zburătăcit mințile cînd a văzut pe făptașul adevărat, și asta tocmai cînd îl învinuia pe un străin nevinovat... și netotul de grefier... și bețivanul acela de judecător... Oho! oho!... mult am mai rîs eu de isprava aceea... iar acuma, tot ce mai pot face pentru bietul nenorocit este să dau pomeni pentru odihna sufletului său.

— Pot să te întreb — zisei eu — cum de a dobîndit domnişoara Vernon o înrîurire atît de mare asupra lui Rashleigh şi a complicilor lui, încît să zădărnicească planul ce l-ai pus la cale dumneata?

— Eu? Nu era planul meu. Nimeni nu poate spune că trag folos din ponosul altora... toate acestea au fost născocirile lui Rashleigh... Dar, fără îndoială că ea avea o mare înrîurire asupra noastră a amîndurora, din pricina dragostei ce i-o purta excelenţa sa; de asemenea, pentru că ea cunoştea prea multe taine, ca să nu-i dăm ascultare într-o treabă de soiul acesta... Dracul să-l ia — izbucni el, în chip de încheiere — pe acela care dă femeilor taine de păstrat sau putere de care să abuzeze... să nu pui ciomagul în mîna nebunului.

Eram acum la mai puţin de un sfert de milă de cătun, cînd trei munteni săriră la noi cu armele în mîini, poruncindu-ne să stăm pe loc şi să spunem ce căutam pe acolo. Simplul cuvînt *Gregaragh*, rostit de glasul grav şi poruncitor al tovarăşului meu, avu darul de a deslănţui un răcnet, sau mai degrabă un urlet de recunoaştere voioasă. Unul dintre ei, aruncîndu-şi flinta, îşi înşfăcă şeful de genunchi atît de tare, încît acesta nu se mai putea mişca; în acelaşi timp, bolborosea în limba gaelică un puhoi de felicitări, care din cînd în cînd se prefăceau într-un fel de ţipăt de bucurie. După ce se sfîrşise primul urlet, ceilalţi doi şi porniseră, într-adevăr cu iuţeala căprioarelor, întrecîndu-se unul pe altul, căci fiecare voia să ajungă primul la cătunul acuma ocupat de o puternică ceată a lui MacGregor, ca să ducă vestea îmbucurătoare a scăpării şi întoarcerii lui Rob Roy. Ştirea dădu naştere unor asemenea strigăte de bucurie, încît răsunară din nou chiar şi munţii; bătrîni şi tineri, bărbaţi, femei şi copii, cu toţii de-a valma, se năpustiră în vale înspre noi cu iuţeala învolburată şi zgomotul unui şuvoi de munte. Cînd auzii apropiindu-se de noi strigătele năvalnice şi răcnetele acestei mulţimi dezlănţuite, m-am gîndit că ar fi cuminte să-i amintesc lui MacGregor că sînt un străin şi că mă aflu sub ocrotirea lui. Mă apucă numaidecît de mînă, în timp ce gloata îl împresură din toate părţile, cu ţipete de neţărmurită dragoste şi de mare bucurie pentru întoarcerea lui, care erau cu adevărat foarte înduioşătoare; nu întinse mîna credincioşilor lui, deşi aceştia se băteau să i-o strîngă, pînă ce nu-i făcu să înţeleagă că trebuiau să se poarte frumos şi să aibă grijă de mine.

Porunca sultanului de la Delhi nu ar fi fost mai repede ascultată. Într-adevăr, din clipa aceea am avut de îndurat aproape tot atîtea neplăceri din pricina bunăvoinţii lor, cît avusesem înainte din pricina grosolăniei lor. Abia dacă lăsau pe prietenul căpeteniei lor să umble pe propriile-i picioare, atît de înfocaţi erau în rîvna lor de a mă susţine şi a mă ajuta la drum: pînă la urmă, folosindu-se de faptul că m-am împiedicat de o piatră pe care nu o putusem ocoli din cauza înghesuielii, ei mă înşfăcară şi mă duseră în triumf pe braţe la doamna MacAlpine.

Sosind în faţa cocioabei ei primitoare, descoperii că puterea şi popularitatea îşi aveau neajunsurile şi în ţinutul de munte, ca şi oriunde altundeva, căci înainte de a i se da voie lui MacGregor să intre în casa în care putea să se odihnească şi să îmbuce ceva, el a fost silit a povesti de cel puţin o duzină de ori, cum scăpase; un bătrîn îndatoritor şi-a dat osteneala de a-mi tălmăci povestea cel puţin de tot atîtea ori, pentru lămurirea mea, silindu-mă a-i da, din curtenie, o binevoitoare ascultare. Auditoriul declarîndu-se pînă la urmă mulţumit, ceată după ceată plecă să se culce pe coasta dealului sau în cocioabele megieşe, unii blestemînd pe duce şi pe Garshattachin, alţii jeluind soarta lui Ewan din Brigglands, căzut probabil jertfă din pricina prieteniei pentru MacGregor, toţi fiind însă de acord că scăparea lui Rob Roy nu era cu nimic mai prejos decît oricare din isprăvile săvîrşite de vreuna din căpeteniile lor din timpul lui Dougal-Ciar, capul spiţei lui Rob Roy.

Prietenosul haiduc mă luă acum de braț și mă duse înăuntrul colibei. Ochii mei se rotiră prin ungherele întunecoase și afumate, căutînd pe Diana și pe tovarășul ei ; dar nu-i văzui nicăieri și simții că, punînd noi întrebări, aș fi putut trăda o taină, care mai bine rămînea ascunsă. Singurul chip cunoscut asupra căruia mi s-a oprit privirea, a fost acela al pîrgarului care, așezat pe un scăunaș lîngă foc, a primit cu un soi de stăpînită demnitate urările de bun venit ale lui Rob Roy, ca și scuzele cerute pentru sărăcia cu care era întîmpinat și întrebările despre sănătate.

— Mă simt destul de bine, neamule — zise pîrgarul — mă simt binișor, mulțumescu-ți dumitale ; iar în ce privește sărăcia primirii, nu te poți aștepta la altceva, dacă nu-ți cari casa în spinare, ca melcul ; mult mă bucur că ai scăpat din mîinile neprietenilor dumitale.

— Bine, bine, răspunse Roy ; atuncea spune-mi ce te doare, bre omule ? Urma alege și uite, ai scăpat teafăr ! Mai este pînă ce s-o sfîrși lumea... haide, ia o ceașcă de rachiu ; tatăl dumitale, sindicul, era oricînd gata de așa ceva.

— Se prea poate să fi făcut așa, Robin, cînd era obosit omul, cum sînt și eu astăzi. Dar — urmă el, umplîndu-și încet un căuș mic de lemn, în care încăpeau ca la vreo trei pahare — tata a fost un om cumpătat de felul lui, cum sînt și eu... în sănătatea dumitale, Robin ! — (o înghițitură) — să ai parte numai de bine și acum și în viitor ! — (altă înghițitură) — și la fel și verișoara mea Helen și cei doi flăcăi, care făgăduiesc. Vom mai vorbi despre ei.

Zicînd acestea, isprăvi de băut ce era în căuș, cu un aer grav și cumpănit, în timp ce MacGregor îmi trase o ochiadă parcă făcînd haz de chipul înțelept și autoritar ce și-l lua pîrgarul, fie în timpul convorbirilor cu dînsul, fie cînd îl vedea pe Rob în fruntea clanului său înarmat, fie cînd era la cheremul magistratului, în temnița din Glasgow, ba atunci încă și mai dihai. Mi se păru că MacGregor dorea ca eu, omul străin, să

înțeleg că dînsul se supunea tonului pe care-l lua ruda lui, în parte din respect față de legile ospitalității, dar încă mai mult de dragul zeflemelii.

Lăsînd căușul pe masă, pîrgarul mă recunoscu și îmi ură un călduros bunvenit ; amînă însă deocamdată orice discuție cu mine.

— Vom vorbi despre treburile noastre, mai tîrziu ; trebuie să încep, așa cum se cuvine, cu cele ale vărului meu... Bănuiesc, Robin, că nu-i nimeni aicea, care să ducă mai departe cele ce voi spune, fie la sfatul orășenesc, fie altundeva, în paguba mea sau a dumitale.

— Nici o grijă în privința aceasta, vere Nicol, răspunse MacGregor ; jumătate din oamenii aceștia n-or să înțeleagă cele ce spui, iar la cealaltă jumătate, puțin le pasă ; apoi, eu știu că aș tăia limba oricui ar cuteza măcar să pomenească de convorbirile ce le am în fața lor.

— Bine, vere ; dacă-i așa, și știind că domnul Osbaldistone este un tînăr cuminte și prieten de încredere... ți-oi spune-o verde ; îți crești familia pe căi greșite... Apoi, drept introducere, tuși ca să-și dreagă vocea și începu să-i vorbească vărului său, schimonosindu-și obișnuitul zîmbet binevoitor printr-o căutătură aspră, asemenea lui Malvolio[1], cînd vroia să facă pe contele.

— Precum știi, dumneata nu tragi prea mult în cumpăna dreptății... cît despre vara mea Helen, în afară de felul în care m-a întîmpinat în această sfîntă zi, lucru ce i-l iert din pricina tulburării prin care a trecut, ea a agățat în cui prietenia. Lăsînd la o parte orice pricină proprie de a mă plînge, asta aveam să-ți zic despre soția dumitale...

— Să nu zici despre ea, vere — răspunse Rob pe un ton grav și aspru — decît numai aceea ce se

[1] Personaj din piesa lui William Shakespeare *A douăsprezecea noapte* (n.t.)

cuvine să pomenească un prieten şi să asculte soţul ei. Despre mine, poţi să spui tot ce-ţi place.

— Bine, bine — zise pîrgarul oarecum stînjenit — s-o lăsăm... nici mie nu-mi sînt pe plac cei care bagă zizanie în familii... Dar, iată-i pe cei doi feciori ai dumitale; Hamish şi Robin, ceea ce înseamnă, după cîte mi s-a dat a înţelege, Iacob şi Robert... nădăjduiesc că aşa îi vei chema de acum înainte, căci nu-i nici o scofală cu numele acestea de Hamish sau Eachine, sau Angus... decît doar că le vezi citate pentru furturi de vite în rolurile Curţii cu Juraţi din apus, la cererea avocatului public şi în numele maiestăţii sale... Bine, aşa cum spuneam, aceşti doi flăcăi nu au nici măcar temeiul obişnuit al unei educaţii de rînd... nu cunosc nici măcar tabla înmulţirii, care este temelia tuturor cunoştinţelor folositoare, şi nu au catadicsit decît să rîdă şi să facă haz de mine, cînd le-am spus ce cred despre neştiinţa lor... Părerea mea este că ei nu ştiu nici citi, nici scrie sau socoti, dacă se poate crede una ca asta, despre propriile-ţi cimotii, într-o ţară creştinească.

— Ca să le ştie pe toate astea, vere — zise MacGregor cu multă nepăsare — ar fi trebuit ca învăţătura să le vină din senin, căci unde dracu' era să le găsesc eu un dascăl?... N-ai vrea cumva să pun un anunţ pe poarta facultăţii de teologie de la Colegiul din Glasgow: „Se caută un învăţător pentru feciorii lui Rob Roy"?

— Nu, neamule — răspunse domnul Jarvie — ţi-ai fi putut trimite flăcăii într-un loc unde să înveţe frica lui dumnezeu şi să se poarte ca nişte fiinţe civilizate. Sînt tot atît de ignoranţi ca şi boii pe care îi mînai la tîrg pe vremuri, sau ca englezii aceia neciopliţi cărora le vindeai boii. Flăcăii dumitale nu sînt buni de nici un fel de ispravă.

— Hm! — răspunse Rob. Hamish poate dobori din zbor cocoşul de munte, numai cu un singur glonte, iar Rob este în stare să-ţi străpungă o scîndură groasă de trei degete, cu un pumnal.

— Cu atît mai rău pentru ei, vere! Cu atît mai rău pentru ei amîndoi! răspunse negustorul din Glasgow, pe un ton foarte hotărît. Dacă nu ştiu nimic decît atît, mai bine n-ar şti-o nici pe asta. Zi-mi chiar dumneata, Rob: ce ţi-a adus îndemînarea de a mînui sabia, cuţitul şi puşca şi de a înfige pumnale în carne de om sau prin scînduri? N-ai fost mai fericit cînd mergeai în urma cirezii şi aveai o meserie cinstită, decît ai fost vreodată de atunci încolo, în capul haiducilor munteni şi a credincioşilor dumitale, înarmaţi pînă în dinţi?

Băgai de seamă că, pe cînd ruda sa îi vorbea, plină de bunăvoinţă, în felul acesta, MacGregor se sucea şi se zvîrcolea, ca un om cuprins de straşnice dureri, dar hotărît să nu lase să-i scape nici un soi de geamăt de pe buze: de-abia aşteptam prilejul de a curma felul binevoitor, dar vădit greşit, după părerea mea, în care Jarvie cuvînta acestei ciudate fiinţe. Dialogul se sfîrşi, însă fără amestecul meu.

— M-am tot gîndit, Rob — zise pîrgarul — că prea te-ai scufundat în mocirla fărădelegilor, ca să mai poţi fi iertat, şi eşti prea bătrîn ca să te îndrepţi; dar mare păcat ar fi să-ţi creşti pe cei doi flăcăi, plini de făgăduinţe, pentru o asemenea meserie nelegiuită ca a dumitale, şi tare aş fi bucuros dacă i-aş lua ca ucenici la războiul de ţesut, aşa cum am purces eu însumi şi înaintea mea tatăl meu, sindicul, deşi, lăudat fie cel de sus, acuma nu mă mai ţin decît de negustoria cu toptanul... Şi... şi...

Pîrgarul văzu fruntea lui Rob încruntîndu-se, semn prevestitor de furtună; aceasta l-a făcut pesemne să adauge, ca îndulcire a supărătoarei propuneri, ceea ce menise să-i încoroneze dărnicia, dacă ar fi fost bine primită de către haiduc:

— Robin, fîrtatule, nu este nevoie să mă priveşti cu atîta parapon, căci eu am să plătesc spezele ucenciei şi nici n-am să te mai supăr cu cele o mie de mărci.

— *Ceade millia diaoul!* Sute de mii de draci! izbucni Rob, sculîndu-se şi păşind prin cocioabă. Feciorii mei, ţesători!... Mai bine aş vedea arzînd în focul Gheenei toate războaiele din Glasgow, cu sulurile, vătalele şi suveicile lor, trăsni-le-ar să le trăsnească!

Cu destulă greutate, l-am făcut să înţeleagă pe pîrgar, care voia să răspundă, că nu era nici cuminte şi nici nu se cuvenea a mai stărui în această chestiune. După cîteva clipe, gazda noastră îşi reveni, sau cel puţin păru că se linişfise.

— Ai făcut-o cu gînd bun... cu gînd bun, zise el; aşa că, întinde mîna colea, Nicol, şi să ştii că dacă mi-aş băga vreodată feciorii la ucenicie, apoi pe mîna dumitale îi voi da. După cum ai pomenit, aveam o socoteală de o mie de mărci... Hei, Eachin MacAnaleister, adu-mi *sporranul*[1] încoace!

Cel căruia îi vorbise era un muntean înalt şi vînjos, care părea să fie ajutorul lui MacGregor; acesta aduse, dintr-o ascunzătoare, o pungă mare de piele, ca acelea pe care muntenii de vază le ţin în faţa lor la portul de sărbătoare, făcută din blană de vidră mare, bogat împodobită cu ferecături şi ţinte de argint.

— Nu sfătuiesc pe nimeni să încerce a deschide acest *sporran* înainte de a-i cunoaşte taina — zise Rob Roy; apoi, sucind un bumb într-o parte şi altul în cealaltă, trăgînd o ţintă în sus şi apăsînd alta în jos, gura pungii, care era îmbrăcată în argint masiv, se deschise, astfel ca el să-şi poată băga mîna înăuntru. Ca şi cînd ar fi vrut să reteze orice revenire a pîrgarului Jarvie asupra celor discutate, îmi atrase luarea-aminte că, ascuns în pungă, se afla un mic pistol de oţel, al cărui trăgaci era legat de ferecătură şi făcea una cu ea, aşa încît arma s-ar fi descărcat cu siguranţă, încărcătura ei pătrunzînd în trupul oricărui

[1] Pungă, de obicei acoperită cu blană, pe care scoţienii munteni o poartă în faţă, deasupra fustanelei (kilt). (n.t.)

necunoscător al tainei, care ar fi cutezat să forţeze închizătoarea ce-i apără avutul.

— Iată — zise el, arătîndu-mi pistolul — iată visternicul meu.

Această născocire, menită să apere o pungă îmblănită, care ar fi putut fi spintecată fără să te atingi de închizătoarea ei, îmi aminti de versurile Odiseei, în care Ulysse, în vremuri şi mai aspre, se mulţumise să-şi apere avutul printr-o încîlcire de frînghii, ciudat înfăşurate în jurul lăzii unde era închis.

Pîrgarul îşi puse ochelarii, ca să cerceteze mecanismul, iar după aceea înapoie punga cu un zîmbet şi un suspin, zicînd:

— A! Rob, dacă pungile altora ar fi fost tot aşa de bine păzite, mă îndoiesc că *sporranul* dumitale ar fi aşa de plin, cum arată după greutate.

— Ce-are a face, neamule? zise Rob, rîzînd. Punga se va deschide totdeauna pentru a ajuta un prieten sau a plăti o datorie cinstită... şi iată — urmă el, scoţînd un fişic de aur — mia dumitale de mărci; numără-le ca să vezi dacă socoteala-i dreaptă.

Domnul Jarvie luă fişicul, fără să zică nimic şi, cîntărindu-l o clipă în mînă, îl puse pe masă şi răspunse:

— Rob, nu-l pot lua... nu vreau să mă ating de bani... nu poate ieşi nimic bun... am văzut prea bine astăzi în ce fel îţi aduni aurul... lucrul furat e lucru spurcat. Ca să-ţi spun drept şi cinstit, nu vreau să am nimica de-a face cu banii aceştia... parcă ar fi pătaţi cu sînge.

— Mofturi! răspunse haiducul, arătînd o nepăsare care se prea poate să nu fi fost adevărat; e aur bun francez şi n-a fost în punga vreunui alt scoţian înainte de a fi în a mea; priveşte, bre omule... sînt ludovici de aur, lucioşi şi frumoşi ca în ziua în care au fost bătuţi.

— Şi mai rău, şi mai rău... cu atît mai rău, Robin, răspunse pîrgarul, ferindu-şi privirea de fişic, deşi poate că, întocmai ca şi Cesar, refuzînd coroana de împărat la Lupercale, îl mîncau degetele să pună

mîna pe el. Răzvrătirea este mai rea şi decît vrăjitoria, şi decît tîlhăria; aşa scrie şi în Evanghelie.

— Lasă cuvîntul Evangheliei, neamule, zise haiducul; dumitale îţi vine aurul pe cale cinstită; e doar plata unei datorii ce ţi se cuvine... Vine de la un rege şi poţi să-l dai celuilalt rege; e dreptul dumitale. Va sluji poate la slăbirea vrăjmaşului său, şi tocmai în locul unde şi bietul rege Iacob este cel mai slab. Dumnezeu ştie că regele Iacob are destule suflete şi braţe de partea sa, dar mă îndoiesc că ar avea parale cîte îi trebuiesc.

— Dacă-i aşa, Iacob nu prea are să aibă mulţi munteni de partea lui, zise domnul Jarvie, în timp ce, punîndu-şi iarăşi ochelarii, desfăcu fişicul şi începu să numere banii.

— Nici prea mulţi din cei de la şes — zise MacGregor, arcuind o sprinceană şi arătîndu-mi-l din ochi pe domnul Jarvie. Acesta, fără să-şi dea seama că se făcea de rîs, cîntărea fiecare monedă în mînă, cu acea migăleală izvorîtă din puterea obişnuinţei; după ce numără de două ori întreaga sumă, cu care se acoperea datoria, atît capitalul cît şi dobînda, înapoie lui Rob Roy trei poli de aur „ca să cumpere verişoarei o rochie" şi pe deasupra încă doi pentru plozi, cum le zise el, cerînd să fie lăsaţi să cumpere orice ar dori, afară de iarbă de puşcă. Munteanul privi mirat la dărnicia vărului său, îi mulţumi cuviincios pentru acest dar şi vîrî pentru moment cei cinci poli în punga-i atît de bine păzită.

După aceasta, pîrgarul scoase obligaţiunea originală pentru banii datoraţi, pe spatele căreia însemnase achitarea întregii sume, apoi o iscăli şi mi-o trecu mie, ca să semnez ca martor. După ce făcui aceasta, pîrgarul privi cercetător în jurul său, căutînd un al doilea martor, legea scoţiană cerînd semnăturile a doi martori pentru a valida astfel de acte.

— În afară de noi, îţi va fi greu să găseşti un ştiutor de carte la mai puţin de trei mile de jur împrejurul nostru — zise Rob; dar socoteala această o pot

eu răfui mai uşor! — şi, luînd hîrtia din faţa vărului său, o azvîrli în foc. Fu rîndul pîrgarului Jarvie de a se arăta mirat, dar ruda lui urmă: Aceasta este o răfuială munteană... dacă ar fi să păstrez toate aceste hîrţoage, ar putea, vere, să vină un timp în care prietenii mei să aibă de suferit pentru că au avut de-a face cu mine.

Pîrgarul nici nu încercă să răspundă la aceste cuvinte; tocmai atunci ni se aduse cina, atît de îmbelşugată şi cu bucăţi atît de alese, încît nu-ţi venea să crezi că te găseşti într-un asemenea loc. Cele mai multe feluri erau reci, ceea ce însemna că fuseseră gătite într-un alt loc şi aduse aici; mai erau şi cîteva sticle de vin bun din Franţa, care să te facă să guşti şi cu mai mare plăcere, atît pateurile făcute din deosebite soiuri de vînat, cît şi celelalte feluri. Băgai de seamă că în timp ce MacGregor ne îmbia, cu o deosebită grijă şi ospitalitate, să gustăm din toate felurile, ne cerea iertare pentru faptul că cutare sau cutare fel de mîncare fusese atins încă înainte de a fi adus în faţa noastră.

— Trebuie să ştii — zise el domnului Jarvie, fără să se uite spre mine — că în seara aceasta nu sînteţi singurii oaspeţi în ţara lui MacGregor, lucru de care sînt cu totul sigur, căci altfel soţia mea şi cei doi feciori s-ar fi aflat aici ca să vă primească aşa cum se cuvine.

Pîrgarul Jarvie părea bucuros de orişice fel de împrejurare care îi împiedica să fie de faţă; iar eu aş fi fost cu totul de părerea lui, dacă, din scuzele haiducului, nu s-ar fi înţeles că ei lipseau pentru a-i ţine de urît Dianei şi însoţitorului ei, pe care nici măcar în gînd nu mă puteam hotărî să-l socotesc a-i fi soţ. Gîndurile neplăcute, răscolite de vorbele haiducului, mă făcură să-mi pierd pofta de mîncare şi să nu mă pot bucura de buna primire şi de bunătatea bucatelor. În acest timp, băgai de seamă că Rob Roy nu se mărginise numai la ospătarea noastră, ci avusese grijă ca să ni se pregătească şi un aşternut mai plăcut

decît cel de care avusesem parte în noaptea dinainte. Două paturi din cele mai puţin şubrede, rezemate de peretele cocioabei, fuseseră îndesate cu iarbă neagră, care era atunci tocmai în plină floare; iarba era orînduită cu florile în faţă, încît alcătuiau nişte saltele pe cît de moi, pe atît de plăcut mirositoare. Pelerinele şi ţoalele, ce s-au putut aduna, erau întinse pe acest strat de ierburi, făcîndu-l mai îmbietor şi mai călduros. Pîrgarul părea frînt de oboseală. Mă hotărîi să amîn pentru a doua zi cele ce aveam să-i spun şi de aceea îl lăsai să se culce, de îndată ce a sfîrşit îmbelşugata cină. Deşi eram ostenit şi necăjit, nu simţeam aceeaşi aplecare spre somn, ci mai degrabă o îngrijorare înfrigurată şi neastîmpărată, care mă împinse să pornesc o nouă discuţie cu MacGregor.

CAPITOLUL XXXV

> Bezna deznădejdii peste soarta-mi se aşterne;
> Căci cea din urmă dată văzui frumoşii-i ochi —
> Şi cea din urmă dată auzii slăvitu-i glas;
> Făptura-i mlădioasă din ochii mei pieri;
> Pecetluită-i soarta-mi.
>
> Contele Basil.

— Nu ştiu ce să cred despre dumneata, domnule Obsbaldistone, zise MacGregor, împingînd sticla înspre mine. Nu mănînci şi parcă nu vrei nici să te odihneşti; şi totuşi nici nu bei, deşi această sticlă de Bordeaux ar fi putut veni de-a dreptul din pivniţa lui sir Hildebrand. Dacă întotdeauna ai fi fost aşa de cumpătat, ai fi scăpat de ura de moarte a vărului dumitale Rashleigh.

— Dacă aş fi fost întotdeauna prevăzător — zisei eu, roşind la amintirea scenei de care pomenea — aş fi scăpat de o năpastă şi mai mare... mustrările conştiinţei mele.

MacGregor îmi aruncă o privire pătrunzătoare şi oarecum fioroasă, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea seama dacă dojana, pe care desigur o simţea, îi fusese menită. Văzînd că mă gîndeam la mine însumi şi nu la el, se întoarse cu faţa înspre foc, suspinînd adînc. Îi urmai pilda şi fiecare din noi rămase timp de cîteva minute cufundat în gîndurile-i triste. Toţi cei din colibă erau acum adormiţi, sau cel puţin amuţiseră, afară de noi doi.

MacGregor fu primul care curmă tăcerea, cu tonul cuiva care se hotărăşte să înceapă o discuţie supărătoare:

— Vărul meu Nicol Jarvie nutreşte gînduri bune — zise el — dar dă prea multă însemnătate caracterului şi situaţiei unui om ca mine, dacă te gîndeşti la ceea ce am fost... la ceea ce am fost silit să ajung... şi peste alte toate, la ceea ce m-a silit să ajung ceea ce sînt.

Se opri şi, deşi simţeam gingăşia situaţiei în care această convorbire pesemne că mă va tîrî, nu mă putui împiedica de a-i răspunde că, fără îndoială, situaţia în care se găsea era cît se poate de neplăcută pentru simţămintele sale.

— Aş fi fericit să aflu — urmai — că îţi este cu putinţă să ieşi în chip cinstit dintr-însa.

— Vorbeşti ca un copil — răspunse MacGregor, cu o voce înăbuşită, ce vuia ca tunetul îndepărtat — ca un copil, care crede că bătrînul stejar noduros poate fi răsucit tot aşa de uşor ca lăstarul tînăr. Pot eu oare să uit că am fost înfierat, ca un om fărădelege... stigmatizat ca un trădător... că s-a pus preţ pe capul meu de parcă aş fi fost un lup... familia mea hăituită ca vulpoaica şi puii ei pe care toţi îi pot chinui, huli şi înfrunta... însuşi numele ce l-am moştenit de la un şir lung şi vrednic de strămoşi războinici, mi s-a luat dreptul să-l port, de parcă ar fi un farmec pentru chemarea diavolului?

Pe cînd urma în acest fel, puteam lesne vedea că, înşirîndu-şi păsurile, el se întărîta în mînia lui, căutînd a-şi îndreptăţi faţă de el însuşi greşelile la care fusese împins şi reuşi pe deplin, căci pupilele ochilor lui cenuşii se făcură pe rînd mai mici şi mai mari, pînă cînd părură să arunce chiar flăcări, în timp ce îşi mişca piciorul înainte şi înapoi; apoi, apucă mînerul pumnalului, îşi întinse braţul, strînse pumnul şi în sfîrşit se sculă de pe scaun.

— Şi ei o *vor* afla — zise el, în acelaşi ton mormăit şi surd de patimă înăbuşită — că numele pe care au cutezat să-l proscrie... că numele de MacGregor *este* farmecul cu care chemi pe însuşi diavolul. Vor lua *ei* veste de răzbunarea mea; ei, cărora le

era silă să asculte povestea nedreptăţilor ce le-am îndurat... Nenorocitul cirezar muntean, mofluz, desculţ... despuiat de toate, batjocorit şi urmărit, se va năpusti asupra acestor hapsîni, care, din lăcomie, i-au răpit mai mult decît ce avea; iar răsplata va fi cumplită. Ei, care îşi băteau joc de viermele ce se tîra şi îl călcau în picioare, vor boci şi vor urla atunci cînd vor vedea năvala balaurului zburător, vărsînd foc pe nări... Dar, mă întreb de ce spun toate astea? zise el, aşezîndu-se din nou şi continuînd pe un ton mai potolit. Lesne poţi ghici că mă arde pe suflet, domnule Osbaldistone, să fiu vînat ca o vidră sau ca un peşte într-o apă secată, şi asta tocmai de prietenii şi vecinii mei; crede-mă că a fi ţinta atîtor lovituri de sabie şi focuri de pistol, cum am avut eu parte astăzi la vadul din Avondow, l-ar întărîta pînă şi pe un sfînt, darămite pe un muntean, căci noi nu prea sîntem atît de răbdători, cum poate vei fi auzit, domnule Osbaldistone... Dar, din cele ce mi-a zis Nicol, este un lucru care mă frămîntă... Sînt necăjit din pricina plozilor... sînt necăjit cînd mă gîndesc la Hamish şi Robert ducînd traiul tatălui lor.

Copleşit din pricina feciorilor săi, de o deznădejde pe care nu o simţea pentru el însuşi, tatăl îşi lăsă capul în mîini.

Am fost foarte înduioşat, Will. Toată viaţa m-a mişcat mai mult jalea unor firi dîrze, mîndre şi tari, decît supărările, mai lesne răscolite, ale unor caractere mai slabe. Dorinţa de a-l ajuta îmi năpădi inima, cu toată greutatea vădită şi chiar neputinţa, aş zice, de a o face.

— Avem legături întinse în străinătate, îi spusei; n-ar putea oare fiii dumitale, cu un oarecare sprijin... şi ei sînt îndreptăţiţi la tot sprijinul pe care-l poate da firma tatălui meu... n-ar putea ei găsi o slujbă cinstită într-o oaste străină?

Cred că pe figura mea se citea o sinceră compătimire; dar tovarăşul meu, apucîndu-mi mîna pe cînd vroiam să-i vorbesc mai departe, zise:

— Mulţumesc... îţi mulţumesc, dar să nu mai vorbim acum de asta. N-am crezut ca un ochi omenesc să vadă iarăşi o lacrimă în genele lui MacGregor. Îndată, îşi şterse genele lungi cenuşii şi sprîncenele roşii şi stufoase cu dosul mîinii. Mîine dimineaţă — zise el — vom vorbi de asta, ca şi despre treburile dumitale... căci noi obişnuim să ne trezim în zori, chiar cînd avem norocul să dormim în paturi bune. Nu vrei să închini un ultim pahar cu mine?

Eu nu primii îmbierea.

— Atunci, pe sufletul sfîntului Maronoch! Trebuie să închin singur! Îşi turnă şi înghiţi cel puţin două litre de vin.

Mă culcai ca să mă odihnesc, hotărît fiind să amîn cercetările mele pînă ce el va fi cu mintea mai limpede. Omul acesta neobişnuit pusese o asemenea stăpînire pe imaginaţia mea, încît mi-a fost cu neputinţă să nu-l urmăresc cîteva minute încă, după ce m-am întins pe salteaua-mi de iarbă, pasămite să dorm. El umblă în lungul şi în latul colibei, făcîndu-şi din cînd în cînd semnul crucii, mormăind vreo rugăciune latină a bisericii catolice; apoi, cu sabia trasă într-o parte şi cu pistolul în cealaltă, se înfăşură în plaidul lui, aşezîndu-l astfel încît să poată sări într-o clipită cu cîte o armă în fiecare mînă, gata îndată de luptă. După cîteva minute, respiraţia lui grea arătă că adormise adînc. Frînt de oboseală şi năucit de feluritele, neaşteptatele şi neobişnuitele întîmplări din ziua aceea, am fost cuprins la rîndul meu de un somn adînc, din care, cu toate pricinile pe care le aveam de a veghea, nu m-am trezit decît a doua zi dimineaţă.

Cînd deschisei ochii şi îmi dădui seama unde mă găseam, descoperii că MacGregor părăsise cocioaba. L-am trezit pe pîrgar care, după multe horcăieli şi gemete, şi după ce se jelui amar de durerile ce le simţea în oase, ca urmare a sforţărilor neobişnuite din ajun, a putut pînă la urmă să înţeleagă ştirea îmbucurătoare că actele răpite de Rashleigh Osbaldistone

erau teferе în mîna mea. În clipa în care înţelese ce-i tot spuneam, uită de necazurile lui şi, forfotind în mare grabă, începu să compare conţinutul tăştii pe care i-o înmînasem, cu însemnările domnului Owen, mormăind printre dinţi:

— Bine, bine... chiar aşa este... Baillie şi Whittington... unde e Baillie şi Whittington?... şapte sute de lire, şase şilingi şi opt pennies... exact pînă la centimă... Pollock şi Peelman... douăzeci şi opt de lire, şapte şilingi... exact... Slavă domnului!... Grub şi Grinder... nici că se poate oameni mai cumsecade... trei sute şi şaptezeci... Gliblad... douăzeci, mi-e teamă că Gliblad e pe ducă... Slipprytongue... Slipprytongue s-a dus... dar sînt sume mici... sume mici... tot restu-i bun... har domnului!... Am pus mîna pe ce căutam şi putem părăsi această ţară amărîtă. N-am să mă gîndesc niciodată la lacul Ard, fără ca să mi se facă părul măciucă...

— Îmi pare rău, vere, zise MacGregor, care tocmai intrase în colibă la ultimele lui cuvinte; nu prea mi-au îngăduit împrejurările să te primesc aşa cum aş fi dorit... cu toate astea, dacă binevoieşti să calci pragul umilei mele case...

— Foarte-ţi mulţumesc, foarte-ţi mulţumesc, răspunse domnul Jarvie, tare pripit; dar trebuie să mergem... trebuie s-o luăm din loc, domnul Osbaldistone şi cu mine... afacerile nu pot aştepta.

— Bine, neamule, răspunse munteanul; cunoşti obiceiul nostru... primeşte bine pe oaspetele care-ţi soseşte şi ajută-l pe cel care vrea să plece... Dar nu vă puteţi întoarce prin Drymen... trebuie să vă duc pînă la lacul Lomond şi apoi cu barca pînă la podul umblător de la Balloch; vom trimite caii dumneavoastră pe alt drum, ca să vă aştepte acolo... Ştii zicala că omul înţelept nu trebuie să se întoarcă niciodată pe calea pe care a venit, dacă îi este o alta deschisă?

— Da, da, Rob, zise pîrgarul; asta-i una din zicalele pe care le-ai învăţat ca cirezar... nu-ţi venea la îndemînă să dai ochii cu arendaşii păşunilor, pe care

vitele dumitale le păscuseră în trecere... și mă tem că drumurile pe care mergi acum sînt păzite mai îndeaproape ca odinioară.

— Cu atît mai mult nu este cazul să le calci prea des, neamule — răspunse Rob — dar am să vă trimit caii pe ocolite pînă la podul umblător cu Dougal Gregor, care în acest scop a fost schimbat în slujitor al domnului pîrgar, venind, nu după cum ați putea crede, de la Aberfoil sau din țara lui Rob Roy, ci dintr-o hoinăreală liniștită de la Stirling. Iacătă-l că a venit!

— Zău că nu l-aș fi recunoscut pe omul acesta! zise domnul Jarvie. Într-adevăr, nici nu era ușor să recunoști pe munteanul sălbatic, cînd apăru în fața colibei, îmbrăcat cu surtucul, peruca și pălăria, care avuseseră odată drept stăpîn pe Andrew Fairservice, și călărind pe calul pîrgarului, în timp ce ducea de dîrlogi calul meu. Dougal primi ultimele porunci de la stăpînul său, printre care acelea de a ocoli anumite locuri, unde ar putea da de bănuit, de a culege orice vești ar putea în cursul călătoriei lui, și de a aștepta sosirea noastră la un anumit loc, lîngă podul umblător de la Balloch.

În același timp, MacGregor ne pofti să-l întovărășim pe drumul nostru, asigurîndu-ne că trebuie neapărat să umblăm cîteva mile înainte de a îmbuca ceva și sfătuindu-ne să înghițim o dușcă de rachiu, ca o bună pregătire a călătoriei; închină cu pîrgarul, care zise:

— Este un obicei nelegiuit și primejdios să începi ziua cu băuturi spirtoase, afară numai dacă trebuie să aperi stomacul (care-i partea gingașă a omului) împotriva ceței de dimineață; în care caz, tatăl meu, sindicul, povățuia, cu vorba și cu pilda, să tragi cîte o dușcă.

— Foarte adevărat, neamule — răspunse Rob — de aceea noi, cărora ni se zice copiii ceții, avem dreptul de a bea rachiul de dimineață pînă seara.

Astfel înviorat, pîrgarul încălecă pe un mic călut de munte; un altul mi s-a oferit mie, dar nu-l primii și pornirăm pe drumul nostru din ajun, cu o călăuzire și sub o oblăduire cu totul altele.

Eram însoțiți de MacGregor și de cinci-șase munteni, dintre cei mai chipeși, mai bine îmbrăcați și mai vînjoși care, în mod obișnuit, alcătuiau straja lui personală.

Cînd ne-am apropiat de trecătoarea unde se petrecuse lupta din ajun și isprava, și mai cruntă, care o urmase, MacGregor se grăbi să-mi vorbească, răspunzînd parcă mai degrabă la ceea ce știa că trebuie să-mi treacă prin minte, decît la vreo spusă a mea — răspunzînd de fapt gîndurilor și nu cuvintelor mele.

— Trebuie să ai o proastă părere despre noi, domnule Osbaldistone, și ar fi nefiresc să fie altfel. Dar, ține minte, măcar, că nu noi am fost aceia care am întărîtat... Sîntem un popor aspru și neștiutor, și poate aprins și pătimaș, dar nu sîntem un popor crud... dinspre noi, țara ar putea trăi în pace și după legi, dacă ne-ar fi îngăduit să ne bucurăm de binecuvîntările legilor pașnice. Dar, am fost un neam asuprit.

— Și asuprirea — zise pîrgarul — smintește pînă și pe cei mai înțelepți oameni.

— Atunci, ce le poate face unor oameni ca noi, care trăim așa cum trăiau strămoșii noștri, acum o mie de ani și fiind de-abia cu puțin mai luminați ca ei?... Cum trebuie să privim poruncile lor sîngeroase împotriva noastră... spînzurările, decapitările, hăituielile, hulirea unui nume vechi și cinstit? Le putem oare răspunde altfel decît privindu-i ca pe niște dușmani?... Iată, eu care îți vorbesc, am fost în douăzeci de lupte, fără să fi vătămat vreun om, altfel decît numai în focul luptei; totuși, ei caută să mă înșele și să mă spînzure ca pe un cîine fără stăpîn, la poarta primului om de seamă care-mi poartă sîmbetele.

Îi răspunsei că, în urechile unui englez, proscrierea numelui și familiei sale sună ca o măsură nespus de crudă și arbitrară. Văzînd că prin aceasta am reu-

şi întrucîtva să-l mai potolesc, îi reînnoii propunerea de a dobîndi, pentru el şi pentru fiii săi, slujbe într-o oaste străină, dacă el s-ar învoi la aceasta... MacGregor îmi strînse mîna cu multă căldură şi mă opri în loc, astfel ca să-l lase pe domnul Jarvie să ne-o ia înainte, lucru pe care îl îngăduia îngustimea potecii, fără să dea de bănuit, şi apoi îmi zise :

— Eşti un tînăr cu suflet bun şi cinstit şi înţelegi, fără îndoială, ceea ce i se cuvine unui om de onoare ; dar, aceeaşi iarbă pe care am umblat cît am fost în viaţă, trebuie să înflorească deasupra mea, cînd voi fi mort... Mi-ar seca inima şi braţul mi s-ar vesteji ca feriga bătută de brumă, dacă ar fi să nu mai văd munţii în care m-am născut. Nu există în întreaga lume un loc care mi-ar putea potoli dorul după stîncile şi grohotişurile pe care le vezi în jurul nostru, oricît ar fi ele de sălbatice... Iar Helen... ce ar deveni ea, dacă ar fi s-o las singură aici, pradă unor noi jigniri şi blestemăţii ?... Cum ar putea ea părăsi aceste locuri, unde amintirea nedreptăţilor ce le-a suferit, este îndulcită doar de gîndul de a se răzbuna ? Am fost odată atît de împresurat de marele meu duşman, ducele, cum prea bine pot să-i spun, încît am fost silit să mă retrag în faţa puhoiului şi am plecat, cu toţi ai mei şi cu familia mea, părăsindu-ne casele din ţara noastră de baştină, pentru a ne aşeza vremelnic pe pămîntul lui MacCallum More... iar Helen a îngînat un bocet despre plecarea noastră, cum n-ar fi putut face altul mai grozav, nici MacRimmon [1] însuşi... aşa de jalnic şi sfîşietor era, încît mai că ne-a zdrobit inimile pe cînd stăteam şi o ascultam... era ca tînguirea unuia care îşi căinează mama care l-a născut... lacrimile curgeau şiroaie pe obrajii înăspriţi ai oamenilor noştri care o auzeau... şi n-aş vrea să mi se frîngă

[1] Cei din familia MacRimmon sau MacCrimond erau din tată în fiu cimpoiaşii căpeteniei clanului MacLeod şi bine cunoscuţi pentru darurile lor Bocetul care se zice că ar fi fost compus de Helen MacGregor se mai cîntă şi acum. (n.a.)

inima din nou, nu, nici dacă ar fi să am toate pămînturile stăpînite vreodată de clanul MacGregor.

— Dar feciorii dumitale ? zisei eu. Ei au vîrsta la care, de obicei, scoţienii nu se feresc să cutreiere lumea, nu-i aşa ?

— Şi eu aş fi mulţumit — răspunse el — dacă s-ar căpătui în slujba Franţei sau a Spaniei, aşa cum este obiceiul printre tinerii cavaleri scoţieni ; aseară încă planul dumitale mi se părea destul de bun... dar am văzut pe excelenţa sa azi dimineaţă pînă nu te-ai sculat.

— A mas el atît de aproape de noi ? întrebai eu, cu pieptul zvîcnind de îngrijorare.

— Mai aproape decît ai putea crede, a fost răspunsul lui MacGregor ; dar părea că într-un fel oarecare era zuliar că vorbiseşi cu tînăra doamnă ; aşa încît, vezi...

— Nu a fost nici o pricină să fie zuliar, răspunsei eu cu oarecare semeţie ; căci nu mi-ar fi dat prin gînd să mă bag în sufletul lui.

— Atunci nu ai nevoie să te simţi jignit şi să mă priveşti de sub pletele dumitale ca o pisică sălbatică dintr-un mărăciniş ; trebuie să înţelegi că el nu-ţi doreşte decît numai şi numai binele şi ţi-a şi dovedit-o. In parte, din pricina aceasta s-a aprins acuma iarba.

— S-a aprins iarba ? întrebai eu. Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Să vezi— urmă MacGregor — ştii prea bine că femeile şi banii sînt la temelia tuturor relelor din lumea asta... M-am îndoit de vărul dumitale Rashleigh, încă de pe atunci cînd şi-a dat seama că nu o va avea niciodată de soţie pe Diana Vernon şi cred că a prins pică pe excelenţa sa mai ales din pricina aceasta. Apoi, a venit zarva cu predarea actelor dumitale... Iar acuma avem dovezi bune că, îndată ce a fost silit să le predea, a fugit cu cai de poştă pînă la Stirling şi a dat în vileag totul guvernului, ba chiar mai mult, adică şi ceea ce se petrecea pe sub mînă, printre noi aceştia de la munte ; fără îndoială că aşa s-a pus ţara

la cale, ca să înhațe pe excelența sa și pe doamna și să mă împresoare pe mine așa pe neașteptate. Tot atît de puțin mă îndoiesc că prăpăditul acela de Morris, pe care el îl putea face să creadă orice, a fost împins de dînsul, împreună cu cîțiva domni de la șes, să întindă capcana în care am căzut singur. Dar, chiar de-ar fi Rashleigh Osbaldistone ultimul și cel mai de seamă vlăstar din neamul lui, să mă ia toți dracii, cu sabie cu tot, dacă întîlnindu-l, m-aș lăsa păgubaș și nu mi-aș scălda pumnalul în sîngele lui de preț!

Rosti cele din urmă cuvinte cu o încruntătură amenințătoare, punîndu-și totodată mîna pe mînerul pumnalului.

— Mai că m-aș bucura de cele întîmplate — zisei eu — dacă aș putea spera că trădarea lui Rashleigh ar fi mijlocul care să împiedice izbucnirea uneltirilor nesăbuite și deznădăjduite, al căror tartor îl bănuiesc încă de mult că este.

— Nu te încrede în asta, zise Rob Roy; cuvîntul unui trădător nu a vătămat niciodată o cauză cinstită. E adevărat că prea a fost vîrît în tainele noastre; de n-ar fi fost așa, castelele din Edinburgh și Stirling ar fi fost amîndouă în miinile noastre pînă acuma, sau foarte curînd, lucru pe care cu greu îl mai putem spera de aici înainte. Sînt însă prea mulți amestecați în cauza noastră și ea este prea dreaptă ca să fie părăsită numai din pricina vorbelor unui trădător; veți vedea și veți auzi în curînd. Și așa, cum tocmai vroiam să-ți spun, îți mulțumesc pentru propunerea cu privire la feciorii mei; aseară, mai-mai eram să o primesc în numele lor. Dar văd că trădarea acestui ticălos îi va convinge pe mai-marii noștri că buba trebuie să plesnească și lupta trebuie să înceapă, căci altfel nu le rămîne decît să fie ridicați din casele lor, legați împreună asemenea copoilor și mînați la Londra ca mărimile noastre în anul o mie șapte sute șapte. Războiul civil este ca vasiliscul; am stat zece ani și am clocit oul, în care zăcea, și am fi putut să stăm să-l clocim încă zece ani de acum încolo, cînd iată că sosește Rashleigh, sparge coaja oului, și țîșnește din el năpîrca, strigînd după foc și sabie. Pentru treaba asta, voi avea nevoie de toate brațele pe care le pot aduna; să nu le fie cu bănat regilor Franței și Spaniei, cărora nu le doresc decît binele, dar regele Iacob este tot atît de bun ca oricare din ei, și are mai multe drepturi asupra lui Hamish și Rob, aceștia fiind supușii lui firești.

Am înțeles că aceste cuvinte prevesteau o răscolire obștească a țării și deoarece ar fi fost de prisos și primejdios să mă împotrivesc părerilor politice ale călăuzei mele, mai ales în locul și timpul în care ne găseam, m-am mulțumit să-i arăt părerea de rău pentru tulburările și nenorocirile care, desigur, se vor isca din orice acțiune obștească în favoarea surghiunitei familii regale.

— Las-o să vie, bre omule... las-o să vie! răspunse MacGregor. Nu am văzut niciodată un cer acoperit, înseninîndu-se fără ploaie; iar dacă lumea e întoarsă cu susul în jos, oamenii cinstiți au sorți mai buni de a mînca o pîine.

Încercai iarăși să-l fac să vorbească despre Diana; dar, deși de cele mai multe ori și vorbind despre orice alt subiect, avea gura mai slobodă decît mi-era pe plac, totuși numai despre lucrul care mă ardea la inimă păstra o discreție deosebită și se mulțumi doar să-mi împărtășească nădejdea sa „că doamna va fi în curînd într-o țară mai liniștită decît s-ar părea că va fi cîtva timp țara noastră". Am fost silit să mă mulțumesc cu acest răspuns și să merg înainte, în nădejdea că întîmplarea ar putea să-mi vină în ajutor, cum a mai făcut o dată, îngăduindu-mi cel puțin trista fericire de a-mi lua rămas bun de la aceea care pusese stăpînire pe inima mea și încă într-o măsură mult mai mare decît îmi dădusem eu seama, pînă a nu fi fost silit să mă despart pentru totdeauna de ea.

Merserăm pe malul lacului, cale de vreo șase mile englezești, pe o cărare întortocheată, cu o priveliște

prea frumoasă şi variată, pînă am ajuns la un soi de fermă de munte, sau o adunare de aşezări omeneşti, lîngă capătul acelei minunate pînze de apă, numită dacă nu mă înşel Lediart sau alt nume asemănător. Aicea, o mare ceată din oamenii lui MacGregor stătea orînduită în aşteptarea noastră.

Atît gustul cît şi elocinţa triburilor, care trăiesc în sălbăticie, sau, ca să vorbim mai drept, într-o stare primitivă, dovedesc de obicei buna-cuviinţă, deoarece nu sînt încătuşate de sistemă şi de prefăcătorie; mi-am dat seama, văzînd locul ce l-au ales muntenii aceia, pentru a-şi primi oaspeţii. S-a spus că un monarh britanic ar face bine dacă ar primi solia unei puteri potrivnice în cabina unei nave de război; căpetenia munteană arătase bun simţ, alegînd un loc în care frumuseţile fireşti ale ţării puteau îndeosebi înrîuri sufletele oaspeţilor.

Făcurăm vreo două sute de paşi în sus pe malul lacului, călăuziţi de un pîrăiaş zgomotos. Pe mîna dreaptă, am lăsat patru sau cinci căsuţe de munte, în jurul cărora erau nişte petice de pămînt arabil atît de mici, încît se vedea că fuseseră întoarse cu hîrleţul şi nu cu plugul; păreau tăiate din lăstărişul dimprejur şi în ele unduiau lanuri de orz şi de ovăz. De acolo în sus, povîrnişul era şi mai repede; pe muchie se desluşea strălucirea armelor şi fîlfîirea plaidurilor a vreo cincizeci dintre oamenii lui MacGregor.

Se aşezaseră într-un loc atît de frumos, încît şi astăzi mă simt încîntat cînd mă gîndesc la el. Rostogolindu-şi apele dinspre munte, pîrâul se întîlnise în acest loc cu un stăvilar de stînci, peste care îşi croise drumul prin două salturi. Prima cascadă, de-a curmezişul căreia un minunat stejar bătrîn se apleca de pe malul celălalt şi îşi întindea parte din crengi de parcă ar fi vrut să învăluiască repeziciunea apei, avea vreo patru metri; apele împrăştiate se adunau într-o cadă de piatră nespus de frumoasă şi, atît de netedă, încît parcă ar fi fost cioplită de mînă de om; după ce se învolburau pe lîngă malurile stîncoase, apele se aruncau a doua oară, printr-o cheie îngustă şi întunecoasă, înaltă de cel puţin douăzeci de metri, iar de acolo, tot repede, dar totuşi mai domolite ca pînă acum, năvăleau spre lac.

Cu gustul înnăscut al muntenilor şi mai ales al celor din Scoţia, a căror fire, după cîte am băgat de seamă, este deseori romantică şi poetică, soţia şi oamenii lui Rob Roy pregătiseră prînzişorul în mijlocul unei priveliştii menite să vrăjească pe un străin. Prin firea lor, ei sînt un popor grav şi mîndru, şi oricît de necioplîţi i-am socoti noi, se poartă cu o bună-cuviinţă, care ar părea că întrece măsura, dacă n-ar fi întovărăşită de desfăşurarea unei puteri covîrşitoare; trebuie să recunoaştem că o atitudine de respect prea plecat şi un ceremonial prea simandicos, care ar părea nelalocul lui la alţi ţărani, îşi au rostul, ca şi salutul ostăşesc, cînd sînt folosite de un muntean înarmat. Am fost, aşadar, primiţi într-un fel foarte sărbătoresc.

Muntenii, care fuseseră răspîndiţi pe coastele muntelui, s-au adunat îndată ce ne-au zărit; ei stăteau dîrji şi neclintiţi, în rînduri strînse, avînd în fruntea lor trei persoane, pe care le-am recunoscut curînd ca fiind Helen MacGregor cu cei doi fii ai ei. MacGregor şi-a orînduit ceata în spatele său şi, rugîndu-l pe domnul Jarvie să descalece în locul unde urcuşul devenise mai repede, păşea acum încet, înaintea noastră. În timp ce înaintam, auzeam sunetele sălbatice ale cimpoaielor, care pierdeau parte din disonanţa lor naturală prin împletirea cu vuietul căderii de apă.

Îndată ce ne-am apropiat, soţia lui MacGregor a venit întru întîmpinarea noastră; îmbrăcămintea ei era vădit mai îngrijită, şi de un gust mai potrivit unei femei, decît cea din ajun; dar chipul ei oglindea aceeaşi fire semeaţă, neplăcută şi dîrză. Ea cuprinse pe prietenul meu, pîrgarul, într-o îmbrăţişare neaşteptată şi, după cîte se vedea, prost primită, căci din tremurul perucii, al spadei şi al pulpelor sale, se putea ghici că pîrgarul se simţea ca unul care se pomeneşte deo-

dată în strînsoarea unei ursoaice, fără ca să-și poată da seama dacă dihania îi vrea binele sau răul.

— Fii binevenit, neamule... — zise ea — și dumneata așijderea, străine, urmă ea, slobozind pe tovarășul meu înspăimîntat, care pe negîndite făcu un pas înapoi și își potrivi peruca ; iar, adresîndu-mi-se mie, zise din nou : Așijderea și dumneata fii binevenit. Ați sosit în nefericita noastră țară — adăogă ea — atunci cînd ne clocotea sîngele și mîinile ne erau înroșite. Iertați-ne grosolănia și asprimea cu care v-am întîmpinat și puneți-o pe socoteala cumplitelor vremi, nu pe a noastră.

Toate acestea au fost rostite cu demnitatea unei principese și cu tonul și în stilul întrebuințate la curte, fără nici o urmă din acea vulgaritate ce o au scoțienii de la șes. Helen MacGregor avea un puternic accent provincial, dar altfel limba pe care o tălmăcea din poetica ei gaelică strămoșească în cea engleză, pe care și-o însușise așa cum se însușesc limbile învățate, dar, care, pesemne, nu o auzise niciodată întrebuințată în viața de toate zilele, era mlădioasă, curgătoare și declamatorie. Soțul Helenei, care văzuse multe în viața lui, întrebuința un fel de a vorbi mai puțin ales și mai obișnuit, dar chiar limba lui devenea mai curată, cum poate ți-ai dat seama, dacă am știut să o redau cum trebuie, cu cît subiectele discutate erau mai însemnate și îl frămîntau mai mult. Mi se pare că atît el cît și alți munteni, pe care i-am cunoscut, întrebuințau dialectul scoțian de la șes atunci cînd erau puși pe șagă și vorbeau prietenește, iar atunci cînd erau cuprinși de patimă sau gravi, gîndurile li se înlănțuiau în graiul lor natal ; în acest din urmă caz, expresiile folosite aveau ceva sălbatic, înălțător și poetic, tălmăcite fiind în limba engleză. De fapt, limba simțămintelor este aproape totdeauna curată la ei și în același timp năprasnică, și adeseori auzi pe un scoțian, copleșit de un altul cu o mustrare amarnică și curgătoare, răspunzîndu-i în zeflemea : „Ai luat-o pe englezește !“

Dar, lăsînd aceasta deoparte, soția lui MacGregor ne pofti la o gustare întinsă pe iarbă, alcătuită îmbelșugat din toate bunătățile care se găseau în munții lor ; prînzișorul însă a fost întunecat, atît de înfățișarea încruntată și neînduplecată a gazdei noastre, cît și de îngrijorata amărăciune pe care ne-o dădea amintirea celor petrecute în ajun. Zadarnic se străduia haiducul să ne înveselească ; un fior de gheață ne cuprinsese, de parcă am fi fost la un praznic și fiecare a răsuflat ușurat cînd s-a sfîrșit ospățul.

— Adio, vere — îi zise ea domnului Jarvie, pe cînd ne ridicam de la acest prînzișor — cea mai bună urare pe care Helen MacGregor o poate face unui prieten este ca să nu o mai vadă niciodată.

Pîrgarul se străduia să-i răspundă, desigur cu o oarecare pildă de morală comună ; dar strășnicia potolită și aerul galeș al chipului ei i-au pus stavilă, risipind ifosele făloase ale magistratului. Acesta tuși, își drese glasul, se plecă... și tăcu.

— Pentru dumneata, străine — zice ea — am o mărturie de la cineva pe care nu o vei mai putea...

— Helen — îi curmă vorba MacGregor, cu un glas tare și aspru — ce înseamnă asta ? Ai uitat porunca ?

— MacGregor — răspunse ea — nu am uitat nimic din ceea ce se cuvine a-mi aminti. Mîini ca acestea — și întinse brațul ei gol, lung și vînjos — nu sînt menite să împărtășească mărturii de dragoste și n-aș face-o dacă acest dar ar avea alt rost decît acela de a cășuna necazuri... Tinere — zise ea, înmînîndu-mi un inel pe care mi-l aminteam bine, ca fiind una din puținele podoabe pe care le purta uneori domnișoara Vernon — inelul acesta vine de la o ființă pe care nu o vei mai vedea niciodată. Dacă este o mărturie lipsită de bucurie, atunci este prea potrivită ca să treacă prin mîinile uneia care nu va putea cunoaște niciodată bucuria. Ultimele ei cuvinte au fost : „Spune-i să mă dea pentru totdeauna uitării“.

— Şi poate ea oare — zisei eu, aproape fără să-mi dau seama că vorbeam — poate ea crede că aşa ceva este cu putinţă ?

— Toate se pot uita, răspunse neobişnuita femeie care îmi vorbea, toate... în afară de simţămîntul necinstei şi dorinţa de răzbunare.

— Seid saus ! (sunaţi plecarea) strigă MacGregor, tropăind de nerăbdare. Cimpoaiele răsunară şi, cu sunetele lor ascuţite şi pătrunzătoare, retezară convorbirea noastră. Cu mişcări tăcute ne-am luat rămas bun de la gazda noastră. Apoi, ne-am urmat drumul, eu mai avînd încă o dovadă că eram iubit de Diana şi despărţit de ea pentru totdeauna.

CAPITOLUL XXXVI

Adio ţării unde norii stau culcaţi
Pe vîrfuri reci de munte, ca-n giulgiu-nfăşuraţi
Şi la urletul cascadei doar vulturii răspund ;
Întins sub cer albastru stă lacul fără fund.

Drumul nostru trecea printr-un ţinut sterp dar pitoresc, pe care deznădejdea de care eram cuprins m-a împiedicat de a-l vedea cu de-amănuntul şi pe care aşadar nu voi încerca a-l descrie. Piscul măreţ al lui Ben Lomond, regele munţilor din jurul nostru, se găsea la dreapta şi putea fi văzut tot timpul. Nu m-am trezit din toropeala în care căzusem, pînă ce nu am trecut printr-o strungă din munţi şi pînă ce nu se ivi lacul Lomond în faţa noastră, după un mers îndelungat şi obositor. Te voi scuti de încercarea mea de a descrie ceea ce ţi-ar fi greu să înţelegi, fără a merge acolo. Dar este sigur că acest lac măreţ, presărat cu puzderie de insule frumoase, de toate formele şi înfăţişările pe care şi le poate închipui mintea — îngustîndu-se spre miazănoapte pînă ce se prefiră printre munţii care se pierd în zare, dar lăţindu-se treptat spre miazăzi, întinzîndu-şi faţa în jurul golfurilor şi promontoriilor unui pămînt mîndru şi bogat — alcătuieşte una din priveliştile cele mai neaşteptate, mai încîntătoare şi mai sublime ale naturii. Ţărmul de răsărit, deosebit de crestat şi colţuros, era în acele vremuri sălaşul de căpetenie al lui MacGregor şi al clanului său. Pentru a-i ţine în frîu, armata aşezase o mică garnizoană într-un loc central între lacul Lomond şi un alt lac. Întăriturile naturale, deosebit de puternice ale ţinutului, cu nenumărate trecători, mlaştini, peşteri şi alte locuri potri-

vite pentru ascunzători sau pentru apărare, făceau așezarea acestei mici fortărețe să pară mai degrabă o recunoaștere a primejdiei, decît un mijloc efectiv de apărare împotriva ei.

De mai multe ori, garnizoana a avut de suferit de pe urma spiritului cutezător al haiducului și al clanului său, așa cum se întîmplase și sub ochii noștri. Aceste izbînzi nu erau niciodată întinate de cruzime atunci cînd el însuși comanda; era deopotrivă de omenos și de înțelept și pricepea prea bine primejdia de a se face fără pricină nesuferit oamenilor. Aflai cu bucurie că el poruncise să fie puși nevătămați în libertate prizonierii din ajun. Încă multe alte fapte, pline de îndurare și chiar de mărinimie, se pomenesc despre acest om neobișnuit în împrejurări asemănătoare.

O luntre mînuită de patru vîslași ne aștepta într-un golf, sub o stîncă uriașă; gazda noastră își luă rămas bun de la noi cu multă prietenie și chiar cu dragoste. Într-adevăr, între el și domnul Jarvie părea să fie o legătură de respect reciproc, ceea ce făcea un contrast izbitor, dacă țineai seamă de îndeletnicirile și obiceiurile lor cu totul deosebite. După ce s-au sărutat cu mult drag și erau tocmai pe cale de a se despărți, pîrgarul, deschizîndu-și inima și cu glasul șovăind de înduioșare, își asigură vărul:

— Dacă aș putea vreodată să te ajut cu o sută de lire sterline sau chiar cu două sute, ca să te așezi, dumneata și cu familia dumitale, într-un loc de nădejde, ca niște oameni pașnici, nu ai decît să trimiți vorbă la mine acasă, în Saltmarket; iar Rob, apucîndu-și mînerul săbiei cu o mînă și strîngînd inimos cu cealaltă mîna domnului Jarvie, îi răspunse:

— Dacă s-ar găsi cineva să-l înfrunte pe vărul meu și dacă îmi dai de știre, am să-i zbor eu creierii din cap, de-ar fi omul cel mai de seamă din Glasgow.

După aceste asigurări de ajutor reciproc și de veșnică bunăvoință, ne îndepărtarăm de mal și pornirăm spre coasta de sud-vest a lacului, acolo unde își are obîrșia rîul Leven. Rob Roy a rămas cîtva timp în picioare pe stînca de sub care pornisem noi cu luntrea; era ușor de recunoscut, cu pușca lui lungă, cu tartanul fluturîndu-i în vînt și pana de la beretă, care în acele vremuri deosebeau pe gentlemanul și ostașul muntean; în zilele noastre, bag de seamă că gustul militar a împodobit bereta munteană cu o bogăție de pene negre, semănînd cu acelea purtate de ciocli la înmormîntări. Pînă la urmă, după ce ne-am depărtat mult de mal, l-am văzut întorcîndu-se și suind încet povîrnișul, urmat de cei care alcătuiau straja lui personală.

Timp îndelungat, ne urmarăm calea într-o tăcere întreruptă numai de un cîntec, căruia îi dădea glas unul din vîslași, într-un viers tărăgănat și schiop, ce se înălța din cînd în cînd într-un cor sălbatic intonat de toți vîslașii.

Gîndurile mi-erau destul de amare; totuși, simțeam o mîngîiere datorită priveliștii minunate care ne înconjura; în înflăcărarea clipei aceleia, îmi ziceam că, dacă aș fi ținut la credința Romei, aș fi fost mulțumit să trăiesc și să mor ca un sihastru stingher, într-una din acele insule frumoase și romantice printre care plutea luntrea noastră.

Pîrgarul își depăna și el gîndurile care erau însă de o natură puțin deosebită. După vreo oră de tăcere, în care timp făcuse în minte unele socoteli, se apucă să-mi arate că lacul se poate seca, „spre a da plugului și grapei multe sute, ba chiar multe mii de prăjini, din care omul nu poate trage acum nici un folos, afară de cîte o știucă sau cîte o mîncare de biban, din cînd în cînd."

Despre aceasta începu un lung discurs, cu care îmi împuie urechile fără de nici un folos. Singurul lucru care mi-a rămas a fost partea din proiectul său de a păstra totuși ceva din lac, o porțiune adîncă și lată numai atît cît trebuie pentru transportul pe apă, astfel ca șlepurile cu cărbune și barcazurile să poată trece

tot atît de lesne între Dumbarton și Glenfalloch, ca și între Glasgow și Greenock.

Pînă la urmă, ne apropiarăm de îndepărtatul loc de debarcare care se găsea lîngă dărîmăturile unui vechi castel, tocmai acolo unde lacul își revarsă prisosul de ape, în rîul Leven. Acolo ne întîmpină Dougal cu caii. Pîrgarul născocise un plan cu privire la „omul acela", așa cum făcuse și pentru secarea lacului; și într-un caz, și într-altul, avusese în vedere mai mult foloasele planului său, decît putința de a-l înfăptui.

— Dougal — zise el — ești un om de treabă și îți dai seama de ceea ce se cuvine mai-marilor tăi... dar îmi pare tare rău de tine, Dougal, deoarece cu viața pe care o duci, ai să ajungi la spînzurătoare într-o zi, mai curînd sau mai tîrziu. Mă prind că, ținîndu-se seamă de serviciile pe care le-am adus, atît eu ca magistrat, cît și tatăl meu, sindicul, înaintea mea, am o înrîurire destul de mare asupra Sfatului Orășenesc ca acesta să treacă cu vederea greșeli și mai mari decît ale tale. De aceea, m-am gîndit că, dacă ai vrea să te întorci la Glasgow cu noi, fiind om trupeș, aș putea să-ți dau de lucru în magaziile mele, pînă s-ar ivi ceva mai bun.

— *Ea* mult îndatorată este măriei sale, pîrgarului, răspunse Dougal; dar să dea dracul în picioarele *ei*, înainte ca *ea* să mai calce iarăși pe o stradă pietruită, afară dacă este tîrîtă acolo la capătul unei frînghii, așa cum a mai fost odată.

Mai tîrziu, am aflat că, de fapt, Dougal venise întîi la Glasgow ca osîndit pentru un furtișag, dar, într-un fel oarecare, cîștigase bunăvoința temnicerului, încît acesta, cu o încredere care nu era tocmai la locul ei, îl păstrase în slujba lui, ca gardian; după cîte se știa, Dougal își făcuse datoria cu destulă credință, pînă ce a fost copleșit de spiritul de clan, la vederea neașteptată a fostei lui căpetenii.

Mirat de a primi un refuz atît de răspicat la o propunere așa de ispititoare, pîrgarul, întorcîndu-se spre mine, îmi zise:

— Omul este un dobitoc din născare.

Eu îi arătai lui Dougal recunoștința, într-un chip care i-a fost mai pe plac, strecurîndu-i în mînă două guinee. De îndată ce simți aurul între degete, sări de două-trei ori în aer, cu toată vioiciunea unui țap sălbatic, bătînd cînd dintr-un călcîi, cînd dintr-altul, într-un fel care l-ar fi înmărmurit pe un profesor francez de balet. Alergă pînă la vîslași, ca să le arate ce căpătase; aceștia, mulțumită unui mic dar, i se alăturară în bucuria lui zburdalnică. Apoi, după o vorbă des folosită de misticul John Bunyan, „își luă calea și nu l-am mai văzut vreodată".

Pîrgarul și cu mine încălecarăm pe caii noștri și ne îndreptarăm spre Glasgow. Cînd încetarăm de a mai zări lacul, împreună cu minunatul amfiteatru de munți, care-l înconjura, nu m-am putut împiedica de a arăta, plin de însuflețire, cît de mult eram pătruns de frumusețile acelea ale naturii, deși îmi dădeam seama că domnul Jarvie nu avea o fire prea potrivită pentru a împărtăși cu mine aceste simțăminte.

— Ești băiat tînăr și pe deasupra englez — răspunse el. Toate acestea pot să fie foarte frumoase pentru dumneata; dar, în ce mă privește pe mine, care sînt un om simplu și mă pricep oarecum cît prețuiește pămîntul, aș da și cea mai frumoasă priveliște din munți, pe prima mahala din Glasgow; iar dacă ajung o dată acolo, n-aș mai porni la drum pentru orice prostănac, să am iertare, domnule Francis... și să mai pierd o dată din ochi clopotnița bisericii Sfîntului Mungo!

Dorința cinstitului pîrgar s-a împlinit; mergînd întins, ajunserăm la casa lui noaptea tîrziu, sau mai de grabă în dimineața următoare. După ce-l văzui pe vrednicul meu tovarăș de drum ajuns teafăr în mîinile grijulii ale credincioasei Mattie, îmi urmai drumul la doamna Flyter, la a cărei casă se zărea o lumină, arzînd chiar la această oră nepotrivită. Ușa mi-a fost deschisă, nici mai mult nici mai puțin, decît de însuși Andrew Fairservice, care, îndată ce-mi auzi glasul, izbucni într-un strigăt de bucurie și fără a mai

rosti nici un cuvînt, urcă în fuga mare treptele care duceau la un salon de la catul al doilea, în ferestrele căruia văzusem lumina. Închipuindu-mi, pe drept cuvînt, că el se ducea ca să înștiințeze pe îngrijoratul Owen de întoarcerea mea, îl urmai de aproape. Owen nu era însă singur... mai era cineva în încăpere și acesta era tatăl meu.

Primul său imbold a fost să-și păstreze demnitatea și stăpînirea obișnuită de sine : „Francis, mă bucur să te văd". Următorul a fost să mă îmbrățișeze cu dragoste — „scumpul meu... dragul meu fiu !"

Owen îmi apucă o mînă și o stropi cu lacrimile lui, în timp ce mă felicită pentru întoarcere. Astfel de scene sînt făcute mai degrabă pentru ochi și pentru inimă, decît pentru urechi. Bătrînii mei ochi mi se umezesc încă și azi, la amintirea întîlnirii de atunci ; iar spiritul tău bun și iubitor își poate ușor închipui ceea ce îmi este cu neputință să descriu.

După ce se mai potoli dezlănțuirea bucuriei noastre, aflai că tatăl meu sosise din Olanda puțin timp după ce Owen plecase spre Scoția. Hotărît și iute în toate mișcările lui, el se oprise la Londra doar timpul cît îi trebuise să-și procure mijloacele ca să-și îndeplinească îndatoririle revenind casei lui de negoț. Reușita deplină a afacerilor lui din Olanda îi mărise capitalul și îi întărise creditul ; astfel, i-a fost ușor, cu ajutorul mijloacelor largi de care dispunea, să învingă greutățile care se prea poate să nu se fi datorat decît lipsei sale din țară. Apoi, plecă îndată spre Scoția, ca să-l dea pe Rashleigh Osbaldistone pe mîna justiției, precum și ca să orînduiască afacerile lui din acea țară. Sosirea tatălui meu cu un credit asigurat, cu mijloace largi, atît pentru a putea face față angajamentelor lui, cît și pentru a fi de folos reprezentanților săi în viitor, a fost o lovitură puternică pentru MacVittie & Co. care își închipuiseră că steaua lui apusese pentru totdeauna. Adînc mîniat de cele ce avusese de suferit din partea lor omul său de încredere și trimisul său, domnul Osbaldistone nu vru să audă de nici un fel de

scuze sau de împăcare. După ce lichidă soldul, pe care îl mai avea la ei, îi înștiință că trebuiau să-i șteargă numele din cartea mare a lor și să renunțe pentru totdeauna la toate foloasele pe care le trăgeau de pe urma lui.

Deși se bucura de această biruință asupra unor prieteni vicleni, tata era foarte îngrijorat din pricina mea. Owen, om bun cum era, nu își putea închipui cum este cu putință ca o călătorie de cincizeci sau șaizeci de mile — care, din Londra, este așa ușor și sigur de întreprins în orice direcție — să fie întovărășită de vreo primejdie mai deosebită. Dar se sperie și el, contaminîndu-se de la tatăl meu, căruia țara aceasta și caracterul nelegiuit al locuitorilor ei îi erau mai bine cunoscute.

Temerile se schimbaseră în spaimă curată, atunci cînd, cîteva ore înainte de sosirea mea, se ivise Andrew Fairservice, cu o povestire întunecată și mult îngroșată, despre starea nesigură în care mă lăsase. Ducele, ale cărui trupe îl făcuseră oarecum prizonier, nu numai că i-a dat drumul după o cercetare, dar i-a pus la îndemînă și mijloacele necesare ca să se întoarcă la Glasgow cît mai grabnic, spre a da de știre prietenilor mei despre situația primejdioasă și neplăcută în care mă aflam.

Andrew era unul din oamenii pe care nu-i supără să atragă asupra lor atenția trecătoare și sinistră, care se leagă de purtătorii de vești proaste ; așadar, nu încercase nicidecum să-și îndulcească povestirea, mai ales că bogatul negustor londonez se găsise pe neașteptate printre cei care îl ascultau. Stărui cu multe amănunte asupra primejdiilor din care scăpasem, mai ales, după cum dădea el să se înțeleagă, datorită experienței, strădaniilor și înțelepciunii sale. Ce aveam să mă fac eu acuma, cînd îngerul meu păzitor, în persoana lui Andrew, nu mai era alături de mine ?

— Este un lucru trist și jalnic de închipuit, urmase el. Cît despre pîrgar, el nu face nici două parale, la nevoie, ba nici măcar atît, căci e un om înfumurat —

și urîți îi mai sînt lui Andrew oamenii înfumurați. Desigur că între pistoalele și carabinele oștenilor, care ropoteau în șir ca grindina, și pumnalele și săbiile muntenilor, și apele adînci și învolburate ale rîului Avondow... nu poți decît să te aștepți să fie vai și amar de tînăr domnișor.

Această mărturisire l-ar fi lăsat pe Owen pradă deznădejdii, dacă ar fi fost singur și fără sprijin; dar, cunoașterea pe care o avea tatăl meu despre omenire l-a făcut să-și dea seama numaidecît de firea lui Andrew și cît te puteai bizui pe știrile lui. Despuiate chiar de orice exagerare, erau totuși destul de îngrijorătoare pentru un părinte. De aceea, se hotărîse să plece chiar el pentru a obține liberarea mea, fie prin răscumpărare, fie prin negociere. El tocmai se sfătuia cu Owen, la acea oră tîrzie, ca să dea drumul unor scrisori urgente și să-i predea acestuia instrucțiunile cu privire la niște afaceri care trebuiau duse la bun sfîrșit, în lipsa lui; astfel s-a întîmplat că i-am găsit pe amîndoi veghind.

Se făcuse tîrziu, cînd ne-am despărțit ca să ne odihnim; dar, prea nerăbdător ca să mă pot bucura de tihna somnului, m-am trezit devreme a doua zi. Ca slugă credincioasă, Andrew veni să mă ajute să mă îmbrac și, în loc de popîndăul care ajunsese la Aberfoil, se ivi acuma îmbrăcat în chip de cioclu, într-un costum bun dar de mare doliu. De-abia după două-trei întrebări, pe care netrebnicul se făcu cît putu a nu le înțelege, descoperii că el crezuse că se cuvine să îmbrace haine cernite din pricina pierderii mele de neîndurat; cum negustorul din prăvălia unde își cumpărase straiele, nu vroia să primească marfa înapoi, și cum straiele sale fuseseră distruse sau furate în slujba măriei mele, Andrew nu se îndoia că eu, împreună cu prea cinstitul meu tată, căruia soarta îi hărăzise mijloace îndestulătoare, nu vom răbda ca un om sărac să aibă de pierdut de pe urma noastră. Un rînd de haine nu era prea mare scofală pentru un Osbaldistone (lăudat fie cel

de sus!), mai ales cînd era vorba de un vechi și credincios slujitor al casei.

Întrucît era și o urmă de dreptate în cererea lui, în care arăta că paguba suferită ar fi fost în timpul cît mă slujise, vicleșugul îi reuși; astfel, se învîrti de un bun rînd de haine de doliu, cu pălărie și cu toate celelalte, ce arătau jalea pentru stăpînul care era în viață și voios.

Prima grijă a tatălui meu, după ce s-a sculat, a fost să-i facă o vizită domnului Jarvie, față de bunătatea căruia avea cele mai recunoscătoare simțăminte; el i le arătă prin cîteva cuvinte bărbătești, spuse din toată inima. Îi lămuri pe pîrgar de întorsătura pe care o luaseră afacerile lui și îi oferi, în condiții pe cît de avantajoase, pe atît de ispititoare, acea parte din interesele lui care fusese pînă atunci în mîinile lui MacVittie & Co. Pîrgarul îl felicită din toată inima pe tatăl meu și pe Owen pentru schimbarea intervenită în afacerile lor, fără a căuta să ascundă că făcuse tot ce-i stătuse în putință spre a-i ajuta, atunci cînd lucrurile păreau că merg rău. El zise:

— Nu am făcut decît ceea ce aș fi vrut să mi se facă și mie — cît despre dezvoltarea legăturilor noastre comerciale, o primesc deschis, cu toate mulțumirile. Dacă MacVittie și ai lui s-ar fi purtat ca niște oameni cinstiți, nu prea mi-ar fi fost pe plac să le iau apa de la moară. Dar cum s-au purtat cu totul altfel, li se cuvine să aibă ponosul.

Apoi, pîrgarul mă trase de mînecă, ducîndu-mă într-un colț al camerei și, după ce mă felicită călduros din nou, începu pe un ton destul de încurcat:

— Aș dori din suflet, domnule Francis, să se vorbească pe cît de puțin se poate despre lucrurile ciudate pe care le-am văzut colo sus. Nu are nici un rost, decît dacă am fi chemați în fața justiției, să pomenim despre nenorocita întîmplare a lui Morris; membrii Sfatului Orășenesc nu ar socoti de loc potrivit ca unul din ei să se fi luptat cu cîțiva munteni și să le pîrlească plaidurile. Și, mai mult ca toate, deși de felul

meu sînt om cumsecade și vrednic, cînd stau cu picioarele pe pămînt, nu pot să nu mă gîndesc cît de ciudat trebuie să fi arătat fără pălărie și perucă, spînzurat de mijloc ca o mîță cu spinarea încovoiată, sau ca o manta zvîrlită într-un cuier. Prea m-ar avea pîrgarul Grahame la mînă, dacă ar afla această poveste.

Cînd mi-am amintit de situația în care s-a aflat domnul Jarvie, nu m-am putut opri să nu zîmbesc, deși în clipele acelea grele numai de rîs nu ne arsese. Bunul negustor, la început destul de rușinat, sfîrși prin a zîmbi și el, și îmi zise, dînd din cap:

— Îmi dau seama cum a fost! Îmi dau seama. Dar să nu pomenești de asta. Știu că ești băiat bun. Poruncește, rogu-te, slujitorului acela al dumitale, mare limbut și încrezut și pe deasupra un încurcă-lume, să nu spună nici el nimic. Pentru nimic în lume, nu aș dori ca fetișcana de Mattie să afle ceva. N-aș mai avea trai liniștit.

Se simți vădit ușurat de temerile de a nu se face de rîsul lumii, cînd îi spusei că tatăl meu avea de gînd să părăsească îndată orașul Glasgow. Intr-adevăr, nu mai avea nici o pricină ca să rămînă, deoarece recăpătase partea cea mai de preț din documentele și înscrisurile luate de Rashleigh. Cît despre partea de înscrisuri pe care Rahsleigh o preschimbase în bani peșin, cheltuindu-o pentru uneltiri politice sau de-ale lui, nu era alt chip de a o recăpăta decît printr-un proces în justiție; procesul fusese numaidecît intentat și își urma cursul cu toată graba ce se putea, după cum ne asigurau avocații noștri.

Așadar, petrecurăm o zi cu ospitalierul pîrgar și apoi ne luarăm rămas bun de la dînsul, așa cum face acum și povestea noastră. El a continuat să-și sporească avutul, renumele și creditul, și ajunse la demnitățile cele mai mari din orașu-i de baștină. La vreo doi ani după cele povestite, s-a plictisit cu viața de holtei și a dus-o pe Mattie de la gura sobei din bucătărie unde lucra cu furca și fusul, în capul mesei, în chip de doamna Jarvie. Pîrgarul Grahame, familia

MacVittie și alții (căci cine nu are dușmani, mai ales în Sfatul unui oraș ca Glasgow?), își băteau joc de această schimbare. Domnul Jarvie însă mărturisea:

— Zică lumea ce-o pofti; eu, unul, nu le pun la inimă și nici n-am să las să-mi piară dragostea pentru un dram de bîrfeală. Va trece și asta. Cinstitul meu tată, sindicul, știa o vorbă:

Mai bune sînt: pielea dalbă,
Ochii negri, inima caldă
Ca neamul bun și aur în salbă.

De altfel — ca de obicei, nu uita el să încheie — Mattie nu-i o fetișcană de rînd; este înrudită cu proprietarul din Limmerfield.

N-aș putea spune dacă datorită neamului din care se trăgea, sau darurilor ei înnăscute, s-a purtat Mattie atît de bine în situația înaltă în care a ajuns, înlăturînd temerile unora dintre prietenii pîrgarului, care socotiseră cam îndrăzneață isprava lui. Nu știu dacă a mai fost vreo altă întîmplare în viața liniștită și spornică a domnului Jarvie, vrednică de a fi pomenită aici.

„Veniți, voi șase feți ai mei,
Feciori viteji ca niște zmei,
Cîți dintre voi, băieți iubiți
Cu bunul conte vreți să fiți ?"

Cinci dintre ei răspunsu-i-au
Cinci dintre ei grăbitu-s-au :
„O, tată, pînă ce-om muri.
Cu bunul conte noi vom fi."

Răscoala din Nord.

În dimineața în care trebuia să plecăm din Glasgow, Andrew Fairservice se năpusti ca un smintit în odaia mea, jucînd tontoroiul și cîntînd, mai mult tare decît bine :

„Cuptorul s-a aprins — cuptorul s-a aprins —
Cuptorul s-a aprins — și ea e-ndrăgostită."

Cu oarecare greutate am izbutit a-l face să înceteze larma-i drăcească și să mă lămurească ce s-a întîmplat. El a binevoit să mă înștiințeze, ca și cînd ar fi fost vorba de cea mai bună veste din lume :

— Muntenii s-au răsculat cu toții, pînă la cel din urmă om ; și Rob Roy, cu cetele lui fără nădragi vor scobori în Glasgow înainte ca limba ornicului să se fi învîrtit de douăzeci și patru de ori.

— Tacă-ți gura, nătărăule ! zisei eu ; trebuie să fii ori beat, ori nebun ; iar dacă este vreun temei în știrile pe care le aduci, crezi că-i pricină de cîntec, nemernicule ?

— Beat sau nebun ? Așa oi fi ! răspunse semeț Andrew. Omul e beat sau nebun, dacă spune ceea ce nu le place să audă domnilor mari. De ce cînt ? Doamne, dumnezeule ! Dară clanurile ne vor sili să jucăm după cum ne cîntă ele, dacă vom fi așa de beți sau de nebuni ca să le așteptăm sosirea.

Mă ridicai în mare grabă și îi găsii, pe tatăl meu și pe Owen, sculați și foarte îngrijorați.

Știrile lui Andrew s-au dovedit a fi în genere prea adevărate. Marea răscoală, care a tulburat întreaga țară în anul 1715, izbucnise prin ridicarea stindardului familiei Stuart de către nenorocitul conte de Mar, într-un ceas rău, spre ruina multor familii onorabile, atît din Anglia, cît și din Scoția. Prin trădarea unora dintre agenții iacobiți (între alții și Rashleigh) și arestarea altora, guvernul regelui George I a aflat de întinsele ramificații ale unei conspirații îndelungat pregătită. Pînă la urmă, răzvrătirea izbucni înainte de vreme, într-un ungher prea îndepărtat al regatului ca să poată avea vreo înrîurire hotărîtoare asupra țării, care totuși a fost adînc tulburată.

Acest mare eveniment, de însemnătate obștească, a întărit și a lămurit mărturisirile încîlcite ale lui MacGregor ; acuma vedeam bine de ce clanurile din vest, care fuseseră aduse să lupte împotriva lui, se lăsaseră de certurile dintre ele, la gîndul că în scurt timp vor fi înrolate toate sub același stindard. Cu întristare mă gîndeam că Diana Vernon era soția unuia din acei care luau o parte mai vie la răsturnarea lumii și că ea însăși era la cheremul lipsurilor și primejdiilor riscantei încercări a soțului ei.

Ne-am sfătuit de îndată asupra măsurilor pe care trebuia să le luăm într-o asemenea împrejurare. Ne-am învoit cu planul tatălui meu de-a face rost fără întîrziere de pașapoartele trebuitoare și de a ne îndrepta, cum se putea mai bine, spre Londra. Îi împărtășii tatei dorința de a-mi oferi serviciile pentru cauza guvernului, înrolîndu-mă într-unul din corpurile de voluntari care se și înființaseră, după cîte se spunea. El consimți lesne la propunerea mea ; deși nu-i era pe plac meseria armelor, totuși, în principiu, nu era om mai bucuros ca el să-și primejduiască viața pentru apărarea libertăților civile și religioase.

Am călătorit în grabă și cu oarecare primejdie, prin județul Dumfries și prin cele megieșe din Anglia.

Pe acolo, căuzaşii partidului tory se şi puseseră în mişcare, adunînd cai şi oameni, pe cînd căuzaşii partidului whig se strîngeau în oraşele de seamă înarmînd pe locuitori şi pregătindu-se de război civil. A fost cît pe aci să fim opriţi în mai multe rînduri, şi adesea a trebuit să mergem pe căi ocolite, ca să ne ferim de locurile unde se concentrau forţele.

De cum am ajuns la Londra, ne-am asociat cu acei bancheri şi negustori de frunte, înţeleşi să sprijine autoritatea şi creditul guvernului şi să se împotrivească deprecierii rentelor de stat; conspiratorii puseseră mare temei pe această depreciere, în speranţa de a-şi duce răscoala la bun sfîrşit, aducînd guvernul, cum s-ar zice, în stare de faliment. Tatăl meu a fost ales unul din conducătorii acestei foarte puternice asociaţii financiare, deoarece toţi aveau cea mai mare încredere în rîvna, iscusinţa şi puterea lui de muncă. De asemenea, el a devenit mijlocitorul prin care lumea finanţelor păstra legătura cu guvernul şi a izbutit, datorită fondurilor casei sale de negoţ, sau altor fonduri de care putea dispune, să găsească cumpărători în număr mare pentru rentele de stat, care fuseseră zvîrlite deodată pe piaţă, la un preţ scăzut, cînd izbucnise răscoala. Nici eu nu am stat degeaba, ci am obţinut un brevet şi am înrolat, pe cheltuiala tatălui meu, vreo două sute de oameni, cu care m-am alăturat armatei generalului Carpenter.

Între timp, răscoala s-a lăţit şi în Anglia. Nefericitul conte de Derwentwater, împreună cu generalul Forster au ridicat armele împotriva suveranului lor. Bietul meu unchi, sir Hildebrand, din a cărui avere nu mai rămăsese aproape nimic, prin lipsa sa de grijă şi prin cheltuielile şi dezmăţul fiilor săi, precum şi a întregii lui case, a fost uşor înduplecat să lupte şi el sub acelaşi nenorocit stindard. Totuşi, înainte de a purcede la luptă, a dat dovadă de o prevedere la care nimeni nu s-ar fi putut aştepta: şi-a făcut testamentul!

Prin acest act, el şi-a lăsat moşiile de la Osbaldistone Hall şi celelalte bunuri, fiilor săi, înşirîndu-i după vîrstă, şi moştenitorilor lor în linie bărbătească, pînă a ajuns la Rashleigh; din pricină că acesta îşi schimbase, în ultima vreme, atitudinea politică, bătrînul îl ura din adîncul sufletului şi de aceea l-a dezmoştenit, lăsîndu-mă pe mine următorul moştenitor legal, în locul său. Bătrînul gentleman mă îndrăgise întotdeauna, dar cred că, încrezător fiind în numărul tinerilor uriaşi înarmaţi din jurul său, el introdusese această clauză în testament mai mult ca să-şi arate nemulţumirea faţă de trădarea lui Rashleigh, omul care îşi renegase crezul politic şi familia. Socot deci că bătrînul spera că această clauză avea să rămînă literă moartă. Mai era o clauză, prin care lăsa nepoatei răposatei sale soţii, Dianei Vernon, acum lady Diana Vernon-Beauchamp, nişte diamante, care aparţinuseră răposatei ei mătuşi, şi un ibric mare de argint, avînd săpate pe acelaşi scut blazoanele familiilor Vernon şi Osbaldistone.

Dar soarta a hotărît ca neamul său, atît de numeros şi de zdravăn, să se stingă mai curînd decît s-a aşteptat. La prima adunare a răzvrătiţilor, într-un loc numit Green-rigg, Thorncliff Osbaldistone s-a certat pentru o chestiune de întîietate cu un gentleman din Northumberland, cel puţin tot atît de aprig la mînie şi de neînduplecat ca şi dînsul. Cu toate mustrările ce li s-au făcut, ei au dovedit, în faţa comandantului, lipsa de disciplină, bătîndu-se cu săbiile, iar vărul meu a fost omorît pe loc. Moartea sa a fost o grea pierdere pentru sir Hildebrand, căci, cu tot caracteru-i nesuferit, Thorncliff avusese un dram-două de minte mai mult decît ceilalţi fraţi, afară, bineînţeles, de Rashleigh.

Perceval, beţivanul, a murit şi el tot aşa cum a trăit. Cu un alt gentleman, care, după multe isprăvi, dobîndise temuta poreclă de „Butoi fără fund“, el s-a prins să bea cel mai mare pahar de rachiu tare, atunci cînd Iacob va fi proclamat rege de către răsculaţi, la Morpeth. Isprava a fost uimitoare. Uit care a fost anume cantitatea de rachiu pe care a înghiţit-o Percie,

dar știu că i-a pricinuit friguri, de pe urma cărora a murit în trei zile, avînd tot timpul pe limbă cuvîntul: „Apă, apă!"

Dickon și-a frînt gîtul lîngă Warrington Bridge, într-o încercare de a arăta ce poate o iapă pur-sînge spetită, cu care vroia să înșele pe un negustor din Manchester, ce se alăturase răzvrătiților. El împinse gloaba să sară o poartă cu cinci curmezișuri; gloaba căzu din săritură și nenorocitul călăreț își pierdu viața.

Prostănacul de Wilfred, așa cum se întîmplă uneori, a avut cel mai mare noroc dintre toți. El a fost ucis la Proud Preston, în Lancashire, în ziua în care generalul Carpenter a atacat baricadele, luptînd cu mare vitejie, deși am auzit că niciodată nu a putut pe deplin înțelege care era pricina încăierării și nu-și amintea întotdeauna de partea căruia dintre regi luptă. Și John s-a purtat foarte vitejește în aceeași luptă, căpătînd mai multe răni și neavînd fericirea să moară chiar pe loc.

Bătrînul sir Hildebrand, cu inima zdrobită de aceste pierderi care au urmat una după alta, a ajuns unul din nefericiții prizonieri, luați cu ocazia capitulării din ziua următoare și a fost închis în temnița din Newgate, împreună cu John, fiul său rănit.

Liberat de îndatoririle mele militare, n-am întîrziat nici o clipă a încerca să alin suferințele acestor rude apropiate. Încrederea de care se bucura tatăl meu din partea guvernului și compătimirea obștească arătată unui părinte, care își pierduse în așa scurt timp atîția feciori, unul după altul, ar fi împiedicat ca unchiul și vărul meu să fie dați în judecată pentru înaltă trădare; dar o instanță mult mai puternică le-a pecetluit soarta. John a murit la Newgate de pe urma rănilor căpătate; cu ultima-i suflare mi-a încredințat o pereche de șoimi, ce-i avusese la Osbaldistone Hall și o cățelușă neagră, de vînătoare, numită Lucy.

Bietul meu unchi părea zdruncinat pînă în măduva oaselor de pacostea care i-a lovit familia și de împrejurările în care se găsea pe neașteptate. Vorbea puțin,

dar părea recunoscător pentru puținele mîngîieri pe care situația în care se afla îmi îngăduia să i le aduc. Nu am fost martor la întrevederea lui cu tatăl meu, pentru prima dată după atîția ani și în împrejurări atît de triste; dar, judecînd după cît a fost de mîhnit și de amărît tatăl meu, întîlnirea trebuie să fi fost cît se poate de jalnică. Sir Hildebrand vorbea cu mare amărăciune despre Rashleigh, singurul său copil rămas în viață, învinuindu-l de distrugerea familiei și de moartea fraților săi. El zicea că, nici el, nici feciorii săi, nu s-ar fi amestecat în vreo uneltire politică, de n-ar fi fost tocmai acel mădular al familiei care i-a trădat. De cîteva ori a pomenit de Diana și întotdeauna cu o deosebită dragoste; o dată, cînd eram așezat lîngă patul său, mi-a zis:

— Nepoate, fiindcă Thorncliff și toți ceilalți sînt morți, îmi pare rău că nu poate fi a ta!

Cuvintele acestea m-au înduioșat mult, în clipa aceea, căci era un vechi obicei al bietului și bătrînului baronet, cînd pornea dimineața voios la vînătoare, să-l strige pe nume doar pe Thorncliff, care era favoritul său, iar pe ceilalți frați să-i cheme pe toți laolaltă, fără a-i deosebi. Glasul puternic și voios cu care obișnuia să strige: „Cheamă-l pe Thorny și pe toți ceilalți" se deosebea ca de la cer la pămînt de glasul jalnic și deznădăjduit, cu care a rostit cuvintele înduioșătoare mai sus citate. Mi-a mai pomenit de conținutul testamentului și mi-a dat o copie autentificată; originalul îl depusese în mîinile vechei mele cunoștințe, domnul jude Inglewood, care, nefiind temut de nimeni și bucurîndu-se de încrederea tuturor, ca fiind o persoană neutră, devenise, după cîte cred, păstrătorul a peste jumătate din testamentele luptătorilor din ambele tabere ale ținutului Northumberland.

Unchiul și-a petrecut o bună parte din ultimele clipe, îndeplinindu-și îndatoririle față de credința sa; în aceasta a fost călăuzit de capelanul ambasadei Sardiniei, pentru care am obținut cu destulă greutate învoirea de a intra în temniță. Nu am putut să-mi dau

seama, nici din cele ce am văzut, nici din cele spuse de medici, dacă sir Hildebrand Osbaldistone a murit de vreo suferință anume, cunoscută și studiată de medicină. El mi-a părut a fi vlăguit și doborît de oboseala trupului și de chinurile sufletești; s-a stins încetul cu încetul și nu a murit în luptă cu vreo boală; s-a prăpădit întocmai ca și o corabie bătută și aruncată colo-colo de valurile unei furtuni năprasnice, cu scheletul șubrezit și îmbinările slăbite, care uneori se dogește și se umple de apă, fără a fi vreo pricină vădită a scufundării ei.

Mi-a părut ciudat că tatăl meu, după ce și-a luat ultimul rămas bun de la fratele său, s-a arătat deodată foarte nerăbdător ca eu să execut testamentul și să pun stăpînire pe casa bătrînească, lucru la care, pînă aci, nu dovedise a ține cîtuși de puțin. Mai înainte, însă, el fusese ca vulpea din fabulă, disprețuind ceea ce nu putea avea; pe deasupra, nu mă îndoiesc că ura mare ce o nutrea față de Rashleigh (acuma sir Rashleigh) Osbaldistone care amenința sus și tare că va ataca testamentul tatălui său, îl întărîta și mai mult pe tata în dorința de a vedea aducîndu-se la îndeplinire testamentul.

— Am fost desmoștenit cu totul pe nedrept — zicea tata — chiar de părintele meu; acum testamentul fratelui meu a îndreptat această ocară, dacă nu și paguba, lăsînd rămășițele averii, lui Frank, moștenitorul firesc; și sînt hotărît ca dania să se înfăptuiască.

Cu toate acestea, Rashleigh nu era de loc un adversar de disprețuit. Informațiile pe care le dăduse guvernului, tocmai cînd avusese mai mare nevoie de ele, darul său de a găsi crezare, împreună cu cunoștințele lui bogate și chipul viclean în care a reușit să-și însușească meritele și influențele, i-au conferit oarecare înrîurire asupra unora dintre miniștri. Ne aflam acuma în toiul procesului cu el, învinuindu-l că jefuise firma Osbaldistone și Tresham; judecînd după tărăgăneala cu care se desfășura această acțiune relativ simplă, erau sorți ca rezolvarea celui de-al

doilea litigiu să se amîne pînă după săvîrșirea noastră din viață.

Ca să împiedice cît mai stăruitor aceste amînări, tata, povățuit de către un priceput jurisconsult, a plătit în numele meu unele însemnate ipoteci asupra moșiei de la Osbaldistone Hall. De asemenea, se prea poate că, după experiența pe care o avusese de curînd în privința riscurilor negustoriei, a vrut să se folosească de acest prilej ca să plaseze astfel o parte din însemnatele beneficii realizate din ridicarea uluitoare a rentelor de stat, care a urmat după înăbușirea răscoalei. În orice caz, cum îi împărtășisem tatălui meu hotărîrea de a-i face pe plac, oricare i-ar fi fost dorința, mă așteptam să-mi dea un loc în contoar, dar el mi-a poruncit să mă întorc la Osbaldistone Hall ca să pun stăpînire pe avere, ca moștenitor și reprezentant al familiei. El m-a îndrumat să cer judecătorului Inglewood testamentul original al unchiului meu, aflat în mîinile sale, și să iau toate măsurile trebuitoare ca să mă asigur de posesiune; ținînd seama de ceea ce spun înțelepții, anume că posesiunea face, în nouă cazuri din zece, mai mult decît hrisovul de proprietar.

În alte timpuri, aș fi fost încîntat de această schimbare a menirii mele. Dar acuma, Osbaldistone Hall îmi amintea prea multe lucruri dureroase. Totuși, mi-am zis că numai în acele împrejurimi voi putea afla ceva despre soarta Dianei Vernon. Aveam toate pricinile de a mă teme ca soarta-i să fie cu totul alta decît aceea pe care i-aș fi dorit-o. Aici însă nu puteam obține nici o știre lămurită despre ea.

În zadar m-am străduit, pe cît mi-o îngăduia situația lor să cîștig încrederea unor neamuri îndepărtate, care se aflau printre prizonierii de la Newgate, încercînd în diferite feluri a le ușura soarta. O mîndrie pe care nu o puteam osîndi, precum și bănuiala firească pe care o aveau cu privire la membrul partidului whig, Frank Osbaldistone, văr cu mîrșavul trădător Rashleigh, le puse frîu la gură și lacăt la inimă, și primii doar mulțumiri reci și căznite pentru ușurările

pe care de bine, de rău, am putut să le aduc. Totodată, sabia justiției împuțina treptat numărul acelora pe care încercam să-i ajut, iar inimile supraviețuitorilor se închideau din ce în ce față de toți aceia pe care îi socoteau a avea legături cu guvernul în ființă. In timp ce unii erau duși, rînd pe rînd, sau în grupuri, la spînzurătoare, celor rămași în viață le scădea interesul față de omenire și dorința de a mai avea de-a face cu ea. Îmi voi aminti încă mult timp răspunsul unuia dintre ei, numit Ned Shafton, la întrebarea mea stăruitoare dacă aș putea să-i fiu de folos cu ceva:

— Domnule Frank Osbaldistone, bănuiesc că ai gînduri bune față de mine și de aceea îți mulțumesc. Dar, dumnezeule, oamenii nu se pot îngrășa ca păsările de curte, cînd își văd vecinii duși zi de zi la spînzurătoare și știu prea bine că le va veni și lor rîndul să li se pună lațul de gît.

Prin urmare, am fost mai degrabă mulțumit să scap de Londra, de Newgate și de cele ce se vedeau acolo, ca să respir din nou aerul curat din Northumberland. Andrew Fairservice îmi rămăsese mai departe slujitor, mai mult din dorința tatălui meu decît din a mea. Se prea putea să-mi fie de folos cunoștințele lui despre Osbaldistone Hall și împrejurimile domeniului. Desigur că m-a întovărășit în călătorie și mă bucuram la gîndul că aveam să scap de el, punîndu-l în vechea lui slujbă. Nu pot pricepe cum de l-a făcut pe tatăl meu să-l susțină, decît poate prin deosebita-i iscusință de a se preface nespus de credincios față de stăpîn; această fidelitate era curată fățărnicie, căci, de fapt îmi juca, fără nici o mustrare de cuget, fel de fel de feste cu condiția ca el singur să aibă dreptul de a mă înșela.

Ne-am urmat călătoria spre nord, fără a avea parte de vreo întîmplare deosebită; în țara, abia de curînd tulburată de răzmeriță, domneau acuma pacea și buna rînduială. Cu cît ne apropiam de Osbaldistone Hall, cu atît inima mi se strîngea la gîndul de a intra în conacul părăsit, astfel încît, în scopul de a amîna

acest lucru neplăcut, mă hotărîi ca, mai întîi, să mă duc la domnul jude Inglewood.

Această venerabilă persoană era foarte tulburată gîndindu-se la ceea ce fusese odată și la ceea ce era acum; amintirile firești ale trecutului îi stînjeneau grozav exercitarea acelor îndatoriri la care lumea se aștepta din partea lui în situația de față. El a avut totuși noroc într-o privință: scăpase de grefierul său, Jobson, care pînă la urmă îl părăsise, supărat de lipsa lui totală de activitate, devenind ajutorul legal al unui anume domn Stadish, care fusese de curînd numit judecător pe aceste meleaguri și arăta o deosebită rîvnă pentru regele George și succesiunea protestantă. Domnul Jobson avea mai multe ocazii de a înfrîna pe noul stăpîn pentru a-l ține în limitele legii, decît de a-l îndemna la treabă ca pe cel vechi, care vedea cu totul altfel lucrurile.

Bătrînul jude Inglewood m-a primit cu multă bunăvoință și mi-a înmînat numaidecît testamentul unchiului meu, care părea să fie în deplină regulă. La început, era vădit încurcat, neștiind cum să vorbească și să se poarte față de mine; dar, după ce descoperi că, deși sprijineam din principiu guvernul în funcțiune eram dispus să compătimesc pe acei care, dintr-un simțămînt greșit de loialitate și datorie, i se împotriviseră, începu a-mi povesti cu haz tot ceea ce făcuse și mai ales ceea ce nu făcuse, subliniind cît se străduise ca să împiedice pe unii din proprietari de-a lua parte la răscoală, și cum se făcuse că nu vede scăparea altora, care avuseseră nenorocul să se răzvrătească.

Eram așezați la masă, între patru ochi, și băuserăm mai multe pahare la îndemnurile judecătorului, cînd, deodată, el mi-a cerut să umplu o cupă și să beau din toată inima în sănătatea bietei și dragei Die Vernon, roza pustiului, bobocul munților Cheviot și floarea răsădită într-o blestemată de mănăstire.

— Atunci, domnișoara Vernon nu este măritată? izbucnii eu, foarte mirat. Credeam că excelența sa...

— Mofturi! mofturi! Excelența sa și maiestatea sa nu-s decît niște trăsnăi acuma, știi... titluri date de curtea de la St. Germain... Conte de Beauchamp și ambasador plenipotențiar al Franței, cînd însuși regentul, ducele de Orléans, pot spune că nu prea avea habar dacă trăiește ori ba. Dar, trebuie să-l fi văzut pe bătrînul sir Frederick Vernon, la Osbaldistone Hall, cînd făcea pe părintele Vaughan, nu?

— Doamne dumnezeule! Atunci Vaughan era tatăl domnișoarei Vernon!

— Sigur că da, zise liniștit judele. Nu mai are nici un rost de-a păstra taina, căci între timp trebuie să fi scăpat în străinătate... Altfel, fără îndoială că ar fi de datoria mea să-l arestez... Haide, ciocnește paharul pentru draga mea Die, pe care am pierdut-o!

„In cinstea ei să bem noi toți, toți, toți;
In cinstea ei să bem noi toți;
Ciorapi de mătase chiar de porți.
Să-ți pleci genunchiul jos de poți." [1]

Așa cum oricine își poate închipui, nu am fost în stare a mă alătura judecătorului în veselia lui. Capul mi-era buimăcit în urma loviturii pe care o primisem.

— Niciodată nu am auzit că tatăl domnișoarei Vernon ar fi fost în viață, zisei eu.

— Nu a fost vina guvernului că mai trăiește încă, răspunse Inglewood. Să fiu al naibii dacă se găsește vreun alt om pe al cărui cap să se fi pus un preț mai mare. A fost osîndit la moarte pentru complotul lui Fenwick și se credea că a fost amestecat și în afacerea de la Knigtsbridge, din timpul regelui William; cum se căsătorise în Scoția cu o rudă de-a familiei Breadalbane, avea o mare înrîurire printre toate căpeteniile lor. Se spunea că se va cere ca el să fie predat, cînd cu pacea de la Ryswick, dar s-a prefăcut bolnav și moartea i-a fost anunțată oficial în gazetele franceze. Cînd s-a întors aici, tot în aceleași

[1] Versurile acestea șchioape se găsesc, după cîte se pare, în piesa „Bury Fair" de Shadwell. (n.a.)

scopuri, noi, vechii cavalieri [1], l-am recunoscut ușor... adică, vreau să spun că l-am recunoscut, deși eu însumi n-am fost cavalier; dar, cum nu exista nici o învinuire fățișă împotriva bietului gentleman, și memoria îmi juca feste din pricina deselor accese de podagră, nu puteam să mă jur pe cruce că el era... știi dumneata!

— Atuncea, el nu era cunoscut la Osbaldistone Hall? întrebai eu.

— Nu-l cunoștea nimeni, în afară de fiica lui, de bătrînul cavaler și Rashleigh, care pătrunsese această taină, așa cum făcuse cu multe altele, și o ținea ca un laț în jurul gîtului bietei Die. Am văzut-o de nenumărate ori gata să-l scuipe în față, dacă nu s-ar fi temut pentru viața tatălui ei, care nu ar mai fi trăit nici cinci minute, dacă ar fi fost descoperit de guvern... Dar să ne înțelegem bine, domnule Osbaldistone: eu susțin că guvernul este un guvern bun, mărinimos și drept; iar dacă a spînzurat pe jumătate din răzvrătiți, vai de ei! Toți recunosc însă că nu s-ar fi atins nimeni de ei, dacă ar fi stat liniștiți acasă.

Inlăturînd discuția asupra acestor chestiuni politice, îl ademeni pe domnul Inglewood să se întoarcă la subiect. Am aflat astfel că Diana nu a vrut nici în ruptul capului să se mărite cu vreun membru al familiei Osbaldistone și că își arătase ura deosebită pe care i-o purta lui Rashleigh; de aceea, Rashleigh începuse să-și mai potolească rîvna pentru cauza iacobită; fiind cel mai tînăr din cei șase frați, iar pe de altă parte fiind îndrăzneț, viclean și iscusit, el sperase în răscoală spre a se căpătui. De bună seamă că fiind silit, atît prin autoritatea lui sir Frederick Vernon, cît și prin aceea a căpeteniilor scoțiene, să dea înapoi prada pe care o șterpelise din contoarul tatălui meu, s-a hotărît să caute a ajunge pe o cale

[1] Cavalieri — denumire purtată de regaliști, susținători ai casei Stuart. (n.t.)

mai grabnică, schimbîndu-şi părerile politice şi trădînd încrederea de care se bucura. Poate de asemenea — căci puţini oameni judecau aşa de bine, cînd interesele le erau în joc — socotise că mijloacele şi talentele răsculaţilor nu erau, aşa cum s-a dovedit mai tîrziu, la înălţimea unei sarcini atît de grele ca răsturnarea unui guvern temeinic înscăunat. Sir Frederick Vernon sau, cum i se spunea printre iacobiţi, excelenţa sa vicontele Beauchamp, împreună cu fiica sa, avuseseră oarecare greutăţi în a scăpa de urmările trădării lui Rashleigh. De aici înainte, domnul Inglewood nu mai ştia ce s-a întîmplat; dar cum nu se auzise că sir Frederick ar fi căzut în mîinile guvernului, el nu se îndoia că trebuie să se afle în străinătate; în ceea ce o privea pe Diana, ea nevrînd să-şi aleagă un soţ din familia Osbaldistone, trebuia să se închidă într-o mănăstire, după prevederile cumplitei înţelegeri dintre cei doi cumnaţi. Domnul Inglewood nu a putut să-mi desluşească în amănunţime care a fost pricina acestei înţelegeri ciudate; bănuia că era vorba de o învoială de familie, făcută în scopul de a asigura lui sir Frederick arenzile moşiilor care îi mai rămăseseră şi care fuseseră trecute pe numele familiei Osbaldistone, prin vreun tertip legal; pe scurt, era o învoială de familie, ca multe altele din timpul acela, care nu ţinea cîtuşi de puţin seamă de simţămintele celor direct interesaţi, de parcă ei ar fi fost una cu vitele de pe moşie.

Atît de sucită este firea omului, încît nu-mi puteam da seama dacă trebuie să mă bucur sau să mă amărăsc de aceste ştiri. Mi se părea că o despărţire veşnică de domnişoara Vernon, pricinuită de o sihăstrire într-o mănăstire şi nu de măritişul ei cu un altul, pentru a se ţine de o învoială fără nici o noimă, îmi mărea încă şi mai mult părerea de rău pentru pierderea ei, în loc de a mi-o mai alina. Mă simţeam posomorît şi cu gîndurile zburătăcite, nemaifiind în stare de a îndura povara unei convorbiri cu judele Inglewood care, la rîndul său, căscă şi propuse să ne culcăm mai devreme. Mi-am luat rămas bun de la el şi îi urai noapte bună, hotărîndu-mă să pornesc spre Osbaldistone Hall a doua zi dimineaţă, înainte de prînzişor.

Domnul Inglewood încuviinţă hotărîrea mea.

— Ar fi bine — zise el — să te arăţi acolo înainte ca ceilalţi să afle de sosirea dumitale, mai ales pentru că sir Rashleigh Osbaldistone, din cîte am auzit, este acum la domnul Jobson, clocind desigur vreo năzbîtie. Se şi potrivesc unul cu altul — urmă el — căci sir Rashleigh şi-a pierdut orice drept de a trăi în societatea oamenilor de onoare; dar nu cred cu putinţă ca doi ticăloşi blestemaţi cum sînt ei, să se sfătuiască fără a nu născoci ceva rău pentru oamenii cinstiţi.

El încheie, povăţuindu-mă cu multă căldură să beau o duşcă şi să gust pîine prăjită şi pateu de vînat, înainte de a porni dimineaţa, ca să fiu păzit de aerul rece de pe coclauri.

Stăpînu-i dus și nimeni nu-i
La Ivor în castel ;
Sînt morți și oameni, cîini și cai,
În viață-i numai el.

Wordsworth.

Puține lucruri sînt mai copleșitoare decît să revezi, schimbate și pustii, locurile în care o dată ai petrecut zile frumoase. Călărind spre Osbaldistone Hall, am urmat același drum pe care-l făcusem în tovărășia domnișoarei Vernon, în ziua aceea de neuitat cînd am fost împreună la judecătorul Inglewood. Chipul ei mi se părea că mă însoțea și acuma pe drum ; cînd mă apropiai de locul unde o văzusem prima dată, mi se păru aproape că aud chefnitul copoilor și sunetul cornului de vînătoare și îmi ațintii privirea pe dealurile pustii, ca să o pot vedea din nou pe frumoasa vînătoriță scoborînd coasta ca o nălucă. Dar, totul era tăcut și singuratic. Cînd am ajuns la conac, ușile și ferestrele închise, caldarîmul năpădit de iarbă, curțile atît de pustii, alcătuiau cu toatele o deosebire izbitoare față de priveliștile vesele și neastîmpărate pe care le văzusem de așa multe ori, cînd voioșii vînători porneau la goana lor de dimineață, sau se întorceau la ospățul zilnic. Lătratul vesel al copoilor, atunci cînd erau sloboziți, strigătele picherului, tropotul copitelor de cai, rîsul zgomotos al bătrînului cavaler, în fruntea numeroșilor și vînjoșilor săi urmași, amuțiseră o dată pentru totdeauna.

Pe cînd îmi roteam ochii în jurul priveliștii acesteia pustii și stinghere, am fost nespus de înduioșat, amintindu-mi de acei pe care, atunci cînd erau în viață, nu aveam nici o pricină de a-i îndrăgi. Dar, la gîndul

că așa de mulți tineri trupeși, cu viața clocotind în ei, sănătoși și plini de speranțe, zăceau reci în mormintele lor, după un timp atît de scurt, datorită unor felurite și neașteptate morți, toate năprasnice, mă înfiorai, văzînd cît de numărate sînt zilele omului. Nu mă mîngîia faptul că mă întorceam ca stăpîn la conacul de unde plecasem aproape ca un fugar. Mintea nu mi-era obișnuită a privi cele dimprejur ca proprietatea mea ; mă simțeam mai curînd ca un cotropitor, sau cel puțin ca un străin nepoftit, și nu mă puteam dezbrăca de gîndul că vreunul din uriașii mei veri răposați se va ivi în poarta conacului, ca o stafie din povești, și îmi va tăgădui dreptul de a intra.

Pe cînd eram frămîntat de aceste gînduri mohorîte, slujitorul meu, Andrew, nutrea gînduri cu totul deosebite, pe care le arăta bătînd cu putere, rînd pe rînd, la toate ușile clădirii și strigînd să i se deschidă, cu un glas poruncitor din care se vedea că cel puțin el își luase un nou aer, în calitate de scutier al noului domn și stăpînitor al conacului. Pînă la urmă, Anton Syddall, bătrînul chelar și majordom al unchiului meu, sfios și călcîndu-și parcă pe inimă, se arătă la o fereastră joasă, zăbrelită cu multe gratii de fier, și ne întrebă ce căutam acolo.

— Am venit să-ți luăm povara de pe umeri, bătrîne prieten, zise Andrew Fairservice ; poți să predai cheile cît de curînd vrei... fiecare la rîndul său. Voi purta eu grija tacîmurilor și albiturilor... Ți-ai trăit traiul, ți-ai mîncat mălaiul, domnule Syddall. Nu e bob de fasole fără pată și nici drum fără groapă ; îți va sta tot atît de bine să șezi la coada mesei, cum i-a stat lui Andrew, timp îndelungat.

Curmînd cu destulă greutate cutezanța lui Andrew, îi deslușii lui Syddall dreptul și titlul ce le aveam de a cere să intru în conacul care acum era proprietatea mea. Bătrînul părea foarte tulburat și mîhnit și se codea în chip vădit să-mi deschidă ușa, deși o făcea cu un aer smerit și supus. Îi înțelegeam tulburarea și o socoteam firească, neputînd decît face cinste moșnea-

gului; dar am stăruit ca să-mi dea drumul în conac, lămurindu-l că, în caz de împotrivire, mă „voi vedea silit să cer un mandat din partea domnului Inglewood, precum și un ofițer de poliție care să-l execute.

— Am fost la domnul judecător Inglewood azi dimineață — zise Andrew, ca să întărească amenințarea — iar cînd veneam încoace l-am văzut pe Archie Rutledge, polițaiul. Ținutul nu va mai fi lipsit de lege ca pînă acuma, domnule Syddall, de au putut răzvrătiții și papistașii să-și facă de cap.

Amenințarea de a cere sprijinul legii i se păru grozavă bătrînului, care își dădea seama de bănuiala cu care era privit din pricina religiei sale și a devotamentului față de sir Hildebrand și fiii acestuia. Tremurînd de spaimă, deschise una din ușile din dosul casei, care era păzită cu multe zăvoare și drugi de fier și îmi ceru foarte umil îndurare, sperînd că nu-i voi lua în nume de rău faptul că și-a făcut cu credință datoria. Îl asigurai că, dimpotrivă, aveam o părere și mai bună despre dînsul, văzînd prevederea pe care o dovedise.

— Eu, nicidecum, zise Andrew. Syddall e un bătrîn vulpoi; pesemne că n-ar fi alb ca varul și nici genunchii nu i-ar tremura ca varga, dacă n-ar fi și alte hibe de care desigur nu vrea să ne spună.

— Dumnezeu să te ierte, domnule Fairservice — răspunse chelarul — că spui vorbe din astea, despre un vechi prieten și un coleg! Unde — întrebă el, urmîndu-mă plecat prin încăpere — unde are măria ta plăcere să aprind focul? Mă tem că o să găsiți casa foarte tristă și pustie... dar poate că aveți de gînd să vă înapoiați la domnul judecător Inglewood pentru prînz?

— Aprinde focul în bibliotecă, îi poruncii.

— În bibliotecă? se miră moșneagul. N-a mai fost nimeni în ea, îs multe zile de atunci, iară căminul scoate fum mult, căci și-au făcut ciorile cuiburi în coș astă-primăvară, și n-a fost nici un flăcău pe aici la conac, ca să le dea jos.

— Fumul care e al nostru ne e mai pe plac decît focul altora, zise Andrew. Măriei sale îi place biblioteca. El nu-i de-alde papistașii dumneavoastră, care se bucură de bezna neștiinței, domnule Syddall.

Călcîndu-și pe inimă, cel puțin așa mi se păru, chelarul o luă înainte spre bibliotecă; această încăpere părea să fi fost orînduită de curînd și era mai atrăgătoare ca de obicei, lucru la care după spusele lui, nu mă puteam aștepta. Era foc în cămin, un foc care ardea cu flăcări mari, cu toate cele ce-mi spusese Syddall despre coș. Luînd în mînă vătraiul, ca și cînd ar fi vrut să ațîțe focul, dar de fapt mai degrabă ca să-și ascundă încurcătură, chelarul zise:

— Arde bine acuma, dar scotea nori de fum azi dimineață.

Dorind să fiu singur pînă ce-mi voi fi venit în fire, după durerea pe care mi-o răscoleau atîtea amintiri duioase din preajmă, îi poruncii bătrînului Syddall să cheme pe logofăt, care locuia la vreun sfert de milă depărtare de conac. El plecă cu o silă vădită. Apoi, îi poruncii lui Andrew să-mi facă rost de doi vlăjgani puternici, pe care se putea bizui, locuitorii dimprejur fiind catolici și sir Rashleigh, care era în stare de orice mîrșăvie, găsindu-se în vecinătate. Andrew Fairservice își luă această sarcină cu multă voioșie și făgădui să-mi aducă de la Trinlay Knowe: „doi presbiterieni curați ca mine, care să înfrunte cu prisosință pe papă, pe dracul și pe regele Iacob... și tare mă voi bucura și eu de tovărășia lor, căci chiar în ultima noapte pe care am petrecut-o la Osbaldistone Hall, să dea bruma pe fiecare floare din grădina mea, dacă n-am văzut chiar tabloul acela — (arătînd spre tabloul, în care bunicul domnișoarei Vernon era pictat în mărime naturală) — umblînd prin grădină în lumina lunii! Am spus măriei tale că am fost speriat de un strigoi în noaptea aceea, dar n-ai vrut să mă asculți... am știut întotdeauna că erau vrăjitorii și drăcovenii printre papistași, dar n-am văzut-o cu ochii mei pînă în acea noapte de groază."

— Hai, cară-te de aici — îi zisei eu — și adu pe oamenii de care vorbeai; vezi să aibă mai multă minte ca dumneata și să nu se sperie pînă și de umbra lor.

— Am fost socotit pînă acuma tot așa de bun ca oricare din vecinii mei, zise semeț Andrew; dar nu caut să mă războiesc cu duhurile rele. Cu acestea, plecă, tocmai cînd Wardlaw, logofătul, intră.

Acesta era un om înțelept și cinstit, fără de priceperea și iscusința căruia i-ar fi fost greu unchiului meu să-și păstreze atîta timp gospodăria. El cercetă cu grijă titlurile mele de proprietar și recunoscu fără părtinire drepturile mele. Pentru oricine altul, moștenirea ar fi fost păgubitoare, căci moșia era împovărată peste măsură cu datorii și ipoteci. Cele mai multe din acestea, însă, fuseseră trecute pe numele tatălui meu și acuma el căuta să răscumpere și ce mai rămăsese, cîștigurile mari, pe care le avusese de pe urma ridicării pe piață a rentelor de stat îngăduindu-i cu ușurință să plătească datoriile care-i împovărau patrimoniul.

Am lucrat cu domnul Wardlaw, pentru a dezlega unele afaceri mai grabnice, și apoi l-am reținut la cină. Am hotărît să mîncăm tot în bibliotecă, deși Syddall ne-a sfătuit călduros să ne mutăm în sala de piatră, unde el orînduise totul pentru noi. Între timp, Andrew se ivi cu credincioșii lui recruți presbiterieni, pe care îi recomandă cît se poate de călduros ca: „oameni cumpătați și de ispravă, bine lămuriți în chestiuni de credință și, mai presus de toate, viteji ca leii". Poruncii să li se dea ceva de băut și părăsiră încăperea. Am băgat de seamă că bătrînul Syddall clătina din cap, în timp ce ei ieșeau pe ușă și am stăruit să-mi spună pricina.

— Poate că nu trebuie să mă aștept — zise el — ca măria ta să aibă încredere în ceea ce spun eu, dar, cu toate astea, este adevărul curat și sfînt... Ambrose Wingfield este omul cel mai de treabă de pe lume, dar dacă se găsește vreun ticălos prefăcut prin împrejurimi, apoi acela este fratele său, Lancie... tot ținutul

îl știe de iscoadă de-a grefierului Jobson, împotriva bieților domni care au avut necazuri acum în urmă... El este însă presbiterian și bănuiesc că astăzi ajunge atîta lucru.

După ce mi-a spus cele ce avea pe suflet, lucruri pe care nu eram plecat să le iau în seamă, bătrînul chelar puse vinul pe masă și părăsi biblioteca.

Domnul Wardlaw a rămas cu mine pînă mai tîrziu seara; în cele din urmă își adună hîrțoagele și plecă acasă la el, lăsîndu-mă într-o stare sufletească dintre cele mai nelămurite de nu mai știam nici eu ce vroiam, să rămîn singur, ori ba. Nu aveam încotro însă, deoarece rămăsesem singur tocmai în încăperea care îmi răscolea gîndurile cele mai duioase.

Întunecîndu-se în cameră din pricina amurgului, Andrew a avut atîta minte încît să-și bage capul pe ușă, nu ca să mă întrebe dacă am nevoie de lumină, dar ca să mă îndemne să aprind una, ca măsură de prevedere împotriva stafiilor care îi chinuiau încă gîndurile. Destul de posac, l-am trimis la plimbare, apoi am ațîțat focul și m-am așezat într-unul din jilțurile mari de piele, care erau orînduite de o parte și de alta a vechiului cămin gotic; priveam, fără să-mi dau seama, la vîlvătăile focului răscolit de mine și îmi spuneam, vorbind singur: „Iată cum se nasc și cum se sting dorințele noastre! Încropite la început doar din nimicuri, sînt aprinse de închipuire, ba chiar se hrănesc din fumul speranței, pînă mistuie substanța pe care o aprind; omul, împreună cu nădejdile, patimile și dorurile lui, se schimbă într-o grămadă de jar și de cenușă fără preț!"

Din partea cealaltă a încăperii, se auzi un suspin adînc, care parcă răspundea gîndurilor mele. Sării în sus uimit... Diana Vernon stătea în fața mea, sprijinindu-se de brațul unei persoane atît de asemănătoare cu aceea din portretul pe care l-am pomenit atît de des, încît mă uitai grabnic spre cadru, așteptîndu-mă să-l văd gol. Primul meu gînd a fost sau că am înnebunit subit, sau că se sculaseră stafiile unor morți

și veniseră în fața mea. O a doua uitătură m-a încredințat că nu-mi pierdusem mințile și că cei care stăteau în fața mea erau ființe adevărate, în carne și oase. Era chiar Diana, deși mai slabă și mai palidă decît înainte ; iar lîngă ea nu stătea un strigoi sculat din mormînt, ci Vaughan, sau mai curînd sir Frederick Vernon, în haine croite ca să semene cu cele ale înaintașului său ; într-adevăr, chipul său avea o oarecare asemănare de familie cu portretul înaintașului. El fu primul care vorbi, căci Diana era cu privirea ațintită în jos, iar mie mi se încleștase gura de uimire.

— Venim la dumneata ca suplicanți, domnule Osbaldistone — zise el — și îți cerem adăpost și ocrotire sub acoperămîntul dumitale, pînă cînd vom putea purcede la o călătorie, în care mă vor pîndi la fiecare pas temnița și moartea.

— Desigur — îngăimai cu mare greutate — domnișoara Vernon nu-și poate închipui... și nici dumneata, domnule, nu poți crede că am uitat sprijinul pe care mi l-ai dat, cînd mă găseam la ananghie... sau că eu aș fi în stare de a trăda pe cineva, și cu atît mai puțin pe dumneata ?

— O, știu, zise sir Frederick ; totuși, numai cu nespusă părere de rău îți impun această tăinuire, neplăcută poate pentru dumneata și cu siguranță primejdioasă... și pe care aș fi dorit cu tot dinadinsul să nu fiu silit să ți-o cer. Dar, soarta care m-a împins printr-o viață de primejdii și de piedici mă împresoară îndeaproape și nu am încotro.

În aceeași clipă, ușa se deschise și se auzi glasul îndatoritorului Andrew :

— Aduc luminările... poți să le aprinzi cînd poftești... e lucru ușor, dacă ai plăcere.

Mă repezii spre ușă și, așa cum sperasem, ajunsei la timp ca să-l împiedic să vadă cine se află în încăpere. Îl dădui afară în brînci și închisei ușa după el, încuind-o ; apoi, aducîndu-mi pe dată aminte de cei doi tovarăși ai lui, știind cît este de limbut, și amintindu-mi de vorbele lui Syddall, că unul din ei era bănuit de iscoadă, l-am urmat cu toată graba pînă în sala slujitorilor, unde i-am găsit pe toți trei. Cînd am deschis ușa, se auzea glasul pătrunzător al lui Andrew, dar ivirea mea neașteptată îl făcu să tacă.

— Ce ți s-a întîmplat, neghiobule — îi spusei — că stai cu ochii holbați și pari înspăimîntat, de parcă ai fi văzut un strigoi ?

— N-ni-nimic — zise Andrew ; dar măria ta a avut plăcerea de a fi cam pripit.

— Pentru că m-ai trezit dintr-un somn adînc, neghiobule. Syddall îmi spune că nu are unde să-i culce la noapte pe acești oameni de ispravă, iar domnul Wardlaw crede că nu avem vreo pricină de a-i reține aici. Iată o coroană pentru ei, ca să ciocnească în sănătatea mea și le mulțumesc pentru bunăvoință... Veți părăsi conacul îndată, oameni buni.

Oamenii îmi mulțumiră pentru dar, luară moneda de argint și se retraseră, după cît mi se păru, nebănuitori și împăcați... Vegheai plecarea lor, astfel încît să fiu sigur că nu vor mai putea sta de vorbă în noaptea aceea cu cinstitul meu Andrew. Venisem după el atît de repede, încît socoteam că nu avusese timpul să schimbe decît cel mult vreo două cuvinte cu ceilalți doi, înainte de intrarea mea. Dar este de necrezut cît rău pot face chiar numai două cuvinte. Cu acest prilej, ele au costat viața a doi oameni.

După ce luasem măsurile acestea, care, în pripeala clipei, mi se păruseră cele mai bune pentru siguranța oaspeților mei, m-am întors în bibliotecă spre a le spune ce făcusem, și adăugai că-l rugasem pe Syddall ca numai el să răspundă la orice chemare, bănuind că se ascunseseră în conac cu ajutorul său. Diana își ridică ochii din pămînt ca să-mi mulțumească pentru această prevedere.

— Acum îmi înțelegi taina, spuse ea. Știi, fără îndoială, cît de apropiată și cît de dragă îmi este acea rudă, care atît de des a găsit adăpost aici ; și, desigur, nu vei mai fi mirat că Rashleigh, stăpînind o asemenea taină, mă mîna cu o ghioagă de fier.

— De altfel — zise tatăl ei — avem de gînd să te supărăm cu prezența noastră cît mai puțin timp.

Ii rugai pe fugari din tot sufletul să nu se gîndească decît numai și numai la siguranța lor și să aibă încredere că voi face tot ce-mi stă în putință ca să-i ajut. Aceasta duse la o deslușire a împrejurărilor în care ei se găseau.

— L-am bănuit întotdeauna pe Rashleigh Osbaldistone — zise sir Frederick ; dar purtarea lui față de copila mea, lipsită de apărare, de care anevoie am aflat, smulgîndu-i ei această mărturisire, și trădarea intereselor tatălui dumitale, m-au făcut să-l urăsc și să-l disprețuiesc. La ultima noastră întrevedere, i-am spus verde ce aveam pe inimă, lucru pe care n-ar fi trebuit să-l fac, dacă aș fi fost prevăzător ; ca răzbunare pentru chipul în care l-am batjocorit, a adăugat la nenumăratele lui nelegiuiri, trădarea și apostazia. In acele clipe, speram din toată inima că dezertarea lui nu va avea urmări însemnate. Contele de Mar avea o armată vitează în Scoția, iar lordul Derwentwater, cu Forster, Kenmure, Winterton și alții adunau oști pe graniță. Cum păstram legături strînse cu acești nobili englezi, s-a găsit de cuviință ca eu să însoțesc o unitate de munteni care sub comanda brigadierului MacIntosh, de la Borlum, trecu rîul Forth prin vad, străbătu șesul Scoției, și se alătură la granită răzvrătiților englezi. Fiica mea m-a întovărășit prin toate primejdiile și oboselile acestui marș atît de lung și de greu.

— Și niciodată ea nu va mai părăsi pe scumpul ei tată ! izbucni domnișoara Vernon, ținîndu-se cu dragoste de brațul său.

— De-abia ne alăturasem prietenilor noștri englezi, cînd mi-am dat seama că era pierdută cauza noastră. Numărul nostru descreștea în loc de a crește ; numai cei de aceeași credință cu noi trecuseră de partea noastră. Anglicanii din partidul tory au rămas îndeobște nehotărîți și, pînă la urmă, am fost încolțiți de o forță superioară în micul oraș Preston. Ne-am apărat cu dîrzenie o singură zi. In cea următoare, căpeteniile noastre se muiară la inimă și hotărîră să se predea. A mă preda în asemenea condițiuni însemna a-mi pune singur capul pe butuc. Vreo douăzeci sau treizeci de gentlemeni au fost de părerea mea. Am încălecat pe caii noștri și am așezat pe fiica mea, care stăruia să-mi împărtășească soarta, în mijlocul micii noastre cete. Tovarășii mei, izbiți de vitejia și de pietatea ei filială, s-au legat că vor muri mai degrabă decît să o părăsească. Pornirăm călări, în rînduri strînse, pe o stradă numită Fishergate, care ducea la o pajiște mlăștinoasă, întinzîndu-se pînă la rîul Ribble, unde unul din ceata noastră ne-a făgăduit să ne arate un vad bun. Această mlaștină nu fusese ocupată în întregime de vrăjmaș așa că am avut doar o încăierare cu o patrulă din dragonii lui Honeywood, pe care i-am împrăștiat sau i-am tăiat bucăți. Am trecut rîul, am ajuns la drumul mare spre Liverpool și apoi ne-am răspîndit în căutare de locuri diferite și sigure în care să ne ascundem. Norocul m-a dus în țara velșilor, unde sînt mulți de credința și părerile mele politice. Nu am putut găsi, însă, o ocazie sigură de a scăpa peste mare, și m-am văzut silit să mă îndrept din nou spre nord. Un prieten bun și încercat mi-a dat întîlnire în aceste împrejurimi, de unde mă va duce la portul maritim de la gura fluviului Solway. Acolo mă va aștepta o corvetă, care mă va duce pentru totdeauna pe alte meleaguri decît cele unde m-am născut. Cum Osbaldistone Hall nu era deocamdată locuit, fiind în grija bătrînului Syddall, care a mai fost și altădată confidentul nostru, ne-am îndreptat încoace, ca la un adăpost cunoscut și sigur. Am îmbrăcat din nou costumul pe care îl mai folosisem ca să înspăimînt pe țăranii sau slujitorii superstițioși care întîmplător m-ar fi văzut vreodată ; ne așteptam dintr-o clipă într-alta să auzim prin Syddall de sosirea călăuzei și prietenului nostru, cînd venirea dumitale neașteptată și faptul că ai ales această încăpere ne-au silit să ne punem sub propria-ți ocrotire.

Aşa se sfîrşi povestirea lui sir Frederick Vernon, pe care mi se părea că o auzisem ca prin vis; de-abia dacă îmi venea să cred că o aveam pe fiica sa aievea în faţa ochilor. Ea îşi pierduse din frumuseţe şi părea mai abătută. Apriga vioiciune cu care înfruntase toate loviturile sorţii se schimbase acuma într-o dîrzenie liniştită şi supusă, dar totodată neînfricată şi stăruitoare. Tatăl ei, deşi îşi dădea seama de înrîurirea pe care o aveau asupra mea laudele ce-i aducea, şi-i era ciudă de aceasta, totuşi nu se putea împiedica de a nu-i mai aduce încă altele pe deasupra.

— Ea a îndurat încercări — întări el — care ar fi fost vrednice de legenda unui mucenic... a înfruntat, în felurite chipuri, primejdia şi moartea... a trecut prin trude şi lipsuri, în faţa cărora oameni plini de vlagă s-ar fi dat în lături... şi-a petrecut ziua în beznă şi noaptea veghind, fără să cîrtească, fără să arate nici cea mai mică slăbiciune sau să se plîngă. Intr-un cuvînt, domnule Osbaldistone — încheie el — ea este vrednică de dumnezeul căruia — făcîndu-şi semnul crucii — o voi închina, ca singurul lucru drag sau de preţ, care i-a rămas lui Frederick Vernon.

După aceste cuvinte, al căror jalnic tîlc îl pricepui prea bine, se lăsă o tăcere. Tatăl Dianei era şi acum tot atît de hotărît a-mi zădărnici nădejdea de a-mi lega soarta de a ei, cum se arătase şi în scurta noastră întrevedere din Scoţia.

— Acuma — zise el fiicei lui — nu vom mai răpi timpul domnului Osbaldistone, o dată ce l-am lămurit asupra împrejurărilor în care se găsesc nenorociţii oaspeţi care-i cer ocrotirea.

I-am rugat să rămîie mai departe în bibliotecă, eu însumi fiind gata să mă duc în altă încăpere. Sir Frederick îmi arătă că, făcînd aceasta, nu voi reuşi decît să trezesc bănuielile slujitorului meu. El îmi mai spuse că ascunzătoarea lor este plăcută în toate privinţele şi că Syddall a avut grijă să le aducă toate cele trebuitoare.

— Am fi putut poate rămîne aici fără ca dumneata să afli ceva despre noi; dar ar fi fost nedrept să ne ferim de a arăta întreaga încredere pe care o avem în cinstea dumitale.

— Aveţi toată dreptatea să vă bizuiţi pe mine, răspunsei eu. Domniei-tale, sir Frederick, îţi sînt prea puţin cunoscut; dar domnişoara Vernon, sînt sigur, îmi poate fi martoră că...

— Nu am nevoie de mărturia fiicei mele — zise el cuviincios, totuşi cu scopul vădit de a mă împiedica să-i vorbesc Dianei — deoarece sînt pregătit să cred numai lucruri bune despre domnul Francis Osbaldistone. Dă-ne voie acuma să ne retragem; trebuie să ne odihnim atunci cînd putem, căci nu ştim nicidecum cînd vom fi chemaţi a urma mai departe primejdioasa noastră călătorie.

El luă braţul fiicei sale şi, cu o adîncă plecăciune, se făcu nevăzut în dosul perdelei, împreună cu ea.

Şi-acuma, mîna sorţii, cortina o ridică.
Şi dă lumină scenei.
Dryden, Don Sebastian.

Văzîndu-i că pleacă, rămăsei buimăcit şi cu inima îngheţată. Cînd ne gîndim la o fiinţă dragă care ne e departe, ne-o închipuim întotdeauna nu numai în lumina cea mai prielnicioasă, ci şi în aceea în care noi am dori mai mult să o vedem. M-am gîndit la Diana aşa cum fusese atunci cînd lacrima ei de rămas bun picurase pe obrazul meu; m-am gîndit că darul de rămas bun, primit prin soţia lui MacGregor, îi arăta dorinţa de a lua cu dînsa în surghiun şi în sihăstrie amintirea dragostei mele. Am văzut-o din nou, aşadar, şi felul ei de a fi, rece şi supus, arătînd doar o melancolie liniştită, m-a dezamăgit; ba mai mult, m-a jignit chiar într-o oarecare măsură. În egoismul patimii mele, am învinuit-o de nepăsare, de lipsă de duioşie. L-am învinovăţit pe tatăl ei că este semeţ, crud, fanatic, uitînd că amîndoi îşi jertfeau, pentru ceea ce socoteau ei că este datoria lor, interesele, iar Diana, pe deasupra, aplecarea ei pentru mine.

Sir Frederick Vernon era un catolic habotnic, care îşi închipuia că este prea îngustă calea mîntuirii ca şi un eretic să poată păşi pe ea. Pe de altă parte, Diana, pentru care siguranţa tatălui ei fusese de atîţia ani ideea călăuzitoare şi imboldul gîndurilor, năzuinţelor şi faptelor ei, simţea că-şi îndeplinea datoria, supunînd voinţei lui nu numai bunurile sale lumeşti, ci şi dragostea-i neţărmurită. Nu era lucru de mirare că nu puteam în acele clipe să preţuiesc pe deplin aceste vrednice pricini; totuşi, nu puteam să-mi sting dorul prin mijloace mîrşave.

— Sînt dispreţuit deci, îmi zisei, cînd am rămas singur, şi m-am gîndit la tîlcul cuvintelor lui sir Frederick; sînt dispreţuit şi socotit nevrednic de a schimba chiar cîteva cuvinte cu ea. Fie şi aşa; ei nu mă vor putea împiedica să veghez asupra siguranţei Dianei. Voi rămîne aici, ca o strajă, şi, cel puţin atîta timp cît se va afla sub acoperişul casei mele, nu o va ameninţa nici o primejdie, dacă aceasta poate fi împiedicată de braţul unui om hotărît.

Îl chemai în bibliotecă pe Syddall. El veni, dar însoţit de nelipsitul Andrew, care, avînd visuri mareţe ca urmare a intrării mele în stăpînirea conacului şi a moşiilor ce ţineau de conac, era hotărît să nu piardă nici un prilej bun, nefiind de faţă la vreo poruncă a mea; dar aşa cum se întîmplă adesea oamenilor care urmăresc doar scopuri egoiste, el sări peste cal şi nu reuşi decît să se facă supărător şi nesuferit în ochii mei. Venind nepoftit la mine, m-a împiedicat de a vorbi în voie cu Syddall; nu îndrăzneam totuşi să-l dau afară, de teamă să nu-i măresc şi mai mult bănuielile ce le-ar fi putut avea în urma izgonirii lui cam pripite de adineauri din bibliotecă.

— Eu voi dormi aici, spusei, poruncindu-le să împingă mai aproape de foc o canapea sau divan de modă veche. Am mult de lucru şi mă voi culca tîrziu.

Syddall, care părea că înţelege privirea mea, se oferi să-mi facă rost de o saltea şi aşternut. L-am rugat să le aducă, am aprins două lumînări şi i-am trimis să se culce, poruncindu-le să nu mă trezească înainte de ora şapte.

Slujitorii s-au retras, lăsîndu-mă pradă gîndurilor dureroase şi răvăşite, pînă ce fiinţa-mi istovită îşi va cere odihna trebuitoare.

Mă silii să-mi abat gîndul de la împrejurările neobişnuite în care mă găseam. Simţămintele, împotriva cărora luptasem cu bărbăţie atîta timp cît ţinta lor era departe, se îndîrjiseră acum în faţa vecinătăţii apropiate a celeia de care în curînd trebuia să mă despart pentru totdeauna. Numele îi era parcă

scris în fiecare carte pe care încercam s-o răsfoiesc : chipul ei mi se arăta mereu, deşi mă sileam să-mi îndrept gîndurile într-altă parte. Era întocmai ca şi sclava credincioasă a lui Solomon, din poemul lui Prior[1] :

Abra era gata, înainte de-o strigam,
Şi venea tot Abra, chiar pe alta de chemam.

Cînd mă lăsam copleşit de aceste gînduri, cînd mă zbăteam împotriva lor, uneori cedînd unei stări de jale înduioşătoare, care nu-mi stătea în fire, alteori înarmîndu-mă cu mîndria rănită a unuia care încercase ceea ce socotea el că ar fi o neîndreptăţită izgonire. Măsurai biblioteca în lung şi în lat, pînă ce mi s-a înfierbîntat sîngele în vine. Mă aruncai apoi pe divan şi încercai să adorm ; dar în zadar m-am silit să mă liniştesc în toate chipurile — în zadar stăteam culcat fără să mişc un deget sau un muşchi, de parcă n-aş mai fi fost în viaţă — în zadar încercam să alung gîndurile care mă tulburau, aţintindu-mi mintea asupra unor versuri cunoscute sau a tablei înmulţirii. Sîngele mi se năpustea prin vine ca un torent clocotitor, cu bătăi care semănau cu zgomotul regulat şi surd al unei pive pe care o auzi din depărtare.

Pînă la urmă, mă sculai, deschisei fereastra şi stătui în faţa ei cîtva timp. Priveliştea liniştită, ce-mi apărea în lumina argintie a lunii, aduse în parte potolirea şi împrăştierea gîndurilor mele, lucru pe care, singură, voinţa nu l-ar fi putut face. Mă culcai din nou, nu înveselit — dumnezeu mi-e martor — dar măcar îmbărbătat şi hotărît să îndur orice. După puţin timp, m-a cuprins o toropeală ; totuşi, deşi simţurile îmi erau amorţite, gîndurile mi-au rămas să vegheze asupra dureroasei împrejurări în care mă găseam. Am avut visuri chinuitoare, de adevărată groază.

[1] Prior (Mathew), poet şi diplomat englez (1664—1721). (n.t.)

Îmi amintesc de unul, ciudat şi înfiorător, în care Diana şi cu mine ne aflam în ghearele soţiei lui MacGregor şi eram cît pe ce să fim aruncaţi de pe o stîncă în lac ; semnalul pentru aceasta trebuia să fie o lovitură de tun trasă de sir Frederick Vernon care, îmbrăcat în haine de cardinal, conducea ceremonia. Impresia care mi-a rămas din această scenă închipuită, a fost nespus de vie. Astăzi încă, aş putea zugrăvi supunerea tăcută şi plină de bărbăţie, întipărită pe chipul Dianei, feţele sălbatice şi hîde ale călăilor, care ne înghesuiau strîmbîndu-se şi schimonosindu-se, mereu altele şi tot mai slute. Vedeam fanatismul întipărit pe chipul tatălui ei... l-am zărit ridicînd fitilul fatal şi semnalul morţii bubui... El a fost repetat mereu, iarăşi şi iarăşi, în tunete puternice, de ecourile munţilor dimprejur. Mă trezii dintr-o groază închipuită la o teamă adevărată.

Sunetele auzite în vis nu erau însă o născocire a minţii mele. Ele îmi răsunau încă în urechi pe cînd mă trezeam, dar au trecut două-trei minute pînă mi-am putut aduna gîndurile, ca să-mi dau seama că izvorau din bătăile puternice de la poartă. Sării din pat cu mare teamă, îmi luai sabia şi mă grăbii să împiedic pe oricine să intre. Dar drumul pe care l-am urmat nu putea fi decît ocolit, căci ferestrele bibliotecii dădeau spre grădină şi nu spre curte. Cînd am ajuns în capul unei scări, unde ferestrele dădeau spre curtea de intrare, auzii glasul slab şi speriat al lui Syddall, discutînd cu nişte voci aspre, care cereau să li se deschidă, în puterea mandatului judecătorului Standish şi în numele regelui, ameninţînd pe bătrînul slujitor cu cele mai grele pedepse din lege, dacă nu se supunea pe dată. Pînă să înceteze ei, auzii spre nespusa mea mînie, glasul lui Andrew poruncind lui Syddall să se dea în lături şi să-l lase pe el să deschidă poarta.

— Dacă vin în numele regelui George, noi nu avem de ce să ne temem... am vărsat sînge şi am dat aur pentru el... Noi nu avem de ce să ne ascundem, ca

alții, domnule Syddall. Nu sîntem nici papistași, nici iacobiți, îmi închipui!

În zadar m-am zorit să cobor scara: am auzit pe îndatoritorul ticălos trăgînd zăvor după zăvor în timp ce se lăuda într-una cu loialitatea lui și a stăpînilor săi față de regele George; îmi dădeam bine seama că cei de afară vor putea să intre pînă să ajung la poartă pentru a trage zăvoarele la loc. Făgăduindu-i în gînd o ciomăgeală zdravănă lui Andrew Fairservice, de îndată ce voi avea timp să-l răsplătesc cum se cuvenea, mă întorsei în goană la bibliotecă, baricadai ușa cum putui mai bine și mă îndreptai în grabă spre cea care dădea în încăperea locuită de Diana și de tatăl ei, cerînd să intru numaidecît. Chiar Diana îmi deschise ușa. Era gata îmbrăcată și chipul ei nu trăda nici teamă, nici tulburare.

— Sîntem atît de obișnuiți cu primejdia — spuse ea — încît sîntem gata oricînd s-o înfruntăm... Tatăl meu este sculat... se află în camera lui Rashleigh... Ne vom furișa în grădină și de acolo, prin portița de din dos (Syddall mi-a dat cheia ca s-o am la nevoie), în pădure... Îi cunosc vîlcelele mai bine ca oricine din cei ce se mai găsesc în viață... Caută să-i mai întîrzii cîteva minute... Și, scumpul meu Frank, scumpul meu, încă o dată, rămîi cu bine!

Pieri ca o nălucă, ducîndu-se la tatăl ei; m-am întors în bibliotecă, unde străinii băteau puternic și încercau să forțeze ușa.

— Tîlharilor! Cîinilor! izbucnii eu, prefăcîndu-mă că nu înțeleg pricina tevaturii pe care o făceau; dacă nu părăsiți casa îndată, îmi voi descărca flinta prin ușă.

— Ai să descarci pe dracu'! zise Andrew Fairservice; e domnul grefier Jobson cu un mandat legal...

— Pentru a căuta, prinde și aresta — se auzi glasul acelui nesuferit cîrciolar — pe anumite persoane, în mandatul meu numite, învinuite de înaltă trădare, conform decretului numărul treisprezece al regelui William, paragraful trei.

După acestea, bătăile în ușă începură din nou.

— Mă scol, domnilor — zisei, vrînd să cîștig cît mai mult timp — ...mă scol. Nu spargeți ușa... dați-mi voie să văd mandatul dumneavoastră și, dacă e întocmai cum trebuie, dacă e legal, nu mă voi împotrivi.

— Trăiască marele nostru rege George! strigă Andrew. V-am spus că n-o să găsiți nici urmă de iacobit aici.

Tărăgănind cît de mult mi-a fost cu putință, m-am văzut silit, pînă la urmă, să deschid ușa, pe care altminteri, ar fi spart-o.

Domnul Jobson intră, înconjurat de mai multe ajutoare, printre care îl recunoscui pe tînărul Wingfield, căruia, fără îndoială, i se datora această denunțare. El îmi arătă mandatul de arestare, emis nu numai împotriva lui Frederick Vernon, un trădător înveterat, dar și împotriva Dianei Vernon, necăsătorită, și a lui Francis Osbaldistone, cavaler, acuzat de tăinuire. În cazul de față, orice împotrivire ar fi fost o nebunie; așadar, după ce mai discutai cîteva minute pentru a cîștiga timp, m-am predat.

Avui apoi amărăciunea de a-l vedea pe Jobson mergînd glonț spre camera domnișoarei Vernon și aflai că, de acolo, fără nici o șovăire sau greutate, s-a dus de-a dreptul în încăperea în care dormise sir Frederick.

— Iepurele a sărit din culcuș — zise fiara — dar culcușul nu s-a răcit și ogarii îl vor putea înhăța ușor.

Un țipăt, care se auzi din grădină, ne înștiință că prevestirea lui, din păcate, se adeverise. În mai puțin de cinci minute, Rashleigh intră în bibliotecă, împreună cu sir Frederick Vernon și cu fiica lui, prizonieri.

— Vulpea — zise Rashleigh — își cunoaște vechea vizuină, dar uită că un vînător dibaci o poate astupa... Eu nu am uitat portița din grădină, sir Frederick... sau, dacă acest titlu îți este mai pe plac, prea mărite lord Beauchamp!

— Rashleigh — zise sir Frederick — ești un mîrșav fără pereche!

— Numele acesta mi se potrivea mai bine, domnule cavaler, sau milord, atunci cînd, sub îndrumările unui dascăl iscusit, căutam să ațîț un război civil în sînul unei țări pașnice. Dar am făcut tot ce mi-a stat în putință — urmă el îndreptîndu-și privirea în sus — ca să-mi răscumpăr păcatele.

Nu mă mai puteam stăpîni. Îmi pusesem în gînd să urmăresc în tăcere desfășurarea lucrurilor, dar simțeam că mă înăbuș dacă nu vorbesc.

— Dacă în iad — izbucnii eu — se găsește vreo meteahnă mai scîrnavă decît oricare alta, apoi este aceea în care ticăloșia îmbracă haina fățărniciei!

— Ha! Bunul meu văr! zise Rashleigh, îndreptînd luminarea spre mine și măsurîndu-mă din cap pînă în picioare. Bine ai venit la Osbaldistone Hall!... Îți pot ierta supărarea... Este greu să pierzi o moșie și o iubită în aceeași noapte; căci noi vom pune stăpînire pe acest biet conac, în numele moștenitorului legitim, sir Rashleigh Osbaldistone.

Pe cînd Rashleigh ne sfida în acest chip, vedeam bine că își strunea cu greu simțămintele, atît necazul cît și rușinea. Tulburarea lui fu însă și mai vădită cînd îi vorbi Diana Vernon.

— Rashleigh — zise ea — mi-e milă de dumneata, căci, oricît de groaznic este răul pe care te-ai căznit să mi-l faci, și răul pe care mi l-ai și făcut, nu pot să te urăsc atîta pe cît te disprețuiesc și te plîng. Ceea ce ai săvîrșit acum ți-a răpit poate un ceas din viață, dar îți va da de gîndit întreaga viață; la ce vei gîndi, va descoperi însăși conștiința dumitale, care nu poate rămîne veșnic adormită.

Rashleigh păși de două-trei ori prin odaie, se opri în dreptul unei mese pe care se mai găsea o sticlă de vin, și își umplu un pahar mare cu o mînă tremurîndă; dar, văzînd că noi am băgat de seamă tremurul, el îl curmă cu o sforțare, ne privi cu o îndîrjire

semeață și duse paharul la gură, fără să verse o picătură.

— Este din vinul vechi de Bourgogne al tatălui meu, zise el uitîndu-se la Jobson. Mă bucur că a mai rămas ceva din el... Vei avea grijă să găsești pe cineva priceput ca să vegheze în numele meu asupra conacului și moșiei; vei da afară pe bătrînul chelar zaharisit și pe neghiobul acela de scoțian. Între timp, vom duce pe aceste persoane într-un loc mai sigur... Pentru înlesnirea dumneavoastră, am pregătit vechea caleașcă a familiei — urmă el — deși îmi dau prea bine seama că și doamna ar putea înfrunta răcoarea nopții, pe jos sau călare, dacă drumul i-ar fi mai pe plac.

Andrew își frîngea mîinile.

— Am zis numai că stăpînul meu vorbește cu un strigoi în bibliotecă... și acest mișel de Lancie să-și trădeze un vechi prieten, cu care a cîntat după aceeași psaltire în fiecare duminecă, de douăzeci de ani încoace!

A fost dat afară din casă împreună cu Syddall, fără să fie lăsat să-și sfîrșească jelania. Izgonirea lui a avut însă unele urmări neașteptate. Hotărîndu-se — după spusele lui — să-și petreacă restul nopții la bătrîna Simpson, care, desigur, îl va găzdui ca pe un vechi cunoscut, el ajunse la capătul aleii, trecînd prin Pădurea Veche, cum i se spunea, deși acum nu prea mai era pădure, ci pășune, cînd deodată dădu peste o cireadă de vite scoțiene, care se odihneau acolo, după oboseala drumului de peste zi. Lucrul nu l-a mirat de loc pe Andrew, fiindu-i bine cunoscut obiceiul cirezarilor scoțieni să mîie, după căderea nopții, pe cea mai bună pășune neîmprejmuită pe care o pot găsi, și să plece înaintea zorilor, ca să nu fie siliți să plătească masul de peste noapte. A fost însă uimit și speriat cînd un muntean, sărind de unde era culcat, l-a învinuit că a tulburat odihna vitelor; munteanul nu i-a dat pas să treacă înainte, pînă ce nu va vorbi cu stăpînul său. L-a dus pe An-

drew într-un desiș, unde mai erau încă trei sau patru scoțieni.

— Și — zicea Andrew — curînd am văzut că erau prea mulți oameni pentru o cireadă; iar, din întrebările pe care mi le-au pus, am socotit că aveau alt caier în furcă.

Oamenii l-au cercetat îndeaproape despre tot ceea ce se petrecuse la Osbaldistone Hall și păreau uimiți și îngrijorați de cele ce le-a răspuns Andrew.

„Și, pe cinstea mea — povestea el — le-am spus tot ce am știut, căci toată viața mea nu m-am putut nicidecum împotrivi pistoalelor și pumnalelor."

Oamenii își vorbeau în șoaptă și, pînă la urmă, și-au strîns vitele laolaltă și le-au mînat pînă aproape de intrarea aleii, care se găsea la vreo jumătate de milă de conac. Apoi se apucară să tîrască niște copaci tăiați, care se găseau pe acolo, astfel încît să facă o baricadă vremelnică peste șosea, la vreo cincisprezece metri de capătul aleii. Se apropiau zorii zilei și, dinspre răsărit, o lumină slabă se împletea cu lumina lunii, așa încît începuse să se întrezărească destul de bine lucrurile. Duruitul caleștii, trasă de patru cai și păzită de șase oameni călări, se auzea pe alee. Muntenii pîndeau cu grijă. În caleașcă se aflau domnul Jobson și nefericiții lui prizonieri. Straja era alcătuită din Rashleigh și alți călăreți, ofițeri de poliție, împreună cu ajutoarele lor. Îndată ce am trecut de poarta din capătul aleii, poarta a fost închisă în urma noastră de către un muntean, postat acolo în acest scop. În același timp, caleașca a fost împiedicată de a mai înainta, de vitele printre care ne încurcasem și de baricada din față. Doi din strajă descălecară ca să îndepărteze copacii tăiați, care s-ar fi putut crede că se găseau acolo din întîmplare sau din nepăsare. Ceilalți începură să împrăștie cu bicele lor vitele din drum.

— Cine îndrăznește să dea în vitele noastre? întrebă o voce aspră. Împușcă-l, Angus!

Rashleigh strigă îndată: Ajutor! se încearcă o scăpare! și trăgînd un foc de pistol, răni pe munteanul care vorbise.

— *Claymore!* strigă căpetenia muntenilor și în dată începu încăierarea. Ofițerii de poliție, uimiți de un atac atît de neașteptat, și nefiind înzestrați îndeobște cu o vitejie din cale-afară de mare, s-au apărat prost, dacă ținem seama că ei erau mai numeroși. Unii au încercat să se întoarcă la conac, dar, după un foc de pistol tras din spatele porții, și-au închipuit că sînt înconjurați și se răspîndiră la galop care încotro. Între timp, Rashleigh descălecase și, pe jos, susținea de unul singur o luptă crîncenă cu căpetenia cetei. Geamul caleștii din partea mea îmi îngăduia să privesc lupta. Pînă la urmă, Rashleigh căzu.

— Ești gata să ceri îndurare, în numele lui dumnezeu, al regelui Iacob și al unei vechi prietenii? întrebă un glas pe care-l cunoșteam prea bine.

— Nu, niciodată! răspunse Rashleigh, dîrz.

— Atunci, trădătorule, mori în nelegiuirea ta! răspunse MacGregor și își înfipse sabia în trupul potrivnicului său.

În clipa următoare, era la ușa caleștii; îi dădu mîna Dianei ca să scoboare, ne ajută, pe mine și pe tatăl ei să ne dăm jos, îl tîrî afară pe grefier, cu capul înainte, și-l zvîrli sub roata caleștii.

— Domnule Osbaldistone — îmi șopti el — nu ai de ce să te temi... eu trebuie să le port de grijă celor ce au de ce să se teamă... prietenii dumitale vor fi în curînd în afară de primejdie... Rămîi cu bine și nu-l uita pe MacGregor.

El fluieră, ceata se adună în jurul său și, zorind pe Diana și pe tatăl ei, într-o clipită se făcură nevăzuți în desișul pădurii. Vizitiul și poștalionul își părăsiseră caii și fugiseră la primul foc; dar dobitoacele oprite de baricadă au rămas nemișcate; aceasta a fost spre norocul lui Jobson, căci la cea mai mică mișcare a lor, ar fi trecut peste el. Prima mea

grijă a fost să-l ajut, deoarece ticălosul era atît de înspăimîntat, încît nu s-ar fi putut niciodată ridica singur. Apoi, îi poruncii să ia act de faptul că eu unul nu luasem parte la scăparea prizonierilor, nici nu mă folosisem de ea ca să fug; îl poftii să se întoarcă la conac și să aducă oamenii pe care îi lăsase acolo, ca să-i ajutăm pe răniți. Dar, spaima pusese o așa stăpînire pe toate simțurile lui Jobson, încît îi era cu neputință să facă și cea mai mică mișcare. Mă hotărîi să merg chiar eu, dar, în drum, mă poticnii de trupul unui om, mort sau muribund, după cîte îmi închipuiam. Era însă Andrew Fairservice, mai sănătos și mai teafăr decît a fost vreodată în toată viața lui! se culcase astfel, numai ca să scape de loviturile, împunsăturile și gloanțele care, timp de cîteva minute, căzuseră din toate părțile. Eram așa de bucuros să-l găsesc, încît nu l-am mai întrebat cum de a ajuns acolo, și îi poruncii să mă ajute numaidecît.

Ne îndreptarăm mai întîi spre Rashleigh; el gemu cînd mă apropiai de el, atît din ură, cît și de durere; își închise ochii, de parcă ar fi fost hotărît, ca și Iago, să nu mai rostească nici un cuvînt. Il ridicarăm și îl așezarăm în caleașcă, ceea ce făcurăm după aceea și pentru un alt rănit din pîlcul lui, care zăcea pe cîmpul de luptă. Apoi, cu multă greutate, l-am făcut pe Jobson să înțeleagă că trebuia să se urce și el în caleașcă și să-l sprijine pe sir Rashleigh. El mă ascultă buimac, ca unul ce nu înțelegea tot ceea ce îi spuneam. Andrew și cu mine apucarăm caii de dîrlogi și, întorcîndu-i, după ce am deschis poarta aleii, i-am dus la pas înapoi la conac.

Unii din fugari ajunseseră înaintea noastră la conac, pe căi ocolite și îi speriaseră pe cei de acolo cu vestea că sir Rashleigh și grefierul Jobson, împreună cu straja lor, afară de cei care scăpaseră pentru a povesti acestea, fuseseră ciopîrțiți la capătul aleii de un regiment întreg de munteni sălbatici. Cînd am ajuns, deci, la conac, auzirăm un zumzet ca cel al albinelor, atunci cînd sînt speriate și se pregătesc să-și apere stupul. Domnul Jobson, care-și venise oarecum în fire, și-a adunat destule puteri pentru a se face știut. El era cu atît mai nerăbdător să fie scos din caleașcă, cu cît unul din tovarășii săi (ofițerul de poliție), spre spaima-i nespusă, își dăduse duhul lîngă el, cu un horcăit îngrozitor.

Sir Rashleigh Osbaldistone mai viețuia, dar rănit atît de cumplit, încît fundul caleștii era baltă de sînge. Apoi, dîrele lungi de sînge s-au întins de la ușa de intrare pînă în sala de piatră, unde l-au așezat într-un jilț. Unii încercau să-i oprească sîngele cu pînzeturi, în timp ce alții strigau după un medic, dar nici unul nu se urnea din loc.

— Nu mă mai chinuiți, zise rănitul. Știu că nici un ajutor nu-mi mai poate folosi. Sînt pe moarte.

El se ridică în jilț, deși pe frunte i se vedeau fiorii și sudoarea morții; și, glăsuind cu o tărie ce părea a-i depăși vlaga ce-i rămăsese, îmi zise:

— Vere Francis, apropie-te de mine. — Mă apropiai, așa cum îmi cerea. — Doresc să știi că frigurile și chinurile morții nu schimbă o iotă din simțămintele mele față de tine. Te urăsc! zise el, pe cînd în ochii săi, care aveau curînd să se închidă pentru totdeauna, se oglindea o groaznică privire de neînduplecată mînie. Te urăsc cu tot atîta dușmănie, acuma, cînd zac sîngerînd și pe moarte în fața ta, cum te-aș urî dacă te-aș strivi sub piciorul meu.

— Nu ți-am dat nici o pricină de a mă urî, răspunsei eu; și, spre binele dumitale, aș dori ca altfel să-ți fie inima.

— Mi-ai dat pricină! urmă el. In dragoste, în rîvna de a ajunge, în calea intereselor mele, te-ai pus de-a curmezișul și mi te-ai împotrivit în tot felul. Am fost născut ca să fac cinste casei tatălui meu și am fost rușinea ei... Și toate ți se datoresc ție... Chiar patrimoniul meu a ajuns al tău. Ia-l — zise el — și blestemul unui muribund cadă asupra lui!

O clipă după ce rosti această îngrozitoare urare, se lăsă din nou în jilț; ochii i se făcură sticloși, mă-

dularele i se înțepeniră, dar rînjetul de pe buze și ura de moarte, care îi licărea în ochi, rămaseră întipărite și după ce-și dădu ultima suflare. Nu voi mai vorbi despre o scenă atît de dureroasă, nici nu voi mai spune altele despre moartea lui Rashleigh, afară de faptul că moartea aceasta îmi asigura drepturile de moștenire, fără nici o altă piedică. Învinuirea neîntemeiată de tăinuire la crima de înaltă trădare fusese născocită cu singurul scop de a face pe placul lui Rashleigh și de a mă îndepărta de la Osbaldistone Hall. Jobson, care a atestat aceasta sub prestare de jurămînt, a fost nevoit să o recunoască; numele ticălosului a fost șters de pe lista notarilor și a ajuns sărac și disprețuit de toți.

M-am întors la Londra, după ce am orînduit treburile la Osbaldistone Hall, simțindu-mă fericit să scap dintr-un loc care îmi răscolea atîtea amintiri dureroase. Așteptam acum cu înfrigurare să aflu de soarta Dianei și a tatălui ei. Unui francez, care a venit la Londra pentru diferite afaceri, i s-a încredințat o scrisoare pentru mine, din partea domnișoarei Vernon. Scrisoarea mă liniști în privința lor.

Din scrisoare, am înțeles că ivirea la timp a lui MacGregor și a cetei lui nu a fost întîmplătoare. Aristocrația scoțiană, care luase parte la răzmeriță, precum și cea din Anglia, era deosebit de grijulie ca să-l ajute pe sir Frederick Vernon să scape. Acesta, ca un agent vechi și încercat al casei Stuart, deținea destule taine ca să ruineze jumătate din Scoția. Spre a-l ajuta în fuga lui, ei au pus ochii pe Rob Roy, a cărui iscusință și vitejie fuseseră dovedite de atîtea ori; iar locul de întîlnire se hotărîse să fie Osbaldistone Hall. Ai aflat cum acest plan era cît pe aci să fie zădărnicit de nefericitul Rashleigh. Planul izbuti, totuși, pe de-a-ntregul; căci, îndată ce sir Frederick și fiica lui au fost liberați, au găsit cai pregătiți pentru ei și, mulțumită faptului că MacGregor cunoștea ținutul — căci întreaga Scoție și nordul Angliei îi erau cunoscute de-a fir-a-păr — au fost duși la coasta de apus, unde s-au îmbarcat teferi spre Franța. Același domn îmi povesti că nu se aștepta ca sir Frederick să supraviețuiască mai mult de două-trei luni unei boli necruțătoare, urmare a greutăților și lipsurilor îndurate în ultima vreme. Fiica lui locuia într-o mănăstire și, deși dorința tatălui era ca ea să se călugărească, se spunea că ei îi rămînea să ia hotărîrea pe care o va voi.

Cînd am aflat aceste vești, îi destăinuii tatălui meu dragostea ce o purtam Dianei. Acesta fu puțin speriat la gîndul de a mă însura cu o catolică. Era însă dornic să mă vadă „așezat la casa mea“, cum zicea el; își dădea seama că, alăturîndu-mă trup și suflet afacerilor lui negustorești, îmi jertfisem năzuințele proprii. După o scurtă șovăire și după ce-mi puse mai multe întrebări la care i-am răspuns pe plac, el izbucni:

—N-aș fi crezut ca un fiu al meu să ajungă stăpîn la Osbaldistone Hall; și mai puțin că se va duce într-o mănăstire franceză ca să-și caute o soție. Dar, o fiică atît de ascultătoare nu poate fi decît o bună soție. Ai lucrat la birou ca să-mi faci plăcere, Frank; nu este decît drept să te căsătorești după voia ta.

Nu mai e nevoie să-ți spun, dragă Tresham, cu ce grabă am plecat în Franța ca să cer mîna Dianei. Știi, de asemenea, cîți ani fericiți am trăit împreună cu ea. Știi cît am plîns-o. Dar nu știi... nu poți ști... cît de mult a fost ea vrednică de jalea soțului.

. . . .

Nu mai am nici o întîmplare romantică să-ți povestesc, și nici o întîmplare de alt soi, căci cele ce au urmat sînt prea bine cunoscute unuia care a împărtășit cu o duioasă prietenie, atît bucuriile cît și durerile care s-au perindat în viața mea.

M-am dus deseori în Scoția, dar nu m-am mai întîlnit niciodată cu îndrăznețul muntean, care a avut o înrîurire așa de mare asupra tinereții mele. Aflam totuși, din timp în timp, că își păstra mai departe sălașul și stăpînirea în munții din jurul lacului Lo-

mond, în ciuda puternicilor săi vrăjmași, și a obținut chiar într-o oarecare măsură îngăduința autorităților de a-și îndeplini rolul ce și-l alesese singur, de ocrotitor al Lennox-ului, în virtutea căruia percepea tributul, tot atît de regulat cum își încasau proprietarii arenzile ce li se cuveneau. Părea cu neputință ca el să moară de moarte bună. Totuși, el își dădu duhul în tihnă, la bătrînețe, în preajma anului 1733. Amintirea îi este încă vie în țara sa, ca un Robin Hood al Scoției, spaima bogătașilor, dar prietenul sărăcimii. Se poate zice despre el că a avut multe însușiri bune, atît ale minții cît și ale sufletului, care ar fi făcut cinste unei îndeletniciri mai puțin îndoielnice decît aceea la care fusese osîndit de soartă.

Bătrînul Andrew Fairservice obișnuia să zică:

„În lumea aceasta, sînt multe lucruri prea rele pentru a fi ridicate în slăvi, și prea bune pentru a fi blestemate; așa a fost și Rob Roy."

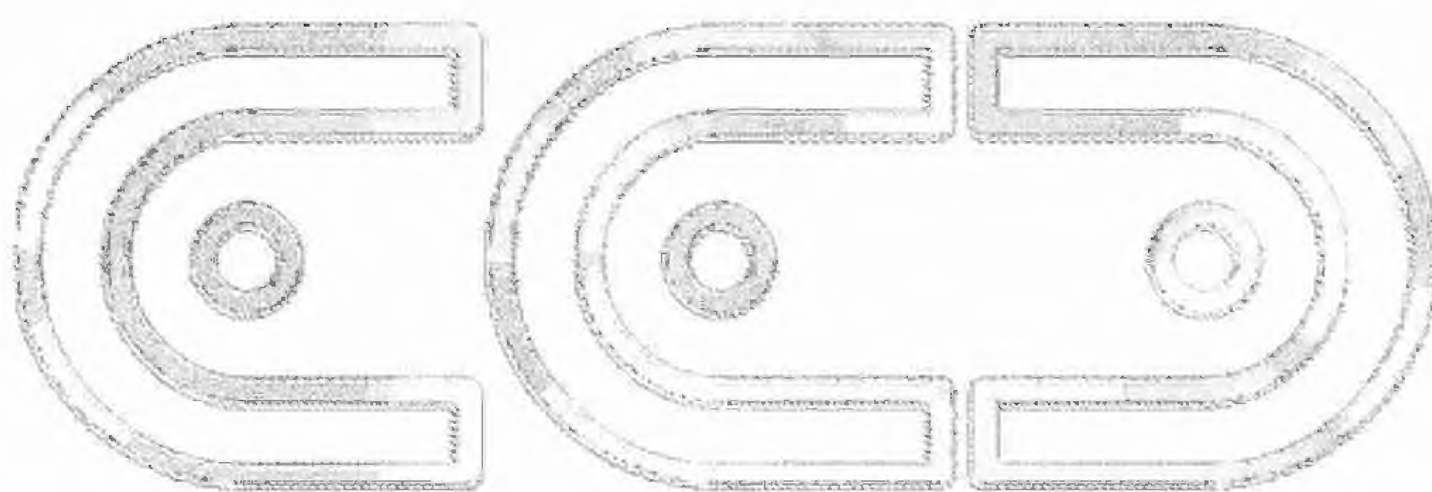
(Manuscrisul original se încheie cam brusc aici. Sînt îndreptățit a crede că cele ce au urmat priveau numai chestiuni personale.)

Redactor responsabil: ALEXANDRINA ȚIMPĂU
Tehnoredactor: CONSTANȚA VULCĂNESCU

Dat la cules 23.03.1965. Bun de tipar 07.04.1965. Apărut 1965. Comanda nr. 7 173. Tiraj 40 160. Broșate 38 100 + legate 2 060. Hîrtie tipar sul de 50 g/m² 540×840/16. Coli editoriale 26,7. Coli de tipar 33. A. T. 1 743. C. Z. pentru bibliotecile mici 82—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 50 278 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

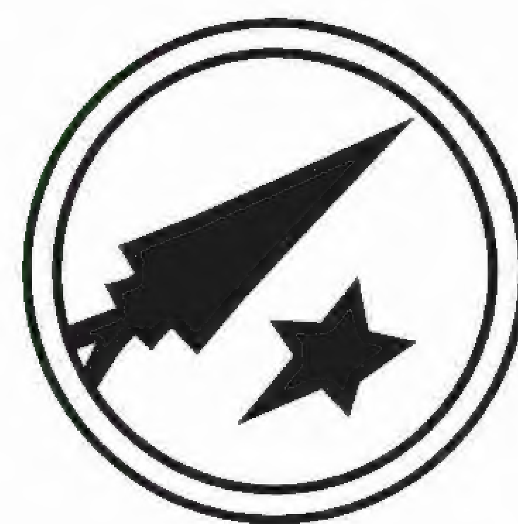
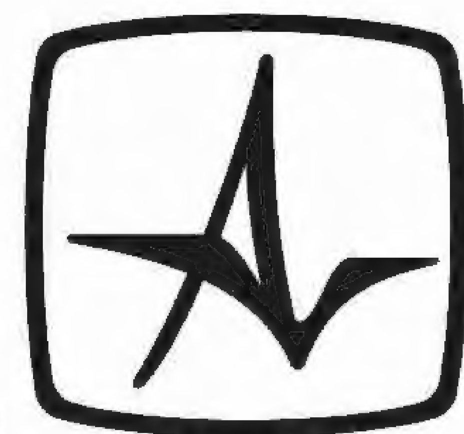
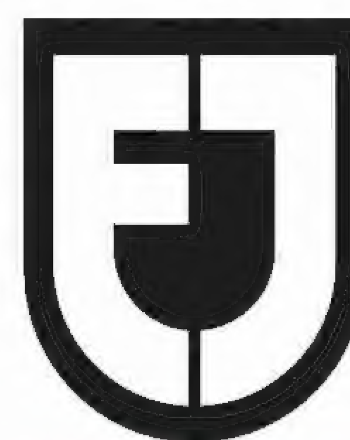

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

